

नालंदा-देवनागरी-पालि-ग्रन्थमालाय

विनयपिटके
पाराजिकपालि
(भिक्षुविभङ्गे पठमो भागो)

पधानससोधको
भिक्षु जगदीसकरसपो

बिहारराजकीयेन पालिपकासनमण्डलेन
पकासिता

THE
PĀRĀJIKĀ
(BHIKKHU-VIBHAṄGA- PART I)

General Editor
BHIKKHU J KASHYAP

PĀLI PUBLICATION BOARD
(BIHAR GOVERNMENT)

GENERAL PREFACE

The teaching of the prophets is generally distorted by the beliefs of the world and the interpretations of the priests. If we wish to ascertain what the founders of great religions taught, we have to get back to the original sources.

Buddhism in all its forms goes back to the life and teaching of the Buddha. While the austerities practised by him till he attained enlightenment appeal to the Hīnayāna, the Pāli, or the Southern school, his life of service and compassion for 45 years after the attainment of enlightenment is the authority for the Mahāyāna, the Sanskrit or the Northern school.

The religious quest springs from the consciousness of the imperfection and suffering of the world. The questions which worried Tolstoy in the fiftieth year of his life disturb all thinking men. "What is life? Why should I live? Why should I do anything? Is there any meaning in life that can overcome inevitable death?" Nijinzky summed up the whole problem in his *Diary* when he wrote "The whole life of my wife and of all mankind is death." How can we be saved from the body of this death? This is the problem of religion.

The Buddha traces suffering to selfish desire. Suffering is the result of tension between a living creature's essential impulse to try to make itself into the centre of the universe and its essential dependence on the rest of creation. Craving is that which binds the individual to the creative process. The individual with selfish desire becomes the slave of the universe. We can overcome suffering only if we get rid of *trsnā* or *tanhā*. To attempt to get rid of suffering through the various devices of self-deception is not to cease to suffer but to suffer in a different way.

The Buddha formulates the eight-fold path of morality which helps us to eliminate selfish desire and overcome suffering. When the Upanisads declare, "That thou art", *tat tvam asi*, it is not a mere statement of fact. It is a call to action. Make thyself that which thou know thou canst be. Whereas the Hindu mind believes in a permanent element in the individual which can stand firm and unshaken in the midst of change, the Buddhist stresses the dynamic character of the self. No change is possible with an unchanging consciousness. We can achieve the possibilities in us by the exertion of the will rather

than by the play of the intellect Religion is not a creed, but a vital process It is no use railing against God or destiny when we are ourselves the authors of our disgrace If few are chosen, it is because few choose to be chosen The Buddha laid stress on the creative freedom of man The Buddha did not encourage dependence on the supernatural He could not conceive of a being capable of creating a world for the express purpose of its creatures praising him The ten veramanīs or prohibitions or abstinences called *daśaśīla* or *daśaśīksāpada* which the novices in the path of Buddhism utter are given in these words “I take upon myself the abstinence, (1) from destroying life, (2) from taking what is not given, (3) from leading an unchaste life, (4) from speaking untruth, (5) from giving myself to intoxicating drugs, (6) from eating at irregular hours, (7) from seeing musical and dancing performances and other shows and pageants, (8) from wearing garlands, perfumes, unguents and other bodily decorations, (9) from using high couches and seats, (10) from accepting gifts of gold and silver ” The first five are the Buddhist *pañcaśīla*

Pānātipātā veramanī sikkhāpadam samādiyāmi
 Adinnādānā veramanī sikkhāpadam samādiyāmi
 Kāmesu micchācārā veramanī sikkhāpadam samādiyāmi
 Musāvādā veramanī sikkhāpadam samādiyāmi
 Surā-merayamajja-pamādatthānā
 veramanī sikkhāpadam samādiyāmi

Conflicts in the world are conflicts in the human soul enlarged If men were at peace within themselves, the outer conflicts between nations would inevitably cease By practising the Buddha’s *pañcaśīla* we will develop patience, courage, love and unselfishness The Buddha teaches us that even in an age of anxiety and violence, it is possible to gain and maintain inner harmony which is not at the mercy of outward circumstance

Nirvānam paramam sukham Nirvāna is the highest bliss It is not a negative state of annihilation but a positive state of joy, consciousness grown from an unhappy to a beatific one The Buddha does not tell us that man is but a bubble on the turbulent surface of nature and that he has no destiny save to undergo dissolution The Hindu affirms that man can realise his identity with Brahman, the ground of all being, the Buddhist says that man can live in a transfigured world where *samsāra* and *nirvāna* are one In *Mahā-saccaka Sutta*, the Buddha himself is reported to have described the supreme triumph of reaching the goal of his quest as follows.

“When this knowledge, this insight had arisen within me, my heart was set free from intoxication of lusts, set free from the intoxication of becomings, set free from the intoxication of ignorance. In me, thus emancipated, there arose the certainty of that emancipation. And I came to know “Rebirth is at an end. The higher life has been fulfilled. What had to be done has been accomplished. After this present life there is no further for this or that. This last insight did I attain to in the last watch of the night. Ignorance was beaten down, insight arose, darkness was destroyed, the light came, inasmuch as I was there strenuous, earnest, master of myself.” Thus ended the struggle of six long years.

The Buddha is said to be a physician. Even as the physician strives to restore to health a sick man, the Buddha tries to restore us to our normal condition. If our leaders become normal, we may be able to replace the present social order in which division, falsehood and violence prevail, by a new one in which humanity, truth and brotherhood will reign.

On the occasion of the 2,500th anniversary of the Buddha’s parinirvāṇa, the Government of India decided to publish standard versions in Devanāgarī Script of the complete Pāli and the Sanskrit texts of the two schools, Southern and Northern, in the hope that some of the readers of these books may be impelled to love the good, to practise altruism and hold their spirit aloof from the desires and ambitions of the world.

S Radhakrishnan

INTRODUCTION

1. The Pāli Tipitaka

After the passing away of the Buddha at Kusinārā, the disciples had assembled to pay their last homage to him. The Venerable Mahā Kassapa, the chief of the congregation, was delivering words of consolation to the bereaved assembly, reminding them of the declaration of the Buddha — “It is the very nature of all things near and dear to us that we must divide ourselves from them.” Subhadra, a monk who had received ordination in an advanced age, however, did not look gloomy. He took a perverted view of the situation and spoke — “Do not grieve, brothers, for now we are definitely released from the restraint of the Great Teacher and his too rigid discipline. While the Teacher lived, we were constantly rebuked for failing to observe the hard rules, but, now we are at liberty to do as we please, therefore, do not grieve.” These words sounded a note of warning against the future possible distortion of the Dhamma at the hands of faithless members of a similar category. The Venerable Mahā Kassapa felt an urgent need for convening a Grand Council of the leading Elders of the Sangha to make a full collection of the teachings, and also to adopt means for their right preservation and transmission to posterity. He addressed the Bhikkhus thus — “Come, friends, let us chant together the Dhamma and the Vinaya.” The Venerable Mahā Kassapa drew a list of five hundred names of the topmost disciples to be appointed as members of the Council. At first, the name of the Venerable Ānanda was left out in view of the fact that he had not attained Arhat-hood till then. But, as no one else in the Sangha had the privilege of listening to the Teacher so very closely and for such a long period of time, his participation was deemed necessary and important. He was, consequently, asked to go to a suitable abode and develop insight, so as to become an Arhat and be able in time to join the Council. King Ajātasattu made necessary arrangements for the accommodation and convenience of the convention at Rājagaha, a favourite resort of the Teacher himself. A spacious beautiful pavilion was raised for the meeting at the entrance of the Sattapaṇṇi cave, on the northern side of the Veṇhāra Hill,

Venerable Ānanda made the best efforts to train himself in developing insight. He kept walking up and down for the whole night absorbed in deep meditation, and, early in the morning, as he was going to stretch himself on the bed, his feet had left the ground and the head had not reached the pillow, at that moment, as if by a flash of light, darkness was dispelled and the sublime light of sainthood dawned upon him. And, through his miraculous super-human power of an Arhat, he appeared all of a sudden on his appointed seat in the hall, as if emerging out of the ground, exactly as the proceedings were going to be started.

With the permission of the Sangha, Venerable Mahā Kassapa asked Upālī questions on Vinaya, relating to the different monastic transgressions, the matter, the occasion, the individuals concerned, the principal rules (paññatti), the amended rules (anupaññatti) and all other details about them. In this, the Vinaya text was agreed upon and settled. Then, again, with the permission of the Sangha, he asked Ānanda questions on the Dhamma, the occasion of a sermon and the person or persons with reference to whom it was preached.¹

The commentary, Atthakathā, of a much later date, assumes that the Abhidhamma Piṭaka was also included in the collection of the Dhamma, and that the Tipitaka, as it is available to us, was finalised at this very stage.²

A century after the passing away of the Buddha, a great controversy arose in the Sangha concerning the interpretation of some Vinaya rules. This necessitated the holding of the Second Council at Vesālī. Seven hundred leading Elders from distant parts of the country assembled to take part in it, and they had drawn up a new edition of the Scripture, resulting in the fixing up of the Piṭakas, Nikāyas, Angas and Dhammakkhanda.³

A century after, when King Asoka embraced Buddhism and gave patronage to its propagation, the richly furnished monasteries became centres of attraction even for the members of other sects. They donned the yellow robe, either by proper ordination or stealthily, and went about as Bhikkhus enjoying the privileges and honour given to them. They could not, however, leave their own inclinations behind, and began to twist and distort the Doctrine in their own ways. This led to a state of confusion, and it became difficult to distinguish the true principles from the coloured ones. The Elders

---

1 *Cullavagga*, Chapter XI

2 *Sumangalavilāsinī*, *Nidānakathā*.

3 *Cullavagga*, Chapter XI.

felt the necessity of safeguarding the purity of the Dhamma by affecting a total purge of the alien elements in the philosophical life of the Sangha. This task was entrusted to the Venerable Moggaliputta Tissa, a saint, a thinker and a writer. He compiled a book called the Kathāvatthu, refuting all the foreign theories, which was adopted as a book of the Tipitaka at the Third Council held at Pāṭaliputta under his presidentship. After the council, Asoka despatched missionaries to the then civilised parts of the world for a wide propagation of the Dhamma¹

Prince Mahinda and Princess Sanghamittā renounced the world and joined the Order to lead a mission to Sihaladīpa (Ceylon). Since then, the island became a stronghold of Buddhism, and, even up to this day, has maintained the tradition of Pāli Tipitaka with all religious zeal²

Up till then, the Tipitaka was traditionally handed down orally from teachers to pupils. The complete Scripture was compiled in the form of books for the first time in Ceylon in 29 B.C., under the patronage of king Vattagāmaṇi Abhaya, with all the detailed classifications that are now obtained in the Pāli Tipitaka of the Theravāda School. This was done at the Council convened for the purpose, known as the Fourth Great Council³

The Fifth Council, according to orthodox tradition, was held at Mandalay, Upper Burma, in 1871, under the patronage of king Mindon. In this Council the entire Pāli Tipitaka was revised, re-edited and finally engraved on 729 marble slabs as follows⁴—

Vinaya .	111 slabs
Sutta	410 slabs
Abhidhamma .	208 slabs

Now, in this present age, the necessity of bringing out an up-to-date edition of the Tipitaka printed on modern machines was felt. This task was taken up by the Burmese Chattha Sangāyana, the Sixth Great Council, held in Rangoon, which opened on the 17th May 1954 in the artificially built Rock Cave, especially constructed for the purpose, at a little distance from the city. Two thousand and five hundred of the most erudite Bhikkhus, from all parts of the world, participated in chanting the Tipitaka together. A modern printing press was installed in a separate building and there the texts were printed as soon as they received the sanction of the Sangāyana. The

---

1 *Mahāvamsa*, chapter V   2 *Mahāvamsa*, op. cit   3 *Mahāvamsa*
chapter X-XXIII   4 बौद्ध धर्म के २५०० वर्ष, १९५६, p. 35

Council kept functioning for two years, and concluded on the fullmoon day, May 1956, synchronising with the 2500th Jayanti of the Buddha ..

In Ceylon, Burma, Thailand and Cambodia the principal religion of the people is Theravāda Buddhism, that adheres to Pāli Tipitaka as its Scripture. There, they have been having editions of it in their own scripts. Pali Text Society, London, has been able to complete the publication of a major portion of it in Roman characters. But, as yet, it is not fully available in any script of India.

It is with a view to removing this want that the Government of India and the State Government of Bihar have jointly sanctioned a scheme of editing and publishing the entire Pāli Tipitaka in Devanāgarī, which will be complete in 40 volumes of about 400 pages each. This task has been entrusted to the Devanāgarī Tripitaka Publication Department, Nalanda. It aims at presenting a co-ordinated edition of the text based on the printed books in Roman, Sinhalese, Burmese and Siamese scripts.

The following chart will show the distribution of books in the literature —

TIPITAKA.

VINAYA PITAKA	SUTTA PITAKA	ABHIDHAMMA PITAKA
1 Mahāvagga	1 Dīghanikāya	1. Dhammasangani
2 Cullavagga	2 Majjhimanikāya	2 Vibhanga
3 Pārājika	3 Samyuttanikāya	3. Dhātukathā
4 Pācittiya	4 Anguttaranikāya	4 Puggalapaññatti
5 Parivāra	5 Khuddakanikāya, which contains the following fifteen books —	5 Kathāvatthu
	1 Khuddakapāṭha	6 Yamaka
	ii Dhammapada	7. Paṭṭhāna
	iii Udāna	
	iv Itivuttaka	
	v Suttanipāṭa	
	vi Vimānavatthu	
	vii Petavatthu	
	viii Theragāthā	
	ix. Therīgāthā	
	x Jātaka	
	xi Niddesa	

xii	Pāṭisambhīdāmagga
xiii	Apadāna
xiv	Buddhavamsa &
xv	Carīyāpitaka

2. The Present Volume : its Place in the Tipiṭaka

The usual classification of the books of the Vinaya Piṭaka is as follows —

- 1 KHANDHAKA - Mahāvagga, Cullavagga,
- 2 VIBHANGA - Pārājikā, Pācittiya and
- 3 Paṇvāra

The Mahāvagga and the Cullavagga present a history of the formation and development of the Sangha, divided in chapters, called *Khandhakas*. And, the Pārājika and the Pācittiya give an analytic explanation, called *Vibhanga*, of the Laws laid down by the Buddha for the ethical discipline of the Sangha, both of the Bhikkhus and of the Bhikkhunīs. The following table will show how the subject matter has been distributed in these two books —

BHIKKHU - VIBHANGA

Pārājika   *Pārājika, Sanghādisesa,
Anyata and Nissaggiya*

Pācittiya, Pāṭidesaniya, Sekhiya, Adhikaranasamatha,

BHIKKHUNĪ - VIBHANGA

Pācittiya   *Pārājika, Sanghādisesa,
Nissaggiya, Pācittiya
Pāṭidesaniya, Sekhiya and Adhikaranasamatha*

Ordinarily, the name 'Pārājika' suggests to a beginner that it deals with the offences of this group, both of the Bhikkhus and of the Bhikkhunīs. But, this is not so. Instead of dealing with the Bhikkhunī Pārājika, it takes up the Sanghādisesa, Anyata and Nissaggiya offences of the Bhikkhus themselves. Thus, this name suffers from both the logical defects of being too wide and too narrow. Similarly, the name Pācittiya too is not expressive of the contents of the book, for, at the same time, it deals with offences brought under heads different from it. It would have been better if the contents were distributed clearly in two books — The Bhikkhu Vibhanga and the Bhikkhunī Vibhanga. Then, no doubt, another difficulty would have arisen. One book would have become too big and the other too small. Perhaps, it was in view of this that the tradition did not decide in favour of accepting this distribution. However,

to make it clear what the extents of the books are, we have mentioned within brackets '*Bhikkhu vibhange Pathamo bhago* under the name of Pārājika, and *Bhikkhu vibhange dutiyo bhago Bhikkhum vibhango ca*' under the name of Pācittiya

3 The Present Volume a Summary

The book opens with a description of the famine in Veralāṇā and the offer of Mahā Moggallāna to use his superhuman Yogic power to meet the situation. The Buddha did not approve the application of spiritual achievement for the sake of a mundane consideration like this

Then, in course of the discourse there arose the question—how is it that the Order of some of the previous Buddhas could survive for long, while as that of some of the other disappeared in short time ? The Buddha said that the Order of those previous Buddhas were long lived who had taken the pains to organise their Order and give the Pātimokkha code for their discipline and guidance. Sāriputta, therefore, at once entreated up on him to give out the 'Pātimokkha' Code, so that the Order might live long. The Buddha said that the 'Pātimokkha' code is a thing not to be given out all at a time. Rather, he said, he would formulate the rules in gradual process as a time and occasion would arise for them

The First Chapter of the book is—Pārājika Kanda. This explains the four offences of this group, the punishment for which is an expulsion from the Order—immediate and life-long. These are—sex indulgence, cognizable theft, murder and a false claim of possessing superhuman *yogic* power

The explanation of each offence opens with a story, called '*Vatthu*', of the first Bhikkhu who had committed it, and with reference to which the Buddha gave the first pronouncement of the Law, called the '*Paññatti*'. This is followed by subsequent story or stories, if there be any, that led the Buddha to make amendment called the '*anupaññatti*', till it takes the final shape of the Sikkhāpada.

This is followed by a '*Vibhanga*' or a full explanation of the meaning in which a word of the Law has been used

Then there occurs a list of the names of other minor instances, stated in verses, to which the law may be applied. This is called *Vinitavattthu Uddāna Gathā*

And, finally, under the head of *Vinitavatthu*, the particular stories of those instances have been narrated in out lines

The explanation of the first Pārājika opens with the story of Bhikkhu Sudinna, who, at the persuasion of his relatives, had agreed to meet his wife to give a child to the family to inherit the property. The Buddha said that he had committed an offence of Pārājika and expelled him out of the Order. Consequent occasions led the Buddha to make amendments and make the law thoroughly inclusive of all cases admissible in this offence.

The second Pārājika, cognizable theft, was committed by Dhaniya Bhikkhu, who had removed the stock of wood, preserved for Government purpose at Rājagaha. He was expelled out of the order.

The third Pārājika is 'taking away the life of a man'. No instance has been cited of a Bhikkhu committing an actual murder. The opening story narrates how the Bhikkhus, being fed up with their own existence, took recourse to committing suicide or to engaging a hunter, Samanakuttika Migalandika, to kill themselves. The Buddha gave the pronouncement that persuading others to kill was also to be regarded as a Pārājika offence.

The fourth Pārājika is to make a false claim of having possessed a super human Yogic power. This was done by some Bhikkhus dwelling on the bank of the river Vaggumada for the purpose of earning their own gain and fame. They were charged of having committed a Pārājika offence, and were expelled from the Order. The text, further, goes into the details of the nature, extent and scope of this offence.

The Second Chapter of the book is – Sanghādisesa Kanda. This explains the thirteen offences called Sanghādisesa, the punishment of which is to pass a resolution in a properly constituted meeting of the Sangha, making the offender undergo a course of Parivāsa for a specified period, as detailed in the Parivāsa Khandhaka of the Cullavagga. At the completion of the course, again, a properly constituted meeting of the Sangha is convened to pass a resolution, granting him a release from the punishment. As the Sangha has to deal in it both in the beginning (*adi*) and at the end (*sesa*), it has been rightly called by the name of Sanghādisesa.

The thirteen offences brought under this group are —

- 1 Purposely having an emission of semen •
- 2 Coming into a bodily contact with a women •

- 3 Addressing a women with bad words
- 4 Inviting a woman with bad purpose
- 5 Acting as a go between
- 6 Transgressing the limits in building a cottage
- 7 Transgressing the limits in building a monastery
- 8 9 Bringing false charges against a Bhikkhu
- 10 11 Causing division in the Sangha
- 12 Corrupting families
- 13 Becoming obstinately disrespectful to the advise of others

The Third Chapter of the book is Aniyata Kanda. This explains the two offences called Aniyata, or the indecisive ones, about which it has not been finally decided whether it is a case of Pārājika or that of Sanghādisesa. The offender, in this case, was a Bhikkhu who was sitting with a girl in a corner of the house and was charged by the respected Lady Disciple Visākhā Mīgarā mātā of having committed either an offence of Pārājika or Sanghādisesa or Pācittiya. The Buddha gave cognizance to this offence and called it by this name.

The Fourth Chapter of the book is Nissaggiya Kanda. This explains the thirty offences called Nissaggiya, the punishment of which is to compell the Bhikkhu to surrender the article wrongly possessed by him, involved under this consideration. The thirty articles that require to be surrendered are — an extra robe, a robe left out, a robe kept beyond the time limit, a robe received from a Bhikkhuni not related to him, a robe got washed by a Bhikkhuni, a robe obtained by demanding for it, fully black blanket, spare bowl, silver & gold, coins.

4 The Present Volume its Importance

The holders of the orthodox Buddhist tradition zealously insist that none but one who has received a proper ordination in the Sangha should be allowed to handle the books of the Vinaya Pīṭaka, just in the same way as the Jains do in relation to the books of their Cheda literature.

A modern reader will, perhaps, look upon it as nothing but an example of monastic narrowness. But, in reality, there is a meaningful intention behind it. This is to avoid a misunderstanding in the mind of the laity, who, it is feared, due to their ignorance about the right purpose of the literature, might start considering it as a historical record of a morally degenerated state of the Sangha. These books are more or less a monastic Penal Code, and,

as such, they try to enlist all the possible offences that might be committed, in all their shades, in all their details. The purpose of the instances cited in them is nothing but to elucidate the spirit of the application of the law.

The importance of the present volume, the Pārājika, consists in its being a specimen of ancient jurisprudence. Some materials, however, might be picked up from these pages which would go to throw light on the economic and social life of the country of that period. For example —

One Pāda was the minimum value the theft of which was given a legal cognizance by the Government. There were stations for collecting octroi duties on the roads going up the hilly areas, on the fords of the rivers and entrance of a village. The values of the coins and their purchasing power have been mentioned in explaining the word 'Civara cetāpana'.

5 The Present Edition

This presents a co-ordinated edition in Devanāgarī of the third book of the Vinaya Pīṭaka, the Pārājika, based on the following versions of the text — Burmese Chatthasangāyana publication, 1956, Sinhalese — edited by Rev. Telwatte Shri Ariyaratne Swami, 1913, Siamese Mahāmakuta Government publication, 1926, Roman — edited by Hermann Oldenberg 1881.

For preparing our MSS, we have adopted the Chatthasangāyana edition as our basic text, an edition that has been brought out by the efforts and sanction of an international Sangha constituting of the zealous holders of the orthodox Theravāda tradition. Very often we have agreed in selecting the readings and in paragraph arrangement, but, we have broken new grounds by providing a system of headings and sub-headings, and adopting a method of punctuation, thereby making the text more useful for the modern reader.

(a) Headings

In the old fashioned books, no headings have been given in the beginning of a section. Instead, it is at the end that we have words like *nutthitam*. But, to the modern reader, this presents a difficulty in forming a complete picture of the Sutta as an organic unity. We have, therefore, ventured to provide headings, numbered and arranged, with the purpose of bringing to relief the order and sequence in the parts of the Sutta. As far as possible, the headings have been constructed with words picked up from the body of the text, the chief objective being to indicate at the outset what does the section contain. Our readers should note that they have been supplied by us and that they do not belong to the original text.

The principal headings have been printed in 16pt Mono Black and are numbered, with the article sign. Notable heads contained in it have also been printed in 16pt Mono Black, but have not been numbered. The sub-headings have been serially numbered either in figures or in letters, and have been printed in 14pt Mono Black. Headings, still subordinate to it have been numbered and printed in 12pt Mono Black. In the folio of odd pages, it is only the principal headings that have been mentioned, not the subordinate ones.

(b) *Selection of readings*

In selecting a reading for our text out of the variants available, philological consideration, no doubt, has been the chief consideration, but, at the same time, we have not lost sight of the importance of the historical usage. When different forms are both grammatically correct and current in use, we have put one in the text and mentioned the others in the foot-notes. In such cases, selection of one form does not mean the rejection of others.

(c) *Punctuation marks*

Originally, no punctuation marks were used in Pali, except, perhaps, one for full-stop. The Siamese edition has followed the same tradition. But, as the syntax of Pali is, at times, so very difficult and complicated, the use of the modern marks of punctuation is decidedly advantageous in making out the meaning explicit and in bringing out clearly the interconnections between the different constituent clauses and phrases, which, in their absence, would have remained obscure, if not misleading. We have, therefore, used all the modern marks freely, not in a mechanically rigid manner, but, only with a view to facilitating the correct understanding of the sentences. And in this, we have tried to be systematic and consistent.

The following marks have been used — full stop of Devanāgarī (.), comma (,), colon (:), semicolon (;), note of interrogation (?), note of interjection (!), hyphen (-), dash (—), double inverted commas (“ ”), and single inverted commas (‘ ’).

In the first volume of this series, the Mahāvagga, we used inverted commas to denote a reported speech only where it was preceded by a reporting verb. But, now, we have decided to use them even where the reporting verb has not been mentioned. The quotation of a principal reported speech has been indicated by the use of double inverted commas, whether preceded by a reporting verb or not, the quotation of a subordinate speech, contained

in it, has been indicated by the use of single inverted commas, and, the quotation of speech or speeches contained even in that has been indicated not by inverted commas but simply by the use of a dash after its reporting verb. Fresh paragraphs occurring in the principal reported speech have been opened with double inverted commas, and, those occurring in the subordinate speech have been opened with single inverted commas •

(d) *Abbreviations*

In the foot note, the abbreviation रो० stands for the Roman edition, सी० stands for the Sinhalese edition, स्या० for the Siamese edition and म० for the Burmese edition

In the margin, the abbreviation 'R' stands for the Roman, and 'B' for the Burmese edition. They indicate that the page number put by its side begins from that line. Reference to the page numbers of the Roman edition will facilitate the use of the P T S Pali English Dictionary, as well as other modern publications in or on Pali in which references are made to the books of the Roman edition

(e) *Corner reference*

On odd pages of the book, the corner numbers refer to the Sutta, the principal heading and the paragraph occurring at the end of the page, and on even pages they refer to those occurring at the beginning of the page

(f) *Spelling*

About the mode of our spelling, it is necessary to note that we have generally treated the indeclinable particles *va*, *pi* and *ti* as independent words, as the initial vowels of *eva*, *api* and *iti* are very often dropped in Pali

The Parasavarna combination has essentially been made when occurring in the same word, as—*Sangha*, *Kiñci*, *Pañca* etc. At other places, this combination has been generally avoided as - *evam pi*, *kammam ti* etc. But, to show that the other forms are also grammatically valid, we have, on occasions, used this form also—*evampi*, *kamman ti* etc

Some western editors have accepted the same method of spelling, but, in cases where 'ti' is preceded by 'i' or 'pi' by *a* they have applied the Sanskrit rule of sandhi—*akah savarne dirghah*, and have spelt the indeclinable particles together with the preceding words, as, *desesati* and *tassāpi*. But, in such cases also, we have spelt them separately as - *desesi ti* and *tassā pi*

The lengthening of the preceding vowels before *ti* and *pi* may well be explained by the rule—*Byañjane digharassa* (Moggalāna 1 33), which allows lengthening of a short vowel, if it precedes a consonant, as *in-munⁱ+care=munⁱ care*, *Khanti+paramam=Khanti paramam*, *Gotama+t=Gotama ti*, *Hoti+ti=Hoti ti*

* * °

* *

* *

The members of my staff, who have assisted me in this work, working day and night, are Shri Lakshmi Narayan Tiwari, Editor Shri Birbal Sharma, Asst Editor and Shri Shyam Deo Dubedi, Junior Asst Editor

Bhikkhu J Kashyap

आमुख

१ पालि तिपिटक

कुशीनगर में बुद्ध के निर्वाण के पश्चात् उनके शिष्यगण एकत्रित हो अपनी-अपनी श्रद्धाञ्जलि अर्पित कर रहे थे। उस समय सङ्घनायक आयुष्मान महाकस्सप सभी को सात्वना देते हुए बुद्ध के उपदेश का स्मरण दिला रहे थे— सभी वस्तुयें अनित्य हैं और उनसे गियोग होना अवश्यम्भावी है। उस परिषद में सुभद् नामक एक वद्ध प्रव्रजित भिक्षु भी था जो दुःखी होने के स्थान पर बुद्ध के निर्वाण पर प्रसन्नता प्रकट करते हुए कह रहा था— भिक्षुओ दुःखी मत हो। अब हम उस महाश्रमण के कठिन नियन्त्रण से मुक्त हो गये। वह बराबर कहता रहता था— यह करना तुम्हें विहित है और यह नहीं। अब हम स्वेच्छा से जो चाहेंगे करेंगे और जो नहीं चाहेंगे नहीं करेंगे। अतः आप लोग दुःखी न हो। सुभद् के इन शब्दों से चतावनी सी मिली और आयुष्मान महाकस्सप ने इस आवश्यकता का अनुभव किया कि प्रमुख भिक्षुओं की एक बैठक का आयोजन हो जिसमें बुद्ध वचन का प्रामाणिक संग्रह कर लिया जाय, जिससे धर्म की सुरक्षा हो सके और आगामी पीढ़ियों में उसकी परम्परा अबाध गति से चल सके। अतः उन्होंने भिक्षुओं को सम्बोधित किया— आवुसो हम लो! धम्म और विनय का सङ्गा यन करो। उन्होंने उक्त बैठक में भाग लेने के लिये सुयोग्य भिक्षुओं की एक नामावली तैयार की। पहले तो उन्होंने आयुष्मान आनन्द का नाम उसमें सम्मिलित नहीं किया क्योंकि तब तक वे अहत पद को प्राप्त न कर सके थे। परन्तु सम्पूर्ण सङ्घ में भगवान् के निकटतम सम्पर्क में रहकर उनके वचन श्रवण करने का सौभाग्य आयुष्मान आनन्द के अतिरिक्त और किसी को नहीं प्राप्त हुआ था। अतः अन्त में आयुष्मान महाकस्सप को उनका भी नाम सम्मिलित करना पड़ा। आयुष्मान आनन्द भी पूरी श्रद्धा और वीर्य से ध्यानाभ्यास में तल्लीन हो गये जिससे वे बैठक की तिथि के पूर्व ही अहत पद की प्राप्ति करने में समर्थ हो सके।

तत्कालीन मगध-सम्राट अजातशत्रु ने राजगृह के वेभार पर्वत के उत्तर पार्श्व में स्थित 'सत्तपणी गुहा' के द्वार पर एक विस्तृत रम्य मण्डप का निर्माण करवाया, जिसमें भिक्षुओं की उक्त बैठक प्रारम्भ हुई।

उधर आयुष्मान आनन्द को भी अपने प्रयत्न में सिद्धि लाभ हुआ। सारी रात वे ध्यानमग्न हो चक्रक्रमण करते रहे। प्रातः काल जैसे ही वे शय्या पर लेटने के लिये बटे, उनके पैर भूमि से उठ चुके थे और उनका सिर तकिये तक पहुँचा भी न था कि इसी बीच उनका अज्ञानाधकार नष्ट हो गया और उनमें परम ज्ञान की ज्योति का प्रादुर्भाव हुआ। उन्होंने अहत पद को प्राप्त कर लिया। अपनी दिव्य शक्ति से वे बैठक प्रारम्भ होने के क्षण ही मण्डप में अपने लिये निर्धारित आसन पर ऐसे विराजमान हुए मानो वे पृथ्वी के गर्भ से उद्भूत हो।

सङ्घ की अनुमति लेकर आयुष्मान महाकस्सप ने उपालि से विनय के नियम पूछे और आयुष्मान उपालि ने भी सङ्घ को उन प्रश्न का सविस्तार उत्तर दिया। फिर उसी प्रकार आयुष्मान महाकस्सप ने आनन्द से भगवान् बुद्ध के उपदिष्ट धर्म पर प्रश्न किये, जिनका उन्होंने पूर्णरूपेण उत्तर दिया। इस प्रकार इसमें 'विनय और धम्म' दोनों का संग्रह बिया गया। पर इस सङ्गीति के कई शताब्दी पश्चात् लिखे गये अट्ठकथा-साहित्य में यह उल्लेख मिलता है कि इसी पहली बैठक में ही 'अभिधम्मपिटक' का भी संग्रह हो गया था और जिस रूप में आज हमें 'तिपिटक' साहित्य मिलता है, उसी रूप में उसका उसी समय निर्माण हुआ था।

बुद्ध निर्वाण के एक शताब्दी पश्चात् विनय के नियमों को लेकर एक बड़ा विवाद खड़ा हुआ, जिस पर निणय करने के लिये वैशाखी में एक दूसरी बैठक बुलाई गई। इसमें देश के सुदूर प्रान्तों के चुने हुये विख्यात सात सौ भिक्षु सम्मिलित हुये। इसी कारण यह द्वितीय सङ्गीति सप्तशतिका' नाम से प्रसिद्ध है।

इसके एक सौ वर्ष बाद जब सम्राट अशोक ने बौद्ध धर्म ग्रहण किया और उसके प्रचार को राज्याश्रय प्राप्त हुआ तब लाभ देखकर अन्य मतावलम्बी भी बौद्ध विहारों की ओर आकृष्ट हुये। विधिवत प्रव्रज्या ग्रहण करके अथवा चुपचाप ही पीले वस्त्र धारण कर वे अपने को बौद्ध भिक्षु घोषित करके विहारों में रहने लग। किन्तु उनके लिये अपने पुराने संस्कार और विचार छोड़ना सरल नहीं था। अतः उन्होंने अपनी अपनी तरह से धर्म की उलट-पलट व्याख्या करनी प्रारम्भ कर दी। फलतः भिक्षु-सङ्घ के बौद्धिक जीवन में एक उच्छ्वलता प्रकट हुई और धर्म के वास्तविक स्वरूप का निणय करना कठिन हो गया। धर्म के नायक स्थविर भिक्षुओं ने धर्म की शुद्धता को चिरस्थायी रखने के लिये तथा उसे विरोधी तत्त्वों से मुक्त रखने के लिये एक तीसरी सङ्गीति की आवश्यकता समझी। सम्राट अशोक के गुरु आयुष्मान मोगलिपुत्त तिस्स के नेतृत्व में पाटलिपुत्र के अशोकाराम नामक विहार में इस सङ्गीति की बैठक हुई। आयुष्मान तिस्स न अशुद्ध मतों का खण्डन करते हुए और मौलिक परम्परा से माय शुद्ध स्थविरवाद' नामक धर्म के स्वरूप का प्रतिपादन करते हुए कथावत्थु नामक एक ग्रन्थ की रचना की जिसे सङ्घ ने तीसरी सङ्गीति में उद्भवन का ही गौरव प्रदान किया। आज भी यह तिपिटक-साहित्य का एक अमूल्य ग्रन्थ माना जाता है। इस सङ्गीति के पश्चात् अशोक ने सुदूर देशों में प्रचार करने के निमित्त धर्मदूतों को भेजा।

राजकुमार 'महिन्द और राजकुमारी सङ्घमिता ने गृहत्याग कर भिक्षु-सङ्घ में प्रव्रज्या ग्रहण की। उन लोगों ने दक्षिण में सुदूर लङ्का द्वीप की यात्रा की और वहाँ वे धर्म की स्थापना करने में सफल हुए। आज तक बौद्ध 'पालि तिपिटक' की परम्परा लङ्का में अनुप्राणित हो रही है।

ईसा पूर्व २९ में राजा बट्टगामिनी अभय' के संरक्षण में एक चौथी सङ्गीति की बैठक हुई, जिसमें सम्पूर्ण 'तिपिटक' लिपिबद्ध कर लिया गया। फिर स्थविरवाद की मान्यता के अनुसार बर्मा देश के माण्डले नामक नगर में १८७ ई० में राजा मिण्डन के संरक्षण में पाचवी सङ्गीति का आयोजन हुआ, जिसमें सारे 'तिपिटक' का संशोधन और सम्पादन किया गया और उन्हें सङ्गममर की पट्टियों पर इस प्रकार उत्कीर्ण कर दिया गया।—

विनय	१११ पट्टियाँ
सुत्त	४१० पट्टियाँ
अभिधम्म	२०८ पट्टियाँ

लोग इस आवश्यकता का अनुभव कर रहे थे कि अब इस युग में आधुनिकतम यंत्रों पर 'तिपिटक' का सुन्दर से सुन्दर मुद्रित संस्करण प्रकाशित किया जाय। बर्मा में होने वाले छद्म सङ्गायन में इस अभाव की पूर्ति करने का निश्चय किया गया। राजधानी रगून से कुछ ही दूर सुन्दर निर्मित पाषाण-गुहा में १७ मई, १९५४ को सङ्गायन का बैठक प्रारम्भ हुई। ससार के विभिन्न देशों से आमन्त्रित ढाई सहस्र विद्वान भिक्षुओं ने सङ्गायन में भाग लिया। सङ्गायन द्वारा स्वीकृत मूल तिपिटक को वही अपने मुद्रणालय में मुद्रित कर लिया गया। १९५६ ई० की पच्चीस-सौवी बुद्ध जयन्ती के दिन सङ्गायन की बैठक पूरी हुई।

लङ्का बर्मा थाईलैण्ड और कम्बोडिया आदि में राष्ट्रधर्म बौद्ध-स्थविरवाद है जिसका सवभाय ग्रन्थ है — पालि तिपिटक। उन देशों में उनकी अपनी अपनी लिपियों में समय समय पर तिपिटक' के सुन्दर से सुन्दर

१ चुल्लवग्ग, बारहवें खण्डक'। २ महावस पाचवा अध्याय। ३ महावस, वही। ४ महावस, अध्याय १०-२३। ५ बौद्धधर्म के २५०० वर्ष १९५६, पृ० ३५

संस्करण प्रकाशित होते रहे ह । लन्दन की 'पालि टेक्स्ट सोसायटी' ने भी 'तिपिटक' के अधिकांश का प्रकाशन रोमन लिपि में किया है । किंतु अभी तक भारतवर्ष की किसी लिपि में यह अमूल्य साहित्य उपलब्ध नहीं है ।

इस अभाव की पूर्ति के उद्देश्य से केन्द्रीय तथा बिहार सरकार के संयुक्त प्रयत्न से सम्पूर्ण 'पालि तिपिटक' को देवनागरी लिपि में सम्पादित तथा मुद्रित करने की योजना स्वीकृत की गई । प्रायः चार चार सौ पृष्ठ वाले चालीस खण्डों में यह प्रकाशन समाप्त होगा । इसे पूर्ण करने का भार नालन्दा के 'देवनागरी तिपिटक प्रकाशन विभाग' को सौंपा गया है । इस प्रकाशन का मुख्य उद्देश्य रोमन सिहली बर्मी तथा स्यामी लिपियों में मुद्रित ग्रंथों के आधार पर एक प्रामाणिक देवनागरी संस्करण उपस्थित करना है ।

'तिपिटक' के ग्रंथों का विभाजन किस प्रकार है यह निम्न तालिका से प्रकट होगा —

तिपिटक		
विनयपिटक	सुत्तपिटक	अभिधम्मपिटक
१ महावग्ग	१ दीघनिकाय	१ धम्मसङ्गणि
२ चुल्लवग्ग	२ मज्झिमनिकाय	२ विभङ्ग
३ पाराजिक	३ संयुक्तनिकाय	३ धातुकथा
४ पाचित्तिय	४ अङ्गुत्तरनिकाय	४ पुग्गलपञ्चात्ति
५ परिवार	५ खुद्दकनिकाय	५ कथावत्थु
	(१) खुद्दकपाठ	६ यमक
	(२) धम्मपद	७ पट्टान
	(३) उदान	
	(४) इतिवृत्तक	
	(५) सुत्तनिपात	
	(६) विमानवत्थु	
	(७) पेतवत्थु	
	(८) थेरगाथा	
	(९) थेरीगाथा	
	(१०) जातक	
	(११) निद्देस	
	(१२) पटिसम्भिमदामग्ग	
	(१३) अपदान	
	(१४) बुद्ध वश	
	(१५) चरियापिटक	

२ प्रस्तुत ग्रन्थ तिपिटक में इसका स्थान

सामान्यतः विनयपिटक के ग्रंथों का वर्गीकरण इस प्रकार है —

- १ खंघक — महावग्ग चुल्लवग्ग
- २ विभङ्ग — पाराजिक, पाचित्तिय और
- ३ परिवार

‘महावग्ग’ और ‘चुल्लवग्ग’ सङ्घ के निर्माण और विकास का इतिहास प्रस्तुत करते हैं जो ‘खूधक’ नामक अध्यायो में विभक्त है। पाराजिक और पाचित्तिय भिक्षु और भिक्षुणियों के सङ्घ के सम्बन्ध में बुद्ध द्वारा स्थापित नतिक अनुशासन के नियमों की विश्लेषणात्मक व्याख्या करते हैं जो ‘विभङ्ग’ कहलाती है। निम्नांकित तालिका से यह ज्ञात होगा कि इन दोनों ग्रन्थों में विषय वस्तु का विभाजन किस प्रकार हुआ है —

	भिक्षु विभङ्ग
पाराजिक	पाराजिक सङ्घादिसेस, अनियत तथा निस्सग्गिय ।
	पाचित्तिय, पाटिदेसनिय सेखिय अधिकरण समथ, भिक्षुनीविभङ्ग
पाचित्तिय	पाराजिक सङ्घादिसेस निस्सग्गिय पाचित्तिय पाटिदेसनिय, सेखिय तथा अधिकरण समथ ।

सामान्यतः पाराजिक नाम से प्रारम्भिक अध्यायों में यह समझता है कि यह ग्रन्थ भिक्षु और भिक्षुणियों के इसी वर्ग के अपराधों से सम्बन्धित है। परन्तु ऐसा नहीं है। यह ग्रन्थ भिक्षुणियों के पाराजिक अपराधों का विवेचन करने के स्थान पर मात्र भिक्षुओं के सङ्घादिसेस अनियत तथा निस्सग्गिय अपराधों की व्याख्या करता है। इस प्रकार यह नामकरण अयाचित और अति-याचित के दोषों से युक्त है। ‘पाचित्तिय’ नामकरण भी ऐसा ही है। इससे भी इस ग्रन्थ विशेष के विषय वस्तु की योजना नहीं होती क्योंकि इसमें सबसे भिन्न शीषका के अन्तर्गत आने वाले अपराधों की भी व्याख्या है। यदि विषय को भिक्षुविभङ्ग और भिक्षुनीविभङ्ग नामक दो ग्रन्थों में स्पष्ट रूप से विभाजित कर दिया गया होता तो विशेष रूप से अच्छा रहता। परन्तु ऐसा करने से निस्सदेह ही एक ग्रन्थ अधिक बड़ा और दूसरा अत्यन्त छोटा हो जाता। सम्भवतः इसी दृष्टिकोण से परम्परा ने इस विभाजन को स्वीकार करने का निश्चय नहीं किया। जो हमने विषय को स्पष्ट करने के लिये ‘पाराजिक’ के नीचे कोष्ठकों में ‘भिक्षुविभङ्गे पठमो भागो’ तथा ‘पाचित्तिय’ के नीचे ‘भिक्षुविभङ्गे दुतियो भागो भिक्षुनी विभङ्गो च’ का उल्लेख कर दिया है।

३ प्रस्तुत संस्करण एक रूपरेखा

ग्रन्थ का प्रारम्भ वेरञ्जा के दुर्भिक्ष वर्णन तथा उस स्थिति का सामना करने के लिये ‘मोग्गलान’ द्वारा योगिक दिव्य-शक्ति के प्रयोग करने के आश्वासन से होता है। लेकिन बुद्ध ने इस प्रकार की सामाजिक परिस्थितियों के लिये योगिक शक्तियों के प्रयोग को स्वीकृत नहीं किया।

तब उपदेश के समय इस प्रश्न की चर्चा हुई कि इसका क्या कारण है कि पूर्व बुद्धों में से कुछ का ‘सद्धम’ एक लम्बी अवधि तक चला जब कि उनमें से कुछ का सद्धम अल्प समय में ही लुप्त हो गया। बुद्ध ने बतलाया कि उन पूर्व बुद्धों का ‘सद्धम’ दीर्घजीवी रहा है, जिन्होंने अपन सङ्घ को मङ्गलित और व्यवस्थित करने में परिश्रम किया तथा उसके मार्ग दर्शन और अनुशासन के लिये पातिमोक्ख का विधान किया। अतः शीघ्र ही ‘सारिपुत्त’ ने उन सद्धम की चिरस्थिति के लिये ‘पातिमोक्ख’ के दशनाथ प्रार्थना की। बुद्ध ने कहा कि ‘पातिमोक्ख’ नियम ऐसी वस्तु नहीं है जिसकी सम्पूर्ण देशना एक ही समय में कर दी जाय। उन्होंने बताया कि वे क्रमशः समय और अवसर के अनुकूल नियमों का विधान करेंगे।

ग्रन्थ का पहला अध्याय है—‘पाराजिककण्ड’। यह उन चार अपराधों की व्याख्या करता है जिनका दण्ड सङ्घ से भिक्षु को तत्काल जीवनभर के लिये निष्कासित कर देना है। ये चार अपराध हैं—अब्रह्मचर्य दण्डनीय चौथे हत्या तथा दिव्य-योगिक-शक्ति से युक्त होने का मिथ्या दावा।

प्रत्येक अपराध की 'यारया' एक कहानी से प्रारम्भ होती है जिने 'वत्थु' कहा गया है। 'सका' नामवरण उस अपराध के करने वाले प्रथम अपराधी के नाम से हुआ है। उसी सृवप्रथम अपराधी भिक्षु के सद्भ में बुद्ध ने जिस विधान की घोषणा की थी उसे पञ्जाति कहते हैं। तत्पश्चात् उस सम्बन्ध में आई हुई और कहानी अथवा कहानियों का विधान है जिनके अनुसार बुद्ध ने अपने पूर्व कथित नियम में सुधार करके सशोधित रूप में उसकी देशना की। इस सशोधित रूप को अनुपञ्जाति कहा गया है। सशोधन का यह क्रम तब तक चलता गया है जब तक कि ये अनुपञ्जातियाँ सिक्खापद के अंतिम रूप को नहीं प्राप्त हो गई हैं।

इसके बाद नियम के अन्तर्गत प्रयुक्त प्रत्येक शब्द की 'यारया' की गई है जिसे 'विभङ्ग' कहते हैं।

तत्पश्चात् अन्य छोटे उदाहरणों की छद्म बद्ध सूची दी गई है जिन पर वह नियम लागू हो सकता है। यह सूची 'विनीतवत्थु-उद्दान' गाथा कहलाती है। सबसे अन्त में विनीतवत्थु-शीपक के अन्तर्गत उपयुक्त उदाहरण स्वरूप कथाओं की रूपरेखा दे दी गई है।

प्रथम पाराजिक की 'यारया' सुदिन भिक्षु की कथा से प्रारम्भ होती है जिसने अपने सम्बन्धियों के बहने से अपनी कुल सम्पत्ति का उत्तराधिकार प्राप्त कराने के लिये पुत्र उत्पन्न करने के लिये अपनी पत्नी से मिलना स्वीकार कर लिया था। बुद्ध ने कहा कि उसने पाराजिक अपराध किया है और उसे सङ्घ से निष्कासित कर दिया। फिर विशेष अवस्थाओं के उपस्थित होने पर बुद्ध ने उस अपराध की परिभाषा को सशोधित कर उसे ऐसा पूर्ण रूप दिया कि जिससे इस प्रकार का कोई भी अपराधी दण्ड विधान से न बच सके।

दूसरा पाराजिक अपराध दण्डनीय चौथे सवप्रथम धनिय भिक्षु द्वारा किया गया था। इन्होंने राजगृह में राजकीय आवश्यकता के लिये रखी लकड़ियों को हटा दिया था। बुद्ध ने उसे तत्काल जीवन भर के लिये सङ्घ से निष्कासित कर दिया था।

तीसरा पाराजिक है—मनुष्य हत्या। किसी भिक्षु द्वारा किसी की हत्या करने का उदाहरण नहीं दिया गया है। प्रारम्भिक कथा से ज्ञात होता है कि किस प्रकार कुछ भिक्षुओं ने जीवन से ऊँचकर आत्म हत्या कर ली थी अथवा किस प्रकार अपने आपको मारने के लिये समणकुत्तिक मिगलण्डिक नामक व्याध को नियुक्त किया था। बुद्ध ने यह विधान किया कि दूसरे को हत्या करने के लिये प्रेरित करने को भी पाराजिक अपराध समझना चाहिये।

चौथा 'पाराजिक' है—द्वि-योगिक-शक्तियों के रखने का मिथ्या दावा। यह अपराध 'वग्गुमुदा' नदी के किनारे भ्रमण करने वाले कुछ भिक्षुओं द्वारा अपने लाभ और यश के लिये किया गया था। उन पर पाराजिक अपराध करने का दोषारोपण किया गया और उन्हें सङ्घ से निकाल दिया गया। मूल इस अपराध की प्रकृति तथा विस्तारादि के सम्बन्ध में सूक्ष्मातिसूक्ष्म विवेचन उपस्थित करता है।

अथ का दूसरा अध्याय है—'सङ्घादिसेसकण्ड'। यह 'सङ्घादिसेस' नामक तेरह अपराधों की व्याख्या करता है, जिनके दण्ड-स्वरूप सङ्घ की वधानिक समिति द्वारा पारित प्रस्ताव के आधार पर एक निश्चित अवधि के लिये अपराधी को परिवास-व्रत का पालन करना पड़ता है। जसा कि विस्तृत विवेचन 'चुल्लवग' के पाणिवा सिकवस्स-धक' में उपलब्ध है। व्रत पूर्ण हो जान पर पुन विधिवत सङ्घ की बैठक बुलाई जाती है जिसमें दण्ड मुक्त करने का प्रस्ताव पारित किया जाता है। इन अपराधों के विचाराय प्रारम्भ (आदि) और अन्त (सेस) में दोनों ही समय सङ्घ की अनुमति ली जाती है अतः इसका नाम 'सङ्घादिसेस' उपयुक्त ही है।

इस वग के तेरह अपराधों की सूची इस प्रकार है—

- १ जान बूझकर वीर्य त्याग करना।
- २ राग चित्त से स्त्री का कायससग।
- ३ स्त्री के साथ अश्लील बातें करना।

- ४ बुरे उद्देश्य से स्त्री को बुलाना ।
- ५ मध्यस्थ का काय करना ।
- ६ कुटिया निर्माण में प्रमाण का अतिक्रमण करना ।
- ७ विहार निर्माण में प्रमाण का अतिक्रमण करना ।
- ८ भिक्षु के विरुद्ध गलत दोषारोपण करना ।
- १० सङ्घ भेद करना ।
- ११ सङ्घ भेद करने वालों का साथ देना ।
- १२ परिवारों को दूषित करना ।
- १३ दूसरों के सुझावों का जानबूझ कर अनादर करना ।

ग्रन्थ का तीसरा अध्याय है—‘अनियतकण्ड’ । इसमें दो अपराधों की ‘यारया’ हैं जिनके विषय में निश्चित निणय नहीं हो पाया कि ये पाराजिक सङ्घादिसंघ अथवा पाचित्तिय दोष हैं । इसीलिये इन्हें अनियत कहा जाता है । इस अपराध का अपराधी एक भिक्षु था जो एक कुमारी को लेकर घर के एक कोने में बैठा हुआ था । प्रतिष्ठित उपासिका ‘विसाखा मिंगारमाता’ ने उस पर दोषारोपण करते हुये कहा कि उसने पाराजिक ‘सङ्घादिसंघ अथवा पाचित्तिय’ में से कोई अपराध किया है । तब बुद्ध ने इस नियम का विधान कर इसका यह नामकरण किया ।

ग्रन्थ का चौथा अध्याय है—‘निस्सग्गियकण्ड’ । इसमें निस्सग्गिय नामक तीसरे अपराधों की ‘यारया’ हैं जिनके दण्ड-स्वरूप भिक्षु को इस बात के लिये बाध्य किया जाता है कि वह उस विचार से सम्बन्धित अनुचित लब्ध वस्तुओं को त्याग दे । तीसरे वस्तुओं जो भिक्षु को छोड़नी पड़ती हैं उनमें से कुछ इस प्रकार हैं—अतिरिक्त चीवर बाहर छाड़ा हुआ चीवर, निश्चित समय से अधिक समय तक रखा हुआ चीवर, असम्बन्धित भिक्षुणी से प्राप्त चीवर, भिक्षुणी द्वारा धोया गया चीवर, मागा गया चीवर, सम्पूर्ण काला कम्बल, अतिरिक्त पात्र, चाँदी और सोना इत्यादि ।

४ प्रस्तुत ग्रन्थ इसका महत्त्व

बौद्ध परम्परा के कट्टर अनुयायियों की मान्यता है कि जिसने सङ्घ में प्रव्रज्या ग्रहण की है, उसी को विनयपिटक के ग्रन्थों को पढ़ने का अधिकार होना चाहिये, अपने ‘छेद’ ग्रन्थों के सम्बन्ध में जैनो की भी यही धारणा है ।

आधुनिक अध्ययता सम्भवतः इसे साम्प्रदायिक सङ्कीर्णता के रूप में देखे किन्तु वास्तव में इसके पीछे एक प्रत्यक्ष उद्देश्य सन्निहित है । यह केवल एक साधारण व्यक्ति में उत्पन्न होने वाली भ्रामक धारणाओं को रोकने के लिये है क्योंकि इस बात का भय है कि साहित्य के वास्तविक लक्ष्य से अपरिचित होने के कारण आधुनिक अध्ययता इसे सङ्घ के नतिक पतन का ऐतिहासिक विवरण समझ सकता है । ये ग्रन्थ प्रायः साम्प्रदायिक आचरण सम्बन्धी विधान हैं । इसीलिये इनमें प्रत्येक सम्भाय अपराध की समग्र दृष्टि से सूक्ष्मातिसूक्ष्म व्याख्या समाविष्ट है । जो उदाहरण प्रस्तुत किये गये हैं वे केवल नियमों की उचित व्यवस्था करने के लिये ही हैं ।

प्रस्तुत ग्रन्थ पाराजिक का महत्त्व इस दृष्टि से भी है कि यह प्राचीन दण्ड विधान का उदाहरण है । इसमें कुछ सामग्री ऐसी भी उपलब्ध होती है जिससे देश की तत्कालीन आर्थिक और सामाजिक अवस्थाओं पर प्रकाश पड़ सकता है । उदाहरणार्थ—उस समय कम से कम एक ‘पाद मूल्य’ की चारों राज्यों विधान के अनुसार दण्डनीय मानी जाती थी । पर्वतीय भाग पर नदी के घाट पर तथा गाँव के प्रवेश द्वार पर चुड़ड़ी लेन की चौकियाँ रहती थी । सिक्का का मूल्य और उनकी क्रय शक्ति का उल्लेख ‘चीवर चेतोपन’ शब्द की व्याख्या के साथ उल्लिखित है ।

५ प्रस्तुत संस्करण

यह ग्रंथ 'विनयपिटक' के तीसरी पुस्तक पाराजिक की निम्नलिखित ग्रंथों के पाठों के आधार पर निर्मित और देवनागरी लिपि में मुद्रित नया संस्करण है—बर्मी संस्करण छट्ट सङ्गायन प्रकाशन (१९५६), सिंहली संस्करण भिक्षु तेलवट्टे श्री आयवश स्वामी द्वारा सम्पादित (१९१३) स्यामी संस्करण महामकुट राजकीय प्रकाशन (१९२६) तथा रोमन संस्करण श्री हरमन ओल्डेनबग द्वारा सम्पादित (पालि टेक्स्ट सोसायटी, १८८१)।

स्थविरवाद परम्परा के चुने हुये प्रतिनिधियों के अंतर्राष्ट्रीय सङ्घ के सोत्साह सम्मिलित प्रयत्न से तयार किये गये छट्ट-सङ्गायन संस्करण को हमने अपनी पहली पाण्डुलिपि तयार करने के लिये आधार-स्वरूप ग्रहण किया है। उसके पाठ और धर्मसूत्र नियोजन से साधारणतः मूल सहमत रहे हैं। किन्तु आधुनिक दृष्टि से अपने संस्करण को अधिक उपयोगी बनाने के लिये हमने दो नये प्रयत्न किये हैं। इन प्रयत्नों में से पहला प्रयत्न सम्पूर्ण ग्रंथ में एक व्यवस्थित क्रम से विराम चिह्नों का प्रयोग और दूसरा शीषक एवं अनुशीषक से सुसज्जित पाठ का एक साङ्गोपाङ्ग स्वरूप उपस्थित करना है।

(क) शीषक

पुरानी पद्धति के पालि ग्रंथों में किसी प्रकरण के प्रारम्भ में शीषक देने की प्रथा नहीं थी। इसके स्थान पर हमें प्रकरण के अंत में 'निद्रित जसे शब्द उपलब्ध होते हैं' किन्तु इससे आधुनिक पाठकों को सारे प्रकरण का सार तत्त्व ग्रहण कर अपने समक्ष वण्य विषय का एक सम्पूर्ण चित्र उपस्थित करने में जटिलता का अनुभव करना पड़ता है। अतः उपयोगिता की दृष्टि से हमने यह आवश्यक समझा कि शीषक एवं अनुशीषक के क्रम से सुसज्जित करके ही पाठ को उपस्थित करना उत्तम होगा। यथासम्भव इन शीषकों का निर्माण मूल-ग्रन्थ से चुने गये शब्दों से ही किया गया है। फिर भी यह नहीं कहा जा सकता कि अपने इस प्रयत्न में हम कदा तक सफल हुये हैं। स्मरण रहे कि ये शीषक हमारे अपने दिये हुये हैं जो मूल-पाठ में प्राप्त नहीं होते।

प्रधान शीषक १६ प्वाइण्ट मोनो काले टाइप में मुद्रित हैं और प्रकरण चिह्न (§) के साथ उनकी क्रम संख्या दे दी गई है तथा उसके अन्तर्गत आने वाले द्रष्टव्य शीषक भी बिना क्रम संख्या के उसी टाइप में मुद्रित किये गये हैं। अनुशीषक क्रम संख्या के साथ १४ प्वाइण्ट मोनो काले टाइप में और उसके अन्तर्गत आनेवाले छोटे शीषक क्रम संख्या के साथ १२ प्वाइण्ट मोनो काले टाइप में मुद्रित किये गये हैं। पृष्ठ के ऊपर प्रधान शीषकों का ही उल्लेख किया गया है।

(ख) पाठभेद निर्धारण

पाठभेद निर्धारण में शब्द की निश्चित तथा व्युत्पत्ति का विचार करने के साथ ही इस बात का भी ध्यान रखा गया है कि ऐतिहासिक दृष्टि से किन रूपों का अत्यधिक प्रचलन रहा है। दोनों दृष्टियों से सिद्ध यदि एक शब्द के एकाधिक रूप हुये हैं तो हमने एक को मूल पाठ के साथ और दूसरे को पृष्ठ के नीचे दे दी गई टिप्पणी में दे दिया है। यहाँ एक के ग्रहण करने का यह अर्थ नहीं है कि हमने दूसरे रूप का बहिष्कार किया है।

(ग) विराम चिह्न

पालि की पुरानी पद्धति में पूर्ण विराम के अतिरिक्त अन्य विराम चिह्नों के प्रयोग करने की प्रथा नहीं थी। स्यामी संस्करण में इसी प्राचीन पद्धति का अनुसरण किया गया है। लेकिन कहीं कहीं पालि की वाक्य-योजना इतनी उलझी हुई मिलती है कि उसके अंशों के पारस्परिक सम्बन्ध को विराम चिह्नों के अभाव में समझना अत्यन्त कठिन हो जाता है। अतः प्रस्तुत संस्करण में हमने अत्यधिक आवश्यक विराम चिह्नों का

निस्सङ्कोच प्रयोग किया है। इन विराम चिह्नों का प्रयोग करने में हमारा यही उद्देश्य रहा है कि वाक्य का अर्थ अधिक से अधिक स्पष्ट हो जाय। जहाँ विराम चिह्नों के प्रयोग की अनिवार्यता नहीं समझी गई, वहाँ पर हमने उनका प्रयोग उचित नहीं समझा। फिर भी हमने इस बात का ध्यान रखा है कि विराम चिह्नों के प्रयोग में यथासम्भव एकरूपता और सङ्गति बनी रहे।

इस संस्करण में निम्नलिखित विराम चिह्न व्यवहृत हुए हैं — पूर्णविराम (।), अर्धविराम (,), उपविराम ( ) स्वल्प विराम ( ) प्रश्नवाचक (?) विस्मयादि बोधक (!) युष्मत् ( ), रेखिका (—) मुरय उद्धरण (') उद्धरण ( )

अथमाला के प्रथम पुष्प 'महावर्ग' में हमने उद्धरण चिह्न का प्रयोग वही किया है जहाँ उसकी उद्धरण-बोधक क्रिया उक्त है। परंतु अब यह निश्चय हुआ है कि जहाँ उद्धरण बोधक क्रिया उक्त नहीं है वहाँ भी इसका प्रयोग किया जाय। प्रधान उद्धरणों का बोध मुख्य उद्धरण चिह्न और उसके अतगत आनेवाले उद्धरणों का बोध उद्धरण चिह्नों से कराया गया है और यदि वही उसके अतगत कोई उद्धरण आ गया है तो उसका बोध क्रिया के आगे रेखिका चिह्न के प्रयोग से कराया गया है।

प्रधान उद्धरणों के सभी पराग्राफ तदबोधक मुख्य चिह्नों से और अतगत उद्धरणों के उद्धरण चिह्नों से प्रारम्भ किये गये हैं।

(घ) साङ्केतिक

अथ टिप्पणी में प्रयुक्त रो० सी० स्या० तथा म० सङ्केत क्रमशः रोमन सिंहली स्यामी तथा मरम्भ (बर्मी) संस्करणों के लिये प्रयुक्त हुये हैं।

पृष्ठ के पाठ में प्रयुक्त R और B सङ्केत क्रम से रोमन और बर्मी संस्करणों का बोध कराते हैं। इन सङ्केतों के साथ दी हुई सख्या से यह सूचित होता है कि उन संस्करणों के उस पृष्ठ का प्रारम्भ उसी पङ्क्ति में से होता है।

रोमन संस्करण की दी हुई पृष्ठ सख्या के सङ्केतों से 'पालि टेक्स्ट सोसायटी' द्वारा प्रकाशित पाणि के कोष तथा रोमन संस्करण के आधार पर बने हुये कोषों तथा लिखे गये शोध-ग्रंथों में उद्धरणविशेष को खोज लेना सरल हो जायगा। अतएव उसके इस महत्त्व को समझकर प्रस्तुत संस्करण में रोमन संस्करण की पृष्ठ सख्या दे दी गई है। इसके साथ ही बर्मी लिपि में बर्मी से प्रकाशित प्राचीन स्थविरवाद परम्परा के प्रतिनिधि छद्म सङ्गायन का भी विशेष महत्त्व और स्थान है। अतः उसकी इस विशेषता को ध्यान में रखकर उसकी भी पृष्ठ संख्या प्रस्तुत ग्रंथ में दी गई है।

(च) पष्ठोपरि-कोण में प्रयुक्त सङ्केत

युग्म सङ्ख्यक पष्ठों में प्रयुक्त सङ्केत सुत, शीषक तथा पराग्राफ के प्रारम्भ का और अयुग्म सङ्ख्यक पष्ठों में अंत का द्योतन करते हैं।

(छ) वृत्ति

पालि में एव, अपि और इति इन अव्ययों के आदि अक्षर का प्रायः लोप हो जाया करता है और उनके रूप व, पि, तथा ति रह जाते हैं। कुछ विद्वानों के मतानुसार इन लघु रूपों को स्वतंत्र शब्द मान लेना अधिक सङ्गत है। हमने भी प्रस्तुत संस्करण में ऐसा ही किया है।

हमने एक ही शब्द में आने वाली परसवण संधि का अनिवार्य रूप से प्रयोग किया है और उन्हें इस प्रकार व्यवहृत किया है—सङ्घ किञ्चि, पञ्च इत्यादि। पर जहाँ उपर्युक्त बात नहीं है वहाँ ऐसा करना

आवश्यक नहीं समझा गया है। उदाहरणार्थ—एव पि कम्म ति इत्यादि। परन्तु ऐसे प्रयोगों में यह दिग्दर्शित करने के लिये कि इनके सन्धियुक्त रूप भी याकरण सिद्ध है तथा भाषा में इनका प्रयोग भी अनेक स्थलों पर हुआ है हमने उनका व्यवहार किया है। उदाहरणार्थ—एवप्पि, कम्मत्ति कित्ति इत्यादि।

कुछ पाश्चात्य सम्पादकों ने वर्तिनी की इसी पद्धति को स्वीकार किया है। लेकिन उन स्थानों पर जहाँ 'ति' और 'पि', 'इ' तथा 'अ' से परे आये हूँ वहाँ उन्होंने संस्कृत के सन्धि नियम "अक सवर्णो दीघः" का आश्रय लेकर इन स्वतंत्र माय अययों को उनके पहले आनेवाले शब्दों से सन्धियुक्त करके व्यवहृत किया है। उदाहरणार्थ—वसेसीति, तस्सापि इत्यादि। किन्तु ऐसे स्थलों पर भी हमने उन्हें अलग ही रखा है। उदाहरणार्थ—वसेसी ति तस्सा पि। ति तथा 'पि' के पूर्व आये हुये स्वरों का दीघ होना पालि के मोग्गल्लान-याकरण से सिद्ध है। इसके विधान के लिये उसमें 'व्यञ्जने दीघरस्सा' (१।३३) सूत्र दिया हुआ है जिसके अनुसार यदि पूर्व स्थित स्वर के बाद में व्यञ्जन हो तो वह प्रायः दीघ हो जाया करता है। यथा—खत्ति+परम=खत्ती परम, गोतम+ति=गोतमा ति होति+ति=होती ति इत्यादि।

मेरे विभाग के सम्पादक श्री लक्ष्मीनारायण तिवारी सह सम्पादक श्री बीरबल शर्मा तथा सहायक सह सम्पादक श्री श्यामदेव द्विवेदी ने रात दिन अथक परिश्रम करके मुझे इस काय में सहायता दी है।

भिक्षु जगदीश काश्यप

THE PĀLI ALPHABET IN DEVANĀGARĪ AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

अ a   आ ā   इ i   ई ī   उ u   ऊ ū   ए e   ओ o

CONSONANTS WITH VOWEL "A"

क ka	ख kha	ग ga	घ gha	ङ na
च ca	छ cha	ज ja	झ jha	ञ ña
ट ta	ठ tha	ड da	ढ dha	ण na
त ta	थ tha	द da	ध dha	न na
प pa	फ pha	ब ba	भ bha	म ma
य ya	र ra	ल la	व va	स sa
		ह ha	ळ la	अ am

VOWELS IN COMBINATION

क ka	का kâ	कि ki	की ki	कु ku	कू kū	के ke	को ko
ख kha	खा khâ	खि khī	खी khī	खु khu	खू khū	खे khe	खो kho

CONJUNCT-CONSONANTS

क्क kka	क्व fīca	द्व dva	म्ब mba
क्ख kkha	क्व् fīcha	द्व्य dhya	म्ब mbha
क्य kya	क्व् fīja	द्वध dhva	म्ब mma
क्रि kri	क्व् fījha	न्त nta	म्य mya
क्ल kla	टट दृ tta	न्त्व ntva	म्ह mha
क्व kva	टठ, दृ ttha	न्थ nthā	म्य yya
ह्य khya	ड्ड डड dda	न्द nda	य्ह yha
ह्व khva	ड्ड डड ddha	न्द्र ndra	ल्ल lla
ग्ग gga	ण्ट nta	न्ध ndha	ल्य lya
ग्व gggha	ण्ठ nthā	न्न nna	ल्ह lha
ग्य gya	ण्ड nda	न्य nya	व्ह vha
ग्र gra	ण्ण nna	न्ह nha	स्त sta
ङ्क nka	ण्ह nha	प्प ppa	स्त्र stra
ङ्ख nkha	त्त tta	प्फ ppha	स्न sna
ङ्ग, डग nga	त्थ ttha	प्य pya	स्य sya
ङ्घ nggha	त्व tva	प्ल pla	स्स ssa
च्च cca	त्य tyā	ब्ब bba	स्म sma
च्च ccha	त्र tra	ब्भ bbha	स्व sva
ज्ज jja	द्द द्द dda	भ्य bya	ह्य hma
ज्झ ज्झ jjha	द्ध ddha	ब्र bra	ह्व hva
ञ्ज fīja	द्य dya	म्प mpa	ल्ह lha
ञ्ह fīha	द्र dra	म्फ mpha	

ī = ā,   f = 1   ī = 1,   ु = u,   ू = ū,   े = e,   ो = o

१	२	३	४	५	६	७	८	९	०
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

पाराजिकपालि

(भिक्खुविभङ्गे पठमो भागो)

सूची

पञ्जात्तिनिदानकथा	पिट्ठङ्का		पिट्ठङ्का
(क) वेरञ्जब्राह्मणपुच्छा	३	(७) विनीतवत्थु	६६
(ख) कुक्कुटच्छापकुपमाकथा	६	§ ३ ततियपाराजिक	८४
(ग) वेरञ्जाय दुग्ग्भिक्खकथा	९	(१) सत्थहरणवत्थु	८४
(घ) एतदत्थाय सिक्खापदपञ्जात्ति	१०	(२) पठमपञ्जात्ति	८८
१ पाराजिककण्ड		(३) उपासकस्स मरणवण्णनावत्थु	८८
§ १ पठमपाराजिक	१५	(४) अनुपञ्जात्ति	९०
(१) सुदिन्नभिक्खुवत्थु	१५	(५) विभङ्गो	९०
(२) पठमपञ्जात्ति	२४	(६) विनीतवत्थुउद्दानगाथा	९७
(३) मक्कटीवत्थु	२६	(७) विनीतवत्थु	९७
(४) पठमानुपञ्जात्ति	२७	§ ४ चतुत्थपाराजिक	१०६
(५) वज्जिपुत्तकवत्थु	२८	(१) वग्गमुदातीरियवत्थु	१०६
(६) दुत्तियानुपञ्जात्ति	२९	(२) पठमपञ्जात्ति	११३
(७) विभङ्गो	२९	(३) अदिट्ठे - दिट्ठसञ्जिभिक्खु-	
(८) विनीतवत्थुउद्दानगाथा	४२	वत्थु	११३
(९) विनीतवत्थु	४२	(४) अनुपञ्जात्ति	११४
§ २ दुत्तियपाराजिक	५१	(५) विभङ्गो	११४
(१) धनियभिक्खुवत्थु	५१	(६) विनीतवत्थुउद्दानगाथा	१३७
(२) पठमपञ्जात्ति	५५	(७) विनीतवत्थु	१३८
(३) रजकभण्डिकवत्थु	५५	तस्सुद्दान	१४६
(४) अनुपञ्जात्ति	५६	२ सङ्घादिसेसकण्ड	
(५) विभङ्गो	५६	§ १ पठमसङ्घादिसेसो	१५०
(६) विनीतवत्थुउद्दानगाथा	६८	(१) सेय्यसकभिक्खुवत्थु	१५०
		(२) पठमपञ्जात्ति	१५१

	पिढुङ्गा		पिढुङ्गा
(३) भिक्खुसुपिनवत्थु	१५२	(६) विनीतवत्थुउद्दानगाथा	२१४
(४) अनुपञ्जात्ति	१५२	(७) विनीतवत्थु	२१४
(५) विभङ्गो	१५२	§ ६ छट्ठसङ्घादिसेसो	२१५
(६) विनीतवत्थुउद्दानगाथा	१६३	(१) आळवकभिक्खुवत्थु	२१५
(७) विनीतवत्थु	१६४	(२) मणिकण्ठनागराजवत्थु	२१६
§ २ दुतियसङ्घादिसेसो	१७०	(३) सकुणेहिपत्तयाचनकथा	२१८
(१) उदायिभिक्खुवत्थु	१७०	(४) रट्टपालपितावत्थु	२२०
(२) पञ्जात्ति	१७१	(५) पञ्जात्ति	२२०
(३) विभङ्गो	१७२	(६) विभङ्गो	२२०
(४) विनीतवत्थुउद्दानगाथा	१८२	§ ७ सत्तमसङ्घादिसेसो	२३२
(५) विनीतवत्थु	१८२	(१) छत्रभिक्खुवत्थु	२३२
§ ३ ततियसङ्घादिसेसो	१८४	(२) पञ्जात्ति	२३३
(१) उदायिभिक्खुवत्थु	१८२	(३) विभङ्गो	२३३
(२) पञ्जात्ति	१८५	§ ८ अट्ठमसङ्घादिसेसो	२३६
(३) विभङ्गो	१८५	(१) दब्बमल्लपुत्तवत्थु	२३६
(४) विनीतवत्थुउद्दानगाथा	१८८	(२) पञ्जात्ति	२४४
(५) विनीतवत्थु	१८८	(३) विभङ्गो	२४५
§ ४ चतुत्थसङ्घादिसेसो	१९०	§ ९ नवमसङ्घादिसेसो	२५०
(१) उदायिभिक्खुवत्थु	१९०	(१) मेत्तियभुम्मज्जकभिक्खुवत्थु	२५०
(२) पञ्जात्ति	१९१	(२) पञ्जात्ति	२५१
(३) विभङ्गो	१९२	(३) विभङ्गो	२५२
(४) विनीतवत्थुउद्दानगाथा	१९३	§ १० दसमसङ्घादिसेसो	२५८
(५) विनीतवत्थु	१९३	(१) देवदत्तवत्थु	२५८
§ ५ पञ्चमसङ्घादिसेसो	१९४	(२) पञ्जात्ति	२६०
(१) उदायिभिक्खुवत्थु	१९४	(३) विभङ्गो	२६०
(२) पठमपञ्जात्ति	१९६	§ ११ एकादसमसङ्घादिसेसो	२६२
(३) घुत्तान उच्चाने परिचरिखावत्थु	१९८	(१) कोकालिवादिभिक्खुवत्थु	२६२
(४) अनुपञ्जात्ति	१९९	(२) पञ्जात्ति	२६३
(५) विभङ्गो	१९९		

	पिटुङ्गा		पिटुङ्गा
(३) विभङ्गो	२६३	(१०) चीवर निक्खिपित्वा चारिकपक्कमन- वत्थु	२६०
§ १२ बारसमसङ्घादिसेसो	२६५	(२) पठमपञ्जात्ति	२६०
(१) छिन्नभिक्षुवत्थु	२६५	(३) कोसम्बिय गिलानभिक्षुवत्थु	२६१
(२) पञ्जात्ति	२६६	(४) अनुपञ्जात्ति	२६१
(३) विभङ्गो	२६७	(५) विभङ्गो	२६२
§ १३ तेरसमसङ्घादिसेसो	२६६	§ ३ तत्तिथिनिस्सगिय	२६५
(१) अस्सजिपुनब्बसुकभिक्षुवत्थु	२६६	(१) अकालुप्पन्नचीवरवत्थु	२६५
(२) पञ्जात्ति	२७३	(२) पञ्जात्ति	२६६
(३) विभङ्गो	२७४	(३) विभङ्गो	२६७
तस्सुद्दान	२७७	§ ४ चतुत्थनिस्सगिय	२६६
३ अनियतकण्ड		(१) उदायिभिक्षुवत्थु	२६६
§ १ पठमअनियतो	२७८	(२) पञ्जात्ति	२६६
(१) उदायिभिक्षुवत्थु	२७८	(३) विभङ्गो	३००
(२) पञ्जात्ति	२७९	§ ५ पञ्चमनिस्सगिय	३०१
(३) विभङ्गो	२७९	(१) उप्पलवण्णाभिक्षुनीवत्थु	३०१
§ २ दुतियअनियतो	२८२	(२) पठमपञ्जात्ति	३०३
(१) उदायिभिक्षुवत्थु	२८२	(३) अनुपञ्जात्ति	३०३
(२) पञ्जात्ति	२८३	(४) विभङ्गो	३०४
(३) विभङ्गो	२८३	§ ६ छट्ठनिस्सगिय	३०५
तस्सुद्दान	२८६	(१) उप्पन दभिक्षुवत्थु	३०५
४ निस्सगियकण्ड		(२) पठमपञ्जात्ति	३०६
§ १ पठमनिस्सगिय	२८७	(३) यथानग्गाव भिक्षुसावत्थि- गमनवत्थु	३०६
(१) छब्बगियभिक्षुवत्थु	२८७	(४) अनुपञ्जात्ति	३०७
(२) पठमपञ्जात्ति	२८७	(५) विभङ्गो	३०७
(३) सारिपुत्तस्स निक्खित्तचीवरवत्थु	२८७	§ ७ सत्तमनिस्सगिय	३०८
(४) अनुपञ्जात्ति	२८८	(१) छब्बगियभिक्षुवत्थु	३०८
(५) विभङ्गो	२८८	(२) पञ्जात्ति	३०९
§ २ दुतियनिस्सगिय	२९०		

	पिठुष्टा		पिठुष्टा
(३) विभङ्गो	३०६	(२) पञ्जाति	३२७
§ ८ अट्टमनिस्सगिय	३१०	(३) गिलानभिक्षुवत्थु	३२७
(१) उपनन्दभिक्षुवत्थु	३१०	(४) अनुपञ्जाति	३२७
(२) पञ्जाति	३११	(५) विभङ्गो	३२८
(३) विभङ्गो	३१२	§ १५ पन्नरसमनिस्सगिय	३२६
§ ९ नवमनिस्सगिय	३१३	(१) उपसेनपरिसावत्थु	३२६
(१) उपनन्दभिक्षुवत्थु	३१३	(२) पञ्जाति	३३१
(२) पञ्जाति	३१४	(३) विभङ्गो	३३२
(३) विभङ्गो	३१५	§ १६ सोळसमनिस्सगिय	३३३
§ १० दसमनिस्सगिय	३१६	(१) सावत्थिगच्छतभिक्षुवत्थु	३३३
(१) उपनन्दभिक्षुवत्थु	३१६	(२) पञ्जाति	३३३
(२) पञ्जाति	३१८	(३) विभङ्गो	३३४
(३) विभङ्गो	३१९	§ १७ सत्तरसमनिस्सगिय	३३५
तस्सुदान	३२१	(१) छब्बगियभिक्षुवत्थु	३३५
§ ११ एकादसमनिस्सगिय	३२१	(२) पञ्जाति	३३५
(१) छब्बगियभिक्षुवत्थु	३२१	(३) विभङ्गो	३३६
(२) पञ्जाति	३२२	§ १८ अट्ठारसमनिस्सगिय	३३७
(३) विभङ्गो	३२२	(१) उपनन्दस्स कहापणगहणवत्थु	३३७
§ १२ बारसमनिस्सगिय	३२३	(२) पञ्जाति	३३८
(१) छब्बगियभिक्षुवत्थु	३२३	(३) विभङ्गो	३३९
(२) पञ्जाति	३२३	§ १९ ऊनवीसतिमनिस्सगिय	३४०
(३) विभङ्गो	३२४	(१) छब्बगियभिक्षुवत्थु	३४०
§ १३ तेरसमनिस्सगिय	३२४	(२) पञ्जाति	३४१
(१) छब्बगियभिक्षुवत्थु	३२४	(३) विभङ्गो	३४१
(२) पञ्जाति	३२५	§ २० वीसतिमनिस्सगिय	३४३
(३) विभङ्गो	३२५	(१) उपनन्दभिक्षुवत्थु	३४३
§ १४ चुद्दसमनिस्सगिय	३२६	(२) पञ्जाति	३४४
(१) अनुवस्स सन्थतकारापकवत्थु	३२६	(३) विभङ्गो	३४४

तस्सुद्धान	पिटुङ्गा	(३) विभङ्गो	पिटुङ्गा
३४५	३४५	३६१	
§ २१ एकवीसतिमनिस्सगिय	३४५	§ २६ छब्बीसतिमनिस्सगिय	३६२
(१) छब्बगियभिक्खुवत्थु	३४५	(१) छब्बगियभिक्खुवत्थु	३६२
(२) पञ्जात्ति	३४५	(२) पञ्जात्ति	३६३
(३) आनदेन सारिपुत्तस्स		(३) विभङ्गो	३६३
निक्खित्तपत्तवत्थु	३४६	§ २७ सत्तवीसतिमनिस्सगिय	३६४
(४) अनुपञ्जात्ति	३४६	(१) उपनदभिक्खुततवायवत्थु	३६४
(५) विभङ्गो	३४६	(२) पञ्जात्ति	३६५
§ २२ बावीसतिमनिस्सगिय	३४८	(३) विभङ्गो	३६६
(१) कपिलवत्थुकुम्भकारवत्थु	३४८	§ २८ अट्ठवीसतिमनिस्सगिय	३६७
(२) पञ्जात्ति	३५०	(१) सेनाय गतुकाममहामच्चवत्थु	३६७
(३) विभङ्गो	३५०	(२) पञ्जात्ति	३६८
§ २३ तेवीसतिमनिस्सगिय	३५३	(३) विभङ्गो	३६९
(१) पिलिदवच्छवत्थु	३५३	§ २९ एकूनतिसतिमनिस्सगिय	३७०
(२) पञ्जात्ति	३५६	(१) आरञ्जिकभिक्खुवत्थु	३७०
(३) विभङ्गो	३५७	(२) पञ्जात्ति	३७१
§ २४ चतुवीसतिमनिस्सगिय	३५८	(३) विभङ्गो	३७१
(१) छब्बगियभिक्खुवत्थु	३५८	§ ३० तिसतिमनिस्सगिय	३७३
(२) पञ्जात्ति	३५८	(१) छब्बगियभिक्खुवत्थु	३७३
(३) विभङ्गो	३५९	(२) पञ्जात्ति	३७३
§ २५ पञ्चवीसतिमनिस्सगिय	३६०	(३) विभङ्गो	३७४
(१) उपनदभिक्खुवत्थु	३६०	तस्सुद्धान	३७५
(२) पञ्जात्ति	३६१		

विनयपिटकं
पाराजिकं

पाराजिकपालि

(भिक्षुविभङ्गे पठमो भागो)

पञ्चत्तिनिदानकथा

(क) वेरञ्जब्राह्मणपुच्छा

१ तेन समयेन बुद्धो भगवा वेरञ्जाय विहरति नळेरुपुचिमन्दमूले
महता भिक्षुसङ्घेन सद्धि पञ्चमत्तेहि भिक्षुसतेहि । अस्सोसि खो वेरञ्जो
ब्राह्मणो—“समणो खलु, भो, गोतमो सक्कपुत्तो सक्ककुला पब्बजितो वेरञ्जाय
विहरति नळेरुपुचिमन्दमूले महता भिक्षुसङ्घेन सद्धि पञ्चमत्तेहि भिक्षु
सतेहि । त खो पन भगवन्त गोतम एव कल्याणो कित्तिसद्धो अब्भुगगतो — 5
'इति पि सो भगवा अरह सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोक-
विदू अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि' सत्था देवमनुस्सान बुद्धो भगवा । सो इम
लोक सदेवक समारक सब्रह्मक सस्समणब्राह्मणि पज सदेवमनुस्स सय
अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदेति । सो धम्म देसेति आदिकल्याण मज्झे-
कल्याण परियोसानकल्याण सात्थ सब्यञ्जन, •केवलपरिपुण्ण मरिसुद्ध 10
ब्रह्मचरिय पकासेति, साधु खो पन तथारूपान अरहत दस्सन होती” ति ।

२ अथ खो वेरञ्जो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्ग-
मित्वा भगवता सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीय कथ सारणीय^१ वीतिसारेत्वा
एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो वेरञ्जो ब्राह्मणो भगवन्त एतदवोच
— “सुत मेत, भो गोतम — ‘न समणो गोतमो ब्राह्मणे जिण्णे वुड्ढे’ महल्लके 15
अद्धगते वयोअनुप्पत्ते अभिवादेति का पच्चुट्ठेति वा आसनेन वा निमन्तेती’

B 1
R.1

R 2

B 2

१ पुरिसदम्मसारथी — सी० । २ सारणीय — स्या०, सी० । ३ बुद्धे — सी० ।

ति । तयिद, भो गोतम, तथेव ? न हि भव गोतमो ब्राह्मणे, जिण्णे वुड्ढे महल्लके अद्धगते वयोअनुप्पत्ते अभिवादेति वा पच्चुट्ठेति वा आसनेन वा निमन्तेति ? तयिद, भो गोतम, न सम्पन्नमेवा” ति ।

“नाह त, ब्राह्मण, पस्सामि सदेवके लोके समारके सब्रह्मके
5 सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय यमह अभिवादेय्य वा पच्चुट्ठेय्य
वा आसनेन वा निमन्तेय्य । य हि, ब्राह्मण, तथागतो अभिवादेय्य वा
पच्चुट्ठेय्य वा आसनेन वा निमन्तेय्य, मुद्धा पि तस्स विपतेय्या” ति ।

३ “अरसरूपो भव गोतमो” ति ? “अत्थि ख्वेस, ब्राह्मण,
परियायो येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘अरसरूपो
10 समणो गोतमो’ ति । ये ते, ब्राह्मण, रूपरसा सद्दरसा गन्धरसा रसरसा
फोट्ठब्बरसा ते तथागतस्स पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता^१
आर्यति अनुप्पादधम्मा । अय खो, ब्राह्मण, परियायो येन म परियायेन
सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘अरसरूपो समणो गोतमो’ ति, नो च खो य त्व
सन्धाय वदेसि^२” ।

४ “निब्भोगो भव गोतमो” ति ? “अत्थि ख्वेस, ब्राह्मण,
परियायो येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘निब्भोगो समणो
15 गोतमो’ ति । ये ते, ब्राह्मण, रूपभोगा सद्भोगा गन्धभोगा रसभोगा
फोट्ठब्भोगा ते तथागतस्स पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता
आर्यति अनुप्पादधम्मा । अय खो, ब्राह्मण, परियायो येन म परियायेन
20 सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘निब्भोगो समणो गोतमो’ ति, नो च खो य त्व
सन्धाय वदेसि” ।

५ “अकिरियवादो भव गोतमो” ति ? “अत्थि ख्वेस, ब्राह्मण,
परियायो येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘अकिरियवादो समणो
B 3 गोतमो’ ति । अह हि, ब्राह्मण, अकिरिय वदामि कायदुच्चरितस्स
25 वचीदुच्चरितस्स मनोदुच्चरितस्स । अनेक विहितान पापकान अकुसलान
धम्मान अकिरिय वदामि । अय खो, ब्राह्मण, परियायो येन म परियायेन
सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘अकिरियवादो समणो गोतमो’ ति, नो च
खो य त्व सन्धाय वदेसि” ।

६ “उच्छेदवादो भव गोतमो” ति ? “अत्थि ख्वेस, ब्राह्मण,

१ अनभावकता — सी०, अनभाव कता — स्या०, अनभाव गता — रो० । २ वदेसी ति —
स्या० ।

परियायो येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘उच्छेदवादो समणो गोतमो’ ति । अहं हि, ब्राह्मण, उच्छेद वदामि रागस्स दोसस्स मोहस्स । अनेकविहितान पापकान अकुसलान धम्मान उच्छेद वदामि । अयं खो, ब्राह्मण, परियायो येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘उच्छेदवादो समणो गोतमो’ ति, नो च खो य त्व सन्धाय वदेसि” ।

5 R 3

७ “जेगुच्छी भव गोतमो” ति ? “अत्थि ख्वेस, ब्राह्मण, परियायो येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘जेगुच्छी समणो गोतमो’ ति । अहं हि, ब्राह्मण, जेगुच्छामि कायदुच्चरितेन वचीदुच्चरितेन मनोदुच्चरितेन । अनेकविहितान पापकान अकुसलान धम्मान समापत्तिया जेगुच्छामि” । अयं खो, ब्राह्मण, परियायो येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘जेगुच्छी समणो गोतमो’ ति, नो च खो य त्व सन्धाय वदेसि” ।

10

८ “वेनयिको भव गोतमो” ति ? “अत्थि रवेस, ब्राह्मण, परियायो येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘वेनयिको समणो गोतमो’ ति । अहं हि, ब्राह्मण, विनयाय धम्म देसेमि रागस्स दोसस्स मोहस्स । अनेक विहितान पापकान अकुसलान धम्मान विनयाय धम्म देसेमि । अयं खो, ब्राह्मण, परियायो येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘वेनयिको समणो गोतमो’ ति, नो च खो य त्व सन्धाय वेदेसि” ।

15

९ “तपस्सी भव गोतमो” ति ? “अत्थि ख्वेस, ब्राह्मण, परियायो येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘तपस्सी समणो गोतमो’ ति । तपनीयाहं, ब्राह्मण, पापके अकुसले धम्मो वदामि, कायदुच्चरित वचीदुच्चरित मनोदुच्चरित । यस्स खो, ब्राह्मण, तपनीया पापका अकुसला धम्मा पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता आयति अनुप्पादधम्मा तमहं तपस्सी ति वदामि । तथागतस्स खो, ब्राह्मण, तपनीया पापका अकुसला धम्मा पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता आयति अनुप्पादधम्मा । अयं खो, ब्राह्मण, परियायो येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘तपस्सी समणो गोतमो’ ति, नो च खो य त्व सन्धाय वदेसि” ।

20 B 4

25

१० “अपगम्भो भव गोतमो” ति ? “अत्थि रवेस, ब्राह्मण, परियायो

येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘अपगब्भो समणो गोतमो’ ति ।
 यस्स खो, ब्राह्मण, आरयति गब्भसेय्या पुनब्भवाभिनिब्बत्ति पहीना
 उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता आरयति अनुप्पादधम्मा तमह
 अपगब्भो ति वदामि । तथागतस्स खो, ब्राह्मण, आरयति गब्भसेय्या
 5 पुनब्भवाभिनिब्बत्ति पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता
 आरयति अनुप्पादधम्मा । अय खो, ब्राह्मण, परियायो येन म परियायेन
 सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘अपगब्भो समणो गोतमो’ ति, नो च खो य त्व
 सन्धाय वदेसि” ।

(ख) कुक्कुटच्छापकुपमाकथा

११ “सेय्यथापि, ब्राह्मण, कुक्कुटिया अण्डानि अट्ट वा दस वा
 10 द्वादस वा । तानस्सु कुक्कुटिया सम्मा अधिसयितानि सम्मा परिसेदितानि
 सम्मा परिभावितानि । यो नु खो तेस कुक्कुटच्छापकान पठमतर
 पादनखसिखाय वा मुखतुण्डकेन वा अण्डकोस पदालेत्वा सोत्थिना
 अभिनिब्बिज्जेय्य, किन्ति स्वास्स वचनीयो — ‘जेट्ठो वा कनिट्ठो वा’ ति ?
 “जेट्ठोतिस्स, भो गोतम, वचनीयो । सो हि नेस जेट्ठो होती” ति ।
 4 15 “एवमेव खो अह, ब्राह्मण, अविज्जागताय पजाय अण्डभूताय परियोनद्धाय
 अविज्जण्डकोस पदालेत्वा एको व लोके अनुत्तर सम्मासम्बोधिं अभि-
 सम्बुद्धो । स्वाह, ब्राह्मण, जेट्ठो सेट्ठो लोकस्स” ।

“आरद्ध खो पन मे, ब्राह्मण, विरिय^१ अहोसि असल्लीन, उपट्ठिता
 B 5 सति असम्मुट्ठा, पस्सद्धो कायो असारद्धो, समाहित चित्त एकगग । सो खो
 20 अह, ब्राह्मण, विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्क
 सविचार विवेकज पीतिसुख पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहासि ।
 वितक्कविचारान वूपसमा अज्झत्त सम्पसादन चेतसो एकोदिभाव अवितक्क
 अविचार समाधिज पीतिसुख दुतिय ज्ञान उपसम्पज्ज विहासि । पीतिया च
 विरागा उपेक्खको च विहासि सतो च सम्पजानो, सुख च कायेन पटिसवेदेसि,
 25 य त अरिया आचिक्खन्ति — ‘उपेक्खको सतिमा सुखविहारी’ ति ततिय ज्ञान
 उपसम्पज्ज विहासि । सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना पुब्बेव
 सोमनस्सदोमनस्सानं^२ अत्थङ्गमा^३ अदुक्खमसुख उपेक्खासतिपारिसुद्धि चतुत्थ
 भाान उपसम्पज्ज विहासि ।

१२ “सो एव समाहिते चित्ते परिसुद्धे परियोदाते अनङ्गणे

विगतूपक्विलेसे मुदुभूते कम्मनिये ठिते आनेज्जप्पत्ते^१ पुब्बेनिवासा-
 नुस्सतिआणाय चित्त अभिनिन्नामेसि । सो अत्तेकविहित पुब्बेनिवास
 अनुस्सरामि, सेय्यथिद^२ – एक पि जाति द्वे पि जातियो तिस्रो पि जातियो
 चतस्सो पि जातियो पञ्च पि जातियो दस पि जातियो बीस पि
 जातियो तिस पि जातियो चत्तालीस^३ पि जातियो पञ्चास पि 5
 जातियो जातिसत पि, जातिसहस्स पि जातिसतसहस्स पि, अनेके पि सवट्ठ-
 कप्पे अनेके पि विवट्ठकप्पे अनेके पि सवट्ठविवट्ठकप्पे – ‘अमुत्रासि एवनामो
 एवगोत्तो एववण्णो एवमाहारो एवसुखदुक्खप्पटिसवेदी^४ एवमायुपरियन्तो,
 सो ततो चुतो अमुत्र उदपादि, तत्रापासि एवनामो एवगोत्तो एववण्णो
 एवमाहारो एवसुखदुक्खप्पटिसवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो इधूप- 10
 पन्नो ति । इति साकार सउद्देस अनेकविहित पुब्बेनिवास अनुस्सरामि ।
 अय खो मे, ब्राह्मण, रत्तिया पठमे यामे पठमा विज्जा अधिगता, अविज्जा
 विहता, विज्जा उपपन्ना, तमो विहतो, आलोको उपपन्नो – यथा त अप्प-
 मत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो । अय खो मे, ब्राह्मण, पठमाभि-
 निब्भिदा अहोसि कुक्कुटच्छापकस्सेष अण्डकोसम्हा । 15

१३ “सो एव समाहिते चित्ते परिसुद्धे परियोदाते अनङ्गणे
 विगतूपक्विलेसे मुदुभूते कम्मनिये ठिते आनेज्जप्पत्ते सत्तान चुतूपपातआणाय
 चित्त अभिनिन्नामेसि । सो दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन R 5
 सत्ते पस्सामि चवमाने उपपज्जमाने^५ हीने पणीते सुवण्णे दुब्बण्णे । सुगते B 6
 दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानामि – ‘इमे वत भोन्तो सत्ता कायदुच्चरितेन 20
 समन्नागता वचीदुच्चरितेन समन्नागता मनोदुच्चरितेन समन्नागता अरियान
 उपवादका मिच्छादिट्ठिका मिच्छादिट्ठिकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा
 पर मरणा अपाय दुग्गति विनिपात निरय उपपन्ना । इमे वा पन भोन्तो
 सत्ता कायसुचरितेन समन्नागता वचीसुचरितेन समन्नागता मनोसुचरितेन
 समन्नागता अरियान अनुपवादका सम्मादिट्ठिका सम्मादिट्ठिकम्मसमादाना, 25
 ते कायस्स भेदा पर मरणा सुगति सग्ग लोक उपपन्ना’ ति । इति दिब्बेन
 चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सामि चवमाने उपपज्जमाने
 हीने पणीते सुवण्णे दुब्बण्णे । सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानामि ।

१ आनेज्जप्पत्ते – सी० । २ सेय्यथिद – सी० स्या० रो० । ३ चत्तालीस – स्या० ।

४ एवसुखदुक्खपटिसवेदी – सी०, रो०, एवसुखदुक्खपटिसवेदी – स्या० । ५ उपपज्जमाने –
 सी०, रो० ।

अय खो मे, ब्राह्मण, रत्तिया मज्झिमे यामे दुतिया विज्जा, अधिगता, अविज्जा विहता, विज्जा उप्पन्ना, तमो विहतो, आलोको उप्पन्नो — यथा त अप्पमत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो । अय खो मे, ब्राह्मण, दुतियाभिनिब्बिदा अहोसि कुक्कुटच्छापकस्सेव अण्डकोसम्हा ।

- 5 १४ “सो एव समाहिते चित्ते परिसुद्धे परियोदाते अनङ्गणे विगतूपक्किलेसे मुदुभूते कम्मनिये ठिते आनेज्जप्पत्ते आसवान खयवाणाय चित्त अभिनिन्नामोसि । सो ‘इद दुक्ख’ ति यथाभूत अब्भञ्जासि, ‘अय दुक्ख-समुदयो’ ति यथाभूत अब्भञ्जासि, ‘अय दुक्खनिरोधो’ ति यथाभूत अब्भ-ञ्जासि, ‘अय दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूत अब्भञ्जासि,
10 ‘इमे आसवा’ ति यथाभूत अब्भञ्जासि, ‘अय आसवसमुदयो’ ति यथाभूत अब्भञ्जासि, ‘अय आसवनिरोधो’ ति यथाभूत अब्भञ्जासि, ‘अय आसव-निरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूत अब्भञ्जासि । तस्स मे एव जानतो एव पस्सतो कामासवा पि चित्त विमुच्चित्थ भवासवा पि चित्त विमुच्चित्थ अविज्जासवा पि चित्त विमुच्चित्थ । विमुत्तस्मि विमुत्तमिति जाण
15 अहोसि । ‘खीणा जाति, वुसित ब्रह्मचरिय, कत करणीय, नापर इत्थत्ताया’ ति अब्भञ्जासि । अय खो मे, ब्राह्मण, रत्तिया पच्छिमे यामे ततिया विज्जा अधिगता, अविज्जा विहता, विज्जा उप्पन्ना, तमो विहतो, आलोको उप्पन्नो — यथा त अप्पमत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो । अय
R 6 खो मे, ब्राह्मण, ततियाभिनिब्बिदा’ अहोसि — कुक्कुटच्छापकस्सेव
20 अण्डकोसम्हा” ति ।

B 7

- १५ एव वुत्ते, वेरञ्जो ब्राह्मणो भगवन्त एतदवोच—“जेट्ठो भव गोतमो, सेट्ठो भव गोतमो । अभिक्कन्त, भो गोतम, अभिक्कन्त, भो गोतम । । सेय्यथापि, भो गोतम, निक्कुज्जित वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छन्नै वा विवरेय्य, मूब्हस्स वा मग्ग आचिक्खेय्य, अन्धकारे वा
25 तेलपज्जोत धारेय्य—चक्खुमन्तो रूपानि दक्खन्ती^१ ति, एवमेव^२ भोता गोतमेन अनेकपरियायेन धम्मो पकासितो । एसाह भवन्त^३ गोतम सरण गच्छामि धम्म च भिक्खुसङ्घ च । उपासक म भव गोतमो धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेत सरण गत । अधिवासेतु च मे भव गोतमो वेरञ्जाय वस्सावास सद्धि भिक्खुसङ्घेना” ति । अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन । अथ खो वेरञ्जो

१ ततिया अभिनिब्बिधा — रो० । २ दक्खन्ती — सी०, रो० । ३ एवमेव भो गोतम — रो० । ४ भगवन्त — रो० ।

ब्राह्मणो भगवतो अधिवासन विदित्वा उट्टायासना भगवन्त अभिवादेत्वा
पदक्खिण कत्वा पक्कामि ।

(ग) वेरञ्जाय दुब्भिक्खकथा

१६ तेन खो पन समयेन वेरञ्जा दुब्भिक्खा होति द्वीहितिका सेत-
ट्टिका सलाकावुत्ता न सुकरा उञ्छेन पग्गहेन यापेतु । तेन खो पन समयेन
उत्तरापथका अस्सवाणिजा पञ्चमत्तेहि अस्ससतेहि वेरञ्ज वस्सावास उप- 5
गता होन्ति । तेहि अस्समण्डलिकासु भिक्खून् पत्थपत्थपुलक^१ पञ्जत्त
होति । भिक्खू पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय वेरञ्ज पिण्डाय
पविसित्वा पिण्ड अलभमाना अस्समण्डलिकासु पिण्डाय चरित्वा पत्थपत्थ-
पुलक आराम आहरित्वा^२ उदुक्खले कोट्टेत्वा कोट्टेत्वा परिभुञ्जन्ति ।
आयस्मा पनानन्दो पत्थपुलक सिलाय पिसित्वा^३ भगवतो उपनामेति । त 10
भगवा परिभुञ्जति ।

अस्सोसि खो भगवा उदुक्खलसह । जानन्ता पि तथागता पुच्छन्ति,
जानन्ता पि न पुच्छन्ति, काल विदित्वा पुच्छन्ति, काल विदित्वा न
पुच्छन्ति, अत्थसहित तथागता पुच्छन्ति, नो अनत्थसहित । अनत्थसहिते सेतु-
घातो तथागतान । द्वीहि आकारेहि बुद्धा भगवन्तो भिक्खू पटिपुच्छन्ति—धम्म 15
वा देसेस्साम, सावकान वा सिक्खापद पञ्जापेस्सामा^४ ति । अथ खो भगवा
आयस्मन्त आनन्द आमन्तेसि—“किं नु खो सो, आनन्द, उदुक्खलसहो” ति ?
अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवतो एतमत्थ आरोचेसि । “साधु साधु,
आनन्द ! तुम्हेहि, आनन्द सप्पुरिसेहि विजित । पच्छिमा जनता सालिमसोदन
अतिमञ्जिस्सती” ति । 20

१७ अथ खो आयस्मा महामोग्गल्लानो येन भगवा तेनुपसङ्गमि,
उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो
खो आयस्मा महामोग्गल्लानो भगवन्त एतदवोच—“एतरहि, भन्ते, वेरञ्जा
दुब्भिक्खा द्वीहितिका सेतट्टिका सलाकावुत्ता । न सुकरा उञ्छेन पग्गहेन
यापेतु । इमिस्सा, भन्ते, महापठविया^५ हेट्ठिमत्तल सम्पन्न — सेय्यथापि खुद्दमधु 25
अनीलक एवमस्साद । साधाह, भन्ते, पठवि परिवत्तेय्य । भिक्खू पप्पटकोज
परिभुञ्जिस्सन्ती” ति । “ये पन ते, मोग्गल्लान, पठविनिस्सिता पाणा ते
कथं करिस्ससी” ति ? “एकाह, भन्ते, पाणि अभिनिम्मिनिस्सामि —

१ पत्थपत्थमूलक — स्या०, रो० । २ हरित्वा — सी० स्या०, रो० । ३ पिसित्वा —
सी०, स्या० । ४ पञ्जापेस्सामा — म० । ५ महापथविया — म० ।

सेय्यथापि महापठवी । ये पठविनिस्सिता पाणा ते तत्थ सङ्गमस्सामि ।
 एकेन हत्थेन पठवि परिवत्तेस्सामी” ति । “अल, मोग्गल्लान, मा ते रुच्चि
 पठवि परिवत्तेतु । विपल्लास पि सत्ता पटिलभेय्यु” ति । “साधु, भन्ते, सब्बो
 भिक्खुसङ्घो उत्तरकुरु पिण्डाय गच्छेय्या” ति । “अल, मोग्गल्लान, मा ते
 5 रुच्चि सब्बस्स भिक्खुसङ्घस्स उत्तरकुरु पिण्डाय गमन” ति ।

(घ) एतदत्थाय सिक्खापदपञ्जत्ति

१८ अथ खो आयस्मतो सारिपुत्तस्स रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स
 एव चेतसो परिवितक्को उदपादि – “कतमेसान खो बुद्धान भगवन्तान
 ब्रह्मचरिय न चिरट्ठितिक अहोसि, कतमेसान बुद्धान भगवन्तान
 ब्रह्मचरिय चिरट्ठितिक अहोसी” ति ? अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो
 10 सायण्हसमय^१ पटिसल्लाना वुट्ठितो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमिवा
 भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा
 सारिपुत्तो भगवन्त एतदवोच – “इध मग्ग, भन्ते, रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स
 एव चेतसो परिवितक्को उदपादि – ‘कतमेसान खो बुद्धान भगवन्तान
 ब्रह्मचरिय न चिरट्ठितिक अहोसि, कतमेसान बुद्धान भगवन्तान ब्रह्मचरिय
 15 चिरट्ठितिक अहोसी’ ति । कतमेसान नु खो, भन्ते, बुद्धान भगवन्तान
 ब्रह्मचरिय न चिरट्ठितिक अहोसि, कतमेसान बुद्धान भगवन्तान ब्रह्मचरिय
 चिरट्ठितिक अहोसी” ति ?

“भगवतो च, सारिपुत्त, विपस्सिस्स भगवतो च सिखिस्स
 भगवतो च वेस्सभुस्स ब्रह्मचरिय न चिरट्ठितिक अहोसि । भगवतो च,
 20 सारिपुत्त, ककुसन्धस्स भगवतो च कोणागमनस्स भगवतो च कस्सपस्स
 ब्रह्मचरिय चिरट्ठितिक अहोसी” ति ।

R 8

B 9

१९ “को नु खो, भन्ते, हेतु को पच्चयो, येन भगवतो च विपस्सिस्स
 भगवतो च सिखिस्स भगवतो च वेस्सभुस्स ब्रह्मचरिय न चिरट्ठितिक
 अहोसी” ति ? “भगवा च, सारिपुत्त, विपस्सी भगवा च सिखी भगवा
 25 च वेस्मभू किलासुनो अहेसु सावकान वित्थारेन धम्म देसेतु । अप्पक च
 नेस अहोसि सुत्त गेय्य वेय्याकरण गाथा उदान इतिवुत्तक जातक
 अब्भुतधम्म वेदल्ल । अपञ्जत्त सावकान^२ सिक्खापद । अनुद्दिट्ठ पातिमोक्ख ।
 तेस बुद्धान भगवन्तान अन्तरधानेन बुद्धानुबुद्धान सावकान अन्तरधानेन
 ये ते पच्छिमा सावका नानानामा नानागोत्ता नानाजच्चा नानाकुला

१ पटिसल्लीनस्स – डी० । २ सायण्हसमय – म० ।

पब्बजिता ते त ब्रह्मचरिय खिप्पञ्जेव अन्तरधापेसु । सेय्यथापि, सारिपुत्त, नानापुप्फानि फलके निक्खित्तानि सुत्तेन असङ्गहितानि तानि वातो विकिरति विधमति विद्धसेति । त किस्स हेतु ? यथा त सुत्तेन असङ्गहित-
तत्ता । एवमेव खो, सारिपुत्त, तेस बुद्धान भगवन्तान अन्तरधानेन
बुद्धानुबुद्धान सावकान अन्तरधानेन ये ते पच्छिमा सावका नानानामा 5
नानागोत्ता नानाजच्चा नानाकुला पब्बजिता ते त ब्रह्मचरिय खिप्पञ्जेव
अन्तरधापेसु ।

“अकिलासुनो च ते भगवन्तो अहेसु सावके चेतसा चेतो परिच्च
ओवदितु । भूतपूब्ब, सारिपुत्त, वेस्सभू भगवा अरह सम्मासम्बुद्धो अञ्ज-
तरस्मि भिसनके वनसण्डे सहस्स भिक्खुसङ्घ चेतसा चेतो परिच्च ओवदति 10
अनुसासति — ‘एव वितक्केथ, मा एव वितक्कयित्थ, एव मनसिकरोथ,
मा एव मनसाकत्थ, इद पजहथ, इद उपसम्पज्ज विहरथा’ ति । अथ खो,
सारिपुत्त, तस्स भिक्खुसहस्सस्स वेस्सभुना भगवता अरहता सम्मासम्बुद्धेन
एव ओवदियमानान एव अनुसासियमानान अनुपादाय आसवेहि चित्तानि 15
विमुञ्चिसु । तत्र सुद, सारिपुत्त, भिसनकस्स वनसण्डस्स भिसनकतस्मि
होति — यो कोचि अवीतरागो त वनसण्ड पविसति, येभ्य्येन लोमानि
हसन्ति । अय खो, सारिपुत्त, हेतु अय पच्चयो यन भगवतो च विपस्सिस्स
भगवतो च सिखिस्स भगवतो च वेस्सभुस्स ब्रह्मचरिय न चिरट्ठितिक
अहोसी” ति ।

२० “को पन, भन्ते, हेतु को पच्चयो येन भगवतो च ककुसधस्स 20 B 10
भगवतो च कोणागमनस्स भगवतो च कस्सपस्स ब्रह्मचरिय चिरट्ठितिक
अहोसी” ति ? ‘भगवा च, सारिपुत्त, ककुसन्धो भगवा च कोणागमनो R 9
भगवा च कस्सपो अकिलासुनो अहेसु सावकान् वित्थारेन धम्म देसेतु ।
बहु च नेस अहोसि सुत्त गेय्य वेय्याकरण गाथा उदान इतिवुत्तक जातक
अब्भुतधम्म वेदल्ल, पञ्चत्त सावकान सिक्खापद, उद्दिट्ठ पातिमोक्ख । तेस 25
बुद्धान भगवन्तान अन्तरधानेन बुद्धानुबुद्धान सावकान अन्तरधानेन ये ते
पच्छिमा सावका नानानामा नानागोत्ता नानाजच्चा नानाकुला पब्बजिता
ते त ब्रह्मचरिय चिर दीघमद्धान ठपेसु । सेय्यथापि, सारिपुत्त, नानापुप्फानि
फलके निक्खित्तानि सुत्तेन सुसङ्गहितानि तानि वातो न विकिरति न
विधमति न विद्धसेति । त किस्स हेतु ? यथा ते सुत्तेन सुसङ्गहितत्ता । 30
एवमेव खो, सारिपुत्त, तेस बुद्धान भगवन्तान अन्तरधानेन बुद्धानुबुद्धान

सावकान् अन्तरधानेन ये ते पच्छिमा सावका नानानामा नानागोत्ता
 नानाजच्चा नानाकुला प्लब्बजिता ते त ब्रह्मचरिय चिर दीघमद्धान् ठपेसु ।
 अय खो, सारिपुत्त, हेतु अय पच्चयो येन भगवतो च ककुसन्धस्स
 भगवतो च कोणागमनस्स भगवतो च कस्सपस्स ब्रह्मचरिय चिरट्ठितिक
 5 अहोसी" ति ।

२१ अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो उट्ठायासना एकस उत्तरासङ्ग
 करित्वा येन भगवा तेनञ्जलि पणामेत्वा भगवन्त एतदवोच - "एतस्स,
 भगवा, कालो । एतस्स, सुगत, कालो । य भगवा सावकान् सिक्खापद
 पञ्जापेय्य^१, उद्दिसेय्य पातिमोक्ख, यथयिद ब्रह्मचरिय अद्धनिय
 10 अस्स चिरट्ठितिक" ति । "आगमेहि त्व, सारिपुत्त । आगमेहि त्व, सारिपुत्त ।
 तथागतो व तत्थ काल जानिस्सति । न ताव, सारिपुत्त, सत्था सावकान्
 सिक्खापद पञ्जापेति उद्दिस्सति^२ पातिमोक्ख याव न इधेकच्चे आसवट्ठानीया
 धम्मा सङ्खे पातुभवन्ति । यतो च खो, सारिपुत्त, इधेकच्चे आसवट्ठानीया
 धम्मा सङ्खे पातुभवन्ति, अथ सत्था सावकान् सिक्खापद पञ्जापेति
 15 उद्दिस्सति पातिमोक्ख तेस येव आसवट्ठानीयान् धम्मान् पटिघाताय । न ताव,
 11 सारिपुत्त, इधेकच्चे आसवट्ठानीया धम्मा सङ्खे पातुभवन्ति याव न सङ्खो
 रत्तञ्जुमहत्त पत्तो होति । यतो च खो, सारिपुत्त, सङ्खो रत्तञ्जुमहत्त
 पत्तो होति अथ इधेकच्चे आसवट्ठानीया धम्मा सङ्खे पातुभवन्ति,
 16 अथ सत्था सावकान् सिक्खापद पञ्जापेति उद्दिस्सति पातिमोक्ख
 20 तेस येव आसवट्ठानीयान् धम्मान् पटिघाताय । न ताव, सारिपुत्त, इधेकच्चे
 आसवट्ठानीया धम्मा सङ्खे पातुभवन्ति, याव न सङ्खो वेपुल्लमहत्त पत्तो होति ।
 यतो च खो, सारिपुत्त, सङ्खो वेपुल्लमहत्त पत्तो होति, अथ इधेकच्चे आस-
 वट्ठानीया धम्मा सङ्खे पातुभवन्ति, अथ सत्था सावकान् सिक्खापद पञ्जापेति
 उद्दिस्सति पातिमोक्ख तेस येव आसवट्ठानीयान् धम्मान् पटिघाताय । न ताव,
 25 सारिपुत्त, इधेकच्चे आसवट्ठानीया धम्मा सङ्खे पातुभवन्ति, याव न सङ्खो
 लाभग्गमहत्त पत्तो होति । यतो च खो, सारिपुत्त, सङ्खो लाभग्गमहत्त
 पत्तो होति, अथ इधेकच्चे आसवट्ठानीया धम्मा सङ्खे पातुभवन्ति,
 अथ सत्था सावकान् सिक्खापद पञ्जापेति उद्दिस्सति पातिमोक्ख
 तेस येव आसवट्ठानीयान् धम्मान् पटिघाताय । न ताव, सारिपुत्त
 30 इधेकच्चे आसवट्ठानीया धम्मा सङ्खे पातुभवन्ति, याव न सङ्खे बाहु-

१ पञ्जापेय्य - म० । २ न उद्दिस्सति - सी० ।

सच्चमहत्त^१ पत्तो होति । यतो च खो, सारिपुत्त, सङ्घो बाहुसच्चमहत्त पत्तो होति, अथ इधेकच्चे आसवट्टानीया धम्मा सङ्घे पातुभवन्ति, अथ सत्था सावकान सिक्खापद पञ्जापेति^२ उद्दिशति पातिमोक्ख तेस येव आसवट्टानीयान धम्मान पटिघाताय । निरब्बुदो हि, सारिपुत्त^३, भिक्खु-सङ्घो निरादीनवो अपगतकाळको^४ सुद्धो सारे पत्तिट्ठितो । इमेस हि, 5 सारिपुत्त, पञ्चन्न भिक्खुसतान यो पच्छिमको भिक्खु सा सोतापन्नो अविनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो” ति ।

२२ अथ खो भगवा आयस्मन्त आनन्द आमन्तेसि – “आचिण्ण खो पनेत, आनन्द, तथागतान येहि निमन्तिता वस्स वसन्ति, न ते अनप-लोकेत्वा जनपदचारिक पक्कमन्ति । आयामानन्द, वेरञ्ज ब्राह्मण अप-लोकेस्सामा” ति । “एव भन्ते” ति खो आयस्मा आनन्दो भगवतो पच्चस्सोसि । अथ खो भगवा निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय आयस्मता आनन्देन पच्छासमणेन येन वेरञ्जस्स ब्राह्मणस्स निवेसन तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि । अथ खो वेरञ्जो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्गमि, 10 उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्न निसिन्न खो वेरञ्ज ब्राह्मण भगवा एतदवोच – “निमन्तितम्ह^५ तया, ब्राह्मण, वस्स वुत्था,^६ अपलोकेम^७ त, इच्छाम मय जनपदचारिक पक्कमितु” ति । “सच्च, भो गोतम, निमन्तितत्थ मया वस्स वुत्था, अपि च, यो देय्यधम्मो सो न दिन्नो । न च खोनो असन्त, नो पि अदातुकम्यता, त कुतेत्थ लब्भा बहुकिच्चा घरावासा बहुकरणीया । अधिवासेतु मे भव गोतमो स्वातनाय 20 भत्त सिद्धि भिक्खुसङ्घेना” ति । अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन । अथ खो भगवा वेरञ्ज ब्राह्मण धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहसेत्वा उट्ठायासना पक्कामि । अथ खो वेरञ्जो ब्राह्मणो तस्सा रत्तिया अच्चयेन सके निवेसने पणीत खादनीय भोजनीय^८ पटियादापेत्वा^९ भगवतो काल आरोचापेसि – “कालो, भो गोतम, निट्ठित भत्त” ति । 25

२३ अथ खो भगवा पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन वेरञ्जस्स ब्राह्मणस्स निवेसन तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि सिद्धि भिक्खुसङ्घेन । अथ खो वेरञ्जो ब्राह्मणो बुद्धप्पमुख^{१०}

१ पञ्जपेति – म० । २ सारिपुत्तो – रो० । ३ अपगतकालको – सी० । ४ निमन्तितम्हा – स्या० । ५ वस्सवुट्ठा – म० । ६ अपलोकाम – रो० । ७-७ खड्दुनिय भोजनिय – रो० । ८ बुद्धप्पमुख – सी०, रो० ।

- भिक्षुसङ्घं पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्वा सन्तप्तेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्तं भुत्ताविं श्रोणीतपत्तपाणिं तिचीवरेण अच्छादेसि, एकमेकं च भिक्षुं एकमेकेन दुस्सयुगेन अच्छादेसि । अथ खो भगवा वेरञ्जं ब्राह्मणं धम्मिया कथायं सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहसेत्वा उट्ठायासनां पक्कामि ।
- 5 अथ खो भगवा वेरञ्जाय यथाभिरन्तं विहरित्वा अनुपगम्मं सोरेय्यं सङ्कस्स कण्णकुज्जं येन पयागपतिट्ठानं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पयागपतिट्ठाने गङ्गं नदिं उत्तरित्वा येन बाराणसी तदवसरि । अथ खो भगवा बाराणसियं यथाभिरन्तं विहरित्वा येन वेसाली तेन चारिकं पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन वेसाली तदवसरि । तत्र सुदं भगवा वेसालियं विहरति
- 10 महावने कूटागारसालायं ति ।

१ पाराजिककण्डं

§ १ पठमपाराजिक (नेथुनपट्टिसेवने)

(१) सुदिन्नभिक्षुवत्थु

१ तेन खो पन समयेन वेसालिया अविदूरे कलन्दगामो^१ नाम^२ होति^३ । B 13
तत्थ सुदिन्नो नाम कलन्दपुत्तो^४ सेट्ठिपुत्तो होति । अथ खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो
सम्बहुलेहि सहायकेहि सद्धि वेसालि अगमासि केनचिदेव करणीयन । तेन खो R 12
पन समयेन भगवा महितिया परिसाय परिवुतो धम्म देसेन्तो निसिन्नो होति ।
अद्दस^५ खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो भगवन्त महितिया परिसाय परिवुत धम्म 5
देसेन्त निसिन्न । दिस्वानस्स एतदहोसि— “यन्नूनाह पि धम्म सुणेय्य” ति ।
अथ खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो येन सा परिसा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा एक-
मन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नस्स खो सुदिन्नस्स कलन्दपुत्तस्स एतदहोसि—
“यथा यथा खो अह भगवता धम्म देसित आजानामि, नयिद सुकर अगार
अज्झावसता एकन्तपरिपुण्ण एकन्तपरिसुद्ध सङ्गलिखित ब्रह्मचरिय चरितु, 10
यन्नूनाह केसमस्सु ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा
अनगारिय पब्बजेय्य” ति । अथ खो सा परिसा भगवता धम्मिया कथाय
सन्दस्सिता समादपिता समुत्तेजिता सम्पहसिता उट्ठायासना भगवन्त अभि-
वादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि ।

२ अथ खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो अचिरवुट्ठिताय परिसाय येन भगवा 15
तनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एक-
मन्त निसिन्नो खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो भगवन्त एतदवोच— “यथा यथाह^६,
भन्ते, भगवता धम्म देसित आजानामि, नयिद सुकर अगार अज्झावसता
एकन्तपरिपुण्ण एकन्तपरिसुद्ध सङ्गलिखित ब्रह्मचरिय चरितु, इच्छामह,
भन्ते, केसमस्सु ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अन- 20
गारिय पब्बजितु । पब्बाजेतु म भगवा” ति । “अनुज्जानोसि पन त्व, सुदिन्न,
मातापितूहि अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जाया” ति ? “न खो अह, भन्ते,

१ कलन्दगामो—रो० । २ स्या० पोत्थके नत्थि । ३ अत्थि—म०० । ४ कलन्दक
पुत्तो—रो० । ५ अद्दसा—सी०, स्या० । ६ यथा खो अह—सी० ।

- 14 अनुञ्जातो मातापितूहि अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जाया” ति । “न खो सुदिन्न, तथागता अन्ननुञ्जात मातापितूहि पुत्त पब्बाजेन्ती” ति । “सोह भन्ते, तथा करिस्सामि यथा म मातापितरो अनुजानिस्सन्ति अगारस्म अनगारिय पब्बज्जाया” ति ।
- 5 ३ अथ खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो वेसालिय त करणीय तीरेत्वा येन कलन्दगामो येन मातापितरो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा मातापितरो एतदवोच — “अम्मताता^१, यथा यथाह भगवता धम्म देसित आजानामि, नयिद सुकर अगार अज्झावसता एकन्तपरिपुण्ण एकन्तपरिसुद्ध सङ्खल्लिखित ब्रह्मचरिय चरितु, इच्छामह केसमस्सु ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा
- 13 10 अगारस्मा अनगारिय पब्बजितु । अनुजानाथ म अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जाया” ति । एव वुत्ते सुदिन्नस्स कलन्दपुत्तस्स मातापितरो सुदिन्न कलन्दपुत्त एतदवोच — “त्व खोसि, तात सुदिन्न, अम्हाक एकपुत्तको पियो मनापो सुखेधितो सुखपरिहतो^२ । न त्व, तात सुदिन्न, किञ्चि दुक्खस्स जानासि । मरणेन पि मय ते अकामका विना भविस्साम, किं पन मय त जीवन्त अनुजानिस्साम
- 15 अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जाया” ति । दुतिय पि खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो मातापितरो एतदवोच — “अम्मताता, यथा यथाह भगवता धम्म देसित आजानामि, नयिद सुकर अगार अज्झावसता एकन्तपरिपुण्ण एकन्तपरिसुद्ध सङ्खल्लिखित ब्रह्मचरिय चरितु, इच्छामह केसमस्सु ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारिय पब्बजितु । अनुजानाथ म अगा-
- 20 रस्मा अनगारिय पब्बज्जाया” ति । दुतिय पि खो सुदिन्नस्स कलन्दपुत्तस्स मातापितरो सुदिन्न कलन्दपुत्त एतदवोच — “त्व खोसि, तात सुदिन्न, अम्हाक एकपुत्तको पियो मनापो सुखेधितो सुखपरिहतो । न त्व, तात सुदिन्न, किञ्चि दुक्खस्स जानासि । मरणेन पि मय ते अकामका विना भविस्साम, किं पन मय त जीवन्त अनुजानिस्साम अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जाया” ति ।
- 25 ततिय पि खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो मातापितरो एतदवोच — “अम्मताता, यथा यथाह भगवता धम्म देसित आजानामि, नयिद सुकर अगार अज्झावसता एकन्तपरिपुण्ण एकन्तपरिसुद्ध सङ्खल्लिखित ब्रह्मचरिय चरितु, इच्छामह केसमस्सु ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारिय पब्बजितु । अनुजानाथ म अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जाया” ति । ततिय पि
- 30 खो सुदिन्नस्स कलन्दपुत्तस्स मातापितरो सुदिन्न कलन्दपुत्त एतदवोच — “त्व

१ अम्मतात — सी० स्या०, रो० । २ सुखपरिहतो — सी० ।

खोसि, तात सुदिन्न, अम्हाक एकपुत्तको पियो मनापो सुखेधितो सुखपरिहतो । न त्व, तात सुदिन्न, किञ्चि दुक्खस्स जानासि । मरणेन पि मय ते अकामका विना भविस्साम, कि पन मय त जीवन्त अनुजानिस्साम अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जाया” ति ।

४ अथ खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो — “न म मातापितरो अनुजानन्ति 5
अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जाया” ति, तत्थेव अनन्तरहिताय भूमिया निपज्जि — इधेव मे मरण भविस्सति पब्बज्जा वा ति । अथ खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो एक मि भत्त न भुञ्जि, द्वे पि भत्तानि न भुञ्जि, तीणि पि भत्तानि न भुञ्जि, चत्तारि पि भत्तानि न भुञ्जि, पञ्च पि भत्तानि न भुञ्जि, छ पि भत्तानि न भुञ्जि, सत्त पि भत्तानि न भुञ्जि । 10

५ अथ खो सुदिन्नस्स कलन्दपुत्तस्स मातापितरो सुदिन्न कलन्दपुत्त एतदवोचु — “त्व खोसि, तात सुदिन्न, अम्हाक एकपुत्तको पियो मनापो सुखेधितो सुखपरिहतो । न त्व, तात सुदिन्न, किञ्चि दुक्खस्स जानासि । मरणेन पि मय ते अकामका विना भविस्साम, कि 15
पन मय त जीवन्त अनुजानिस्साम अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जाय ? उट्ठेहि, तात सुदिन्न, भुञ्ज च पिव च परिचारेहि च, भुञ्जन्तो पिवन्तो परिचारेन्तो कामे परिभुञ्जन्तो पुञ्जानि करोन्तो अभिरमस्सु । न त मय अनुजानाम अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जाया” ति । एव वुत्ते सुदिन्नो कलन्दपुत्तो तुण्ही अहोसि । दुतिय पि खो पे० ततिय पि खो 20
सुदिन्नस्स कलन्दपुत्तस्स मातापितरो सुदिन्न कलन्दपुत्त एतदवोचु — “त्व खोसि, तात सुदिन्न, अम्हाक एकपुत्तको पियो मनापो सुखेधितो सुख-परिहतो । न त्व, तात सुदिन्न, किञ्चि दुक्खस्स जानासि । मरणेन पि मय ते अकामका विना भविस्साम, कि पन मय त जीवन्त अनुजानिस्साम अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जाय । उट्ठेहि, तात सुदिन्न, भुञ्ज च पिव च 25
परिचारेहि च, भुञ्जन्तो पिवन्तो परिचारेन्तो कामे परिभुञ्जन्तो पुञ्जानि करोन्तो अभिरमस्सु । न त मय अनुजानाम अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जाया” ति । ततिय पि खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो तुण्ही अहोसि ।

अथ खो सुदिन्नस्स कलन्दपुत्तस्स सहायका येन सुदिन्नो कलन्दपुत्तो तेनुपसङ्कमिसु, उषसङ्कमित्वा सुदिन्न कलन्दपुत्त एतदवोचु — B 16
“त्व खोसि, सम्म सुदिन्न, मातापितून एकपुत्तको पियो मनापो सुखेधितो 30 R 14
सुखपरिहतो । न त्व, सम्म सुदिन्न, किञ्चि दुक्खस्स जानासि । मरणेन पि

ते मातापितरो अकामका विना भविस्सन्ति, किं पन त जीवन्त अनु-
जानिस्सन्ति अगारस्मा अनगारिय पब्बजाय । उट्ठेहि, सम्म सुदिन्न, भुञ्ज
च पिव च परिचारेहि च, भुञ्जन्तो पिवन्तो परिचारेन्तो कामे परिभुञ्जतो
पुञ्जान् करोन्तो अभिरमस्सु, न त मातापितरो अनुजानिस्सन्ति अगारस्मा
अनगारिय पब्बज्जाया” ति । एव वुत्ते, सुदिन्नो कलन्दपुत्तो तुण्ही अहोसि ।
दुतिय पि खो पे० ततिय पि खो सुदिन्नस्स कलन्दपुत्तस्स सहायका
सुदिन्न कलन्दपुत्त एतदवोचु – “त्व खोसि, सम्म सुदिन्न पे० ततिय
पि खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो तुण्ही अहोसि ।

६ अथ खो सुदिन्नस्स कलन्दपुत्तस्स सहायका येन सुदिन्नस्स कलन्द-
० पुत्तस्स मातापितरो तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा सुदिन्नस्स कलन्दपुत्तस्स
मातापितरो एतदवोचु – “अम्मताता”, एसो सुदिन्नो अनन्तरहिताय
भूमिया निपन्नो – “इधेव मे मरण भविस्सति पब्बज्जा वा” ति । सचे
तुम्हे सुदिन्न नानुजानिस्सथ अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जाय, तत्थेव मरण
आगमिस्सति । सचे पन तुम्हे सुदिन्न अनुजानिस्सथ अगारस्मा अनगारिय
१५ पब्बज्जाय, पब्बजित पि न दक्खिस्सथ । सचे सुदिन्नो नाभिरमिस्सति
अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जाय, का तस्स अञ्जा गति भविस्सति, इधेव
पच्चागमिस्सति । अनुजानाथ सुदिन्न अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जाया”
ति । “अनुजानाम, ताता, सुदिन्न अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जाया” ति ।
अथ खो सुदिन्नस्स कलन्दपुत्तस्स सहायका येन सुदिन्नो कलन्दपुत्तो
२० तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा सुदिन्न कलन्दपुत्त एतदवोचु – “उट्ठेहि,
सम्म सुदिन्न, अनुञ्जातोसि मातापितूहि अगारस्मा अनगारिय
पब्बज्जाया” ति ।

७ अथ खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो – “अनुञ्जातोमिहि किर माता-
पितूहि अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जाया” ति, हट्ठो^१ उदग्गो पाणिना
२५ गत्तानि परिपुञ्छन्तो वुट्ठासि^२ । अथ खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो कतिपाह बल
गाहेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा
१७ एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसन्नो खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो भगवन्त
एतदवोच – “अनुञ्जातो अह, भन्ते, मातापितहि अगारस्मा अनगारिय
१५ पब्बज्जाय । पब्बाजेतु म भगवा” ति । अलत्थ खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो

१ अम्म तात – सी०, स्या०, रो० । २ हट्ठो पट्ठो – रो० । ३ उट्ठासि – सी० । ४
अनुञ्जातोमिहि – सी०, स्या० ।

भगवतो सन्तिके पब्बज्ज, अलत्थ उपसम्पद । अचिरूपसम्पन्नो च पनायस्मा सुदिन्नो एवरूपे धुतगुणे समादाय वत्तति, आरञ्जिको^१ होति पिण्डपातिको पसुकूलिको सपदानचारिको, अञ्जतर वज्जिगाम उपनिस्साय विहरति ।

तेन खो पन समयेन वज्जी दुब्भिक्खा होति द्वीहितिका सेतट्टिका सलाकावुत्ता, न सुकरा उञ्छेन पग्गहेन यापेतु । अथ खो आयस्मतो^२ सुदिन्नस्स एतदहोहि — “एतरहि खो वज्जी दुब्भिक्खा द्वीहितिका सेतट्टिका सलाकावुत्ता, न सुकरा उञ्छेन पग्गहेन यापेतु । बहू खो पन मे वेसालिय^३ जाती^४ अड्ढा महद्धना महाभोगा पहूतजातरूपरजता पहूतवित्तूपकरणा पहूतधनधञ्जा । यन्नूनाह जाती^५ उपनिस्साय विहरेय्य^६ । जाती^७ म निस्साय दानानि दस्सन्ति पुञ्जानि करिस्सन्ति, भिक्खू च लाभ लच्छन्ति, अह च पिण्डकेन न किलमिस्सामी” ति । अथ खो आयस्मा सुदिन्नो सेनासन ससामेत्वा पत्तचीवरमादाय येन वेसाली तेन पक्कामि । अनुपुब्बेन^८ येन वेसाली तदवसरि । तत्र सुद आयस्मा सुदिन्नो वेसालिय विहरति महावने कूटागारसालाय^९ । अस्सोसु खो आयस्मतो सुदिन्नस्स जातका — “सुदिन्नो किर कलन्दपुत्तो वेसालि अनुप्पत्तो” ति । ते आयस्मतो सुदिन्नस्स सट्ठिमत्ते थालिपाके भत्ताभिहार अभिहरिंसु । अथ खो आयस्मा सुदिन्नो ते सट्ठिमत्ते थालिपाके भिक्खून विस्सज्जेत्वा पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय कलन्दगाम पिण्डाय पाविसि । कलन्दगामे सपदान पिण्डाय चरमानो येन सकपितु निवेसन तेनुपसङ्कमि ।

८ तेन खो पन समयेन आयस्मतो सुदिन्नस्स जातिदासी आभि-
दोसिक कुम्मास छड्ढेतुकामा होति । अथ खो आयस्मा सुदिन्नो त
जातिदासि एतदवोच — “सच्चे त, भगिनि, छड्ढनीयधम्म, इध मे पत्ते
आकिरा” ति । अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स जातिदासी त आभिदोसिक
कुम्मास आयस्मतो सुदिन्नस्स पत्ते आकिरन्ती हत्थान च पादान च
सरस्स च निमित्त अग्गहेसि । अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स जातिदासी
येनायस्मतो सुदिन्नस्स माता तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मतो
सुदिन्नस्स मातर एतदवोच — “यग्घय्ये, जानेय्यासि, अय्यपुत्तो सुदिन्नो
अनुप्पत्तो” ति । “सच्चे, जे, त्वं सच्च भणसि, अदासि त करोमी” ति ।

१ वेसालिया — सी० । २ जातका — स्या० । ३ जातकान — स्या० । ४ जातका
पि — स्या० । ५ अनुपुब्बनु चारिक चरमानो — स्या० । ६ सी० पोत्थके नत्थि । ७ यग्घेय्ये —
म०, रो० । ८ सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि ।

- ६ तेन खो पन समयेन आयस्मा सुदिन्नो त आभिदोसिक कुम्मास
 16 अञ्जतर कुड्डमूल^१ निसाय परिभुञ्जति । पिता पि खो आयस्मतो
 सुदिन्नस्स कम्मन्ता आगच्छन्तो अद्दस आयस्मन्त सुदिन्न त आभिदोसिक
 कुम्मास अञ्जतर कुड्डमूल निसाय परिभुञ्जन्त । दिस्वान येनायस्मा
 5 सुदिन्नो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मत सुदिन्न एतदवोच — “अत्थि
 नाम, तात सुदिन्न, आभिदोसिक कुम्मास परिभुञ्जिस्ससि । ननु नाम^२,
 तात सुदिन्न, सक गेह गन्तब्ब” ति ? “अगमिम्ह^३ खो ते गहपति, गेह ।
 ततोय^४ आभिदोसिको कुम्मासो” ति । अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स
 पिता आयस्मतो सुदिन्नस्स बाहाय गहेत्वा आयस्मन्त सुदिन्न एतदवोच —
 10 “एहि, तात सुदिन्न, घर गमिस्सामा” ति । अथ खो आयस्मा सुदिन्नो
 येन सकपितु निवेसन तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्जात्ते आसने
 निसीदि । अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स पिता आयस्मन्त सुदिन्न एतदवोच—
 “भुञ्ज, तात सुदिन्ना” ति । “अल, गहपति, कत मे अज्ज भत्तकिच्च”
 ति । “अधिवासेहि, तात सुदिन्न, स्वातनाय भत्त” ति । अधिवासेसि
 15 खो आयस्मा सुदिन्नो तुण्हीभावेन^५ । अथ खो आयस्मा सुदिन्नो उट्ठायासना
 पक्कामि ।

- १० अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स माता तस्सा रत्तिया अच्चयेन
 हरितेन गोमयेन पठवि^६ ओपुञ्जापेत्वा द्वे पुञ्जे कारापेसि — एक हिरञ्जस्स,
 एक सुवण्णस्स । ताव महन्ता पुञ्जा अहेसु, ओरतो ठितो पुरिसो पारतो
 20 ठित पुरिस न पस्सति, पारतो ठितो पुरिसो ओरतो ठित पुरिस न पस्सति ।
 ते पुञ्जे किलञ्जेहि पटिच्छादापेत्वा मज्झे आसन पञ्जापेत्वा तिरो-
 19 करणीय परिक्खपित्वा^७ आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिक आमन्तसि —
 “तेन हि, वधु, येन अलङ्कारेण अलङ्कता पुत्तस्स मे^८ सुदिन्नस्स पिया
 अहोसि मनापा तेन अलङ्कारेण अलङ्करा” ति । “एव, अय्ये” ति, खो
 25 आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिका आयस्मतो सुदिन्नस्स मातुया
 पच्चस्सोसि ।

११ अथ खो आयस्मा सुदिन्नो पुब्बहसमय निवासेत्वा पत्तचीवर-
 मादाय येन सकपितु निवेसन तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्जात्ते आसने

१ कुट्टमूल — म० । २ स्या० पोत्थके नत्थि । ३ अगमिम्हा — स्या०, रो० । ४ तत्राय —
 स्या०, रो० । ५ कुम्मासो मया लब्धो ति — स्या० । ६ तुण्हीभावेन — रो० । ७ पठवि — म०
 सी० । ८ परिक्खपापेत्वा — स्या० । ९ स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि ।

निसीदि । अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स पिता येनायस्मा सुदिन्नो तेनु-
 पसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ते पुञ्जे विवरापेत्वा आयस्मन्त सुदिन्न एतदवोच-
 “इद ते, तात सुदिन्न, मातु मत्तिक इत्थिकाय इत्थिधन, अञ्ज पेत्तिक अञ्ज
 पितामह । लब्भा, तात सुदिन्न, हीनायावत्तित्वा भोगा च भुञ्जितु पुञ्जानि
 च कातु । एहि त्व, तात सुदिन्न, हीनायावत्तित्वा भोगे च भुञ्जस्सु 5
 पुञ्जानि च करोही” ति । “तात, न उस्सहामि न विसहामि, अभिरतो अह
 ब्रह्मचरिय चरामी” ति । दुतिय पि खो पे० ततिय पि खो आयस्मतो
 सुदिन्नस्स पिता आयस्मन्त सुदिन्न एतदवोच - “इद ते, तात सुदिन्न, मातु
 मत्तिक, इत्थिकाय इत्थिधन, अञ्ज पेत्तिक, अञ्ज पितामह । लब्भा,
 तात सुदिन्न, हीनायावत्तित्वा भोगा च भुञ्जितु पुञ्जानि च कातु । एहि 10
 त्व, तात सुदिन्न, हीनायावत्तित्वा भोगे च भुञ्जस्सु पुञ्जानि च करोही”
 ति । “वदेय्याम खो त, गहपति, सचे त्व नातिकड्ढेयासी” ति । “वदहि,
 तात सुदिन्ना” ति । तेन हि त्व, गहपति, महन्ते महन्ते साणिपसिब्बके
 कारापेत्वा हिरञ्जसुवण्णस्स पूरापेत्वा सकटेहि निब्बाहापेत्वा मज्जे
 गङ्गाय मोते ओपातेहि । त किस्स हंतु ? य हि ते, गहपति, भविस्सति 15
 ततोनिदान भय वा छम्भितत्त वा लोमहसो वा आरक्खो वा सो ते न
 भविस्सती” ति । एव वुत्ते, आयस्मतो सुदिन्नस्स पिता अनत्तमनो अहोसि -
 “कथ हि नाम पुत्तो सुदिन्नो एव वक्खती” ति ।

R 17

१२ अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स पिता आयस्मतो सुदिन्नस्स
 पुराणदुतियिक आमन्तेसि - “तेन हि, वधु, त्व पिया च मनापा च । अप्पेव 20 B 20
 नाम पुत्तो सुदिन्नो तुय्ह पि वचन करेय्या” ति । अथ खो आयस्मतो
 सुदिन्नस्स पुराणदुतियिका आयस्मतो सुदिन्नस्स पादेसु गहेत्वा आयस्मन्त
 सुदिन्न एतदवोच - “कीदिसा नाम ता, अय्यपुत्त, अच्छरायो यासू त्व
 हतु ब्रह्मचरिय चरसी” ति ? “न खो अह, भगिनि, अच्छरान हेतु ब्रह्म-
 चरिय चरामी” ति । अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिका - 25
 “अज्जतग्गे म अय्यपुत्तो सुदिन्नो भगिनिवादेन समुदाचरती” ति, तत्थेव
 मुच्छिता पपता ।

अथ खो आयस्मा सुदिन्नो पितर एतदवोच - “सचे, गहपति,
 भोजन दातब्ब देथ, मा नो विहेठयित्था” ति । “भुञ्ज, तात सुदिन्ना”
 ति । अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स माता च पिता च आयस्मन्त सुदिन्न 30

पणीतेन खादनीयेन' भोजनीयेन' सहत्था सन्तप्पेसु सम्पवारेसु । अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स माता आयस्मन्त सुदिन्न भुत्तावि ओनीतपत्तपाणि एतदवोच - "इद, तात सुदिन्न, कुल अड्ढ महद्धन महाभोग प्हूतजातरूपरजत्त प्हूतवित्तूपकरण प्हूतधनधञ्ज । लब्भा, तात सुदिन्न, 5 हीनायावत्तित्वा भोगा च भुञ्जितु पुञ्ञानि च कातु । एहि त्व, तात सुदिन्न, हीनायावत्तित्वा भोगे च भुञ्जस्सु पुञ्ञानि च करोही" ति । "अम्म, न उस्सहामि न विसहामि, अभिरतो अह ब्रह्मचरिय चरामी" ति । दुतिय पि खो पे० ततिय पि खो आयस्मतो सुदिन्नस्स माता आयस्मन्त सुदिन्न एतदवोच - "इद, तात सुदिन्न, कुल अड्ढ महद्धन महाभोग 10 प्हूतजातरूपरजत्त प्हूतवित्तूपकरण प्हूतधनधञ्ज । तेन हि, तात सुदिन्न, बीजक पि देहि - मा नो अपुत्तक सापतेय्य लिच्छवियो^१ अतिहरापेसु" ति । "एत खो मे, अम्म, सक्का कातु" ति । "कह पन, तात सुदिन्न, एतरहि विहरसी" ति ? "महावने, अम्मा" ति । अथ खो आयस्मा सुदिन्नो उट्ठायासना पक्कामि ।

15 १३ अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स माता आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिक आमन्तेसि - "तेन हि, वधु, यदा उतुनी अहोसि, पुप्फ ते उप्पन्न होति, अथ मे आरोचेय्यासी" ति । "एव अय्ये" ति खो आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिका आयस्मतो सुदिन्नस्स मातुया पच्चस्सोसि । अथ 1 खो आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिका नचिरस्सेव उतुनी अहोसि, 20 पुप्फसा उप्पज्जि । अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिका आयस्मतो सुदिन्नस्स मातर एतदवोच - "उतुनीम्हि, अय्ये, पुप्फ उप्पन्न" ति । "तेन हि, वधु, येन अलङ्कारेण अलङ्कता पुत्तस्स सुदिन्नस्स पिया अहोसि मनापा तेन अलङ्कारेण अलङ्करा" ति । "एव अय्ये" ति खो आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिका आयस्मतो सुदिन्नस्स मातुया 25 पच्चस्सोसि । अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स माता आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिक आदाय येन महावन येनायस्मा सुदिन्नो तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमिन्वा आयस्मन्त सुदिन्न एतदवोच - "इद, तात सुदिन्न, कुल अड्ढ महद्धन महाभीग प्हूतजातरूपरजत्त प्हूतवित्तूपकरण प्हूतधनधञ्ज । लब्भा, तात सुदिन्न, हीनायावत्तित्वा भोगा च भुञ्जितु पुञ्ञानि च 30 कातु । एहि त्व, तप्त सुदिन्न, हीनायावत्तित्वा भोगे च भुञ्जस्सु

१-१ खादनियेन भोजनियेन - रो० । २ लिच्छवियो - रो०, लिच्छविनो - स्या० ।

पुञ्जानि च करोही” ति । “अम्म, न उस्सहामि न विसहामि, अभिरतो
 अहं ब्रह्मचरिय चरामी” ति । दुतिय पि खो पे० .ततिय पि खो आय-
 स्मतो सुदिन्नस्स माता आयस्मन्त सुदिन्न एतदवोच — “इदं तात सुदिन्न,
 कुल अड्ढं महद्धनं महाभोगं पट्टतजातरूपरजतं पट्टतवित्तूपकरणं पट्टतधन-
 धञ्जं । तेन हि, तात सुदिन्न, बीजकं पि देहि — मा नो अपुत्तकं सापतेय्य 5
 लिच्छवयो अतिहरापेसु” ति । “एतं खो मे, अम्म, सक्का कातु” ति,
 पुराणदुतियिकाय बाहाय गहेत्वा महावनं अज्झोगाहेत्वा अपञ्जत्ते^१
 सिक्खापदे अनादीनवदस्सो पुराणदुतियिकाय तिव्वत्तु मेथुनं धम्मं
 अभिविञ्जापेसि । सा तेन गम्भं गण्हि । भुम्मा देवा सदमनुस्सावेसु —
 “निरब्बुदो वत, भो, भिक्खुसङ्घो निरादीनवो, सुदिन्नेन कलन्दपुत्तेन 10
 अब्बुदं उप्पादितं, आदीनवो उप्पादितो” ति । भुम्मानं देवानं सदं सुत्वा
 चातुमहाराजिका^२ देवा सदमनुस्सावेसु पे० तावतिसा देवा यामा
 देवा तुसिता देवा निम्मानरती^३ देवा परनिम्मितवसवत्ती^४ देवा R 19
 ब्रह्मकायिका देवा सदमनुस्सावेसु — “निरब्बुदो वत, भो, भिक्खुसङ्घो
 निरादीनवो, सुदिन्नेन कलन्दपुत्तेन अब्बुदं उप्पादितं, आदीनवो उप्पादितो” 15
 ति । इतिह तेन खणेन तेन मुहुत्तेन याव ब्रह्मलोका सदो अभुग्गच्छि^५ ।

अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिका तस्स गम्भस्स
 परिपाकमन्वाय पुत्तं विजायि । अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स सहायका
 तस्स दारकस्स ‘बीजको’ ति नाम अकसु । आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराण-
 दुतियिकाय बीजकमाता ति नाम अकसु । आयस्मतो सुदिन्नस्स बीजकपिता 20
 ति नाम अकसु । ते अपरेन समयेन उभो अगारस्मा अनगारिय पब्बजित्वा
 अरहत्तं सच्छाकसु ।

१४ अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स अहुदेव कुक्कुच्चं, अहु विप्पटि-
 सारो — “अलाभा वत मे, न वत मे लाभा । दुल्लब्धं वत मे, न वत
 मे सुलब्धं । योह एव स्वाक्खाते धम्मविनये पब्बजित्वा नासक्खि यावजीव 25
 परिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं चरितुं” ति । सो तेनेव कुक्कुच्चेन तेन
 विप्पटिसारेन किसो अहोसि लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनि-
 सन्थतगतो अन्तोमनो लीनमनो दुक्खी दुम्मनो विप्पटिसारी पज्झायि ।

१५ अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स सहायका भिक्खू आयस्मन्त

१ अपञ्जत्ते — सी०, स्या०, रो० । २ चातुमहाराजिका — सी० स्या० १ ३ निम्मान
 रतिनो — सी० । ४ परनिमित्तवसवत्तिनो — सी० । ५ अभुग्गच्छि — सी०, स्या०, रो० ।

- सुदिन्न एतदवोचु - “पुब्बे खो त्व, आवुसो सुदिन्न, वण्णवा अहोसि पीणिन्द्रियो पसन्नमुखवण्णो विप्पसन्नच्छविवण्णो^१, सो दानि त्व एतरहि किसो लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगतो अन्तोमनो लीनमनो दुक्खी दुम्मनो विप्पटिसारी पज्झायसि । कच्चि नो त्व, आवुसो सुदिन्न,
- 5 अनभिरतो ब्रह्मचरिय चरसी” ति ? “न खो अह, आवुसो, अनभिरतो ब्रह्मचरिय चरामि । अत्थि मे पापकम्म कत, पुराणदुतियिकाय मेथुनो धम्मो पटिसेवितो, तस्स मय्ह, आवुसो, अहुदेव कुक्कुच्च अहु विप्पटिसारो - ‘अलाभा वत मे, न वत मे लाभा, दुल्लद्ध वत मे, न वत मे सुलद्ध, योह एव स्वाक्खाते धम्मविनये पब्बजित्वा नासक्खि यावजीव परिपुण्ण
- 10 परिसुद्ध ब्रह्मचरिय चरितु” ति । “अल हि ते, आवुसो सुदिन्न, कुक्कुच्चाय अल विप्पटिसाराय य त्व एव स्वाक्खाते धम्मविनये पब्बजित्वा न सक्खिस्ससि यावजीव परिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरिय चरितु । ननु, आवुसो, भगवता अनेकपरियायेन विरागाय धम्मो देसितो, नो सरागाय, विसयोगाय धम्मो देसितो, नो सयोगाय, अनुपादानाय धम्मो देसितो, नो सउपादानाय ।
- 15 तत्थ नाम त्व, आवुसो, भगवता विरागाय धम्मो देसिते सरागाय चेतस्ससि, विसयोगाय धम्मो देसिते सयोगाय चेतस्ससि, अनपादानाय धम्मो देसिते सउपादानाय चेतस्ससि । ननु, आवुसो, भगवता अनेकपरियायेन रागविरागाय धम्मो देसितो, मदनिम्मदनाय पिपासविनयाय आलय-समुग्धाताय वट्ठुपच्छेदाय तण्हाक्खयाय^२ विरागाय निरोधाय निब्बानाय धम्मो
- 20 देसितो । ननु, आवुसो, भगवता अनेकपरियायेन कामान प्हान अक्खात, कामसञ्ज्ञान परिञ्ज्ञा अक्खाता, कामपिपासान पटिविनयो अक्खातो, कामवितक्कान समुग्धातो अक्खातो, कामपरिळाहान^३ वूपसमो अक्खातो । नेत, आवुसो, अप्पसन्नान वा पसादाय, पसन्नान वा भिय्योभावाय^४ । अथ ख्वेत, आवुसो, अप्पसन्नान चैव अप्पसादाय पसन्नान च एकच्चान
- 25 अञ्जथत्ताया” ति ।

अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्त सुदिन्न अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

(२) पठमपञ्जाति

१६ अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ

१ विप्पसन्नच्छविवण्णो परियादातो - स्या० । २ तण्हाक्खयाय - सी०, स्या०, रो० ।

३ कामपरिळाहान - सी० । ४ भिय्योभावाय - सी० ।

सन्निपातापेत्वा आर्यस्मन्त सुदिन्न पटिपुच्छि — “सच्च किर त्व, सुदिन्न,
पुराणदुतियिकाय मेथुन धम्म पटिसेवी^१” ति ? “सच्च, भगवा” ति । विगरहि
बुद्धो भगवा — “अननुच्छविक^२, मोघपुरिस, अननुलोमिक अप्पटिरूप^३
अस्सामणक अकप्पिय अकरणीय । कय हि नाम त्व, मोघपुरिस, एव स्वा-
क्खाते धम्मविनये पब्बजित्वा न सक्खिस्ससि यावजीव परिपुण्ण^४ परिसुद्ध^५
ब्रह्मचरिय चरितु । ननु मया, मोघपुरिस, अनेकपरियायेन विरागाय धम्मो
देसितो, नो सरागाय, विसयोगाय धम्मो देसितो, नो सयोगाय,
अनपादानाय धम्मो देसितो, नो सउपादानाय । तत्थ नाम त्व, मोघपुरिस,
मया विरागाय धम्मे देसिते सरागाय चेतस्ससि, विसयोगाय धम्मे देसिते
सयोगाय चेतस्ससि, अनपादानाय धम्मे देसिते सउपादानाय चेतस्ससि ।^{१०}
ननु मया, मोघपुरिस, अनेकपरियायेन रागविरागाय धम्मो देसितो ।
मदनिम्मदनाय पिपासविनयाय आलयसमुग्घाताय वटटुपच्छेदाय तण्हाक्खयाय^६
विरागाय निरोधाय निब्बानाय धम्मो देसितो । ननु मया, मोघपुरिस,
अनेकपरियायेन कामान प्हान अक्खात, कामसञ्जान परिञ्जा अक्खाता,
कामपिपासान पटिविनयो अक्खातो, कामवितक्कान समुग्घातो अक्खातो,^{१५}
कामपरिळाहान वूपसमो अक्खातो । वर ते, मोघपुरिस, आसीविसस्स^७ B
घोरविसस्स मुखे अङ्गजात पक्खित्त, न त्वेव मातुगामस्स अङ्गजाते
अङ्गजात पक्खित्त । वर ते, मोघपुरिस, कण्हसप्पस्स मुखे अङ्गजात
पक्खित्त, न त्वेव मातुगामस्स अङ्गजाते अङ्गजात पक्खित्त । वर ते,
मोघपुरिस, अङ्गारकासुया आदिताय सम्पज्जलिताय सजोतिभूताय^८ 20
अङ्गजात पक्खित्त, न त्वेव मातुगामस्स अङ्गजाने अङ्गजात पक्खित्त ।
त किस्स हेतु ? ततोनिदान हि, मोघपुरिस, मरण वा निगच्छेय्य
मरणमत्त वा दुक्ख, न त्वेव तप्पच्चया कायस्स भेदा पर मरणा
अपाय दुग्गति विनिपात निरय उपपज्जेय्य । इतोनिदान च खो, मोघपुरिस,
कायस्स भेदा पर मरणा अपाय दुग्गति विनिपात निरय उपपज्जेय्य ।^{२५} R
तत्थ नाम त्व, मोघपुरिस, य त्व असद्धम्म गामधम्म वसलधम्म दुट्ठुल्ल
ओदकन्तिक रहस्स द्वयद्वयसमापत्ति समापज्जिस्ससि, बहून्^९ खो त्व,
मोघपुरिस, अकुसलान धम्मान आदिकत्ता पुब्बङ्गमो^{१०} नेत, मोघपुरिस,

१ पतिसेवी — सी०, पटिसेवी — स्या० । २ अननुच्छविय — सी०, रो० । ३ अप्प
तिरूप — म० । ४ तण्हाक्खयाय — सी०, स्या० रो० । ५ आसिविसस्स — म० । ६
सजोतिभूताय — स्या० । ७ उपपज्जेय्य — सी० । ८ बहुन् — सी०, स्या०, रो० ।

अप्पसन्नान् वा पसादाय, पसन्नान वा भिय्योभावाय^१, अथ ख्वेत, मोघ-
पुरिस, अप्पसन्नान च्चैव अप्पसादाय^२, पसन्नान च एकच्चान अञ्ज-
थत्ताया” ति ।

- अथ खो भगवा आयस्मन्त सुदिन्न अनेकपरियायेन विगरहित्वा
5 दुम्भरताय^३ दुप्पोसताय महिच्छताय असन्तुट्ठिताय^४ सङ्गणिकाय कोसज्जस्स
अवण्ण भासित्वा अनेकपरियायेन सुभरताय सुपोसताय^५ अप्पिच्छस्स
सन्तुट्ठस्स सल्लेखस्स धुतस्स पासादिकस्स अपचयस्स^६ विरियारम्भस्स^७ वण्ण
भासित्वा भिक्खून् तदनुच्छविक तदनुलोमिक धम्मि कथ कत्वा भिक्खू
आमन्तेसि – “तेन हि, भिक्खवे, भिक्खून् सिक्खापद पञ्जापेस्सामि” दस
10 अत्थवसे पटिच्च-सङ्घसुट्ठिताय, सङ्घफासुताय, दुम्मडकून् पुग्गलान निग्गहाय,
पेसलान भिक्खून् फासुविहाराय, दिट्ठधम्मिकान आसवान सवराय,
सम्परायिकान आसवान पटिघाताय, अप्पसन्नान पसादाय, पसन्नान
भिय्योभावाय, सद्धम्मट्ठितिया, विनयानुग्गहाय । एव च पन, भिक्खवे, इम
सिक्खापद उद्दिसेय्याथ –

- 15 “यो पन भिक्खु मेथुन धम्म पटिसेवेय्य^८, पाराजिको होति
असवासो” ति ।

एवञ्चिद भगवता भिक्खून् सिक्खापद पञ्जत्त होति ।

(३) मक्कटीवत्थु

- १७ तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु वेसालिय महावने
मक्कटि आमिसेन उपलापेत्वा तस्सा मेथुन धम्म पटिसेवति । अथ खो
20 सो भिक्खु पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवर आदाय वेसालि पिण्डाय
पाविसि । तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू सेनासनचारिक
ग्राहिण्डन्ता येन तस्स भिक्खुनो विहारो तेनुपसङ्गमिसु । अद्दसा^९ खो
सा मक्कटी ते भिक्खू दूरतो व आगच्छन्ते । दिस्वान येन ते भिक्खू
तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा तेस भिक्खून् पुरतो कटि पि चालसि छेप्प
25 पि चालेसि, कटि पि ओड्ढि, निमित्त पि अकासि । अथ खो तेस

१ भिय्योभावाय – सी० । २ अपसादाय – रो० । ३ दुम्भरताय – सी० ।
४ असन्तुट्ठिताय – स्या० । ५ सुपोसताय – सी० । ६ अप्पिच्छयस्स – स्या० । ७ वीरियारम्भस्स –
म० । ८ पटिसेवेय्य – म० । ९ पटिसेवेय्य – सी० । १० अद्दस – म० रो० ।

भिक्षून एतदहोसि — “निस्ससय^१ खो सो भिक्षु इमिस्सा मक्कटिया मेथुन धम्म पटिसेवती” ति । एकमन्त निलीयिसु । अथ खो सो भिक्षु वेसालिय पिण्डाय चरित्वा पिण्डपात आदाय पटिक्कमि ।

१८ अथ खो सा मक्कटी येन सो भिक्षु तेनुपसङ्कमि । अथ खो सो भिक्षु त पिण्डपात एकदेस भुञ्जित्वा एकदेस तस्सा मक्कटिया 5 अदासि । अथ खो सा मक्कटी त पिण्डपात^२ भुञ्जित्वा तस्स भिक्षुनो कटि ओड्ढि । अथ खो सो भिक्षु तस्सा मक्कटिया मेथुन धम्म पटिसेवति । अथ खो ते भिक्षू त^३ भिक्षु एतदवोचु — “ननु, आवुसो, भगवता सिक्खापद पञ्जान, किस्स त्व, आवुसो, मक्कटिया^४ मेथुन धम्म पटिसेवसी” ति ? “सच्च, आवुसो, भगवता सिक्खापद 10 पञ्जत्त, त च खो मनुस्सिस्थिया, नो तिरच्छानगताया” ति । “ननु, आवुसो, तथेव त होति । अननुच्छविक^५, आवुसो, अननुलोमिक अप्पटिरूप^६ अस्सामणक अकप्पिय अकरणीय । कथ हि नाम त्व, आवुसो, एव स्वाक्खाते धम्मविनये पब्बजित्वा न सक्खिस्ससि यावजीव परिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरिय चरितु । ननु, आवुसो, 15 भगवता अनेकपरियायेन विरागाय धम्मो देसितो, नो सरागाय पे० कामपरिळाहान वूपसमो अक्खातो । नेत, आवुसो, अप्पसन्नान वा पसादाय पसन्नान वा भिय्योभावाय । अथ ख्वेत, आवुसो, अप्पसन्नान चेव अप्पसादाय, पसन्नान च एकच्चान अञ्जथत्ताया” ति । अथ खो ते भिक्षू त भिक्षु अनेकपरियायेन विगरहित्वा 20 भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

(४) पठमानुपञ्जत्ति

१९ अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि प्करणे भिक्षुसङ्घ सन्निपातापेत्वा त भिक्षु पटिपुच्छि — “सच्च किर त्व, भिक्षु, मक्कटिया मेथुन धम्म पटिसेवी” ति ? “सच्च, भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा — “अननुच्छविक, मोघपुरिस, अननुलोमिक 25 अप्पटिरूप अस्सामणक अकप्पिय अकरणीय । कथ हि नाम त्व, मोघपुरिस, एव स्वाक्खाते धम्मविनये पब्बजित्वा न सक्खिस्ससि

१ निस्ससय — म० । २ त पिण्ड — रो०, सी० पोत्यके नत्थि । ३ न — सी० । ४ इमिस्सा मक्कटिया — स्या० । ५ अननुच्छविय — सी०, रो० । ६ अप्पटिरूप — सी०, म० । ७ पटिसेवसी — स्या०, पटिसेवसी — सी० ।

- यावजीव परिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरिय चरितु । ननु मया, मोघपुरिस,
अनेकपरियायेन विराग्तय वम्मो देसितो, नो सरागाय पे० काम-
परिळाहान वूपसमां अक्खातो । वर ते, मोघपुरिस, आसीविसस्स
घोरविसस्स मुखे अङ्गजान पक्खित्त, न त्वेव मक्कटिया अङ्गजाते
5 अङ्गजात पक्खित्त । वर ते, मोघपुरिस, कण्हसप्पस्स मुखे
अङ्गजात पक्खित्त, न त्वेव मक्कटिया अङ्गजाते अङ्गजात
पक्खित्त । वर ते, मोघपुरिस, अङ्गारकासुया आदिताय सम्पज्जलिताय
सजोतिभूताय अङ्गजात पक्खित्त, न त्वेव मक्कटिया अङ्गजाते
अङ्गजात पक्खित्त । त किस्स हेतु ? ततोनिदान हि, मोघपुरिस,
10 मरण वा निगच्छेय्य मरणमत्त वा दुक्ख, न त्वेव तप्पच्चया कायस्स
भेदा पर मरणा अपाय दुग्गति विनिपात निरय उपपज्जेय्य । इतोनिदान
च खो, मोघपुरिस, कायस्स भेदा पर मरणा अपाय दुग्गति विनिपात
निरय उपपज्जेय्य । तत्थ नाम त्व, मोघपुरिस, य त्व असद्धम्म गामधम्म
वसलधम्म दुट्ठुल्ल ओदकन्तिक रहस्स द्वयद्वयसमापत्ति समापज्जिस्ससि ।
15 नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे,
इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ -

“यो पन भिक्खु मेथुन धम्म पटिसेवेय्य^१ अन्तमसो तिरच्छान-
गताय पि, पाराजिको होति असवासो” ति ।

एवञ्चिद भगवता भिक्खून सिक्खापद पञ्जात्त होति ।

(५) वज्जिपुत्तकवत्थु

- 20 २० तेन खो पन समयेन सम्बहुला वेसालिका वज्जिपुत्तका भिक्खू
यावदत्थ भुञ्जिसु, यावदत्थ सुपिसु, यावदत्थ नहार्थिसु^२ । यावदत्थ भुञ्जित्वा
यावदत्थ सुपित्वा यावदत्थ नहार्थित्वा अयोनिसो मनसिकरित्वा^३ सिक्ख
अपच्चक्खाय दुब्बल्य अनाविकत्वा मेथुन धम्म पटिसेविसु^४ । ते अपरेन
समयेन आतिव्यसनेन^५ पि फुट्ठा^६ भोगव्यसनेन^६ पि फुट्ठा रोगव्यसनेन पि फुट्ठा
25 आयस्मन्त आनन्द उपसङ्गमित्वा एव वदन्ति - “न मय, भन्ते आनन्द,
बुद्धगरहिनो न धम्मगरहिनो न सङ्घगरहिनो, अत्तगरहिनो मय, भन्ते आनन्द,

१ पटिसेवेय्य - सी० । २ नहार्थिसु - म० रो० । ३ मनसि करित्वा - म० ।

४ पटिसेविसु - सी० । ५ आतिव्यसनेन - सी०, रो० । ६-६ सी० पोत्थके नदिय ।

७ वदेन्नि - सी०, त्या०, रो० ।

अनञ्जगरहिनो । मयमेवम्हा अलक्खिका मय अप्पपुञ्जा, ये मय एव स्वाक्खाते धम्मविनये पब्बजित्वा नासक्खिम्हा यावजीव परिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरिय चरितु । इदानीं चे पि' मय, भन्ते आनन्द, लभेय्याम भगवतो सन्तिके पब्बज्ज लभेय्याम उपसम्पद, इदानीं पि मय विपस्सका कुसलान् धम्मान पुब्बरत्तापररत्त बोधिपक्खिकान्^१ धम्मान भावनानुयोगमनुयुत्ता विहरेय्याम ।^५ साधु, भन्ते आनन्द, भगवतो एतमत्थ आरोचेही" ति । "एवमावुसो" ति खो आयस्मा आनन्दो वेसालिकान वज्जिपुत्तकान पटिस्सुणित्वा^२ येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसि ।

"अट्टानमेत, आनन्द, अनवकासो य तथागतो वज्जीन वा वज्जिपुत्तकान वा कारणा सावकान पाराजिक सिक्खापद पञ्जात्त^३ 10 समूहनेय्या" ति ।

(६) दुतियानुपञ्जात्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि — "यो, भिक्खवे", सिक्ख अपच्चक्खाय^४ दुब्बल्य अनाविक्त्वा मेथुन धम्म पटिसेवति सो आगतो न उपसम्पादेतब्बो, यो च खो, भिक्खवे^५, सिक्ख पच्चक्खाय दुब्बल्य आविक्त्वा मेथुन धम्म पटिसेवति 15 सो आगतो उपसम्पादेतब्बो । एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ —

२१ "यो पन भिक्खु भिक्खून सिक्खासाजीवसमापनो सिक्ख अपच्चक्खाय दुब्बल्य अनाविक्त्वा मेथुन धम्म पटिसेवेय्य अतमसो तिरच्छानगताय पि, पाराजिको होति असवासो" ति । 20

(७) विभङ्गो

२२ यो पना ति यो यादिसो यथायुत्तो यथाजच्चो यथानामो यथागोत्तो यथासीलो यथाविहासी यथागोचरो थेरो वा नवो वा मज्झिमो वा । एसो वुच्चति 'यो पना' ति । R₄ 24

भिक्ख ति भिक्खको ति भिक्खु, भिक्खाचरिय अज्झूपगतो^६ ति भिक्खु, भिन्नपटधरो ति भिक्खु, समञ्जाय^७ भिक्खु, पटिञ्जाय 25

१ पि चे — स्या० । २ बोधिपक्खियान — सी० । ३ पटिस्सुणित्वा — रो०, पटिसुत्वा — सी० । ४ पन भिक्खवे भिक्खु — सी०, रो०, यो यो भिक्खवे भिक्खु — स्या० । ५ अप्प च्चक्खाय — स्या० । ६ भिक्खवे भिक्खु — सी० स्या० । ७ पटिसेवेय्य — सी० । ८ अज्झूपगतो — म० । ९ सामञ्जाय — स्या०, रो० ।

- भिक्षु, एहि भिक्षू ति भिक्षु, तीहि सरणगमनेहि' उपसम्पन्नो ति भिक्षु, भद्रो भिक्षु^१; सागो भिक्षु, सेखो भिक्षु, असेखो भिक्षु, समग्गेन सङ्घेन जत्तिचतुत्थेन कम्मेन अकुप्पेन ठानारहेन उपसम्पन्नो ति भिक्षु । तत्र याय भिक्षु समग्गेन सङ्घेन जत्तिचतुत्थेन कम्मेन अकुप्पेन
- 5 ठानारहेन उपसम्पन्नो, अय इमस्मि अत्थे अधिप्पेतो भिक्षू ति ।

सिक्खा ति तिस्सो सिक्खा – अधिसीलसिक्खा, अधिचित्तसिक्खा, अधिपञ्चासिक्खा । तत्र याय अधिसीलसिक्खा, अय इमस्मि अत्थे अधिप्पेता सिक्खा ति ।

- साजीव नाम य भगवता पञ्चात्त सिक्खापद, एत साजीव नाम ।
- 10 तस्मिं सिक्खति, तेन वुच्चति साजीवसमापन्नो ति ।

सिक्ख अपच्चक्खाय दुब्बल्य अनाविकत्वा ति अत्थि, भिक्खवे, दुब्बल्याविकम्म चेव होति सिक्खा च अपच्चक्खाता, अत्थि, भिक्खवे, दुब्बल्याविकम्म चेव होति सिक्खा च पच्चक्खाता ।

- “कथ च, भिक्खवे, दुब्बल्याविकम्म चेव होति सिक्खा च
- 5 अपच्चक्खाता । इध, भिक्खवे, भिक्षु उक्कण्ठितो अनभिरतो सामञ्जा चवितुकामो भिक्षुभाव अट्ठीयमानो हरायमानो जिगुच्छमानो गिहिभाव पत्थयमानो उपासकभाव पत्थयमानो आरामिकभाव पत्थयमानो सामणेरभाव पत्थयमानो तित्थियभाव पत्थयमानो तित्थियसावकभाव पत्थयमानो अस्समणभाव पत्थयमानो असक्यपुत्तियभाव पत्थयमानो – ‘यन्नूनाह बुद्ध पच्चक्खेय्य’ ति वदति विञ्जापेति । एव पि, भिक्खवे, दुब्बल्याविकम्म चेव होति सिक्खा च अपच्चक्खाता ।
- 10

- “अथवा पन उक्कण्ठितो अनभिरतो सामञ्जा चवितुकामो भिक्षुभाव अट्ठीयमानो हरायमानो जिगुच्छमानो गिहिभाव पत्थयमानो पे० असक्यपुत्तियभाव पत्थयमानो – ‘यन्नूनाह धम्म पच्चक्खेय्य’ ति
- 15 वदति विञ्जापेति पे० यन्नूनाह सङ्घ यन्नूनाह सिक्ख यन्नूनाह विनय यन्नूनाह पातिमोक्ख यन्नूनाह उद्देस यन्नूनाह उपज्झाय यन्नूनाह आचरिय • यन्नूनाह सद्धिविहारिक यन्नूनाह अन्तेवासिक यन्नूनाह समानुपज्झायक यन्नूनाह समानाचरियक यन्नूनाह सब्बत्तचारि पच्चक्खेय्य’ ति वदति विञ्जापेति । ‘यन्नूनाह गिही अस्स’ ति वदति
- 0 विञ्जापेति । ‘यन्नूनाह उपासको अस्स’ ति ‘यन्नूनाह आरामिको अस्स’

^१ सरणागमनेहि – सी० । २ भद्रो ति भिक्षु – स्या० ।

ति 'यन्नूनाह सामणेरो अस्स' ति 'यन्नूनाह तित्थियो अस्स' ति
 'यन्नूनाह तित्थियसावको अस्स' ति 'यन्नूनाह अस्समणो अस्स' ति
 'यन्नूनाह असक्यपुत्तियो अस्स' ति वदति विञ्जापेति । एव पि, भिक्खवे
 दुब्बल्याविकम्म चेव होति सिक्खा च अपच्चक्खाता ।

२३ "अथवा पन उक्कण्ठितो अनभिरतो सामञ्जा चवितुकामो 5
 भिक्खुभाव अट्ठीयमानो हरायमानो जिगुच्छमानो गिहिभाव पत्थयमानो
 पे० असक्यपुत्तियभाव पत्थयमानो - 'यदि पनाह बुद्ध पच्चक्खेय्य'
 ति वदति विञ्जापेति पे० 'यदि पनाह असक्यपुत्तियो अस्स' ति B
 वदति विञ्जापेति पे० 'अपाह^१ बुद्ध पच्चक्खेय्य' ति वदति विञ्जा-
 पेति पे० 'अपाह असक्यपुत्तियो अस्स' ति वदति विञ्जापेति 10
 पे० 'हन्दाह बुद्ध पच्चक्खेय्य' ति वदति विञ्जापेति पे०
 'हन्दाह असक्यपुत्तियो अस्स' ति वदति विञ्जापेति पे० 'होति^२
 मे बुद्ध पच्चक्खेय्य' ति वदति विञ्जापेति पे० 'होति मे असक्य-
 पुत्तियो अस्स' ति वदति विञ्जापेति । एव पि, भिक्खवे, दुब्बल्याविकम्म
 चेव होति सिक्खा च अपच्चक्खाता । 15

२४ "अथवा पन उक्कण्ठितो अनभिरतो सामञ्जा चवितुकामो
 भिक्खुभाव अट्ठीयमानो हरायमानो जिगुच्छमानो गिहिभाव पत्थयमानो
 पे० असक्यपुत्तियभाव पत्थयमानो 'मातर सरामी' ति वदति विञ्जा-
 पेति 'पितर सरामी' ति वदति विञ्जापेति 'भातर सरामी' ति वदति
 विञ्जापेति 'भगिनि सरामी' ति वदति विञ्जापेति 'पुत्त सरामी' ति 20
 वदति विञ्जापेति 'धीतर सरामी' ति वदति विञ्जापेति 'पजापति
 सरामी' ति वदति विञ्जापेति 'जातके सरामी' ति वदति विञ्जापेति
 'मित्ते सरामी' ति वदति विञ्जापेति 'गाम सरामी' ति वदति
 विञ्जापेति 'निगम सरामी' ति वदति विञ्जापेति 'खेत्त सरामी'
 ति वदति विञ्जापेति 'वत्थु सरामि' ति वदति विञ्जापेति 'हिरञ्ज 25
 सरामी' ति वदति विञ्जापेति 'सुवण्ण सरामी' ति वदति विञ्जा-
 पेति 'सिप्प सरामी' ति वदति विञ्जापेति 'पुब्बे हसित लपित
 कीळित समनुस्सरामी' ति वदति विञ्जापेति । एव पि, भिक्खवे, दुब्ब- R
 ल्याविकम्म चेव होति सिक्खा च अपच्चक्खाता ।

२५ "अथवा पन उक्कण्ठितो अनभिरतो सामञ्जा चवितुकामो 30

भिक्षुभाव अट्टीयमानो हरायमानो जिगुच्छमानो गिहिभाव पत्थयमानो पे० असक्यपुत्तियभाव पत्थयमानो - 'माता मे अत्थि, सा मया पोसेतब्बा' ति वदति विञ्जापेति 'पिता मे अत्थि, सो मया पोसेतब्बो' ति वदति विञ्जापेति 'भाता मे अत्थि, सो मया पोसेतब्बो' ति वदति विञ्जापेति 'भगिनी मे अत्थि, सा मया पोसेतब्बा' ति वदति विञ्जापेति 'पुत्तो मे अत्थि, सो मया पोसेतब्बो' ति वदति विञ्जापेति 'धीता मे अत्थि, सा मया पोसेतब्बा' ति वदति विञ्जापेति 'पजापति मे अत्थि, सा मया पोसेतब्बा' ति वदति विञ्जापेति 'जातका मे अत्थि, ते मया पोसेतब्बा' ति वदति विञ्जापेति 'मित्ता मे अत्थि, ते मया पोसेतब्बा' ति वदति विञ्जापेति । एव पि, भिक्खवे, दुब्बल्या-विकम्म चेव होति सिक्खा च अपच्चक्खाता ।

२६ 'अथवा पन उक्कण्ठितो अनभिरतो सामञ्जा चवितुकामो भिक्षुभाव अट्टीयमानो हरायमानो जिगुच्छमानो गिहिभाव पत्थयमानो पे० असक्यपुत्तियभाव पत्थयमानो - 'माता मे अत्थि, सा म पोसेस्सती' ति वदति विञ्जापेति 'पिता मे अत्थि, सो म पोसेस्सती' ति वदति विञ्जापेति 'भाता मे अत्थि, सो म पोसेस्सती' ति वदति विञ्जापेति 'भगिनी मे अत्थि, सा म पोसेस्सती' ति वदति विञ्जापेति 'पुत्तो मे अत्थि, सो म पोसेस्सती' ति वदति विञ्जापेति 'धीता मे अत्थि, सा म पोसेस्सती' ति वदति विञ्जापेति 'पजापति मे अत्थि, सा म पोसेस्सती' ति वदति विञ्जापेति 'जातका मे अत्थि, ते म पोसेस्सन्ती' ति वदति विञ्जापेति 'मित्ता मे अत्थि, ते म पोसेस्सन्ती' ति वदति विञ्जापेति 'गामो मे अत्थि, तेनाह जीविस्सामी' ति वदति विञ्जापेति 'निगमो मे अत्थि, तेनाह जीविस्सामी' ति वदति विञ्जापेति 'खेत्त मे अत्थि, तेनाह जीविस्सामी' ति वदति विञ्जापेति 'वत्थु मे अत्थि, तेनाह जीविस्सामी' ति वदति विञ्जापेति 'हिरञ्ज मे अत्थि, तेनाह जीविस्सामी' ति वदति विञ्जापेति 'सुवण्ण मे अत्थि, तेनाह जीविस्सामी' ति वदति विञ्जापेति 'सिप्प मे अत्थि, तेनाह जीविस्सामी' ति वदति विञ्जापेति । एव पि, भिक्खवे, दुब्बल्याविकम्म चेव होति सिक्खा च अपच्चक्खाता ।

२७ "अथवा" पन उक्कण्ठितो अनभिरतो सामञ्जा चवितुकामो

भिक्षुभाव अट्टीयमानो हरायमानो जिगुच्छमानो गिहिभाव पत्थयमानो
 पे० असक्यपुत्तियभाव पत्थयमानो 'दुक्कर' ति वदति विञ्ञापेति
 'न सुकर' ति वदति विञ्ञापेति 'दुच्चर' ति वदति विञ्ञापेति
 'न सुचर' ति वदति विञ्ञापेति 'न उस्सहामी' ति वदति विञ्ञापेति
 'न विसहामी' ति वदति विञ्ञापेति 'न रमामी' ति वदति 5
 विञ्ञापेति 'नाभिरमामी' ति वदति विञ्ञापेति । एव पि खो,
 भिक्षवे, दुब्बल्याविकम्म चेव होति सिक्खा च अपच्चक्खाता ।

२८ "कथं च, भिक्षवे, दुब्बल्याविकम्म चेव होति सिक्खा च
 पच्चक्खाता ? इध, भिक्षवे, भिक्षु उक्कण्ठितो अनभिरतो सामञ्ञा
 चवितुकामो भिक्षुभाव अट्टीयमानो हरायमानो जिगुच्छमानो गिहिभाव 10
 पत्थयमानो पे० असक्यपुत्तियभाव पत्थयमानो — 'बुद्ध पच्चक्खामी' ति
 वदति विञ्ञापेति । एव पि, भिक्षवे, दुब्बल्याविकम्म चेव होति
 सिक्खा च पच्चक्खाता ।

B 32

"अथवा पन उक्कण्ठितो अनभिरतो सामञ्ञा चवितुकामो
 भिक्षुभाव अट्टीयमानो हरायमानो जिगुच्छमानो गिहिभाव पत्थयमानो 15
 पे० असक्यपुत्तियभाव पत्थयमानो — 'धम्म पच्चक्खामी' ति वदति
 विञ्ञापेति 'सङ्ख पच्चक्खामी' ति वदति विञ्ञापेति 'सिक्ख
 पच्चक्खामी' ति वदति विञ्ञापेति 'विनय पच्चक्खामी' ति वदति
 विञ्ञापेति 'पातिमोक्ख पच्चक्खामी' ति वदति विञ्ञापेति 'उद्देस
 पच्चक्खामी' ति वदति विञ्ञापेति 'उपज्झाय पच्चक्खामी' ति वदति 20
 विञ्ञापेति 'आचरिय पच्चक्खामी' ति वदति विञ्ञापेति 'सद्धि-
 विहारिक पच्चक्खामी' ति वदति विञ्ञापेति 'अन्तेवासिक पच्चक्खामी'
 ति वदति विञ्ञापेति 'समानुपज्झायक पच्चक्खामी' ति वदति विञ्ञा-
 पेति 'समानाचरियक पच्चक्खामी' ति वदति विञ्ञापेति 'सब्रह्मचारि
 पच्चक्खामी' ति वदति विञ्ञापेति 'गिही ति म धारेही' ति वदति 25
 विञ्ञापेति 'उपासको ति म धारेही' ति वदति विञ्ञापेति 'आरा-
 मिको ति म धारेही' ति वदति विञ्ञापेति 'सामणरो ति म धारेही' ति
 वदति विञ्ञापेति 'तित्थियो ति म धारेही' ति वदति विञ्ञापेति
 'तित्थियसावको ति म धारेही' ति वदति विञ्ञापेति 'अस्समणो' ति म
 धारेही' ति वदति विञ्ञापेति 'असक्यपुत्तियो ति म धारेही' ति वदति 30

R 27

विञ्जापेति । एव पि, भिक्खवे, दुब्बल्याविकम्म चैव होति सिक्खा च पच्चक्खाता ।

२९ “अथवा पन उक्कण्ठितो अनभिरतो सामञ्जा चवितुकामो भिक्खुभूव अट्ठीयमानो हरायमानो जिगुच्छमानो गिहिभाव पत्थयमानो
 5 पे० असक्यपुत्तियभाव पत्थयमानो – ‘अल मे बुद्धेना’ ति वदति विञ्जा-
 पेति पे० ‘अल मे सब्रह्मचारीही’ ति वदति विञ्जापेति । एव
 पि पे० अथवा पन पे० ‘किन्नु मे बुद्धेना’ ति वदति विञ्जा-
 पेति पे० ‘किन्नु मे सब्रह्मचारीही’ ति वदति विञ्जापेति ‘न
 ममत्थो बुद्धेना’ ति वदति विञ्जापेति पे० ‘न ममत्थो सब्रह्मचारीही’
 10 ति वदति विञ्जापेति ‘सुमुत्ताह बुद्धेना’ ति वदति विञ्जापेति पे०
 ‘सुमुत्ताह सब्रह्मचारीही’ ति वदति विञ्जापेति । एव पि, भिक्खवे,
 दुब्बल्याविकम्म चैव होति सिक्खा च पच्चक्खाता ।

३० “यानि वा पनञ्जानि पि अत्थि बुद्धवेवचनानि वा धम्म-
 वेवचनानि वा सङ्खवेवचनानि वा सिक्खावेवचनानि वा विनयवेवचनानि
 15 वा पातिमोक्खवेवचनानि वा उद्देसवेवचनानि वा उपज्झायवेवचनानि वा
 आचरियवेवचनानि वा सद्धिविहारिकवेवचनानि वा अन्तेवासिकवेवचनानि
 वा समानुपज्झायकवेवचनानि वा समानाचरियकवेवचनानि वा सब्रह्म-
 चारिवेवचनानि वा गिहिवेवचनानि वा उपासकवेवचनानि वा आरामिक-
 वेवचनानि वा सामणेरवेवचनानि वा तिस्थियवेवचनानि वा तिस्थियसावक-
 20 वेवचनानि वा अस्समणवेवचनानि वा असक्यपुत्तियवेवचनानि वा, तेहि
 आकारेहि तेहि लिङ्गेहि तेहि निमित्तेहि वदति विञ्जापेति । एव पि’ खो,
 भिक्खवे, दुब्बल्याविकम्म चैव होति सिक्खा च पच्चक्खाता ।

३१ “कथ च्च, भिक्खवे, अपच्चक्खाता होति सिक्खा ? इध,
 भिक्खवे, येहि आकारेहि येहि लिङ्गेहि येहि निमित्तेहि सिक्खा पच्चक्खाता
 25 होति तेहि आकारेहि तेहि लिङ्गेहि तेहि निमित्तेहि उम्मत्तको सिक्ख
 पच्चक्खाति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा । उम्मत्तकस्स सन्तिके सिक्ख
 पच्चक्खाति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा । खित्तचित्तो सिक्ख पच्चक्खाति,
 अपच्चक्खाता होति सिक्खा । खित्तचित्तस्स सन्तिके सिक्ख पच्चक्खाति,
 अपच्चक्खाता होति सिक्खा । वेदनट्ठो’ सिक्ख पच्चक्खाति, अपच्चक्खाता

१ सी०, रो०, म० पोत्थकेसु नत्थि । २ भिक्खवे भिक्खुना – स्या० । ३ वेदनाट्ठो –
 म० ।

होति सिक्खा । वेदनट्टस्स सन्तिके सिक्ख पच्चक्खाति, अपच्चक्खाता
 होति सिक्खा । देवताय सन्तिके सिक्ख पच्चक्खाति, अपच्चक्खाता होति
 सिक्खा । तिरच्छानगतस्स सन्तिके सिक्ख पच्चक्खाति, अपच्चक्खाता होति
 सिक्खा । अरियकेन मिलक्खकस्स^१ सन्तिके सिक्ख पच्चक्खाति, सो
 च^२ न पटिविजानाति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा । मिलक्खकेन 5
 अरियकस्स^३ सन्तिके सिक्ख पच्चक्खाति, सो च न पटिविजानाति, अपच्च-
 क्खाता होति सिक्खा । अरियकेन अरियकस्स सन्तिके सिक्ख पच्चक्खाति,
 सो च न पटिविजानाति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा । मिलक्खकेन B 34
 मिलक्खकस्स सन्तिके सिक्ख पच्चक्खाति, सो च न पटिविजानाति, R 28
 अपच्चक्खाता होति सिक्खा । दवाय सिक्ख पच्चक्खाति, अपच्चक्खाता 10
 होति सिक्खा । रवाय सिक्ख पच्चक्खाति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा ।
 असावेतुकामो सावेति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा । सावेतुकामो न
 सावेति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा । अविञ्जुस्स सावेति, अपच्चक्खाता
 होति सिक्खा । विञ्जुस्स न सावेति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा । सब्बसो
 वा पन न सावेति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा । एव खो, भिक्खवे, 15
 अपच्चक्खाता होति सिक्खा” ।

३२ मेथुनधम्मो नाम यो सो असद्धम्मो गामधम्मो वसलधम्मो
 दुट्ठुल्ल ओदकन्तिक रहस्स द्वयद्वयसमापत्ति, एसो मेथुनधम्मो नाम ।

पटिसेवति^४ नाम यो निमित्तेन निमित्त अङ्गजातेन अङ्गजात
 अन्तमसो तिलफलमत्त पि पवेसेति, एसो पटिसेवति नाम । 20

अन्तमसो तिरच्छानगताय पी ति तिरच्छानगतिस्थिया पि मेथुन
 धम्म पटिसेवित्वा अस्समणो^५ होति असक्यपुत्तियो, पगेव मनुस्सिस्थिया ।
 तेन वुच्चति — ‘अन्तमसो तिरच्छानगताय पी’ ति ।•

पाराजिको होती ति सेय्यथापि नाम पुरिसो सीसच्छिन्नो अभब्बो
 तेन सरीरबन्धनेन जीवितु, एवमेव भिक्खु मेथुन धम्म पटिसेवित्वा अस्समणो 25
 होति असक्यपुत्तियो । तेन वुच्चति — ‘पाराजिको होती’ ति ।

असवासो ति सवासो नाम एककम्म एकुद्देसो समसिक्खता^६ —
 एसो सवासो नाम । सो तेन सद्धि नत्थि । तेन वुच्चति — ‘असवासो’
 ति ।

१ मिलक्खस्स — म०, मिलक्खकस्स — रो० । २ चे — स्या० । ३ अरियस्स — म० । ४
 पटिसेवति — सी० । ५ असमणो — रो० । ६ समसिक्खाता — सी० ।

- ३३ तिस्सो इत्थियो — मनुस्सित्थी, अमनुस्सित्थी, तिरच्छान-
गतित्थी । तयो उभतोव्यञ्जनका^१ — मनुस्सुभतोव्यञ्जनको, अमनुस्सुभतो-
व्यञ्जनको, तिरच्छानगतुभतोव्यञ्जनको । तयो पण्डका — मनुस्सपण्डको,
अमनुस्सपण्डको, तिरच्छानगतपण्डको । तयो पुरिसा — मनुस्सपुरिसो,
5 अमनुस्सपुरिसो, तिरच्छानगतपुरिसो ।

- मनुस्सित्थिया तयो मग्गे मेथुन धम्म पटिसेवन्तस्स^२ आपत्ति पारा-
जिकस्स — वच्चमग्गे, पस्सावमग्गे, मुखे । अमनुस्सित्थिया पे०
तिरच्छानगतित्थिया तयो मग्गे मेथुन धम्म पटिसेवन्तस्स आपत्ति
पाराजिकस्स — वच्चमग्गे, पस्सावमग्गे, मुखे । मनुस्सुभतोव्यञ्जनकस्स
10 अमनुस्सुभतोव्यञ्जनकस्स तिरच्छानगतुभतोव्यञ्जनकस्स तयो मग्गे
मेथुन धम्म पटिसेवन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स — वच्चमग्गे, पस्सावमग्गे,
मुखे । मनुस्सपण्डकस्स द्वे मग्गे मेथुन धम्म पटिसेवन्तस्स आपत्ति पारा-
जिकस्स — वच्चमग्गे, मुखे । अमनुस्सपण्डकस्स तिरच्छानगतपण्डकस्स
मनुस्सपुरिसस्स अमनुस्सपुरिसस्स तिरच्छानगतपुरिसस्स द्वे मग्गे
15 मेथुन धम्म पटिसेवन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स — वच्चमग्गे, मुखे ।

- ३४ भिक्खुस्स सेवनचित्त उपट्ठिते मनुस्सित्थिया वच्चमग्ग
अङ्गजात पवेसेन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स । भिक्खुस्स सेवनचित्त उपट्ठिते
मनुस्सित्थिया पस्सावमग्ग मुख अङ्गजात पवेसेन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।
भिक्खुस्स सेवनचित्त उपट्ठिते अमनुस्सित्थिया तिरच्छानगतित्थिया
20 मनुस्सुभतोव्यञ्जनकस्स अमनुस्सुभतोव्यञ्जनकस्स तिरच्छान-
गतुभतोव्यञ्जनकस्स वच्चमग्ग पस्सावमग्ग मुख अङ्गजात पवेसेन्तस्स
आपत्ति पाराजिकस्स । भिक्खुस्स सेवनचित्त उपट्ठिते मनुस्सपण्डकस्स
वच्चमग्ग मुख अङ्गजात पवेसेन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स । भिक्खुस्स
सेवनचित्त उपट्ठिते अमनुस्सपण्डकस्स तिरच्छानगतपण्डकस्स
25 मनुस्सपुरिसस्स अमनुस्सपुरिसस्स तिरच्छानगतपुरिसस्स वच्चमग्ग मुख
अङ्गजात पवेसेन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

- ३५ भिक्खुपच्चत्थिका मनुस्सित्थि भिक्खुस्स सन्तिके आनेत्वा
वच्चमग्गेन अङ्गजात अभिनिसीदेन्ति । सो चे पवेसन सादियति, पविट्ठ
सादियति, ठित सादियति, उद्धरण सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स ।
30 भिक्खुपच्चत्थिका मनुस्सित्थि भिक्खुस्स सन्तिके आनेत्वा वच्चमग्गेन

१ उभतोव्यञ्जनका — रो० । २ पटिसेवन्तस्स — सी० ।

आनेत्वा वच्चमग्गेन पस्सावमग्गेन मुखेन अङ्गजात अभिनिसीदेन्ति ।
सो चे पवेसन सादियति, पविट्ठ सादियति, ठित सादियति, उद्धरण
सादियति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स पे० न सादियति, अनापत्ति ।

भिक्षुपच्चत्थिका मनुस्सपण्डक पे० अमनुस्सपण्डक तिर-
5 च्छानगतपण्डक भिक्षुस्स सन्तिके आनेत्वा वच्चमग्गेन मुखेन अङ्गजात
अभिनिसीदेन्ति । सो चे पवेसन सादियति, पविट्ठ सादियति, ठित सादियति,
उद्धरण सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स पे० न सादियति, अनापत्ति ।

भिक्षुपच्चत्थिका तिरच्छानगतपण्डक जागरन्त सुत्त मत्त
उम्मत्त पमत्त मत अक्खायित मत येभुय्येन अक्खायित पे०
10 आपत्ति पाराजिकस्स । मत येभुय्येन खायित भिक्षुस्स सन्तिके आनेत्वा
वच्चमग्गेन मुखेन अङ्गजात अभिनिसीदेन्ति । सो चे पवेसन सादियति,
पविट्ठ सादियति, ठित सादियति, उद्धरण सादियति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स
पे० न सादियति, अनापत्ति ।

३७ भिक्षुपच्चत्थिका मनुस्सपुरिस अमनुस्सपुरिस तिर-
15 च्छानगतपुरिस भिक्षुस्स सन्तिके आनेत्वा वच्चमग्गेन मुखेन अङ्गजात
अभिनिसीदेन्ति । सो चे पवेसन सादियति, पविट्ठ सादियति, ठित सादियति,
उद्धरण सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स पे० न सादियति, अनापत्ति ।

भिक्षुपच्चत्थिका तिरच्छानगतपुरिस जागरन्त सुत्त मत्त
उम्मत्त पमत्त मत अक्खायित मत येभुय्येन अक्खायित पे०
20 आपत्ति पाराजिकस्स । मत येभुय्येन खायित भिक्षुस्स सन्तिके आनेत्वा
वच्चमग्गेन मुखेन अङ्गजात अभिनिसीदेन्ति । सो चे पवेसन सादियति,
पविट्ठ सादियति, ठित सादियति, उद्धरण सादियति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स
पे० न सादियति, अनापत्ति ।

३८ भिक्षुपच्चत्थिका मनुस्सिस्थि भिक्षुस्स सन्तिके आनेत्वा
25 वच्चमग्गेन पस्सावमग्गेन मुखेन अङ्गजात अभिनिसीदेन्ति सन्थताय
असन्थतस्स, असन्थताय सन्थतस्स, सन्थताय सन्थतस्स, असन्थताय असन्थ
तस्स । सो चे पवेसन सादियति, पविट्ठ सादियति, ठित सादियति, उद्धरण
सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स पे० न सादियति, अनापत्ति ।

• भिक्षुपच्चत्थिका मनुस्सिस्थि जागरन्ति सुत्त मत्त
30 उम्मत्त पमत्त मत अक्खायित मत येभुय्येन अक्खायित पे०
आपत्ति पाराजिकस्स । मत येभुय्येन खायित भिक्षुस्स सन्तिके आनेत्वा

वच्चमग्गेन पस्सावमग्गेन मुखेन अङ्गजात अभिनिसीदेन्ति, सन्थताय असन्थतस्स, असन्थताय सन्थतस्स, सन्थताय सन्थतस्स, असन्थताय असन्थतस्स । सो चे पवेसन सादियति, पविट्ठ सादियति, ठित सादियति, उद्धरण सादियति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स पे० न सादियति, अनापत्ति ।

भिक्षुपच्चत्थिका अमनुस्सिस्थि तिरच्छानगतिस्थि मनुस्सु- 5
भतोव्यञ्जनक अमुनस्सुभतोव्यञ्जनक तिरच्छानगतुभतोव्यञ्जनक
भिक्षुस्स सन्तिके आनेत्वा वच्चमग्गेन पस्सावमग्गेन मुखेन अङ्गजात
अभिनिसीदेन्ति सन्थतस्स असन्थतस्स, असन्थतस्स सन्थतस्स, सन्थतस्स
सन्थतस्स, असन्थतस्स असन्थतस्स । सो चे पवेसन सादियति, पविट्ठ
सादियति, ठित सादियति, उद्धरण सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स 10
पे० न सादियति, अनापत्ति ।

भिक्षुपच्चत्थिका तिरच्छानगतुभतोव्यञ्जनक जागरन्त सुत्त
मत्त उम्मत्त पमत्त मत अक्खायित मत येभुय्येन अक्खायित
पे० आपत्ति पाराजिकस्स । मत येभुय्येन खायित भिक्षुस्स सन्तिके
आनेत्वा वच्चमग्गेन पस्सावमग्गेन मुखेन अङ्गजात अभिनिसीदेन्ति, 15
सन्थतस्स असन्थतस्स, असन्थतस्स सन्थतस्स, सन्थतस्स सन्थतस्स,
असन्थतस्स असन्थतस्स । सो चे पवेसन सादियति, पविट्ठ सादियति,
ठित सादियति, उद्धरण सादियति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स पे० न
सादियति, अनापत्ति ।

३६ भिक्षुपच्चत्थिका मनुस्सपण्डक अमनुस्सपण्डक तिरच्छान- 20
गतपण्डक मनुस्सपुरिस अमनुस्सपुरिस तिरच्छानगतपुरिस भिक्षुस्स
सन्तिके आनेत्वा वच्चमग्गेन मुखेन अङ्गजात अभिनिसीदेन्ति सन्थतस्स
असन्थतस्स, असन्थतस्स सन्थतस्स, सन्थतस्स सन्थतस्स, असन्थतस्स
असन्थतस्स । सो चे पवेसन सादियति, पविट्ठ सादियति, ठित सादियति,
उद्धरण सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स पे० न सादियति, 25
अनापत्ति ।

भिक्षुपच्चत्थिका तिरच्छानगतपुरिस जागरन्त सुत्त मत्त
उम्मत्त पमत्त मत अक्खायित मत येभुय्येन अक्खायित पे०
आपत्ति पाराजिकस्स । मत येभुय्येन खायित भिक्षुस्स सन्तिके आनेत्वा
वच्चमग्गेन मुखेन अङ्गजात अभिनिसीदेन्ति, सन्थतस्स असन्थतस्स, 30
असन्थतस्स सन्थतस्स, सन्थतस्स सन्थतस्स, असन्थतस्स असन्थतस्स । सो

च पवेसन सादियति, पविट्ट सादियति, ठित सादियति, उद्धरण सादियति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स पे० न सादियति, अनापत्ति ।

४० भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खु मनुस्सिस्थिया सन्तिके आनेत्वा अङ्गजातेन वच्चमग्ग पस्सावमग्ग मुख अभिनिसीदेन्ति । सो चे
5 पवेसन सादियति, पविट्ट सादियति, ठित सादियति, उद्धरण सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स पे० न सादियति, अनापत्ति ।

भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खु मनुस्सिस्थिया जागरन्तिया सुत्ताय मत्ताय उम्मत्ताय पमत्ताय मत्ताय अक्खायिताय^१ मत्ताय येभुय्येन अक्खायिताय पे० आपत्ति पाराजिकस्स । मत्ताय येभुय्येन खायिताय
10 सन्तिके आनेत्वा अङ्गजातेन वच्चमग्ग पस्सावमग्ग मुख अभिनिसीदेन्ति । सो चे पवेसन सादियति, पविट्ट सादियति, ठित सादियति, उद्धरण सादियति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स पे० न सादियति, अनापत्ति ।

भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खु अमनुस्सिस्थिया तिरच्छानगति-
त्थिया मनुस्सुभतोव्यञ्जनकस्स अमनुस्सुभतोव्यञ्जनकस्स
15 तिरच्छानगतुभतोव्यञ्जनकस्स मनुस्सपण्डकस्स अमनुस्सपण्डकस्स तिरच्छानगतपण्डकस्स मनुस्सपुरिसस्स अमनुस्सपुरिसस्स तिरच्छान-
गतपुरिसस्स सन्तिके आनेत्वा अङ्गजातेन वच्चमग्ग मुख अभिनिसी-
देन्ति । सो चे पवेसन सादियति, पविट्ट सादियति, ठित सादियति, उद्धरण
सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स पे० न सादियति, अनापत्ति ।

20 भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खु तिरच्छानगतपुरिसस्स जागरन्तस्स सुत्तस्स मत्तस्स उम्मत्तस्स पमत्तस्स मतस्स अक्खायितस्स मतस्स येभुय्येन अक्खायितस्स पे० आपत्ति पाराजिकस्स । मतस्स येभुय्येन खायितस्स सन्तिके आनेत्वा अङ्गजातेन वच्चमग्ग मुख
10 अभिनिसीदेन्ति । सो चे पवेसन सादियति, पविट्ट सादियति, ठित सादियति, उद्धरण सादियति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स पे० न
25 सादियति, अनापत्ति ।

४१ भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खु मनुस्सिस्थिया सन्तिके आनेत्वा अङ्गजातेन वच्चमग्ग पस्सावमग्ग मुख अभिनिसीदेन्ति सन्थतस्स असन्थताय, असन्थतस्स सन्थताय, सन्थतस्स सन्थताय, असन्थतस्स
30 असन्थताय । सो चे पवेसन सादियति, पविट्ट सादियति, ठित सादियति,

^१ अक्खायिताय - सी०, रो० ।

उद्धरण सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स पे० न सादियति, अनापत्ति ।

भिक्षुपच्चत्थिका भिक्षु मनुस्सिस्थिया जागरन्तिया सुत्ताय मत्ताय उम्मत्ताय पमत्ताय मताय अक्खायिताय मताय येभुय्येन अक्खायिताय पे० आपत्ति पाराजिकस्स । मताय येभुय्येन खायिताय सन्तिके आनेत्वा अङ्गजातेन वच्चमग्ग पस्सावमग्ग मुख अभिनिसीदेन्ति सन्थतस्स असन्थताय, असन्थतस्स सन्थताय, सन्थतस्स सन्थताय, असन्थतस्स असन्थताय । सो चे पवेसन सादियति, पविट्ठ सादियति, ठित सादियति, उद्धरण सादियति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स पे० न सादियति, अनापत्ति ।

भिक्षुपच्चत्थिका भिक्षु अमनुस्सिस्थिया तिरच्छानगतिस्थिया मनुस्सुभतोब्बञ्जनकस्स अमनुस्सुभतोब्बञ्जनकस्स तिरच्छानगतु-भतोब्बञ्जनकस्स मनुस्सपण्डकस्स अमनुस्सपण्डकस्स तिरच्छानगत-पण्डकस्स मनुस्सपुरिसस्स अमनुस्सपुरिसस्स तिरच्छानगतपुरिसस्स सन्तिके आनेत्वा अङ्गजातेन वच्चमग्ग मुख अभिनिसीदेन्ति सन्थतस्स असन्थतस्स, असन्थतस्स सन्थतस्स, सन्थतस्स सन्थतस्स, असन्थतस्स असन्थतस्स । सो चे पवेसन सादियति, पविट्ठ सादियति, ठित सादियति, उद्धरण सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स पे० न सादियति, अनापत्ति ।

४२ भिक्षुपच्चत्थिका भिक्षु तिरच्छानगतपुरिसस्स जागरन्तस्स सुत्तस्स मत्तस्स उम्मत्तस्स पमत्तस्स मतस्स अक्खायितस्स येभुय्येन अक्खायितस्स पे० आपत्ति पाराजिकस्स । मतस्स येभुय्येन खायितस्स सन्तिके आनेत्वा अङ्गजातेन वच्चमग्ग मुख अभिनिसीदेन्ति सन्थतस्स असन्थतस्स, असन्थतस्स सन्थतस्स, सन्थतस्स सन्थतस्स, असन्थतस्स असन्थतस्स । सो चे पवेसन सादियति, पविट्ठ सादियति, ठित सादियति, उद्धरण सादियति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स पे० न सादियति, अनापत्ति ।

(यथा भिक्षुपच्चत्थिका वित्थारिता एव राजपच्चत्थिका चोरपच्चत्थिका धुत्तपच्चत्थिका उप्पलगन्धपच्चत्थिका^१ वित्थारेतब्बा)

४३ मग्गेन मग्ग पवेसेति, आपत्ति पाराजिकस्स । मग्गेन अमग्ग पवेसेति, आपत्ति पाराजिकस्स । अमग्गेन मग्ग पवेसेति, आपत्ति

१ उप्पलगन्धपच्चत्थिका - सी० स्या०, रो० ।

पाराजिकस्स । अमग्गेन अमग्ग पवेसेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

भिक्षु सुत्तभिक्षुम्हि विप्पटिपज्जति, पटिबुद्धो सादियति, उभो नासेतब्बा । पटिबुद्धो न सादियति, दूसको नासेतब्बो । भिक्षु सुत्तसम्मणेरम्हि विप्पटिपज्जति, पटिबुद्धो सादियति, उभो नासेतब्बा ।
 5 पटिबुद्धो न सादियति, दूसको नासेतब्बो । सामणेरो सुत्तभिक्षुम्हि विप्पटिपज्जति, पटिबुद्धो सादियति, उभो नासेतब्बा । पटिबुद्धा न सादियति, दूसको नासेतब्बो । सामणेरो सुत्तसामणेरम्हि विप्पटिपज्जति, पटिबुद्धो सादियति, उभो नासेतब्बा । पटिबुद्धो न सादियति, दूसको नासेतब्बो ।

10 ४४ अनापत्ति अजानन्तस्स, असादियन्तस्स^१, उम्मत्तकस्स, खित्तचित्तस्स, वेदनट्टस्स^२, आदिकम्मिकस्सा ति ।

(८) विनीतवत्थुउद्धानगाथा

मक्कटी वज्जिपुत्ता च, गिही नग्गो च तित्थिया ।
 दारिकुप्पलवण्णा च, ब्यञ्जनेहिपरे^३ दुवे ॥
 माता धीता भगिनी च, जाया च मुदु लम्बिना ।
 4 15 द्वे वणा लेपचित्त च, दारुधीतलिकाय च ॥
 सुन्दरेन सह^४ पञ्च, पञ्च सिवथिकट्टिका ।
 नागी यक्खी च पेती च, पण्डकोपहतो छुपे ॥
 भद्दिये अरह सुत्तो, सावत्थिया^५ चतुरो परे ।
 वेसालिया तयो मल्ला, सुपिने^६ भारुकच्छको ॥
 20 सुपब्बा सद्धा भिक्षुनी, सिक्खमाना सामणेरी च ।
 वेसिया पण्डको गिही, अञ्जमञ्ज बुद्धपब्बजितो मिगो ति ॥

(९) विनीतवत्थु

४५ (१) तेन खो पन समयेन अञ्जातरो भिक्षु मक्कटिया मेथुन धम्म पटिसेवि^१ तस्स कुक्कुच्च ग्रहोसि - “भगवता सिक्खापद पञ्जात्त,

१ स्या० पोत्थके नत्थि । २ वेदनाट्टस्स - म० । ३ ब्यञ्जनेहिपरे - रो० । ४ सहा - सी० । ५ सावत्थिय - स्या० रो० । ६ सुपिनी - स्या० । ७ सामणरि - स्या० ।
 ८ बुद्धपब्बजितो - सी० । ९ पत्तिसेवि - सी० ।

कच्चि नु खो अह पाराजिक आपत्ति आपन्नो” ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसि । “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(२) तेन खो पन समयेन सम्बहुला वेसालिका वज्जिपुत्तका^१ भिक्खू सिक्ख अपच्चक्खाय^२ दुब्बल्य अनाविकत्वा मेथुन धम्म पटिसेविसु । तेस कुक्कुच्च अहोसि — “भगवता सिक्खापद पञ्जात्त, कच्चि नु खो मय पाराजिक आपत्ति आपन्ना” ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । “आपत्ति तुम्हे, भिक्खवे, आपन्ना पाराजिक” ति ।

(३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु — ‘एव मे अनापत्ति भविस्सती’ ति, गिहिलिङ्गेन मेथुन धम्म पटिसेवि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि — “कच्चि नु खो अह पाराजिक आपत्ति आपन्नो” ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसि । “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु — ‘एव मे अनापत्ति भविस्सती’ ति, नगो हुत्वा मेथुन धम्म पटिसेवि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(५ ११) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु — ‘एव मे अनापत्ति भविस्सती’ ति, कुसचीर निवासेत्वा वाकचीर निवासेत्वा फलकचीर निवासेत्वा केसकम्बल निवासेत्वा वालकम्बल निवासेत्वा उलूकपक्खक^३ निवासेत्वा अजिनक्खप निवासेत्वा मेथुन धम्म पटिसेवि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(१२) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो पिण्डचारिको भिक्खु पीठके निपन्न दारिक पस्सित्वा सारत्तो अडगुट्ट अङ्गजात पवेसेसि । सा कालमकासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स । आपत्ति सङ्घादिसेसस्सा” ति ।

४६ (१३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो माणवको उप्पलवणाय भिक्खुनिया पटिबद्धचित्तो होति । अथ खो सो माणवको उप्पलवणाय भिक्खुनिया गाम पिण्डाय पविट्ठाय कुटिक पविसित्वा निलीनो अचिच्छ । उप्पलवणाय भिक्खुनी पच्छाभत्त पिण्डपातपटिककन्ता पादे पक्खालेत्वा कुटिक पविसित्वा मञ्चके निसीदि । अथ खो सो माणवको

१ वज्जीपुत्तका — स्या० । २ अपच्चक्खाय — स्या० । ३ उलूकपक्खे — रो०, उलूकपक्ख — सी०, स्या० ।

उप्पलवण्ण भिक्खुनि उग्गहेत्वा दूसेसि । उप्पलवण्णा भिक्खुनी भिक्खुनीन एतमत्थ आरोचेसि । भिक्खुनियो भिक्खून एतमत्थ आरोचेसु । भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । ‘अनापत्ति, भिक्खवे, असादियन्तिया’ ति ।

१ (१४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो इत्थिलिङ्ग पातुभूत होति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । “अनुजानामि, भिक्खवे, त येव’ उपज्झ तमेव उपसम्पद तानि वस्सानि भिक्खुनीहि सङ्गमितु^१ । या आपत्तियो भिक्खून भिक्खुनीहि साधारणा ता आपत्तियो भिक्खुनीन सन्तिके वुट्ठातु । या आपत्तियो भिक्खून भिक्खुनीहि असाधारणा ताहि आपत्तीहि अनापत्ती” ति ।

10 (१५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरिस्सा भिक्खुनिया पुरिसलिङ्ग पातुभूत होति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । “अनुजानामि, भिक्खवे, त येव उपज्झ तमेव उपसम्पद तानि वस्सानि भिक्खूहि सङ्गमितु । या आपत्तियो भिक्खुनीन भिक्खूहि साधारणा ता आपत्तियो भिक्खून सन्तिके वुट्ठातु । या आपत्तियो भिक्खुनीन भिक्खूहि असाधारणा ताहि आपत्तीहि अनापत्ती” ति ।

15 ४७ (१६-१८) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु — ‘एव मे अनापत्ति भविस्सती’ ति, मातुया मेथुन धम्म पटिसेवि धीतुया मेथुन धम्म पटिसेवि भगिनिया मेथुन धम्म पटिसेवि तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

20 (१९) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु पुराणदुतियिकाय मेथुन धम्म पटिसेवि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

४८ (२०) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु मुदुपिट्ठिको होति । सो अनभिरतिया पीळितो अत्तनो अङ्गजात मुखेन अग्गहेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(२१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु लम्बी होति । सो अनभिरतिया पीळितो अत्तनो अङ्गजात अत्तनो वच्चमग्ग पवेसेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

30

(२२) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु मतसरीर पस्सि । R 36
तस्मिं च सरीरे अङ्गजातसामन्ता वणो होति । सो—‘एव मे अनापत्ति
भविस्सती’ ति, अङ्गजाते अङ्गजात पवेसेत्वा वणेन नीहरि । तस्स कुक्कुच्च
अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति । *

(२३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु मतसरीर पस्सि । 5
तस्मिं च सरीरे अङ्गजातसामन्ता वणो होति । सो—‘एव मे अनापत्ति
भविस्सती’ ति, वणे अङ्गजात पवेसेत्वा अङ्गजातेन नीहरि । तस्स कुक्कुच्च
अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(२४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सारत्तो लेपचित्तस्स
निमित्त अङ्गजातेन छुपि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, 10
भिक्खु, पाराजिकस्स । आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

(२५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सारत्तो B 45
दारुधीतलिकाय निमित्त अङ्गजातेन छुपि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि
पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स । आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

४६ (२६) तेन खो पन समयेन सुन्दरो नाम भिक्खु राजगहा 15
पब्बजितो रथिकाय गच्छति । अञ्जतरा इत्थी—‘मुहुत्त, भन्ते, आगमेहि,
वन्दिस्सामी’ ति सा वन्दन्ती अन्तरवासक उक्खिपित्वा मुखेन अङ्गजात
अगगहेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “सादियि त्व, भिक्खू” ति ?
“नाह, भगवा, सादियि” ति । “अनापत्ति, भिक्खु, असादियन्तस्सा” ति ।

(२७) तेन खो पन समयेन अञ्जतरा इत्थी भिक्खु पस्सित्वा 20
एतदवोच—“एहि, भन्ते, मेथुन धम्म पटिसेवा” ति । “अल, भगिनि, नेत
कप्पती” ति । “एहि, भन्ते, अह वायमिस्सामि, त्व मा वायमि, एव
ते अनापत्ति भविस्सती” ति । सो भिक्खु तथा अकासि । तस्स कुक्कुच्च
अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(२८) तेन खो पन समयेन अञ्जतरा इत्थी भिक्खु पस्सित्वा 25
एतदवोच—“एहि, भन्ते, मेथुन धम्म पटिसेवा” ति । “अल, भगिनि,
नेत कप्पती” ति । “एहि भन्ते, त्व वायम”, अह न वायमिस्सामि,
एव ते अनापत्ति भविस्सती” ति । सो भिक्खु तथा अकासि । तस्स
कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(२९-३०) तेन खो पन समयेन अञ्जतरा इत्थी भिक्खु 30

पस्सित्वा एतदवोच — “एहि, भन्ते, मेथुन धम्म पटिसेवा” ति । “अल, भगिनि, नेत कप्पती” ति । “एहि, भन्ते, अब्भन्तर घट्टेत्वा बहि मोचेहि पे० बहि घट्टेत्वा अब्भन्तर मोचेहि, एव ते अनापत्ति भविस्सती” ति । सो भिक्खु तथा अकासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व,

5 भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

५० (३१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सिवथिक गन्त्वा अक्खायित^१ सरीर पस्सित्वा तस्मि मेथुन धम्म पटिसेवि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(३२) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सिवथिक
10 गन्त्वा येभुय्येन अक्खायित सरीर पस्सित्वा तस्मि मेथुन धम्म पटिसेवि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(३३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सिवथिक गन्त्वा येभुय्येन खायित सरीर पस्सित्वा तस्मि मेथुन धम्म पटिसेवि । तस्स
15 कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स । आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(३४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सिवथिक गन्त्वा छिन्नसीस पस्सित्वा वत्तकते^२ मुखे छुपन्त अङ्गजात पवेसेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोमि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

20 (३५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सिवथिक गन्त्वा छिन्नसीस पस्सित्वा वत्तकते मुखे अच्छुपन्त अङ्गजात पवेसेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स । आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

(३६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु अञ्जतरिस्सा
25 इत्थिया पटिबद्धचित्तो होति । सा कालङ्कता^३ सुसाने छड्ढिता^४ । अट्टिकानि विप्पकिण्णानि होन्ति । अथ खो सो भिक्खु सिवथिक गन्त्वा अट्टिकानि सङ्कडिढत्वा निमित्ते अङ्गजात पटिपादेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स । आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

(३७-४०) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु नागिया

^१ अक्खायित — सी०, रो० । २ वट्टकते — म०, विवट्टकते — स्या० । ३ कालकता — सी०, स्या० । ४ छड्ढितानि — रो० ।

मेथुन धम्म पटिसेवि यक्खिनिया मेथुन धम्म पटिसेवि पेतिया मेथुन
धम्म पटिसेवि पण्डकस्स मेथुन धम्म पटिसेवि । तस्स कुक्कुच्च
अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(४१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु उपहतिन्द्रियो
होति । सो — ‘नाह वेदियामि सुख वा दुक्ख वा, अनापत्ति मे भबिस्सती’^१
ति, मेथुन धम्म पटिसेवि । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । “वेदयि^२ वा सो,
भिक्खवे, मोघपुरिसो न वा वेदयि, आपत्ति पाराजिकस्सा” ति ।

(४२) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु — ‘इत्थिया
मेथुन धम्म पटिसेविस्सामी’ ति, छुपितमत्ते विप्पटिसारी अहोसि । तस्स
कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स । आपत्ति
सङ्घादिसेस्सा”^३ ति ।

५१ (४३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु भद्दिये
जातियावने दिवाविहारगतो निपन्नो होति । तस्स अङ्गमङ्गानि वातूपत्थ-
द्धानि होन्ति । अञ्जतरा इत्थी पस्सित्वा अङ्गजाते अभिनिसीदित्वा
यावदत्थ क्त्वा पक्कामि । भिक्खू^४ किलिन्न पस्सित्वा भगवतो एतमत्थ
आरोचेसु^५ । “पञ्चहि, भिक्खवे, आकारेहि अङ्गजात कम्मनिय होति —
रागेन, वच्चेन, पस्सावेन, वातेन, उच्चालिङ्गपाणकदट्टेन । इमेहि खो,
भिक्खवे, पञ्चहाकारेहि अङ्गजात कम्मनिय होति । अट्टानमेत, भिक्खवे,
अनवकासो य तस्स भिक्खुनो रागेन अङ्गजात कम्मनिय अस्स । अरह सो,
भिक्खवे, भिक्खु । अनापत्ति, भिक्खवे, तस्स भिक्खुनो” ति ।

(४४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सावत्थिया^६
अन्धवने दिवाविहारगतो निपन्नो होति । अञ्जतरा गोपालिका पस्सित्वा
अङ्गजाते अभिनिसीदि । सो भिक्खु पवेसन सादियि, पविट्ठ सादियि,
ठिन सादियि, उद्धरण सादियि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति
त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(४५-४७) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सावत्थिया
अन्धवने दिवाविहारगतो निपन्नो होति । अञ्जतरा अजपालिका
पस्सित्वा अञ्जतरा कट्टहारिका पस्सित्वा अञ्जतरा गोमयहारिका

१ वेदियि — म० । २ दुक्कट्स्सा — स्या० । ३ भिक्खु — स्या० । ४ आरोचेसि —
स्या० । ५ सावत्थिय — सी०, स्या०, रो० ।

पस्सित्वा अङ्गजाते अभिनिसीदि । सो भिक्खु पवेसन सादियि, पविट्ठ
सादियि, ठित सादियि, उद्धरण सादियि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे०
“अपत्ति त्व, भिक्खु, अपन्नो पाराजिक” ति ।

५२ (४८) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु वेसालिय^१
5 महावने दिवाविहारगतो निपन्नो होति । अञ्जतरा इत्थी पस्सित्वा
अङ्गजाते अभिनिसीदित्वा यावदत्थ कत्वा सामन्ता हसमाना ठिता होति ।
सो भिक्खु पटिबुज्झित्वा त इत्थि एतदवोच — “तुय्हिद कम्म” ति ?
“आम, मय्ह^२ कम्म” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “सादियि^३ त्व,
भिक्खू” ति ? “नाह, भगवा, जानामी” ति । “अनापत्ति, भिक्खु,
10 अजानन्तस्सा” ति ।

५३ (४९) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु वेसालिय
महावने दिवाविहारगतो रुक्ख अपस्साय निपन्नो होति । अञ्जतरा इत्थी
पस्सित्वा अङ्गजाते अभिनिसीदि । सो भिक्खु सहसा वुट्ठासि । तस्स
कुक्कुच्च अहोसि पे० “सादियि त्व, भिक्खू” ति ? “नाह, भगवा,
15 सादियि” ति । “अनापत्ति, भिक्खु, असादियन्तस्सा” ति ।

(५०) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु वेसालिय महावने
दिवाविहारगतो रुक्ख अपस्साय निपन्नो होति । अञ्जतरा इत्थी पस्सित्वा
अङ्गजाते अभिनिसीदि । सो भिक्खु अक्कमित्वा पवत्तेसि^४ । तस्स कुक्कुच्च
अहोसि पे० “सादियि त्व, भिक्खू” ति ? “नाह, भगवा, सादियि” ति ।
20 “अनापत्ति, भिक्खु, असादियन्तस्सा” ति ।

५४ (५१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु वेसालिय
19 महावने कूटागारसालाय दिवाविहारगतो द्वार विवरित्वा निपन्नो होति ।
तस्स अङ्गमङ्गानि वत्तूपत्थद्वानि होन्ति । तेन खो पन समयेन सम्बहुला
इत्थियो गन्ध च माल च आदाय आराम आगमसु^५ विहारपेक्खिकायो ।
25 अथ खो ता इत्थियो त भिक्खु पस्सित्वा अङ्गजाते अभिनिसीदित्वा याव-
दत्थ कत्वा, पुरिसूसभो^६ वताय ति वत्वा गन्ध च माल च आरोपेत्वा पक्क-
मिसु । भिक्खू किलिन्न पस्सित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । “पञ्चहि,
भिक्खवे, आकारेहि अङ्गजात कम्मनिय होति — रागेन, वच्चेन, पस्सावेन

१ वेसालिया — रो० । २ मय्ह — स्या० । ३ जानासि — स्या० । ४ पवट्ठेसि — सी०
स्या० रो० । ५ अगमसु — सी०, स्या० । ६ पुरिसूसभो — स्या०, रो० ।

वातेन, उच्चालिङ्गपाणकदट्टेन । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहाकारेहि अङ्ग-
जात कम्मनिय होति । अट्टानमेत, भिक्खवे, अनवकासो, य तस्स भिक्खुनो
रागेन अङ्गजात कम्मनिय अस्स । अरह सो, भिक्खवे, भिक्खु । अनापत्ति,
भिक्खवे, तस्स भिक्खुनो । अनुजानामि, भिक्खवे, दिवा पटिसल्लीयन्तेन
द्वार सवरित्वा पटिसल्लीयितुं” ति ।

5

५५ (५२) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भारुकच्छको भिक्खु
सुपिनन्ते पुराणदुतियिकाय मेथुन धम्म पटिसेवित्वा — ‘अस्समणो’ अह,
विब्भमिस्सामी’ ति, भारुकच्छ गच्छतो अन्तरामग्गे आयस्मन्त उपालि
पस्सित्वा एतमत्थ आरोचेसि । आयस्मा उपालि एवमाह — ‘अनापत्ति,
आवुसो, सुपिनन्तेना’ ति ।

B 49

10

(५३-६१) तेन खो पन समयेन राजगहे सुपब्बा नाम उपासिका
मुधप्पसन्ना^१ होति । सा एवदिट्ठिका होति — ‘या मेथुन धम्म देति सा
अग्गदान देती’ ति । सा भिक्खु पस्सित्वा एतदवोच — ‘एहि, भन्ते, मेथुन
धम्म पटिसेवा’ ति । ‘अल, भगिनि, नेत कप्पती’ ति । ‘एहि, भन्ते,
ऊरुन्तरिकाय^२ घट्टेहि, एव ते अनापत्ति भविस्सती’ ति पे० एहि, 15
भन्ते, नाभिय घट्टेहि एहि, भन्ते, उदरवट्टिय^३ घट्टेहि एहि, भन्ते,
उपकच्छके घट्टेहि एहि, भन्ते, गीवाय घट्टेहि एहि, भन्ते, कण्ण-
च्छिद्दे घट्टेहि एहि, भन्ते, केसवट्टिय घट्टेहि एहि, भन्ते, अङ्गुलन्त-
रिकाय घट्टेहि ‘एहि, भन्ते, हत्थेन उपक्कमित्वा मोचेस्सामि, एव ते
अनापत्ति भविस्सती’ ति । सो भिक्खु तथा अकासि । तस्स कुक्कुच्च 20
ग्रहोसि पे० ‘अनापत्ति, भिक्खु, पाद्मजिकस्स । आपत्ति सङ्घादि-
सेसस्सा’ ति ।

५६ (६२-७०) तेन खो पन समयेन साक्कथिय सद्धा नाम उपा-
सिका मुधप्पसन्ना होति । सा एवदिट्ठिका होति — ‘या मेथुन धम्म देति सा
अग्गदान देती’ ति । सा भिक्खु पस्सित्वा एतदवोच — ‘एहि, भन्ते, मेथुन 25
धम्म पटिसेवा’ ति । ‘अल, भगिनि, नेत कप्पती’ ति । ‘एहि, भन्ते,
ऊरुन्तरिकाय घट्टेहि पे० एहि, भन्ते, हत्थेन उपक्कमित्वा मोचेस्सामि,
एव ते अनापत्ति भविस्सती’ ति । सो भिक्खु तथा अकासि । तस्स कुक्कुच्च

१ असमणो — रो० । २ मुधप्पसन्ना — स्या०, बुद्धप्पसन्ना — रो०, मुद्धप्पसन्ना — सी० ।

३ ऊरुन्तरिकाय — सी० । ४ नाभिया — रो० । ५ उदरवट्टिया — रो० ।

अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स । आपत्ति सङ्घादि-
सेसस्सा” ति ।

५७ (७१-७६) तेन खो पन समयेन वेसालिय लिच्छविकुमारका
भिक्खु गहेत्वा भिक्खुनिया विप्पटिपादेसु पे० सिक्खमानाय विप्पटि-
१० ५ पादेसु सामणेरिया विप्पटिपादेसु । उभो सादियिसु । उभो नासेतब्बा ।
उभो न सादियिसु । उभिन्न अनापत्ति ।

५८ (७७-८२) तेन खो पन समयेन वेसालिय लिच्छविकुमारका
भिक्खु गहेत्वा वेसिया विप्पटिपादेसु पण्डके विप्पटिपादेसु गिहिनिया
विप्पटिपादेसु । भिक्खु सादियि । भिक्खु नासेतब्बो । भिक्खु न सादियि ।
१० भिक्खुस्स अनापत्ति ।

(८३-८४) तेन खो पन समयेन वेसालिय लिच्छविकुमारका
भिक्खू^१ गहेत्वा अञ्जमञ्ज विप्पटिपादेसु । उभो सादियिसु । उभो
नासेतब्बा । उभो न सादियिसु । उभिन्न अनापत्ति ।

५९ (८५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो वुड्ढपब्बजितो^२
१५ भिक्खु पुराणदुत्तियिकाय दस्सन अगमासि । सा - ‘एहि, भन्ते, बिम्भमा’ ति
अगगहेसि । सो भिक्खु पटिक्कमन्तो उत्तानो परिपत्ति^३ । सा उब्भजित्वा^४
अङ्गजाते अभिनिसीदि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “सादियि त्व,
भिक्खू” ति ? “नाह, भगवा, सादियि” ति । “अनापत्ति, भिक्खु,
असादियन्तस्सा” ति ।

६० (८६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु
२० अरूञ्जे विहरति । मिगपोतको तस्स पस्सावट्टान आगन्त्वा
पस्साव पिवन्तो मुखेन अङ्गजात अगगहेसि । सो भिक्खु सादियि । तस्स
कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक”
ति ।

—०—

१ भिक्खु - स्या० । २ वुड्ढ पब्बजितो - सी० । ३ परिपटि - सी० । ४ उभिज्जित्वा -
सी०, उब्भजित्वा - स्या०, रो० ।

§ २ द्वितीयपाराजिक

(अदिन्नादाने)

(१) धनियभिक्षुवत्थु

६१ तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति गिज्झकूटे R 41
 पब्वते । तेन खो पन समयेन सम्बहुला सन्दिट्ठा सम्भत्ता भिक्षू इसि-
 गिलिपस्से तिणकुटियो करित्वा वस्स उपगच्छिस्सु । आयस्मा पि धनियो
 कुम्भकारपुत्तो तिणकुटिक करित्वा वस्स उपगच्छि । अथ खो ते भिक्षू B 51
 वस्सवुत्था^१ तेमासच्चयेन तिणकुटियो भिन्दित्वा तिण च कट्ठ च पटिसामेत्वा 5
 जनपदचारिक पक्कमिस्सु । आयस्मा पन धनियो कुम्भकारपुत्तो तत्थेव
 वस्स वसि, तत्थ हेमन्त, तत्थ गिम्ह । अथ खो आयस्मतो धनियस्स
 कुम्भकारपुत्तस्स गाम पिण्डाय पविट्ठस्स तिणहारियो कट्ठहारियो तिणकुटिक
 भिन्दित्वा तिण च कट्ठ च आदाय अगमस्सु । दुतिय पि खो आयस्मा
 धनियो कुम्भकारपुत्तो तिण च कट्ठ च सङ्कट्ठित्वा तिणकुटिक अकासि । 10
 दुतिय पि खो आयस्मतो धनियस्स कुम्भकारपुत्तस्स गाम पिण्डाय
 पविट्ठस्स तिणहारियो कट्ठहारियो तिणकुटिक भिन्दित्वा तिण च कट्ठ च
 आदाय अगमस्सु । ततिय पि खो आयस्मा धनियो कुम्भकारपुत्तो तिण च
 कट्ठ च सङ्कट्ठित्वा तिणकुटिक अकासि । ततिय पि खो आयस्मतो
 धनियस्स कुम्भकारपुत्तस्स गाम पिण्डाय पविट्ठस्स तिणहारियो कट्ठहारियो 15
 तिणकुटिक भिन्दित्वा तिण च कट्ठ च आदाय अगमस्सु ।

अथ खो आयस्मतो धनियस्स कुम्भकारपुत्तस्स एतदहोसि – “याव-
 ततियक खो मे गाम पिण्डाय पविट्ठस्स तिणहारियो कट्ठहारियो तिणकुटिक
 भिन्दित्वा तिण च कट्ठ च आदाय अगमस्सु । अह खो पन सुसिक्खितो अनवयो
 सके आचरियके कुम्भकारकम्मे परियोदातसिप्पो । यन्नूनाह साम चिक्खल्ले 20
 महित्वा सब्बमत्तिकामय कुटिक करेय्य” ति । अथ खो आयस्मा धनियो
 कुम्भकारपुत्तो साम चिक्खल्ल महित्वा सब्बमत्तिकामय कुटिक करित्वा तिण
 च कट्ठ च गोमय च सङ्कट्ठित्वा त कुटिक पचि । सा अहोसि कुटिका अभि- R 42
 रूपा दस्सनीया पासादिका लोहितिका^२, सेय्यथापि इन्दगोपैको । सेय्यथापि
 नाम किङ्किणिकसद्दो^३ एवमेव^४ तस्सा कुटिकाय सद्दो अहोसि । 25

१ वस्स वुत्था – सी०, स्या०, रो० । २ लोहितिका – स्या० । ३ किङ्किणिकसद्दो
 रो०, किङ्किणिकसद्दो – म० । ४ एवमेव – स्या०, रो० ।

- ६२ अथ खो भगवा सम्बहुलेहि भिक्खूहि सद्धि गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दस त^१ कुटिक अभिरूप दस्सनीय पासादिक लोहितिक । दिस्वान भिक्खू आमन्तेसि—“कि एत, भिक्खवे, अभिरूप दस्सनीय पासादिक लोहितिक, सेय्यथापि इन्दगोपको” ति ?
- ५ अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेमु । विगरहि बुद्धो भगवा—“अननुच्छविक^२, भिक्खवे, तस्स मोघपुरिसस्स अननुलोमिक अप्पटिरूप^३ अस्सामणक अकप्पिय अकरणीय । कथ हि नाम सो, भिक्खवे, मोघपुरिसो सब्बमत्तिकामय^४ कुटिक करिस्सति । न हि नाम, भिक्खवे, तस्स मोघपुरिसस्स पाणेषु अनुद्दया अनुकम्पा अविहेसा भविस्सति ।
- १० गच्छथेत, भिक्खवे, कुटिक भिन्दथ । मा पच्छिमा जनता पाणेषु पातव्यत^५ आपज्जि । न च, भिक्खवे, सब्बमत्तिकामया कुटिका कातब्बा । यो करेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति । “एव, भन्ते” ति, खो ते भिक्खू भगवतो पटिस्सुणित्वा^६ येन सा कुटिका तेनुपसङ्गमिसु, उपसङ्गमित्वा त कुटिक भिन्दिसु । अथ खो आयस्मा धनियो कुम्भकारपुत्तो ते भिक्खू एतदवोच—“किस्स मे
- १५ तुम्हे, आवुसो, कुटिक भिन्दथा” ति ? “भगवा, आवुसो, भेदापेती” ति । “भिन्दथावुसो, सचे धम्मस्सामी भेदापेती” ति ।

- ६३ अथ खो आयस्मतो धनियस्स कुम्भकारपुत्तस्स एतदहोसि—“यावततियक खो मे गाम पिण्डाय पविट्ठस्स तिणहारियो कट्ठहारियो तिण-कुटिक भिन्दित्वा तिण च कट्ठ च आदाय अगमसु । या पि मया सब्बमत्तिका-
- २० मया कुटिका कता सा पि भगवता भेदापिता । अत्थि च मे दारुगहे गणको सन्दिट्ठो । यन्नूनाह दारुगहे गणक दारुणि याचित्वा दारुकुटिक^७ करेय्य” ति । अथ खो आयस्मा धनियो कुम्भकारपुत्तो येन दारुगहे गणको तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा दारुगहे गणक एतदवोच—“यावततियक खो मे, आवुसो, गाम पिण्डाय पविट्ठस्स तिणहारियो कट्ठहारियो तिणकुटिक भिन्दित्वा तिण च
- २५ कट्ठ च आदाय अगमसु । या पि मया सब्बमत्तिकामया कुटिका कता सा पि भगवता भेदापिता । देहि मे, आवुसो, दारुणि । इच्छामि दारुकुटिक कातु” ति । “नत्थि, भन्ते, तादिसानि दारुणि यानाह अय्यस्स ददेय्य । अत्थि, भन्ते,
- ४९

१ न-सी० । २ अननुच्छविय-सी० रो० । ३ अप्पटिरूप-सी० म० । ४ साम चिक्खल मद्दित्वा सब्बमत्तिकामय-स्या० । ५ पातव्यत-रो० । ६ पटिस्सुणित्वा-रो०, पटिस्सुत्वा-सी० । ७ धम्मसामी-स्या०, रो० । ८ दारुकुटिक-सी० ।

देवगहदारुनि^१ नगरपटिसङ्घारिकानि आपदत्थाय निक्खित्तानि । सचे तानि दारुनि^२ राजा दापेति हरापेथ, भन्ते^३ ति । “दिन्नानि, आवुसो, रज्जा” ति । अथ खो दारुगहे गणकस्स^४ एतदहोसि^५ – “इमे खो समणा सक्कपुत्तिया वम्म-चारिनो समचारिनो ब्रह्मचारिनो सच्चवादिनो सीलवतो कल्याणधम्ममा । राजापिमेस अभिप्पसन्नो । नारहति अदिन्न दिन्न ति वत्तु” ति । अथ खो 5 दारुगहे गणको^६ आयस्मन्त धनिय कुम्भकारपुत्त एतदवोच – “हरापेथ, भन्ते” ति । अथ खो आयस्मा धनियो कुम्भकारपुत्तो तानि दारुनि खण्डा-खण्डिक छेदापेत्वा सकटेहि निब्बाहापेत्वा दारुकुटिक अकासि ।

B 53

६४ अथ खो वस्सकारो ब्राह्मणो मगधमहामत्तो राजगहे कम्मन्ते अनुसज्जायमानो येन दारुगहे गणको तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा दारुगहे 10 गणक एतदवोच – “यानि तानि, भणे, देवगहदारुनि नगरपटिसङ्घारिकानि आपदत्थाय निक्खित्तानि कह तानि दारुनी” ति ? “तानि, सामि, दारुनि देवेन अय्यस्स धनियस्स कुम्भकारपुत्तस्स दिन्नानी” ति । अथ खो वस्सकारो ब्राह्मणो मगधमहामत्तो अनत्तमनो अहोसि – “कथ हि नाम देवो देवगह-दारुनि नगरपटिसङ्घारिकानि आपदत्थाय निक्खित्तानि धनियस्स कुम्भकार- 15 पुत्तस्स दस्सती” ति । अथ खो वस्सकारो ब्राह्मणो मगधमहामत्तो येन राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा राजान मागध सेनिय बिम्बिसार एतदवोच – “सच्च किर, देव^७, देवेन देवगहदारुनि नगर-पटिसङ्घारिकानि आपदत्थाय निक्खित्तानि धनियस्स कुम्भकारपुत्तस्स दिन्नानी” ति ? “को एवमाहा” ति ? “दारुगहे गणको, देवा” ति । “तेन 20 हि, ब्राह्मण, दारुगहे गणक आणापेही” ति । अथ खो वस्सकारो ब्राह्मणो मगधमहामत्तो दारुगहे गणक बद्ध आणापेसि । अद्दसा^८ खो आयस्मा धनियो कुम्भकारपुत्तो दारुगहे गणक बद्ध निय्यमान^९ । दिस्वान दारुगहे गणक एतद-वोच – “किस्स त्व, आवुसो, बद्धो निय्यासी” ति । “तेस, भन्ते, दारुनि किच्चा” ति । “गच्छावुसो, अह पि आगच्छामी” ति । “एय्यासि, भन्ते, 25 पुराह हज्जामी” ति ।

१ देवगहदारुनि – स्या० । २ सी०, स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । ३ गणको – सी० स्या० । ४ सी०, स्या० पोत्यकेसु नत्थि । ५ एत अथ रो दारुगहे गणको इति पाठो सी०, स्या० पोत्यकेसु नत्थि । ६ म०, म्या० पोत्यकेसु नत्थि । ७ द-व – म०, स्या० । ८ अद्दस – म०, रो० । ९ नीयमान – सी०, स्या० । १० निय्यसी – रो०, नीय्यासी – सी०, नीयसी – स्या० । ११ गच्छामी – स्या० ।

- ६५ अथ खो आयस्मा धनियो कुम्भकारपुत्तो येन रञ्जो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स निवेसन तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा पञ्जात्ते आसने निसीदि । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो
- येनाहस्मा धनियो कुम्भकारपुत्तो तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा आयस्मन्त
- ५ धनिय कुम्भकारपुत्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो आयस्मन्त धनिय कुम्भकारपुत्त एतदवोच — “सच्च किर मया, भन्ते, देवगहदारुनि नगरपटिसङ्घारिकानि आपदत्थाय निक्खित्तानि अय्यस्स दिन्नानी” ति ? “एव, महाराजा” ति । “मय खो, भन्ते, राजानो नाम बहुकिच्चा बहुकरणीया, दत्वा पि न
- १० सरेय्याम, इद्ध, भन्ते, सरापेही” ति । “सरसि त्व, महाराज, पठमाभिसित्तो एवरूपि वाच भासिता” — “दिन्नञ्जेव समणब्राह्मणान तिणकट्टोदक परिभुञ्जतू” ति । “सरामह, भन्ते । सन्ति, भन्ते, समणब्राह्मणा लज्जिनो कुक्कुच्चका सिक्खाकामा । तेस अप्पमत्तके पि कुक्कुच्च उप्पज्जति । तेस मया सन्धाय भासित, त च खो अरञ्जे अपरिगहित । सो त्व, भन्ते,
- १५ तेन लेसेन दारुनि अदिन्न हरितु मञ्जसि । कथ हि नाम मादिसो^१ समण वा ब्राह्मण वा विजिते वसन्त^२ हनेय्य^३ वा बन्धेय्य^४ वा पब्बाजेय्य^५ वा ।। गच्छ, भन्ते, लोमेन त्व मुत्तोसि । मांसु पुन पि एवरूप अकासी” ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति — “अलज्जिनो इमे समणा सक्कपुत्तिया दुस्सीला मुसावादिनो । इमे हि नाम धम्मचारिनो
- २० समचारिनो ब्रह्मचारिनो सच्चवादिनो सीलवन्तो कल्याणधम्मा पटिजानिस्सन्ति । नत्थि इमेस सामञ्ज, नत्थि इमेस ब्रह्मञ्ज । नट्ठ इमेस सामञ्ज, नट्ठ इमेस ब्रह्मञ्ज । कुतो इमेस सामञ्ज, कुतो इमेस ब्रह्मञ्ज । अपगता इमे सामञ्जा, अपगता इमे ब्रह्मञ्जा । राजान पि इमे^६ वञ्चेन्ति, किं ‘पनञ्जे मनुस्से’ ति । अस्सोसु खो भिक्खू तेस
- २५ मनुस्सान उज्झायन्तान खिय्यन्तान विपाचेन्तान । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा सन्तुट्ठा लज्जिनो कुक्कुच्चका सिक्खाकामा ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति — “कथ हि नाम आयस्मा धनियो कुम्भकारपुत्तो रञ्जो दारुनि अदिन्न आदियिस्सती” ति । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ

१ भासित — रो० । २ मादिसा — स्या० । ३ एत्थ ‘विजिते वसन्त इति पाठो स्या० पोत्थके नत्थि । ४ हनेय्य — स्या० । ५ बन्धेय्य — स्या० । ६ पब्बाजेय्य — स्या० । ७ मा — स्या०, रो० ।

आरोचेसु । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्त धनिय कुम्भकारपुत्त पटिफुच्छि — “सच्च किर त्व, धनिय, रञ्जो दारुणि अदिन्न आदियी” ति ? “सच्च, भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा — “अननुच्छविक^१, मोघपुरिस, अननुलेमिक अप्पटिरूप^२ अस्सामणक अकप्पिय अकरणीय । कथ हि नाम त्व, मोघपुरिस, रञ्जो दारुणि अदिन्न आदियिस्ससि । नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय पसन्नान वा भिय्योभावाय^३, अथ ख्वेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान चेव अप्पसादाय प्सन्नान च एकच्चान अञ्जथत्ताया” ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्जतरो पुराणवोहारिको महामत्तो भिक्खूसु पब्बजितो भगवतो अविदूरे निसिन्नो होति । अथ खो भगवा त भिक्खु एतदवोच — “कित्तकेन खो^४ भिक्खु राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो चोर गहेत्वा हनति वा बन्धति वा पब्बाजेति वा” ति ? “पादेन वा, भगवा, पादारहेन^५ वा” ति । तेन खो पन समयेन राजगहे पञ्चमासको पादो होति ।

(२) पठमपञ्जत्ति

अथ खो भगवा आयस्मन्त धनिय कुम्भकारपुत्त अनकपरियायेन विगरहित्वा दुम्भरताय पे० एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ —

६६ “यो पन भिक्खु अदिन्न थेय्यसङ्घात आदियेय्य, यथारूपे अदिन्नादाने राजानो चोर गहेत्वा हनेय्यु वा बन्धेय्यु वा पब्बाजेय्यु वा — ‘चोरोसि बालोसि मूल्होसि थेनोसी’ ति, तथारूप भिक्खु अदिन्न आदियमानो अय पि पाराजिको होति असवासो” ति ।

एवञ्चिद भगवता भिक्खून सिक्खापद पञ्जत्त होति ।

(३) रजकभण्डिकवत्थु

६७ तेन खो पन समयेन छब्बगिया भिक्खू रजकत्थरण गन्त्वा रजकभण्डिक अवहरित्वा आराम हरित्वा भाजेसु । भिक्खू एवमाहसु — “महापुञ्जत्थ तुम्हे, आवुसो । बहु तुम्हाक चीवर उप्पन्न” ति । “कुतो आवुसो, अम्हाक पुञ्ज, इदानि मैय रजकत्थरण गन्त्वा रजकभण्डिक अवहरिम्हा” ति । “ननु, आवुसो, भगवता सिक्खापद पञ्जत्त । किस्स

१ आदियसी — स्या० । २ अननुच्छविय — सी०, रो० । ३ अप्पटिरूप — सी०, म० । ४ भीय्योभावाय — सी० । ५ नु खो — स्या० । ६ पादारहेन वा अतिरेक्खप्पेन वा — स्या० रो० । ७ दुम्भरताय — सी० । ८ आहरित्वा — स्या० ।

तुम्हे, आवुसो, रजकभण्डिक अवहरित्था” ति ? “सच्च, आवुसो, भगवता सिक्खापद पञ्जात्त । त च खो गामे, नो अरञ्जे” ति । “ननु, आवुसो, तथेवेत^१ होति । अननुच्छविक, आवुसो, अननुलोमिक अप्पटिरूप अस्सामणक अकप्पिय अकरणीय । कथ हि नाम तुम्हे, आवुसो, रजकभण्डिक अवहरिस्सथ । नेत, आवुसो, अप्पसन्नान वा पसादाय पसन्नान वा भिय्यो-भावाय, अथ र्वेत, आवुसो, अप्पसन्नान चैव अप्पसादाय पसन्नान च एकच्चान अञ्जथत्ताया” ति । अथ खो ते भिक्खू छब्बग्गिये भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचसु ।

(४) अनुपञ्जात्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घ सन्निपाता-
 १० पेट्वा छब्बग्गिये भिक्खू पटिपुच्छि — “सच्च किर तुम्हे, भिक्खवे, रजकत्थरण गन्त्वा रजकभण्डिक अवहरित्था” ति ? “सच्च, भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा — “अननुच्छविक, मोघपुरिसा, अननुलोमिक अप्पटिरूप अस्सामणक अकप्पिय अकरणीय । कथ हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा रजकभण्डिक अव हरिस्सथ । नेत, मोघपुरिसा, अप्पसन्नान वा पसादाय पसन्नान वा भिय्यो-
 १५ भावाय, अथ र्वेत, मोघपुरिसा, अप्पसन्नान चैव अप्पसादाय पसन्नान च एकच्चान अञ्जथत्ताया” ति । अथ खो भगवा छब्बग्गिये भिक्खू अनेक-परियायेन विगरहित्वा दुब्भरताय पे० विरियारम्भस्स वण्ण भासित्वा भिक्खून् तदनुच्छविक तदनुलोमिक धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि पे० “एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ —

२० ६८ “यो पन भिक्खु गामा वा गरञ्जा वा अदिन्न थेय्यसङ्घात् आदियेय्य, यथारूपे अदिन्नादाने राजानो चोर गहेत्वा हनेय्यु वा बन्धेय्यु वा पब्बाजेय्यु वा — ‘चोरोसि बालोसि मूब्धोसि थेनोसी’ ति, तथारूप भिक्खु अदिन्न आदियमानो अय पि पाराजिको होति असवासो” ति ।

(५) विभङ्गो

२५ ६९ यो पना ति यो यादिसो पे० भिक्खू ति पे० अय इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

गामो नाम एककुटिको पि गामो, द्विकुटिको पि गामो, तिकुटिको पि गामो, चतुक्कुटिके पि गामो, समनुस्सो पि गामो, अमनुस्सो पि गामो,

^१ तथेव त — स्या० सी० रो० ।

परिक्खित्तो पि गामो, अपरिक्खित्तो पि गामो, गोनिसादिनिविट्ठो पि गामो,
यो पि सत्थो अतिरेकचातुमासनिविट्ठो^१ सो पि वुच्चति गामो ।

गामूपचारो नाम परिक्खित्तस्स गामस्स इन्दखीले ठितस्स
मज्झिमस्स पुरिसस्स लेड्डुपातो, अपरिक्खित्तस्स गामस्स घरूपचारो
ठितस्स मज्झिमस्स पुरिसस्स लेड्डुपातो ।

5

अरञ्ज नाम ठपेत्वा गाम च गामूपचार च अवसेस
अरञ्ज नाम ।

B 57

अदिन्न नाम य अदिन्न अनिस्सट्ठ अपरिच्चत्त रक्खित गोपित
ममायित परपरिगहित । एत अदिन्न नाम ।

थेय्यसङ्घात ति थेय्यचित्तो अवहरणचित्तो ।

10

आदियेय्या ति प्रादियेय्य हरेय्य अवहरेय्य इरियापथ विकोपेय्य
ठाना चावेय्य सङ्केत वीतिनामेय्य ।

यथारूप नाम पाद वा पादारह वा अतिरेकपाद वा ।

राजानो नाम पथव्याराजा^२ षडेसराजा मण्डलिका अन्तरभोगिका
अक्खदस्सा महामत्ता, ये वा पन छेज्जभेज्ज करोन्ता^३ अनुसासन्ति ।
एते राजानो नाम ।

R 47

चोरो नाम यो पञ्चमासक वा अतिरेकपञ्चमासक वा अघनक
अदिन्न थेय्यसङ्घात आदियति । एसो चोरो नाम ।

हनेय्यु वा ति हत्थेन वा पादेन वा कसाय वा वेत्तेन वा अद्धदण्डकेन^४
वा छेज्जाय वा हनेय्यु ।

20

बन्धेय्यु वा ति रज्जुबन्धनेन वा अन्दुबन्धनेन सङ्खलिकबन्धनेन
वा घरबन्धनेन वा नगरबन्धनेन वा गामबन्धनेन वा निगमबन्धनेन वा
बन्धेय्यु, पुरिसगुत्ति वा करेय्यु ।

पब्बाजेय्यु वा ति गामा वा निगमा वा नगरा वा जनपदा वा
जनपदपदेसा वा पब्बाजेय्यु ।

25

चोरोसि बालोरि, मूब्होसि थेनोसी ति परिभासो एसो

तथारूप नाम पाद वा पादारह वा अतिरेकपाद वा ।

१ अतिरेकचातुमासनिविट्ठो - रो०, अतिरेकचातुमासनिविट्ठो - स्या० । २ पथव्याराजा -
रो०, पथव्याराजा - स्या० । ३ सी० स्या० रो० पात्यकेसु नत्थि । ४ अद्धदण्डकेन - सी०,
स्या०, रो० ।

आदियमानो ति आदियमानो हरमानो अवहरमानो इरियापथ
विकोपयमानो ठाना चावयमानो सङ्केत वीतिनामयमानो ।

B 58

अय पी ति पुरिम उपादाय वुच्चति ।

पाराजिको होती ति सेय्यथापि नाम पण्डुपलासो ब धना पमुत्तो
५ अभब्बो हरितत्ताय^१, एवमेव भिक्खु पाद वा पादारह वा अतिरेकपाद वा
अदिन्न थेय्यसङ्घात आदियित्वा अस्समणो^३ होति असक्यपुत्तियो । तेन
वुच्चति - 'पाराजिको होती' ति ।

असवासो ति सवासो नाम एककम्म एकुद्देशो समसिक्खता^४ ।
एसो सवासो नाम । सो तेन सद्धि नत्थि^५ । तेन वुच्चति - 'असवासो' ति ।

10

७० भूमट्ट^६ थलट्ट आकासट्ट वेहासट्ट उदकट्ट नावट्ट यानट्ट भारट्ट
आरामट्ट विहारट्ट खेत्तट्ट वत्थुट्ट गामट्ट अरञ्जट्ट उदक दन्तपोण वनपति^७
हरणक उपनिधि^८ सुङ्कघात पाणो अपद द्विपद^९ चतुप्पद बहुप्पद ओचरको
ओणिरक्खो^{१०} सविदावहारो^{११} सङ्केतकम्म निमित्तकम्म ति ।

७१ भूमट्ट नाम भण्ड भूमिय निक्खित्त होति निखात पटिच्छन्न ।

R 48

१५ भूमट्ट भण्ड अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतिय वा परियेसति कुदाल^{१२} वा
पिटक वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । तत्थ जातक कट्ट वा लत
वा छिन्दति, आपत्ति दुक्कटस्स । तत्थ^{१३} पसु खणति वा व्यूहति^{१४} वा उद्धरति
वा, आपत्ति दुक्कटस्स । कुम्भि आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति,
आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । अत्तनो
२० भाजन पवेसेत्वा पञ्चमासक वा अतिरेकपञ्चमासक वा अगघनक थेय्यचित्तो
आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । अत्तनो
भाजनगत वा करोति मुट्ठि वा छिन्दति, आपत्ति पाराजिकस्स । सुत्ताख्ह^{१५} भण्ड
वा^{१६} पामङ्ग वा कण्ठसुत्तक वा कटिसुत्तक वा साटक वा वेठन वा थेय्यचित्तो
आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । कोटिय
२५ गहेत्वा उच्चारेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । घसन्तो नीहरति^{१७}, आपत्ति

59

25

१ पवुत्तो - सी० स्या० म० । २ हरितत्थाय - म० । ३ असमणो - रो० । ४ सम-
सिक्खता - सी०, स्या०, रो० । ५ नत्थी ति - सी० । ६ भूमट्ट - सी०, स्या० रो० । ७
वत्थुट्ट - सी० । ८ वनस्पति - सी० । ९ उपनिधि - सी० । १० द्विपद - सी० । ११ ओनि
रक्खो - सी० । १२ सविदावहारो - स्या०, रो० । १३ कुदाल - सी०, स्या० रो० । १४,
सी० स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । १५ व्यूहति - सी०, स्या० रो० । १६ सुत्ताख्ह - सी०,
स्या०, रो० । १७ म० पोत्थके नत्थि । १८ निहरति - स्या० ।

थुल्लच्चयस्स । अन्तमसो केसग्गमत्त पि कुम्भिमुखा मोचेति, आपत्ति पाराजिकस्स । सप्पि वा तेल वा मधु वा फाणित^१ वा पञ्चमासक वा अतिरेकपञ्चमासक वा अग्घनक थेय्यचित्तो एकेन पयोगेन पिवति, आपत्ति पाराजिकस्स । तत्थेव भिन्दति वा छड्ढेति वा भापेति वा अपरिभोग वा करोति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

5

७२ थलट्टु नाम भण्ड थले निक्खित्त होति । थलट्टु भण्ड अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतिय वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

७३ आकासट्टु नाम भण्ड आकासगत होति । मोरो वा कपिञ्जरो वा तित्तिरो वा वट्टको वा, साटक वा वेठन वा हिरञ्ज वा सुवण्ण^२ वा छिज्जमान पतति । आकासट्टु भण्ड अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतिय वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । गमन उपच्छिन्दति, आपत्ति दुक्कटस्स । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

15

७४ वेहासट्टु नाम भण्ड वेहासगत होति । मञ्चे वा पीठे वा चीवरवसे वा चीवररज्जुया वा भित्तिखिले^३ वा नागदन्ते वा रुक्खे वा लगित^४ होति, अन्तमसो पत्ताधारके पि । वेहासट्टु भण्ड अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतिय वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

20

७५ उदकट्टु नाम भण्ड उदके निक्खित्त होति । उदकट्टु भण्ड अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतिय वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । निमुज्जति^५ वा उम्मुज्जति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । तत्थ जातक उप्पल वा पदुम वा पुण्डरीक वा भिस वा मच्छ वा कच्छप वा पञ्चमासक वा अतिरेकपञ्चमासक वा अग्घनक थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

25

R 49

१ सी० पोत्थके नत्थि । २ भित्तिखिले - सी०, स्या०, रो० । ३ लगित - सी० । ४ निम्मुज्जति - सी० ।

60

७६ नावा नाम याय तरति । नावट्टु नाम भण्ड नावाय निक्खित्त
होति । नावट्टु भण्ड अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतिय वा परियेसति
गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति,
5 आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । नाव अवहरि-
स्सामी ति थेय्यचित्तो दुतिय वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स ।
आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । बन्धन
मोचेति, आपत्ति दुक्कटस्स । बन्धन मोचेत्वा आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स ।
फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । उद्ध वा अधो वा त्तिरिय वा अन्तमसो
केसग्गमत्त पि सङ्कामेति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

10

७७ यान नाम वय्ह रथो सकट सन्दमानिका । यानट्टु नाम भण्ड
याने निक्खित्त होति । यानट्टु भण्ड अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतिय वा
परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स ।
फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स ।
यान अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतिय वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति
15 दुक्कटस्स । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।
ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

७८ भारो नाम सीसभारो खन्धभारो कटिभारो ओलम्बको । सीसे
भार थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्च-
यस्स । खन्ध ओरोपेति, आपत्ति पाराजिकस्स । खन्धे भार थेय्यचित्तो आम-
20 सति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । कटि ओरोपेति,
आपत्ति पाराजिकस्स । कटिया भार थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स ।
फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । हत्थेन गण्हाति^१, आपत्ति पारा-
जिकस्स । हत्थे भार थेय्यचित्तो भूमिय निक्खपति, आपत्ति पाराजिकस्स ।
थेय्यचित्तो भूमितो गण्हाति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

25

७९ आरामो नाम पुप्फारामो फलारामो । आरामट्टु नाम भण्ड
आरामे चतूहि ठानेहि निक्खित्त होति - भूमट्टु थलट्टु, आकासट्टु, वेहासट्टु ।
आरामट्टु भण्ड अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतिय वा परियेसति गच्छति वा,
61 आपत्ति दुक्कटस्स । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति
थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । तत्थ जातक मूल वा
30 तच्च वा पत्त वा पुप्फ वा फल वा पञ्चमासक वा अतिरेकपञ्चमासक वा

अग्घनक थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । आराम अभियुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स । सामिकस्स विमति उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । सामिको न मय्ह भविस्सती ति धुर निक्खिपति, आपत्ति पाराजिकस्स । धम्म चरन्तो सामिक पराजेति, आपत्ति पाराजिकस्स । धम्म चरन्तो 5 परज्जति^१, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

८० विहारट्ठ नाम भण्ड विहारे चतूहि ठानेहि निक्खित्त होति — भूमट्ठ, थलट्ठ, आकासट्ठ, वेहासट्ठ । विहारट्ठ भण्ड अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतिय वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, 10 आपत्ति पाराजिकस्स । विहार अभियुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स । सामिकस्स विमति उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । सामिको न मय्ह भविस्सती ति धुर निक्खिपति, आपत्ति पाराजिकस्स । धम्म चरन्तो सामिक पराजेति, आपत्ति पाराजिकस्स । धम्म चरन्तो परज्जति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

८१ खेत्त नाम यत्थ पुब्बण्ण वा अपरण्ण वा जायति । खेत्तट्ठ नाम 15 भण्ड खेत्ते चतूहि ठानेहि निक्खित्त होति — भूमट्ठ, थलट्ठ, आकासट्ठ, वेहासट्ठ । खेत्तट्ठ भण्ड अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतिय वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति, दुक्कटस्स । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । तत्थ जातक पुब्बण्ण वा अपरण्ण वा पञ्चमासक वा अतिरेकपञ्चमासक वा अग्घनक थेय्यचित्तो 20 आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । खेत्त अभियुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स । सामिकस्स विमति उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । सामिको न मय्ह भविस्सती ति धुर निक्खिपति, आपत्ति पाराजिकस्स । धम्म चरतो सामिक पराजेति, आपत्ति पाराजिकस्स । धम्म चरन्तो परज्जति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । 25 खिल^२ वा रज्जु वा वति वा मरियाद वा सङ्कामेति, आपत्ति दुक्कटस्स । एक पयोग अनागते, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । तस्मि पयोगे आगते, आपत्ति पाराजिकस्स ।

B 62

८२ वत्थु नाम आरामवत्थु विहारवत्थु । वत्थुट्ठ^३ नाम भण्ड वत्थुस्मि चतूहि ठानेहि निक्खित्त होति — भूमट्ठ, थलट्ठ, आकासट्ठ, 30

१ परजति — स्त्री० । २ खिल — सी० स्या० रो० । ३ वत्थुट्ठ — सी० ।

वेहासट्ट । वत्थुट्ट भण्ड अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतिय वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । वत्थु अभियुज्जति, आपत्ति दुक्कटस्स । सामिकस्स विमति उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । सामिको न मय्ह भविस्सती ति धुर निक्खिपति, आपत्ति पाराजिकस्स । धम्म चरन्तो सामिक पराजेति, आपत्ति पाराजिकस्स । धम्म चरन्तो परज्जति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । खील^१ वा रज्जु वा वति वा पाकार वा सङ्कामेति, आपत्ति दुक्कटस्स । एक पयोग अनागते आपत्ति थुल्लच्चयस्स । तस्मि पयोगे आगते आपत्ति पाराजिकस्स ।

१० ८३ गामट्ट नाम भण्ड गामे चतूहि ठानेहि निक्खित्त होति - भूमट्ट, थलट्ट, आकासट्ट, वेहासट्ट । गामट्ट भण्ड अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतिय वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

११ १५ ८४ अरञ्ज नाम य मनुस्सान परिगहित होति, त^१ अरञ्ज । अरञ्जट्ट नाम भण्ड अरञ्जे चतूहि ठानेहि निक्खित्त होति - भूमट्ट, थलट्ट, आकासट्ट, वेहासट्ट । अरञ्जट्ट भण्ड अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतिय वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । तत्थ जातक कट्ट वा लत वा तिण वा पञ्चमासक वा अतिरेक-पञ्चमासक वा अग्घनक थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

६३ — ८५ उदक नाम भाजनगत वा होति पोक्खरणि^२ वा तळाके वा । थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । अत्तनो भाजन पवेसेत्वा पञ्चमासक वा अतिरेकपञ्चमासक वा अग्घनक उदक थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । अत्तनो भाजनगत करोति, आपत्ति पाराजिकस्स । मरियाद भिन्दति^३, आपत्ति दुक्कटस्स । मरियाद भिन्दित्वा^४ पञ्चमासक वा अतिरेकपञ्चमासक

१- एत - स्या० । २ पोक्खरणि - स्या० । ३ छिन्दति - सी०, स्या०, रो० । ४ छिन्दित्वा - सी०, स्या०, रो० ।

वा अग्घनक उदक निक्खामेति, आपत्ति पाराजिकस्स । अतिरेकमासक वा ऊनपञ्चमासक वा अग्घनक उदक निक्खामेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मासक वा ऊनमासक वा अग्घनक उदक निक्खामेति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

८६ दन्तपोण^१ नाम छिन्न वा अच्छिन्न वा । पञ्चमासक^२ वा अतिरेकपञ्चमासक वा अग्घनक थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । 5 फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

८७ वनप्पति नाम यो मनुस्सान परिग्गहितो होति रुक्खो परिभोगो । थेय्यचित्तो छिन्दति, पहारे पहारे आपत्ति दुक्कटस्स । एक पहार अनागते, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । तस्मिं पहारे आगते, आपत्ति पाराजिकस्स । 10

८८ हरणक नाम अञ्जास्स हरणक भण्ड । थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । सहभण्डहारक पदसा^३ नेस्सामी ति पठम पाद सङ्कामेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । दुतिय पाद सङ्कामेति, आपत्ति पाराजिकस्स । पतित भण्ड गहेस्सामी ति पातापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । 15 पतित भण्ड पञ्चमासक वा अतिरेकपञ्चमासक वा अग्घनक थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स

८९ उपनिधि नाम उपनिक्खित्त भण्ड । देहि मे भण्ड ति वुच्चमानो नाह गण्हामी ति भणति, आपत्ति दुक्कटस्स । सामिकस्स 20 विमति उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । सामिको न मय्ह दस्सती ति धुर निक्खपति, आपत्ति पाराजिकस्स । धम्म चरन्तो सामिक पराजेति, आपत्ति पाराजिकस्स । धम्म चरन्तो परज्जति^३, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । —

B 64
R 52

९० सुङ्कघात नाम रञ्जा ठपित होति पब्बतखण्डे वा नदीतित्थे वा गामद्वारे वा — ‘अत्र पविट्ठस्स सुङ्क गण्हन्तू’ ति । तत्र 25 पविसित्वा राजग भण्ड पञ्चमासक वा अतिरेकपञ्चमासक वा अग्घनक थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । पठम पाद सुङ्कघात अतिक्कामेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । दुतिय पाद अतिक्कामेति, आपत्ति पाराजिकस्स । अन्तोसुङ्कघाते ठितो बहिसुङ्कघात पातेति, आपत्ति पाराजिकस्स । सुङ्क परिहरति, आपत्ति दुक्कटस्स । 30

१ दन्तपोन — सी० । २ सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ३ परजति — स्या० ।

६१ पाणो नाम मनुस्सपाणो वुच्चति । थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । पदसा नेस्सामी ति पठम पाद सङ्कामेति, आपत्ति थुल्लेच्चयस्स । दुतिय पाद सङ्कामेति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

अपद नाम अहि मच्छा । पञ्चमासक वा अतिरेकपञ्चमासक वा अगघनक थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

६२ द्विपद नाम मनुस्सा, पक्खजाता । थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । पदसा नेस्सामी ति पठम पाद सङ्कामेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । दुतिय पाद सङ्कामेति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

६३ चतुष्पद नाम — हत्थी अस्सा ओट्टा गोणा गद्रभा पसुका । थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । पदसा नेस्सामी ति पठम पाद सङ्कामेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । दुतिय पाद सङ्कामेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ततिय पाद सङ्कामेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । चतुत्थ पाद सङ्कामेति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

६४ बहुष्पद नाम — विच्छिका सतपदी उच्चालिङ्गपाणका । पञ्चमासक वा अतिरेकपञ्चमासक वा अगघनक थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । पदसा नेस्सामी ति सङ्कामेति, पदे पदे आपत्ति थुल्लच्चयस्स । पच्छिम पाद सङ्कामेति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

६५ ओचरको नाम भण्ड ओचरित्वा आचिक्खति — “इत्थन्नाम भण्ड अवहरा” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो त भण्ड अवहरति, आपत्ति उभिन्न पाराजिकस्स ।

R 58

ओणिरक्खो नाम आहट भण्ड गोपेत्तो पञ्चमासक वा अतिरेकपञ्चमासक वा अगघनक थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

३० सविदावहारो^१ नाम सम्बहुला सविदहित्वा एको भण्ड अवहरति,

१ सविधावहारो — स्या०, रो० ।

आपत्ति सब्बेस पाराजिकस्स ।

६६ सङ्केतकम्म नाम सङ्केत करोति — “पुरेभत्त वा पच्छाभत्त वा रत्ति वा दिवा वा तेन सङ्केतेन त भण्ड अवहरा” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । तेन सङ्केतेन त भण्ड अवहरति, आपत्ति उभिन्न पाराजिकस्स । त सङ्केत पुरे वा पच्छा वा त भण्ड अवहरति, मूलट्टस्स अनापत्ति । 5 अवहारकस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

६७ निमित्तकम्म नाम निमित्त करोति । अक्खि वा निखणिस्सामि^१ भमुक वा उक्खिपिस्सामि सीस वा उक्खिपिस्सामि, तेन निमित्तेन त भण्ड अवहरा ति, आपत्ति दुक्कटस्स । तेन निमित्तेन त भण्ड अवहरति, आपत्ति उभिन्न पाराजिकस्स । त निमित्त पुरे वा पच्छा वा त भण्ड 10 अवहरति, मूलट्टस्स अनापत्ति । अवहारकस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

६८ भिक्खु भिक्खु आणापेति — “इत्थन्नाम भण्ड अवहरा” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो त मञ्जमानो त अवहरति, आपत्ति उभिन्न पाराजिकस्स ।

B 66

भिक्खु भिक्खु आणापेति — “इत्थन्नाम भण्ड अवहरा” ति, आपत्ति 15 दुक्कटस्स । सो त मञ्जमानो अञ्ज अवहरति, मूलट्टस्स अनापत्ति । अवहारकस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

भिक्खु भिक्खु आणापेति — “इत्थन्नाम भण्ड अवहरा” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो अञ्ज मञ्जमानो त अवहरति, आपत्ति उभिन्न पाराजिकस्स । 20

भिक्खु भिक्खु आणापेति — “इत्थन्नाम भण्ड अवहरा” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो अञ्ज मञ्जमानो अञ्ज अवहरति, मूलट्टस्स अनापत्ति । अवहारकस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

भिक्खु भिक्खु आणापेति — “इत्थन्नामस्स पावद — ‘इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स पावदतु — इत्थन्नामो इत्थन्नाम भण्ड अवहरतू’” ति, आपत्ति 25 दुक्कटस्स । सो इतरस्स आरोचेति, आपत्ति दुक्कटस्स । अवहारको पटिगण्हाति^२, मूलट्टस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स । सो त भण्ड अवहरति, आपत्ति सब्बेस पाराजिकस्स ।

भिक्खु भिक्खु आणापेति — “इत्थन्नामस्स पावद — ‘इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स पावदतु — इत्थन्नामो इत्थन्नाम भण्ड अवहरतू’” ति, आपत्ति 30

१ निक्खनिस्सामि — स्या० । २ पटिगण्हाति — रो०, पतिगण्हाति — सी० ।

दुक्कटस्स । सो अञ्ज आणापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । अवहारको पटिगण्हाति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो त भण्ड अवहरति, मूलद्वस्स अनापत्ति । आणापकस्स च अवहारकस्स च आपत्ति पाराजिकस्स ।

R 54 भिक्खु भिक्खु आणापेति - 'इत्थन्नाम भण्ड अवहरा' ति,
5 आपत्ति दुक्कटस्स । सो गत्वा पुन पच्चागच्छति^१ - "नाह सक्कोमि त भण्ड अवहरितु" ति । सो पुन आणापेति - "यदा सक्कोमि तदा त भण्ड अवहरा" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो त भण्ड अवहरति, आपत्ति उभिन्न पाराजिकस्स ।

67 भिक्खु भिक्खु आणापेति - "इत्थन्नाम भण्ड अवहरा" ति, आपत्ति
10 दुक्कटस्स । सो^२ आणापेत्वा^३ विप्पटिसारी न सावेति - "मा अवहरी" ति । सो त भण्ड अवहरति, आपत्ति उभिन्न पाराजिकस्स ।

भिक्खु भिक्खु आणापेति - "इत्थन्नाम भण्ड अवहरा" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो आणापेत्वा विप्पटिसारी सावेति - "मा अवहरी" ति । सो "आणत्तो अह तथा" ति, त भण्ड अवहरति, मूलद्वस्स
15 अनापत्ति । अवहारकस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

भिक्खु भिक्खु आणापेति - "इत्थन्नाम भण्ड अवहरा" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो आणापेत्वा विप्पटिसारी सावेति - "मा अवहरी" ति । सो "सुट्ठू" ति ओरमति, उभिन्न अनापत्ति ।

६९ पञ्चहि आकारेहि अदिन्न आदियन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स-
20 परपरिगहित च होति, परपरिगहितसञ्जी च, गरुको च होति परिकखारो, पञ्चमासको वा अतिरेकपञ्चमासको वा, थेय्यचित्त च पञ्चुपट्टित होति । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।
— ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

१०० पञ्चहि आकारेहि अदिन्न आदियन्तस्स आपत्ति थुल्लच्च-
25 यस्स - परपरिगहित च होति, परपरिगहितसञ्जी च, लहुको च होति परिकखारो, अतिरेकमासको वा ऊनपञ्चमासको वा, थेय्यचित्त च पञ्चु-
पट्टित होति । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति दुक्कटस्स ।
ठाना चावेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

• १०१ पञ्चहि आकारेहि अदिन्न आदियन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्स

१ पच्चागच्छति - स्या० । २-२ सो त आणापेत्वा - स्या० । ३ सो साधू - स्या० ।
साधू - स्या० ।

परपरिगृहीत च होति, परपरिगृहीतसञ्जी च, लहुको च होति परिक्खारो, मासको वा ऊनमासको वा, थेय्यचित्त च पच्चुपट्ठित होति । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । ठाना चावेति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

१०२ छहि आकारेहि अदिन्न आदियन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स । 5
न च सकसञ्जी, न च विस्सासग्गाही^१, न च तावकालिक, गरुको च होति B 68
परिक्खारो, पञ्चमासको वा अतिरेकपञ्चमासको वा, थेय्यचित्त च पच्चु-
पट्ठित होति । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।
ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

१०३ छहि आकारेहि अदिन्न आदियन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स । 10
न च सकसञ्जी, न च विस्सासग्गाही, न च तावकालिक, लहुको च होति
परिक्खारो अतिरेकमासको वा ऊनपञ्चमासको वा, थेय्यचित्त च पच्चुपट्ठित R 55
होति । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । ठाना
चावेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

१०४ छहि आकारेहि अदिन्न आदियन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्स । न 15
च सकसञ्जी, न च विस्सासग्गाही, न च तावकालिक, लहुको च होति
परिक्खारो, मासको वा ऊनमासको वा, थेय्यचित्त च पच्चुपट्ठित
होति । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति दुक्कटस्स ।
ठाना चावेति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

१०५ पञ्चहि आकारेहि अदिन्न आदियन्तस्स आपत्ति 20
दुक्कटस्स । न च परपरिगृहीत होति, परपरिगृहीतसञ्जी च, गरुको
च होति परिक्खारो, पञ्चमासको वा अतिरेकपञ्चमासको वा,
थेय्यचित्त च पच्चुपट्ठित होति । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स ।
फन्दापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । ठाना चावेति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

१०६ पञ्चहि आकारेहि अदिन्न आदियन्तस्स आपत्ति 25
दुक्कटस्स । न च परपरिगृहीत होति, परपरिगृहीतसञ्जी च, लहुको
च होति परिक्खारो, अतिरेकमासको वा ऊनपञ्चमासको वा,
थेय्यचित्त च पच्चुपट्ठित होति । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति,
आपत्ति दुक्कटस्स । ठाना चावेति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

१०७ पञ्चहि आकारेहि अदिन्न आदियन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्स । 30

न च परपरिगृहीतं होति, परपरिगृहीतसञ्जी च, लहुको च होति
परिक्खारो, मासको वा ऊनमासको वा, थेय्यचित्तं च पञ्चुपट्ठितं होति ।
आमसति, आपत्तिं दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्तिं दुक्कटस्स । ठाना
चावोति, आपत्तिं दुक्कटस्स ।

- १९ ५ १०८ अनापत्तिं सकसञ्जिस्स, विस्सासग्गाहे, तावकालिके, पेतपरि-
ग्गाहे, तिरच्छानगतपरिग्गाहे, पमुकूलसञ्जिस्स, उम्मत्तकस्स, खित्तचित्तस्स^१,
वेदनट्ठस्स^२, आदिकम्मिकस्सा ति ।

(६) विनीतवत्थुउद्दानगाथा

- रजकेहि पञ्च अक्खाता, चतुरो अत्थरणेहि च ।
अन्धकारेण वे पञ्च, पञ्च हारणकेन च^३ ॥
- १० निरुत्तिया पञ्च अक्खाता, वातेहि अपरे दुवे ।
असम्भिन्ने कुसापातो, जन्तग्गेन^४ सहा दस ॥
- विधासेहि पञ्च अक्खाता, पञ्च चेव अमूलका ।
दुब्भिकखे कुरमस^५ च, पूवसक्खलिमोदका ॥
- १५ सपरिक्खारथविका, भिसिवसा न निक्खमे^६ ।
खादनीय^७ च विस्सास, ससञ्जायपरे दुवे ॥
- सत्त नावहरामा ति, सत्त चेव अवाहरु ।
सद्धस्स अवहरु सत्त, पुप्फेहि अपरे दुवे ॥
- तयो च वुत्तवादिनो, मणि^८ तीणि अतिक्कमे ।
सूकरा च मिगा मच्छा, यान चा पि पवत्तयि^९ ॥
- २० दुवे पेस्सी दुवे दारु, पसुकूल दुवे दका ।
अनुपुब्बविधानेन, तदञ्जो न परिपूरयि ॥
- ५६ सावत्थिया चतुरो मुट्ठी, द्वे विधासा दुवे तिणा ।
७० सद्धस्स भाजयु^{१०} सत्त, सत्त चेव अस्सामिका^१ ॥

१-१ एत्थं खित्तचित्तस्स वेदनट्ठस्स इति पाठो स्या० पोत्थके नत्थि । २ छ - सी० ।
३ जतग्गेन - रो०, जन्ताघरेण - स्या० । ४ कुरमस - रो०, कूरमस - स्या० । ५ निक्खम -
स्या०, निक्खमि - सी० । ६ खादनीय - रो० । ७ मणी - स्या०, रो० । ८ पवट्ठयि -
सी० । ९ भाजये - स्या० रो० । १० अस्सामिका - सी०, स्या०, रो० ।

दारुदका^१ मत्तिका द्वे तिणानि,
सङ्घस्स सत्त अवहासि सेय्य^२ ।
सस्सामिक न चा पि नीहरेय्य,
हरेय्य सस्सामिक तावकालिक ॥

चम्पा राजगहे चेव, वेसालिया च अज्जुको ।
बाराणसी च कोसम्बी सागला दब्धिक्केन चा ति ॥

5

(७) विनीतवत्थु

१०६ (१) तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू रजकत्थरण गन्त्वा रजकभण्डिक अवहरिसु । तेस कुक्कुच्च अहोसि — “भगवता सिक्खापद पञ्चत्त । कच्चि नु खो मय पाराजिक आपत्ति आपन्ना” ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । “आपत्ति तुम्हे, भिक्खवे, आपन्ना पाराजिक” ति ।

10

(२) तेन खो पन समयेन अञ्चतरो भिक्खु रजकत्थरण गन्त्वा महग्घ दुस्स पस्सित्वा थेय्यचित्त उप्पादेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि — “कच्चि नु खो अह पाराजिक आपत्ति आपन्नो” ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसि । “अनापत्ति, भिक्खु, चित्तुप्पादे” ति ।

15

(३) तेन खो पन समयेन अञ्चतरो भिक्खु रजकत्थरण गन्त्वा महग्घ दुस्स पस्सित्वा थेय्यचित्तो आमसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स । आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

(४) तेन खो पन समयेन अञ्चतरो भिक्खु रजकत्थरण गन्त्वा महग्घ दुस्स पस्सित्वा थेय्यचित्तो फन्दापेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स । आपत्ति थुल्लच्छ-
यस्सा” ति ।

20

(५) तेन खो पन समयेन अञ्चतरो भिक्खु रजकत्थरण गन्त्वा महग्घ दुस्स पस्सित्वा थेय्यचित्तो ठाना चावेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

B 71

25

११० (६-६) तेन खो पन समयेन अञ्चतरो पिण्डचारिको भिक्खु महग्घ उत्तरत्थरण पस्सित्वा थेय्यचित्त उप्पादेसि पे० थेय्यचित्तो आमसि पे० थेय्यचित्तो फन्दापेसि पे० थेय्यचित्तो ठाना

चावेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

१११ (१०-१३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु दिवा भण्ड^१ पस्सित्वा निमित्त अकासि - ‘रत्ति अवहरिस्सामी’ ति । सो त
5 मञ्जमानो त अवहरि पे० त मञ्जमानो अञ्ज अवहरि पे०
अञ्ज मञ्जमानो त अवहरि पे० अञ्ज मञ्जमानो अञ्ज अवहरि ।
तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो
57 पाराजिक” ति ।

(१४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु दिवा भण्ड पस्सित्वा
10 निमित्त अकासि - “रत्ति अवहरिस्सामी” ति । सो त^१ मञ्जमानो अत्तनो
भण्ड अवहरि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु,
पाराजिकस्स । आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

(१५-२५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु अञ्जस्स
भण्ड हरन्तो सीसे भार थेय्यचित्तो आमसि पे० थेय्यचित्तो फन्दापेसि
15 पे० थेय्यचित्तो खन्ध ओरोपेसि पे० खन्धे भार थेय्यचित्तो
आमसि पे० थेय्यचित्तो फन्दापेसि पे० थेय्यचित्तो कटि
ओरोपेसि पे० कटिया भार थेय्यचित्तो आमसि पे०
थेय्यचित्तो फन्दापेसि पे० थेय्यचित्ता हत्थेन अगगहेसि पे०
हत्थेभाव थेय्यचित्तो भूमिय निक्खिपि पे० थेय्यचित्तो भूमितो
20 अगगहेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु,
आपन्नो पाराजिक” ति । ५

११२ (२६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु अज्झोकासे
— चीवर पत्थरित्वा विहार पाविसि । अञ्जतरो भिक्खु - ‘मायिद चीवर
नस्सी’ ति, पटिसामेसि । सो निक्खमित्वा त भिक्खु^२ पुच्छि - “आवुसो,
72 25 मय्ह चीवर केन अवहट” ति ? सो एवमाह - “मया अवहट” ति । “सो
त आदियि, अस्समणोसि त्व” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि । भगवतो
एतमत्थ आरोचेसि । “किंचित्तो त्व, भिक्खू” ति ? “निरुत्तिपथो अह,
भगवा” ति । “अनापत्ति, भिक्खु, निरुत्तिपथे” ति ।

(२७-२९) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु पीठे चीवर

१ अञ्ज - रो० । २ एत्थ रो० पात्थके त भिक्खु इत्ति ठाने ‘भिक्खू’ इति पाठौ विज्जति ।

निक्खिपित्वा पे० पीठे निसीदन निक्खिपित्वा हेट्ठा पीठे पत्त
निक्खिपित्वा विहार पाविसि । अञ्जतरो भिक्खु – “माय पत्तो
नस्सी” ति पटिसामेसि । सो निक्खमित्वा त भिक्खु पुच्छि – “आवुसो,
मय्ह पत्तो केन अवहटो” ति ? सो एवमाह – “मया अवहटो” ति । सो
त आदियि, अस्समणोसि त्व” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० 5
“अनापत्ति, भिक्खु, निरुत्तिपथे” ति ।

(३०) तेन खो पन समयेन अञ्जतरा भिक्खुनी वतिया चीवर
पत्थरित्वा विहार पाविसि । अञ्जतरा भिक्खुनी – ‘मायिद चीवर
नस्सी’ ति पटिसामेसि । सा निक्खमित्वा त भिक्खुनि पुच्छि – “अय्ये,
मय्ह चीवर केन अवहट” ति ? सा एवमाह – “मया अवहट” ति । “सा 10
त आदियि, अस्समणीसि त्व” ति । तस्सा कुक्कुच्च अहोसि । अथ खो
सा भिक्खुनी भिक्खुनीन एतमत्थ आरोचेसि । भिक्खुनियो भिक्खून
एतमत्थ आरोचेसु । भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु पे०
“अनापत्ति, भिक्खवे, निरुत्तिपथे” ति ।

११३ (३१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु वात- 15 R 58
मण्डलिकाय उक्खित्त साटक पस्सित्वा सामिकान दस्सामी ति,
अग्गहेसि । सामिका त भिक्खु चोदेसु – “अस्समणोसि त्व” ति ।
तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “किंचित्तो त्व भिक्खू” ति ?
“अथेय्यचित्तो अह, भगवा” ति । अनापत्ति, भिक्खु, अथेय्यचित्तस्सा”
ति । 20

(३२) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु वातमण्डलिकाय
उक्खित्त वेठन – ‘पुरे सामिका पस्सन्ती’ ति थेय्यचित्तो अग्गहेसि ।
सामिका त भिक्खु चोदेसु – “अस्समणोसि त्व” ति । तस्स कुक्कुच्च
अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

११४ (३३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु 25
सुसान गत्वा अभिन्ने सरीरे पसुकूल अग्गहेसि । तस्मि च सरीरे
पेतो अधिवत्थो होति । अथ खो सो पेतो त भिक्खु एतदवोच – “मा,
भन्ते, मय्ह साटक अग्गहेसी” ति । सो भिक्खु अनादियन्तो अगमासि ।
अथ खो त सरीर उट्ठित्वा तस्स भिक्खुनो पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबन्धि ।
अथ खो सो भिक्खु विहार पविसित्वा द्वार थक्केसि । अथ खो त 30

सरीर तत्थेव परिपत्ति^१ । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स । न च, भिक्खवे, अभिन्ने सरीरे पसुकूल गहेतब्ब । मो गण्हेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

११५ (३४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सङ्घस्स
 5 चीवरे भाजियमाने^२ थेय्यचित्तो कुस सङ्कामेत्वा चीवर अगगहेसि ।
 तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो
 पाराजिक” ति ।

११६ (३५) तेन खो पन समयेन आयस्मा आनन्दो
 जन्ताघरे अञ्जतरस्स भिक्खुनो अन्तरवासक अत्तनो मञ्जमानो
 10 निवासेसि । अथ खो सो भिक्खु आयस्मन्त आनन्द एतदवोच—“किस्स
 मे त्व, आवुसो आनन्द, अन्तरवासक निवासेसी” ति ? “सकसञ्जी
 अह, आवुसो” ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । “अनापत्ति,
 भिक्खवे, सकसञ्जिस्सा” ति ।

११७ (३६) तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू गिज्झकूटा
 15 पब्बता ओरोहन्ता सीहविघास पस्सित्वा पचापेत्वा परिभुज्जिसु ।
 तेस कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खवे, सीहविघासे” ति ।

(३७-४०) तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू गिज्झकूटा पब्बता
 ओरोहन्ता ब्यग्घविघास पस्सित्वा दीपिविघास पस्सित्वा तरच्छविघास
 पस्सित्वा कोकविघास पस्सित्वा पचापेत्वा परिभुज्जिसु । तेस कुक्कुच्च
 20 अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खवे, तिरच्छानगतपरिगहे” ति ।

R 59 ११८ (४१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सङ्घस्स ओदने
 भाजियमाने — ‘अपरस्स भाग देही’ ति अमूलक अगगहेसि । तस्स कुक्कुच्च
 अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स । आपत्ति सम्पजानमुसा-
 वादे पाचित्तियस्सा” ति ।

B 74 25 (४२-४५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सङ्घस्स खाद-
 नीये^३ भाजियमाने सङ्घस्स पूवे भाजियमाने सङ्घस्स उच्छुम्हि भाजिय-
 माने सङ्घस्स तिम्बरुसके भाजियमाने — ‘अपरस्स भाग देही’ ति अमूलक
 अगगहेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि । “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स ।
 आपत्ति सम्पजानमुसावादे पाचित्तियस्सा” ति ।

११६ (४६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु दुब्भिक्खे ओदनीयघर पविसित्वा पत्तपूर ओदन थेय्यचित्तो अवहरि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(४७) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु दुब्भिक्खे सूनघर^१ पविसित्वा पत्तपूर मस थेय्यचित्तो अवहरि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० 5
“आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(४८-५०) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु दुब्भिक्खे पूवघर पविसित्वा पत्तपूर पूव थेय्यचित्तो अवहरि पे० पत्तपूरा सक्खलियो थेय्यचित्तो अवहरि पे० पत्तपूरे मोदके थेय्यचित्तो अवहरि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” 10
ति ।

१२० (५१-५४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु दिवा परिक्खार पस्सित्वा निमित्त अकासि — “रत्ति अवहरिस्सामी” ति । सो त मञ्जमानो त अवहरि पे० त मञ्जमानो अञ्ज अवहरि पे० अञ्ज मञ्जमानो त अवहरि पे० अञ्ज मञ्जमानो अञ्ज अवहरि । 15
तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(५५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु दिवा परिक्खार पस्सित्वा निमित्त अकासि — “रत्ति अवहरिस्सामी” ति । सो त^२ मञ्जमानो अत्तनो परिक्खार अवहरि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, 20
भिक्खु, पाराजिकस्स । आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

१२१ (५६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु पीठे थविक^३ पस्सित्वा — “इतो गण्हन्तो पाराजिको भविस्सामी” ति सह पीठकेन सङ्कामेत्वा अगगहेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० B 75
“आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति । 25

(५७) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सङ्घस्स भिसि थेय्यचित्तो अवहरि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

१२२ (५८) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु चीवरवसे

१ ओदनीयघर - स्या०, रो० । २ सुनाघर - सी० । ३ अञ्ज - रो० । ४ ठपित थविक - रो० ।

50 चीवर थेय्यचित्तो अवहरि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(५६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु विहारे चीवर अवहरित्वा—“इतो निक्खमन्तो पाराजिको भविस्सामी” ति विहारा
5 न निक्खमि पे० भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । “निक्खमेय्य” वा सो, भिक्खवे, मोघपुरिसो न वा निक्खमेय्य, आपत्ति पाराजिकस्सा” ति ।

१२३ (६०) तेन खो पन समयेन द्वे भिक्खू सहायका होन्ति । एको भिक्खु^१ गाम पिण्डाय पाविसि । दुतियो भिक्खु^२ सङ्घस्स खादनीये
10 भाजियमाने^३ सहायकस्स भाग गहेत्वा तस्स विस्ससन्तो^४ परिभुञ्जि । सो जानित्वा त चोदेसि — “अस्समणोसि^५ त्व” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “किचित्तो त्व, भिक्खू” ति ? “विस्सासगाहो^६ अह, भगवा” ति । “अनापत्ति, भिक्खु, विस्सासगाहे” ति ।

१२४ (६१) तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू चीवरकम्म
15 करोन्ति । सङ्घस्स खादनीये भाजियमाने सब्बेस पटिविसा^७ आहरित्वा उपनिक्खित्ता होन्ति । अञ्जतरो भिक्खु अञ्जतरस्स भिक्खुनो पटिविस अत्तनो मञ्जमानो परिभुञ्जि । सो जानित्वा त चोदेसि — “अस्समणोसि त्व” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “किंचित्तो त्व, भिक्खू” ति ? “सकसञ्जी^८ अह, भगवा” ति । “अनापत्ति, भिक्खु, सकसञ्जिस्सा” ति ।

20 (६२) तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू चीवरकम्म करोन्ति । सङ्घस्स खादनीये भाजियमाने अञ्जतरस्स भिक्खुनो पत्तेन अञ्जतरस्स
76 भिक्खुनो पटिविसो आहरित्वा उपनिक्खित्तो होति । पत्तसामिको भिक्खु अत्तनो मञ्जमानो परिभुञ्जि । सो जानित्वा त चोदेसि — “अस्समणोसि त्व” ति । तस्स “कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सकसञ्जिस्सा” ति ।
25 सकसञ्जिस्सा” ति ।

१२५ (६३) तेन खो पन समयेन अम्बचोरका अम्ब पातेत्वा भण्डिक आदाय अगमसु । सामिका ते चोरके अनुबन्धिसु । चोरका सामिके पस्सित्वा भण्डिक पातेत्वा पलायिसु । भिक्खू^९ पसुकूलसञ्जिनो पटिग्गाहापेत्वा^{१०} परि-

* १ निक्खमि - म० । २-२ स्या० पोत्यके नत्थि । ३ भाजियमाने - म० । ४ विस्सा-सन्तो - स्या०, रो० । ५ अस्समणोसि - रो० । ६ विस्सासगाहो - स्या०, रो० विस्सासगाही - सी० । ७ पटिविसे - रो०, पटिविसा - सी० । ८ सकसञ्जी - रो० । ९ भिक्खू त - स्या० । १० पटिग्गाहापेत्वा - सी० ।

गन्त्वा ओचित पुष्प पञ्चमासघनक थेय्यचित्तो अवहरि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(८५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु पुष्पाराम
5 गन्त्वा पुष्प ओचिनित्वा पञ्चमासघनक थेय्यचित्तो अवहरि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु आपन्नो पाराजिक” ति ।

१२७ (८६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु गामक गच्छन्तो अञ्जतर भिक्खु एतदवोच — “आवुसो, तुय्ह उपट्ठाककुल वुत्तो वज्जेमी” ति । सो गन्त्वा एक साटक आहरापेत्वा अत्तना
10 परिभुज्जि । सो जानित्वा त चोदेसि — “अस्समणोसि त्व” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स । न च, भिक्खवे, वुत्तो वज्जेमी ति वत्तब्बो । यो वदेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

(८७) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु गामक गच्छति ।
15 अञ्जतरो भिक्खु त भिक्खु एतदवोच — “आवुसो, मय्ह उपट्ठाककुल वुत्तो वज्जेही” ति । सो गन्त्वा युगसाटक आहरापेत्वा एक अत्तना परिभुज्जि, एक तस्स भिक्खुनो अदासि । सो जानित्वा त चोदेसि — “अस्समणोसि त्व” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स । न च, भिक्खवे, वुत्तो वज्जेही ति वत्तब्बो । यो
20 वदेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

B 78
R 62

(८८) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु गामक गच्छन्तो अञ्जतर भिक्खु एतदवोच — “आवुसो, तुय्ह उपट्ठाककुल वुत्तो वज्जेमी”
— ति । सो पि एवमाह, — “वुत्तो वज्जेही” ति । सो गन्त्वा आब्भक सप्पि तुल गुळ दोण तण्डुल आहरापेत्वा अत्तना परिभुज्जि । सो जानित्वा
25 त चोदेसि — “अस्समणोसि त्व” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स । न च, भिक्खवे, वुत्तो वज्जेमी ति वत्तब्बो, न च वुत्तो वज्जेही ति वत्तब्बो । यो वदेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

१२८ (८९) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो पुरिसो महग्घ
30 मणि आदाय अञ्जतरेण भिक्खुना सद्धि अद्धानमगगप्पटिपन्नो^१ होति ।

१ अद्धानमगगपटिपन्नो — सी०, स्या०, रो० ।

अथ खो सो पुरिसो सुद्धट्ठान पस्सित्वा तस्स भिक्खुनो अजानन्तस्स थविकाय मणि पक्खित्वा सुद्धट्ठान अतिक्कमित्वा अग्गहेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “किञ्चित्तो त्व, भिक्खू” ति ? “नाह, भगवा, जानामी” ति । “अनापत्ति, भिक्खु, अजानन्तस्सा” ति ।

(६०) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो पुरिसो महग्घ मणि 5
आदाय अञ्जतरेन भिक्खुना सद्धि अद्धानमग्गप्पटिपन्नो होति । अथ खो सो पुरिसो सुद्धट्ठान पस्सित्वा गिलानालय करित्वा अत्तनो भण्डक तस्स भिक्खुनो अदासि । अथ खो सो पुरिसो सुद्धट्ठान अतिक्कमित्वा त भिक्खु एतदवोच — “आहर मे, भन्ते, भण्डक, नाह अकल्लको” ति । “किस्स पन त्व, आवुसो, एवरूप अकासी” ति ? अथ खो सो पुरिसो 10
तस्स भिक्खुनो एतमत्थ आरोचेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “किञ्चित्तो त्व, भिक्खू” ति ? “नाह, भगवा, जानामी” ति । “अनापत्ति, भिक्खु, अजानन्तस्सा” ति ।

१२६ (६१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सत्थेन सद्धि अद्धानमग्गप्पटिपन्नो होति । अञ्जतरो पुरिसो त भिक्खु आमिसेन 15
उपलापेत्वा सुद्धट्ठान पस्सित्वा महग्घ मणि तस्स भिक्खुनो अदासि — “इम, भन्ते, मणि सुद्धट्ठान अतिक्कामेही” ति । अथ खो सो भिक्खु त मणि सुद्धट्ठान अतिक्कामेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

१३० (६२) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु पासे बद्ध 20 B 79
सूकर कारुञ्जेन मुञ्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “किञ्चित्तो त्व, भिक्खू” ति ? “कारुञ्जाधिप्पायो अह, भगवा” ति । “अनापत्ति, भिक्खु, कारुञ्जाधिप्पायस्सा” ति ।

(६३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु पासे बद्ध सूकर — “पुरे सामिका पस्सन्ती” ति, थेय्यचित्तो मुञ्चि । तस्स कुक्कुच्च 25
अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(६४-६७) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु पासे बद्ध मिग कारुञ्जेन मुञ्चि पे० पासे बद्ध मिग — “पुरे सामिका पस्सन्ती” ति, थेय्यचित्तो मुञ्चि कुमिने बन्धे मच्छे कारुञ्जेन मुञ्चि कुमिने 30
बन्धे मच्छे — “पुरे सामिका पस्सन्ती” ति थेय्यचित्तो मुञ्चि । तस्स

R 63

कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(६८) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु याने भण्ड पस्सित्वा - “इतो गण्हन्तो पाराजिको भविस्सामी” ति, अतिक्कमित्वा^१ पवट्टेत्वा^२ अगगहेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(६९) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु कुललेन उक्खित्त मसपेसि - “सामिकान दस्सामी” ति अगगहेसि । सामिका त भिक्खु चोदेसु - “अस्समणोसि त्व” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, अथेय्यचित्तस्सा” ति ।

10 (१००) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु कुललेन उक्खित्त मसपेसि - “पुरे सामिका पस्सन्ती” ति, थेय्यचित्तो अगगहेसि । सामिका त भिक्खु चोदेसु - “अस्समणोसि त्व” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

१३१ (१०१) तेन खो पन समयेन मनुस्सा उल्लुम्प^३ बन्धित्वा
15 अचिरवतिया नदिया ओसारेन्ति^४ । बन्धने छिन्ने कट्टानि विप्पकिण्णानि अगमसु । भिक्खू पसुकूलसञ्जिनो उत्तारेसु । सामिका ते भिक्खू चोदेसु - “अस्समणात्थ तुम्हे” ति । तेस कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खवे, पसुकूलसञ्जिस्सा” ति ।

(१०२) तेन खो पन समयेन मनुस्सा उल्लुम्प बन्धित्वा
20 अचिरवतिया नदिया ओसारेन्ति । बन्धने छिन्ने कट्टानि विप्पकिण्णानि अगमसु । भिक्खू - “पुरे सामिका पस्सन्ती” ति, थेय्यचित्ता उत्तारेसु । सामिका ते भिक्खू चोदेसु - “अस्समणात्थ तुम्हे” ति । तेस कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति तुम्हे, भिक्खवे, आपन्ना पाराजिक” ति ।

(१०३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो गोपालका रुक्खे
25 साटक आलग्गेत्वा उच्चार अगमासि । अञ्जतरो भिक्खु पसुकूलसञ्जी अगगहेसि । अथ खो सो गोपालको त भिक्खु चोदेसि - “अस्समणोसि त्व” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पसुकूलसञ्जिस्सा” ति ।

(१०४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो नदि

१ अक्कमित्वा - स्या० । २ पवत्तेत्वा - रो० । ३ उल्लुम्प - स्या० । ४ ओसा देति - सी० ।

तरन्तस्स रजकान हत्थतो मुत्त साटक पादे लग्ग होति । सो भिक्खु –
 “सामिकान दस्सामी” ति अग्गहेसि । सामिका त भिक्खु चोदेसु –
 “अस्समणोसि त्व” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति,
 भिक्खु, अथेय्यचित्तस्सा” ति ।

(१०५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो नदि तरन्तस्स 5
 रजकान हत्थतो मुत्त साटक पादे लग्ग होति । सो भिक्खु – “पुरे R 64
 सामिका पस्सन्ती” ति, थेय्यचित्तो अग्गहेसि । सामिका त भिक्खु चोदेसु –
 “अस्समणोसि त्व” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व,
 भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

१३२ (१०६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सप्पि- 10
 कुम्भि पस्सित्वा थोक थोक परिभुञ्जि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे०
 “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

(१०७) तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू सविदहित्वा
 अगमसु – “भण्ड अवहरिस्सामा” ति । एको भण्ड अवहरि । ते एवमाहसु –
 “न मय पाराजिका । यो अवहटो सौ पाराजिको” ति । भगवतो एत- 15 B 81
 मत्थ आरोचेसु “आपत्ति तुम्हे, भिक्खवे, आपन्ना पाराजिक” ति ।

(१०८) तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू सविदहित्वा
 भण्ड अवहरित्वा भाजेसु । तेहि भाजियमाने^१ एकमेकस्स पटिविसो^२
 न पञ्चमासको पूरि । ते एवमाहसु – “न मय पाराजिका” ति ।
 भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । “आपत्ति तुम्हे, भिक्खवे, आपन्ना 20
 पाराजिक” ति ।

(१०९) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सावत्थिय
 दुब्भिक्खे आपणिकस्स तण्डुलमुट्ठि थेय्यचित्तो अवहरि । तस्स कुक्कुच्च -
 अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(११०-११२) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सावत्थिय 25
 दुब्भिक्खे आपणिकस्स मुग्गमुट्ठि पे० मासमुट्ठि तिलमुट्ठि थेय्यचित्तो
 अवहरि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु आपन्नो
 पाराजिक” ति ।

(११३) तेन खो पन समयेन सावत्थिय^३ अन्धवने चोरक्क
 गाविं हन्त्वा मस खादित्वा सेसक पटिसामेत्वा अगमसु । भिक्खू 30

१ भाजियमाने – म० । २ पटिविसे – सी० । ३ सावत्थिया – सी० ।

पसुकूलसञ्जिनो पटिग्गहापेत्वा^१ परिभुञ्जिसु । चोरका ते भिक्खू चोदेसु — “अस्समणात्थ तुम्हे” ति । तेस कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खवे, पसुकूलसञ्जिस्सा” ति ।

(११४) तेन खो पन समयेन सावत्थिय अन्धवने चोरका सूकर
5 हन्त्वा मस खादित्वा सेसक पटिसामेत्वा अगमसु । भिक्खू पसुकूल
सञ्जिनो पटिग्गहापेत्वा परिभुञ्जिसु । चोरका ते भिक्खू चोदेसु —
“अस्समणात्थ तुम्हे” ति । तेस कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति,
भिक्खवे, पसुकूलसञ्जिस्सा” ति ।

(११५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खू तिणक्खेत्त^२
10 गन्त्वा लूत^३ तिण पञ्चमासग्घनक येय्यचित्तो अवहरि । तस्स कुक्कुच्च
अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

32 (११६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खू तिणक्खेत्त
गन्त्वा तिण लायित्वा पञ्चमासग्घनक थेय्यचित्तो अवहरि । तस्स
कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक”
15 ति ।

35 १३३ (११७) तेन खो पन समयेन आगन्तुका भिक्खू सङ्घस्स
अम्ब भाजापेत्वा परिभुञ्जिसु । आवासिका भिक्खू ते भिक्खू चोदेसु —
“अस्समणात्थ तुम्हे” ति । तेस कुक्कुच्च अहोसि । भगवतो एतमत्थ
आरोचेसु । “किचित्ता तुम्हे, भिक्खवे” ति ? “परिभोगत्थाय मय
20 भगवा” ति । “अनापत्ति, भिक्खवे, परिभोगत्थाया” ति ।

(११८-१२३) तेन खो पन समयेन आगन्तुका भिक्खू सङ्घस्स
जम्बु पे० सङ्घस्स लबुज सङ्घस्स पनस सङ्घस्स तालपक्क
सङ्घस्स उच्छु सङ्घस्स तिम्बरूसक भाजापेत्वा परिभुञ्जिसु । आवासिका
भिक्खू ते भिक्खू चोदेसु — “अस्समणात्थ, तुम्हे” ति । तेस कुक्कुच्च
25 अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खवे, परिभोगत्थाया” ति ।

(१२४) तेन खो पन समयेन अम्बपालका भिक्खून अम्बफल
देन्ति । भिक्खू — “गोपेतु इमे इस्सरा, नयिमे दातु” ति, कुक्कुच्चायन्ता
न पटिग्गहन्ति^४ । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । “अनापत्ति, भिक्खवे,
गोपकस्स दाने” ति ।

१ पटिग्गहापेत्वा — सी० । २ तिणक्खेत्त — सी० रो० । ३ लूत — स्या०, रो० ।
४ पटिग्गहन्ति — सी० ।

(१२५-१३०) तेन खो पन समयेन जम्बुपालका पे०
लबुजपालका पनसपालका तालपक्कपालका उच्छुपालका
तिम्बरूसकपालका भिक्खून् तिम्बरूसक^१ देन्ति । भिक्खू - “गोपेतु
इमे इस्सरा, नयिमे दातु” ति, कुक्कुच्चायन्ता न पटिग्गहन्ति । भगवतो
एतमत्थ आरोचेसु । “अनापत्ति, भिक्खवे, गोपकस्स दाने” ति । 5

(१३१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सङ्घस्स दारु
तावकालिक हरित्वा अत्तनो विहारस्स कुड्ड^२ उपत्थम्भेसि । भिक्खू त
भिक्खु चोदेसु - “अस्समणोसि त्व” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि ।
भगवतो एतमत्थ आरोचेसि । “किञ्चित्तो त्व, भिक्खू” ति ? ‘तावकालिको
अह, भगवा’ ति । “अनापत्ति, भिक्खु, तावकालिके” ति । 10

(१३२-१३४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सङ्घस्स
उदक थेय्यचित्तो अवहरि पे० सङ्घस्स मत्तिक थेय्यचित्तो अवहरि
सङ्घस्स पुञ्जकित^३ तिण^४ थेय्यचित्तो अवहरि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि
पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति । B 83

(१३५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सङ्घस्स पुञ्जकित 15
तिण थेय्यचित्तो ज्ञापेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति,
भिक्खु, पाराजिकस्स । आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

(१३६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सङ्घस्स मञ्च
थेय्यचित्तो अवहरि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, 20
आपन्नो पाराजिक” ति ।

(१३७-१४२) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सङ्घस्स पीठ
पे० सङ्घस्स भिसि सङ्घस्स बिम्बोहन^५ सङ्घस्स कवाट सङ्घस्स
आलोकसन्धि सङ्घस्स गोपानसि थेय्यचित्तो अवहरि । तस्स कुक्कुच्च
अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक^६” ति । 25

१३४ (१४३) तेन खो पन समयेन भिक्खू अञ्जतरस्स उपास-
कस्स विहारपरिभोग सेनासन अञ्जत्र परिभुञ्जन्ति । अथ खो सो उपासको
उज्झायति खिय्यति^७ विपाचेति - “कथ हि नाम भदन्ता^८ अञ्जत्र परिभोग
अञ्जत्र परिभुञ्जिस्सन्ती” ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । “न,
भिक्खवे, अञ्जत्र परिभोगो अञ्जत्र परिभुञ्जितब्बो । यो परिभुञ्जेय्य, 30

१ तिम्बरूसके - स्या०, रो० । २ कुट्ट - म० । ३-३ मुञ्जकतिण - स्या० । ४ बिम्बो
हन - म० । ५ खीयति - सी०, स्या०, रो० । ६ भदन्ता - स्या०, रो० ।

आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

(१४४) तेन खो पन समयेन भिक्खू उपोसथग्ग पि सन्निसज्ज पि हरित्तु कुक्कुच्चायन्ता छमाय निसीदन्ति । गत्तानि पि चीवरानि पि पसु-
कितानि होन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । “अनुजानामि, भिक्खवे
5 तावकालिक हरित्तु” ति ।

(१४५) तेन खो पन समयेन चम्पाय थुल्लनन्दाय भिक्खुनिया
अन्तेवासिनी^१ भिक्खुनी थुल्लनन्दाय भिक्खुनिया उपट्ठाककुल गन्त्वा — “अय्या
84 इच्छति तेकटुलयागु^२ पातु” ति, पचापेत्वा हरित्वा अत्तना परिभुञ्जि । सा
जानित्वा त चोदेसि — “अस्समणीसि त्व” ति । तस्सा कुक्कुच्च अहोसि ।
10 अथ खो सा भिक्खुनी भिक्खुनीन एतमत्थ आरोचेसि । भिक्खुनियो भिक्खून
एतमत्थ आरोचेसु । भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । “अनापत्ति, भिक्खवे,
पाराजिकस्स, आपत्ति सम्पजानमुसावादे पाचित्तियस्सा” ति ।

(१४६) तेन खो पन समयेन राजगहे थुल्लनन्दाय भिक्खुनिया
अन्तेवासिनी भिक्खुनी थुल्लनन्दाय भिक्खुनिया उपट्ठाककुल गन्त्वा — “अय्या
15 इच्छति मधुगोळक खादित्तु” ति, पचापेत्वा हरित्वा अत्तना परिभुञ्जि । सा
जानित्वा त चोदेसि — “अस्समणीसि त्व” ति । तस्सा कुक्कुच्च अहोसि
पे० “अनापत्ति, भिक्खवे, पाराजिकस्स, आपत्ति सम्पजानमुसावादे
पाचित्तियस्सा” ति ।

१३५ (१४७) तेन खो पन समयेन वेसालिय आयस्मतो अज्जु-
20 कस्स उपट्ठाकस्स गहपतिनो द्वे दारका होन्ति — पुत्तो च भागिनेय्यो च । अथ
खो सो गहपति आयस्मन्त अज्जुक एतदवोच — “इम, भन्ते, ओकास यो इमेस
द्विन्न दारकान सद्धो होति पसन्नो तस्स आचिक्खेय्यासी” ति । तेन खो पन
समयेन तस्स गहपतिनो भागिनेय्यो सद्धो होति पसन्नो । अथ खो आयस्मा
अज्जुको त ओकासि तस्स दारकस्स आचिक्खि । सो तेन सापतेय्येन
25 कुटुम्ब च सण्ठपेसि दान च पट्टपेसि । अथ खो तस्स गहपतिनो पुत्तो
आयस्मन्त आनन्द एतदवोच — “को नु खो, भन्ते आनन्द, पितुनो दायज्जो
— पुत्तो वा भागिनेय्यो वा” ति ? “पुत्तो खो, आवुसो, पितुनो दायज्जो”
ति । “अय, भन्ते, अय्यो अज्जुको अम्हाक सापतेय्य अम्हाक मेथुनकस्स
आचिक्खी” ति । “अस्समणो, आवुसो, आयस्मा अज्जुको” ति । अथ खो

१ अन्तेवासिका — सी०, अतेवासी — स्या० । २ तेकटुलयागु स्या० ।
३ आचिक्खेय्यासी ति सो कालमकासि — स्या० । ४ सण्ठपेसि — सी० ।

आयस्मा अज्जुको आयस्मन्त आनन्द एतदवोच — “देहि मे, आवुसो आनन्द, विनिच्छय” ति । तेन खो पन समयेन आयस्मा उपालि आयस्मतो अज्जुकस्स पक्खो होति । अथ खो आयस्मा उपालि आयस्मन्त आनन्द एतदवोच — “यो नु खो, आवुसो आनन्द, सामिकेन ‘इम ओकास इत्थन्नामस्स आचिक्खेय्यासी’” ति वुत्तो तस्स आचिक्खति, किं सो आपज्जती” 5 ति ? “न, भते^१, किञ्चि आपज्जति, अन्तमसो दुक्कटमत्त पी” ति । “अथ, आवुसो, आयस्मा अज्जुको सामिकेन — ‘इम ओकास इत्थन्नामस्स आचिक्खा’” ति वुत्तो तस्स आचिक्खति^२, अनापत्ति, आवुसो, आयस्मतो अज्जुकस्सा” ति ।

१३६ (१४८) तेन खो पन समयेन बाराणसिय आयस्मतो 10 पिलिन्दवच्छस्स उपट्ठाककुल चोरेहि उपट्ठुत होति । द्वे च दारका नीता होन्ति । अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो ते दारके इद्धिया आनेत्वा पासादे ठपेसि । मनुस्सा ते दारके पस्सित्वा — “अय्यस्साय पिलिन्दवच्छस्स इद्धानुभावो” ति, आयस्मन्ते पिलिन्दवच्छे अभिप्पसीदिसु । भिक्खू उज्झायन्ति खिद्यन्ति विपाचेन्ति — “कथं हि नाम आयस्मा पिलिन्दवच्छो 15 चोरेहि नीते दारके आनेस्सती” ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । “अनापत्ति, भिक्खवे, इद्धिमस्स^३ इद्धिविसये” ति ।

१३७ (१४९) तेन खो पन समयेन द्वे भिक्खू सहायका होन्ति — पण्डुको^४ च कपिलो च । एको गामके विहरति, एको कोसम्बिय । अथ खो तस्स भिक्खुनो गामका कोसम्बि गच्छन्तस्स अन्तरामग्गे नदि तरन्तस्स 20 सूकरिकान हत्थतो मुत्ता मेदवट्ठि पादे लग्गा होति । सो भिक्खु — “सामिकान दस्सामी” ति अगगहेसि । सामिका त भिक्खु चोदेसु — “अस्समणोसि त्व” ति । त उत्तिण्ण गोपालिका^५ पस्सित्वा एतदवोच — “एहि, भन्ते, मेथुन धम्म पटिसेवा” ति । सो — “पकतिपाह^६ अस्समणो” ति तस्सा मेथुन धम्म पटिसेवित्वा कोसम्बि गन्त्वा भिक्खून एतमत्थ 25 आरोचेसि । भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । “अनापत्ति, भिक्खवे, अदिन्नादाने पाराजिकस्स, आपत्ति मेथुनधम्मसमायोगे पाराजिकस्सा” ति ।

१ आचिक्खाही — स्या०, आचिक्खा — सी० रो० । २ सो भते — स्या० । ३ आचिक्खाही — स्या० । ४ आचिक्खि — सी० स्या० रो० । ५ इद्धिमन्तस्स — सी० स्या०, रो० । ६ पण्डको — स्या० रो० । ७ अज्जुतरा गोपालिका — सी०, स्या० । ८ पकतिपाह — सी० । ९ अस्समणोस्मी — सी० ।

- १३८ (१५०) तेन खो पन समयेन सागलाय आयस्मतो
 6 दब्बिहकस्स सद्धिविहारिको भिक्खु अनभिरतिया पीळितो आपणिकस्स
 वेठन अवहरित्वा आयस्मन्त दब्बिहक एतदवोच - “अस्समणो अह, भन्ते,
 विब्भमिस्सामी” ति । “किं तया, आवुसो, कत” ति ? सो^१ तमत्थ
 5 आरोचेसि^२ । आहरापेत्वा अग्घापेसि । त अग्घापेन्त न पञ्चमासके^३
 अग्घति^४ । “अनापत्ति, आवुसो, पाराजिकस्सा” ति । धम्मकथ^५ अकासि ।
 सो भिक्खु अभिरमती^६ ति ।

—०—

§ ३ ततियपाराजिक (जीविता वोरपने)

(१) सत्थहरणवत्थु

- १३९ तेन समयेन बुद्धो भगवा वेसालिय विहरति महावने कूटागार-
 सालाय । तेन खो पन समयेन भगवा भिक्खून अनेकपरियायेन असुभकथ
 10 कथेति, असुभाय वण्ण भासति, असुभभावनाय वण्ण भासति, आदिस्स आदिस्स
 असुभसमापत्तिया वण्ण भासति । अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि -
 “इच्छामह, भिक्खवे, अद्धमास पटिसल्लीयितु^१ । नम्मिह केनचि उपसङ्कमि-
 तब्बो, अञ्जत्र एकेन पिण्डपातनीहारकेना” ति । “एव, भन्ते” ति, खो ते
 भिक्खू भगवतो पटिस्सुणित्वा नास्सुध^२ कोचि भगवन्त उपसङ्कमति, अञ्जत्र
 15 एकेन पिण्डपातनीहारकेन । भिक्खू - “भगवा खो अनेकपरियायेन असुभकथ
 कथेति, असुभाय वण्ण भासति, असुभभावनाय वण्ण भासति, आदिस्स
 आदिस्स असुभसमापत्तिया वण्ण भासती” ति ते अनेकाकारवोकार असुभ-
 भावनानुयोगमनुयुत्ता विहरन्ति । ते सकेन कायेन अट्ठीयन्ति^३ हरायन्ति
 जिगुच्छन्ति । सेय्यथस्सपि नाम इत्थी वा पुरिसो वा दहरो युवा मण्डनक-
 20 जातिको सीस नहातो^४ अहिकुणपेन^५ वा कुक्कुरकुणपेन वा मनुस्स-
 कुणपेन वा कण्ठे आसत्तेन^६ अट्ठीयेय्य^७ हरायेय्य जिगुच्छेय्य, एवमेव

१-१ आपणिकस्स वेठन गण्हामि भन्ते ति - सी०, सो एतमत्थ आरोचेसि - रो० ।
 २ पञ्चमासक - स्या०, पञ्चमासको - सी० । ३ अग्घि - सी० । ४ धम्मि कथ - स्या०,
 रो० । ५ अभिरमी - सी०, स्या०, रो० । ६ पटिसल्लीयितु - सी०, पटिसल्लियितु - रो० ।
 ७ पटिस्सुत्वा - सी०, पटिस्सुणित्वा - रो० । ८ नास्सूध - सी० । ९ अट्ठियन्ति - स्या०, रो० ।
 १० सीस नहातो - रो०, सीस नहातो - म० । ११ अहिकुणपेन - सी० । १२ आलम्भेन - स्या० ।
 १३ अट्ठियेय्य - स्या०, रो० ।

ते भिक्खू सकेन कायेन अट्टीयन्ता हरायन्ता जिगुच्छन्ता अत्तना पि अत्तान जीविता वोरोपेन्ति, अञ्जमञ्ज पि जीविता वोरोपेन्ति, मिगलण्डिक पि समणकुत्तक उपसङ्कमित्रा एव वदन्ति^१ - “साधु नो, आवुसो, जीविता वोरोपेहि । इद ते पत्तचीवर भविस्सती” ति । अथ खो मिगलण्डिको समणकुत्तको पत्तचीवरेहि भटो सम्बहुले भिक्खू जीविता वोरोपेत्वा लोहितक^२ 5 असि आदाय येन वग्गमुदा नदी तेनुपसङ्कमि ।

१४० अथ खो मिगलण्डिकस्स समणकुत्तकस्स लोहितक त^३ असि धोवन्तस्स अहुदेव कुक्कुच्च अहु विप्पटिसारो - “अलाभा वत मे, न वत मे लाभा, दुल्लद्ध वत मे, न वत मे सुलद्ध । बहु वत मया अपुञ्ज पसुत, योह भिक्खू सीलवन्ते कल्याणधम्मे जीविता वोरोपेसि” 10 ति । अथ खो अञ्जतरा मारकायिका देवता अभिज्जमाने उदके आगन्त्वा मिगलण्डिक समणकुत्तक एतदवोच - “साधु साधु सप्पुरिस, लाभा ते सप्पुरिस, सुलद्ध ते सप्पुरिस । बहु तया सप्पुरिस पुञ्ज पसुत, य त्व अतिण्णे तारेसी” ति । अथ खो मिगलण्डिको समणकुत्तको - “लाभा किर मे, सुलद्ध किर मे, बहु किर मया पुञ्ज पसुत, अतिण्णो 15 किराह तारेमी” ति तिण्ह^४ असि आदाय विहारेण विहार परिवेणेण परिवेण उपसङ्कमित्रा एव वदेति - “को अतिण्णो, क तारेमी” ति ? तत्थ ये ते भिक्खू अवीतरागा तेस तस्मि समये होति येव भय होति छम्भितत्त होति लोमहसो । ये पन ते भिक्खू वीतरागा तेस तस्मि समये न होति भय न होति छम्भितत्त न होति लोमहसो । अथ खो 20 मिगलण्डिको समणकुत्तको एक पि भिक्खू एकाहेन^५ जीविता वोरोपेसि, द्वे पि भिक्खू एकाहेन जीविता वोरोपेसि, तयो पि भिक्खू एकाहेन जीविता वोरोपेसि, चत्तारो पि भिक्खू एकाहेन जीविता वोरोपेसि, पञ्च पि भिक्खू एकाहेन जीविता वोरोपेसि, दस^६ पि भिक्खू एकाहेन जीविता वोरोपेसि, बीस पि भिक्खू एकाहेन जीविता वोरोपेसि, तिस 25 पि भिक्खू एकाहेन जीविता वोरोपेसि, चत्तालीस^७ पि भिक्खू एकाहेन जीविता वोरोपेसि, पञ्चास पि भिक्खू एकाहेन जीविता वोरोपेसि, सट्ठि पि भिक्खू एकाहेन जीविता वोरोपेसि ।

१४१ अथ खो भगवा तस्स अद्धमासस्स अच्चयेन पटिसल्लान्नु

१ वदेति - सी० स्या० । २ लोहितगन - रो० । ३ मी० पोत्थके नत्थि । ४ तिक्ख - रो० । ५ एकाहेनेव - स्या० । ६ चत्तारीस - सी०, रो०, चत्तालीस - स्या० ।

B 88

बुद्धितो आरयस्मन्त आनन्द आमन्तेसि - “किन्नु खो, आनन्द, तनुभूतो विय भिक्खुसङ्घो” ति ? “तथा हि पन, भन्ते, भगवा भिक्खून अनेकपरियायेन असुभकथ कथेति, असुभाय वण्ण भासति, असुभभावनाय वण्ण भासति, आदिस्स आदिस्स असुभसमापत्तिया वण्ण भासति । ते च, भन्ते, भिक्खू -

5 ‘भगवा खो अनेकपरियायेन असुभकथ कथेति, असुभाय वण्ण भासति, असुभभावनाय वण्ण भासति, आदिस्स आदिस्स असुभसमापत्तिया वण्ण भासती’ ति, ते’ अनेकाकारवोकार असुभभावनानुयोगमनुयुत्ता विहरन्ति । ते सकेन कायेन अट्ठीयन्ति हरायन्ति जिगुच्छन्ति । सेय्यथापि नाम इत्थी वा पुरिसो वा दहरो युवा मण्डनकजातिको

10 सीस नहातो अहिकुणपेन वा कुक्कुरकुणपेन वा मनुस्सकुणपेन वा कण्ठे आसत्तेन अट्ठीयेय्य हरायेय्य जिगुच्छेय्य, एवमेव ते भिक्खू सकेन कायेन अट्ठीयन्ता^१ हरायन्ता जिगुच्छन्ता अत्तना पि अत्तान जीविता वोरोपेन्ति, अञ्जमञ्ज पि जीविता वोरोपेन्ति, मिगलण्डिक पि समणकुत्तक उपसङ्कमित्वा एव वदन्ति - ‘साधु नो, आवुसो, जीविता वोरोपेहि ।

R 70

15 इद ते पत्तचीवर भविस्सती’ ति । अथ खो, भन्ते, मिगलण्डिको समणकुत्तको पत्तचीवरेहि भटो एक पि भिक्खू एकाहेन जीविता वोरोपेसि पे० सट्ठि पि भिक्खू एकाहेन जीविता वोरोपेसि । साधु, भन्ते, भगवा अञ्ज परियाय आचिक्खतु यथाय भिक्खुसङ्घो अञ्जाय सण्ठहेय्या” ति । “तेनहानन्द, यावतिका भिक्खू वेसालि उपनिस्साय विहरन्ति ते सब्बे
20 उपट्टानसालाय सन्निपातेही” ति । “एव, भन्ते” ति, खो आरयस्मा आनन्दो भगवतो पटिस्सुणित्वा यावतिका भिक्खू वेसालि उपनिस्साय विहरन्ति ते सब्बे उपट्टानसालाय सन्निपातेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त एतदवोच - “सन्निपतितो, भन्ते भिक्खुसङ्घो, यस्स दानि, भन्ते, भगवा काल मञ्जाती” ति ।

25 १४२ अथ खो भगवा येन उपट्टानसाला तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्चत्ते आसने निसीदि । निसज्ज खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि - “अय पि खो, भिक्खवे, आनापानसतिसमाधि^१ भावितो ब लीकतो सन्तो चेव पणीतो च असेचनको च सुखो च विहारो उप्पन्नुप्पन्ने च पापके अकुसले धम्मे ठानसो अन्तरधापेति ब्रूपसमेति । सेय्यथापि, भिक्खवे,

१ सी०, स्या०^१ पोत्थकेसु नत्थि । २ अट्ठियता - रो०, स्या० । ३ आनापानस्सति समाधि - स्या०, म० ।

गिम्हान पच्छिमे मासे ऊहत रजोजल्ल तमेन महा अकालमेधो ठानसो
 अन्तरधापेति वूपसमेति, एवमेव खो, भिक्खवे, आनापानसतिसमाधि^१ भावितो
 बहुलीकतो सन्तो चेव पणीतो च असेचनको च सुखो च विहारो उप्पन्नुप्पन्ने
 च पापके अकुसले धम्मे ठानसो अन्तरधापेति वूपसमेति । कथ भावितो च,
 भिक्खवे, आनापानसतिसमाधि कथ^२ बहुलीकतो सन्तो चेव पणीतो च
 असेचनको च सुखो च विहारो उप्पन्नुप्पन्ने च पापके अकुसले धम्मे ठानसो
 अन्तरधापेति वूपसमेति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अरञ्जगतो वा रुक्खमूल-
 गतो वा सुञ्जागारगतो वा निसीदति पल्लङ्क आभुजित्वा^३ उजु काय पणि-
 धाय परिमुख सति उपट्टपेत्वा । सो सतो व अस्ससति सतो^४ पस्ससति । दीघ
 वा अस्ससन्तो दीघ अस्ससामी ति पजानाति, दीघ वा पस्ससन्तो दीघ पस्स-
 सामी ति पजानाति । रस्स वा अस्ससन्तो रस्स अस्ससामी ति पजानाति,
 रस्स वा पस्ससन्तो रस्स पस्ससामी ति पजानाति । सब्बकायप्पटिसवेदी^५
 अस्ससिस्सामी ति सिक्खति । सब्बकायप्पटिसवेदी पस्ससिस्सामी ति
 सिक्खति । पस्सम्भय कायसङ्खार अस्ससिस्सामी ति सिक्खति । पस्सम्भय
 कायसङ्खार पस्ससिस्सामी ति सिक्खति । पीतिप्पटिसवेदी अस्ससिस्सामी
 ति सिक्खति । पीतिप्पटिसवेदी पस्ससिस्सामी ति सिक्खति । सुखप्पटिसवेदी
 अस्ससिस्सामी ति सिक्खति । सुखप्पटिसवेदी पस्ससिस्सामी ति सिक्खति ।
 चित्तसङ्खारप्पटिसवेदी अस्ससिस्सामी ति सिक्खति । चित्तसङ्खारप्पटिसवेदी
 पस्ससिस्सामी ति सिक्खति । पस्सम्भय चित्तसङ्खार अस्ससिस्सामी ति
 सिक्खति । पस्सम्भय चित्तसङ्खार पस्ससिस्सामी ति सिक्खति । चित्तप्पटि-
 सवेदी अस्ससिस्सामी ति सिक्खति । चित्तप्पटिसवेदी पस्ससिस्सामी ति
 सिक्खति । अभिप्पमोदय चित्त पे. समादह चित्त पे. विमोचय चित्त
 पे. अनिच्चानुपस्सी पे. विरागानुपस्सी पे. निरोधानुपस्सी
 पे. पटिनिस्सगगानुपस्सी अस्ससिस्सामी ति सिक्खति । पटिनिस्सगगानु-
 पस्सी पस्ससिस्सामी ति सिक्खति । एव भावितो खो, भिक्खवे, आनापान-
 सतिसमाधि एव बहुलीकतो सन्तो चेव पणीतो च असेचनको च सुखो च
 विहारो उप्पन्नुप्पन्ने च पापके अकुसले धम्मे ठानसो अन्तरधापेति
 वूपसमेती” ति ।

B 85

R 71

15

20

25

१ उहत - म० । २ आनापानसतिसमाधि - स्या० म० । ३ कथ च - रो० ।

४ आभुजित्वा - रो० । ५ सतो व - रो० । ६ सब्बकायप्पटिसवेदी - सी० स्या० रो० ।

७ पीतिप्पटिसवेदी - सी०, स्या०, रो० ।

(२) पठमपञ्चाति

१४३ अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घं
सून्निपातापेत्वा भिक्खू पटिपुच्छि - “सच्च किर, भिक्खवे, भिक्खू अत्तना
पि अत्तान जीविता वोरोपेन्ति, अञ्जमञ्ज पि जीविता वोरोपेन्ति
मिगलण्डिक पि समणकुत्तक उपसङ्गमित्वा एव वदन्ति^१ - साधु नो,
B 90 5 आवुसो, जीविता वोरोपेहि, इद ते पत्तचीवर भविस्सती” ति ? “सच्च,
भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा - “अननुच्छविक^२, भिक्खवे, तेस
भिक्खून अननुलोमिक अप्पटिरूप^३ अस्सामणक अकप्पिय अकरणीय ।
कथ हि नाम ते, भिक्खवे, भिक्खू अत्तना पि अत्तान जीविता वोरो-
पेस्सन्ति, अञ्जमञ्ज पि जीविता वोरोपेस्सन्ति, मिगलण्डिक पि समणकुत्तक
10 उपसङ्गमित्वा एव वक्खन्ति - ‘साधु नो, आवुसो, जीविता वोरोपेहि,
इद ते पत्तचीवर भविस्सती’ ति । नेत, भिक्खवे, अप्पसन्नान वा
पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ -

१४४ “थो पन भिक्खु सञ्चिच्च मनुस्सविग्गह जीविता वोरो-
पेय्य सत्थहारक वास्स परियेसेय्य, अय पि पाराजिको होति असवासो”
15 ति ।

एवञ्चिद भगवता भिक्खून सिक्खापद पञ्जत्त होति ।

(३) उपासकस्स मरणवण्णनावत्थु

१४५ तेन खो पन समयेन अञ्जतरो उपासको गिलानो
होति । तस्स पजापति अभिरूपा होति दस्सनीया पासादिका । छब्बग्गिया
भिक्खू तस्सा इत्थिया पटिबद्धचित्ता होन्ति । अथ खो छब्बग्गियान भिक्खून
1 72 20 एतदहोसि - “सच्चे खो सो, आवुसो, उपासको जीविस्सति न मय त
इत्थि लभिस्साम । हन्द मय, आवुसो, तस्स उपासकस्स मरणवण्ण
सवण्णेमा” ति । अथ खो छब्बग्गिया भिक्खू येन सो उपासको
तेनुपसङ्गमिसु, उपसङ्गमित्वा त उपासक एतदवोचु - “त्व खोसि,
उपासक, कतकल्याणो कतकुसलो कतभीरुत्ताणो अकतपापो अकतलुद्धो^४
25 अकतकिब्बिसो । कत तया कल्याण, अकत तया पाप । किं तुय्हमिना
पापकेन दुज्जीवितेन । मत ते जीविता सेय्यो । इतो त्व कालङ्कतो^५
कायस्स भेदा पर मरणा सुगतिं सगं लोक उपपज्जिस्ससि । तत्थ दिब्बेहि

१ वदेति - सी०, स्या० । २ अननुच्छवि - सी०, रो० । ३ अप्पटिरूप - सी०, म० ।

४ अकतलुद्धो - स्या०, रो० । ५ कालकतो - स्या० ।

पञ्चहि कामगुणेहि समप्पितो समङ्गीभूतो परिचारेस्ससी” ति ।

१४६ अथ खो सो उपासको – “सच्च खो अय्या आहसु ।
अहञ्चि कतकल्याणो कतकुसलो कतभीरुत्ताणो अकतपापो अकतल्लुहो
अकतकिब्बिसो । कत मया कल्याण, अकत मया पाप । कि मय्हिम्पिना
पापकेन दुज्जीवितेन । मत मे जीविता सेय्यो । इतो अह कालङ्कतो 5
कायस्स भेदा पर मरणा सुगति सग्ग लोक उपपज्जिस्सामि । तत्थ दिब्बेहि
पञ्चहि कामगुणेहि समप्पितो समङ्गीभूतो परिचारेस्सामी” ति, सो
असप्पायानि चेव भोजनानि भुज्जि असप्पायानि च खादनीयानि^१ खादि
असप्पायानि च सायनीयानि^२ सायि असप्पायानि च पानानि पिबि ।
तस्स असप्पायानि चेव भोजनानि भुज्जतो असप्पायानि च खादनीयानि 10
खादतो असप्पायानि च सायनीयानि सायतो असप्पायानि च पानानि पिबतो
खरो आबाधो उपपज्जि । सो तेनेव आबाधेन कालमकासि । तस्स
पजापति^३ उज्झायति खिय्यति विपाचेति – “अलज्जिनो इमे समणा
सक्यपुत्तिया दुस्सीला मुसावादिनो । इमे हि नाम धम्मचारिनो समचारिनो
ब्रह्मचारिनो सच्चवादिनो सीलवन्तो कल्याणधम्मा पटिजानिस्सन्ति । 15
नत्थि इमेस सामञ्ज नत्थि इमेस ब्रह्मञ्ज, नट्ठ इमेस सामञ्ज नट्ठ
इमेस ब्रह्मञ्ज, कुतो इमेस सामञ्ज कुतो इमेस ब्रह्मञ्ज, अपगता इमे
सामञ्जा अपगता इमे ब्रह्मञ्जा । इमे मे सामिकस्स मरणवण्ण सवण्णेषु ।
इमेहि मे सामिको मारितो” ति । अञ्चे पि मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति
विपाचेन्ति – “अलज्जिनो इमे समणा सक्यपुत्तिया दुस्सीला मुसावादिनो । 20
इमे हि नाम धम्मचारिनो समचारिनो ब्रह्मचारिनो सच्चवादिनो सील-
वन्तो कल्याणधम्मा पटिजानिस्सन्ति । नत्थि इमेस सामञ्ज नत्थि इमेस
ब्रह्मञ्ज, नट्ठ इमेस सामञ्ज नट्ठ इमेस ब्रह्मञ्ज, कुतो इमेस सामञ्ज
कुतो इमेस ब्रह्मञ्ज, अपगता इमे सामञ्जा अपगता इमे ब्रह्मञ्जा ।
इमे उपासकस्स मरणवण्ण सवण्णेषु । इमेहि उपासको मारितो” 25
ति । अस्सोसु खो भिक्खू तेस मनुस्सान उज्झायन्तान खिय्यन्तान
विपाचेन्तान । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति
विपाचेन्ति – “कथ हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू उपासकस्स मरणवण्ण
सवण्णिस्सन्ती ” ति ।

१ खादनीयानि – रो० । २ सायनीयानि – रो० । ३ पजापती – स्या०, रो० ।

४ सवण्णेस्सन्ती – सी०, रो०, स्या० ।

(४) अनुपञ्जति

- 73 १४७ अथ खो ते भिक्खू पे० भगवतो एतमत्थ आरोचेसु
पे० “सच्च किर तुम्हे, भिक्खवे, उपासकस्स मरणवण्ण सवण्णेथा”
ति ? “सच्च, भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा — “अननुच्छविक,
मोघपुरिसा, अननुलोमिक अपटिरूप अस्सामणक अकप्पिय अकरणीय ।
5 कथ हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, उपासकस्स मरणवण्ण सवण्णिस्सथ^१ ।
92 नेत, मोघपुरिसा, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन,
भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ—

१४८ “यो पन भिक्खु सञ्चिच्च मनुस्सविग्गह जीविता वोरोपेय्य
सत्थहारक वास्स परियेसेय्य मरणवण्ण वा सवण्णेय्य मरणाय वा
10 समादपेय्य — ‘अम्भो पुरिस, किं तुय्हिभिना पापकेन दुज्जीवितेन, मत ते
जीविता सेय्यो’ ति, इति चित्तमनो चित्तसङ्कप्पो अनेकपरियायेन
मरणवण्ण वा सवण्णेय्य, मरणाय वा समादपेय्य, अयं पि पाराजिको
होति असवासो” ति ।

(५) विभङ्गो

- १४९ यो पना ति यो यादिसो पे० भिक्खू ति पे०
15 अयं इमस्मि अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।
सञ्चिच्चा ति जानन्तो सञ्जानन्तो चेच्च अभिवितरित्वा
वीतिक्कमो ।
मनुस्सविग्गहो नाम य मातुकुच्छिस्मि पठम चित्त उप्पन्न पठम
विञ्जाण पातुभूत, याव मरणकाला एत्थन्तरे एसो मनुस्सविग्गहो नाम ।
20 जीविता वोरोपेय्या ति जीवितिन्द्रिय उपच्छिन्दति उपरोधेति
सन्तति विकोपेति ।
सत्थहारक वास्स परियेसेय्या ति असि वा सत्ति वा भण्डि वा
लगुळ^२ वा पासाण वा सत्थ वा विस वा रज्जु वा ।
मरणवण्ण वा सवण्णेय्या ति जीविते आदीनव दस्सेति, मरणे
25 वण्ण भवति ।
मरणाय वा समादपेय्या ति सत्थ वा आहर, विस वा खाद, रज्जुया
वा उब्बन्धित्वा कालङ्करोही^३ ति ।

१ सवण्णेस्सथ — सी० स्या०, रो० । २ सूल वा लगुळ वा — स्या०, लगुल — सी० ।
३ बालकरोही — स्या० ।

अम्भो पुरिसा ति आलपनाधिवचनमेत^१ ।

किं^२ तुहिमिना पापकेन दुज्जीवितेना ति^३ पापक नाम जीवित
अद्धान जीवित उपादाय दलिद्धान जीवित पापक लामक^४, सधनान जीवित
उपादाय अधनान जीवित पापक, देवान जीवित उपादाय मनुस्सान
जीवित पापक ।

5 R

दुज्जीवित नाम हत्थच्छिन्नस्स पादच्छिन्नस्स हत्थपादच्छिन्नस्स
कण्णच्छिन्नस्स नासच्छिन्नस्स कण्णनासच्छिन्नस्स, इमिना च पापकेन
इमिना च दुज्जीवितेन मत ते जीविता सेय्यो ति ।

इति चित्तमनो ति य चित्त त मनो, य मनो त चित्त ।

चित्तसङ्कप्पो ति मरणसञ्जी मरणचेतनो मरणाधिप्पायो ।

10

अनेकपरियायेना ति उच्चावर्चेहि आकारेहि ।

मरणवण्ण वा सवण्णेय्या ति जीविते आदीनव दस्सेति, मरणे^५
वण्ण^६ भणति — “इतो त्व कालङ्कतो कायस्स भेदा पर मरणा सुगतिं सग्ग
लोक उपपज्जिस्ससि, तत्थ दिब्बेहि पञ्चहि कामगुणेहि समप्पितो समङ्गी-
भूतो परिचारेस्ससी” ति ।

15

मरणाय वा समादपेय्या ति सत्थ वा आहर, विस वा खाद, रज्जुया
वा उब्बन्धित्वा कालङ्करोहि, सोब्भे वा नरके वा पपाते वा पपता ति ।

अय पी ति पुरिमे उपादाय वुच्चति ।

पाराजिको होती ति सेय्यथापि नाम पुथुसिला द्वेधा^७ भिन्ना अप्पटि-
सन्धिका होति, एवमेव भिक्खु सञ्चिच्च मनुस्सविग्गह जीविता बोरोपेत्वा
अस्समणो होति असक्यपुत्तियो । तेन वुच्चति — ‘पाराजिको होती’ ति ।

20

असवासो ति सवासो नाम एककम्म एकुद्देसो समसिक्खता^८— एसो
सवासो नाम । सो तेन सिद्धि नत्थि, तेन वुच्चति असवासो ति ।

B

१५० साम, अधिट्ठाय, दूतेन, दूतपरम्पराय, विसक्कियन दूतेन,
गतपच्चागतेन दूतेन, अरहो रहोसञ्जी, रहो अरहोसञ्जी, अरहो
अरहोसञ्जी, रहो रहोसञ्जी कायेन सवण्णेति, वाचाय सवण्णेति,
कायेन वाचाय सवण्णेति, दूतेन सवण्णेति, लेखाय सवण्णति, ओपात

25

१ आलपनाधिवचनमेत अम्भो पुरिसा ति — सी० स्या० । २-२ किं तुहिमिना पापकेन
दुज्जीवितेन मत ते जीविता सेय्यो ति — स्या० । ३ सी० स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ४
किं इमिना — स्या० । ५-५ मरणवण्ण — रो० । ६ द्विधा — म० । ७ असमणो — रो० ।
८ समसिक्खता — सी०, स्या० रो० ।

अपस्सेन, उपनिक्खपन, भेसज्ज, रूपपहारो, सद्दूपहारो, गन्धूपहारो, रसूपहारो, फोढुब्बूपहारो, धम्मूपहारो, आचिक्खना, अनुसासनी, सङ्केतकम्म, त्तिमित्तकम्म ति ।

१५१ साम ति सय हनति कायेन वा कायपटिबद्धेन वा
5 निस्सग्गियेन वा ।

अधिट्ठाया ति अधिट्ठित्वा आणापेति — “एव विज्झ, एव पहर, एव घातेही” ति ।

5 भिक्खु भिक्खु आणापेति — “इत्थन्नाम जीविता वोरपेही” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो त मज्झमानो त जीविता वोरपेति, आपत्ति
10 उभिन्न पाराजिकस्स ।

भिक्खु भिक्खु आणापेति — “इत्थन्नाम जीविता वोरपेही” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो त मज्झमानो अज्ज जीविता वोरपेति, मूलट्ठस्स अनापत्ति । वधकस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

भिक्खु भिक्खु आणापति — “इत्थन्नाम जीविता वोरपेही” ति,
15 आपत्ति दुक्कटस्स । सो अज्ज मज्झमानो त जीविता वोरपेति, आपत्ति उभिन्न पाराजिकस्स ।

भिक्खु भिक्खु आणापेति — “इत्थन्नाम जीविता वोरपेही” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो अज्ज मज्झमानो अज्ज जीविता वोरपेति, मूलट्ठस्स अनापत्ति, वधकस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

5 20 भिक्खु भिक्खु आणापेति — “इत्थन्नामस्स पावद — ‘इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स पावदतु — इत्थन्नामो इत्थन्नाम जीविता वोरपेतू’” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो इतरस्स आरोचेति, आपत्ति दुक्कटस्स । वधको पटिग्गण्हाति^१, मूलट्ठस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स । सो त जीविता वोरपेति, आपत्ति सब्बेस पाराजिकस्स ।

25 भिक्खु भिक्खु आणापेति — “इत्थन्नामस्स पावद — ‘इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स पावदतु — इत्थन्नामो इत्थन्नाम जीविता वोरपेतू’” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो अज्ज आणापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । वधको पटिग्गण्हाति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो त जीविता वोरपेति, मूलट्ठस्स अनापत्ति, आणापकस्स च वधकस्स च आपत्ति पाराजिकस्स ।

30 भिक्खु भिक्खु आणापेति — “इत्थन्नाम जीविता वोरपेही” ति,

१ पतिग्गण्हाति — सी० ।

आपत्ति दुक्कटस्स । सो गत्त्वा पुन पच्चागच्छति - 'नाह सक्कोमि त जीविता वोरोपेत्तु' ति । सो पुन आणापेति - "यदा सक्कोसि तदा त जीविता वोरोपेही" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो त जीविता वोरोपेत्तु, आपत्ति उभिन्न पाराजिकस्स ।

भिक्षु भिक्षु आणापेति - "इ-य-न्नाम जीविता वोरोपेही" ति, 5 आपत्ति दुक्कटस्स । सो 'आणापेत्वा' विप्पटिसारी न सावेति - "मा घातेही" ति । सो त जीविता वोरोपेति, आपत्ति उभिन्न पाराजिकस्स ।

भिक्षु भिक्षु आणापेति - "इत्थन्नाम जीविता वोरोपेही" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो आणापेत्वा विप्पटिसारी सावेति - "मा घातेही" ति । सो - "आणत्तो अह तया" ति त जीविता वोरोपेति, मूलद्वस्स 10 अनापत्ति । वधकस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

भिक्षु भिक्षु आणापेति - "इत्थन्नाम जीविता वोरोपेही" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो आणापेत्वा विप्पटिसारी सावेति - "मा घातेही" ति । सो साधू ति ओरमति, उभिन्न अनापत्ति ।

१५२ अरहो रहोसञ्जी उल्लपति - "अहो इत्थन्नामो हतो अस्सा" 15 ति, आपत्ति दुक्कटस्स । रहो अरहोसञ्जी उल्लपति - "अहो इत्थन्नामो हतो अस्सा" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । अरहो अरहोसञ्जी उल्लपति - "अहो इत्थन्नामो हतो अस्सा" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । रहो रहोसञ्जी उल्लपति - "अहो इत्थन्नामो हतो अस्सा" ति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

कायेन सवण्णेति नाम कायेन विकार करोति - "यो एव मरति सो 20 धन वा लभति यस वा लभति सग्ग वा गच्छती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । ताय सवण्णनाय मरिस्सामी ति दुक्ख वेदन उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

वाचाय सवण्णेति नाम वाचाय भणति - "यो एव मरति सो धन वा लभति यस वा लभति सग्ग वा गच्छती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । ताय 25 सवण्णनाय मरिस्सामी ति दुक्ख वेदन उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

कायेन वाचाय सवण्णेति नाम कायेन च विकार करीति, वाचाय च भणति - "यो एव मरति सो धन वा लभति यस वा लभति सग्ग वा गच्छती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । ताय सवण्णनाय मरिस्सामी ति दुक्ख वेदन उप्पा- 30

देति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

- दूतेन सवण्णेति नाम दूतस्स सासन आरोचेति — “यो एव मरति स्सो धन वा लभति यस वा लभति सग्ग वा गच्छती” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । दूतस्स सासन सुत्वा मरिस्सामी ति दुक्ख वेदन उप्पादेति, आपत्ति
- 5 थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

१५३ लेखाय सवण्णेति नाम लेख छिन्दति — “यो एव मरति सो धन वा लभति यस वा लभति सग्ग वा गच्छती” ति, अक्खरक्खराय आपत्ति दुक्कटस्स । लेख पस्सित्वा मरिस्सामी ति दुक्ख वेदन उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

- 10 ओपात नाम मनुस्स उट्ठिस्स ओपात खनति — “पपतित्वा मरिस्सती” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । पपतिते^१ दुक्खा वेदना उप्पज्जति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स । अनोदिस्स ओपात खनति — “यो कोचि पपतित्वा मरिस्सती” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । मनुस्सो तस्मि पपतति, आपत्ति दुक्कटस्स । पपतिते दुक्खा वेदना उप्पज्जति, आपत्ति थुल्ल-
- 15 च्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स । यक्खो वा पेतो वा तिरच्छानगत-मनुस्सविग्गहो वा तस्मि पपतति, आपत्ति दुक्कटस्स । पपतिते दुक्खा वेदना उप्पज्जति, आपत्ति दुक्कटस्स । मरति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । तिरच्छानगतो तस्मि पपतति, आपत्ति दुक्कटस्स । पपतिते दुक्खा वेदना उप्पज्जति, आपत्ति दुक्कटस्स । मरति, आपत्ति पाचित्तियस्स ।
- 20 १५४ अपस्सेने नाम अपस्सेने सत्थ वा ठपेति विसेने वा मक्खेति दुब्बल वा करोति सोब्भे वा नरके वा पपाते वा ठपेति — “पपतित्वा^२ मरिस्सती” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सत्थेने वा विसेने वा पपतितेने वा दुक्खा वेदना उप्पज्जति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पारा-
- R 77 जिकस्स ।

- 25 उपनिक्खपन^३ नाम असि वा सत्ति वा भेण्डि वा लगुळ^४ वा पासाण वा सत्थ वा विस वा रज्जु वा उपनिक्खपति — “इमिना मरिस्सती” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । “तेने मरिस्सामी” ति दुक्ख वेदन उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

भेसज्ज नाम सप्पि वा नवनीत्त वा तेल वा मधु वा फाणित

१ एत्थ ‘मनुस्सो’ तस्मि पपतति आपत्ति दुक्कटस्स पपतिते इति पाठो रो० पोत्थके अत्थि ।
२ इमिना पपतित्वा — स्या० । ३ उपनिक्खेपन — सी० । ४ सुल वा लगुळ — स्या० ।

वा देति — “इम सायित्वा मरिस्सती” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । त सायिते दुक्खा वेदना उप्पज्जति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

१५५ रूपपहारो नाम अमनापिक रूप उपसहरति भयानक भेरव — “इम पस्सित्वा उत्तसित्वा मरिस्सती” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । 5
त पस्सित्वा उत्तसति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स । मनापिक रूप उपसहरति — “इम पस्सित्वा अलाभकेन सुस्सित्वा मरिस्सती” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । त पस्सित्वा अलाभकेन सुस्सति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

सहूपहारो नाम अमनापिक सह उपसहरति भयानक भेरव — “इम 10
मुत्वा उत्तसित्वा मरिस्सती” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । त मुत्वा उत्तसति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स । मनापिक सह उपसहरति पेमनीय^१ हृदयङ्गम — “इम सुत्वा अलाभकेन सुस्सित्वा मरिस्सती” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । त सुत्वा अलाभकेन सुस्सति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स । 15

गन्धूपहारो नाम अमनापिक गन्ध उपसहरति जेगुच्छ पाटिकुल्य^१ — “इम घायित्वा जेगुच्छता पाटिकुल्यता मरिस्सती” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । त घायिते जेगुच्छता पाटिकुल्यता दुक्खा वेदना उप्पज्जति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स । मनापिक गन्ध उपसहरति — “इम घायित्वा अलाभकेन सुस्सित्वा मरिस्सती” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । 20
त घायित्वा अलाभकेन सुस्सति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

रसूपहारो नाम अमनापिक रस उपसहरति जेगुच्छ पाटिकुल्य — “इम सायित्वा जेगुच्छता पाटिकुल्यता मरिस्सती” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । त सायिते जेगुच्छता पाटिकुल्यता दुक्खा वेदना उप्पज्जति, आपत्ति 25
थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स । मनापिक रस उपसहरति — “इम सायित्वा अलाभकेन सुस्सित्वा मरिस्सती” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । त सायित्वा अलाभकेन सुस्सति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

१ उपसहरति पेमनिय हृदयङ्गम — स्था० । २ पेमनिय — स्था०, रो० । ३ पाटिकुल्य — सी० ।

R 78

फोटुब्बूपहारो नाम अमनापिक फोटुब्ब उपसहरति दुक्खसम्फस्स खरसम्फस्स - “इमिना फुट्टो मरिस्सती” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । तेन फुट्टस्स दुक्खा वेदना उप्पज्जति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स । मनापिक फोटुब्ब उपसहरति सुखसम्फस्स मुदुसम्फस्स -
 5 “इमिना फुट्टो अलाभकेन सुस्सित्वा मरिस्सती” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । तेन फुट्टो अलाभकेन सुस्सति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

B 99

धम्मूपहारो नाम नेरयिकस्स निरयकथ कथेति - “इम सुत्वा उत्तसित्वा मरिस्सती” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । त सुत्वा उत्तसति, आपत्ति
 10 थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स । कल्याणकम्मस्स सग्गकथ कथेति - “इम सुत्वा अधिमुत्तो मरिस्सती” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । त सुत्वा अधिमुत्तो मरिस्सामी ति दुक्ख वेदन उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

१५६ आचिक्खना नाम पुट्टो भणति - “एव मरस्सु । यो एव
 15 मरति सो धन वा लभति यस वा लभति सग्ग वा गच्छती” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । ताय आचिक्खनाय मरिस्सामी ति दुक्ख वेदन उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

अनुसासनी नाम अपुट्टो भणति - “एव मरस्सु । यो एव मरति
 20 सो धन वा लभति यस वा लभति सग्ग वा गच्छती” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । ताय अनुसासनिया मरिस्सामी ति दुक्ख वेदन उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

सङ्केतकम्म नाम सङ्केत करोति पुरेभत्त वा पच्छाभत्त वा रत्ति वा दिवा वा - “तेन सङ्केतेन त जीविता वोरोपेही” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । तेन सङ्केतेन त जीविता वोरोपेति, आपत्ति उभिन्न पाराजिकस्स । त
 25 सङ्केत पुरे वा पच्छा वा त जीविता वोरोपेति, मूलद्वस्स अनापत्ति, वधकस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

निमित्तकम्म नाम निमित्त करोति - “अक्खि वा निखणिस्सामि भमुक वा उक्खिपिस्सामि सीस वा उक्खिपिस्सामि, तेन निमित्तेन त जीविता वोरोपेही” ति, आपत्ति दुक्कटस्स । तेन निमित्तेन त जीविता वोरोपेति,
 30 आपत्ति उभिन्न पाराजिकस्स । त निमित्त पुरे वा पच्छा वा त जीविता वोरोपेति, मूलद्वस्स अनापत्ति, वधकस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

अनापत्ति असञ्चिच्च अजानन्तस्स तमरणाधिप्पायस्स उम्मत्तकस्स'
आदिकम्मिकस्सा ति ।

(६) विनीतवत्थुउद्दानगाथा

सवण्णना निसीदन्तो, मुसलोदुक्खलेन च ।
बुद्धपब्बजिताभिसन्नो^१, अग्गवीमसनाविस^२ ॥
तयो च वत्थुकम्मेहि, इट्ठकाहिपरे तयो ।
वासी गोपानसी चेव, अट्ठकोतरण^३ पत्ति ॥
सेद नत्थु च सम्बाहो, नहापनाब्भञ्जनेन^४ च ।
उट्ठापेन्तो निपातेन्तो, अन्नपानेन मारण ॥
जारगब्भो सपत्ती च माता पुत्त उभो वधि ।
उभो न मिय्यरे^५ मद्दा, ताप वञ्छा विजायिनी ॥
पतोद निग्गहे^६ यक्खो, वाळयक्ख^७ च पाहिणि ।
त मञ्जमानो पहरि, सग्ग च निरय भणे^८ ॥
आळविया^९ तयो रुक्खा, दायेहि अपरे तयो ।
मा किलमेसि न तुय्ह, तक्क^{१०} सोवीरकेन^{११} चा ति ॥

B 100,
R 79

5

10

(७) विनीतवत्थु

१५७ (१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु गिलानो होति । 15
तस्स भिक्खू कारुञ्जेन मरणवण्ण सवण्णेसु । सो भिक्खु कालमकासि ।
तेस कुक्कुच्च अहोसि — “कच्चि नु खो मय पाराजिक आपत्ति आपन्ना”
ति ? अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । “आपत्ति तुम्हे,
भिक्खवे, आपन्ना पाराजिक” ति ।

(२) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो पिण्डचारिको भिक्खु पीठके 20
पिलोतिकाय पटिच्छन्न दारक निसीदन्तो ओत्थरित्वा मारेसि । तस्स
कुक्कुच्च अहोसि — “कच्चि नु खो अह पाराजिक आपत्ति आपन्नो” ति ?
अथ खो सो भिक्खु भगवतो एतमत्थ आरोचेसि । “अनापत्ति, भिक्खु, पारा-
जिकस्स । न च, भिक्खवे, अप्पटिवेक्खित्वा आसने निसीदितब्ब, यो

१ उम्मत्तकस्स खित्तित्तस्स वेदनट्ठस्स— स्या० । २ बुद्धपब्बजितासत्ती — सी० । बुद्धपब्बजिता
सन्तो — स्या० । ३ लग्गमस विसेन पि—स्या०, लग्गमस विसेन च — सी० । ४ अट्ठकोतारण—सी० ।
५ हापनब्भञ्जनेन — रो०, म०, नहापनब्भञ्जनेन — सी० । ६ भीयरे — सी० । ७ निग्गहो —
सी० । ८ वालयक्ख — सी० । ९ भणी — सी० । १० आलविया — सी० । ११-११ तक्कसुवीर-
केन — रो० । तक्क सोचिरकेन — स्या० ।

निसीदेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

(३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु भत्तग्गे अन्तरघरे
B, 101 आसन पञ्जापेन्तो^१ मुसले उस्सिते एक मुसल अगगहेसि । दुतियो मुसलो
परिपतित्वा अञ्जतरस्स दारकस्स मत्थके अवन्थासि । सो कालमकासि ।
5 तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “किचित्तो त्व, भिक्खू” ति ? “असञ्चिच्च^२
अह, भगवा” ति । “अनापत्ति, भिक्खु, असञ्चिच्चा” ति ।

(४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु भत्तग्गे अन्तरघरे
आसन पञ्जापेन्तो उदुक्खलभण्डिक अक्कमित्वा पवट्टेसि । अञ्जतर दारक
ओत्थरित्वा मारेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु,
10 असञ्चिच्चा” ति ।

(५) तेन खो पन समयेन पितापुत्ता भिक्खूसु पब्बजिता होन्ति ।
काले आरोचिते पुत्तो पितर एतदवोच – “गच्छ, भन्ते, सङ्घो त पतिमानेती”
ति मरणाधिप्पायो पिट्ठिय गहेत्वा पणामेसि । सो पपतित्वा कालमकासि ।
R 80 तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “किचित्तो त्व, भिक्खू” ति ? “नाह, भगवा,
15 मरणाधिप्पायो” ति । “अनापत्ति, भिक्खु, नमरणाधिप्पायस्सा” ति ।

(६) तेन खो पन समयेन पितापुत्ता भिक्खूसु पब्बजिता होन्ति ।
काले आरोचिते पुत्तो पितर एतदवोच – “गच्छ, भन्ते, सङ्घो त पति-
मानेती” ति मरणाधिप्पायो पिट्ठिय गहेत्वा पणामेसि । सो पपतित्वा कालम-
कासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो
20 पाराजिक” ति ।

(७) तेन खो पन समयेन पितापुत्ता भिक्खूसु पब्बजिता होन्ति ।
काले आरोचिते पुत्तो पितर एतदवोच – “गच्छ, भन्ते, सङ्घो त पतिमानेती”
ति मरणाधिप्पायो पिट्ठिय गहेत्वा पणामेसि । सो पपतित्वा न कालमकासि ।
तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति
25 थुल्लच्चयस्सा” ति ।

१५८ (८) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो भुञ्जन्तस्स
मस कण्ठे विलग्न होति । अञ्जतरो भिक्खु तस्स भिक्खुनो गोवाय
पहार अदासि । सलोहित मस पति । सो भिक्खु कालमकासि । तस्स
कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, नमरणाधिप्पायस्सा” ति ।

१ पञ्जापे तो ~ म० । २ असञ्चिच्चो - स्या०, रो० । ३ पटिमानेती - स्या०, पति
माणेती - सी० ।

(६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो भुञ्जन्तस्स मस कण्ठे विलग्न होति । अञ्जतरो भिक्खु मरणाधिप्पायो तस्स भिक्खुनो गीवाय पहार अदासि । सलोहित मस पति । सो भिक्खु कालमकासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

B 102

5

(१०) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो भुञ्जन्तस्स मस कण्ठे विलग्न होति । अञ्जतरो भिक्खु मरणाधिप्पायो तस्स भिक्खुनो गीवाय पहार अदासि । सलोहित मस पति । सो भिक्खु न कालमकासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

10

(११) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो पिण्डचारिको भिक्खु विसगत पिण्डपात लभित्वा पटिक्कमन हरित्वा भिक्खून अग्नकारिक अदासि । ते भिक्खू कालमकसु । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “किञ्चित्तो त्व, भिक्खू” ति ? “नाह, भगवा, जानामी” ति । “अनापत्ति, भिक्खु, अजानन्तस्सा” ति ।

15

(१२) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु वीमसाधिप्पायो अञ्जतरस्स भिक्खुनो विस अदासि । सो भिक्खु कालमकासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “किञ्चित्तो त्व, भिक्खू” ति ? “वीमसाधिप्पायो अह, भगवा” ति । “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

20

१५६ (१३) तेन खो पन समयेन आलवका^१ भिक्खू विहारवत्थु करोन्ति । अञ्जतरो भिक्खु हेट्ठा हुत्वा सिल उच्चारैसि । उपरिमेन भिक्खुना दुग्गहिता सिला हेट्ठिमस्स भिक्खुनो मत्थके अवत्थासि । सो भिक्खु कालमकासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, असञ्चिच्चा” ति ।

25

(१४-१५) तेन खो पन समयेन आलवका भिक्खू विहारवत्थु करोन्ति । अञ्जतरो भिक्खु हेट्ठा हुत्वा सिल उच्चारैसि । उपरिमो भिक्खु मरणाधिप्पायो हेट्ठिमस्स भिक्खुनो मत्थके सिल मुञ्चि । सो भिक्खु कालमकासि पे० सो भिक्खु न कालमकासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

30

१ आलवका - सी०, आलविका - स्या० ।

3

(१६) तेन खो पन समयेन आळवका भिक्खू विहारस्स कुड्डु^१ उट्ठापेन्ति । अञ्जतरो भिक्खु हेट्ठा हुत्वा इट्ठक उच्चारेसि । उपरिमेन भिक्खुना दुग्गहिता इट्ठका हेट्ठिमस्स भिक्खुनो मत्थके अवत्थासि । सो भिक्खु कालमकासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति,

5 भिक्खु, असञ्चिच्चा” ति ।

(१७-१८) तेन खो पन समयेन आळवका भिक्खू विहारस्स कुड्डु उट्ठापेन्ति । अञ्जतरो भिक्खु हेट्ठा हुत्वा इट्ठक उच्चारेसि । उपरिमो भिक्खु मरणाधिप्पायो हेट्ठिमस्स भिक्खुनो मत्थके इट्ठक मुञ्चि । सो भिक्खु कालमकासि पे० सो भिक्खु न कालमकासि । तस्स

10 कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

१६० (१९) तेन खो पन समयेन आळवका भिक्खू नवकम्म करोन्ति । अञ्जतरो भिक्खु हेट्ठा हुत्वा वासि उच्चारेसि । उपरिमेन भिक्खुना दुग्गहिता वासी हेट्ठिमस्स भिक्खुनो मत्थके अवत्थासि । सो

15 भिक्खु कालमकासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, असञ्चिच्चा” ति ।

(२०-२१) तेन खो पन समयेन आळवका भिक्खू नवकम्म करोन्ति । अञ्जतरो भिक्खु हेट्ठा हुत्वा वासि उच्चारेसि । उपरिमो भिक्खु मरणाधिप्पायो हेट्ठिमस्स भिक्खुनो मत्थके वासि मुञ्चि । सो

20 भिक्खु कालमकासि पे० सो भिक्खु न कालमकासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(२२) तेन खो पन समयेन आळवका भिक्खू नवकम्म करोन्ति । अञ्जतरो भिक्खु हेट्ठा हुत्वा गोपानसि उच्चारेसि । उपरिमेन भिक्खुना

25 दुग्गहिता गोपानसी हेट्ठिमस्स भिक्खुनो मत्थके अवत्थासि । सो भिक्खु कालमकासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, असञ्चिच्चा” ति ।

(२३-२४) तेन खो पन समयेन आळवका भिक्खू नवकम्म करोन्ति । अञ्जतरो भिक्खु हेट्ठा हुत्वा गोपानसि उच्चारेसि । उपरिमो

30 भिक्खु मरणाधिप्पायो हेट्ठिमस्स भिक्खुनो मत्थके गोपानसि मुञ्चि । सो

भिक्षु कालमकासि पे० सो भिक्षु न कालमकासि । तस्स कुक्कुच्च
अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्षु, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा”
ति ।

(२५) तेन खो पन समयेन आळवका भिक्षू नवकम्म करोन्ता
अट्टक बन्धन्ति । अञ्जतरो भिक्षु अञ्जतर भिक्षु एतदवोच – “आवुसो, 5
अत्रट्ठितो बन्धाही” ति । सो तत्रट्ठितो बन्धन्तो परिपतित्वा कालमकासि । R
तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “किचित्तो त्व, भिक्षू” ति ? “नाह,
भगवा, मरणाधिप्पायो” ति । “अनापत्ति, भिक्षु, नमरणाधिप्पायस्सा”
ति ।

(२६-२७) तेन खो पन समयेन आळवका भिक्षू नवकम्म 10
करोन्ता अट्टक बन्धन्ति । अञ्जतरो भिक्षु मरणाधिप्पायो अञ्जतर
भिक्षु एतदवोच – “आवुसो, अत्रट्ठितो बन्धाही” ति । सो तत्रट्ठितो
बन्धन्तो परिपतित्वा कालमकासि पे० परिपतित्वा न कालमकासि ।
तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्षु, पाराजिकस्स,
आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति । 15

(२८) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्षु विहार छादेत्वा
ओतरति । अञ्जतरो भिक्षु त भिक्षु एतदवोच – “आवुसो, इतो
ओतराही” ति । सो तेन ओतरन्तो परिपतित्वा कालमकासि । तस्स
कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्षु, नमरणाधिप्पायस्सा” ति ।

(२९-३०) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्षु विहार छादेत्वा 20
ओतरति । अञ्जतरो भिक्षु मरणाधिप्पायो त भिक्षु एतदवोच –
“आवुसो, इतो ओतराही” ति । सो तेन ओतरन्तो परिपतित्वा कालमकासि
पे० परिपतित्वा न कालमकासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे०
“अनापत्ति, भिक्षु, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(३१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्षु अनभिरतिया 25
पीळितो गिञ्झकूट पब्बत अभिरुहित्वा पपाते पपतन्तो अञ्जतर
विलीवकार ओत्थरित्वा मारेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे०
“अनापत्ति, भिक्षु, पाराजिकस्स । न च, भिक्षवे, अत्तान पातेतब्ब ।
यो पातेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

(३२) तेन खो पन समयेन छब्बगिया भिक्षू गिञ्झकूट 30 B 1

पब्बत अभिरुहित्वा^१ दवाय सिलपविज्झिसु । सा^२ अञ्जातर गोपालक
ओत्थरित्वा मारेसि । तेस कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति,
भिक्षवे, पाराजिकस्स । न च, भिक्षवे, दवाय सिला पविज्झितब्बा ।
यो पविज्झेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

5 १६१ (३३) तेन खो पन समयेन अञ्जातरो भिक्षु गिलानो
होति । त भिक्षू सेदेसु । सो भिक्षु कालमकासि । तेस कुक्कुच्च
अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्षवे, नमरणाधिप्पायस्सा” ति ।

(३४-३५) तेन खो पन समयेन अञ्जातरो भिक्षु गिलानो
होति । त भिक्षू मरणाधिप्पाया सेदेसु । सो भिक्षु कालमकासि ।
10 पे० सो भिक्षु न कालमकासि । तेस कुक्कुच्च अहोसि पे०
“अनापत्ति, भिक्षवे, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

83 (३६) तेन खो पन समयेन अञ्जातरस्स भिक्षुनो सीसाभितापो
होति । तस्स भिक्षू नत्थु अदसु । सो भिक्षु कालमकासि । तेस
कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्षवे, नमरणाधिप्पायस्सा” ति ।

15 (३७-३८) तेन खो पन समयेन अञ्जातरस्स भिक्षुनो
सीसाभितापो होति । तस्स भिक्षू मरणाधिप्पाया नत्थु अदसु । सो
भिक्षु कालमकासि पे० सो भिक्षु न कालमकासि । तस
कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्षवे, पाराजिकस्स, आपत्ति
थुल्लच्चयस्सा” ति ।

20 (३९) तेन खो पन समयन अञ्जातरो भिक्षु गिलानो होति ।
त भिक्षू सम्बाहेसु । सो भिक्षु कालमकासि । तेस कुक्कुच्च अहोसि
पे० “अनापत्ति, भिक्षवे, नमरणाधिप्पायस्सा” ति ।

(४०-४१) तेन खो पन समयेन अञ्जातरो भिक्षु गिलानो
होति । त भिक्षू मरणाधिप्पाया सम्बाहेसु । सो भिक्षु कालमकासि
25 पे० सो भिक्षु न कालमकासि । तेस कुक्कुच्च अहोसि पे०
“अनापत्ति, भिक्षवे, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(४२) तेन खो पन समयेन अञ्जातरो भिक्षु गिलानो होति ।
त भिक्षु नहापेसु^३ । सो भिक्षु कालमकासि । तेस कुक्कुच्च अहोसि पे०
“अनापत्ति, भिक्षवे, नमरणाधिप्पायस्सा” ति ।

106 30 (४३-४४) तेन खो पन समयेन अञ्जातरो भिक्षु गिलानो होति ।

१ अभिरुहित्वा - सी०, स्या०, रो० । २ सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ३ हापेसु - म० ।

त भिक्खू मरणाधिप्पाया नहापेसु । सो भिक्खु कालमकासि पे० सो भिक्खु न कालमकासि । तेस कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खवे, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(४५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु गिलानो होति । त भिक्खू तेलेन अब्भञ्जिसु । सो भिक्खु कालमकासि । तेस कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खवे, नमरणाधिप्पायस्सा” ति । 5

(४६-४७) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु गिलानो होति । त भिक्खू मरणाधिप्पाया तेलेन अब्भञ्जिसु । सो भिक्खु कालमकासि पे० सो भिक्खु न कालमकासि । तेस कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खवे, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति । 10

१६२ (४८) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु गिलानो होति । त भिक्खू उट्ठापेसु । सो भिक्खु कालमकासि । तेस कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खवे, नमरणाधिप्पायस्सा” ति ।

(४९-५०) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु गिलानो होति । त भिक्खू मरणाधिप्पाया उट्ठापेसु । सो भिक्खु कालमकासि पे० सो भिक्खु न कालमकासि । तेस कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खवे, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति । 15

(५१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु गिलानो होति । त भिक्खू निपातेसु । सो भिक्खु कालमकासि । तेस कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खवे, नमरणाधिप्पायस्सा” ति । 20

(५२-५३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु गिलानो होति । त भिक्खू मरणाधिप्पाया निपातेसु । सो भिक्खु कालमकासि पे० सो भिक्खु न कालमकासि । तेस कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खवे, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(५४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु गिलानो होति । तस्स भिक्खू अन्न अदसु । सो भिक्खु कालमकासि । तेस कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खवे, नमरणाधिप्पायस्सा” ति । 25

(५५-५६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु गिलानो होति । तस्स भिक्खू मरणाधिप्पाया अन्न अदसु । सो भिक्खु कालमकासि पे० सो भिक्खु न कालमकासि । तेस कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खवे, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति । 30

(५७) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु गिलानो होति । तस्स भिक्खु पान अदसु । सो भिक्खु कालमकासि । तेस कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खवे, नमरणाधिप्पायस्सा” ति ।

(५८-५९) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु गिलानो होति । तस्स भिक्खू मरणाधिप्पाया पान अदसु । सो भिक्खु कालमकासि पे० सो भिक्खु न कालमकासि । तेस कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खवे, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

१६३ (६०) तेन खो पन समयेन अञ्जतरा इत्थी^१ पवुत्थपतिका जारेन गब्भिनी होति । सा कुलूपक भिक्खु एतदवोच — “इद्धय्य^२ गब्भपातन जानाही” ति । “सुट्ठु, भगिनी” ति तस्सा गब्भपातन अदासि । दारको कालमकासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(६१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स पुरिसस्स द्वे पजापतियो होन्ति — एका वज्झा, एका विजायिनी । वज्झा इत्थी कुलूपक भिक्खु एतदवोच — “सचे सा, भन्ते, विजायिस्सति सब्बस्स कुटुम्बस्स इस्सरा भविस्सति । इद्धय्य, तस्सा गब्भपातन जानाही” ति । “सुट्ठु, भगिनी” ति तस्सा गब्भपातन अदासि । दारको कालमकासि, माता न कालमकासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

२० (६२) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स पुरिसस्स द्वे पजापतियो होन्ति — एका वज्झा, एका विजायिनी । वज्झा इत्थी कुलूपक भिक्खु एतदवोच — “सचे सा, भन्ते, विजायिस्सति सब्बस्स कुटुम्बस्स इस्सरा भविस्सति । इद्धय्य, तस्सा गब्भपातन जानाही” ति । “सुट्ठु, भगिनी” ति तस्सा गब्भपातन अदासि । माता कालमकासि, दारको न कालमकासि । २५ तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

१८ (६३-६४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स पुरिसस्स द्वे पजापतियो होन्ति — एका वज्झा, एका विजायिनी । वज्झा इत्थी कुलूपक भिक्खु एतदवोच — “सचे सा, भन्ते, विजायिस्सति सब्बस्स कुटुम्बस्स ३० इस्सरा भविस्सति । इद्धय्य, तस्सा गब्भपातन जानाही” ति । “सुट्ठु,

भगिनी” ति तस्सा गब्भपातन अदासि । उभो कालमकसु पे०
उभो न कालमकसु । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु,
पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

१६४ (६५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरा गब्भिनी इत्थी
कुलूपक भिक्खु एतदवोच — “इद्धय्य, गब्भपातन जानाही” ति । “तेन हि, 5
भगिनि, मदस्सू” ति । सा मदित्वा^१ गब्भ पातेसि । तस्स कुक्कुच्च
अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(६६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरा गब्भिनी इत्थी कुलूपक
भिक्खु एतदवोच — “इद्धय्य, गब्भपातन जानाही” ति । “तेन हि, भगिनि,
तापेही” ति । सा तापेत्वा गब्भ पातेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि 10
पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(६७) तेन खो पन समयेन अञ्जतरा वञ्जा इत्थी कुलूपक
भिक्खु एतदवोच — “इद्धय्य, भेसज्ज जानाहि येनाह विजायेय्य” ति ।
“सुट्ठु, भगिनी” ति तस्सा भेसज्ज अदासि । सा कालमकासि । तस्स
कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति 15
दुक्कटस्सा” ति

(६८) तेन खो पन समयेन अञ्जतरा विजायिनी इत्थी कुलूपक
भिक्खु एतदवोच — “इद्धय्य, भेसज्ज जानाहि येनाह न विजायेय्य” ति ।
“सुट्ठु, भगिनी” ति तस्सा भेसज्ज अदासि । सा कालमकासि । तस्स
कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति 20
दुक्कटस्सा” ति ।

(६९) तेन खो पन समयेन छब्बगिया भिक्खू सत्तरसवग्गिया
भिक्खु अङ्गुलिपतादकेन हासेसु । सो भिक्खु उत्तन्तो अनस्सासको
कालमकासि । तेस कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खवे,
पाराजिकस्सा” ति^२ । 25

(७०) तेन खो पन समयेन सत्तरसवग्गिया भिक्खू छब्बगिय
भिक्खु कम्म करिस्सामा ति ओत्थरित्वा मारेसु । तेस कुक्कुच्च अहोसि
पे० “अनापत्ति, भिक्खवे, पाराजिकस्सा” ति । B 10

(७१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भूतवेज्जको भिक्खु

१ भद्रापेत्वा — सी० म० । २-२ एत्थ स्या० पोत्थके अनापत्ति भिक्खवे पाराजिकस्स
आपत्ति पाचित्तियस्सा ति इति पाठो अस्थि ।

यक्ख जीविता वोरपेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

५ (७२) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु अञ्जतर भिक्खु वाळयक्खविहार पाहेसि । त यक्खा जीविता वोरपेसु । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, नमरणाधिप्पायस्सा” ति ।

85 (७३-७४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु मरणाधिप्पायो अञ्जतर भिक्खु वाळयक्खविहार पाहेसि । त यक्खा जीविता वोरपेसु पे० त यक्खा जीविता न वोरपेसु । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा”
10 ति ।

(७५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु अञ्जतर भिक्खु वाळकन्तार पाहेसि । त वाळा जीविता वोरपेसु । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, नमरणाधिप्पायस्सा” ति ।

(७६-७७) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु मरणाधिप्पायो
15 अञ्जतर भिक्खु वाळकन्तार पाहेसि । त वाळा जीविता वोरपेसु पे० त वाळा जीविता न वोरपेसु । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(७८) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु अञ्जतर भिक्खु चोरकन्तार पाहेसि । त चोरा जीविता वोरपेसु । तस्स कुक्कुच्च अहोसि
20 पे० “अनापत्ति, भिक्खु, नमरणाधिप्पायस्सा” ति ।

(७९-८०) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु मरणाधिप्पायो अञ्जतर भिक्खु चोरकन्तार पाहेसि । त चोरा जीविता वोरपेसु पे० त चोरा जीविता न वोरपेसु । तस्स कुक्कुच्च अहोसि
25 पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

१६५ (८१-८४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु त मञ्जमानो त जीविता वोरपेसि पे० त मञ्जमानो अञ्ज जीविता
110 वोरपेसि पे० अञ्ज मञ्जमानो त जीविता वोरपेसि पे० अञ्ज मञ्जमानो अञ्ज जीविता वोरपेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।
30

(८५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु अमनुस्सेन

गहितो होति । अञ्जतरो भिक्खु तस्स भिक्खुनो पहार अदासि । सो भिक्खु कालमकासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, नमरणाधिप्पायस्सा” ति ।

(८६-८७) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु अमनुस्सेन गहितो होति । अञ्जतरो भिक्खु मरणाधिप्पायो तस्स भिक्खुनो पहार 5 अदासि । सो भिक्खु कालमकासि पे० सो भिक्खु न कालमकासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(८८) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु कल्याणकम्मस्स सग्गकथ कथेसि । सो अधिमुत्तो कालमकासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० 10 “अनापत्ति, भिक्खु, नमरणाधिप्पायस्सा” ति ।

(८९-९०) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु मरणाधिप्पायो कल्याणकम्मस्स सग्गकथ कथेसि । सा अधिमुत्तो कालमकासि पे० सो अधिमुत्तो न कालमकासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, 15 भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(९१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु नेरयिकस्स निरय कथ कथेसि । सो उत्तसित्वा कालमकासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, नमरणाधिप्पायस्सा” ति ।

(९२-९३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु मरणाधिप्पायो नेरयिकस्स निरयकथ कथेसि । सो उत्तसित्वा कालमकासि पे० सो 20 उत्तसित्वा न कालमकासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

१६६ (९४) तेन खो पन समयेन आलवका^१ भिक्खू नवकम्म करोन्ता रुक्ख छिन्दन्ति । अञ्जतरो भिक्खु अञ्जतरं भिक्खु एतदवोच - “आवुसो, अत्रट्ठितो छिन्दाही” ति । त तत्रट्ठित छिन्दन्त रुक्खो ओत्थरित्वा 25 मारेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, नमरणाधिप्पायस्सा” ति ।

(९५-९६) तेन खो पन समयेन आलवका भिक्खू नवकम्म करोन्ता रुक्ख छिन्दन्ति । अञ्जतरो भिक्खु मरणाधिप्पायो अञ्जतर भिक्खु एतदवोच - “आवुसो, अत्रट्ठितो छिन्दाही” ति । त तत्रट्ठित 30

छिन्दन्त रुक्खो ओत्थरित्वा मारेसि पे० रुक्खो ओत्थरित्वा न मारसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

१६७ (६७) तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू दाय 5 आलिम्पेसु, मनुस्सा दड्ढा कालमकसु । तेस कुक्कुच्च अहोगि पे० “अनापत्ति, भिक्खवे, नमरणाधिप्पायस्सा” ति ।

(६८-६९) तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू मरणाधिप्पाया दाय आलिम्पेसु । मनुस्सा दड्ढा कालमकसु पे० दड्ढा न कालमकसु । तेस कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खवे, पाराजिकस्स, 10 आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

86 १६८ (१००) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु आघातन गन्त्वा चोरघात एतदवोच - “आवुसो, मायिम किलमेसि । एकेन पहारेन जीविता वोरपेही” ति । “सुट्ठु, भन्ते” ति एकेन पहारेन जीविता वोरपेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, 15 आपन्नो पाराजिक” ति ।

(१०१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु आघातन गन्त्वा चोरघात एतदवोच - “आवुसो, मायिम किलमेसि । एकेन पहारेन जीविता वोरपेही” ति । सो - “नाह तुय्ह वचन करिस्सामी” ति त जीविता वोरपेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, 20 पाराजिकस्स, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

१६९ (१०२) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो पुरिसो जातिघरे हत्थपादच्छिन्नो जातकेहि सम्परिकिण्णो होति । अञ्जतरो भिक्खु ते मनुस्से एतदवोच - “आवुसो, इच्छथ इमस्स मरण” ति ? “आम, भन्ते, 112 इच्छामा” ति । “तेन हि तक्क पायथा” ति । ते त तक्क पायेसु । सो 25 कालमकासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(१०३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो पुरिसो कुलघरे हत्थपादच्छिन्नो जातकेहि सम्परिकिण्णो होति । अञ्जतरा भिक्खुनी ते मनुस्से एतदवोच - “आवुसो, इच्छथ इमस्स मरण” ति ? “आमय्ये”,

इच्छामा” ति । “तेन हि लोणसोवीरकं पायेथा” ति । ते त लोणसोवीरकं पायेसु । सो कालमकासि । तस्सा कुक्कुच्च अहोसि । अयं खो सा भिक्खुनी भिक्खुनीन एतमत्थं आरोचेसि । भिक्खुनियो भिक्खून एतमत्थं आरोचेसु । भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसु । “आपत्तिं सा, भिक्खवे, भिक्खुनी आपन्ना पाराजिक” ति ।

5

—०—

§ ४ चतुर्थपाराजिक

(उत्तरिमनुस्सवम्मालपने)

(१) वग्गुमुदातीरियभिक्खुबत्थु

१७० तेन समयेन बुद्धो भगवा वेसालियं विहरति महावने कूटागारसालाय । तेन खो पन समयेन सम्बहुला सन्दिट्ठा सम्भत्ता भिक्खू वग्गुमुदायं नदिया तीरे वस्स उपगच्छिंसु । तेन खो पन समयेन वज्जी दुब्भिक्षा होति द्वीहितका सेतट्ठिका सलाकावुत्ता, न सुकरा उज्जेन पग्गहेन यापेतु । अथ खो तेसं भिक्खून एतदहोसि — “एतरहि खो वज्जी 10 दुब्भिक्षा द्वीहितिका सेतट्ठिका सलाकावुत्ता, न सुकरा उज्जेन पग्गहेन यापेतु । केन नु खो मय उपायेन समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुक वस्स वसेय्याम, न च पिण्डकेन किलमेय्यामा” ति ? एकच्चे एवमाहसु — “हन्द मय, आवुसो, गिहीन कम्मन्त अधिट्ठेम, एव ते अम्हाक दातु मज्झिस्सन्ति । एव मय समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुक वस्स 15 वसिस्साम, न च पिण्डकेन किलमिस्सामा” ति । एकच्चे एवमाहसु — ‘अल, आवुसो, किं गिहीन कम्मन्त अधिट्ठितेन । हन्द मय, आवुसो, गिहीन दूतेय्यं हराम, एव ते अम्हाक दातु मज्झिस्सन्ति । एव मय समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुक वस्स वसिस्साम, न च पिण्डकेन किलमिस्सामा” ति । एकच्चे एवमाहसु — “अल, आवुसो, किं गिहीन कम्मन्त अधिट्ठितेन । 20 B 11 किं गिहीन दूतेय्यं हटेन । हन्द मय, आवुसो, गिहीन अज्जमज्जस्स उत्तरिमनुस्सवम्मस्स वण्ण भासिस्साम — ‘असुको भिक्खु पठमस्स ज्ञानस्स लाभी, असुको भिक्खु दुतियस्स भानस्स लाभी, असुको भिक्खु ततियस्स ज्ञानस्स लाभी, असुको भिक्खु चतुत्थस्स भानस्स लाभी, असुको भिक्खु सोतापन्नो, असुको भिक्खु सकदागामी, असुको भिक्खु 25

R 88

अनागामी, असुको भिक्खु अरहा, असुको भिक्खु तेविज्जो, असुको भिक्खु छल्लभिञ्जो' ति । एव ते अम्हाक दातु मज्झिस्सन्ति । एव मय समग्गा-
सम्मोदमाना अविवदमाना फासुक वस्स वसिस्साम, न च पिण्डकेन किल-
मिस्सामा' ति । "एसो येव खो, आवुसो, सेय्यो यो अम्हाक गिहीन अञ्ज
5 मञ्जस्स उत्तरिमनुस्सधम्मस्स वण्णो भासितो" ति ।

१७१ अथ खो ते भिक्खू गिहीन अञ्जमञ्जस्स उत्तरिमनुस्स-
धम्मस्स वण्ण भासिसु - "असुको भिक्खु पठमस्स ज्ञानस्स लाभो पे०
असुको भिक्खु छल्लभिञ्जो" ति ।

अथ खो ते मनुस्सा - "लाभा वत नो, सुलद्ध वत नो, येस वत
10 नो एवरूपा भिक्खू वस्स उपगता, न वत नो इतो पुब्बे एवरूपा भिक्खू
वस्स उपगता यथयिमे भिक्खू सीलवन्तो कल्याणधम्मा" ति, ते न
तादिसानि भोजनानि अत्तना परिभुञ्जन्ति^१ मातापितून^२ देन्ति पुत्तदारस्स^३
देन्ति दासकम्मकरपोरिस्सस्स देन्ति मित्तामच्चान देन्ति जातिसालोहितान
देन्ति, यादिसानि भिक्खून देन्ति । ते न तादिसानि खादनीयानि^४ सायनी
15 यानि पानानि अत्तना खादन्ति सायन्ति पिवन्ति मातापितून देन्ति
पुत्तदारस्स देन्ति दासकम्मकरपोरिस्सस्स देन्ति मित्तामच्चान देन्ति
जातिसालोहितान देन्ति, यादिसानि भिक्खून देन्ति ।

अथ खो ते भिक्खू वण्णवन्तो^५ अहेसु पीणिन्द्रिया पसन्नमुखवण्णा
विप्पसन्नछविवण्णा । आचिण्ण खो पनेत वस्स^६ वुत्थान^७ भिक्खून
20 भगवन्त दस्सनाय उपसङ्कमितु । अथ खो ते भिक्खू वस्स वुत्था
तेमासच्चयेन सेनासन ससामेत्वा पत्तचीवर आदाय येन वेसाली तेन पक्क-
मिसु । अनुपुब्बेन^८ येन वेसाली महावन कूटागारसाला येन भगवा तेनुप-
सङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदिसु ।

114

तेन खो पर्न समयेन दिसासु वस्स वुत्था भिक्खू किंसा होन्ति
25 लूखा दुब्बण्णा उप्पण्डुप्पण्डुकजाता धमनिसन्थतगत्ता, वग्गुमुदातीरिया
पन भिक्खू वण्णवन्तो होन्ति पीणिन्द्रिया पसन्नमुखवण्णा विप्पसन्न
छविवण्णा । आचिण्ण खो पनेत बुद्धान भगवन्तान आगन्तुकेहि भिक्खूहि
सद्धि पटिसम्मोदितु । अथ खो भगवा वग्गुमुदातीरिये भिक्ख

१ भुञ्जति - स्या०, रो० । २ मातापितुन् - सी० । ३ पुत्तदारस्स - सी० ।
४ खादनीयानि - रो० । ५ वण्णवा - सी० म० । ६ वस्सवुत्था - म० । ७ अनुपुब्बेन चारिक
चरमाना - स्या० ।

एतदवोच — “कच्चि, भिक्खवे, खमनीय कच्चि यापनीय कच्चि समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुक वस्स वसित्थ न च पिण्डकेन किलमित्था” ति ? “खमनीय, भगवा, यापनीय, भगवा । समग्गा च मय, भन्ते, सम्मोदमाना अविवदमाना फासुक वस्स वसिम्हा, न च पिण्डकेन किलमिम्हा” ति । जानन्ता पि तथागता पुच्छन्ति, जानन्ता पि 5 R न पुच्छन्ति पे० द्वीहाकारेहि बुद्धा भगवन्तो भिक्खू पटिपुच्छन्ति — धम्म वा देसेस्साम, सावकान वा सिक्खापद पञ्ञापेस्सामा^१ ति । अथ खो भगवा वग्गुमुदातीरिये भिक्खू एतदवोच — “यथाकथ पन तुम्हे, भिक्खवे, समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुक वस्स वसित्थ न च पिण्डकेन किलमित्था” ति ? अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु — 10 “कच्चि पन वो, भिक्खवे, भूत” ति ? “अभूत, भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा — “अननुच्छविक^२, मोघपुरिसा, अननुलोमिक अप्पतिरूप^३ अस्सामणक अकप्पिय अकरणीय । कथ हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, उदरस्स कारणा गिहीन अञ्ञामञ्ञस्स उत्तरिमनुस्सधम्मस्स वण्ण भासिस्सथ । वर तुम्हेहि, मोघपुरिसा, तिण्हेन गोधिकन्तनेन कुच्छि^४ परिकन्तो, न त्वेव 15 उदरस्स कारणा गिहीन अञ्ञामञ्ञस्स उत्तरिमनुस्सधम्मस्स वण्णो भासितो ।। त किस्स हेतु ? ततो निदान हि, मोघपुरिसा, मरण वा निगच्छेय्य मरणमत्त वा दुक्ख, न त्वेव तप्पच्चया कायस्स भेदा पर मरणा अपाय दुग्गतिं विनिपात निरय उपपज्जेय^५ । इतो निदान च खो, मोघपुरिसा, कायस्स भेदा पर मरणा अपाय दुग्गतिं विनिपात निरय 20 उपपज्जेय्य । नेत, मोघपुरिसा, अप्पसन्नान वा पसादाय” पे० विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि —

१७२ “पञ्चिमे, भिक्खवे, महाचोरा सन्तो सविज्जमाना लोकस्मि । क्तमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, एकच्चस्स महाचोरस्स एव होति — ‘कुदास्सु नामाह सतेन वा सहस्सेन वा परिवुतो गामनिगमराजधानीसु 25 B आहिण्डिस्सामि हनन्तो घातेन्तो छिन्दन्तो छेदापेन्तो पचन्तो पचापेन्तो’ ति । सो अपरेन समयेन सतेन वा सहस्सेन वा परिवुतो गामनिगमराजधानीसु आहिण्डति हनन्तो घातेन्तो छिन्दन्तो छेदापेन्तो पचन्तो पचापेन्तो । एवमेव खो, भिक्खवे, इधेकच्चस्स पापभिक्खुनो एव होति — ‘कुदास्सु नामाह सतेन

१ पञ्ञापेस्सामा — म० । २ अननुच्छविय — रो० । ३ अप्पटिरूप — स्या० रो० । ४ कुच्छि — स्या०, रो०, म० । ५ उपपज्जय — सी० । ६ पाचतो — सी०, म० ।

वा सहस्सेन वा परिवृतो गामनिगमराजधानीसु चारिक चरिस्सामि
सक्कतो गरुकतो मानितो पूजितो अपचितो गहट्टान चैव पब्बजितान च,
लाभी चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारान' ति ।
सो अपरेन समयेन सतेन वा सहस्सेन वा परिवृतो गामनिगमराजधानीसु
0 5 चारिक चरति सक्कतो गरुकतो मानितो पूजितो अपचितो गहट्टान
चैव पब्बजितान च, लाभी चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्ज
परिक्खारान । अय, भिक्खवे, पठमो महाचोरो सन्तो सविज्जमानो
लोकस्मि ।

“पुन च पर, भिक्खवे, इधेकच्चो पापभिक्खु तथागतप्पवेदित
10 धम्मविनय परियापुणित्वा अत्तनो दहति' । अय, भिक्खवे, दुतियो महाचोरो
सन्तो सविज्जमानो लोकस्मि ।

“पुन च पर, भिक्खवे, इधेकच्चो पापभिक्खु सुद्ध ब्रह्मचारि परिसुद्ध
ब्रह्मचरिय चरन्त अमूलकेन अब्रह्मचरियेन अनुद्धसेति । अय, भिक्खवे,
ततियो महाचोरो सन्तो सविज्जमानो लोकस्मि ।

15 “पुन च पर, भिक्खवे, इधेकच्चो पापभिक्खु यानि तानि सङ्खस्स
गरुभण्डानि गरुपरिक्खारानि, सेय्यथिद^१ -आरामो आरामवत्थु विहारो
विहारवत्थु मञ्चो पीठ भिसि^२ बिम्बोहन^३ लोहकुम्भी लोहभाणक^४ लोह-
वारको लोहकटाह वासी^५ फरसु^६ कुठारी कुदालो^७ निखादन वल्ली^८ वेळु^९
मुञ्ज बब्बज^{१०} तिण मत्तिका दारुभण्ड मत्तिकाभण्ड, तेहि गिही^{११} सङ्गण्हाति
20 उपलापेति । अय, भिक्खवे, चतुत्थो महाचोरो सन्तो सविज्जमानो
लोकस्मि ।

“सदेवके, भिक्खवे, लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजाय
सदेवमनुस्साय अय अगो महाचोरो यो असन्त अभूत उत्तरिमनुस्सधम्म
उत्तलपति । त किस्स हेतु ? थेय्याय वो, भिक्खवे, रट्ठपिण्डो भुत्तो” ति ।

116 25

अञ्जथा सन्तमत्तान, अञ्जथा यो पवेदये ।

निकच्च कितवस्सेव, भुत्त थेय्येन तस्स त ॥

१ हृदति - स्या०, हरति - रो० । २ सेय्यथिद - सी० स्या० रो० । ३ भिसी - स्या०,
रो० । ४ बिम्बोहा - म० । ५ लोहभाणको - रो० लोहभाणको - सी० । ६ वासी - म० ।
७ परसु - म० । ८ कुठारि - सी० । ९ कुदालो - सा० स्या० रो० । १० वल्ली - स्या०, रो० ।
११ वेळु - सी० । १२ पब्बज - स्या०, म० । १३ गिहि - म० ।

(४) अनुपञ्जाति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा
 १० भिक्खू आमन्तेसि पे० “एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दि-
 सेय्याथ -

17

“यो पन भिक्खु अनभिजान उत्तरिमनुस्सधम्म अत्तुपनायिक
 5 अलमरियञ्जाणदस्सन समुदाचरेय्य - ‘इति जानामि इति पस्सामी’ ति,
 ततो अपरेन समयेन समनुगाहीयमानो वा असमनुगाहीयमानो वा आपन्नो
 विसुद्धापेक्खो एव वदेय्य - ‘अजानमेव, आवुसो, अवच जानामि, अपस्स
 पस्सामि । तुच्छ मुसा विलपि’ ति, अञ्जात्र अधिमाना, अय पि पाराजिको
 होति असवासो’ ति ।

(५) विभङ्गो

10 १७५ यो पना ति यो यादिसो पे० भिक्खू ति पे०
 अय इमस्मि अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

अनभिजान ति असन्त अभून् असविज्जमान अजानन्तो अपस्सन्तो
 अत्तनि कुसल धम्म - अत्थि मे कुसलो धम्मो’ ति ।

उत्तरिमनुस्सधम्मो नाम ज्ञान विमोक्खो^१ समाधि समापत्ति
 15 जाणदस्सन मग्गभावना फलसच्छिकिरिया किलेसप्पहान^२ विनीवरणता
 चित्तस्स सुञ्जागारे अभिरति ।

अत्तुपनायिक ति ते वा कुसले धर्मे अत्तनि उपनेति अत्तान वा
 तेसु कुसलेसु धम्मेषु उपनेति ।

जाण ति तिस्सो विज्जा । दस्सन ति य जाण त दस्सन । य दस्सन
 20 त जाण ।

92 समुदाचरेय्या ति आरोचेय्य इत्थिया वा पुरिसस्स वा गहट्टस्स
 वा पब्बजितस्स वा ।

इति जानामि इति पस्सामी ति जानामह एते धम्मे, पस्सामह
 एते धम्मे अत्थि च एते^३ धम्मा मयि^३, अह च एतेसु धम्मेषु सन्दिस्सामी ति ।

ततो अपरेन समयेना ति यस्मि खणे समुदाचिण्ण होति त खण
 25 त लय त मुहुत्त बीतिवत्ते ।

समनुगाहीयमानो ति य वत्थु पटिञ्जात होति तस्मि वत्थुस्मि

१ कुसला धम्मा - स्या० । २ विमोक्ख - सी० स्या० ३ रो० । ३ किलेसपहान -
 रो० । ४-४ मे एते धम्मा - सी०, स्या० ।

समनुग्गाहीयमानो — “किन्ते अधिगत, किन्ति ते अधिगत, कदा ते अधिगत, कथं ते अधिगत, कतमे ते किलेसा पहीना, कतमेस त्वं धम्मान वा^१ लाभी” ति ।

असमनुग्गाहीयमानो ति न केनचि वुच्चमानो ।

B 1

आपन्नो ति पापिच्छो इच्छापकतो असन्त अभूत उत्तरि-^५
मनुस्सधम्म उल्लपित्वा पाराजिक आपत्तिं आपन्नो होति ।

विसुद्धापेक्खो ति गिही वा होतुकामो उपासको वा होतुकामो
आरामिको वा होतुकामो सामणरो वा होतुकामो ।

अजानमेव, आवुसो, अवच — जानामि, अपस्स पस्सामी ति
नाह एते धम्मे जानामि, नाह एते धम्मे पस्सामि, नत्थि^२ च एते धम्मा^३
मयि^४, न चाह एतेसु धम्मेसु सन्दिस्सामी ति ।

तुच्छ मुसा विलपि ति तुच्छक मया भणित, मुसा मया भणित,
अभूत मया भणित^५, अजानन्तेन मया भणित ।

अञ्जत्र अधिमाना ति ठपेत्वा अधिमान ।

अय पी ति पुरिमे उपादाय वुच्चति ।

15

पाराजिको होती ति सेय्यथापि नाम तालो मत्थकच्छिन्नो
अभब्बो पुन विरुब्धि^६, एवमेव भिक्खु पापिच्छो इच्छापकतो असन्त
अभूत उत्तरिमनुस्सधम्म उल्लपित्वा असमणो^७ होति असक्यपुत्तियो ।
तेन वुच्चति — “पाराजिको होती” ति ।

असवासो ति सवासो नाम एककम्म एकुद्देशो समसिक्खता^८ — एसो^{२०}
सवासो नाम । सो तेन सिद्धिं नत्थि । तेन वुच्चति — “असवासो” ति ।

१७६ उत्तरिमनुस्सधम्मो नाम ज्ञान विमोक्खो समाधि समापत्ति
वाणदस्सन मग्गभावना फलसच्छिकिरिया किलेसप्पहान विनीवरणता
चित्तस्स सुञ्जागारे अभिरति ।

ज्ञान ति पठम भान दुतिय ज्ञान ततिय भान चतुत्थ ज्ञान ।

25

विमोक्खो ति सुञ्जतो विमोक्खो अनिमित्तो विमोक्खो अप्प-
णिहितो विमोक्खो ।

समाधी ति सुञ्जतो समाधि अनिमित्तो समाधि अप्पणिहितो
समाधि ।

R 9

१ स्या० रो०, म० पोत्थकेसु नत्थि । २-२ नत्थि च मे एते धम्मा — सी०, स्या० ।

३ एत्थ असन्त मया भणित^५ ति अधिको पाठो स्या० पोत्थके दिस्सति । ४ विरुब्धि — स्या० ।

५ असमणो — रो० । ६ समसिक्खता — सी० स्या० रो० । ७ किलसपहान — रो० ।

19

समापत्ती ति सुञ्जाता समापत्ति अनिमित्ता समापत्ति
अपणिहिता समापत्ति ।

बाण ति तिस्सो विज्जा ।

मग्गभावना ति चत्तारो सतिपट्टाना, चत्तारो सम्मप्पधाना,
5 चत्तारो इद्धिपादा, पञ्चिन्द्रियानि, पञ्च बलानि, सत्त बोज्झङ्गा,
अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो ।

फलसच्छिकिरिया ति सोतापत्तिफलस्स सच्छिकिरिया, सकदा-
गामिफलस्स सच्छिकिरिया, अनागामिफलस्स सच्छिकिरिया, अरहत्तस्स^१
सच्छिकिरिया ।

10 किलेसप्पहान ति रागस्स पहान दोसस्स पहान मोहस्स पहान ।
विनीवरणता चित्तस्सा ति रागा चित्त विनीवरणता, दोसा चित्त
विनीवरणता, मोहा चित्त विनीवरणता ।

सुञ्जागारे अभिरती ति पठमेन ज्ञानेन सुञ्जागारे अभिरति,
दुतियेन ज्ञानेन सुञ्जागारे अभिरति, ततियेन ज्ञानेन सुञ्जागारे अभिरति,
15 चतुत्थेन ज्ञानेन सुञ्जागारे अभिरति ।

१७७ तीहाकारेहि पठम ज्ञान समापज्जि ति सम्पजानमुसा
भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स, पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्स ति,
भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणित ति ।

चतूहाकारेहि पठम ज्ञान समापज्जि ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स
20 आपत्ति पाराजिकस्स - पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्स ति, भणन्तस्स होति
मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणित ति, विनिधाय दिट्ठि ।

पञ्चहाकारेहि पठम ज्ञान समापज्जि ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स
आपत्ति पाराजिकस्स - पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्स ति, भणन्तस्स होति
मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणित ति, विनिधाय दिट्ठि
25 विनिधाय खन्ति ।

20

छहाकारेहि पठम ज्ञान समापज्जि ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स
आपत्ति पाराजिकस्स - पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्स ति, भणन्तस्स
होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणित ति, विनिधाय
दिट्ठि, विनिधाय खन्ति, विनिधाय रुचि ।

30 सत्तहाकारेहि पठम ज्ञान समापज्जि ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स

१ अरहत्तफलस्स - स्या०, रो० ।

मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणित ति, विनिधाय दिट्ठि,
विनिधाय खन्ति ।

छहाकारेहि पठम ज्ञान समापन्नो ति सम्पज्ञानमुसा भणन्तस्स
 आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्स ति, भणन्तस्स होति
 5 मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणित ति, विनिधाय
 दिट्ठि, विनिधाय खन्ति, विनिधाय रुचि ।

सत्तहाकारेहि पठम ज्ञान समापन्नो ति सम्पज्ञानमुसा भणन्तस्स
 आपत्ति पाराजिकस्स - पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्स ति, भणन्तस्स होति
 मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणित ति, विनिधाय दिट्ठि,
 10 विनिधाय खन्ति, विनिधाय रुचिं, विनिधाय भाव ।

१८० तीहाकारेहि पठमस्स ज्ञानस्स लाभीम्ही^१ ति सम्पजानमुसा
भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स — पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्स ति,
भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणित ति ।

चतूहाकारेहि पठमस्स ज्ञानस्स लाभीम्ही ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स
 15 आपत्ति पाराजिकस्स - पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्स ति, भणन्तस्स होति
 मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणित ति, विनिश्चाय दिट्ठि ।

122 पञ्चहाकारेहि पठमस्स ज्ञानस्स लाभोम्ही ति सम्पजानमुसा भण-
न्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणितस्स ति, भणन्तस्स
होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणित ति, विनिधाय
20 दिट्ठि, विनिधाय खन्ति ।

छहाकारेहि पठमस्स भानस्स लाभिम्ही ति सम्पजानमुसा
भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्स ति, भणन्तस्स
होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणित ति, विनिधाय दिट्ठि,
विनिधाय खन्ति, विनिधाय रुचि ।

25 सत्तहाकारेहि पठमस्स ज्ञानस्स लाभीम्ही ति सम्पजानमुसा
भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स - पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्स ति,
भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणित
ति, विनिधाय दिट्ठि, विनिधाय खन्ति, विनिधाय रुचि, विनिधाय भाव ।

१८१ तीहाकारेहि पठमस्स ज्ञानस्स वसीम्ही' ति सम्पजानमुसा
३० भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स - पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्स ति,

१ लाभिम्हो - सी०, स्या० । २ वसिम्हो - सी०, स्या० ।

भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स - पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्स ति,
भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणित
ति, विनिधाय दिट्ठि, विनिधाय खन्ति, विनिधाय रुचि, विनिधाय
भाव ।

5 (यथा इद पठम ज्ञान वित्थारित त सब्ब पि वित्थारेतब्ब)

१८३ तीहाकारेहि दुतिय ज्ञान ततिय ज्ञान चतुत्थ ज्ञान
समापज्जि समापज्जामि समापन्नो चतुत्थस्स ज्ञानस्स लाभीमिह
124 वसीमिह चतुत्थ ज्ञान सच्छिकता मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स
आपत्ति पाराजिकस्स । पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्स ति, भणन्तस्स
10 होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणित ति,
विनिधाय दिट्ठि, विनिधाय खन्ति, विनिधाय रुचि, विनिधाय भाव ।

१८४ तीहाकारेहि सुञ्जत विमोक्ख अनिमित्त विमोक्ख
अप्पणिहित विमोक्ख समापज्जि समापज्जामि समापन्नो अप्प-
णिहितस्स विमोक्खस्स लाभीमिह वसीमिह अप्पणिहितो विमोक्खो
15 सच्छिकतो मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स
पे० ।

तीहाकारेहि सुञ्जत समाधि अनिमित्त समाधि अप्पणिहित
समाधि समापज्जि समापज्जामि समापन्नो अप्पणिहितस्स समाधिस्स
लाभीमिह वसीमिह अप्पणिहितो समाधि सच्छिकतो मया ति
20 सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि सुञ्जत समापत्ति अनिमित्त समापत्ति अप्पणिहित
समापत्ति समापज्जि समापज्जामि समापन्नो अप्पणिहिताय समा-
पत्तिया लाभीमिह वसीमिह अप्पणिहिता समापत्ति सच्छिकता मया ति
सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

25 तीहाकारेहि तिस्सो विज्जा समापज्जि समापज्जामि समापन्नो
तिस्सन्न विज्जान लाभीमिह वसीमिह तिस्सो विज्जा सच्छिकता मया ति
सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

125 तीहाकारेहि चत्तारो सतिपट्टाने चत्तारो सम्मप्यधाने चत्तारो
इद्धिपादे समापज्जि समापज्जामि समापन्नो चतुन्न इद्धिपादान
30 लाभीमिह वसीमिह चत्तारो इद्धिपादा सच्छिकता मया ति सम्पजान-
मुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि पञ्चिन्द्रियानि पञ्च बलानि समापज्जि समा
पज्जामि समापन्तो पञ्चन्न बलान लाभीम्हि वसीम्हि पञ्च-
बलानि सच्छिक्तानि मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।-

तीहाकारेहि सत्त बोज्झङ्गे समापज्जि समापज्जामि समापन्नो
सत्तन्न बोज्झङ्गान लाभीम्हि वसीम्हि सत्त बोज्झङ्गा सच्छिक्ता 5
मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि अरिय अट्ठङ्गिक मग्ग समापज्जि समापज्जामि
समापन्नो अरियस्स अट्ठङ्गिकस्स मग्गस्स लाभीम्हि वसीम्हि अरियो
अट्ठङ्गिको मग्गो सच्छिक्तो मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति
पाराजिकस्स । 10

तीहाकारेहि सोतापत्तिफल सकदागामिफल अनागामिफल
अरहत्त^१ समापज्जि समापज्जामि समापन्नो अरहत्तस्स लाभीम्हि
वसीम्हि अरहत्त सच्छिक्त मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति
पाराजिकस्स । R 1

तीहाकारेहि रागो मे चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो 15
उक्खेटितो समुक्खेटितो ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि दोसो मे चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो
उक्खेटितो समुक्खेटितो ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि मोहो मे चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो
उक्खेटितो समुक्खेटितो ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स । 20

तीहाकारेहि रागा मे चित्त विनीवरण ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स
आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि दोसा मे चित्त विनीवरण ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स
आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि पे० सत्तहाकारेहि मोहा मे चित्त विनीवरण ति 25
सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स—पुब्बेवस्स होति मुसा
भणिस्स ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा
मया भणित ति, विनिधाय दिट्ठि, विनिधाय खन्ति, विनिधाय रुचि,
विनिधाय भाव ।

सुद्धिक निवृत्ति ।

१ अरहत्तफलं - स्या० ।

B 126

१८५ तीहाकारेहि पठम च ज्ञान दुतिय च ज्ञान समापज्जि
समापज्जामि समापन्नो पठमस्स च ज्ञानस्स दुतियस्स च ज्ञानस्स
लाभीम्हि वसीम्हि पठम च ज्ञान दुतिय च ज्ञान सच्छिकत मया ति
सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स पे० ।

5 तीहाकारेहि पठम च ज्ञान ततिय च ज्ञान समापज्जि
समापज्जामि समापन्नो पठमस्स च ज्ञानस्स ततियस्स च ज्ञानस्स
लाभीम्हि वसीम्हि पठम च ज्ञान ततिय च ज्ञान सच्छिकत मया ति
सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि पठम च ज्ञान चतुत्थ च ज्ञान समापज्जि समा-
10 पज्जामि समापन्नो पठमस्स च ज्ञानस्स चतुत्थस्स च ज्ञानस्स लाभीम्हि
वसीम्हि पठम च ज्ञान चतुत्थ च ज्ञान सच्छिकत मया ति सम्पजान-
मुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि पठम च ज्ञान सुञ्जत च विमोक्ख पठम च ज्ञान
अनिमित्त च विमोक्ख पठम च ज्ञान अप्पणिहित च विमोक्ख समा-
15 पज्जि समापज्जामि समापन्नो पठमस्स च ज्ञानस्स अप्पणिहितस्स
च विमोक्खस्स लाभीम्हि वसीम्हि पठम च ज्ञान अप्पणिहितो च
विमोक्खो सच्छिकतो मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति
पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि पठम च ज्ञान सुञ्जत च समाधि पठम च ज्ञान
20 अनिमित्त च समाधि पठम च ज्ञान अप्पणिहित च समाधि समापज्जि
समापज्जामि समापन्नो पठमस्स च ज्ञानस्स अप्पणिहितस्स च
समाधिस्स लाभीम्हि वसीम्हि पठम च ज्ञान अप्पणिहितो च समाधि
सच्छिकतो मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि पठम च ज्ञान सुञ्जत च समापत्ति पठम च ज्ञान
25 अनिमित्त च समापत्ति पठम च ज्ञान अप्पणिहित च समापत्ति समा-
पज्जि समापज्जामि समापन्नो पठमस्स च ज्ञानस्स अप्पणिहिताय च
समापत्तिया लाभीम्हि वसीम्हि पठम च ज्ञान अप्पणिहिता च समा-
पत्ति सच्छिकता मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि पठम च ज्ञान तिस्सो च विज्जा समापज्जि समा-
30 पज्जामि समापन्नो पठमस्स च ज्ञानस्स तिस्सन्न च विज्जान लाभीम्हि
वसीम्हि पठम च ज्ञान तिस्सो च विज्जा सच्छिकता मया ति

सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि पठम च ज्ञान चत्तारो च सतिपट्टाने पठम च ज्ञान
चत्तारो च सम्मप्पधाने पठम च भान चत्तारो च इद्धिपादे समापज्जि
समापज्जामि समापन्नो पठमस्स च ज्ञानस्स चतुन्न च इद्धिपादान
लाभीम्हि वसीम्हि पठम च भान चत्तारो च इद्धिपादा सच्छिकता 5
मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि पठम च ज्ञान पञ्च च इन्द्रियानि पठम च
भान पञ्च च बलानि समापज्जि समापज्जामि समापन्नो
पठमस्स च ज्ञानस्स पञ्चन्न च बलान लाभीम्हि वसीम्हि पठम
च ज्ञान पञ्च च बलानि सच्छिकतानि मया ति सम्पजानमुसा 10
भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

१८६ तीहाकारेहि पठम च भान सत्त च बोज्झङ्ग
समापज्जि समापज्जामि समापन्नो पठमस्स च ज्ञानस्स सत्तन्न
च बोज्झङ्गान लाभीम्हि वसीम्हि पठम च भान सत्त च बोज्झङ्गा
सच्छिकता मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स । 15

तीहाकारेहि पठम च भान अरिय च अटुङ्गिक मग्ग
समापज्जि समापज्जामि समापन्नो पठमस्स च भानस्स अरियस्स
च अटुङ्गिकस्स मग्गस्स लाभीम्हि वसीम्हि पठम च भान अरियो
च अटुङ्गिको मग्गो सच्छिकतो मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स
आपत्ति पाराजिकस्स । 20

तीहाकारेहि पठम च भान सोतापत्तिफल च पठम च ज्ञान
सकदागामिफल च पठम च ज्ञान अनागामिफल च पठम च ज्ञान
अरहत्त च समापज्जि समापज्जामि समापन्नो पठमस्स च
ज्ञानस्स अरहत्तस्स^१ च लाभीम्हि वसीम्हि पठमे च ज्ञान अरहत्त
च सच्छिकत मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स । 25

तीहाकारेहि पठम च ज्ञान समापज्जि समापज्जामि
समापन्नो पठमस्स च ज्ञानस्स लाभीम्हि वसीम्हि पठम च
ज्ञान सच्छिकत मया, रागो च मे चत्तो दोसो च मे चत्तो
मोहो च मे चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो
समुक्खेटितो ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स । 30

तीहाकारेहि पे० सत्तहाकारेहि पठम च ज्ञान समापज्जि
 समापज्जामि समापन्नो पठमस्स च ज्ञानस्स लाभोमिह वसीमिह
 पठम च ज्ञान सच्छिक्त मया, रागा च मे चित्त विनीवरण दोसा
 28 च मे चित्त विनीवरण मोहा च मे चित्त विनीवरण ति सम्पजानमुसा
 5 भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स । पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्स ति,
 भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणित
 ति, विनिधाय दिट्ठि, विनिधाय खन्ति, विनिधाय रुचि, विनिधाय
 भाव ।

खण्डचक्क निट्ठित ।

१८७ तीहाकारेहि दुतिय च ज्ञान ततिय च ज्ञान समा-
 10 पज्जि समापज्जामि समापन्नो दुतियस्स च भानस्स ततियस्स च
 ज्ञानस्स लाभोमिह वसीमिह दुतिय च ज्ञान ततिय च ज्ञान सच्छिक्त
 मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि दुतिय च भान चतुत्थ च भान समापज्जि समा-
 पज्जामि समापन्नो दुतियस्स च भानस्स चतुत्थस्स च भानस्स लाभोमिह
 15 वसीमिह दुतिय च भान चतुत्थ च भान सच्छिक्त मया ति सम्पजान-
 मुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि दुतिय च भान सुञ्जत च विमोक्ख अनिमित्त च
 विमोक्ख अप्पणिहित च विमोक्ख सुञ्जत च समाधि अनिमित्त च
 समाधि अप्पणिहित च समाधि सुञ्जत च समापत्ति अनिमित्त च
 20 समापत्ति अप्पणिहित च समापत्ति तिस्रो च विज्जा चत्तारो च
 सत्तिपट्ठाने चत्तारो च सम्मप्पधाने चत्तारो च इद्धिपादे पञ्च च
 इन्द्रियाणि पञ्च च बलानि सत्त च बोज्झङ्गे अरिय च अट्ठङ्गिक
 मग्गं सोत्तापत्तिफल च संकदागामिफल च अनागामिफल च
 अरहत्त च समापज्जि समापज्जामि समापन्नो दुतियस्स च ज्ञानस्स
 25 अरहत्तस्स च लाभोमिह वसीमिह दुतिय च भान अरहत्त च सच्छिक्त
 मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि दुतिय च ज्ञान समापज्जि समापज्जामि समा-
 पन्नो दुतियस्स च भानस्स लाभोमिह वसीमिह दुतिय च ज्ञान सच्छि-
 क्त मया, रागो च मे चत्तो दोसो च मे चत्तो मोहो च मे चत्तो वन्तो
 30 मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो समुक्खेटितो । रागा^७ च मे चित्त

विनीवरण दोसा च मे चित्त विनीवरण मोहा च मे चित्त विनीवरण
ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

*तीहाकारेहि पे० सत्तहाकारेहि दुतिय च ज्ञान पठम च ज्ञान B 129
समापज्जि समापज्जामि समापन्नो दुतियस्स च भानस्स पठमस्स
च ज्ञानस्स लाभोम्मि वसीम्मि दुतिय च भान पठम च ज्ञान सच्छिकत 5
मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स पे०
विनिधाय भाव ।

बद्धचक्क ।

(एव एकेक मूल कातुन बद्धचक्क परिवत्तक कत्तब्ब)

इद सङ्खित ।

१८८ तीहाकारेहि ततिय च भान चतुत्थ च भान पे० ततिय
च ज्ञान अरहत्त च समापज्जि समापज्जामि समापन्नो ततियस्स च 10
ज्ञानस्स अरहत्तस्स च लाभोम्मि वसीम्मि ततिय च भान अरहत्त च
सच्छिकत मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि ततिय च ज्ञान समापज्जि समापज्जामि समा
पन्नो ततियस्स च ज्ञानस्स लाभोम्मि वसीम्मि ततिय च ज्ञान सच्छिकत
मया, रागो च मे चत्तो दोसो च मे चत्तो मोहो च मे चत्तो व्रन्तो मुत्तो 15
पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो समुक्खेटितो । रागा च मे चित्त विनीवरण
दोसा च मे चित्त विनीवरण मोहा च मे चित्त विनीवरण ति सम्प-
जानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि ततिय च ज्ञान पठम च ज्ञान ततिय च ज्ञान दुतिय
च ज्ञान समापज्जि समापज्जामि समापन्नो ततियस्स च ज्ञानस्स 20
दुतियस्स च ज्ञानस्स लाभोम्मि वसीम्मि ततिय च ज्ञान दुतिय च ज्ञान
सच्छिकत मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्त विनीवरण पठम च ज्ञान पे०

* - * एत्थन्तर सी० पोत्थके अय पाठो विद्मसि -

तीहाकारेहि दुतिय च ज्ञान पठम च ज्ञान समापज्जि, समापज्जामि, समापन्नो, दुतियस्स च
ज्ञानस्स पठमस्स च ज्ञानस्स लाभोम्मि वसीम्मि, दुतिय च ज्ञान पठम च ज्ञान सच्छिकत मयाति
सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स पे० ।

बद्धचक्क ।

एव एकेक मूल कातुन चक्क परिवत्तक कत्तब्ब ।

दुतिय च ज्ञान ततिय च ज्ञान चतुत्थ च ज्ञान समापज्जि समा
पज्जामि समापन्नो मोहा च मे चित्त विनीवरण चतुत्थस्स च ज्ञानस्स
लाभीम्हि वसीम्हि मोहा च मे चित्त विनीवरण चतुत्थ च ज्ञान सच्छिकत
मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

- 37 5 १८६ तीहाकारेहि मोहा च मे चित्त विनीवरण सुञ्जत च
विमोक्ख अनिमित्त च विमोक्ख अप्पणिहित च विमोक्ख
समापज्जि समापज्जामि समापन्नो मोहा च मे चित्त विनीवरण
30 अप्पणिहितस्स च विमोक्खस्स लाभीम्हि वसीम्हि मोहा च मे
चित्त विनीवरण अप्पणिहितो च विमोक्खो सच्छिकतो मया ति सम्प-
10 जानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्त विनीवरण सुञ्जत च समाधि
अनिमित्त च समाधि अप्पणिहित च समाधि समापज्जि समा-
पज्जामि समापन्नो मोहा च मे चित्त विनीवरण अप्पणिहितस्स
च समाधिस्स लाभीम्हि वसीम्हि मोहा च मे चित्त विनीवरण
15 अप्पणिहितो च समाधि सच्छिकतो मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स
आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्त विनीवरण सुञ्जत च समापत्ति

इद सङ्खित्त ।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्त विनीवरण पठम च ज्ञान समापज्जि, समापज्जामि, समापन्नो,
मोहा च मे चित्त विनीवरण पठमस्स च ज्ञानस्स लाभीम्हि, वसीम्हि, लाभा च मे चित्त विनीवरण,
पठम च ज्ञान सच्छिकत मयाति सम्पजानमुसा भण तस्स आपत्ति पाराजिकस्स पे० ।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्त विनीवरण दुतिय च ज्ञान पे० ततिय च ज्ञान चतुत्थ च
ज्ञान, सुञ्जत च विमोक्ख पे० दोसा च मे चित्त विनीवरणति सम्पजानमुसा भणन्तस्स
आपत्ति पाराजिकस्स पे० पुब्बेवस्स होति मुसा भणितस्सति भणन्तस्स होति मुसा भणामीति
भणितस्स होति मुसा मया भणितति, विनिधाय दिट्ठि, विनिधाय खान्ति, विनिधाय रचि, विनिधाय
भाव ।

एकमूलक निट्ठित ।

दुमूलकम्पि तिमूलकम्पि चतुमूलकम्पि पञ्चमूलकम्पि छमूलकम्पि सत्तमूलकम्पि अट्ठमूलकम्पि
नवमूलकम्पि दसमूलकम्पि कातब्ब । यथा निब्रिखत्तानि पदानि एकेकमूलक वड्ढेतब्ब । यथा
एकमूलक वित्थारित एवमेव वित्थारेतब्ब ।

अनिमित्तं च समापत्तिं अप्पणिहितं च समापत्तिं समापज्जि
समापज्जामि समापन्नो मोहा च मे चित्तं विनीवरणं अप्पणिहिताय
च समापत्तिया लाभोम्मिह वसीम्मिह मोहा च मे चित्तं विनीवरणं
अप्पणिहिता च समापत्तिं सच्छिकता मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स
आपत्तिं पाराजिकस्स ।

5

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्तं विनीवरणं तिस्सो च विज्जा समा-
पज्जि समापज्जामि समापन्नो 'मोहा च मे चित्तं विनीवरणं तिस्सन्न
च विज्जानं लाभोम्मिह वसीम्मिह मोहा च मे चित्तं विनीवरणं तिस्सो च
विज्जा सच्छिकता मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्तिं पाराजिकस्स ।

तोहाकारेहि मोहा च मे चित्तं विनीवरणं चत्तारो च सतिपट्टाने
चत्तारो च सम्मप्पधाने चत्तारो च इद्धिपादे समापज्जि समापज्जामि
समापन्नो मोहा च मे चित्तं विनीवरणं चतुन्नं च इद्धिपादानं लाभोम्मिह
वसीम्मिह मोहा च मे चित्तं विनीवरणं चत्तारो च इद्धिपादा सच्छिकता
मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्तिं पाराजिकस्स ।

10

इदं सब्बमूलकं ।

तीहाकारेहि पठमं च ज्ञानं दुतियं च ज्ञानं ततियं च ज्ञानं चतुत्थं च ज्ञानं सुञ्जतं च
विमोक्खं अनिमित्तञ्च विमोक्खं अप्पणिहितं च विमोक्खं सुञ्जतं च समाधिं अनिमित्तं च समाधिं
अप्पणिहितं च समाधिं सुञ्जतं च समापत्तिं अनिमित्तं च समापत्तिं अप्पणिहितं च
समापत्तिं तिस्सो च विज्जा चत्तारो च सतिपट्टाने चत्तारो च सम्मप्पधाने चत्तारो च
इद्धिपादे पञ्च च द्वियानि पञ्च च बलानि सत्तं च बोज्झङ्गे अरियञ्च अट्टङ्गिकं मग्गं
सोतापत्तिफलञ्च सकदागामिफलञ्च अनागामिफलञ्च अरहत्तञ्च समापज्जि समापज्जामि समापन्नो
रागो च मे चत्तो, दोसो च मे चत्तो मोहो च मे चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो समुक्खे
टितो, रागा च मे चित्तं विनीवरणं दोसा च मे चित्तं विनीवरणं मोहा च मे चित्तं विनीवरणं ति
सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्तिं पाराजिकस्स पे० पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सन्ति भणन्तस्स
होति मुसा भणामी ति भणितस्स होति मुसा मया भणितं विनिधाय दिट्ठिं विनिधाय खीतं
विनिधाय र्खिं, विनिधाय भाव ।

सब्बमूलकं निट्ठितं ।

सुद्धिकवारकथा निट्ठिता ।

- एत्थं तर स्या० पोत्थके च अयं पाठो दिस्सति -

तीहाकारेहि दुतियञ्च ज्ञानं पठमञ्च ज्ञानं समापज्जि समापज्जामि समापन्नो दुतियस्स च
ज्ञानस्स पठमस्स च ज्ञानस्स लाभोम्मिह वसीम्मिह दुतियञ्च ज्ञानं पठमञ्च ज्ञानं सच्छिकतं मया ति
सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्तिं पाराजिकस्स पे० ।

बद्धचक्कं निट्ठितं ।

१६० तीहाकारेहि मोहा च मे चित्त विनीवरण पञ्च च
इन्द्रियानि पञ्च च बलानि समापज्जि समापज्जामि समापन्नो
मोहा च मे चित्त विनीवरण पञ्चन्न च बलान लाभीमिह वसीमिह
मोहा च मे चित्त विनीवरण पञ्च च बलानि सच्छिकतानि मया ति
5 सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

B 131

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्त विनीवरण सत्त च बोज्झङ्गे समा-
पज्जि समापज्जामि समापन्नो मोहा च मे चित्त विनीवरण सत्तन्न
च बोज्झङ्गान लाभीमिह वसीमिह मोहा च मे चित्त विनीवरण सत्त
च बोज्झङ्गा सच्छिकता मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पारा-
10 जिकस्स ।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्त विनीवरण अरिय च अट्ठङ्गिक मग्ग
समापज्जि समापज्जामि समापन्नो मोहा च मे चित्त विनीवरण
अरियस्स च अट्ठङ्गिकस्स मग्गस्स लाभीमिह वसीमिह मोहा च मे
चित्त विनीवरण अरियो च अट्ठङ्गिको मग्गो सच्छिकतो मया ति
15 सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्त विनीवरण सोतापत्तिफल च

एव एकेक मूल कातून बद्धवक्क परिवत्तक् कत्तब्ब । इदमस्सिद्धत्त ।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्त विनीवरण पठमञ्च ज्ञान समापज्जि समापज्जामि समापन्नो
मोहा च मे चित्त विनीवरण पठमस्स च ज्ञानस्स लाभीमिह वसीमिह मोहा च मे चित्त विनीवरण पठ
मञ्च ज्ञान सच्छिकत मयाति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स पे० तीहाकारेहि
मोहा च मे चित्त विनीवरण दुतियञ्च ज्ञान ततियञ्च ज्ञान चतुत्थञ्च ज्ञान सुञ्जातञ्च विमोक्ख
अभिनिमित्तञ्च विमोक्ख अप्पणिहितञ्च विमोक्ख सुञ्जातञ्च समाधि अनिमित्तञ्च समाधि अप्पणिहि-
तञ्च समाधि सुञ्जातञ्च समापत्ति अनिमित्तञ्च समापत्ति अप्पणिहितञ्च समापत्ति तिरसो च विज्जा
चत्तारो च सत्तिमट्ठान्ने चत्तारो च सम्मप्यवान्ने चत्तारो च इद्धिपादे पञ्च च इन्द्रियानि पञ्च च बलानि
सत्त च बोज्झङ्गे अरियञ्च अट्ठङ्गिक मग्ग सोतापत्तिफलञ्च सकदगामिफलञ्च अनागामिफलञ्च
अरहत्तफलञ्च समापज्जि पे० रागो च मे चत्तो पे० दोसो च मे चत्तो पे० मोहो च मे
चत्तो वन्तो मुत्ते पद्द्वीनो प्पिनिस्सट्ठो ज्जलेटितो समुक्खेटितो रागा च मे चित्त विनीवरण दोसा च मे
चित्त विनीवरण मोहा च मे चित्त विनीवरणन्ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स पे० ।

एकमूलक सद्धित्त निट्ठित ।

दुमूलकम्पि तिमूलकम्पि चतुमूलकम्पि पञ्चमूलकम्पि अष्टमूलकम्पि सत्तमूलकम्पि अष्टमूलकम्पि
नवमूलकम्पि दसमूलकम्पि यथा एकमूलक वित्थारित्त एवसेव विस्सट्ठित्तम् ।

इदं सब्बमूलक ।

सकदागामिफल च अनागामिफल च अरहत्त च समापज्जि
समापज्जामि समापन्नो मोहा च मे चित्त विनीवरण अरहत्तस्स
च लाभोम्हि वसीम्हि मोहा च मे चित्त विनीवरण अरहत्त च
सच्छिक्त मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्त विनीवरण, रागो च मे चत्तो ⁵
दोसो च मे चत्तो मोहो च मे चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो
उक्खेटितो समुक्खेटितो ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि पे० सत्तहाकारेहि मोहा च मे चित्त विनीवरण
रागा च मे चित्त विनीवरण दोसा च मे चित्त विनीवरण ति सम्पजान-
मुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स पे० पुब्बेवस्स होति मुसा ¹⁰

तीहाकारेहि पे० सत्तहाकारेहि पठमञ्च ज्ञान दुतियञ्च ज्ञान ततियञ्च ज्ञान चतुर्थञ्च
ज्ञान सुञ्जतञ्च विमोक्ख अनिमित्तञ्च विमोक्ख अप्पणिहितञ्च विमोक्ख सुञ्जतञ्च समाधि
अनिमित्तञ्च समाधि अप्पणिहितञ्च समाधि सुञ्जतञ्च समापत्ति अनिमित्तञ्च समापत्ति अप्पणि-
हितञ्च समापत्ति तिस्रो च विज्जा चत्तारो च सतिपट्टाने चत्तारो च सम्मप्यधाने चत्तारो च इद्धिपादे
पञ्च च इन्द्रियानि पञ्च च बलानि सत्त च बोण्डुल्ले अरियञ्च अट्टङ्गिक मग्ग सोतापत्तिफलञ्च
सकदागामिफलञ्च अनागामिफलञ्च अरहत्तफलञ्च समापज्जि समापज्जामि समापन्नो पे० रागो
च मे चत्तो पे० दोसो च मे चत्तो पे० मोहो च मे चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खे-
टितो समुक्खेटितो रागा च मे चित्त विनीवरण दोसा च मे चित्त विनीवरण मोहा च मे चित्त
विनीवरणन्ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स पुब्ब वस्स होति मुसा भणिस्सन्ति
भणन्तस्स होति मुसा भणामीति भणितस्स होति मुसा मया भणितन्ति विनिधाय दिट्ठि विनिधाय
खन्ति विनिधाय चि विनिधाय भाव ।

सब्बमूलक निट्ठित ।

सुद्धिकवारकधौ निट्ठिता ।

- एत्थन्तर रो० पोत्थके च अय पाठो दिस्सति -

तीहाकारेहि दुतियञ्च ज्ञान ततियञ्च ज्ञान समापज्जि दुतियञ्च ज्ञान चतुर्थञ्च ज्ञान
समापज्जि मोहा च मे चित्त विनीवरणन्ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स पे० ।
तीहाकारेहि दुतियञ्च ज्ञान पठमञ्च ज्ञान समापज्जि सच्छिक्त मयाति सम्पजानमुसा
भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स पे० ।

बद्धचक्क ।

एवं एकेक मूल कात्तुन बद्धचक्क परिवत्तक कत्तब्ब ।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्त विनीवरण पठमञ्च ज्ञान पे० दुतियञ्च ज्ञान
ततियञ्च ज्ञान पे० चतुर्थञ्च ज्ञान समापज्जि सच्छिक्त मयाति सम्पजानमुसा
भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स पे० । तीहाकारेहि मोहा च मे चित्त विनीवरण सुञ्जतञ्च
पाराजिक-१७

भणिस्स ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणित ति, विनिधाय दिट्ठि, विनिधाय खन्ति, विनिधाय रुचि, विनिधाय भाव ।

एकमूलक निवृत्ति ।

(यथा एकमूलक वित्थारित एवमेव दुमूलकादि पि वित्थारेतब्ब)

(इद सब्बमूलक)

132 5

१६१ तीहाकारेहि पे० सत्तहाकारेहि पठम च भान दुतिय च ज्ञान ततिय च ज्ञान चतुत्थ च ज्ञान सुञ्जत च विमोक्ख अनिमित्त च विमोक्ख अप्पणिहित च विमोक्ख सुञ्जत च समाधि अनिमित्त च समाधि अप्पणिहित च समाधि सुञ्जत च समापत्ति अनिमित्त च समापत्ति अप्पणिहित च समापत्ति तिस्सो च विज्जा चत्तारो च सतिपट्टाने चत्तारो च सम्मप्पधाने चत्तारो च इट्ठिपादे पञ्च च इन्द्रियाणि पञ्च च बलानि सत्त च बोज्झङ्गे अरिय च अट्ठङ्गिक मग्ग सोतापत्तिफल च सकदागामिफल च अनागामिफल च अरहत्त च समापज्जि समापज्जामि समापन्नो पे० रागो च मे चत्तो, दोसो च मे चत्तो, मोहो च मे चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो समुक्खेटितो । रागा च मे चित्त विनीवरण, दोसा च मे चित्त विनीवरण, मोहा च मे चित्त विनीवरण ति सम्पज्जानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स । पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्स ति, भणन्तस्स

विमोक्ख तीहाकारेहि मोहा च मे चित्त विनीवरण दोसा च मे चित्त विनीवरणति सम्पज्जानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स पे० ।

एकमूलक ।

दुमूलकम्पि तिमूलकम्पि चतुमूलकम्पि पञ्चमूलकम्पि छमूलकम्पि सत्तमूलकम्पि अट्ठमूलकम्पि नवमूलकम्पि दसमूलकम्पि यथा एकमूलक वित्थारित एवमेव वित्थारेतब्ब । इद सब्बमूलक

तीहाकारेहि पठमञ्च ज्ञान दुतियञ्च ज्ञान ततियञ्च ज्ञान चतुत्थञ्च ज्ञान सुञ्जतञ्च विमोक्ख अनिमित्तञ्च विमोक्ख अप्पणिहितञ्च विमोक्ख सुञ्जतञ्च समाधि अनिमित्तञ्च समाधि अप्पणिहितञ्च समाधि सुञ्जतञ्च समापत्ति अनिमित्तञ्च समापत्ति अप्पणिहितञ्च समापत्ति तिस्सो च विज्जा चत्तारो च सतिपट्टाने चत्तारो च सम्मप्पधाने चत्तारो च इट्ठिपादे पञ्च च इन्द्रियाणि पञ्च च बलानि सत्त च बोज्झङ्गे अरियञ्च अट्ठङ्गिक मग्ग सोतापत्तिफलञ्च सकदागामिफलञ्च अनागामिफलञ्च अरहत्तञ्च समापज्जि समापज्जामि समापन्नो रागो च मे चत्तो पे० दोसो च मे चत्तो पे० मोहो च मे चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो रागा च दोसा च मोहा च मे चित्त विनीवरणन्ति सम्पज्जानमुसा भणन्तस्स आपत्ति

होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणित ति, विनिधाय दिट्ठि, विनिधाय खन्ति, विनिधाय रुचि, विनिधाय भाव ।

सब्बमूलक निट्ठित ।

सुद्धिकवारकथा निट्ठिता* ।

१६२ तीहाकारेहि पठम ज्ञान समापज्जि ति वत्तुकामो दुतिय ज्ञान समापज्जि ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति पाराजि-
कस्स, न पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

5

तीहाकारेहि पठम ज्ञान समापज्जि ति वत्तुकामो ततिय ज्ञान समापज्जि ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति पाराजि-
कस्स, न पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

तीहाकारेहि पठम ज्ञान समापज्जि ति वत्तुकामो चतुत्थ ज्ञान समा-
पज्जि ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स, 10
न पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

तीहाकारेहि पे० सत्तहाकारेहि पठम ज्ञान समापज्जि ति
वत्तुकामो सुञ्जत विमोक्ख अनिमित्त विमोक्ख अप्पणिहित विमोक्ख
सुञ्जत समधि अनिमित्त समधि अप्पणिहित समधि
सुञ्जत समापत्ति अनिमित्त समापत्ति अप्पणिहित समापत्ति 15
तिस्सो विज्जा चत्तारो सतिपट्टाने चत्तारो सम्मप्पधाने चत्तारो
इट्ठिपादे पञ्चिन्द्रियानि पञ्चबलानि सत्त बोज्झङ्गे अरिय
अट्ठङ्गिक मग्ग सोतापत्तिफल सकदागामिफल अनागामिफल
अरहत्त' समापज्जि रागो मे चत्तो दोसो मे चत्तो मोहो मे
चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो समुक्खेटितो । रागा 20
मे चित्त विनीवरण दोसा मे चित्त विनीवरण मोहा मे चित्त विनीवरण
ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स, न
पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स । पुब्बेवस्स होति मुसा भणितस्स
ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणित
ति, विनिधाय दिट्ठि, विनिधाय खन्ति, विनिधाय रुचि, विनिधाय भाव । 25

वत्थुविसारकस्स' एकमूलकस्स' खण्डचक्क निट्ठित ।

पाराजिकस्स पुब्बवस्स होति मुसा भणितस्सन्ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामीति, भणितस्स होति मुसा
मया भणितन्ति, विनिधाय दिट्ठि, विनिधाय खन्ति विनिधाय रुचि, विनिधाय भाव ।

सब्बमूलक निट्ठित ।

१ अरहत्तफल - स्या० । २ वत्थुनिस्सारकस्स - स्या०, वत्तुविसारकस्स - सी०, रो० ।

३ निक्खेपपदस्स - स्या० ।

R 98

१६३ तीहाकारेहि दुतिय ज्ञान समापज्जि ति वत्तुकामो
ततिय ज्ञान समापज्जि ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स
आपत्ति पाराजिकस्स, न पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

तीहाकारेहि दुतिय ज्ञान समापज्जि ति वत्तुकामो चतुत्थ भान
५ समापज्जि ति पे० मोहा च मे चित्त विनीवरण ति सम्पजानमुसा
भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स, न पटिविजानन्तस्स
आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

तीहाकारेहि पे०' सत्तहाकारेहि' दुतिय भान समापज्जि ति
वत्तुकामो पठम भान समापज्जि ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजा-
१० नन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स, न पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स
पे० विनिधाय भाव ।

वत्थुविसारकस्स^१ एकमूलकस्स बद्धचक्क ।
मूल सङ्खित्त^२ ।

B 134

१६४ तीहाकारेहि मोहमे चित्त विनीवरण ति वत्तुकामो
पठम भान समापज्जि ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स
आपत्ति पाराजिकस्स, न पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

१५ तीहाकारेहि मोहा मे चित्त विनीवरण ति वत्तुकामो दोसा मे
चित्त विनीवरण ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति
पाराजिकस्स, न पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स पे०
विनिधाय भाव ।

वत्थुविसारकस्स एकमूलक निद्वित ।

(यथा एकमूलक वित्थारित एवमेव दुमूलकादि पि वित्थारेत्तब्ब)
(इद सत्त्वमूलक)

२० १६५ तीहाकारहि पे० सत्तहाकारेहि पठम च भान दुतिय
च भान ततिय च ज्ञान चतुत्थ च ज्ञान सुञ्जत च विमोक्ख
अनिमित्त च विमोक्ख अप्पणिहित च विमोक्ख सुञ्जत च समाधि
अनिमित्त च समाधि अप्पणिहित च समाधि सुञ्जत च समापत्ति
अनिमित्त च समापत्ति अप्पणिहित च समापत्ति तिस्सो च

१-१ सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि । २-२ वत्थुविसारकस्स एकमूलक बद्धचक्क मूल
सङ्खित्त - स्या०, वत्तुविसारकस्स एकमूलकस्स बद्धचक्कमूल सङ्खित्त - रो०, वत्तुविसारकस्स
एकमूलकस्स बद्धचक्क । मूलक सङ्खित्त - सी० ।

विज्जा चत्तारो च सतिपट्टाने चत्तारो च सम्मप्पधाने चत्तारो च
 इद्धिपादे पञ्च च इन्द्रियाणि पञ्च च बलानि सत्त च बोज्झङ्गे
 अरिय च अट्ठङ्गिक मग्ग सोतापत्तिफल च सकदागामिफल च
 अनागामिफल च अरहत्त^१ च समापज्जि पे० रागो च मे चत्तो
 दोसो च मे चत्तो मोहो च मे चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो 5
 उक्खेटितो समुक्खेटितो । रागा च मे चित्त विनीवरण दोसा च मे
 चित्त विनीवरण ति वत्तुकामो मोहा मे चित्त विनीवरण ति सम्प-
 जानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स, न
 पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

१६६ *तीहाकारेहि दुतिय च ज्ञान ततिय च ज्ञान चतुत्थ च ज्ञान 10
 मुञ्जत च विमोक्ख अनिमित्त च विमोक्ख अप्पणिहित च विमोक्ख
 मुञ्जत च समाधि अनिमित्त च समाधि अप्पणिहित च समाधि मुञ्जत च
 समापत्ति अनिमित्त च समापत्ति अप्पणिहित च समापत्ति तिस्सो च विज्जा
 चत्तारो च सतिपट्टाने चत्तारो च सम्मप्पधाने चत्तारो च इद्धिपादे पञ्च B
 च इन्द्रियाणि पञ्च च बलानि सत्त च बोज्झङ्गे अरिय च अट्ठङ्गिक मग्ग 15
 सोतापत्तिफल च सकदागामिफल च अनागामिफल च अरहत्त च समा-
 पज्जि, रागो च मे चत्तो दोसो च मे चत्तो मोहो च मे चत्तो वन्तो मुत्तो
 पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो समुक्खेटितो । रागा च मे चित्त
 विनीवरण दोसा च मे चित्त विनीवरण मोहा च मे चित्त विनीवरण
 ति वत्तुकामो पठम ज्ञान समापज्जि ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स 20
 पटिविजानन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स, न पटिविजानन्तस्स आपत्ति
 थुल्लच्चयस्स ।

तीहाकारेहि ततिय च ज्ञान चतुत्थ च ज्ञान पे० मोहा च मे
 चित्त विनीवरण पठम च ज्ञान समापज्जि ति वत्तुकामो दुतिय ज्ञान समा-
 पज्जि ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स, 25
 न पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्त विनीवरण पठम च ज्ञान दुतिय च
 ज्ञान ततिय च ज्ञान चतुत्थ च ज्ञान पे० रागा च मे चित्त विनीवरण
 ति वत्तुकामो दोसा मे चित्त विनीवरण ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स
 पटिविजानन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स, न पटिविजानन्तस्स आपत्ति 30

थुल्लच्चयस्स* । पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्स ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणित ति, विनिधाय दिट्ठि, विनिधाय खन्ति, विनिधाय रुचि, विनिधाय भाव ।

वत्थुविसारकस्स सब्बमूलक निट्ठित ।

वत्थुविसारकस्स चक्कपेय्याल निट्ठित^१ ।

वत्थुकामवारकथा निट्ठिता^१ ।

99

१६७ तीहाकारेहि यो ते विहारे वसि सो भिक्खु पठम ज्ञान
5 समापज्जि समापज्जति समापन्नो सो भिक्खु पठमस्स ज्ञानस्स
लाभी वसी तेन भिक्खुना पठम ज्ञान सच्छिकत ति सम्पजानमुसा
भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स, न पटिविजानन्तस्स
आपत्ति दुक्कटस्स^१ ।

136

चतुहाकारेहि पञ्चहाकारेहि छहाकारेहि सत्तहाकारेहि यो
10 ते विहारे वसि सो भिक्खु पठम ज्ञान समापज्जि समापज्जति समा-
पन्नो सो भिक्खु पठमस्स ज्ञानस्स लाभी वसी तेन भिक्खुना पठम
ज्ञान सच्छिकत ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति
थुल्लच्चयस्स, न पटिविजानन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्स । पुब्बेवस्स होति मुसा
भणिस्स ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया
15 भणित ति, विनिधाय दिट्ठि, विनिधाय खन्ति, विनिधाय रुचि, विनिधाय
भाव ।

तीहाकारेहि यो ते विहारे वसि सो भिक्खु दुतिय ज्ञान ततिय
ज्ञान चतुत्थ ज्ञान सुञ्जात विमोक्ख अनिमित्त विमोक्ख अप्प-
णिहित विमोक्ख सुञ्जात समाधि अनिमित्त समाधि अप्पणिहित
20 समाधि सुञ्जात समापत्ति अनिमित्त समापत्ति अप्पणिहित समापत्ति
तिस्सो विज्जा चत्तारो सतिपट्टाने चत्तारो सम्मप्पधाने चत्तारो इद्धिपादे
पञ्च इन्द्रियानि पञ्च बलानि सत्त बोज्झङ्गे अरिय अट्ठङ्गिक मग्ग
सोतापत्तिफल सकदागामिफल अनागामिफल अरहत्त^१ समापज्जि समा-

- एत्थतरे पाठो स्या० पोत्थके नत्थि । १ वत्थुविसारकस्स सब्बमूलक । वत्तविसारकस्स
चक्कपेय्याल निट्ठित - सी० रो०, वत्थुनिस्सारकस्स चक्कपेय्याल निट्ठित - स्या० । २ रो०
पोत्थके नत्थि । ३ एत्थ सी०, स्या० रो० पोत्थकेसु पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्स ति, भणन्तस्स
होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणित ति' इति अधिको पाठो दिस्सति । ४ अरहत्त
फल - स्या० ।

पज्जति समापन्नो सो भिक्खु अरहत्तस्स लाभो वसी तेन
भिक्खुना अरहत्त सच्छिक्तं तं सम्पज्जानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स
आपत्तिं थुल्लच्चयस्स, न पटिविजानन्तस्स आपत्तिं दुक्कटस्स ।

तीहाकारेहि^१ तस्स भिक्खुनो रागो चत्तो दोसो चत्तो मोहो
चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेडितो समुक्खेडितो तं सम्पज्जान- 5
मुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्तिं थुल्लच्चयस्स, न पटिविजानन्तस्स
आपत्तिं दुक्कटस्स ।

तीहाकारेहि^२ पे० सत्तहाकारेहि^३ तस्स भिक्खुनो रागा चित्तं
विनीवरणं दोसा चित्तं विनीवरणं मोहा चित्तं विनीवरणं तं सम्पज्जान
मुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्तिं थुल्लच्चयस्स, न पटिविजानन्तस्स 10
आपत्तिं दुक्कटस्स पे० पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्स तं, भणन्तस्स
होति मुसा भणामी तं, भणितस्स होति मुसा मया भणितं तं, विनिधाय
दिट्ठिं, विनिधाय खन्ति, विनिधाय रुचिं, विनिधाय भावं ।

तीहाकारेहि पे० सत्तहाकारेहि यो ते विहारे वसि सो भिक्खु
सुञ्जागारे पठमं ज्ञानं दुतियं ज्ञानं ततियं ज्ञानं चतुत्थं ज्ञानं 15
समापज्जिं समापज्जति समापन्नो सो भिक्खु सुञ्जागारे चतुत्थस्स
भानस्स लाभो^४ वसी तेन भिक्खुना सुञ्जागारे चतुत्थं ज्ञानं सच्छिक्तं
तं सम्पज्जानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्तिं थुल्लच्चयस्स, न
पटिविजानन्तस्स आपत्तिं दुक्कटस्स । पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्स तं,
भणन्तस्स होति मुसा भणामी तं भणितस्स होति, मुसा मया भणितं तं, 20
विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्ति, विनिधाय रुचिं, विनिधाय भावं ।

(यथा इदं वित्थारितं एवमेव सेसानि पि वित्थारेतब्बानि^५)

१६८ * तीहाकारेहि पे० सत्तहाकारेहि यो ते चीवरं
परिभुञ्जिं यो ते पिण्डपातं परिभुञ्जिं यो ते सैनासनं परिभुञ्जिं
यो ते गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारं परिभुञ्जिं सो भिक्खु सुञ्जागारे 25
चतुत्थं ज्ञानं समापज्जिं समापज्जति समापन्नो सो भिक्खु
सुञ्जागारे चतुत्थस्स ज्ञानस्स लाभो वसी तेन भिक्खुना

१ तीहाकारेहि यो ते विहारे वसि - स्या० । २-२ तीहाकारेहि यो ते विहारे वसि - स्या०,
तीहाकारेहि - सी० । ३ पेय्यालपल्लरसगमनानि एवमेव वित्थारेतब्बानि - सी०, रो०, स्या० पोत्थके
नत्थि । ४ तीहाकारेहि यो ते चीवरं परिभुञ्जिं - स्या० तीहाकारेहि यो ते विहारं परिभुञ्जिं
यो ते चीवरं परिभुञ्जिं - सी०, रो० ।

सुञ्जागारे चतुत्थ ज्ञान सच्छिकत ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स
पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स, न पटिविजानन्तस्स
प्रापत्ति दुक्कटस्स ।

तीहाकारेहि पे० सत्तहाकारेहि येन ते विहारो परिभुत्तो'
५ येन ते चीवर परिभुत्त येन ते पिण्डपातो परिभुत्तो येन ते सेनासन
परिभुत्त येन ते गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारो परिभुत्तो सो
भिक्षु सुञ्जागारे चतुत्थ ज्ञान समापज्जि समापज्जति समापन्नो
सो भिक्षु सुञ्जागारे चतुत्थस्स ज्ञानस्स लाभी वसी तेन
भिक्षुना सुञ्जागारे चतुत्थ ज्ञान सच्छिकत ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स
१० पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स, न पटिविजानन्तस्स आपत्ति
दुक्कटस्स ।

तीहाकारेहि^१ पे० सत्तहाकारेहि य त्व आगम्म^२ विहार
अदासि चीवर अदासि पिण्डपात अदासि सेनासन अदासि
गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खार अदासि सो भिक्षु सुञ्जागारे
१५ चतुत्थ ज्ञान समापज्जि समापज्जति समापन्नो सो भिक्षु
सुञ्जागारे चतुत्थस्स ज्ञानस्स लाभी वसी तेन भिक्षुना सुञ्जागारे
चतुत्थ ज्ञान सच्छिकत ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स
आपत्ति थुल्लच्चयस्स, न पटिविजानन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्स ।
८ पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्स ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति,
२० भणितस्स होति मुसा मया भणित ति, विनिधाय दिट्ठि, विनिधाय
खन्ति, विनिधाय रुचि, विनिधाय भाव* ।

पेय्यालपनरसक निट्ठित ।

पच्चयप्पटिसयुत्तवारकथा निट्ठिता ।

उत्तरिमनुस्सधम्मचक्कपेय्याल निट्ठित ।

१ तीहाकारेहि यन ते विहारो परिभुत्तो - सी० । २-२ तीहाकारेहि य त्व आगम्म - सी० ।

- एत्थतरे स्या० पोत्थके अय पाठो दिस्सति -

तीहाकारेहि यो ते चीवर परिभुज्जि यो ते पिण्डपात परिभुज्जि यो ते सेनासन परिभुज्जि यो
ते गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खार परिभुज्जि येन ते विहारो परिभुत्तो यन ते चीवर परिभुत्त येन ते
पिण्डपातो परिभुत्तो येन ते सेनासन परिभुत्त येन ते गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारो परिभुत्तो
य त्व आगम्म विहार अदासि चीवर अदासि पिण्डपात अदासि सेनासन अदासि गिलानप्पच्चय
भेसज्जपरिक्खार अदासि सो भिक्षु सुञ्जागार पठम ज्ञान दुत्तिय ज्ञान तत्तिय ज्ञान चतुत्थ ज्ञान समापज्जि

१६६ अनापत्ति अधिमानेन, अनुल्लपनाधिप्पायस्स, उम्मत्तकस्स
खित्तचित्तस्स, वेदनाट्टस्स^१, आदिकम्मिकस्सा ति ।

(६) विनीतवत्थुउद्दानगाथा

अधिमाने^२ अरञ्जाम्हि, पिण्डोपज्झारियापथो ।
सञ्जोजना रहोधम्मा, विहारो पच्चुपट्ठितो ॥

न दुक्कर विरियमथो पि मच्चुनो, 5
भायावुसो^३ विप्पटिसारि^४ सम्मा ।
विरियेन योगेन आराधनाय ,
अथ वेदनाय अधिवासना^५ दुव ॥

ब्राह्मणे पञ्च वत्थूनि, अञ्ज^६ ब्याकरणा तथो ।
अगारावरणा कामा, रति चा पि अपक्कमि ॥ 10

अट्ठि पेसि^७ उभो गावघातका^८ ,
पिण्डो साकुणिको निच्छवि ओरब्भि^९ ।
असि च सूकरिको^{१०} सत्ति मागवि ,
उसु च कारणिको सूचि सारथि ॥

यो च सिब्बीयति सूचको हि सो , 15
अण्डभारि^{११} अहु^{१२} गामकूटको ।
कूपे निमुग्गो हि सो पारदारिको ,
गूथखादी अहु दुट्ठब्राह्मणो ॥

निच्छवित्थी^{१३} अतिचारिनी अहु , B 136
मडगुलित्थी^{१४} अहु इक्खणित्थिका । 20

समापज्जति समापन्नो सो भिक्खु सुञ्जागारे चतुत्थस्स ज्ञानस्स लाभो वसी तेन भिक्खुना सुञ्जागारे
चतुत्थ ज्ञान सच्चिकतति सम्पज्जानमुसा भणत्तस्स पटिविजानतस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स न पटि
विजानन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्स पुब्बेवस्स होति मुसा भणितस्सति भणत्तस्स होति मुसा भणमीति
भणितस्स होति मुसा मया भणितन्ति विनिघाय दिट्ठ विनिघाय खन्ति विनिघाय रुचि विनिघाय भाव ।

१ वेदनट्टस्स - सी० स्या०, रो० । २ अधिमानन - रो० । ३ यस्सावुसो - सी० ।
४ विप्पटिसारी - रो० । ५ अपरे दुवे - सी० । ६ अञ्ज - सी० । ७-७ रतिया पन पक्कमि -
रो०, रति चा पि च पक्कमी - सी० । ८ पेसी - स्या०, रो० । ९ गावोघातका - सी० ।
१० निच्छवोरब्भि - स्या० सी० । ११ सूकरी - सी० । १२ अण्डभारी - सी०, रो० । १३
अहु - सी० रो० स्या० । १४ निच्छवित्थि - सी०, रो० । १५ मडगुलित्थि - सी०, रो० ।

पाराजिक-१८

ओकिलिनी हिं सपत्तङ्गारोकिरि ,
 सीसच्छिन्नो अहु चोरघातको ॥
 भिक्खु भिक्खुनी सिक्खमाना ,
 सामणोरो अथ सामणेरिका ।
 5 कस्सपस्स विनयस्मिं पब्बजं ,
 पापकम्ममकरिसुं तावदे ॥
 तपोदा राजगहे युद्ध, नागानोगाहनेन च ।
 सोभितो अरह भिक्खु, पञ्चकप्पसत सरे ति ॥

(७) विनीतवत्थु

२०० (१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु अधिमानेन
 10 अञ्जा ब्याकासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि - “भगवता सिक्खापद पञ्जत्त ।
 कच्चि नु खो ग्रह पाराजिक आपत्ति आपन्नो” ति ? अथ खो सो भिक्खु
 भगवतो एतमत्थ आरोचेसि । “अनापत्ति, भिक्खु, अधिमानेना” ति ।
 101 (२) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु पणिधाय अरञ्जे विह-
 रति - “एव म जनो सम्भावेस्सती” ति । त जनो सम्भावेसि । तस्स कुक्कुच्च
 15 अहोसि पे० भगवतो एतमत्थ आरोचेसि । “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजि-
 कस्स । न च, भिक्खवे, पणिधाय अरञ्जे वत्थब्ब । यो वसेय्य, आपत्ति
 दुक्कटस्सा” ति ।

(३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु पणिधाय पिण्डाय
 चरति - “एव म जनो सम्भावेस्सती” ति । त जनो सम्भावेसि । तस्स
 20 कुक्कुच्च अहोसि पे० भगवतो एतमत्थ आरोचेसि । “अनापत्ति, भिक्खु,
 पाराजिकस्स । न च, भिक्खवे, पणिधाय पिण्डाय चरितब्ब । यो चरेय्य,
 आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

(४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु अञ्जतर भिक्खु एतद
 वोच - “ये, आवुसो, अम्हाक उपज्झायस्स सद्धिविहारिका सब्बेव अरहन्तो”
 140 25 ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० भगवतो एतमत्थ आरोचेसि । “किचित्तो
 त्व, भिक्खू” ति ? “उल्लपनाधिप्पायो अह, भगवा” ति । “अनापत्ति,
 भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति शुल्लच्चयस्सा” ति ।

(५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु अञ्जतर भिक्खु
 एतदवोच - “ये, आवुसो, अम्हाक उपज्झायस्स अन्तेवासिका सब्बेव महिद्धिका

१ सी०, स्या० रो० पोत्थकेसु नत्थि । २ विनयस्स - सी० । ३ पब्बज्जा - स्या० ।
 रो०, पब्बजु - सी० । ४-४ पापकम्म ते अकरिसु तावदे - स्या०, रो० ।

महानुभावा” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० भगवतो एतमत्थ
आरोचेसि । “किंचित्तो त्व, भिक्खू” ति ? “उल्लपनाधिप्पायो अह,
भगवा” ति । “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा”
ति ।

(६-६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु पणिधाय 5
चङ्कमति^१ पणिधाय तिट्ठति पणिधाय निसीदति पणिधाय सेय्य
कप्पेति^२ - “एव म जनो सम्भावेस्सती” ति । त जनो सम्भावेसि ।
तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स । न च,
भिक्खवे, पणिधाय सेय्या कप्पेतब्बा । यो कप्पेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा”
ति । 10

(१०) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु अञ्जतरस्स
भिक्खुनो उत्तरिमनुस्सधम्म उल्लपति । सो पि एवमाह - “मय्ह पि, आवुसो,
सञ्जोजना पहीना” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व,
भिक्खु आपन्नो पाराजिक” ति ।

२०१ (११) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु रहोगतो 15
उत्तरिमनुस्सधम्म उल्लपति । परचित्तविद् भिक्खु त भिक्खु अपसादेसि -
“मा, आवुसो, एवरूप अभणि । नत्थेसो तुय्ह” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि
पे० “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

(१२) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु रहोगतो उत्तरिमनुस्स- R 10.
धम्म उल्लपति । देवता त भिक्खु अपसादेसि - “मा, भन्ते, एवरूप 20
अभणि । नत्थेसो तुय्ह” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति,
भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

(१३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु अञ्जतर उपासक
एतदवोच - “यो, आवुसो, तुय्ह विहारे वसति सो भिक्खु अरहा” ति । सो
च तस्स विहारे वसति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “किंचित्तो त्व, 25
भिक्खू” ति ? “उल्लपनाधिप्पायो अह, भगवा” ति । “अनापत्ति, भिक्खु,
पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(१४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु अञ्जतर उपासक B 141
एतदवोच - “य त्व, आवुसो, उपट्ठेसि चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चय-
भेसज्जपरिक्खारेन सो भिक्खु अरहा” ति । सो च त उपट्ठेति चीवरपिण्ड 30

पातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “किचित्तो त्व, भिक्खू” ति ? “उल्लपनाधिप्पायो अह, भगवा” ति । “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

२०२ (१५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु गिलानो होति । त भिक्खू एतदवोचु - “अत्थायस्मतो उत्तरिमनुस्सधम्मो” ति ? “नावुसो, दुक्कर अञ्ज ब्याकातु” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि - “ये खो ते भगवतो सावका ते एव वदेय्यु । अह चम्हि न भगवतो सावको । कच्चि नु खो अह पाराजिक आपत्ति आपन्नो” ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसि । “किचित्तो त्व, भिक्खू” ति ? “अनुल्लपनाधिप्पायो अह, भगवा” ति । 10 “अनापत्ति, भिक्खु, अनुल्लपनाधिप्पायस्सा” ति ।

(१६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु गिलानो होति । त भिक्खू एतदवोचु - “अत्थायस्मतो उत्तरिमनुस्सधम्मो” ति ? “आराधनीयो खो, आवुसो, धम्मो आरद्धविरियेना” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, अनुल्लपनाधिप्पायस्सा” ति ।

१५ (१७) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु गिलानो होति । त भिक्खू एतदवोचु - “मा खो, आवुसो, भायी” ति । नाह, आवुसो, मच्चुनो भायामी” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, अनुल्लपनाधिप्पायस्सा” ति ।

३ (१८) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु गिलानो होति । 20 त भिक्खू एतदवोचु - “मा खो, आवुसो, भायी” ति । “यो नूनावुसो, विप्पटिसारी अस्स सो भायेय्या” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, अनुल्लपनाधिप्पायस्सा” ति ।

(१९) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु गिलानो होति । त भिक्खू एतदवोचु - “अत्थायस्मतो उत्तरिमनुस्सधम्मो” ति ? “आराध- 25 नीयो खो, आवुसो, धम्मो सम्मापयुत्तेना” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, अनुल्लपनाधिप्पायस्सा” ति ।

२ (२०) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु गिलानो होति । त भिक्खू एतदवोचु - “अत्थायस्मतो उत्तरिमनुस्सधम्मो” ति ? “आराध- 30 नीयो खो, आवुसो, धम्मो आरद्धविरियेना” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, अनुल्लपनाधिप्पायस्सा” ति ।

(२१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु गिलानो होति ।
त भिक्खू एतदवोचु — “अत्थायस्मतो उत्तरिमनुस्सधम्मो” ति ? “आराधनीयो
खो, आवुसो, धम्मो युत्तयोगेना” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० •
“अनापत्ति, भिक्खु, अनुल्लपनाधिप्पायस्सा” ति ।

(२२) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु गिलानो होति । 5
न भिक्खू एतदवोचु — “कच्चावुसो, खमनीय, कच्चि यापनीय” ति ?
“नावुसो, सक्का येन वा तेन वा अधिवासेतु” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि
पे० “अनापत्ति, भिक्खु, अनुल्लपनाधिप्पायस्सा” ति ।

(२३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु गिलानो होति ।
त भिक्खू एतदवोचु — “कच्चावुसो खमनीय, कच्चि यापनीय” ति ? 10
“नावुसो, सक्का पुथुज्जनेन अधिवासेतु” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि
पे० “किंचित्तो त्व, भिक्खू” ति ? “उल्लपनाधिप्पायो अह, भगवा”
ति । “अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

२०३ (२४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो ब्राह्मणो
भिक्खू निमन्तेत्वा एतदवोच — “आयन्तु, भोन्तो अरहन्तो” ति । तेस 15
कुक्कुच्च अहोसि — “मय चम्ह^१ न^२ अरहन्तो^३ । अय च ब्राह्मणो अम्हे
अरहन्तवादेन समुदाचरति । कथ नु खो अम्हेहि पटिपज्जितब्ब”
ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । “अनापत्ति, भिक्खवे, पसाद-
भञ्जे” ति ।

(२५-२८) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो ब्राह्मणो भिक्खू 20
निमन्तेत्वा एतदवोच — “निसीदन्तु, भोन्तो अरहन्तो” ति “भुञ्जन्तु,
भोन्तो अरहन्तो” ति “तप्पेन्तु, भोन्तो अरहन्तो” ति “गच्छन्तु,
भोन्तो अरहन्तो” ति । तेस कुक्कुच्च अहोसि — “मय चम्ह न अरहन्तो ।
अय च ब्राह्मणो अम्हे अरहन्तवादेन समुदाचरति । कथ नु खो
अम्हेहि पटिपज्जितब्ब” ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । 25
“अनापत्ति, भिक्खवे, पसादभञ्जे” ति ।

(२६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु अञ्जतरस्स
भिक्खुनो उत्तरिमनुस्सधम्म उल्लपति । सो पि एवमाह — “मय्हा पि,
आवुसो, आसवा पहीना” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति
त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

30

(३०) तेन खो पन समयेन अञ्जातरो भिक्खु अञ्जातरस्स भिक्खुनो उत्तरिमनुस्सधम्म उल्लपति । सो पि एवमाह—“अहं पि, आवुसो, एते धम्मा सविज्जन्ती” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

5 (३१) तेन खो पन समयेन अञ्जातरो भिक्खु अञ्जातरस्स भिक्खुनो उत्तरिमनुस्सधम्म उल्लपति । सो पि एवमाह—“अहं पावुसो, तेषु धम्मेषु सन्दिस्सामी” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

(३२) तेन खो पन समयेन अञ्जातर भिक्खु जातका
10 एतदवोचु—“एहि, भन्ते, अगार अज्झावसा” ति । “अभब्बो खो, आवुसो, मादिसो अगार अज्झावसितु” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, अनुल्लपनाधिप्पायस्सा” ति ।

२०४ (३३) तेन खो पन समयेन अञ्जातर भिक्खु जातका एतदवोचु—“एहि, भन्ते, कामे परिभुञ्जा” ति । “आवटा
15 मे, आवुसो, कामा” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, अनुल्लपनाधिप्पायस्सा” ति ।

(३४) तेन खो पन समयेन अञ्जातर भिक्खु जातका एतदवोचु—
“अभिरमसि, भन्ते” ति ? “अभिरतो अहं, आवुसो, परमाय अभिरतिया”
ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि । “थे खो ते भगवतो सावका ते एव वदेय्यु ।
20 अहं चमिहं न भगवतो सावको । कच्चि नु खो अहं पाराजिक आपत्ति आपन्नो”
ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । “किचित्तो त्व, भिक्खू” ति ?
“अनुल्लपनाधिप्पायो अहं, भगवा” ति । “अनापत्ति, भिक्खु, अनुल्लपना-
धिप्पायस्सा” ति ।

(३५) तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू कतिक कत्वा
25 अञ्जातरस्मि आवासे वस्स उपगच्छिसु — “यो इमम्हा आवासा पठम पक्क-
मिस्सति त मय अरहा ति जानिस्सामा” ति । अञ्जातरो भिक्खु — “म
अरहा ति जानन्तू” ति, तम्हा आवासा पठम पक्कामि । तस्स कुक्कुच्च
अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो पाराजिक” ति ।

२०५ (३६) तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति वेळुवने
30 कलन्दकनिवापे । तेन खो पन समयेन अग्यस्मा च लक्खणो आग्यस्मा च महा

मोग्गल्लानो गिज्झकूटे पब्बते विहरन्ति । अथ खो आयस्मा महामोग्गल्लानो
 पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवर आदाय येनायस्मा लक्खणो तेनुपसङ्कमि,
 उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त लक्खण एतदवोच—“आयामावुसो लक्खण, राजगह
 पिण्डाय पविसिस्सामा” ति । “एवमावुसो” ति खो आयस्मा लक्खणो आय-
 स्मतो महामोग्गल्लानस्स पच्चस्सोसि । अथ खो आयस्मा महामोग्गल्लानो 5
 गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अञ्जतरस्मि पदेसे सित पात्वाकासि । अथ
 खो आयस्मा लक्खणो आयस्मन्त महामोग्गल्लान एतदवोच — “को नु खो,
 आवुसो मोग्गल्लान^१, हेतु को पच्चयो सितस्स पातुकम्माया” ति ? “अकालो
 खो, आवुसो लक्खण, एतस्स पञ्हुस्स^२ । भगवतो म सत्तिके एत पञ्हु
 पुच्छा ति । अथ खो आयस्मा च लक्खणो आयस्मा च महामोग्गल्लानो 10
 राजगहे पिण्डाय चरित्वा पच्छाभत्त पिण्डपातपटिककन्ता येन भगवा तेनुप-
 सङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदिसु । एकमन्त
 निसिन्नो खो आयस्मा लक्खणो आयस्मन्त महामोग्गल्लान एतदवोच—“इधा-
 यस्मा महामोग्गल्लानो गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अञ्जतरस्मि पदेसे
 सित पात्वाकासि । को नु खो, आवुसो मोग्गल्लान, हेतु को पच्चयो सितस्स 15
 पातुकम्माया” ति ? “इधाह, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अहस
 अट्टिकसङ्खलिक वेहास गच्छन्ति^३ । तमेन गिज्झा पि काका पि^४ कुलला पि
 अनुपतित्वा अनुपतित्वा फासुलन्तरिकाहि^५ वितुदेन्ति^६ । सा सुद अट्टस्सर
 करोति । तस्स मय्ह, आवुसो, एतदहोसि—‘अच्छरिय वत भो, अब्भुत^७ वत
 भो, एवरूपो पि नाम सत्तो भविस्सति । एवरूपो पि नाम यक्खो 20 B 1
 भविस्सति^८ । एवरूपो पि नाम अत्तभावप्पटिलाभो भविस्सती” ति ।
 भिक्खू उज्झायन्ति खियन्ति^९ विपाचेन्ति — “उत्तरिमनुस्सधम्म
 आयस्मा महामोग्गल्लानो उल्लपती” ति । अथ खो भगवा भिक्खू
 आमन्तेसि—“चक्खुभूता वत, भिक्खवे, सावका विहरन्ति ॥ जाणभूता वत,
 भिक्खवे, सावका विहरन्ति । यत्र हि नाम सावको एवरूप जस्सति वा 25
 दक्खति वा सक्खि वा करिस्सति । पुब्बेव मे सो, भिक्खवे, सत्तो दिट्ठो

१ महामोग्गल्लान — स्या० । २ पञ्हुस्स व्याकरणाय — स्या० । ३ गच्छन्ति — स्या० रो० ।

४ कङ्का — स्या० । ५ फासुलन्तरिकाहि — सी०, फासुलन्तरिकाहि — रो० । ६ वितुदेन्ति
 वितच्छेन्ति विराजेन्ति — स्या० । ७ सास्सुद — सी०, स्वास्सुद — स्या० रो० । ८ अब्भूत — स्या० ।

९ एवरूपो पि नाम यक्खो भविस्सति एवरूपो पि नाम पेतो भविस्सति — स्या० । १० खीयन्ति —
 सी०, स्या० रो० ।

अहोसि । अपि चाह न व्याकासि । अहं चेत व्याकरेय्य परे च मे न सद्
हेय्यु । ये मे न सद्हेय्यु तेस त अस्स दीघरत्त अहिताय दुक्खाय । एसो,
भिक्षवे, सत्तो इमस्मि येव राजगहे गोघातको अहोसि । सो तस्स कम्मस्स
विपाकेन बहूनि वस्सानि बहूनि वस्ससतानि बहूनि वस्ससहस्सानि
5 बहूनि वस्ससतसहस्सानि निरये पच्चित्वा तस्सेव कम्मस्स
विपाकावसेसेन एवरूप अत्तभावप्पटिलाभ पटिसवेदेति । सच्च, भिक्षवे,
मोग्गल्लानो आह । अनापत्ति, भिक्षवे, मोग्गल्लानस्सा” ति

२०६ (३७) “इधाह^१, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो
अद्दस मसपेसि वेहास गच्छन्ति^२ । तमेन गिज्झा पि काका पि^३ कुलला पि
106 10 अनुपतित्वा अनुपतित्वा वितच्छेन्ति^४ विभज्जेन्ति^५ । सा सुद अट्टस्सर करोति
पे० एसो, भिक्षवे, सत्तो इमस्मि येव राजगहे गोघातको अहोसि” ।

(३८) “इधाह, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दस
मसपिण्ड वेहास गच्छन्ति । तमेन गिज्झा पि काका पि कुलला पि अनुपतित्वा
अनुपतित्वा वितच्छेन्ति विभज्जेन्ति । सो सुद अट्टस्सर करोति पे०
15 एसो, भिक्षवे, सत्तो इमस्मि येव राजगहे साकुणिको अहोसि” ।

(३९) “इधाह, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दस
निच्छवि पुरिस वेहास गच्छन्ति । तमेन गिज्झा पि काका पि कुलला पि
अनुपतित्वा अनुपतित्वा वितच्छेन्ति विभज्जेन्ति । सो सुद अट्टस्सरं
146 करोति पे० एसो, भिक्षवे, सत्तो इमस्मि येव राजगहे ओरब्भिको
20 अहोसि” ।

(४०) “इधाह, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दस
असिलोम पुरिस वेहास गच्छन्ति । तस्स ते असी उप्पतित्वा उप्पतित्वा
तस्सेव काये निपतन्ति । सो सुद अट्टस्सर करोति पे० एसो,
भिक्षवे, सत्तो इमस्मि येव राजगहे सूकरिको अहोसि” ।

25 (४१) “इधाह, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दस
सत्तिलोम पुरिस वेहास गच्छन्ति । तस्स ता सत्तियो उप्पतित्वा उप्पतित्वा
तस्सेव काये निपतन्ति । सो सुद अट्टस्सर करोति पे० एसो,
भिक्षवे, सत्तो इमस्मि येव राजगहे मागविको अहोसि” ।

(४२) “इधाह, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दस

१ इधाह — सी० । २ गच्छन्ति — स्या० । ३ कल्ला पि — स्या० । ४ वितुदेन्ति वितच्छन्ति —
स्या० । ५ विराजेन्ति — सी०, स्या० ।

उसुलोम पुरिस वेहास गच्छन्त । तस्स ते उसू उप्पतित्वा उप्पतित्वा तस्सेव काये निपतन्ति । सो सुद अट्टस्सर करोति पे० एसो, भिक्खवे, सत्तो इमस्मिं येव राजगहे कारणिको अहोसि' ।

(४३) “इधाह, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दस सूचिलोम पुरिस वेहास गच्छन्त । तस्स ता सूचियो उप्पतित्वा उप्पतित्वा 5 तस्सेव काये निपतन्ति । सो सुद अट्टस्सर करोति पे० एसो, भिक्खवे, सत्तो इमस्मिं येव राजगहे सारथिको अहोसि' ।

(४४) “इधाह, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दस सूचिलोम पुरिस वेहास गच्छन्त । तस्स ता सूचियो सीसे पविसित्वा मुखतो निक्खमन्ति, मुखे पविसित्वा उरतो निक्खमन्ति, उरे पविसित्वा 10 उदरतो निक्खमन्ति, उदरे पविसित्वा ऊरुहि निक्खमन्ति, ऊरुसु पविसित्वा जङ्घाहि निक्खमन्ति, जङ्घासु पविसित्वा पादेहि निक्खमन्ति । सो सुद अट्टस्सर करोति पे० एसो, भिक्खवे, सत्तो इमस्मिं येव राजगहे सूचको अहोसि' ।

(४५) “इधाह, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दस 15 कुम्भण्ड पुरिस वेहास गच्छन्त । सो गच्छन्तो पि तेव अण्डे खन्धे आरोपेत्वा^१ गच्छति, निसीदन्तो पि तेस्वेव अण्डेसु निसीदति । तमेन गिज्झा पि काका पि कुलला पि अनुपतित्वा अनुपतित्वा वितच्छेन्ति^२ विभज्जेन्ति^३ । सो सुद अट्टस्सर करोति पे० एसो, भिक्खवे, सत्तो इमस्मिं येव राजगहे गामकूटो^४ अहोसि' । 20

(४६) “इधाह, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दस पुरिस गूथकूपे ससीसक निमुग्ग पे० एसो, भिक्खवे, सत्तो इमस्मिं येव राजगहे पारदारिको अहोसि' ।

(४७) “इधाह, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दस 25 पुरिस गूथकूपे ससीसक निमुग्ग उभोहि हत्थेहि गूथ खादन्त पे० एसो, भिक्खवे, सत्तो इमस्मिं येव राजगहे दुट्ठब्राह्मणो अहोसि । सो कस्सपस्स सम्मासम्बुद्धस्स पावचने भिक्खुसङ्घ भत्तेन निमन्तेत्वा दोणियो गूथस्स पूरापेत्वा काल आरोचापेत्वा एतदवोच — ‘अतो^५, भोन्तो, यावदत्थ भुञ्जन्तु

१ सारथि — स्या०, रो० । २ सूचिको — स्या० । ३ आरोपेत्वा — स्या० । ४ वितुदेन्ति वितच्छन्ति — स्या० । ५ विराजेन्ति — सी०, स्या० । ६ गामकूटको — सी० । ७ परदारिको — स्या०, रो० । ८ अहो — सी०, रो०, इतो — स्या० ।

चेव हरन्तु' चा''' ति' ।

२०७ (४८) “इधाह, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दस
• निच्छर्वि इत्थि वेहास गच्छन्ति । तमेन गिज्झा पि काका पि कुलला पि
अनुपतित्वा अनुपतित्वा वितच्छेन्ति विभज्जेन्ति । सा सुद अट्टस्सर करोति
5 पे० एसा, भिक्खवे, इत्थी इमस्मि येव राजगहे अतिचारिनी अहोसि” ।

(४९) “इधाह, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दस इत्थि
दुग्गन्ध मङ्गुलि वेहास गच्छन्ति । तमेन गिज्झा पि काका पि कुलला पि
अनुपतित्वा अनुपतित्वा वितच्छेन्ति विभज्जेन्ति । सा सुद अट्टस्सर करोति
पे० एसा, भिक्खवे, इत्थी इमस्मि येव राजगहे इक्खणिका अहोसि” ।

10 (५०) “इधाह, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दस इत्थि
उप्पक्क^३ ओकिलिनि ओकिरिनि वेहास गच्छन्ति । सा सुद अट्टस्सर करोति
पे० एसा, भिक्खवे, इत्थी कालिङ्गस्स रज्जो अग्गमहेसी अहोसि । सा
इस्सापकता सपत्ति अङ्गारकटाहेन ओकिरि” ।

(५१) “इधाह, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दस
15 असीसक कबन्ध वेहास गच्छन्ति । तस्स उरे अक्खीनि चेव होन्ति मुख च ।
तमेन गिज्झा पि काका पि कुलला पि अनुपतित्वा अनुपतित्वा वितच्छेन्ति
विभज्जेन्ति । सो सुद अट्टस्सर करोति पे० एसो, भिक्खवे, सत्तो इमस्मि
148 येव राजगहे हारिको नाम चोरघातको अहोसि” ।

(५२) “इधाह, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दस
20 भिक्खु वेहास गच्छन्ति । तस्स सङ्घाटि पि आदित्ता सम्पज्जलिता सजोति-
भूता, पत्तो पि आदित्तो सम्पज्जलितो सजोतिभूतो, कायबन्धन पि आदित्त
सम्पज्जलित सजोतिभूत, कायो पि आदित्तो सम्पज्जलितो सजोतिभूतो ।
सो सुद अट्टस्सर करोति पे० एसो, भिक्खवे, भिक्खु कस्सपस्स
सम्मासम्बुद्धस्स पावचने पापभिक्खु अहोसि” ।

25 (५३-५६) “इधाह, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो
अद्दस भिक्खुनि अद्दस सिक्खमान अद्दस सामणेरे अद्दस सामणेरे

१-१ एत्थ स्या० पोत्थके ‘हरन्तु चाति । सो तस्स कम्मस्स विपाकेन बहूनि वस्सानि बहूनि
वस्ससत्तानि बहूनि वस्ससत्तसहस्सानि निरये पचित्वा तस्सेव कम्मस्स विपाकावसेसेन एवरूप अत्त
भावपटिलाभ पटिसवेदेति । सच्च भिक्खवे मोग्गल्लानो आह, अनापत्ति भिक्खवे मोग्गल्लानस्साति
पे० ’ इति अधिको पाठो दिस्सति । २-२ सात्सुद - स्या०, सी० रो० । ३ उपक्क -
रो० । ४ ओकिरणि - स्या० । ५-५ स्वात्सुद - स्या०, रो०, सोत्सुद - सी० ।

वेहास गच्छन्ति । तस्सा सङ्घाटि पि आदिता सम्पज्जलिता सजोतिभूता,
पत्तो पि आदित्तो सम्पज्जलितो सजोतिभूतो, कायबन्धन पि आदित्त सम्पज्ज-
लित सजोतिभूत, कायो पि आदित्तो सम्पज्जलितो सजोतिभूतो । सा सुद
अट्टस्सर करोति । तस्स मय्ह, आवुसो, एतदहोसि – ‘अच्छरिय वत भो,
अब्भुत वत भो, एवरूपो पि नाम सत्तो भविस्सति । एवरूपो पि नाम 5
यक्खो भविस्सति’ । एवरूपो पि नाम अत्तभावप्पटिलाभो भविस्सती” ति ।
भिक्षू उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – “उत्तरिमनुस्सधम्म आयस्मा
महामोग्गल्लानो उल्लपती” ति ।

अथ खो भगवा भिक्षू आमन्तेसि – “चक्खुभूता वत, भिक्खवे,
सावका विहरन्ति । ज्ञाणभूता वत, भिक्खवे, सावका विहरन्ति । यत्र 10 R 11
हि नाम सावको एवरूप ज्ञास्सति वा दक्खति वा सक्खि वा करिस्सति ।
पुब्बेव मे सा, भिक्खवे, सामणेरी दिट्ठा अहोसि । अपि चाह न ब्याकासि ।
अह चेत्त ब्याकरेय्य परे च मे न सद्दहेय्यु । ये मे न सद्दहेय्यु तेस त अस्स
दीघरत्त अहिताय दुक्खाय । एसा, भिक्खवे, सामणेरी कस्सपस्स सम्मासम्बु-
द्धस्स पावचने पापसामणेरी अहोसि । सा तस्स कम्मस्स विपाकेन बहूनि 15
वस्सानि बहूनि वस्ससतानि बहूनि वस्ससहस्सानि बहूनि वस्ससतसहस्सानि
निरये पच्चित्वा^१ तस्सेव कम्मस्स विपाकावसेसेन एवरूप अत्तभावप्पटिलाभ
पटिसवेदेति । सच्च, भिक्खवे, मोग्गल्लानो आह । अनापत्ति, भिक्खवे,
मोग्गल्लानस्सा” ति ।

२०८ (५७) अथ खो आयस्मा महामोग्गल्लानो भिक्षू आम- 20 B 14
न्तेसि – “यताय, आवुसो, तपोदा सन्दति सो दहो अच्छोदको सीतोदको
सातोदको सेतोदको^२ सुप्पतित्थो^३ रमणीयो प्हूतमच्छकच्छपो चक्कमत्तानि
च पदुमानि पुप्फन्ती” ति^४ । भिक्षू उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति –
“कथ हि नाम आयस्मा महामोग्गल्लानो एव वक्खति – ‘यताय, आवुसो,
तपोदा सन्दति सो दहो अच्छोदको सीतोदको सातोदको सेतोदको 25
सुप्पतित्थो रमणीयो प्हूतमच्छकच्छपो चक्कमत्तानि च पदुमानि पुप्फन्ती’
ति । अथ च पनाय तपोदा कुथिता सन्दति । उत्तरिमनुस्सधम्म आयस्मा
महामोग्गल्लानो उल्लपती” ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । “यताय,

१ एवरूपो पि नाम यक्खो भविस्सति एवरूपो पि नाम पेतो भविस्सति – स्या० ।

२ पचित्वा – स्या० । ३ सेतको – सी० । ४ सुपतित्थो – सी० स्या०, रो० । ५ पुप्फन्ती ति
अथ च पनाय तपोदा कुथिता सन्दती ति इति अधिको पाठो एत्थ स्या०, रो० पोत्थकेसु अत्थि ।

भिक्षवे, तपोदा सन्दति सो दहो अच्छोदको सीतोदको सातोदको सेतोदको सुप्पतित्थो रमणीयो पहतमच्छकच्छपो चक्कमत्तानि च पदुमानि पुप्फन्ति । अपि चाय, भिक्षवे, तपोदा द्विन्न महानिरयान अन्तरिकाय आगच्छति । तेनाय तपोदा कुथिता सन्दति । सच्च, भिक्षवे, मोग्गल्लानो आह ।

5 अनापत्ति, भिक्षवे, मोग्गल्लानस्सा” ति ।

(५-) तेन खो पन समयेन राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो लिच्छवीहि सद्धि सङ्गामेन्तो पभग्गो अहोसि^१ । अथ राजा पच्छा सेन सङ्कट्ठित्वा लिच्छवयो^२ पराजेसि । सङ्गामे च नन्दि^३ चरति - “रञ्जा लिच्छवी पभग्गा” ति । अथ खो आयस्मा महामोग्गल्लानो भिक्षू
10 आमन्तेसि - “राजा, आवुसो, लिच्छवीहि पभग्गो” ति^४ । भिक्षू उज्झायन्ति खियन्ति विपाचेन्ति - “कथ हि नाम आयस्मा महामोग्गल्लानो एव वक्खति - ‘राजा, आवुसो, लिच्छवीहि पभग्गो’ ति । सङ्गामे च नन्दि चरति - ‘रञ्जा लिच्छवी पभग्गा’ ति । उत्तरिमनुस्सधम्म आयस्मा महामोग्गल्लानो उल्लपती” ति । भगवतो एतमत्थ आरो-
R 109 15 चेषु । “पठम, भिक्षवे, राजा लिच्छवीहि पभग्गो । अथ राजा पच्छा सेन सङ्कट्ठित्वा लिच्छवयो पराजेसि । सच्च, भिक्षवे, मोग्गल्लानो आह । अनापत्ति, भिक्षवे, मोग्गल्लानस्सा” ति ।

२०९ (५९) अथ खो आयस्मा महामोग्गल्लानो भिक्षू आमन्तेसि - “इधाह, आवुसो, सप्पिनिकाय नदिया तीरे आनेञ्ज^५ समाधि
20 समापन्नो नागान ओगय्ह^६ उत्तरन्तान कोञ्च करोन्तान सद् अस्सोसि^७” ति । भिक्षू उज्झायन्ति खियन्ति विपाचेन्ति - “कथ हि नाम आयस्मा महामोग्गल्लानो आनेञ्ज समाधि समापन्नो सद् सोस्सति । उत्तरिमनुस्स-
B 150 धम्म आयस्मा महामोग्गल्लानो उल्लपती” ति । भगवतो एतमत्थ

१ होति - सी०, स्या०, रो० । २ लिच्छवियो - स्या०, रो० । ३ नन्दि - सी०, स्या०, रो० । ४ पभग्गो सङ्गामे च नन्दि चरति रञ्जा लिच्छवी (लिच्छवियो-स्या०) पभग्गा ति इति अधिको पाठो स्या०, रो० । पोत्थकेसु एत्थ अत्थि । ५ आनेञ्ज - रो० । ६ ओगाह - सी० । ७-७ कथ हि नाम आयस्मा महामोग्गल्लानो एव वक्खति - आनेञ्ज समाधि समापन्नो नागान ओगय्ह उत्तरन्तान कोञ्च करोन्तान सद् अस्सोसि इति पाठो एत्थ रो० पोत्थके अत्थि, ‘कथ हि नाम आयस्मा महामोग्गल्लानो एव वक्खति - इधाह आवुसो सप्पिनिकाय नदिया तीरे आनेञ्ज समाधि समापन्नो नागा ओगय्ह उत्तरन्तान कोञ्च करोन्तान सद् अस्सोसिति उत्तरिमनुस्सधम्म’ इति पाठो एत्थ स्या० पोत्थके दिस्सति ।

आरोचेसु । “अथेसो, भिक्खवे, समाधि सो च खो अपरिसुद्धो । सच्च, भिक्खवे, मोग्गल्लानो आह । अनापत्ति, भिक्खवे, मोग्गल्लानस्सा” ति ।

(६०) अथ खो आयस्मा सोभितो भिक्खू आमन्तेसि—“अह,^१ आवुसो, पञ्च कप्पसतानि अनुस्सरामी” ति । भिक्खू उज्झायन्ति खियन्ति विपाचेन्ति—“कथं हि नाम आयस्मा सोभितो एव वक्खति—^५ ‘अह, आवुसो, पञ्च कप्पसतानि अनुस्सरामी’ ति । उत्तरिमनुस्सधम्म आयस्मा सोभितो उल्लपती” ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसु । “अथेसा, भिक्खवे, सोभितस्स । सा च खो एका येव जाति । सच्च, भिक्खवे, सोभितो आह । अनापत्ति, भिक्खवे, सोभितस्सा ति ।

—०—

२१० उद्दिट्ठा खो आयस्मन्तो चत्तारो पाराजिका धम्मा,^{१०} येस भिक्खु अञ्जतर वा अञ्जतर वा आपज्जित्वा न लभति भिक्खूहि सद्धि सवास, यथा पुरे तथा पच्छा, पाराजिको होति असवासो । तत्थायस्मन्ते पुच्छामि—“कच्चित्थ परिसुद्धा” ? दुतिय पि पुच्छामि—“कच्चित्थ परिसुद्धा” ? ततिय पि पुच्छामि—“कच्चित्थ परिसुद्धा” ? परिसुद्धेत्थायस्मन्तो, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी ति ।^{१५}

पाराजिक निद्वित ।

तस्सुद्धान

मेथुनादिन्नादान^१ च, मनुस्सविग्गहुत्तरि ।
पाराजिकानि चत्तारि, छेज्जवत्थू^२ अससया ति ॥

पाराजिककण्ड निद्वित ।

—०—

२ सङ्घादिसेसकण्ड

इमे खो पनायस्मन्तो तेरस सङ्घादिसेसा

धम्मा उद्देस आगच्छन्ति ।

§ १ पठमसङ्घादिसेसो

(सुक्कविस्सट्ठिय)

(१) सेय्यसकभिक्षुवत्थु

B 151
R 110

- १ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा सेय्यसको अनभिरतो
ब्रह्मचरिय चरति । सो तेन किसो होति लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुक-
जातो धमनिसन्थतगत्तो । अद्दस खो आयस्मा उदायी^१ आयस्मन्त
5 सेय्यसक किस लूख दुब्बण्ण उप्पण्डुप्पण्डुकजात धमनिसन्थतगत्त । दिस्वान
आयस्मन्त सेय्यसक एतदवोच - “क्रिस्स त्व, आवुसो सेय्यसक, किसो लूखो
दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो ? कच्चि नो त्व, आवुसो
सेय्यसक, अनभिरतो ब्रह्मचरिय चरसी” ति ? “एवमावुसो” ति । “तेन हि
त्व, आवुसो सेय्यसक, यावदत्थ भुञ्ज यावदत्थ सुप यावदत्थ नहाय^२ ।
10 यावदत्थ भुञ्जित्वा यावदत्थ सुपित्वा यावदत्थ नहायित्वा^३ यदा ते
अनभिरति उप्पज्जति रागो चित्त अनुद्धसेति तदा हत्थेन उपक्कमित्वा
असुचि मोचेही” ति । “कि नु खो, आवुसो, कप्पति एवरूप कातु” ति ?
“आम, आवुसो । अह पि एव करोमी” ति ।

- अथ खो आयस्मा सेय्यसको यावदत्थ भुञ्जि यावदत्थ सुपि
15 यावदत्थ नहायि । यावदत्थ भुञ्जित्वा यावदत्थ सुपित्वा यावदत्थ नहायित्वा
यदा अनभिरति उप्पज्जति रागो चित्त अनुद्धसेति तदा हत्थेन उपक्कमित्वा
असुचि मोचेसि । अथ खो आयस्मा सेय्यसको अपरेन समयेन वण्णवा अहोसि
पीणिन्द्रियो^४ पसन्नमुखवण्णो विप्पसन्नछविवण्णो । अथ खो आयस्मतो
सेय्यसकस्स सहायका भिक्खू आयस्मन्त सेय्यसक एतदवोचु - “पुब्बे खो
20 त्व, आवुसो सेय्यसक, किसो अहोसि लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो
धमनिसन्थतगत्तो । सो दानि त्व एतरहि वण्णवा पीणिन्द्रियो पसन्नमुख-

R 111

१ अद्दसा - सी०, स्या० । २ उदायि - सी०, स्या०, रो० । ३ न्हाय - म०, रो० ।
४ न्हायित्वा - म०, रो० । ५ पीनिन्द्रियो - स्या०, रो० ।

वूपसमो अक्खातो ? नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय, पसन्नान वा भिय्योभावाय । अथ ख्वेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान चैव अप्पसादाय^१, 'पसन्नान च एकच्चान अञ्जथत्ताया' ति । अथ खो भगवा आयस्मन्त सेय्यसक अनेकपरियायेन विगरहित्वा दुब्भरताय पे० "एव च पन,
 5 भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ -

"सञ्चेतनिका सुक्कविस्सट्ठि सङ्घादिसो" ति ।

एवञ्चिद भगवता भिक्खून सिक्खापद पञ्जात्त होति ।

(३) भिक्खुसुपिनवत्थु

२ तेन खो पन समयेन भिक्खू पणीतभोजनानि भुञ्जित्वा मुट्ठस्सती असम्पजाना निद् ओक्कमन्ति । तेस मुट्ठस्सतीन असम्पजानान निद्
 10 ओक्कमन्तान सुपिनन्तेन असुचि मुच्चति । तेस कुक्कुच्च अहोसि-
 "भगवता सिक्खापद पञ्जात्त - 'सञ्चेतनिका सुक्कविस्सट्ठि सङ्घादिसो'
 ति । अम्हाक च सुपिनन्तेन असुचि मुच्चति । अत्थि चेत्य चेतना लब्धति । कच्चि नु खो मय सङ्घादिसेस आपत्ति आपन्ना" ति ?
 भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

(४) अनुपञ्जात्ति

15 "अत्थेसा, भिक्खवे, चेतना, सा च खो अब्बोहारिका ति ।
 एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ—

३ "सञ्चेतनिका सुक्कविस्सट्ठि अञ्जत्र सुपिनन्ता सङ्घा-
 दिसो" ति ।

(५) विभङ्गो

४ सञ्चेतनिका ति जानन्तो सञ्जानन्तो चेच्च अभि-
 20 वितरित्वा वीतिक्कमो ।

सुक्क ति दस सुक्कानि - नील पीतक लोहितक ओदात तक्कवण्ण दक्कवण्ण तेलवण्ण खीरवण्ण दधिवण्ण सप्पिवण्ण ।

विस्सट्ठी ति ठानतो^२ चावना वुच्चति विस्सट्ठी ति ।

अञ्जत्र सुपिनन्ता ति ठपेत्वा सुपिनन्त ।

25 सङ्घादिसो ति सङ्घो व तस्सा आपत्तिया परिवास देति, मूलाय पटिकस्सति, मानत्त देति, अब्भेति, न सम्बहुला, न एकपुगलो । तेन वुच्चति - "सङ्घादिसो" ति । तस्सेव आपत्तिनिकायस्स नामकम्म

१ अपसादाय - रो० । २ ठाना - स्या० ।

अधिवचन । तेन पि वुच्चति - “सङ्खादिसो” ति ।

अज्झत्तरूपे मोचेति, बहिद्वारूपे मोचेति, अज्झत्तबहिद्वारूपे मोचेति,
आकासे कटि कम्पेन्तो मोचेति, रागूपत्थम्भे मोचेति, वच्चूपत्थम्भे मोचेति,
पस्सावूपत्थम्भे मोचेति, वातूपत्थम्भे मोचेति, उच्चालिङ्गपाणकदट्ठूपत्थम्भे
मोचेति, आरोग्यत्थाय मोचेति, सुखत्थाय मोचेति, भेसज्जत्थाय मोचेति, दान- 5
त्थाय मोचेति, पुञ्जत्थाय मोचेति, यञ्जत्थाय मोचेति, सग्गत्थाय मोचेति, 11
बीजत्थाय मोचेति, वीमसत्थाय मोचेति, दवत्थाय मोचेति, नील मोचेति
पीतक मोचेति, लोहित क मोचेति, ओदात मोचेति, तक्कवण्ण मोचेति, दकवण्ण
मोचेति, तेलवण्ण मोचेति, खीरवण्ण मोचेति, दधिवण्ण मोचेति, सप्पिवण्ण
मोचेति ।

B 154

R 115

10

५ अज्झत्तरूपे ति अज्झत्त उपादिन्ने रूपे । बहिद्वारूपे ति बहिद्वारूपे
उपादिन्ने वा अनुपादिन्ने वा । अज्झत्तबहिद्वारूपे ति तदुभये ।

आकासे कटि कम्पेन्तो ति आकासे वायमन्तस्स अङ्गजात
कम्मनिय होति ।

रागूपत्थम्भे ति रागेन पीळितस्स अङ्गजात कम्मनिय होति ।

15

वच्चूपत्थम्भे ति वच्चेन पीळितस्स अङ्गजात कम्मनिय होति ।

पस्सावूपत्थम्भे ति पस्सावेन पीळितस्स अङ्गजात कम्मनिय होति ।

वातूपत्थम्भे ति वातेन पीळितस्स अङ्गजात कम्मनिय होति ।

उच्चालिङ्गपाणकदट्ठूपत्थम्भे ति उच्चालिङ्गपाणकदट्ठेन अङ्गजात
कम्मनिय होति ।

20

६ आरोग्यत्थाया ति अरोगो^१ भविस्सामि । सुखत्थाया ति सुख
वेदन उप्पादेस्सामि । भेसज्जत्थाया ति भेसज्ज भविस्सति । दानत्थाया ति
दान दस्सामि । पुञ्जत्थाया ति पुञ्ज भविस्सति । यञ्जत्थाया ति
यञ्ज यजिस्सामि । सग्गत्थाया ति सग्ग गमिस्सामि । बीजत्थाया^३ ति
बीज भविस्सति ।

25

वीमसत्थाया ति नील भविस्सति, पीतक भविस्सति, लोहितक
भविस्सति, ओदात भविस्सति, तक्कवण्ण भविस्सति, दकवण्ण भविस्सति,
तेलवण्ण भविस्सति, खीरवण्ण भविस्सति, दधिवण्ण भविस्सति, सप्पिवण्ण
भविस्सती ति

B 155

१ पीळितस्स अङ्गजात - सी० स्या० । २ आरोगो - सी०, रो० । ३ बीजत्थाया -
स्या० ।

द्वत्थाया ति खिड्धाधिप्पायो ।

७ अज्झत्तरूपे चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।
बहिद्धारूपे चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।
अज्झत्तबहिद्धारूपे चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

5 आकासे कटि कम्पेन्तो चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

रागूपत्थम्भे चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।
वच्चूपत्थम्भे चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।
पस्सावूपत्थम्भे चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घा-

10 दिसेसस्स ।

वातूपत्थम्भे चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।
उच्चालिङ्गपाणकदट्ठूपत्थम्भे चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

आरोग्यत्थाय चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

15 सुखत्थाय पे० भेसज्जत्थाय दानत्थाय पुञ्जत्थाय
यञ्जत्थाय सगत्थाय बीजत्थाय वीमसत्थाय द्वत्थाय चेतेति
उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स । नील चेतेति उपक्कमति
मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पीतक लोहितक ओदात तक्कवण्ण दक्कवण्ण तेल-
20 वण्ण खीरवण्ण दधिवण्ण सप्पिवण्ण चेतेति उपक्कमति मुच्चति,
आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सुद्धिक निद्धित ।

१५६,
११४

आरोग्यत्थ च सुखत्थ च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

25 आरोग्यत्थ च भेसज्जत्थ च प० आरोग्यत्थ च दानत्थ च
आरोग्यत्थ च पुञ्जत्थ च आरोग्यत्थ च यञ्जत्थ च आरोग्यत्थ च
सगत्थ च आरोग्यत्थ च बीजत्थ च आरोग्यत्थ च वीमसत्थ च
आरोग्यत्थ च द्वत्थ च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

एकमूलकस्स^१ खण्डचक्क निद्धित ।

८ सुखत्थ च भेसज्जत्थ च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति

सङ्खादिसेसस्स ।

सुखत्थ च दानत्थ च पे० सुखत्थ च पुञ्जत्थ च सुखत्थ च
यञ्जत्थ च सुखत्थ च सग्गत्थ च सुखत्थ च बीजत्थ च सुखत्थ च •
वीमसत्थ च सुखत्थ च दवत्थ च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति
सङ्खादिसेसस्स ।

5

सुखत्थ च आरोग्यत्थ च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति
सङ्खादिसेसस्स ।

६ भेसज्जत्थ च दानत्थ च पे० भेसज्जत्थ च पुञ्जत्थ
च भेसज्जत्थ च यञ्जत्थ च भेसज्जत्थ च सग्गत्थ च भेसज्जत्थ
च बीजत्थ च भेसज्जत्थ च वीमसत्थ च भेसज्जत्थ च दवत्थ च 10
चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।

भेसज्जत्थ च आरोग्यत्थ च पे० भेसज्जत्थ च सुखत्थ च
चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।

दानत्थ च पुञ्जत्थ च पे० दानत्थ च यञ्जत्थ च दानत्थ
च सग्गत्थ च दानत्थ च बीजत्थ च दानत्थ च वीमसत्थ च 15
दानत्थ च दवत्थ च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।

दानत्थ च आरोग्यत्थ च पे० दानत्थ च सुखत्थ च दानत्थ
च भेसज्जत्थ च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।

पुञ्जत्थ च यञ्जत्थ च पे० पुञ्जत्थ च सग्गत्थ च
पुञ्जत्थ च बीजत्थ च पुञ्जत्थ च वीमसत्थ च पुञ्जत्थ च 20
दवत्थ च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।

पुञ्जत्थ च आरोग्यत्थ च पे० पुञ्जत्थ च सुखत्थ च
पुञ्जत्थ च भेसज्जत्थ च पुञ्जत्थ च दानत्थ च चेतेति उपक्कमति
मुच्चति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।

B. 15

यञ्जत्थ च सग्गत्थ च पे० यञ्जत्थ च बीजत्थ च यञ्जत्थ 25
च वीमसत्थ च यञ्जत्थ च दवत्थ च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति
सङ्खादिसेसस्स ।

यञ्जत्थ च आरोग्यत्थ च पे० यञ्जत्थ च सुखत्थ च
यञ्जत्थ च भेसज्जत्थ च यञ्जत्थ च दानत्थ च यञ्जत्थ च
पुञ्जत्थ च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स । 30

सग्गत्थ च बीजत्थ च पे० सग्गत्थ च वीमसत्थ च सग्गत्थ
च दवत्थ च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।

सगत्थ च आरोग्यत्थ च पे० सगत्थ च सुखत्थ च सगत्थ च भेसज्जत्थ च सगत्थ च दानत्थ च सगत्थ च पुञ्जत्थ च सगत्थ च यञ्जत्थ च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

बीजत्थ च वीमसत्थ च पे० बीजत्थ च दवत्थ च चेतेति
5 उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

बीजत्थ च आरोग्यत्थ च पे० बीजत्थ च सुखत्थ च बीजत्थ च भेसज्जत्थ च बीजत्थ च दानत्थ च बीजत्थ च पुञ्जत्थ च बीजत्थ च यञ्जत्थ च बीजत्थ च सगत्थ च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

10 वीमसत्थ च दवत्थ च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

वीमसत्थ च आरोग्यत्थ च पे० वीमसत्थ च सुखत्थ च वीमसत्थ च भेसज्जत्थ च वीमसत्थ च दानत्थ च वीमसत्थ च पुञ्जत्थ च वीमसत्थ च यञ्जत्थ च वीमसत्थ च सगत्थ
15 च वीमसत्थ च बीजत्थ च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

दवत्थ च आरोग्यत्थ च पे० दवत्थ च सुखत्थ च दवत्थ च भेसज्जत्थ च दवत्थ च दानत्थ च दवत्थ च पुञ्जत्थ च दवत्थ च यञ्जत्थ च दवत्थ च सगत्थ च दवत्थ च
20 बीजत्थ च दवत्थ च वीमसत्थ च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

एकमूलकस्स^१ बद्धचक्क^२ निव्वित ।

158 आरोग्यत्थ^१ च सुखत्थ च भेसज्जत्थ च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स पे० आरोग्यत्थ च सुखत्थ च दवत्थ च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

दुमूलकस्स खण्डचक्क ।

25 सुखत्थ च भेसज्जत्थ च दानत्थ च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स पे० सुखत्थ च भेसज्जत्थ च दवत्थ च पे०

सुखत्थ च भेसज्जत्थ च आरोग्यत्थ च चेतेति उपक्कमति मुच्चति,
आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।

दुमूलकस्स बद्धचक्क सङ्घित्त ।०

वीमसत्थ च दवत्थ च आरोग्यत्थ च चेतेति उपक्कमति
मुच्चति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स । वीमसत्थ च दवत्थ च चेतेति
उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।

5

दुमूलक निट्ठित ।

(तिमूलक पि चतुमूलक पि पञ्चमूलक पि छमूलक पि सत्तमूलक
पि अट्ठमूलक पि नवमूलक पि एवमेव वित्थारेतब्ब)

(इद सब्बमूलक)

१० आरोग्यत्थ च सुखत्थ च भेसज्जत्थ च दानत्थ च पुञ्जत्थ
च यञ्जत्थ च सग्गत्थ च बीजत्थ च वीमसत्थ च दवत्थ च चेतेति
उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।

10

सब्बमूलक निट्ठित ।

११ नील च पीतक च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति
सङ्खादिसेसस्स ।

नील च लोहितक च पे० नील च ओदात च नील
च तक्कवण्ण च नील च दक्कवण्ण च नील च तेलवण्ण च
नील च खीरवण्ण च नील च दधिवण्ण च नील च सप्पिवण्ण 15
च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।

एकमूलकस्स^१ खण्डचक्क निट्ठित^१ ।

१२ पीतक च लोहितक च चेतेति उपक्कमति मुच्चति,
आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।

B

पीतक च ओदात च पे० पीतक च तक्कवण्ण च पीतक
च दक्कवण्ण च पीतक च तेलवण्ण च पीतक च खीरवण्ण च पीतक च 20
दधिवण्ण च पीतक च सप्पिवण्ण च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति
सङ्खादिसेसस्स ।

पीतक च नील च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।

एकमूलकस्स बद्धचक्क ।

१३ लोहितक च ओदात च चेतेति उपक्कमति मुच्चति,

१-१ एकमूलक खण्डचक्क निट्ठित - स्या०, एकमूलकस्स खण्डचक्क निट्ठित - रो० ।

आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

लोहितक च तक्कवण्ण च पे० लोहितक च दक्कवण्ण च
लोहितक च तेलवण्ण च लोहितक च खीरवण्ण च लोहितक
च दधिवण्ण च लोहितक च सप्पिवण्ण च चेतेति उपक्कमति मुच्चति,
5 आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

लोहितक च नील च पे० लोहितक च पीतक च चेतेति
उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

ओदात च तक्कवण्ण च पे० ओदात च दक्कवण्ण च
ओदात च तेलवण्ण च ओदात च खीरवण्ण च ओदात च दधिवण्ण च
10 ओदात च सप्पिवण्ण च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति
सङ्घादिसेसस्स ।

ओदात च नील च पे० ओदात च पीतक च ओदात
च लोहितक च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

तक्कवण्ण च दक्कवण्ण च पे० तक्कवण्ण च तेलवण्ण च
15 तक्कवण्ण च खीरवण्ण च तक्कवण्ण च दधिवण्ण च तक्कवण्ण
च सप्पिवण्ण च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

तक्कवण्ण च नील च पे० तक्कवण्ण च पीतक च तक्क-
वण्ण च लोहितक च तक्कवण्ण च ओदात च चेतेति उपक्कमति
मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

B 160 20 दक्कवण्ण च तेलवण्ण च पे० दक्कवण्ण च खीरवण्ण च
दक्कवण्ण च दधिवण्ण च दक्कवण्ण च सप्पिवण्ण च चेतेति उपक्कमति
मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

दक्कवण्ण च नील च पे० दक्कवण्ण च पीतक च दक्कवण्ण च
लोहितक च दक्कवण्ण च ओदात च दक्कवण्ण च तक्कवण्ण च चेतेति
25 उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

तेलवण्ण च खीरवण्ण च पे० तेलवण्ण च दधिवण्ण च
तेलवण्ण च सप्पिवण्ण च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

तेलवण्ण च नील च पे० तेलवण्ण च पीतक च तेलवण्ण च
लोहितक च तेलवण्ण च ओदात च तेलवण्ण च तक्कवण्ण च तेल-
30 वण्ण च दक्कवण्ण च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

खीरवण्ण च दधिवण्ण च पे० खीरवण्ण च सप्पिवण्ण च

चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।

खीरवण्ण च नील च पे० खीरवण्ण च पीतक च खीरवण्ण
च लोहितक च खीरवण्ण च ओदात च खीरवण्ण च तक्कवण्ण च
खीरवण्ण च दक्कवण्ण च खीरवण्ण च तेलवण्ण च चेतेति उपक्क-
मति मुच्चति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स । 5

दधिवण्ण च सप्पिवण्ण च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति
सङ्खादिसेसस्स ।

दधिवण्ण च नील च पे० दधिवण्ण च पीतक च दधिवण्ण
च लोहितक च दधिवण्ण च ओदात च दधिवण्ण च तक्कवण्ण च
दधिवण्ण च दक्कवण्ण च दधिवण्ण च तेलवण्ण च दधिवण्ण च खीर- 10
वण्ण च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।

सप्पिवण्ण च नील च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति
सङ्खादिसेसस्स ।

सप्पिवण्ण च पीतक च पे० सप्पिवण्ण च लोहितक च सप्पि-
वण्ण च ओदात च सप्पिवण्ण च तक्कवण्ण च सप्पिवण्ण च दक्कवण्ण 15
च सप्पिवण्ण च तेलवण्ण च सप्पिवण्ण च खीरवण्ण च सप्पिवण्ण
च दधिवण्ण च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।

एकमूलकस्स^१ बद्धचक्क^२ निवृत्ति ।

(दुमूलकादिसु पि एवमेव नेतब्ब^३)

नील च पीतक च लोहितक च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, B. 11
आपत्ति सङ्खादिसेसस्स पे० नील च पीतक च सप्पिवण्ण च चेतेति 20
उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।

दुमूलकस्स खण्डचक्क ।

पीतक च लोहितक च ओदात च चेतेति उपक्कमति मुच्चति,
आपत्ति सङ्खादिसेसस्स पे० पीतक च लोहितक च सप्पिवण्ण च
पे० पीतक च लोहितक च नील च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति
सङ्खादिसेसस्स । 25

दुमूलकस्स बद्धचक्क सङ्खित्तं ।

दधिवण्ण च सप्पिवण्ण च नील च चेतेति उपक्कमति मुच्चति,
आपत्ति सङ्खादिसेसस्स पे० दधिवण्ण च सप्पिवण्ण च खीरवण्ण च

चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

दुमूलक निवृत्त ।

- (तिमूलक पि चतुमूलक पि पञ्चमूलक पि छमूलक पि सत्तमूलक पि अट्ठमूलक पि नवमूलक पि एवमेव वित्थारेतब्ब^१)

(इद सब्बमूलक)

- १४ नील च पीतक च लोहितक च ओदात च तक्कवण्ण च
५ दक्कवण्ण च तेलवण्ण च खीरवण्ण च दधिवण्ण च सप्पिवण्ण च
चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सब्बमूलक निवृत्त ।

१५ आरोग्यत्थ च नील च चेतेति उपक्कमति मुच्चति,
आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

- आरोग्यत्थ च सुखत्थ च नील च पीतक च चेतेति उपक्कमति
१० मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

आरोग्यत्थ च सुखत्थ च भेसज्जत्थ च नील च पीतक च
लोहितक च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

(उभतो^२ वड्ढक एवमेव वड्ढेतब्ब^३)

- आरोग्यत्थ च सुखत्थ च भेसज्जत्थ च दानत्थ च पुञ्जत्थ^{*} च यञ्जत्थ
१५ च सग्गत्थ च बीजत्थ च वीमसत्थ च दवत्थ च^{*} नील च पीतक च लोहितक
च ओदात च तक्कवण्ण च दक्कवण्ण च तेलवण्ण च खीरवण्ण च दधिवण्ण
च सप्पिवण्ण च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

मिस्सकचक्क निवृत्त ।

१६ नील मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति पीतक मुच्चति,
आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

- २० नील मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति लोहितक पे०
ओदात तक्कवण्ण दक्कवण्ण तेलवण्ण खीरवण्ण दधिवण्ण
सप्पिवण्ण मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

खण्डचक्क निवृत्त^१ ।

१७ पीतक मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति लोहितक मुच्चति,
आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

१ कातब्ब - स्या० । २-२ उभतो वड्ढक एवमेव नेतब्ब - सी०, एवमेव उभतो वड्ढेतब्ब - रो०, स्या० पोत्थके नत्थि । *-* एत्थन्तरे पाठो स्या० पोत्थके नत्थि । ३ खण्डचक्क - सी०, रो०

पीतक मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति ओदात पे०
तक्कवण्ण दक्कवण्ण तेलवण्ण खीरवण्ण दधिवण्ण सप्पिवण्ण
नील मुच्चति, आपत्ति सङ्ख्यादिसेसस्स ।

बद्धचक्कमूल^१ सङ्घित्त^१ ।

१८ सप्पिवण्ण मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति नील
मुच्चति, आपत्ति सङ्ख्यादिसेसस्स ।

5

सप्पिवण्ण मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति पीतक पे०
लोहितक ओदात तक्कवण्ण दक्कवण्ण तेलवण्ण खीरवण्ण
दधिवण्ण मुच्चति, आपत्ति सङ्ख्यादिसेसस्स ।

कुच्छिचक्क^२ निट्ठित^२ ।

१९ पीतक मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति नील मुच्चति,
आपत्ति सङ्ख्यादिसेसस्स ।

B

10

लोहितक पे० ओदात तक्कवण्ण दक्कवण्ण तेलवण्ण
खीरवण्ण दधिवण्ण सप्पिवण्ण मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति
नील मुच्चति, आपत्ति सङ्ख्यादिसेसस्स ।

पिट्ठिचक्कस्स^३ पठम गमन निट्ठित^३ ।

२० लोहितक मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति पीतक
मुच्चति, आपत्ति सङ्ख्यादिसेसस्स ।

15

ओदात पे० तक्कवण्ण दक्कवण्ण तेलवण्ण खीरवण्ण
दधिवण्ण सप्पिवण्ण नील मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति पीतक
मुच्चति, आपत्ति सङ्ख्यादिसेसस्स ।

पिट्ठिचक्कस्स^४ दुतिय गमन निट्ठित^४ ।

२१ ओदात मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति लोहितक मुच्चति,
आपत्ति सङ्ख्यादिसेसस्स ।

20

तक्कवण्ण पे० दक्कवण्ण तेलवण्ण खीरवण्ण दधिवण्ण
सप्पिवण्ण नील पीतक मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति लोहितक
मुच्चति, आपत्ति सङ्ख्यादिसेसस्स ।

पिट्ठिचक्कस्स^५ ततिय^५ गमन निट्ठित^५ ।

१-१ बद्धचक्क निट्ठित - स्या० । २-२ कुच्छिचक्क - सी०, रो० । ३-३ पिट्ठि
चक्कस्स पठम गमन - सी०, रो० । ४-४ पिट्ठिचक्कस्स दुतिय गमन - सी० । ५-५ पिट्ठिचक्कस्स
ततिय गमन - सी०, रो० ।

२२ तक्कवण्ण मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति ओदात मुच्चति,
आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

• दक्कवण्ण पे० तेलवण्ण खीरवण्ण दधिवण्ण सप्पिवण्ण
नील पीतक लोहितक मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति ओदात
5 मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पिट्ठिचक्कस्स^१ चतुत्थ गमननिष्ठित^१ ।

२३ दक्कवण्ण मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति तक्कवण्ण मुच्चति,
आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

4 तेलवण्ण पे० खीरवण्ण दधिवण्ण सप्पिवण्ण नील
पीतक लोहितक ओदात मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति तक्कवण्ण
10 मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पिट्ठिचक्कस्स पञ्चम गमन निष्ठित ।

२४ तेलवण्ण मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति दक्कवण्ण मुच्चति,
आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

खीरवण्ण पे० दधिवण्ण सप्पिवण्ण नील पीतक
लोहितक ओदात तक्कवण्ण मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति
15 दक्कवण्ण मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पिट्ठिचक्कस्स^२ छट्ठ गमन निष्ठित^२ ।

२५ खीरवण्ण मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति तेलवण्ण मुच्चति,
आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

दधिवण्ण पे० सप्पिवण्ण नील पीतक लोहितक
ओदात तक्कवण्ण दक्कवण्ण मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति तेलवण्ण
20 मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पिट्ठिचक्कस्स^३ सत्तम गमन निष्ठित^३ ।

२६ दधिवण्ण मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति खीरवण्ण
मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सप्पिवण्ण पे० नील पीतक लोहितक ओदात तक्क-
वण्ण दक्कवण्ण तेलवण्ण मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति खीरवण्ण

१-१ पिट्ठिचक्कस्स चतुत्थ गमन - सी०, रो० । २-२ पिट्ठिचक्कस्स छट्ठ गमन - सी० ।
३-३ पिट्ठिचक्कस्स सत्तम गमन - सी० ।

मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पिट्ठिचक्कस्स अट्ठम गमन निट्ठित ।

२७ सप्पिवण्ण मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति दधिवण्ण^१
मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

नील पे० पीतक लोहितक ओदात तक्कवण्ण
दक्कवण्ण तेलवण्ण खीरवण्ण मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति दधिवण्ण 5
मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पिट्ठिचक्कस्स^१ नवम गमन निट्ठित^१

२८ नील मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति सप्पिवण्ण मुच्चति, B
आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पीतक पे० लोहितक ओदात तक्कवण्ण दक्कवण्ण
तेलवण्ण खीरवण्ण दधिवण्ण मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति 10
सप्पिवण्ण मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पिट्ठिचक्कस्स^१ दसम गमन निट्ठित ।

पिट्ठिचक्क निट्ठित^१ ।

२९ चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स । चेतेति R
उपक्कमति न मुच्चति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । चेतेति न उपक्कमति
मुच्चति, अनापत्ति । चेतेति न उपक्कमति न मुच्चति, अनापत्ति । न
चेतेति उपक्कमति मुच्चति, अनापत्ति । न चेतेति उपक्कमति न मुच्चति, 15
अनापत्ति । न चेतेति न उपक्कमति मुच्चति, अनापत्ति । न चेतेति न
उपक्कमति न मुच्चति, अनापत्ति ।

अनापत्ति सुपिनन्तेन, नमोचनाधिप्पायस्स, उम्मत्तकस्स, खित्त-
चित्तस्स, वेदनट्ठस्स^३, आदिकम्मिकस्सा ति ।

(६) विनीतवत्थुउद्दानगाथा

सुपिनोच्चारपस्सावो, वितक्कुण्होदकेन च ।

20

भेसज्ज कण्डुव मग्गो, वत्थिजन्ताघरुपक्कमो^१ ॥

सामणेरो च सुत्तो च, ऊरु मुट्ठिना पीळयि ।

आकासे थम्भ निज्झायि, छिद्द कट्ठेन घट्टयि ॥

१-१ पिट्ठिचक्कस्स नवम गमन - सी० । २-२ पिट्ठिचक्कस्स दसम गमन । पिट्ठिचक्क
निट्ठित - सी०, पिट्ठिचक्कस्स दसम गमन । पिट्ठिचक्क पेय्यालो निट्ठितो - रो० । ३ वेदनाट्ठस्स -
म० । ४ वत्थि जन्ताघरं ऊरु - स्या० ।

सोतो^१ उदञ्जल धाव, पुप्फावलिय^२ पोक्खर ।
वालिका कद्दमुस्सेको^३, सयनङ्गुट्टकेन चा ति ॥

(७) विनीतवत्थु

३० (१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो सुपिनन्तेन असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि - “कच्चि नु खो अह सङ्घादिसेस
५ आपत्ति आपन्नो” ति ? अथ खो सो भिक्खु भगवतो एतमत्थ आरोचेसि । “अनापत्ति, भिक्खु, सुपिनन्तेना” ति ।

(२) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो उच्चार करोन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० भगवतो एतमत्थ आरोचेसि । “किंचित्तो त्व, भिक्खू” ति ? “नाह, भगवा,
१० मोचनाधिप्पायो” ति । “अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा” ति ।

(३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो पस्साव करोन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० ‘अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा’ ति ।

(४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो कामवितक्क
१५ वितक्केन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, वितक्केन्तस्सा” ति ।

(५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो उण्होदकेन नहायन्तस्स^४ असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “किंचित्तो त्व, भिक्खू” ति ? “नाह, भगवा, मोचनाधिप्पायो” ति । “अनापत्ति,
२० भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा” ति ।

(६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचना-
७ धिप्पायस्स उण्होदकेन नहायन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु आपन्नो सङ्घादिसेस” ति ।

(७) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचना-
२५ धिप्पायस्स उण्होदकेन नहायन्तस्स असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति थुल्लच्च-यस्सा” ति ।

१ सोतो - सी०, स्या० रो० । २ पुप्फावलिय - सी०, पुप्फाविळिय - स्या०, पुप्फाव
ळिय - रो० । ३ कद्दमुदको - रो० । ४ कामवितक्क वितक्केन्तस्सा - स्या० ।
५ न्हायन्तस्स - म०, रो० ।

(८) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो अङ्गजाते वणो होति । भेसज्जेन आलिम्पेन्तस्स^१ असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा” ति ।

(९-१०) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो अङ्गजाते वणो होति । मोचनाधिप्पायस्स^२ भेसज्जेन आलिम्पेन्तस्स असुचि मुच्चि 5

पे० असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्खादिसेसस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(११) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो अण्ड कण्डुवन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा” ति । 10

(१२-१३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचना धिप्पायस्स अण्ड कण्डुवन्तस्स असुचि मुच्चि पे० असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्खादिसेसस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

३१ (१४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मग 15 गच्छन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा” ति ।

(१५-१६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स मग गच्छन्तस्स असुचि मुच्चि पे० असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्खादिसेसस्स, आपत्ति 20 थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(१७) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो वत्थि गहेत्वा पस्साव करोन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा” ति ।

(१८-१९) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचना- 25 धिप्पायस्स वत्थि गहेत्वा पस्साव करोन्तस्स असुचि मुच्चि पे० असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्खादि-सेसस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(२०) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो जताघर 30 उदरवट्ठि तापेन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे०

१ आलिम्पन्तस्स - सी०, स्या०, रो० । २ तस्स मोचनाधिप्पायस्स - स्या० ।

“अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा” ति ।

(२१-२२) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स जन्ताघरे उदरवट्ठि तापेन्तस्स असुचि मुच्चि पे० असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(२३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो जन्ताघरे उपज्झायस्स पिट्ठिपरिकम्म करोन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा” ति ।

(२४-२५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स जन्ताघरे उपज्झायस्स पिट्ठिपरिकम्म करोन्तस्स असुचि मुच्चि पे० असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

३२ (२६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो ऊरु घट्टापेन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा” ति ।

(२७-२८) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स ऊरु घट्टापेन्तस्स असुचि मुच्चि पे० असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

२० (२९) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु मोचनाधिप्पायो अञ्जतर सामणेरे एतदवोच – “एहि मे त्व, आवुसो सामणेरे, अङ्गजात गण्हाही” ति । सो तस्स अङ्गजात अगगहेसि । तस्सेव असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादिसेस” ति ।

२५ (३०) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सुत्तस्स सामणेरे अङ्गजात अगगहेसि । तस्सेव असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

३३ (३१-३२) तेन* खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स ऊरुहि अङ्गजात पीळेन्तस्स असुचि मुच्चि पे० असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु,

सङ्घादिसंज्ञां, आपत्तिं थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(३३-३४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचना-
धिप्पायस्स मुट्ठिना अङ्गजात पीळेन्तस्स असुचि मुच्चि पे० असुचि न
मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसंज्ञां,
आपत्तिं थुल्लच्चयस्सा” ति* । 5

(३५-३६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचना-
धिप्पायस्स आकासे कटिं कम्पेन्तस्स असुचि मुच्चि पे० असुचि न मुच्चि ।
तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसंज्ञां,
आपत्तिं थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(३७) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो काय थम्भेन्तस्स 10
असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु,
नमोचनाधिप्पायस्सा” ति ।

(३८-३९) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचना-
धिप्पायस्स काय थम्भेन्तस्स असुचि मुच्चि पे० असुचि न मुच्चि ।
तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसंज्ञां, 15
आपत्तिं थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(४०) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सारत्तो मातुगामस्स
अङ्गजात उपनिज्झायि । तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि
पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसंज्ञां । न च, भिक्खवे, सारत्तेन
मातुगामस्स अङ्गजात उपनिज्झायितव्व । यो उपनिज्झायेय्य, आपत्ति 20
दुक्कटस्सा” ति ।

३४ (४१-४२) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचना-

- एत्थन्तरे स्या० पोत्थके अय पाठो दिस्सति-

‘तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो ऊरुहि अङ्गजात पीळेन्तस्स असुचि मुच्चि ।
तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० अनापत्तिं भिक्खु नमोचनाधिप्पायस्साति । तेन खो पन समयेन
अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स ऊरुहि अङ्गजात पीळेन्तस्स असुचि मुच्चि पे० असुचि
न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० अनापत्तिं भिक्खु सङ्घादिसंज्ञां आपत्तिं थुल्लच्चयस्सा-
ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मुट्ठिना अङ्गजात पीळेन्तस्स असुचि मुच्चि ।
तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० अनापत्तिं भिक्खु नमोचनाधिप्पायस्साति । तेन खो पन समयेन अञ्ज-
तरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स मुट्ठिना अङ्गजात पीळेन्तस्स असुचि मुच्चि पे० असुचि न
मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० अनापत्तिं भिक्खु सङ्घादिसंज्ञां आपत्तिं थुल्लच्चयस्साति ।

धिप्पायस्स ताळच्छिद्द^१ अङ्गजात पवेसेन्तस्स असुचि मुच्चि पे०
असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु,
सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(४३-४४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचना-
5 धिप्पायस्स कट्ठेन अङ्गजात घट्टेन्तस्स असुचि मुच्चि पे० असुचि न
मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स,
आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(४५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो पटिसोते नहाय-
न्तस्स^२ असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु,
10 नमोचनाधिप्पायस्सा” ति ।

(४६-४७) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचना-
धिप्पायस्स पटिसोते नहायन्तस्स असुचि मुच्चि पे० असुचि न मुच्चि ।
तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति
थुल्लच्चयस्सा” ति ।

15 (४८) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो उदञ्जल^३
कीळन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति,
भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा” ति ।

(४९-५०) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचना-
धिप्पायस्स उदञ्जल कीळन्तस्स असुचि मुच्चि पे० असुचि न मुच्चि ।
20 तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति
थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(५१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो उदके
धावन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति,
भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा” ति ।

25 (५२-५३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचना-
धिप्पायस्स उदके धावन्तस्स असुचि मुच्चि पे० असुचि न मुच्चि । तस्स
कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति
थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(५४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो पुप्फावलिय^४

१ ताळच्छिद्द - स्या० । २ हायन्तस्स - म०, रो० । ३ उदञ्जले - स्या० । ४ पुप्फा
वलिय - रो०, स्या० ।

कीळन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा” ति ।

(५५-५६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचना-
धिप्पायस्स पुप्फावलिय कीळन्तस्स असुचि मुच्चि पे० असुचि न मुच्चि ।
तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्खादिसेसस्स, आपत्ति 5
थुल्लच्चयस्सा” ति ।

३५ (५७) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो पोक्खर-
वने धावन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति,
भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा” ति । B 1:

(५८-५९) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचना- 10
धिप्पायस्स पोक्खरवने धावन्तस्स असुचि मुच्चि पे० असुचि न मुच्चि ।
तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्खादिसेसस्स, आपत्ति
थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(६०-६१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचना-
धिप्पायस्स वालिक अङ्गजात पवेसेन्तस्स असुचि मुच्चि पे० असुचि न 15
मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्खादिसेसस्स,
आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(६२-६३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचना-
धिप्पायस्स कहम अङ्गजात पवेसेन्तस्स असुचि मुच्चि पे० असुचि न
मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, 20 R 11
सङ्खादिसेसस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(६४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो उदकेन
अङ्गजात ओसिञ्चन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे०
“अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा” ति ।

(६५-६६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो 25
मोचनाधिप्पायस्स उदकेन अङ्गजात ओसिञ्चन्तस्स असुचि मुच्चि पे०
असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु,
सङ्खादिसेसस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(६७-६८) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचना-
धिप्पायस्स सयने अङ्गजात घट्टेन्तस्स असुचि मुच्चि पे० असुचि न 30
मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्खादिसेसस्स,
पाराजिकं - २२

आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(६६-७०) तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचना-
धिप्पायस्स अङ्गुत्तेन अङ्गजात घट्टेन्नस्स असुचि मुच्चि पे० असुचि न
मुच्चि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि - “कच्चि नु खो अह सङ्घादिसेस आपत्ति
5 आपन्नो” ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसि । “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादि-
सेसस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

—०—

§ २ वुत्तियसङ्घादिसेसो

(कायसत्तणे)

(१) उदायिभिक्खुवत्थु

३६ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावस्थिय विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा उदायी अरञ्जे विहरति ।
तस्सायस्मतो विहारो अभिरूपो होति दस्सनीयो पासादिको, मज्झेगम्भो,
10 समन्तापरियागारो, सुपञ्चत्त मञ्चपीठ भिसिबिम्बोहन,^१ पानीय^२ परिभोज-
नीय^३ सुपट्टित^४, परिवेण सुसम्मट्ट । बहू मनुस्सा आयस्मतो उदायिस्स
विहारपेक्खका आगच्छन्ति । अञ्जतरो पि ब्राह्मणो सपजापतिको येनायस्मा
उदायी तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त उदायि एतदवोच - “इच्छाम
मय भोतो उदायिस्स विहार पेक्खितु” ति । “तेन हि, ब्राह्मण, पेक्खस्सू” ति,
15 अपापुरण^५ आदाय घटिक उग्घाटेत्वा कवाट पणामेत्वा विहार पाविसि ।
सो पि खो ब्राह्मणो आयस्मतो उदायिस्स पिट्टितो पाविसि । सा पि खो
ब्राह्मणी तस्स ब्राह्मणस्स पिट्टितो पाविसि । अथ खो आयस्मा उदायी
एकच्चे वातपाने विवरन्तो एकच्चे वातपाने थकेन्तो गम्भ अनुपरिगन्त्वा
पिट्टितो आगन्त्वा तस्सा ब्राह्मणिया अङ्गमङ्गानि परामसि । अथ खो सो
20 ब्राह्मणो आयस्मता उदायिना सद्धि पटिसम्मोदित्वा अगमासि । अथ खो सो
ब्राह्मणो अत्तमनो अत्तमनवाच निच्छारेसि - “उळारा इमे समणा
सक्यपुत्तिया ये इमे एवरूपे अरञ्जे विहरन्ति । भव पि उदायी उळारो
यो एवरूपे अरञ्जे विहरती” ति ।

एव वुत्ते सा ब्राह्मणी त ब्राह्मण एतदवोच - “कुतो तस्स
25 उळारत्तता^६ । यथेव मे त्व अङ्गमङ्गानि परामसि एवमेव मे समणो

१ भिसिबिम्बोहन - म० । २-२ पानिय परिभोजनिय - रो० । ३ सुपट्टित - म० । ४
अपापुरण - म० । ५ उळारता - स्या० ।

उदायी अङ्गमङ्गानि परामसी" ति । अथ खो सो ब्राह्मणो उज्झायति खिय्यति विपाचेति — "अलज्जिनो इमे समणा सक्कपुत्तिया दुस्सीला मुसावादिनो । इमे हि नाम धम्मचारिनो समचारिनो ब्रह्मचारिनो सच्चवादिनो सीलवन्तो कल्याणधम्मा पटिजानिस्सन्ति । नत्थि इमेस सामञ्ज नत्थि इमेस ब्रह्मञ्ज, नट्ठ इमेस सामञ्ज नट्ठ इमेस ब्रह्मञ्ज, कुतो इमेस सामञ्ज कुतो इमेस ब्रह्मञ्ज, अपगता इमे सामञ्जा अपगता इमे ब्रह्मञ्जा । कथ हि नाम समणो उदायी मम भरियाय अङ्गमङ्गानि परामसिस्सति । न हि सक्का कुलिथीहि कुलधीताहि कुलकुमारीहि कुलसुण्हाहि कुलदासीहि आराम वा विहार वा गन्तु । सचे कुलिथियो कुलधीतरो कुलकुमारियो कुलसुण्हायो कुलदासियो आराम वा विहारवा गच्छेय्यु, ता पि समणा सक्कपुत्तिया दूसेय्यु" ति ।।

B 17:

अस्सोसु खो भिक्खु तस्स ब्राह्मणस्स उज्झायन्तस्स खिय्यन्तस्स विपाचेन्तस्स । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति — "कथ हि नाम आयस्मा उदायी मातुगामेन सद्धि कायससग्ग समापज्जिस्सती" ति । अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्त उदायि अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

(२) पञ्चत्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ सन्नि पातापेत्वा आयस्मन्त उदायि पटिपुच्छि — "सच्च किर त्व, उदायि, मातुगामेन सद्धि कायससग्ग समापज्जसी" ति ? "सच्च, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा — "अननुच्छविक, मोघपुरिस, अननुलोमिक अप्पतिरूप^१ अस्सामणक अकप्पिय अकरणीय । कथ हि नाम त्व, मोघपुरिस, मातुगामेन सद्धि कायससग्ग समापज्जिस्ससि । ननु मया, मोघपुरिस, अनेकपरियायेन विरागाय धम्मो देसितो नो सरागाय पे० कामपरिळाहान वूपसमो अक्खातो । नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ —

३७ "यो पन भिक्खु ओतिण्णो विपरिणतेन चित्तेन मातुगामेन सद्धि कायससग्ग समापज्जेय्य हत्थग्गाह वा वेणिग्गाह^३ वा अञ्जतरस्स वा अञ्जतरस्स वा अङ्गस्स परामसन, सङ्घादित्तो" ति ।

१-१ रो० स्या० पोत्थकेसु नत्थि । २ अप्पटिरूप — स्या० रो० । ३ वेणिग्गाह — स्या०, रो० ।

(३) विभङ्गो

३८ यो पना त यो यादिसो पे० भिक्खू ति पे० अय

• इमस्मि अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

ओतिण्णो नाम सारत्तो अपेक्खवा पटिबद्धचित्तो ।

विपरिणत ति रत्त पि चित्त विपरिणत । दुट्ठ पि चित्त विपरिणत ।

5 मूब्ह पि चित्त विपरिणत । अपि च, रत्त चित्त इमस्मि अत्थे अधिप्पेत विपरिणत ति ।

मातुगामो नाम मनुस्सित्थी, न यक्खी न पेती, न तिरच्छानगता ।
अन्तमसो तदहुजाता पि दारिका, पगेव महत्तरी^१ ।

सद्धि ति एकतो ।

10 कायससग समापज्जेय्या ति अज्झाचारो वुच्चति ।

हत्थो नाम कप्पर उपादाय याव अग्नखा ।

वेणी नाम सुद्धकेसा वा, सुत्तमिस्सा वा, मालामिस्सा वा, हिरञ्ज-
मिस्सा वा, सुवण्णमिस्सा वा, मुत्तामिस्सा^२ वा, मणिमिस्सा वा ।

अङ्ग नाम हत्थ च वेणि च ठपेत्वा अवसेस अङ्ग नाम ।

15 ३९ आमसना, परामसना, ओमसना, उम्मसना, ओलङ्घना,
उल्लङ्घना, आकङ्कना, पतिकङ्कना^३, अभिनिगण्हना अभिनिप्पीळना, गहण,
छुपन ।

आमसना नाम आमट्टमत्ता ।

परामसना नाम इतोचित्तो च सञ्चोपना ।

20 ओमसना नाम हेट्ठा ओरोपना ।

उम्मसना नाम उद्ध उच्चारणा ।

ओलङ्घना नाम हेट्ठा ओनमना ।

उल्लङ्घना नाम उद्ध उच्चारणा ।

आकङ्कना नाम आविञ्छना^४ ।

25 पतिकङ्कना नाम पतिप्पणामना^५ ।

अभिनिगण्हना नाम अङ्ग गहेत्वा निप्पीळना^६ ।

अभिनिप्पीळना नाम केनचि सह निप्पीळना ।

गहण नाम गहितमत्त ।

१ महत्तरी - स्या० । २ मुत्तमिस्सा - रो० । ३ पटिकङ्कना - स्या० । ४ आवि-
ना - रो०, स्या० । ५ पतिप्पणामना - रो०, पटिप्पणामना - स्या० । ६ निगण्हना - रो० ।

छुपन नाम फुट्टमत्त ।

सङ्घाद्विसेसो ति पे० तेन पि वुच्चति सङ्घाद्विसेसो ति ।

४० इत्थी च होति इत्थिसञ्जी सारत्तो च भिक्खु च । न' इत्थिया कायेन B. 1
काय आमसति परामसति ओमसति उम्मसति ओलङ्घेति^१ उल्लङ्घेति^२
आकङ्कति पतिकङ्कति अभिनिगण्हाति अभिनिप्पीळेति गण्हाति छुपति, आपत्ति 5
सङ्घाद्विसेसस्स ।

इत्थी च होति वेमतिको सारत्तो च । भिक्खु च न इत्थिया कायेन
काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

इत्थी च होति पण्डकसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न इत्थिया
कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति 10
थुल्लच्चयस्स ।

इत्थी च होति पुरिससञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न इत्थिया
कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति
थुल्लच्चयस्स ।

इत्थी च होति तिरच्छानगतसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न 15
इत्थिया कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति
थुल्लच्चयस्स ।

पण्डको च होति पण्डकसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न
पण्डकस्स कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, R. 1
आपत्ति थुल्लच्चयस्स । 20

पण्डको च होति वेमतिको सारत्तो च । भिक्खु च न पण्डकस्स कायेन
काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

पण्डको च होति पुरिससञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न पण्डकस्स
कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

पण्डको च होति तिरच्छानगतसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न 25
पण्डकस्स कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति,
आपत्ति दुक्कटस्स ।

पण्डको च होति इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न पण्डकस्स B. 1'
कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति
दुक्कटस्स । 30

१ चन - रो० । २ ओलङ्घति - स्या० ३ उल्लङ्घति - स्या० ।

पुरिसो च होति पुरिससञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न पुरिसस्स कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

पुरिसो च होति वेमतिको पे० पुरिसो च होति तिरच्छानगतसञ्जी पुरिसो च होति इत्थिसञ्जी पुरिसो च होति पण्डकसञ्जी 5 सारत्तो च । भिक्खु च न पुरिसस्स कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

तिरच्छानगतो च होति तिरच्छानगतसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न तिरच्छानगतस्स कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

10 तिरच्छानगतो च होति वेमतिको पे० तिरच्छानगतो च होति इत्थिसञ्जी तिरच्छानगतो च होति पण्डकसञ्जी तिरच्छानगतो च होति । पुरिससञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न तिरच्छानगतस्स कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

एकमूलक निवृत्त^१ ।

४१ द्वे इत्थियो द्विन्न इत्थीन इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न 15 द्विन्न इत्थीन कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्न सङ्घादिसेसान ।

द्वे इत्थियो द्विन्न इत्थीन वेमतिको सारत्तो च । भिक्खु च न द्विन्न इत्थीन कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्न थुल्लच्चयान ।

20 द्वे इत्थियो द्विन्न इत्थीन पण्डकसञ्जी पे० पुरिससञ्जी तिरच्छानगतसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च द्विन्न इत्थीन कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्न थुल्लच्चयान ।

7 द्वे पण्डका द्विन्न पण्डकान पण्डकसञ्जी सारत्तो च भिक्खु च न द्विन्न पण्डकान कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, 25 आपत्ति द्विन्न थुल्लच्चयान ।

द्वे पण्डका द्विन्न पण्डकान वेमतिको पे० पुरिससञ्जी तिरच्छानगतसञ्जी इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न द्विन्न पण्डकान कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान ।

द्वे पुरिसा द्विन्न पुरिसान पुरिससञ्जी सारत्तो च भिक्खु च न द्विन्न

१ कमूलक - सी०, रो०, स्या० पोत्थके नस्थि ।

पुरिसान कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति,
आपत्ति द्विन्न दुक्कटान ।

द्वे पुरिसा द्विन्न पुरिसान वेमतिको पे० तिरच्छानगतसञ्जी
इत्थिसञ्जी पण्डकसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न द्विन्न पुरिसान कायेन
काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान । 5

द्वे तिरच्छानगता द्विन्न तिरच्छानगतान तिरच्छानगतसञ्जी
सारत्तो च । भिक्खु च न द्विन्न तिरच्छानगतान कायेन काय आमसति
परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान ।

द्वे तिरच्छानगता द्विन्न तिरच्छानगतान वेमतिको पे० इत्थि-
सञ्जी पण्डकसञ्जी पुरिससञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न द्विन्न 10
तिरच्छानगतान कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति,
आपत्ति द्विन्न दुक्कटान ।

४२ इत्थी' च पण्डको च उभिन्न इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु
च न उभिन्न कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति,
आपत्ति सङ्घादिसंज्ञेन दुक्कटस्स । R 123 15

इत्थी च पण्डको च उभिन्न वेमतिको सारत्तो च । भिक्खु च न
उभिन्न कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति,
आपत्ति थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्न पण्डकसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न
उभिन्न कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति 20
द्विन्न थुल्लच्चयान ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्न पुरिससञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न
उभिन्न कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति
थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स । B 178

इत्थी च पण्डको च उभिन्न तिरच्छानगतसञ्जी सारत्तो च । 25
भिक्खु च न उभिन्न कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति
छुपति, आपत्ति थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स ।

इत्थी च पुरिसो च उभिन्न इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च
न उभिन्न कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति,
आपत्ति सङ्घादिसंज्ञेन दुक्कटस्स । 30

इत्थी च पुरिसो च उभिन्न वेमतिको पे० पण्डकसञ्जी
पुरिससञ्जी तिरच्छानगतसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न उभिन्न
कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति थुल्ल-
च्चयेन दुक्कटस्स ।

- 5 इत्थी च तिरच्छानगतो च उभिन्न इत्थिसञ्जी सारत्तो च ।
भिक्खु च न उभिन्न कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति
छुपति, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ।

- इत्थी च तिरच्छानगतो च उभिन्न वेमतिको पे० पण्डक-
सञ्जी पुरिससञ्जी तिरच्छानगतसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च
10 न उभिन्न कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति,
आपत्ति थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स ।

पण्डको च पुरिसो च उभिन्न पण्डकसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु
च न उभिन्न कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति,
आपत्ति थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स ।

- 15 पण्डको च पुरिसो च उभिन्न च वेमतिको पे० पुरिस-
सञ्जी तिरच्छानगतसञ्जी इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न
उभिन्न कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति
द्विन्न दुक्कटान ।

- पण्डको च तिरच्छानगतो च उभिन्न पण्डकसञ्जी सारत्तो च ।
20 भिक्खु च न उभिन्न कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति
छुपति, आपत्ति थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स ।

- 9 पण्डको च तिरच्छानगतो च उभिन्न वेमतिको पे० पुरिस-
सञ्जी तिरच्छानगतसञ्जी इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च
न उभिन्न कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति,
25 आपत्ति द्विन्न दुक्कटान ।

पुरिसो च तिरच्छानगतो च उभिन्न पुरिससञ्जी सारत्तो च ।
भिक्खु च न उभिन्न कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति
छुपति, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान ।

- पुरिसो च तिरच्छानगतो च उभिन्न वेमतिको पे० तिरच्छान-
30 गतसञ्जी इत्थिसञ्जी पण्डकसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न

उभिन्न कायेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति
द्विन्न दुक्कटान ।

दुमूलक^१ निद्धित ।^२

४३ ‡ इत्थी च होति इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न इत्थिया
कायेन कायपटिबद्ध आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति
थुल्लच्चयस्स पे० ।

5

द्वे इत्थियो द्विन्न इत्थीन^३ इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न
द्विन्न इत्थीन कायेन कायपटिबद्ध आमसति परामसति पे० गण्हाति
छुपति, आपत्ति द्विन्न थुल्लच्चयान पे० ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्न इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु
च न उभिन्न कायेन कायपटिबद्ध आमसति परामसति पे० गण्हाति
छुपति, आपत्ति थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स पे० ।

R 125

10

इत्थी च होति इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न इत्थिया
कायपटिबद्धेन काय^४ आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति
थुल्लच्चयस्स पे० ।

द्वे इत्थियो द्विन्न इत्थीन इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न
द्विन्न इत्थीन कायपटिबद्धेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति
छुपति, आपत्ति द्विन्न थुल्लच्चयान पे० ।

15

इत्थी च पण्डको च उभिन्न इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न
उभिन्न कायपटिबद्धेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति,
आपत्ति थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स पे० ।

20

इत्थी च होति इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न इत्थिया
कायपटिबद्धेन कायपटिबद्ध आमसति परामसति पे० *गण्हाति छुपति,

B 180

१-१ दुमूलक - सी०, रो० स्या० पोत्थके नत्थि ।

‡ एत्थ सी० पोत्थके अय पाठो दिस्सति -

इत्थी च होति वेमतिको पण्डकसञ्जी पुरिससञ्जी तिरच्छानगतसञ्जी सारत्तो च भिक्खु च
न इत्थिया कायेन कायपटिबद्ध आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति आपत्ति दुक्कटस्स ।

पण्डको च होति पे० पुरिसो च होति पे० तिरच्छानगतो च होति तिरच्छानगत-
सञ्जी वेमतिको इत्थीसञ्जी पण्डकसञ्जी पुरिससञ्जी सारत्तो च भिक्खु च न तिरच्छानगतस्स
कायेन कायपटिबद्ध आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति आपत्ति दुक्कटस्स' ।

२ स्या० पोत्थके नत्थि । ३ कायपटिबद्ध - रो० ।

पाराजिक - २३

आपत्ति दुक्कटस्स पे० ।

द्वे इत्थियो द्विन्न इत्थीन इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न द्विन्न इत्थीन कायपटिबद्धेन कायपटिबद्ध आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० ।

5 इत्थी च पण्डको च उभिन्न इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न उभिन्न कायपटिबद्धेन कायपटिबद्ध आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० ।

इत्थी च होति इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न इत्थिया निस्सग्गियेन काय आमसति^१ आपत्ति दुक्कटस्स पे० ।

10 द्वे इत्थियो द्विन्न इत्थीन इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न द्विन्न इत्थीन निस्सग्गियेन काय आमसति^१, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्न इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न उभिन्न निस्सग्गियेन काय आमसति, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० ।

15 इत्थी च होति इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न इत्थिया निस्सग्गियेन कायपटिबद्ध आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स पे० ।

द्वे इत्थियो द्विन्न इत्थीन इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न द्विन्न इत्थीन निस्सग्गियेन कायपटिबद्ध आमसति, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० ।

20 इत्थी च पण्डको च उभिन्न इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न उभिन्न निस्सग्गियेन कायपटिबद्ध आमसति, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० ।

इत्थी च होति इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न इत्थिया निस्सग्गियेन निस्सग्गिय आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स पे० ।

25 द्वे इत्थियो द्विन्न इत्थीन इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न द्विन्न इत्थीन निस्सग्गियेन निस्सग्गिय आमसति, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्न इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न उभिन्न निस्सग्गियेन निस्सग्गिय आमसति, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० ।

भिक्खुपेय्यालो निद्वित्तो ।

४४ इत्थी^१ च होति इत्थिसञ्जी सारत्तो च । इत्थी च न भिक्खुस्स

१ आमसति परामसति - स्या० । २ तिथि - रो० ।

कायेन काय आमसति परामसति ओमसति उम्मसति ओलङ्घेति उल्लङ्घेति
आकङ्कति पतिकङ्कति^१ अभिनिग्गण्हाति अभिनिप्पीळेति गण्हाति छुपति,
सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्स पटिविजानाति आपत्ति सङ्घादि-
सेसस्स पे० ।

द्वे इत्थियो द्विन्न इत्थीन इत्थिसञ्जी सारत्तो च । इत्थियो च न 5
भिक्खुस्स कायेन काय आमसन्ति परामसन्ति ओमसन्ति उम्मसन्ति ओलङ्घेन्ति
उल्लङ्घेन्ति आकङ्कन्ति पतिकङ्कन्ति अभिनिग्गण्हन्ति अभिनिप्पीळेन्ति गण्हन्ति
छुपन्ति, सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्स पटिविजानाति, आपत्ति द्विन्न
सङ्घादिसेमान पे० ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्न इत्थिसञ्जी सारत्तो च । उभो च न 10 R 12
भिक्खुस्स कायेन काय आमसन्ति परामसन्ति पे० गण्हति छुपन्ति,
सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्स पटिविजानाति, आपत्ति सङ्घादिसेसेन
दुक्कटस्स पे० ।

इत्थी च होति इत्थिसञ्जी सारत्तो च । इत्थी च न भिक्खुस्स
कायेन कायपटिबद्ध आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति, 15
सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्स पटिविजानाति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स
पे० ।

द्वे इत्थियो द्विन्न इत्थीन इत्थिसञ्जी सारत्तो च । इत्थियो च न
भिक्खुस्स कायेन कायपटिबद्ध आमसन्ति परामसन्ति पे० गण्हन्ति
छुपन्ति, सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्स पटिविजानाति, आपत्ति 20
द्विन्न थुल्लच्चयान पे० ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्न इत्थिसञ्जी सारत्तो च । उभो च न
भिक्खुस्स कायेन कायपटिबद्ध आमसन्ति परामसन्ति पे० गण्हन्ति
छुपन्ति, सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्स पटिविजानाति, आपत्ति
थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स पे० । 25

इत्थी च होति इत्थिसञ्जी सारत्तो च । इत्थी च न भिक्खुस्स
कायपटिबद्धेन काय आमसति परामसति पे० गण्हाति छुपति सेवना-
धिप्पायो कायेन वायमति फस्स पटिविजानाति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स पे० ।

द्वे इत्थियो द्विन्न इत्थीन इत्थिसञ्जी सारत्तो च । इत्थियो च न B 1
भिक्खुस्स कायपटिबद्धेन काय आमसन्ति परामसन्ति पे० गण्हन्ति 30

छुपन्ति, सेवनाधिष्णायो कायेन वायमति फस्स पटिविजानाति, आपत्ति
द्विन्न थुल्लच्चयान पे० ।

• इत्थी च पण्डको च उभिन्न इत्थिसञ्जी सारत्तो च । उभो च न
भिक्षुस्स कायपटिबद्धेन काय आमसन्ति परामसन्ति पे० गण्हन्ति
5 छुपन्ति सेवनाधिष्णायो कायेन वायमति फस्स पटिविजानाति, आपत्ति
थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स पे० ।

४५ इत्थी च होति इत्थिसञ्जी सारत्तो च । इत्थी च न भिक्षुस्स
कायपटिबद्धेन कायपटिबद्ध आमसति परामसति पे० गण्हति छुपति,
सेवनाधिष्णायो कायेन वायमति फस्स पटिविजानाति, आपत्ति दुक्कटस्स
10 पे० ।

द्वे इत्थियो द्विन्न इत्थीन इत्थिसञ्जी सारत्तो च । इत्थियो च न
भिक्षुस्स कायपटिबद्धेन कायपटिबद्ध आमसन्ति परामसन्ति पे० गण्हन्ति
छुपन्ति, सेवनाधिष्णायो कायेन वायमति फस्स पटिविजानाति, आपत्ति
द्विन्न दुक्कटान पे० ।

15 इत्थी च पण्डको च उभिन्न' इत्थिसञ्जी सारत्तो च । उभो च न
भिक्षुस्स कायपटिबद्धेन कायपटिबद्ध आमसन्ति परामसन्ति पे०
गण्हन्ति छुपन्ति, सेवनाधिष्णायो कायेन वायमति फस्स पटिविजानाति,
आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० ।

इत्थी च होति इत्थिसञ्जी सारत्तो च । इत्थी च न भिक्षुस्स
20 निस्सग्गियेन काय आमसति । सेवनाधिष्णायो कायेन वायमति फस्स
पटिविजानाति, आपत्ति दुक्कटस्स पे० ।

द्वे इत्थियो द्विन्न इत्थीन इत्थिसञ्जी सारत्तो च । इत्थियो च न
भिक्षुस्स निस्सग्गियेन काय आमसन्ति' । सेवनाधिष्णायो कायेन वायमति
फस्स पटिविजानाति, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० ।

25 इत्थी च पण्डको च उभिन्न इत्थिसञ्जी सारत्तो च । उभो च न
भिक्षुस्स निस्सग्गियेन काय आमसन्ति' । सेवनाधिष्णायो कायेन वायमति
फस्स पटिविजानाति, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० ।

इत्थी च होति इत्थिसञ्जी सारत्तो च । इत्थी च न भिक्षुस्स
निस्सग्गियेन कायपटिबद्ध आमसति' । सेवनाधिष्णायो कायेन वायमति
30 फस्स पटिविजानाति, आपत्ति दुक्कटस्स पे० ।

द्वे इत्थियो द्विन्न इत्थीन इत्थिसञ्जी सारत्तो च । इत्थियो च न भिक्खुस्स निस्सग्गियेन कायपटिवद्ध आमसन्ति । सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्स पटिविजानाति, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्न इत्थिसञ्जी सारत्तो च । उभो च न भिक्खुस्स निस्सग्गियेन कायपटिवद्ध आमसन्ति । सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्स पटिविजानाति, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० ।

इत्थी च होति इत्थिसञ्जी सारत्तो च । इत्थी च न भिक्खुस्स निस्सग्गियेन निस्सग्गिय आमसति । सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति, न च^१ फस्स पटिविजानाति, आपत्ति दुक्कटस्स पे० ।

द्वे इत्थियो द्विन्न इत्थीन इत्थिसञ्जी सारत्तो च । इत्थियो च न भिक्खुस्स निस्सग्गियेन निस्सग्गिय आमसन्ति । सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति, न च फस्स पटिविजानाति, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्न इत्थिसञ्जी सारत्तो च । उभो च न भिक्खुस्स निस्सग्गियेन निस्सग्गिय आमसन्ति । सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति, न च फस्स पटिविजानाति, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० ।

४६ सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्स पटिविजानाति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति, न च फस्स पटिविजानाति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

सेवनाधिप्पायो न च कायेन वायमति, फस्स पटिविजानाति, अनापत्ति ।

सेवनाधिप्पायो न च कायेन वायमति, न च फस्स पटिविजानाति, अनापत्ति ।

मोक्खाधिप्पायो कायेन वायमति, फस्स पटिविजानाति अनापत्ति ।

मोक्खाधिप्पायो कायेन वायमति, न च फस्स पटिविजानाति, अनापत्ति ।

मोक्खाधिप्पायो न च कायेन वायमति, फस्स पटिविजानाति, अनापत्ति ।

मोक्खाधिप्पायो न च कायेन वायमति, न च फस्स पटि-

25

B 184
R 126

१ एत्थ न च इति पाठो स्या० पोत्थके नत्थि ।

वजानाति, अनापत्ति ।

४७ अनापत्ति असञ्चिच्च, असतिया, अजानन्तस्स, असादियन्तस्स,
* उम्मत्तकस्स, खित्तचित्तस्स, वेदनट्टस्स^१, आदिकम्मिकस्सा ति ।

(४) विनीतवत्थुउद्दानगाथा

माता^२ धीता भगिनी च^३, जाया यक्खी च पण्डको ।
5 सुत्ता मता तिरच्छाना, दारुधितलिकाय च ॥
सम्पीळे सङ्कमो मग्गो, रुक्खो नावा च रज्जु च ।
दण्डो पत्त पणामेसि, वन्दे वायमि नच्छुपेति^४ ॥

(५) विनीतवत्थु

४८ (१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु मातुया मातु-
पेमेन आमसि^१ । तस्स कुक्कुच्च अहोसि — “कच्चि नु खो अह
10 सङ्घादिसेस आपत्ति आपन्नो” ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसि । “अना-
पत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

(२-३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु धीतुया
धीतुपेमेन आमसि पे० भगिनिया भगिनिपेमेन आमसि । तस्स
कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति
15 दुक्कटस्सा” ति ।

(४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु पुराणदुतियिकाय
कायससग्ग समापज्जि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व,
भिक्खु, आपन्नो सङ्घादिसेस” ति ।

(५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु यक्खिनिया काय-
20 ससग्ग समापज्जि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु,
सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

185 (६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु पण्डकस्स काय-
ससग्ग समापज्जि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु,
सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति थुल्लच्चयम्सा” ति ।

25 (७) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सुत्तिथिया काय-
ससग्ग समापज्जि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु,
आपन्नो सङ्घादिसेस” ति ।

१ वेदनाट्टस्स - म० । २-२ माता धीता च भगिनी - सी०, न्या० । ३ नच्छुसीति -
स्या० । ४ आमसति - स्या० ।

(८) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु मतिथिया काय-
ससग्ग समापज्जि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु,
सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(९) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु तिरच्छानगतिथिया
कायससग्ग समापज्जि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, 5
सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

(१०) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु दारुधीतलिकाय
कायससग्ग समापज्जि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु,
सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

४६ (११) तेन खो पन समयेन सम्बहुला इत्थियो अञ्जतरो 10
भिक्खु सम्पीळेत्वा बाहापरम्पराय आनेसु^१ । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे०
“सादियि^२ त्व, भिक्खू” ति ? “नाह, भगवा, सादियि^३” ति । “अनापत्ति,
भिक्खू, असादियन्तस्सा” ति ।

(१२) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु इत्थिया अभिरूढ्हु^४ R 127
सङ्कम सारत्तो सञ्चालेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, 15
भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

(१३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु इत्थि पटिपथे
पस्सित्वा सारत्तो असकूटेन पहार अदासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे०
“आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादिसेस” ति ।

(१४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु इत्थिया 20
अभिरूढ्हु रुक्ख सारत्तो सञ्चालेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे०
“अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

(१५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु इत्थिया अभिरूढ्हु B 18t
नाव सारत्तो सञ्चालेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति,
भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति । 25

(१६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु इत्थिया गहित
रज्जु सारत्तो आविज्जि^५ । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति,
भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(१७) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु इत्थिया गहित

१ नेसु - सी०, स्या०, रो० । २ सादियसि - स्या० । ३ सादियामी - स्या० । ४
अभिरूढ्हु - स्या० । ५ आविज्जि - म० ।

दण्ड सारत्तो आविज्जि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(१८) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु सारत्तो इत्थि पत्तेन पणामेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

(१९) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु इत्थिया वन्दन्तिया सारत्तो पाद उच्चारेसि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादिसेस” ति ।

(२०) तेन खो पन समयन अञ्जतरो भिक्खु इत्थि गहेस्सामी ति वायमित्वा न छुपि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

—०—

§ ३ ततियसङ्घादिसेसो

(बुद्धल्लवाचाय)

(१) उदायिभिक्खुवत्थु

५० तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा उदायी^१ अरञ्जे
विहरति । तस्सायस्मतो^२ विहारो अभिरूपो होति दस्सनीयो पासादिको^३ ।
15 तेन खो पन समयेन सम्बहुला इत्थियो आराम आगमसु^४ विहारपेक्खिकायो ।
87 अथ खो ता इत्थियो येनायस्मा उदायी तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा
आयस्मन्त उदायि एतदवोचु—“इच्छाम मय, भन्ते, अय्यस्स विहार
पेक्खितु” ति । अथ खो आयस्मा उदायी ता इत्थियो विहार पेक्खापेत्वा
तास इत्थीन वच्चमग्ग पस्सावमग्ग आदिस्स वण्ण पि भणति अवण्ण पि
20 भणति याचति पि आयाचति पि पुच्छति पि पटिपुच्छति पि आचिक्खति पि
128 अनुसासति पि अक्कोसति पि । या ता इत्थियो छिन्निका धुत्तिका अहिरिका^५
ता आयस्मता उदायिना सद्धि ऊहसन्ति^६ पि उल्लपन्ति पि उज्जग्घन्ति^७
पि उप्पण्डेन्ति पि । या पन ता इत्थियो हिरिमना ता निक्खमित्वा भिक्खू
उज्झापेन्ति—“इद, भन्ते, नच्छन्न नप्पतिरूप । सामिकेन पि मय एव

१ उदायि—स्या० रो० । २-२ सी० पोत्थके नत्थि । ३ अगमसु—सी०, स्या० । ४
अहिरिकायो—सी०, रो० अहिरिकायो अहेसु—स्या० । ५ ऊहसन्ति—म० । ६ उज्जग्घेन्ति—
सी०, उज्जग्घन्ति—स्या०, रो० । ७ न पटिरूप—स्या०, रो० ।

वृत्ता न इच्छेय्याम, किं पनाय्येन उदायिना” ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा सन्तुट्ठा लज्जिनो कुक्कुच्चका सिक्खाकामा ते उज्झायन्ति खियन्ति^१ विपावेन्ति – “कथं हि नाम आयस्मा उदायी मातुगाम दुट्ठुल्लाहि वाचाहि^२ ओभासिस्सती” ति । अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्त उदायि अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसु ।

5

(२) पञ्जात्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्त उदायि पटिपुच्छि – “सच्च किर त्व, उदायि, मातुगाम दुट्ठुल्लाहि वाचाहि ओभासी” ति ? “सच्च, भगवा” ति । विगरहि बूद्धो भगवा – “अननुच्छविक^३, मोघपुरिस, अननुलोमिक अप्पतिरूप^४ अस्सामणक अकप्पिय अकरणीय । कथं हि नाम त्व, मोघपुरिस, मातुगाम 10 दुट्ठुल्लाहि वाचाहि ओभासिस्ससि । ननु मया, मोघपुरिस, अनेकपरियायेन विरागाय धम्मो देसितो नो सरागाय पे० कामपरिच्छाहान वप्समो अक्खातो । नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

५१ “थो पन भिक्खु ओतिण्णो विपरिणतेन चित्तेन मातुगाम 15 दुट्ठुल्लाहि वाचाहि ओभासेय्य यथा तं युवा युवतिं मेथुनूपसहिताहि^५, सङ्खादिसेतो” ति ।

(३) विभङ्गो

५२ यो पत्ता ति यो यादिसो पे० भिक्खू ति पे० अयं इमस्मि अत्थे अधिप्पेता भिक्खू ति ।

ओतिण्णो नाम सारत्तो अपेक्खवा पटिबद्धचित्तो ।

20 B 188

विपरिणतं ति रत्तं पि चित्तं विपरिणतं, दुट्ठं पि चित्तं विपरिणतं मूब्धं पि चित्तं विपरिणतं । अपि च, रत्तं चित्तं इमस्मि अत्थे अधिप्पेतं विपरिणतं ति ।

मातुगामो नाम मनुस्सिस्थी, न यक्खी, न पेती, न तिरच्छानगता । विञ्जू पटिबला सुभासितदुब्भासित दुट्ठुल्लादुट्ठुल्लं आजानितु । 25

दुट्ठुल्ला नाम वाचा वच्चमग्गपस्सावमग्गमेथुनधम्मप्पटिसयुत्ता वाचा ।

ओभासेय्या ति अज्झाचारो वुच्चति ।

यथा तं युवा युवतिं ति दहरो दहरिं, तरुणो तरुणि, कामभोगी

१ खियन्ति – सी० स्या० रो० । २ ओभाससी – सी० म० । ३ अननुच्छविय – सी०, रो० । ४ अप्पटिरूप – स्या० रो० । ५ मेथुनूपसहिताहि – स्या०, मेथुनूपसहिताहि – सी० ।

कामभोगिनि' ।

129

मेथुनपसहिताही ति मेथुनधम्मपटिसयुत्ताहि ।

सङ्घादिसेसो ति पे० तेन पि वुच्चति सङ्घादिसेसो ति ।

द्वे मग्गे आदिस्स वण्ण पि भणति, अवण्ण पि भणति, याचति पि
5 आयाचति पि, पुच्छति पि, पटिपुच्छति पि, आचिक्खति पि, अनुसासति पि,
अक्कोसति पि ।

वण्ण भणति नाम द्वे मग्गे थोमेति वण्णेति पससति ।

अवण्ण भणति नाम द्वे मग्गे खुसेति वम्भेति गरहति ।

याचति नाम देहि मे, अरहसि मे दातु ति ।

10

, आयाचति नाम कदा ते माता पसीदिस्सति, कदा ते पिता
पसीदिस्सति, कदा ते देवतायो पसीदिस्सन्ति, कदा^१ सुखणो सुलयो
सुमुहुत्तो भविस्सति, कदा ते मेथुन धम्म लभिस्सामी ति ।

पुच्छति नाम कथ त्व सामिकस्स देसि, कथ जारस्स
देसी ति ?

15

पटिपुच्छति नाम एव किर त्व सामिकस्स देसि, एव जारस्स
देसी ति ।

आचिक्खति नाम पुट्ठो भणति—“एव देहि । एव देन्ता^३ सामिकस्स
पिया भविस्ससि^४ मनापा चा” ति ।

अनुसासति नाम अपुट्ठो भणति—“एव देहि । एव देन्ता सामिकस्स
20 पिया भविस्ससि मनापा चा” ति ।

189

अक्कोसति नाम अनिमित्तासि, निमित्तमत्तासि, अलोहितासि,
धुवलोहितासि, धुवचोलासि^५, पघरन्तीसि, सिखरणीसि^६, इत्थिपण्डकासि,
वेपुरिसिकासि, सम्भिन्नासि, उभतोव्यञ्जनासी ति ।

५३ इत्थी च होति इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न इत्थिया
25 वच्चमग्ग पस्सावमग्ग आदिस्स वण्ण पि भणति अवण्ण पि भणति
याचति पि आयाचति पि पुच्छति पि पटिपुच्छति पि आचिक्खति पि
अनुसासति पि अक्कोसति पि, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स पे० ।

द्वे इत्थियो द्विन्न इत्थीन इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न
द्विन्न इत्थीन वच्चमग्ग पस्सावमग्ग आदिस्स वण्ण पि भणति अवण्ण

१ कामभोगि - रो० । २ कदा ते - स्या० । ३ देन्ता - सी० स्या० । ४ भविस्सति -
म० । ५ धुवचोलासि - सी०, रो० । ६ सिखरणीसि - स्या० ।

पि भणति पे० अक्कोसति पि, आपत्ति द्विन्न सङ्घादिसेसान
पे० ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्न इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु
च न उभिन्न वच्चमग्ग पस्सावमग्ग आदिस्स वण्ण पि भणति
अवण्ण पि भणति पे० अक्कोसति पि, आपत्ति सङ्घादिसेसेन 5
दुक्कटस्स पे० ।

इत्थी च होति इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न इत्थिया
वच्चमग्ग पस्सावमग्ग ठपेत्वा अधक्खक उब्भजाणुमण्डल आदिस्स वण्ण
पि भणति अवण्ण पि भणति पे० अक्कोसति पि, आपत्ति थुल्लच्च- R 130
यस्स पे० ।

द्वे इत्थियो द्विन्न इत्थीन इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न
द्विन्न इत्थीन वच्चमग्ग पस्सावमग्ग ठपेत्वा अधक्खक उब्भजाणुमण्डल
आदिस्स वण्ण पि भणति अवण्ण पि भणति पे० अक्कोसति पि,
आपत्ति द्विन्न थुल्लच्चयान पे० । 10

इत्थी^१ च पण्डको च उभिन्न इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु 15
च न उभिन्न वच्चमग्ग पस्सावमग्ग ठपेत्वा अधक्खक उब्भजाणुमण्डल
आदिस्स वण्ण पि भणति अवण्ण पि भणति पे० अक्कोसति पि, आपत्ति
थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स पे० ।

इत्थी च होति इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न इत्थिया
उब्भक्खक अधोजाणुमण्डल आदिस्स वण्ण पि भणति अवण्ण पि भणति 20
पे० अक्कोसति पि, आपत्ति दुक्कटस्स पे० ।

द्वे इत्थियो द्विन्न इत्थीन इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न
द्विन्न इत्थीन उब्भक्खक अधोजाणुमण्डल आदिस्स वण्ण पि भणति अवण्ण
पि भणति पे० अक्कोसति पि, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्न इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च 25 B 190
न उभिन्न उब्भक्खक अधोजाणुमण्डल आदिस्स वण्ण पि भणति अवण्ण
पि भणति पे० अक्कोसति पि, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० ।

इत्थी च होति इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न इत्थिया
कायपटिबद्ध आदिस्स वण्ण पि भणति अवण्ण पि भणति पे० अक्को-
सति पि, आपत्ति दुक्कटस्स पे० । 30

द्वे इत्थियो द्विन्न इत्थीन इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न
द्विन्न इत्थीन कायपटिबद्ध आदिस्स वण्ण पि भणति अवण्ण पि भणति
पे० अक्कोसति पि, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्न इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च
५ न उभिन्न कायपटिबद्ध आदिस्स वण्ण पि भणति अवण्ण पि भणति पे०
अक्कोसति पि, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० ।

५४ अनापत्ति अत्थपुरेक्खारस्स, धम्मपुरेक्खारस्स, अनुसासनि-
पुरेक्खारस्स' उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

(४) विनीतवत्थुउद्दानथा

लोहित कक्कसाकिण्ण, खर दीघ च वापित ।
१० कच्चि ससीदति मग्गो, सद्धा दानेन कम्मना ति ॥

(५) विनीतवत्थु

५५ (१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरा इत्थी नवरत्त कम्बल
पारुता होति । अञ्जतरो भिक्खु सारत्तो त इत्थि एतदवोच - “लोहित
खो ते, भगिनी” ति । सा न पटिविजानि^१ । “आमाय्य^२, नवरत्तो कम्बलो”
ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि - “कच्चि नु खो अह सद्धादिसेस आपत्ति
१५ आपन्नो” ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसि । “अनापत्ति, भिक्खु, सद्धा-
दिसेसस्स, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

(२) तेन खो पन समयेन अञ्जतरा इत्थी खरकम्बल^३ पारुता
होति । अञ्जतरो भिक्खु सारत्तो त इत्थि एतदवोच - “कक्कसलोम खो
ते, भगिनी” ति । सा न पटिविजानि । “आमाय्य, खरकम्बलको” ति ।
B 191 20 तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सद्धादिसेसस्स,
आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

(३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरा इत्थी नवावुत^४ कम्बल
पारुता होति । अञ्जतरो भिक्खु सारत्तो त इत्थि एतदवोच - “आकिण्ण-
लोम खो ते, भगिनी” ति । सा न पटिविजानि । “आमाय्य, नवावुतो
२५ कम्बलो” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु,
सद्धादिसेसस्स, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

(४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरा इत्थी खरकम्बल पारुता

१ अनुसासनीपुरेक्खारस्स - रो० । २ ससीरती - सी०, ससरत्ति - स्या० । ३ पटि
विजानाति - स्या० । ४ आमाय्य - सी० रो० । ५ कक्कसकम्बल - स्या० । ६ नवधोत - स्या० ।

करिस्सामी ति पे० निसीद, भगिनि, अहं करिस्सामी ति पे०
 निपज्ज, भगिनि, अहं करिस्सामी” ति । सा न पटिविजानि । तस्स
 • कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स, आपत्ति
 दुक्कटस्सा” ति ।

—०—

§ ४ चतुत्थसङ्घादिसेसो

(अत्तकामपारिच्चरियाय)

(१) उदायिभिक्खुवत्थु

- 5 ५७ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ-
 पिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा उदायी सावत्थिय
 कुलपको^१ होति, बहुकानि कुलानि उपसङ्गमति । तेन खो पन समयेन
 अञ्जतरा इत्थी^२ मतपत्तिका अभिरूपा होति दस्सनीया पासादिका । अथ
 खो आयस्मा उदायी पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन तस्सा
 2 10 इत्थिया निवेसन तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि । अथ
 खो सा इत्थी येनायस्मा उदायी तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा आयस्मन्त
 उदायि अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्न खो त इत्थि आयस्मा
 उदायी धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहसेसि । अथ
 15 खो सा इत्थी आयस्मता उदायिना धम्मिया कथाय सन्दस्सिता समादपिता
 समुत्तेजिता सम्पहमिता आयस्मन्त उदायि एतदवोच—“वदेय्याथ, भन्ते, येन
 अत्थो । पटिबला मय अय्यस्स दातु यदिद चीवरपिण्डपातसेनासनगिलान-
 प्पच्चयभेसज्जपरिक्खार” ति ।
- 18 “न खो ते, भगिनि, अम्हाक दुल्लभा यदिद चीवरपिण्डपातसेना-
 सनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारा । अपि च, यो अम्हाक दुल्लभो त
 20 देही” ति । “किं, भन्ते” ति ? “मेथुनधम्म” ति । “अत्थो, भन्ते”
 ति ? “अत्थो, भगिनी” ति । “एहि, भन्ते” ति, ओवरक पविसित्वा
 साटक निक्खित्वा मञ्चके उत्ताना निपज्जि । अथ खो आयस्मा
 उदायी येन सा इत्थी तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा — “को इम वसल
 दुग्गन्ध आमसिस्सती” ति, निट्ठुहित्वा^३ पक्कामि । अथ खो सा इत्थी
 25 उज्झायति खिय्यति विपाचेति — “अलज्जिनो इमे समणा सक्कपुत्तिया
 दुस्सीला मुसावादिनो । इमे हि नाम धम्मचारिनो समचारिनो ब्रह्मचारिनो

१ कुलूपगो — सी० । २ तिथि — रो० । ३ निट्ठुमित्वा — सी० म०, निट्ठुहित्वा — स्या० ।

सच्चवादिनो सीलवन्तो कल्याणधम्मा पटिजानस्सन्ति । नत्थि इमेस सामञ्ज
 नत्थि इमेस ब्रह्मञ्ज, नट्ट इमेस सामञ्ज नट्ट इमेस ब्रह्मञ्ज, कुतो इमस
 सामञ्ज कुतो इमस ब्रह्मञ्ज, अपगता इमे सामञ्जा अपगता इमे ब्रह्मञ्जा ।
 कथ हि नाम समणो उदायी म साम मेथुनधम्म याचित्वा, 'को इम
 वसल दुग्गन्ध आमसिस्सती' ति निट्ठुहित्वा पक्कमिस्सति । कि मे पापक
 कि मे दुग्गन्ध, कस्माह केन हायामी' ति ? अञ्जापि इत्थियो उज्झायन्ति
 खियन्ति विपाचेन्ति — "अलज्जिनो इमे समणा सक्कपुत्तिया दुस्सीला
 मुसावादिनो पे० कथ हि नाम समणो उदायी इमिस्सा साम मेथुन-
 धम्म याचित्वा, 'को इम वसल दुग्गन्ध आमसिस्सती' ति निट्ठुहित्वा
 पक्कमिस्सति । कि इमिस्सा पापक कि इमिस्सा दुग्गन्ध, कस्साय केन
 हायती' ति ? अस्सोसु खो भिक्खू तास इत्थीन उज्झायन्तीन खियन्तीन
 विपाचेन्तीन । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा सन्तुट्ठा लज्जिनो कुक्कुच्चका
 सिक्खाकामा ते उज्झायन्ति खियन्ति विपाचेन्ति — "कथ हि नाम
 आयस्मा उदायी मातुगामस्स सन्तिके अत्तकामपारिचरियाय वण्ण
 भासिस्सती' ति ।

15

अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्त उदायि अनेकपरियायेन विगरहित्वा
 भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

(२) पञ्जात्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ
 सन्निपातापेत्वा आयस्मन्त उदायि पटिपुच्छि — "सच्च किर त्व, उदायि,
 मातुगामस्स सन्तिके अत्तकामपारिचरियाय वण्ण भासी' ति ?
 'सच्च, भगवा' ति । विगरहि बुद्धो भगवा — "अननुच्छविक',
 मोघपुरिस, अननुलोमिक अप्पतिरूप^१ अस्सामणक अकप्पिय अकरणीय ।
 कथ हि नाम त्व, मोघपुरिस, मातुगामस्स सन्तिके अत्तकामपारिचरियाय
 वण्ण भासिस्ससि । ननु मया, मोघपुरिस, अनेकपरियायेन विरागाय
 धम्मो देसितो नो सरागाय पे० कामपरिळाहान वूपसमो अक्खातो ?
 नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे,
 इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ—

R 13

20

B 19

25

५८ "यो पन भिक्खु ओतिण्णो विपरिणतेन चित्तेन मातुगामस्स
 सन्तिके अत्तकामपारिचरियाय वण्ण भासेय्य — 'एतदग्ग, भगिनि, पारि-

१ भाससी — स्या०, म० । २ अननुच्छविय — सी०, रो० । ३ अप्पटिरूप — स्या०, रो० ।

चरियान या मादिस सीलवन्त कल्याणधम्म ब्रह्मचारि एतेन धम्मेन परिचरेय्या
ति मेथुनूपसहितेन", सङ्घादिसेसो" ति ।

(३) विभङ्गो

५६ यो पना ति यो यादिसो पे० भिक्खू ति पे०
अय इमस्मि अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

5 ओतिण्णो नाम सारत्तो अपेक्खवा पटिबद्धचित्तो ।

विपरिणत ति रत्त पि चित्त विपरिणत्त, दुट्ठ पि चित्त विपरिणत्त,
मूब्ध पि चित्त विपरिणत्त । अपि च, रत्त चित्त इमस्मि अत्थे अधिप्पेत
विपरिणत्त ति ।

मातुगामो नाम मनुस्सिस्थी, न यक्खी, न पेती, न तिरच्छानगता ।
10 विञ्जू पटिबला सुभासितदुग्भासित दुट्ठल्लादुट्ठुल्ल आजानितु ।

मातुगामस्स सन्तिके ति मातुगामस्स सामन्ता, मातुगामस्स
अविद्वरे ।

अत्तकाम ति अत्तनो काम अत्तनो हेतु अत्तनो अधिप्पाय अत्तनो
पारिचरिय ।

15 एतदग्ग ति एत अग्ग एत सेट्ठ एत मोक्ख एत उत्तम एत पवर ।

या ति खत्तियी^१ वा ब्राह्मणी वा वेस्सी वा सुद्दी वा ।

मादिस ति खत्तिय वा ब्राह्मण वा वेस्स वा सुद्द वा ।

सीलवन्त ति पाणातिपाता पटिविरत्त, अदिन्नादाना पटिविरत्त,
मुसावादा पटिविरत्त ।

20 ब्रह्मचारि ति मेथुनधम्मा पटिविरत्त ।

कल्याणधम्मो नाम तेन च सीलेन तेन च ब्रह्मचरियेन कल्याण -
धम्मो होति ।

195 एतेन धम्मेना ति मेथुनधम्मेन । परिचरेय्या ति अभिरमेय्य ।

मेथुनूपसहितेना ति मेथुनधम्मप्पटिसयुत्तेन । सङ्घादिसेसो ति पे० तेन पि

25 वुच्चति सङ्घादिसेसो ति ।

194 ६० इत्थी च होति इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न इत्थिया
सन्तिके अत्तकामपारिचरियाय वण्ण भासति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

इत्थी च होति वेमतिको पे० पण्डकसञ्जी पुरिससञ्जी
तिरच्छानगतसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न इत्थिया सन्तिके अत्तकाम-

१ मेथुनूपसहितेन - सी०, मेथुनूपसञ्हितेन - स्या० । २ खत्तिया - स्या० ।

पारिचरियाय वण्ण भासति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

पण्डको च होति पण्डकसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न पण्डकस्स सन्तिके अत्तकामपारिचरियाय वण्ण भासति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

पण्डको च होति वेमतिको पे० पुरिससञ्जी तिरच्छानगतसञ्जी इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न पण्डकस्स सन्तिके अत्तकामपारिचरियाय वण्ण भासति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

पुरिसो च होति पे० तिरच्छानगतो च होति तिरच्छानगतसञ्जी पे० वेमतिको इत्थिसञ्जी, पण्डकसञ्जी, पुरिससञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न तिरच्छानगतस्स सन्तिके अत्तकामपारिचरियाय वण्ण भासति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

द्वे इत्थियो द्विन्न इत्थीन इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न द्विन्न इत्थीन सन्तिके अत्तकामपारिचरियाय वण्ण भासति, आपत्ति द्विन्न सङ्घादिसेसान पे० ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्न इत्थिसञ्जी सारत्तो च । भिक्खु च न उभिन्न सन्तिके अत्तकामपारिचरियाय वण्ण भासति, आपत्ति सङ्घादि सेसेन दुक्कटस्स पे० ।

६१ अनापत्ति चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेण उपट्ठहा ति भणति, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

(४) विनीतवत्थुउद्दानगाथा

कथ वञ्झा लभे पुत्त, पिया च सुभगा सिय ।

B 196

कि दज्ज केनुपट्ठेय्य, कथ गच्छेय्य सुग्गति ति ॥

20

(५) विनीतवत्थु

६२ (१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरा वञ्झा इत्थी कुलूपक भिक्खु एतदवोच — “कथाह, भन्ते, विजायेय्य” ति ? “तेन हि, भगिनि, अग्गदान देही” ति । “किं, भन्ते, अग्गदान” ति ? “मेथुनधम्म” ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादिसेस” ति ।

(२) तेन खो पन समयेन अञ्जतरा विजायिनी इत्थी कुलूपक भिक्खु एतदवोच — “कथाह, भन्ते, पुत्त लभेय्य” ति ? “तेन हि, भगिनि, अग्गदान देही” ति । “किं, भन्ते, अग्गदान” ति ? “मेथुनधम्म” ति ।

तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादि-
सेस” ति ।

(३) तेन खो पन समयेन अञ्जतरा इत्थी कुलूपक भिक्खु
एतदवोच — “कथाह, भन्ते, सामिकस्स पिया अस्स” ति ? “तेन हि,
5 भगिनि, अगगदान देही” ति । “कि, भन्ते, अगगदान” ति ? “मेथुनधम्म”
ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो
सङ्घादिसेस” ति ।

(४) तेन खो पन समयेन अञ्जतरा इत्थी कुलूपक भिक्खु
एतदवोच — “कथाह, भन्ते, सुभगा अस्स” ति ? “तेन हि, भगिनि, अग-
10 दान देही” ति । “कि, भन्ते, अगगदान” ति ? “मेथुनधम्म” ति । तस्स
कुक्कुच्च अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादि-
सेस” ति ।

(५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरा इत्थी कुलूपक भिक्खु
एतदवोच — “कथाह, भन्ते, अय्यस्स दज्जामी” ति ? “अगगदान, भगिनी”
15 ति । “कि, भन्ते, अगगदान” ति ? “मेथुनधम्म” ति । तस्स कुक्कुच्च
अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादिसेस” ति ।

(६) तेन खो पन समयेन अञ्जतरा इत्थी कुलूपक भिक्खु
एतदवोच — “केनाह, भन्ते, अय्य उपट्ठेमी” ति ? “अगगदानेन, भगिनी”
ति । “कि, भन्ते, अगगदान” ति ? “मेथुनधम्म” ति । तस्स कुक्कुच्च
20 अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादिसेस” ति ।

197 (७) तेन खो पन समयेन अञ्जतरा इत्थी कुलूपक भिक्खु
एतदवोच — “कथाह, भन्ते, सुगति गच्छेय्य” ति ? “तेन हि, भगिनि, अगगदान
देही” ति । “कि, भन्ते, अगगदान” ति ? “मेथुनधम्म” ति । तस्स कुक्कुच्च
अहोसि पे० “आपत्ति त्व, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादिसेस” ति ।

§ ५ पञ्चमसङ्घादिसेसो

(सञ्चरित्तापज्जने)

(१) उदायिभिक्खुवत्थु

L 135 25 ६३ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने
अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा उदायी

सावत्थिय कुलूपके^१ होति । बहुकानि कुलानि उपसङ्कमति । यत्थ
 पस्सति कुमारक वा अपजापतिक, कुमारिक वा अपतिक, कुमारकस्स
 मातापितून सन्तिके कुमारिकाय वण्ण भणति - “अमुकस्स कुलस्स
 कुमारिका अभिरूपा दस्सनीया पासादिका पण्डिता व्यत्ता मेधाविनी
 दक्खा अनलसा । उन्ना सा कुमारिका इमस्स कुमारकस्सा” ति । 5
 ते एव वदन्ति^२ - “एते खो, भन्ते, अम्हे न जानन्ति - ‘के वा इमे कस्स
 वा’ ति । सचे, भन्ते, अय्यो दापेय्य आनेय्याम मय त कुमारिक इमस्स
 कुमारकस्सा” नि । कुमारिकाय मातापितून सन्तिके कुमारकस्स
 वण्ण भणति - “अमुकस्स कुलस्स कुमारको अभिरूपो दस्सनीयो
 पासादिको पण्डितो व्यत्तो मेधावी दक्खो अनलसो । छन्नाय कुमारिका 10
 तस्स कुमारकस्सा” ति । ते एव वदन्ति - “एते खो, भन्ते, अम्हे न
 जानन्ति - ‘के वा इमे कस्स वा’ ति, किस्मि^३ विय कुमारिकाय वत्तु^४ ।
 सचे, भन्ते, अय्यो याचापेय्य, दज्जेय्याम मय इम कुमारिक तस्स
 कुमारकस्सा” ति । एतेनेव उपायेन आवाहानि पि कारापेति, विवाहानि
 पि कारापेति, वारेय्यानि^५ पि कारापेति^६ । 15

६४ तेन खो पन समयेन अञ्जतरिस्सा पुराणगणकिया धीता
 अभिरूपा होति दस्सनीया पासादिका । तिरोगामका^७ आजीवकसावका आगन्त्वा
 त गणकि एतदवोचु - “देहय्ये, इम कुमारिक अम्हाक कुमारकस्सा” ति । सा
 एवमाह - “अह रवय्यो^८ तुम्हे न जानामि - ‘के वा इमे कस्स वा’ ति । अय च मे
 एकधीतिका, तिरोगामो च गन्तब्बो, नाह दस्सामी” ति । मनुस्सा ते आजीवक- 20
 सावके एतदवोचु - “किस्स तुम्हे, अय्यो, आगतत्था” ति ? “इध मय, अय्यो,
 अमुक नाम गणकि धीतर याचिम्हा^९ अम्हाक कुमारकस्स । सा एवमाह - ‘अह,
 ख्वय्यो तुम्हे न जानामि - ‘के वा इमे कस्स वा’ ति । अय च मे एकधीतिका,
 तिरोगामो च गन्तब्बो, नाह दस्सामी” ति । “किस्स तुम्हे, अय्यो, त गणकि
 धीतर याचित्थ ? ननु अय्यो उदायी वत्तब्बो । अय्यो उदायी दापेस्सती” ति । 25

अथ खो ते आजीवकसावका येनायस्मा उदायी तेनुपसङ्कमिसु,
 उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त उदारिय एतदवोचु - “इध मय, भन्ते, अमुक नाम
 गणकि धीतर याचिम्हा अम्हाक कुमारकस्स । सा एवमाह - ‘अह ख्वय्यो तुम्हे

B 198

R 196

१ वदेन्ति - स्या० । २ कस्मि - स्या० । ३ वत्थु - स्या० रो० । ४ वारेय्यानि -
 रो०, वारेय्य - सी० । ५ वत्तापेति - स्या०, रो० । ६ तिरोगामका च - स्या० । ७ देहाय्ये -
 म० । ८ ख्वय्या - स्या० । ९ याचिम्ह - सी० ।

न जानामि - के वा इमे कस्स वा ति । अय च मे एकधीतिका, तिरोगामो च गन्तब्बो, नाह दस्सामी' ति । साधु, भन्ते, अय्यो त गणकि धीतर दापेतु अम्हाक कुमारकस्सा" ति । अथ खो आयस्मा उदायी येन सा गणकी तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा त गणकि एतदवोच - "किस्सिमेस धीतर न देसी" ति ? "अह ख्वय्य, इमे न जानामि - 'के वा इमे कस्स वा' ति । अय च मे एकधीतिका, तिरोगामो च गन्तब्बो, नाह दस्सामी" ति । "देहिमेस । अह इमे जानामी" ति । "सच्चे, भन्ते, अय्यो जानाति, दस्सामी" ति । अथ खो सा गणकी तेस आजीवकसावकान धीतर अदासि । अथ खो ते आजीवकसावका त कुमारिक नेत्वा मास येव सुणिसभोगेन' भुञ्जिसु । ततो अपरेन दासि-

10 भोगेन भुञ्जन्ति ।

अथ खो सा कुमारिका मातुया सन्तिके दूत पाहेसि - "अहम्हि दुग्गता दुक्खिता, न सुख लभामि । मास येव म सुणिसभोगेन भुञ्जिसु । ततो अपरेन दासिभोगेन भुञ्जन्ति । आगच्छतु मे माता, म नेस्सतू" ति । अथ खो सा गणकी येन ते आजीवकसावका तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा ते आजीवकसावके

15 एतदवोच - "माय्यो, इम कुमारिक दासिभोगेन भुञ्जित्थ । सुणिसभोगेन इम कुमारिक भुञ्जथा" ति । ते एवमाहसु - "नत्थम्हाक तथा सद्धि आहारूपहारो, समणेन सद्धि अम्हाक आहारूपहारो । गच्छ त्व । न मय त जानामा" ति । अथ खो सा गणकी तेहि आजीवकसावकेहि अपसादिता पुनदेव सावत्थि पच्चागञ्छि । दुतिय पि खो सा कुमारिका

20 मातुया सन्तिके दूत पाहेसि - "अहम्हि दुग्गता दुक्खिता, न सुख लभामि । मास येव म सुणिसभोगेन भुञ्जिसु । ततो अपरेन दासिभोगेन भुञ्जन्ति । आगच्छतु मे माता, म नेस्सतू" ति । अथ खो सा गणकी येनायस्मा उदायी तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा आयस्मन्त उदायि एतदवोच - "सा किर, भन्ते, कुमारिका दुग्गता दुक्खिता, न सुख लभति । मास

25 येव न सुणिसभोगेन भुञ्जिसु । ततो अपरेन दासिभोगेन भुञ्जन्ति । वदेय्याथ, भन्ते - 'माय्यो, इम कुमारिक दासिभोगेन भुञ्जित्थ । सुणिसभोगेन इम कुमारिक भुञ्जथा'" ति ।

अथ खो आयस्मा उदायी येन ते आजीवकसावका तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा ते आजीवकसावके एतदवोच - "माय्यो, इम कुमारिक दासिभोगेन भुञ्जित्थ । सुणिसभोगेन इम कुमारिक भुञ्जथा" ति । ते

30

एवमाहसु — “नत्थम्हाक तया सद्धि आहारूपहारो, गणकिया सद्धि अम्हाक
 आहारूपहारो । समणेन भवितव्व अव्यावटेन^१ । समणो अस्स सुसमणो
 गच्छ त्व, न मय त जानामा” ति । अथ खो आयस्मा उदायी तेहि
 आजीवकसावकेहि अपसादितो पुनदेव सावत्थि पच्चागञ्छि । ततिय
 पि खो सा कुमारिका मातुया सन्तिके दूत पाहेसि — “अहम्हि दुग्गता 5
 दुक्खिता, न सुख लभामि । मास येव म सुणिसभोगेन भुञ्जिसु । ततो
 अपरेन दासिभोगेन भुञ्जन्ति । आगच्छतु मे माता, म नेस्सतू” ति ।
 दुतिय पि खो सा गणकी येनायस्मा उदायी तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा
 आयस्मन्त उदायि एतदवोच — “सा किर, भन्ते, कुमारिका दुग्गता दुक्खिता,
 न सुख लभति । मास येव म सुणिसभोगेन भुञ्जिसु । ततो अपरेन दासिभोगेन 10
 भुञ्जन्ति । वदेय्याथ, भन्ते — ‘माय्यो, इम कुमारिक दासिभोगेन
 भुञ्जित्थ, सुणिसभोगेन इम कुमारिक भुञ्जथा’” ति । “पठम पाह^२ तेहि
 आजीवकसावकेहि अपसादितो । गच्छ त्व । नाह गमिस्सामी” ति ।

६५ अथ खो सा गणकी उज्झायति खिय्यति विपाचेति — “एव
 दुग्गतो होतु अय्यो उदायी, एव दुक्खितो होतु अय्यो उदायी, एव 15 B 200
 मा सुख लभतु अय्यो उदायी, यथा मे कुमारिका दुग्गता दुक्खिता न
 सुख लभति पापिकाय सस्सुया पापकेन ससुरेन पापकेन सामिकेना”
 ति । सा पि खो कुमारिका उज्झायति खिय्यति विपाचेति — “एव
 दुग्गतो होतु अय्यो उदायी, एव दुक्खितो होतु अय्यो उदायी, एव
 मा सुख लभतु अय्यो उदायी, यथाह दुग्गता दुक्खिता न सुख 20
 लभामि पापिकाय सस्सुया पापकेन ससुरेन पापकेन सामिकेना” ति ।
 अञ्जा पि इत्थियो असन्तुट्ठा सस्सूहि वा ससुरेहि वा सामिकेहि
 वा, ता एव ओयाचन्ति — “एव दुग्गतो होतु अय्यो उदायी, एव दुक्खितो
 होतु अय्यो उदायी, एव मा सुख लभतु अय्यो उदायी, यथा मय दुग्गता
 दुक्खिता न सुख लभाम पापिकाहि सस्सूहि पापकेहि ससुरेहि पापकेहि 25
 सामिकेही” ति । या पन ता इत्थियो सन्तुट्ठा सस्सूहि वा ससुरेहि वा
 सामिकेहि वा ता एव आयाचन्ति — “एव सुखितो होतु अय्यो उदायी,
 एव सज्जितो होतु अय्यो उदायी, एव सुखमेधो होतु अय्यो उदायी,
 यथा मय सुखिता सज्जिता सुखमेधा भद्दिकाहि सस्सूहि भद्दकेहि
 ससुरेहि भद्दकेहि सामिकेही” ति । 30

१ अव्यावटेन — रो० । २ पठम चाह — स्था० ।

अस्सोसु खो भिक्खू एकच्चान इत्थीन ओयाचन्तीन एकच्चान इत्थीन आयाचन्तीन । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा सन्तुट्ठा लज्जिनो कुक्कुच्चका सिक्खाकामा ते उज्जायन्ति खियन्ति विपाचेन्ति - “कथं हि नाम आयस्मा उदायी सञ्चरित्तं समापज्जिस्सती” ति । अथ खो ते 5 भिक्खू आयस्मन्त उदायिं अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसु ।

(२) पठमपज्जत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातार्पत्वा आयस्मन्त उदायिं पटिपुच्छि - “सच्चं किर त्वं, उदायिं, सञ्चरित्तं समापज्जसी” ति ? “सच्चं, भगवा” ति । विगरहि बुद्धो 10 भगवा - “अननुच्छविकं, मोघपुरिसं, अननुलोमिकं अप्पटिरूपं अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं । कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिसं, सञ्चरित्तं समापज्जसि । नेतं, मोघपुरिसं, अप्पसन्नानं वा पसादाय पे० एव च पनं, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ -

८ 138

६६ “यो पनं भिक्खु सञ्चरित्तं समापज्जेय्यं, इत्थिया वा 15 पुरिसमति पुरिसस्स वा इत्थिमति, जायत्तने वा जारत्तने वा, सङ्घादिसेसो” ति ।

८ 201

एवञ्चिदं भगवता भिक्खूनां सिक्खापदं पज्जत्तं होति ।

(३) धुत्तान उय्याने परिचरियावत्थु

६७ तेन खो पनं समयेन सम्बहुला धुत्ता उय्याने परिचारेन्ता अञ्जतरिस्सा वेसिया सन्तिके दूतं पाहेसु - “आगच्छतु उय्याने, परिचारे- 20 स्सामा” ति । सा एवमाह - “अहं ख्वय्यो^१ तुम्हे न जानामि -- ‘के वा इमे कस्स वा’ ति । अहं चम्हि बहुभण्डा बहुपरिक्खारा, बहिनगरं च गन्तव्वं । नाहं गमिस्सामी” ति । अथ खो सो दूतो तेसं धुत्तान एतमत्थं आरोचेसि । एव वुत्ते, अञ्जतरो पुरिसो ते धुत्ते एतदवोच - “किस्स तुम्हे अय्यो एतं वेसिं याचित्थं ? ननु अय्यो उदायी वत्तब्बो । अय्यो उदायी उय्योजेस्सती” ति । एव वुत्ते, अञ्जतरो उपासको तं पुरिसं एतदवोच - 25 “मा अय्यो एव अवच । न कप्पति समणानं सक्कपुत्तियानं एवरूपं कातुं । नाय्यो उदायी एव करिस्सती” ति । एव वुत्ते, “करिस्सति न करिस्सती” ति अभुत्तमकसु । अथ खो ते धुत्ता येनायस्मा उदायी तेनुपसङ्गमिमु, उपसङ्गमित्वा आयस्मन्त उदायिं एतदवोचु - “इधं मयं, भन्ते, उय्याने

१ समापज्जी - सी० । २ ख्वय्या - स्या० ।

परिचारेन्ता असुकाय^१ नाम वेसिया सन्तिके दूत पहिणिम्हा^२ — ‘आगच्छतु उय्याने, परिचारेस्सामा’ ति । सा एवमाह — ‘अहं ख्वय्यो तुम्हे न जानामि — के वा इमे कस्स वा ति, अहं चम्हि बहुभण्डा बहुपरिक्खारा, बहिनगर च गन्तब्ब । नाहं गमिस्सामी’ ति । साधु, भन्ते, अय्यो त वसि उय्योजेतू’ ति ।

5

अथ खो आयस्मा उदायी येन सा वेसी तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा त वेसि एतदवोच — ‘किस्सिमेस न गच्छसी’ ति ? ‘अहं ख्वय्य इमे न जानामि — ‘के वा इमे कस्स वा’ ति । अहं चम्हि बहुभण्डा बहुपरिक्खारा, बहिनगर च गन्तब्ब । नाहं गमिस्सामी’ ति । ‘गच्छिमेस । अहं इमे जानामी’ ति । ‘सचे, भन्ते, अय्यो जानाति अहं गमिस्सामी’ ति । अथ खो ते धुत्ता त वेसि आदाय उय्यान अगमसु । अथ खो सो उपासको उज्झायति खिय्यति विपाचेति — ‘कथं हि नाम अय्यो उदायी तद्धणिक सञ्चरित्त समापज्जिस्सती’ ति । अस्सोसु खो भिक्खू तस्स उपासकस्स उज्झायन्तस्स खिय्यन्तस्स विपाचेन्तस्स । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा सन्तुट्ठा लज्जिनो कुक्कुच्चका सिक्खाकामा ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति — ‘कथं हि नाम आयस्मा उदायी तद्धणिक सञ्चरित्त समापज्जिस्सती’ ति ।

10

15

(४) अनुपञ्जात्ति

अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्त उदायिं अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसु पे० “सच्च किर त्व, उदायि, तद्धणिक सञ्चरित्त समापज्जसी” ति ? “सच्च, भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे० “कथं हि नाम त्व, मोघपुरिस, तद्धणिक सञ्चरित्त समापज्जिस्ससि ? नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापद उद्दिसेय्याथ —

B 202

R 139

20

६८ “यो पन भिक्खु सञ्चरित्त समापज्जेय्य, इत्थिया वा पुरिस-मतिं पुरिसस्स वा इत्थिमातिं, जायत्तने वा जारत्तने वा, अन्तमसो तद्धणिकाय पि, सङ्खादिसेसो” ति

25

(५) विभङ्गो

६९ यो पना ति यो यादिसो पे० भिक्खू ति पे० अयं इमस्मि अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

सञ्चरित्त समापज्जेय्या ति इत्थिया वा पहितो पुरिसस्स सन्तिके

१ असुकाय — स्या०, रो० । २ पहिणिम्हा — सी० । ३ समापज्जी — सी०, रो० ।

गच्छति, पुरिसेन वा पहितो इत्थिया सन्तिके गच्छति ।

इत्थिया वा पुरिसमतिं ति पुरिसस्स मति इत्थिया आरोचेति ।

पुरिसस्स वा इत्थिमतिं ति इत्थिया मति पुरिसस्स आरोचेति ।

जायत्तने वा ति जाया भविस्ससि ।

- 5 जारत्तने वा ति जारी भविस्ससि । अन्तमसो तद्धणिकाय पी ति मुहित्तिका भविस्ससि । सङ्घादिसेसो ति पे० तेन पि वुच्चति सङ्घादिसेसो ति ।

७० दस इत्थियो - मातुरक्खिता पितुरक्खिता मातापितुरक्खिता भातुरक्खिता भगिनिरक्खिता^१ आतिरक्खिता गोत्तरक्खिता धम्मरक्खिता

- 10 सारक्खा सपरिदण्डा ।

दस भरियायो - धनक्कीता छन्दवासिनी भोगवासिनी पटवासिनी ओदपत्तकिनी ओभट्चुम्बटा^२ दासी च भरिया च कम्मकारी च भरिया च धजाहटा^३ मुहित्तिका ।

- 15 ७१ मातुरक्खिता नाम माता रक्खति गोपेति इस्सरिय कारेति वस वत्तेति ।

- 03 ७२ पितुरक्खिता नाम पिता रक्खति गोपेति इस्सरिय कारेति वस वत्तेति ।

मातापितुरक्खिता नाम मातापितरो रक्खन्ति गोपेन्ति इस्सरिय कारेन्ति वस वत्तेन्ति ।

- 20 ७३ भातुरक्खिता नाम भाता रक्खति गोपेति इस्सरिय कारेति वस वत्तेति ।

भगिनिरक्खिता नाम भगिनी रक्खति गोपेति इस्सरिय कारेति वस वत्तेति ।

- 25 ७४ आतिरक्खिता नाम आतका रक्खन्ति गोपेन्ति इस्सरिय कारेन्ति वस वत्तेन्ति ।

गोत्तरक्खिता नाम सगोत्ता रक्खन्ति गोपेन्ति इस्सरिय कारेन्ति वस वत्तेन्ति ।

धम्मरक्खिता नाम सहधम्मिका रक्खन्ति गोपेन्ति इस्सरिय कारेन्ति वस वत्तेन्ति ।

१ भगिनीरक्खिता - स्या०, रो० । २ ओभट्चुम्बटा - सी०, स्या०, रो० । ३ धजाहटा - स्या० ।

साक्खा नाम गम्भे पि परिगहिता होति — मय्ह एसा ति । अन्तमसो
मालागुलपरिक्खित्ता^१ पि ।

सपरिदण्डा नाम केहिचि^२ दण्डो ठपितो होति — यो इत्थन्नाम इत्थि
गच्छति एत्तको दण्डो ति ।

धनक्कीता नाम धनेन किणित्वा वासेति ।

5 R 140

छन्दवासिनी नाम पियो पिय वासेति ।

भोगवासिनी नाम भोग दत्वा वासेति ।

पटवासिनी नाम पट दत्वा वासेति ।

ओदपत्तकिनी नाम उदकपत्त आमसित्वा वासेति ।

ओभट्चुम्बटा नाम चुम्बट ओरोपेत्वा वासेति ।

10

दासी नाम दासी चेव होति भरिया च ।

कम्मकारी नाम कम्मकारी चेव होति भरिया च ।

धजाहटा नाम करमरानीता वुच्चति ।

मुहुत्तिका नाम तद्धणिका वुच्चति ।

७२ पुरिसो भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम 15 B 204
मातुरक्खित ब्रूहि — ‘होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता’” ति ।
पटिगण्हाति^३ वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।

पुरिसो भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम पितुरक्खित
ब्रूहि पे० मातापितुरक्खित ब्रूहि मातुरक्खित ब्रूहि भगिनिरक्खित
ब्रूहि ज्ञातिरक्खित ब्रूहि गोत्तरक्खित ब्रूहि धम्मरक्खित ब्रूहि 20
सारक्ख ब्रूहि सपरिदण्ड ब्रूहि — ‘होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया
धनक्कीता’” ति । पटिगण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति
सङ्खादिसेसस्स ।

• निक्खेपपदानि ।

७३ पुरिसो भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम
मातुरक्खित च पितुरक्खित च ब्रूहि — ‘होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो 25
धनक्कीता’” ति । पटिगण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति
सङ्खादिसेसस्स ।

पुरिसो भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम मातुरक्खित
च मातापितुरक्खित च पे० मातुरक्खित च मातुरक्खित च

१ मालागुलपरिक्खित्ता — सी०, स्या० । २ केनचि — स्या० । ३ पटिगण्हाति — रो० ।
पाराजिक — २६

मातुरक्खित च भगिनिरक्खित च मातुरक्खित च आतिरक्खित च
 मातुरक्खित च गोत्तरक्खित च मातुरक्खित च धम्मरक्खित च
 मातुरक्खित च सारक्ख च मातुरक्खित च सपरिदण्ड च ब्रूहि—
 ‘होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो धनक्कीता’” ति । पटिग्गण्हाति
 ५ वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

खण्डचक्क ।

७४ पुरिसो भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम पितुरक्खित
 च मातापितुरक्खित च ब्रूहि — ‘होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो धन
 क्कीता’” ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पुरिसो भिक्खु पहिणति—“गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम पितुरक्खित च
 10 मातुरक्खित च पे० पितुरक्खित च भगिनिरक्खित च पितुरक्खित
 च आतिरक्खित च पितुरक्खित च गोत्तरक्खित च पितुरक्खित च
 धम्मरक्खित च पितुरक्खित च सारक्ख च पितुरक्खित च सपरिदण्ड
 च ब्रूहि — ‘होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो धनक्कीता’” ति । पटिग्गण्हाति
 वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

105 15 पुरिसो भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम पितुराक्खित च
 मातुरक्खित च ब्रूहि — ‘होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो धनक्कीता’” ति ।
 पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

बद्धचक्क मूल सङ्घित्त ।

७५ पुरिसो भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम सपरि-
 दण्ड च मातुरक्खित च ब्रूहि — ‘होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो धन-
 20 क्कीता’” ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पुरिसो भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम सपरिदण्ड च
 पितुरक्खित च पे० सपरिदण्ड च मातापितुरक्खित च सपरिदण्ड च
 मातुरक्खित च सपरिदण्ड च भगिनिरक्खित च सपरिदण्ड च आतिरक्खित
 च सपरिदण्ड च गोत्तरक्खित च सपरिदण्ड च धम्मरक्खित च सपरि-
 25 दण्ड च सारक्ख च ब्रूहि — ‘होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो धनक्कीता’”
 ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

एकमूलक निवृत्ति ।

(एव दुमूलक तिमूलक याव नवमूलक कातब्ब)

(इद दसमूलक)

७६ पुरिसो भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम मातुरक्खित

च पितुरक्खित च मातापितुरक्खित च भातुरक्खित च भगिनिरक्खित च
जातिरक्खित च गोत्तरक्खित च धम्मरक्खित च सारक्ख च सपरिदण्ड च
ब्रूहि—‘होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो धनक्कीता’” ति । पटिग्गण्हाति
वीमसति पच्चाहरति आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।

धनक्कीताचक्क^१ निट्ठित ।

७७ पुरिसो भिक्खु पहिणति—“गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम मातुरक्खित 5
ब्रूहि—‘होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी पे० भोगवासिनी
पटवासिनी ओदपत्तकिनी ओभटचुम्बटा दासी च भरिया च कम्मकारी
च भरिया च धजाहटा मुहुत्तिका’” ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति,
आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।

पुरिसो भिक्खु पहिणति—“गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम पितुरक्खित ब्रूहि 10 B 206
पे० मातापितुरक्खित ब्रूहि भातुरक्खित ब्रूहि भगिनिरक्खित ब्रूहि
जातिरक्खित ब्रूहि गोत्तरक्खित ब्रूहि धम्मरक्खित ब्रूहि सारक्ख
ब्रूहि सपरिदण्ड ब्रूहि—‘होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया मुहुत्तिका’”
ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।
निक्खेपपदानि ।

७८ पुरिसो भिक्खु पहिणति—“गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम 15
मातुरक्खित च पितुरक्खित च ब्रूहि—‘होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो
मुहुत्तिका’” ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति
सङ्खादिसेसस्स ।

पुरिसो भिक्खु पहिणति—“गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम मातुरक्खित च
मातापितुरक्खित च पे० मातुरक्खित च सपरिदण्ड च ब्रूहि—‘होथ 20
किर इत्थन्नामस्स भरियायो मुहुत्तिका’” ति । पटिग्गण्हाति वीमसति
पच्चाहरति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।

खण्डचक्क^२ ।

७९ पुरिसो भिक्खु पहिणति—“गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम पितुरक्खित
च मातापितुरक्खित च ब्रूहि—‘होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो
मुहुत्तिका’” ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति 25
सङ्खादिसेसस्स ।

पुरिसो भिक्खु पहिणति—“गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम पितुरक्खित च

१ धनक्कीताइत्थिचक्क—सी० रो० । २ सङ्घित्तेन खण्डचक्क निट्ठित—सी० ।

भातुरक्खित च पे० पितुरक्खित च सपरिदण्ड च ब्रूहि - 'होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो मुहुत्तिका' ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पुरिसो भिक्खु पहिणति - "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम पितुरक्खित
5 च मातुरक्खित च ब्रूहि - 'होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो मुहुत्तिका' ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

बद्धचक्क मूल सङ्घित्त ।

८० पुरिसो भिक्खु पहिणति - "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम सपरिदण्ड च मातुरक्खित च ब्रूहि - 'होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो मुहुत्तिका' ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घा-
10 दिसेसस्स ।

पुरिसो भिक्खु पहिणति - "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम सपरिदण्ड च पितुरक्खित च पे० सपरिदण्ड च सारक्ख च ब्रूहि - 'होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो मुहुत्तिका' ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

एकमलक निष्ठित ।

15 (दुमूलकादीनि पि एवमेव कातब्बानि)
(इद दसमूलक)

८१ पुरिसो भिक्खु पहिणति - "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम मातुरक्खित च पितुरक्खित च मातापितुरक्खित च भातुरक्खित च भगिनिरक्खित च जातिरक्खित च गोत्तरक्खित च धम्मरक्खित च सारक्ख च सपरिदण्ड च ब्रूहि - 'होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो
20 मुहुत्तिका' ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

मुहुत्तिकाचक्क' निष्ठित ।

८२ पुरिसो भिक्खु पहिणति - "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम मातुरक्खित ब्रूहि - 'होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता' ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पुरिसो भिक्खु पहिणति - "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम मातुरक्खित
25 ब्रूहि - 'होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी पे० भोग-

वासिनी पटवासिनी ओदपत्तकिनी ओभट्चुम्बटा दासी च
भरिया च कम्मकारी च भरिया च धजाहटा मुहुत्तिका” ति ।
पटिगण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्ख्यादिसेसस्स ।

निक्खेपपदानि ।

८३ पुरिसो भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम मातुरक्खित
ब्रूहि — ‘होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च छन्दवासिनी चा’” 5
ति । पटिगण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्ख्यादिसेसस्स ।

पुरिसो भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम मातुरक्खित ब्रूहि—
‘होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च भोगवासिनी च पे०
धनक्कीता च पटवासिनी च धनक्कीता च ओदपत्तकिनी च धनक्कीता
च ओभट्चुम्बटा च धनक्कीता च दासी च भरिया च धनक्कीता 10
च कम्मकारी च भरिया च धनक्कीता च धजाहटा च धनक्कीता च
मुहुत्तिका चा’” ति । पटिगण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति
सङ्ख्यादिसेसस्स ।

B. 201

खण्डचक्क ।

८४ पुरिसो भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम मातु-
रक्खित ब्रूहि — ‘होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी च भोग- 15
वासिनी च पे० छन्दवासिनी च मुहुत्तिका च छन्दवासिनी च धन-
क्कीता चा’” ति । पटिगण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्ख्या-
दिसेसस्स ।

बद्धचक्क मूल सङ्खित्त ।

८५ पुरिसो भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम मातु-
रक्खित ब्रूहि — ‘होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया मुहुत्तिका च धनक्कीता 20
च पे० मुहुत्तिका च छन्दवासिनी च, मुहुत्तिका च धजाहटा चा’” ति ।
पटिगण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्ख्यादिसेसस्स ।

एकमूलक निष्ठित ।

(दुमूलकादीनि पि एवमेव कातब्बानि)

(इद दसमूलक)

८६ पुरिसो भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम मातु-
रक्खित ब्रूहि — ‘होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च छन्दवासिनी 25
च भोगवासिनी च पटवासिनी च ओदपत्तकिनी च ओभट्चुम्बटा च दासी

च भरिया च कम्मकारी च भरिया च धजाहटा च मुहुत्तिका चा”” ति ।
पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

मातुरक्खिताचक्क निहित^१ ।

पुरिसो भिक्खु पहिणति - “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम पितुरक्खित
पे० मातापितुरक्खित भातुरक्खित भगिनिरक्खित ज्ञाति-
39 5 रक्खित गोत्तरक्खित धम्मरक्खित सारक्ख सपरिदण्ड ब्रूहि -
‘होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता’” ति । पटिग्गण्हाति वीमसति
पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पुरिसो भिक्खु पहिणति - “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम सपरिदण्ड
ब्रूहि - ‘होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी पे० भोग-
10 वामिनी, पटवासिनी, ओदपत्तकिनी, ओभट्चुम्बटा, दासी च भरिया च,
कम्मकारी च भरिया च, धजाहटा, मुहुत्तिका’” ति । पटिग्गण्हाति वीम
सति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

निक्खेपपदानि^२ ।

८७ पुरिसो भिक्खु पहिणति - “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम सपरिदण्ड
ब्रूहि - ‘होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च छन्दवासिनी चा’”
15 ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पुरिसो भिक्खु पहिणति - “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम सपरिदण्ड
ब्रूहि - ‘होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च भोगवासिनी च
पे० धनक्कीता च मुहुत्तिका चा’” ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चा
हरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

खण्डचक्क

20 पुरिसो भिक्खु पहिणति - “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम सपरिदण्ड
ब्रूहि - ‘होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी च भोगवासिनी च
पे० छन्दवासिनी च मुहुत्तिका च, छन्दवासिनी च धनक्कीता चा’”
ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

बद्धचक्क मूल सङ्घित्त ।

पुरिसो भिक्खु पहिणति - “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम सपरिदण्ड
25 ब्रूहि - ‘होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया मुहुत्तिका च धनक्कीता च
पे० मुहुत्तिका च छन्दवासिनी च, मुहुत्तिका च धजाहटा चा’” ति

१ स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । २ निक्खेपपदानि निहितानि - सी० ।

पटिगण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

एकमूलक निवृत्ति ।

(दुमूलक पि तिमूलक पि याव नवमूलक एवमेव कातब्ब) •

(इद दसमलक)

८८ पुरिसो भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम सपरिदण्ड ब्रूहि — ‘होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च छन्द-
वासिनी च भोगवासिनी च पटवासिनी च ओदपत्तकिनी च ओभटचुम्बटा च 5
दासी च भरिया च कम्मकारी च भरिया च धजाहटा च मुहुत्तिका चा”
ति । पटिगण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

B. 210

सपरिदण्डाचक्क निवृत्ति ।

पुरिसो भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम मातुरक्खित
ब्रूहि — ‘होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता” ति । पटिगण्हाति
वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स । 10

पुरिसो भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम मातुरक्खित च
पितुरक्खित च ब्रूहि — ‘होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो धनक्कीता च
छन्दवासिनी चा” ति । पटिगण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति
सङ्घादिसेसस्स ।

पुरिसो भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम मातुरक्खित च 15
पितुरक्खित च मातापितुरक्खित च ब्रूहि — ‘होथ किर इत्थन्नामस्स
भरियायो धनक्कीता च छन्दवासिनी च भोगवासिनी चा” ति ।
पटिगण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

(एव उभतोवड्ढक^२ कातब्ब)

पुरिसो भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम मातुरक्खित च 20
पितुरक्खित च मातापितुरक्खित च मातुरक्खित च भगिनिरक्खित च
आतिरक्खित च गोत्तरक्खित च धम्मरक्खित च सारक्ख च सपरिदण्ड
च ब्रूहि — ‘होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो धनक्कीता च छन्दवासिनी च
भोगवासिनी च पटवासिनी च ओदपत्तकिनी च ओभटचुम्बटा च दासी
च भरिया च कम्मकारी च भरिया च धजाहटा च मुहुत्तिका चा” 25
ति । पटिगण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

उभतोवड्ढक निवृत्ति ।

- B 211 पुरिसस्स माता भिक्खु पहिणति पे० पुरिसस्स पिता भिक्खु
 पहिणति पे० पुरिसस्स मातापितरो भिक्खु पहिणन्ति पे०
 पुरिसस्स भाता भिक्खु पहिणति पे० पुरिसस्स भगिनी भिक्खु
 पहिणति पे० पुरिसस्स आतका भिक्खु पहिणन्ति पे० पुरिसस्स
 R. 142 5 गोत्ता भिक्खु पहिणन्ति पे० पुरिसस्स सहधम्मिका भिक्खु
 पहिणन्ति पे० ।

(पुरिसस्स^१ पेय्यालो वित्थारेतब्बो)

(उभतोवङ्कक यथा पुरिमनयो तथेव वित्थारेतब्ब^१)

- ८६ मातुरक्खिताय माता भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते,
 10 इत्थन्नाम ब्रूहि — ‘होतु इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता’” ति । पटिग्गण्हाति
 वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

- मातुरक्खिताय माता भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम
 ब्रूहि — ‘होतु इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी पे० भोगवासिनी,
 पटवासिनी, ओदपत्तकिनी, ओभटचुम्बटा, दासी च भरिया च, कम्मकारी
 15 च भरिया च, धजाहटा, मुहुत्तिका’” ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति,
 आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

निक्खेपपदानि ।

- ९० मातुरक्खिताय माता भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थ-
 न्नाम ब्रूहि — ‘होतु इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च छन्दवासिनी च
 पे० धनक्कीता च भोगवासिनी च, धनक्कीता च मुहुत्तिका चा’” ति ।
 20 पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

खण्डचक ।

- ९१ मातुरक्खिताय माता भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थ-
 न्नाम ब्रूहि — ‘होतु इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी च भोगवासिनी च
 पे० छन्दवासिनी च मुहुत्तिका च, छन्दवासिनी च धनक्कीता
 चा’” ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

बद्धचक मूल सङ्खित्त ।

- 25 ९२ मातुरक्खिताय माता भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते,
 इत्थन्नाम ब्रूहि — ‘होतु इत्थन्नामस्स भरिया मुहुत्तिका च धनक्कीता च
 पे० मुहुत्तिका च छन्दवासिनी च, मुहुत्तिका च धजाहटा चा’”

ति । पटिगण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्खाद्विसेसस्स ।

एकमूलक निवृत्ति ।

(दुमूलक पि तिमूलक पि याव नवमूलक एवमेव कातब्ब)

(इद दसमूलक)

६३ मातुरक्खिताय माता भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम ब्रूहि — ‘होतु इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च छन्दवासिनी च भोगवासिनी च पटवासिनी च ओदपत्तकिनी च ओभटचुम्बटा च दासी च १ भरिया च कम्मकारी च भरिया च धजाहटा च मुहुत्तिका चा’” ति । पटिगण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्खाद्विसेसस्स ।

B 212

मातुचक्क निवृत्ति^१ ।

पितुरक्खिताय पिता भिक्खु पहिणति पे० मातापितुरक्खिताय मातापितरो भिक्खु पहिणन्ति भातुरक्खिताय भाता भिक्खु पहिणन्ति भगिनिरक्खिताय भगिनी भिक्खु पहिणन्ति ज्ञातिरक्खिताय १० ज्ञातका भिक्खु पहिणन्ति गोत्तरक्खिताय गोत्ता भिक्खु पहिणन्ति धम्मरक्खिताय सहधम्मिका भिक्खु पहिणन्ति सारक्खाय येन परिगहिता होति सो भिक्खु पहिणति सपरिदण्डाय येन दण्डो ठपितो होति सो भिक्खु पहिणति — “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम ब्रूहि — ‘होतु इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता’” ति । पटिगण्हाति वीमसति पच्चाहरति, १५ आपत्ति सङ्खाद्विसेसस्स ।

सपरिदण्डाय येन दण्डो ठपितो होति सो भिक्खु पहिणति—“गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम ब्रूहि — ‘होतु इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी पे० भोगवासिनी पटवासिनी ओदपत्तकिनी ओभटचुम्बटा दासी च भरिया च कम्मकारी च भरिया च २० धजाहटा मुहुत्तिका’” ति । पटिगण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्खाद्विसेसस्स ।

निक्खेपपदानि ।

६४ सपरिदण्डाय येन दण्डो ठपितो होति सो भिक्खु पहिणति—“गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम ब्रूहि—‘होतु इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च छन्दवासिनी च पे० धनक्कीता च भोगवासिनी च धनक्कीता च २५

१ स्या०, रो० पीत्यकेसु नत्थि ।

मुहुत्तिका चा”” ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

खण्डचक्क ।

- ३ ६५ सपरिदण्डाय येन दण्डो ठपितो होति सो भिक्खु पहिणति—
 “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम ब्रूहि—‘होतु इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी च
 ५ भोगवासिनी च पे० छन्दवासिनी च मुहुत्तिका च छन्दवासिनी
 च धनक्कीता चा”” ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

बद्धचक्क मूल सङ्खित्त ।

- ६६ सपरिदण्डाय येन दण्डो, ठपितो होति सो भिक्खु पहिणति—
 “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम ब्रूहि—‘होतु इत्थन्नामस्स भरिया मुहुत्तिका च
 १० धनक्कीता च पे० मुहुत्तिका च छन्दवासिनी च मुहुत्तिका च
 धजाहटा चा”” ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घा-
 दिसेसस्स ।

एकमूलक निद्धित ।

(दुमूलक पि तिमूलक पि याव नवमूलक एवमेव कातब्ब)

(इद दसमूलक)

- ६७ सपरिदण्डाय येन दण्डो ठपितो होति सो भिक्खु पहिणति—
 १५ “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम ब्रूहि—‘होतु इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च
 छन्दवासिनी च भोगवासिनी च पटवासिनी च ओदपत्तकिनी च ओभटचुम्बटा
 च दासी च भरिया च कम्मकारी च भरिया च धजाहटा च मुहुत्तिका
 चा”” ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

दण्डठपितचक्क निद्धित^१ ।

- मातुरक्खिता भिक्खु पहिणति—“गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम ब्रूहि—
 २० ‘होमि इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता”” ति । पटिग्गण्हाति वीमसति
 पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

- मातुरक्खिता भिक्खु पहिणति—“गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम ब्रूहि—
 ‘होमि इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी पे० भोगवासिनी पट-
 वासिनी ओदपत्तकिनी ओभटचुम्बटा दासी च भरिया च कम्म-
 २५ कारी च भरिया च धजाहटा मुहुत्तिका”” ति । पटिग्गण्हाति वीमसति

१ स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि ।

पच्चाहरति, आपत्ति सङ्ख्यादिसेसस्स ।

निक्खेपपदानि ।

६८ मातुरक्खिता भिक्खु पहिणति—“गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम ब्रूहि—
‘होमि इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च छन्दवासिनी चा’” ति । पटि-
ग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्ख्यादिसेसस्स ।

मातुरक्खिता भिक्खु पहिणति—“गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम ब्रूहि—
‘होमि इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च भोगवासिनी च पे०
धनक्कीता च पटवासिनी च धनक्कीता च मुहुत्तिका चा’” ति ।
पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्ख्यादिसेसस्स ।

खण्डचक्क ।

६९ मातुरक्खिता भिक्खु पहिणति—“गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम
ब्रूहि—‘होमि इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी च भोगवासिनी च
पे० छन्दवासिनी च मुहुत्तिका च छन्दवासिनी च धनक्कीता
चा’” ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्ख्यादिसेसस्स ।

बद्धचक्क मूल सङ्खित्त ।

मातुरक्खिता भिक्खु पहिणति—“गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम ब्रूहि—
‘होमि इत्थन्नामस्स भरिया मुहुत्तिका च धनक्कीता च पे० मुहुत्तिका
च छन्दवासिनी च मुहुत्तिका च धजाहटा चा’” ति । पटिग्गण्हाति वीम-
सति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्ख्यादिसेसस्स ।

एकमूलक नट्ठित ।

(दुमूलकादीनि पि एवमेव कातब्बानि)

(इद दसमूलक)

१०० मातुरक्खिता भिक्खु पहिणति—“गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम
ब्रूहि—‘होमि इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च छन्दवासिनी च
भोगवासिनी च पटवासिनी च ओदपत्तकिनी च ओभटचुम्बटा च दासी
च भरिया च कम्मकारी च भरिया च धजाहटा च मुहुत्तिका चा’” ति ।
पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्ख्यादिसेसस्स ।

अपर मातुरक्खिताचक्क निट्ठित^१ ।

पितुरक्खिता भिक्खु पहिणति पे० मातापितुरक्खिता

१ स्या० रो० रात्थकेसु नत्थि, मातुरक्खिताचक्क निट्ठित - सी० ।

भिक्षु पहिणति भातुरक्खिता भिक्षु पहिणति भगिनिरक्खिता^१
 ५ भिक्षु पहिणति आतिरक्खिता भिक्षु पहिणति गोत्तरक्खिता भिक्षु
 पहिणति धम्मरक्खिता भिक्षु पहिणति सारक्खा भिक्षु पहिणति
 सपरिदण्डा भिक्षु पहिणति - “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम
 ५ ब्रूहि - ‘होमि इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता’” ति । पटिग्गण्हाति
 वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सपरिदण्डा भिक्षु पहिणति - “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम ब्रूहि -
 ‘होमि इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी पे० भोगवासिनी पट-
 वासिनी ओदपत्तकिनी ओभटचुम्बटा^२ दासी च भरिया च
 १० कम्मकारी च भरिया च धजाहटा मुहुत्तिका’” ति । पटिग्गण्हाति
 वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

निक्खेपपदानि ।

१०१ सपरिदण्डा भिक्षु पहिणति - “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम
 ब्रूहि - ‘होमि इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च छन्दवासिनी च पे०
 धनक्कीता च मुहुत्तिका चा’” ति । पटिग्गण्हाति^३ वीमसति पच्चाहरति,
 १५ आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

खण्डचक्क ।

१०२ सपरिदण्डा भिक्षु पहिणति - “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम
 ब्रूहि - ‘होमि इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी च भोगवासिनी च पे०
 छन्दवासिनी च मुहुत्तिका च छन्दवासिनी च धनक्कीता चा’” ति ।
 पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

बद्धचक्क मूल सङ्घित्त ।

१०३ सपरिदण्डा भिक्षु पहिणति - “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम
 २० ब्रूहि - ‘होमि इत्थन्नामस्स भरिया मुहुत्तिका च धनक्कीता च पे०
 मुहुत्तिका च छन्दवासिनी च मुहुत्तिका च धजाहटा चा’” ति ।
 पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

एकमूलक निवृत्ति ।

(दुमूलकादीनि पि एवमेव कातब्बानि)

(इद दसमूलक)

१६ २५ १०४ सपरिदण्डा भिक्षु पहिणति - “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम

१ भगिनीरक्खिता - स्या० । २ ओभटचुम्बटा - सी०, स्या० । ३ पटिग्गण्हाति - रो० ।

ब्रूहि - 'होमि इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च छन्दवासिनी च भोग-
वासिनी च पटवासिनी च ओदपत्तकिनी च ओभट्चुम्बटा च दासी च
भरिया च कम्मकारी च भरिया च धजाहटा च मुहुत्तिका चा" ति ।
पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।

अपर सपरिदण्डाचक्क निद्धित ।

सब्ब चक्कपेय्याल निद्धित ।

१०५ पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स । 5

पटिग्गण्हाति वीमसति न पच्चाहरति^१, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

R. 143

पटिग्गण्हाति न वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

पटिग्गण्हाति न वीमसति न पच्चाहरति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

न पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

न पटिग्गण्हाति वीमसति न पच्चाहरति, आपत्ति दुक्कटस्स । 10

न पटिग्गण्हाति न वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति दुक्कटस्स । न

पटिग्गण्हाति न वीमसति न पच्चाहरति, अनापत्ति ।

पुरिसो सम्बहुले भिक्खू आणापेति - "गच्छथ, भन्ते, इत्थन्नाम
इत्थि वीमसथा" ति । सब्बे पटिग्गण्हन्ति सब्बे वीमसन्ति सब्बे पच्चाहरन्ति,
आपत्ति सब्बेस सङ्खादिसेसस्स ।

15

पुरिसो सम्बहुले भिक्खू आणापेति - "गच्छथ, भन्ते, इत्थन्नाम
इत्थि वीमसथा" ति । सब्बे पटिग्गण्हन्ति सब्बे वीमसन्ति एक पच्चा-
हरापेन्ति, आपत्ति सब्बेस सङ्खादिसेसस्स ।

पुरिसो सम्बहुले भिक्खू आणापेति - "गच्छथ, भन्ते, इत्थन्नाम
इत्थि वीमसथा" ति । सब्बे पटिग्गण्हन्ति, एक वीमसापेत्वा सब्बे पच्चाहरन्ति, 20
आपत्ति सब्बेस सङ्खादिसेसस्स ।

पुरिसो सम्बहुले भिक्खू आणापेति - "गच्छथ, भन्ते, इत्थन्नाम
इत्थि वीमसथा" ति । सब्बे पटिग्गण्हन्ति, एक वीमसापेत्वा एक
पच्चाहरापेन्ति, आपत्ति सब्बेस सङ्खादिसेसस्स ।

पुरिसो भिक्खू आणापेति - "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम इत्थि 25 B 17
वीमसा" ति । पटिग्गण्हाति वीमसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्खादिसेसस्स ।

पुरिसो भिक्खू आणापेति - "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम इत्थि वीमसा"
ति । पटिग्गण्हाति वीमसति अन्तेवासिं पच्चाहरापेति आपत्ति

सङ्घादिसेसस्स ।

पुरिसो भिक्खु आणापेति - “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम इत्थि वीमसा” ति । पटिग्गण्हाति अन्तेवासिं वीमसापेत्वा अत्तना पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

5 पुरिसो भिक्खु आणापेति - “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम इत्थि विमसा” ति । पटिग्गण्हाति अन्तेवासिं वीमसापेति अन्तेवासी वीमसित्वा बहिद्धा पच्चाहरति, आपत्ति उभिन्न थुल्लच्चयस्स ।

१०६ गच्छन्तो सम्पादेति, आगच्छतो विसवादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

10 गच्छन्तो विसवादेति, आगच्छन्तो सम्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

गच्छन्तो सम्पादेति, आगच्छन्तो सम्पादेति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

गच्छन्तो विसवादेति, आगच्छन्तो विसवादेति, अनापत्ति ।

15 १०७ अनापत्ति सङ्घस्स वा चेतियस्स वा गिलानस्स वा करणीयेन गच्छति, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिक्खा ति ।

(५) विनीतवत्थु उद्दानगाथा

सुत्ता मता च निक्खन्ता, अनित्थी^१ इत्थिपण्डका ।

कलह कत्वान सम्मोदि, सञ्चरित्त च पण्डके ति ॥

(६) विनीतवत्थु

१०८ (१) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो पुरिसो अञ्जतर
14 20 भिक्खु आणापेसि^२ - “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम इत्थि वीमसा” ति ।
सो गन्त्वा मनुस्से पुच्छि - “कह इत्थन्नामा” ति ? “सुत्ता, भन्ते” ति ।
18 तस्स कुक्कुच्च अहोसि - “कच्चि नु खो अह सङ्घादिसेस आपत्ति आपन्नो”
ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसि । “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादि-
सेसस्स, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

25 (२-५) तेन खो पन समयेन अञ्जतरो पुरिसो अञ्जतर
भिक्खु आणापेसि - “गच्छ, भन्ते, इत्थन्नाम इत्थि वीमसा” ति । सो
गन्त्वा मनुस्से पुच्छि - “कह इत्थन्नामा” ति ? “मता, भन्ते” ति पे०
“निक्खन्ता, भन्ते” ति “अनित्थी, भन्ते” ति “इत्थिपण्डका, भन्ते”

१ अनित्थि - रो० । २ आणापेति - सी०, स्या०, रो० ।

ति । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्खादिसेसस्स, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

(६) तेन खो पन समयेन अञ्जातरा इत्थी^१ सामिकेन सह भण्डित्वा मातुघर अगमासि । कुलूपको भिक्खु सम्मोदनीय अकासि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अलवचनीया, भिक्खू” ति ? “नालवचनीया, भगवा” ति । “अनापत्ति, भिक्खु, नालवचनीयाया^२” ति ।

(७) तेन खो पन समयेन अञ्जातरो भिक्खु पण्डके सञ्चरित्त समापज्जि । तस्स कुक्कुच्च अहोसि पे० “अनापत्ति, भिक्खु, सङ्खादिसेसस्स, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा” ति ।

—-०—-

१६ छट्सङ्खादिसेसो

(कटिमापने)

(१) आलवकभिक्खुवत्थु

१०६ तन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे । तेन खो पन समयेन आलवका^३ भिक्खू सञ्जाचिकायो कुटियो^४ कारापेन्ति अस्सामिकायो अत्तुहेसिकायो अप्पमाणिकायो । तायो न निट्ठान गच्छन्ति । ते याचनबहुला विञ्जत्तिबहुला विहरन्ति—“पुरिस देथ, पुरिसत्थकर देथ, गोण देथ, सकट देथ, वासि देथ, परसु^५ देथ, कुठारि देथ, कुदाल^६ देथ, निखादन देथ, वल्लि देथ, वेळु देथ, मुञ्ज देथ, बब्बज देथ, तिण देथ, मत्तिक देथा” ति । मनुस्सा उपद्दुता याचनाय उपद्दुता विञ्जत्तिया भिक्खू दिस्वा उब्बिज्जन्ति पि उत्तसन्ति पि पलायन्ति पि अञ्जेन पि गच्छन्ति अञ्जेन पि मुख करोन्ति द्वार पि थकेन्ति, गावि^७ पि दिस्वा पलायन्ति भिक्खू ति मञ्जमैना ।

R 145

अथ खो आयस्मा महाकस्सपो राजगहे वस्स^८ वुत्थो^९ येन आलवी^{१०} तेन पक्कामि । अनुपुब्बेन येन आलवी तदवसरि । तत्र सुद आयस्मा महाकस्सपो आलविय विहरति अग्गालवे^{११} चेतिये । अथ खो आयस्मा महाकस्सपो पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय आलवि पिण्डाय पाविसि ।

20 B 219

१ इत्थि - रो० । २ नालवचनीये - सी०, स्या०, रो० । ३ आलविका - स्या० । ४ कुटिकायो - स्या० । ५ छरसु - सी० स्या० रो० । ६ कुदाल - म० । ७ पब्बज - म०, स्या० । ८ गावी - सी०, स्या० रो० । ९ वस्सवुट्ठो - म० । १० आलवी - सी० । ११ अग्गालवे - सी० ।

मनुस्सा आयस्मन्त महाकस्सप पस्सित्वा उब्बिज्जन्ति पि उत्तसन्ति पि पला-
यन्ति पि अञ्जेन पि गच्छन्ति अञ्जेन पि मुख करोति द्वार पि थकेन्ति ।
अथ खो आयस्मा महाकस्सपो आळविय पिण्डाय चरित्वा पच्छाभत्त पिण्ड-
पातप्पटिकन्तो^१ भिक्खू आमन्तेसि - “पुब्बाय, आवुसो, आळवी सुभिक्षा
5 अहोसि सुलभपिण्डा सुकरा उञ्छेन पग्गहेन यापेतु , एतरहि पनाय आळवी
दुब्भिक्षा दुल्लभपिण्डा, न सुकरा उञ्छेन पग्गहेन यापेतु । को नु खो,
आवुसो, हेतु को पच्चयो, येनाय आळवी दुब्भिक्षा दुल्लभपिण्डा, न सुकरा
उञ्छेन पग्गहेन यापेतु” ति ? अथ खो ते भिक्खू आयस्मतो महाकस्सपस्स
एतमत्थ आरोचेसु ।

- 10 ११० अथ खो भगवा राजगह यथाभिरन्त विहरित्वा येन आळवी
तेन चारिक पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन आळवी तदवसरि ।
तत्र सुद भगवा आळविय विहरति अग्गाळवे चेतिये । अथ खो आयस्मा महा-
कस्सपो येन भगवा तेनुपसङ्गमि , उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा
एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा महाकस्सपो भगवतो
15 एतमत्थ आरोचेसि । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खु-
सङ्घ सन्निपातापेत्वा आळवके भिक्खू पटिपुच्छि - “सच्च किर तुम्हे, भिक्खवे,
सञ्जाचिकायो कुटियो कारापेथ अस्सामिकायो अत्तुद्देसिकायो अप्पमाणि
कायो । तायो न निट्ठान गच्छन्ति । ते तुम्हे याचनबहुला विञ्जत्तिबहुला
विहरथ - ‘पुरिस देथ पुरिसत्थकर देथ पे० तिण देथ मत्तिक देथा’
20 ति । मनुस्सा उपददुता याचनाय उपददुता विञ्जत्तिया भिक्खू दिस्वा
उब्बिज्जन्ति पि उत्तसन्ति पि पलायन्ति पि अञ्जेन पि गच्छन्ति अञ्जेन
पि मुख करोन्ति द्वार पि थकेन्ति, गावि पि दिस्वा पलायन्ति भिक्खू ति मञ्जा
माना” ति ? “सच्च, भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे०
“कथ हि नाम तुम्है, मोघपुरिसा, सञ्जाचिकायो कुटियो कारापेस्सथ अस्सा-
0 25 मिकायो अत्तुद्देसिकायो अप्पमाणिकायो । तायो न निट्ठान गच्छन्ति । ते
तुम्हे याचनबहुला विञ्जत्तिबहुला विहरिस्सथ - ‘पुरिस देथ पुरिसत्थकर
देथ पे० तिण देथ मत्तिक देथा’ ति । नेत मोघपुरिसा, अप्पसन्नान
वा पसादाय पे० ” विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि -

(२) मणिकण्ठनागराजवत्थु

१११ “भूतपुब्ब, भिक्खवे, द्वे भातरो इसयो गङ्ग नदि उपनिस्साय

१ पिण्डपातपटिकन्तो - सी०, स्या० रो० ।

विहरिसु । अथ खो, भिक्खवे, मणिकण्ठो नागराजा गङ्ग नदि उत्तरित्वा
 येन कनिट्ठो इसि तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा कनिट्ठ इसि सत्तक्खत्तु
 भोगेहि परिकिखपित्वा उपरिमुद्धनि महन्त फण करित्वा अट्ठासि ।
 अथ खो, भिक्खवे, कनिट्ठो इसि तस्स नागस्स भया किसो अहोसि लूखो
 दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो । अद्दस^१ खो, भिक्खवे, 5
 जेट्ठो इसि कनिट्ठ इसि किस लूख दुब्बण्ण उप्पण्डुप्पण्डुकजात धमनिसन्थत-
 गत्त । दिस्वान कनिट्ठ इसि एतदवोच — “किस्स त्व, भो, किसो लूखो
 दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो” ति ? “इध, भो, मणिकण्ठो
 नागराजा गङ्ग नदि उत्तरित्वा येनाह तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा म
 सत्तक्खत्तु भोगेहि परिकिखपित्वा उपरिमुद्धनि महन्त फण करित्वा अट्ठासि । 10
 तस्साह, भो, नागस्स भया किसो लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो
 धमनिसन्थतगत्तो” ति । “इच्छसि पन त्व, भो, तस्स नागस्स अनागमन”
 ति ? “इच्छामह, भो, तस्स नागस्स अनागमन” ति । “अपि पन त्व,
 भो, तस्स नागस्स किञ्चि पस्ससी” ति ? “पस्सामह, भो, मणिमस्स^२
 कण्ठे पिलन्ध” ति । “तेन हि त्व, भो, त नाग मणि याच — ‘मणि मे, भो, 15
 देहि, मणिना मे अत्थो’” ति ।

अथ खो, भिक्खवे, मणिकण्ठो नागराजा गङ्ग नदि उत्तरित्वा
 येन कनिट्ठो इसि तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा एकमन्त अट्ठासि । एकमन्त
 ठित खो, भिक्खवे, मणिकण्ठ नागराजान कनिट्ठो इसि एतदवोच —
 “मणि मे, भो, देहि, मणिना मे अत्थो” ति । अथ खो, भिक्खवे, मणिकण्ठो 20
 नागराजा — ‘भिक्खु मणि याचति, भिक्खुस्स मणिना अत्थो’ ति खिप्पञ्जेव^३
 अगमासि । दुतिय पि खो, भिक्खवे, मणिकण्ठो नागराजा गङ्ग नदि
 उत्तरित्वा येन कनिट्ठो इसि तेनुपसङ्कमि ।

अद्दस^१ खो, भिक्खवे, कनिट्ठो इसि मणिकण्ठ नागराजान दूरतो
 व आगच्छन्त । दिस्वान मणिकण्ठ नागराजान एतदवोच — “मणि मे, 25
 भो, देहि, मणिना मे अत्थो” ति । अथ खो, भिक्खवे, मणिकण्ठो नाग-
 राजा — “भिक्खु मणि याचति, भिक्खुस्स मणिना अत्थो” ति ततो व
 पटिनिवत्ति । ततिय पि खो, भिक्खवे, मणिकण्ठो नागराजा गङ्ग नदि
 उत्तरति । अद्दस खो, भिक्खवे, कनिट्ठो इसि मणिकण्ठ नागराजान गङ्ग

१ अद्दसा - सी०, स्या० । २ मणिस्स - सी०, रो० । ३ खिप्पमेव - स्या० । ४
 अद्दसा - सी०, स्या० ।

नदि उत्तरन्त । दिस्वान मणिकण्ठ नागराजान एतदवोच - “मणि मे, भो, देहि, मणिना मे अत्थो” ति । अथ खो, भिक्खवे, मणिकण्ठो नागराजा कनिट्ठु इसि गाथाहि अज्झभासि-

- 7 “ममन्नपान विपुल उळार,
5 उप्पज्जतीमस्स मणिस्स^१ हेतु ।
त ते न दस्स अतियाचकोसि,
न चा पि ते अस्सममागमिस्स ॥
सुसू यथा सक्खरघोतपाणी,
तासेसि म सेलमायाचमानो^२ ।
10 त ते न दस्स अतियाचकोसि,
न चा पि ते अस्सममागमिस्स” ति ॥

अथ खो, भिक्खवे, मणिकण्ठो नागराजा - “भिक्खु मणि याचति, भिक्खुस्स मणिना अत्थो” ति पक्कामि । तथा^३ पक्कन्तो व अहोसि, न पुन पच्चागज्झि । अथ खो, भिक्खवे, कनिट्ठो इसि तस्स नागस्स
15 दस्सनीयस्स अदस्सनेन भिय्योसोमत्ताय^४ किसो अहोसि लूखो दुब्बण्णो, उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगतो । अद्दस खो, भिक्खवे, जेट्ठो इसि कनिट्ठु इसि भिय्योसोमत्ताय किस लूख दुब्बण्ण उप्पण्डुप्पण्डुकजात धमनिसन्थतगत । दिस्वान कनिट्ठु इसि एतदवोच-“किस्स त्व, भो, भिय्योसो-
मत्ताय किसो लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगतो” ति ?
20 “तस्साह, भो, नागस्स दस्सनीयस्स अदस्सनेन भिय्योसोमत्ताय किसो लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगतो” ति । अथ खो, भिक्खवे, जेट्ठो इसि कनिट्ठु इसि गाथाय अज्झभासि -

- 2 “न त याचे यस्स पिय जिगिसे^५, विदेस्सो^६ होति अतियाचनाय ।
नागो मणि याचितो ब्राह्मणेन, अदस्सनञ्जेव तदज्झगमा” ति ॥
25 तेस हि नाम, भिक्खवे, तिरच्छानगतान पाणान अमनापा भविस्सति याचना अमनापा विज्जात्ति । किमज्झ पन मनुस्सभूतान ।

(३)सकृणेहि पत्तयाचनकथा

११२ “भूतपुब्ब, भिक्खवे, अज्जातरो भिक्खु हिमवन्तपस्से विहरति

१ मणिकस्स - रो० । २ सेलमयाचमानो - स्या०, सेल याचमानो - सी० रो० ।
३ तदा - सी० रो० । ४ भिय्योसो मत्ताय - स्या०, भिय्योसोमत्ताय - सी० । ५ जिगीसे - म० । ६ देस्सो च - स्या० । ७ किमज्झ - सी०, रो० ।

अञ्जतरस्मि वनसण्डे । तस्स खो, भिक्खवे, वनसण्डस्स अविदूरे महन्त
 निन्न पल्लल । अथ खो, भिक्खवे, महासकुणसङ्घो तस्मि पल्लले दिवस
 गोचर चरित्वा साय त वनसण्ड वासाय उपगच्छति । अथ खो, भिक्खवे,
 सो भिक्खु तस्स सकुणसङ्घस्स सद्देन उब्बाब्धो येनाह तेनुपसङ्कमि,
 उपसङ्कमित्वा म अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्न खो 5
 अह, भिक्खवे, त भिक्खु एतदवोच' - 'कच्चि, भिक्खु, खमनीय कच्चि
 यापनीय कच्चिसि अप्पकिलमथेन अद्धान आगतो ? कुतो च त्व, भिक्खु,
 आगच्छसी' ति ? 'खमनीय, भगवा, यापनीय, भगवा । अप्पकिलमथेन
 चाह, भन्ते, अद्धान आगतो । अत्थि, भन्ते, हिमवन्तपम्से महावनसण्डो ।
 तस्स खो पन, भन्ते, वनसण्डस्स अविदूरे महन्त निन्न पल्लल । अथ 10
 खो, भन्ते, महासकुणसङ्घो तस्मि पल्लले दिवस गोचर चरित्वा साय त
 वनसण्ड वासाय उपगच्छति । ततो अह, भगवा, आगच्छामि - तस्स
 सकुणसङ्घस्स सद्देन उब्बाब्धो' ति । 'इच्छसि पन त्व, भिक्खु, तस्स
 सकुणसङ्घस्स अनागमन' ति ? 'इच्छामह, भगवा, तस्स सकुणसङ्घस्स
 अनागमन' ति । 'तेन हि त्व, भिक्खु, तत्थ गन्त्वा त वनसण्ड अज्झो- 15
 गाहेत्वा रत्तिया पठम याम तिक्खत्तु सद्दमनुस्सावेहि - सुणन्तु मे,
 भोन्तो सकुणा, यावतिका इमस्मि वनसण्डे वास उपगता, पत्तेन मे
 अत्थो । एकेक मे, भोन्तो, पत्त ददन्तू' ति । रत्तिया मज्झिम याम
 रत्तिया पच्छिम याम तिक्खत्तु सद्दमनुस्सावेहि - 'सुणन्तु मे, भोन्तो
 सकुणा, यावतिका इमस्मि वनसण्डे वास उपगता, पत्तेन मे अत्थो । एकेक 20
 मे, भोन्तो, पत्त ददन्तू' ति ।

'अथ खो, भिक्खवे, सो भिक्खु तत्थ गन्त्वा त वनसण्ड अज्झो-
 गाहेत्वा रत्तिया पठम याम तिक्खत्तु सद्दमनुस्सावेहि - 'सुणन्तु मे, भोन्तो
 सकुणा, यावतिका इमस्मि वनसण्डे वास उपगता, पत्तेन मे अत्थो । एकेक
 मे, भोन्तो, पत्त ददन्तू' ति । रत्तिया मज्झिम याम रत्तिया पच्छिम 25
 याम तिक्खत्तु सद्दमनुस्सावेहि - 'सुणन्तु मे, भोन्तो सकुणा, यावतिका
 इमस्मि वनसण्डे वास उपगता, पत्तेन मे अत्थो । एकेक मे, भोन्तो, पत्त
 ददन्तू' ति । अथ खो भिक्खवे, सो सकुणसङ्घो - 'भिक्खु पत्त याचति
 भिक्खुस्स पत्तेन अत्थो' ति तम्हा वनसण्डा पक्कामि^१ । तथा^२ पक्कन्तो
 व अहोसि न पुन् पच्चागज्झि । तेस हि नाम, भिक्खवे, तिरच्छान- 30

१ एतदवोच - म० सी० । २ पक्कमि - सी० । ३ तदा - सी०, रो० ।

गनान पाणान अमनापा भविस्सति याचना अमनापा विञ्जति । किमङ्ग पन मनुस्स भूतान” ।

(४) रट्टपालपितावत्थु

११३ “भूतपुब्ब, भिक्खवे, रट्टपालस्स कुलपुत्तस्स पिता रट्टपाल कुलपुत्त गाथाय अञ्जभासि —

५ ‘अपाह तेन जानामि, रट्टपाल बहू जना’ ।
ते’ म सङ्गम्म याचन्ति, कस्मा म त्व न याचसी’ ति ?
‘याचको अप्पियो होति, याच अददमप्पियो ।
तस्माह त न याचामि, मा मे विदेस्सना’ अहू’ ति ॥

“सो हि नाम, भिक्खवे, रट्टपालो कुलपुत्तो सक पितर एव
१० वक्खति । किमङ्ग पन जनो जन”

(५) पञ्जति

११४ “गिहीन, भिक्खवे, दुस्सहरानि भोगानि सम्भतानि पि दुर-
क्खियानि । तत्थ नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, एव दुस्सहरेसु भोगेसु सम्भतेसु पि
दुरक्खियेसु याचनबहुला विञ्जतिबहुला विहरिस्सथ—‘पुरिस देथ, पुरिसत्थ-
कर देथ, गोण देथ, सकट देथ, वासिं देथ, परसु’ देथ, कुठारि देथ, कुदाल’
१५ देथ, निखादन देथ, वल्लि देथ, वेळु देथ, मुञ्ज दथ, बब्बज देथ, तिण
देथ, मत्तिक देथा” ति । नेत, मोघपुरिसा, अप्पसन्नान वा पसादाय
पे० एव च पन, भिक्खव, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ—

११५ “सञ्जाचिकाय पन भिक्खुना कुटि कारयमानेन अस्सामिक
अत्तुदेस पमाणिका कारेतब्बा । तत्रिद पमाण — दीघसो द्वादस विदत्थियो,
२० सुगतविदत्थिया, तिरिय सत्तन्तरा । भिक्खू अभिनेतब्बा वत्थुदेसनाय । तेहि
भिक्खूहि वत्थु देसेतब्ब — अनारम्भ सपरिक्कमन । सारम्भे चे भिक्खु
वत्थुस्मि अपरिक्कमने सञ्जाचिकाय कुटि कारेय्य, भिक्खू वा अनभि-
नेय्य वत्थुदेसनाय, पमाण वा अतिक्कामेय्य, सङ्घादिसेसो” ति ।

(६) विभङ्गो

११६ सञ्जाचिका नाम सय याचित्वा पुरिस पि पुरिसत्थकर
२५ पि गोण पि सकट पि वासिं पि परसु पि कुठारि पि कुदाल पि

१ बहुज्जना—सी० रो० । २ मे—स्या०, रो० । ३ विदेसना—स्या०, रो० । ४
दुरनुरक्खियानि—स्या०, रो० । ५ परसु—सी० स्या०, रो० । ६ कुदाल—म० । ७ पब्बज—
स्या०, म० । ८ वत्थु—स्या०, रो० ।

निखादन पि वल्लि पि वेळु पि मुञ्ज पि बब्बज पि तिण पि मत्तिक पि ।
 कुटि^१ नाम उल्लित्ता वा होति अवलित्ता वा उल्लित्तावलित्ता वा ।
 कारयमानेना ति करोन्नो वा कारापेत्तो वा ।

अस्सामिक ति न अञ्जो कोचि सामिको होति, इत्थी वा पुरिसो
 वा गहट्ठो वा पब्बजितो वा ।

5

अत्तुद्देस ति अत्तनो अत्थाय ।

पमाणिका कारेतब्बा । तत्रिद पमाण – दीघसो द्वादस विदत्थियो
 सुगतविदत्थिया ति बाहिरिमेन मानेन ।

तिरिय सत्तन्तरा ति अब्भन्तरिमेन मानेन ।

भिक्षू अभिनेतब्बा वत्थुदेसनाया ति तेन कुटिकारकेन भिक्षुना 10
 कुटिवत्थु सोधेत्वा सङ्ख उपसङ्कमित्वा एकस उत्तरासङ्ग करित्वा बुद्धान^२
 भिक्षून पादे वन्दित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा एवमस्स
 वचनीयो – “अह, भन्ते, सञ्जाचिकाय कुटि कत्तुकामो अस्सामिक अत्तुद्देस ।
 सोह, भन्ते, सङ्ख कुटिवत्थुओलोकन याचामी” ति । दुतिय पि याचितब्बा ।
 ततिय पि याचितब्बा । सचे सब्बो सङ्खो उस्सहति कुटिवत्थु ओलोकेतु, 15 R. 130
 सब्बेन सङ्खेन ओलोकेतब्ब । नो चे सब्बो सङ्खो उस्सहति कुटिवत्थु
 ओलोकेतु, ये तत्थ होन्ति भिक्षू व्यत्ता पटिबला सारम्भ अनारम्भ
 सपरिक्कमन अपरिक्कमन जानितु ते याचित्वा सम्मन्नितब्बा । एव च
 पन, भिक्षवे, सम्मन्नितब्बा । व्यत्तेन भिक्षुना पटिबलेन सङ्खो जापेतब्बो –

११७ “सुणातु मे, भन्ते, सङ्खो । अय इत्थन्नामो भिक्षु सञ्जा- 20 B 225
 चिकाय कुटि कत्तुकामो अस्सामिक अत्तुद्देस । सो सङ्ख कुटिवत्थुओलोकन
 याचति । यदि सङ्खस्स पत्तकल्ल, सङ्खो इत्थन्नाम च इत्थन्नाम च भिक्षू
 सम्मन्नेय्य इत्थन्नामस्स भिक्षुनो कुटिवत्थु ओलोकेतु । एसा जत्ति ।

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्खो । अय इत्थन्नामो भिक्षु सञ्जाचिकाय
 कुटि कत्तुकामो अस्सामिक अत्तुद्देस । सो सङ्ख कुटिवत्थुओलोकन याचति । 25
 सङ्खो इत्थन्नाम च इत्थन्नाम च भिक्षू सम्मन्नति इत्थन्नामस्स भिक्षुनो
 कुटिवत्थु ओलोकेतु । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स च इत्थन्नामस्स
 च भिक्षून सम्मुति^३ इत्थन्नामस्स भिक्षुनो कुटिवत्थु ओलोकेतु, सो
 तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

“सम्मता सङ्खेन इत्थन्नामो च इत्थन्नामो च भिक्षू इत्थन्नामस्स 30

१ कुटि – रो०, कुटी – स्या० । २ बुद्धान – सी० । ३ सम्मति – स्या० ।

भिक्षुनो कुटिवत्थु ओलोकेतु । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी” ति ।

११८ तेहि सम्मतेहि भिक्षूहि तत्थ गन्त्वा कुटिवत्थु ओलोकेतब्ब, सारम्भ अनारम्भ सपरिक्कमन अपरिक्कमन जानितब्ब । सचे सारम्भ होति
 5 अपरिक्कमन, ‘मा इध करी’ ति वत्तब्बो । सचे अनारम्भ होति सपरिक्कमन, सङ्घस्स आरोचेतब्ब-‘अनारम्भ सपरिक्कमन’ ति । तेन कुटिकारकेन भिक्षुना सङ्घ उपसङ्गमित्वा एकस उत्तरासङ्ग करित्वा बुद्धान भिक्षून पादे वन्दित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा, अञ्जलि पगगहेत्वा एवमस्स वचनीयो-
 “अह, भन्ते, सञ्जाचिकाय कुटि कत्तुकामो अस्सामिक अत्तुद्देस । सोह,
 10 भन्ते, सङ्घ कुटिवत्थुदेसन याचामी” ति । द्वुतिय पि याचितब्बा । ततिय पि याचितब्बा । व्यत्तेन भिक्षुना पटिबलेन सङ्घो जापेतब्बो-

११९ “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो भिक्षु सञ्जाचिकाय कुटि कत्तुकामो अस्सामिक अत्तुद्देस । सो सङ्घ कुटिवत्थुदेसन याचति । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो इत्थन्नामस्स भिक्षुनो कुटिवत्थु
 15 देसेय्य । एसा जत्ति ।

26 “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो भिक्षु सञ्जाचिकाय कुटि कत्तुकामो अस्सामिक अत्तुद्देस । सो सङ्घ कुटिवत्थुदेसन याचति ।
 51 सङ्घो इत्थन्नामस्स भिक्षुना कुटिवत्थु देसेति । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्षुना कुटिवत्थुस्स देसना, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति,
 40 सो भासेय्य ।

“देसित सङ्घेन इत्थन्नामस्स भिक्षुनो कुटिवत्थु । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी” ति ।

१२० सारम्भ नाम किपिल्लिकान वा आसयो होति, उपचिकान वा आसयो होति, उन्दुरान वा आसयो होति, अहीन वा आसयो होति,
 25 विच्छिकान वा आसयो होति, सतपदीन वा आसयो होति, हत्थीन वा आसयो होति, अस्सान वा आसयो होति, सीहान वा आसयो होति, ब्यग्घान वा आसयो होति, दीपीन वा आसयो होति, अच्छान वा आसयो होति, तरच्छान वा आसयो होति, येस केसञ्च तिरच्छानगतान पाणान आसयो होति, पुब्बण्णनिस्सित वा होति अपरण्णनिस्सित वा होति, अब्भाघात-
 30 निस्सित वा होति, आघातननिस्सित वा होति, सुसाननिस्सित वा

होति, उय्याननिस्सित वा होति, राजवत्थुनिस्सित वा होति, हत्थिसाला-
निस्सित वा होति, अस्ससालानिस्सित वा होति, बन्धनागारनिस्सित वा
होति, पानागारनिस्सित वा होति, सूननिस्सित वा होति, रच्छानिस्सित
वा होति, चच्चरनिस्सित वा होति, सभानिस्सित वा होति, ससरणनिस्सित
वा होति । एत सारम्भ नाम ।

5

अपरिक्कमन नाम न सक्का होति यथायुत्तेन सकटेन अनुपरिगन्तु
समन्ता निस्सेणिया अनुपरिगन्तु । एत अपरिक्कमन नाम ।

अनारम्भ नाम न किपिल्लिकान वा आसयो होति, न उपचिकान
वा आसयो होति, न उन्दुरान वा आसयो होति, न अहीन वा आसयो
होति, न विच्छिकान वा आसयो होति, न सतपदीन वा आसयो होति 10
पे० न ससरणनिस्सित वा होति । एत अनारम्भ नाम ।

सपरिक्कमन नाम सक्का होति यथायुत्तेन सकटेन अनुपरिगन्तु,
समन्ता निस्सेणिया अनुपरिगन्तु । एत सपरिक्कमन नाम ।

B 227

सञ्जाचिका नाम सय याचित्वा पुरिस पि पुरिसत्थकर पि
पे० मत्तिक पि ।

15

कुटि नाम उल्लित्ता वा होति वा अवलित्ता वा उल्लित्ता-
वलित्ता वा ।

कारेय्या ति करोति वा कारापेति वा ।

भिक्षू वा अनभिनेय्य, वत्थुदेसनाय पमाण वा अतिक्कामेय्या ति
जत्तिदुतियेन कम्मेन कुटिवत्थु न देसापेत्वा, आयामतो वा वित्थारतो वा 20
अन्तमसो केसग्गमत्त पि अतिक्कामेत्वा करोति वा कारापेति वा, पयोगे
पयोगे दुक्कट । एक पिण्ड अनागते आपत्ति थुल्लच्चयस्स । तस्मि पिण्डे
आगते आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सङ्घादिसेसो ति पे० तेन पि वुच्चति सङ्घादिसेसो ति ।

१२१ भिक्षु कुटि करोति अदेसितवत्थुक सारम्भ अपरिक्कमन, 25 R 152
आपत्ति सङ्घादिसेसेन द्विन्न दुक्कटान । भिक्षु कुटि करोति अदेसितवत्थुक
सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स । भिक्षु कुटि
करोति अदेसितवत्थुक अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति सङ्घादिसेसेन
दुक्कटस्स । भिक्षु कुटि करोति अदेसितवत्थुक अनारम्भ सपरिक्कमन,
आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

30

१२२ भिक्षु कुटि करोति देसितवत्थुक सारम्भ अपरिक्कमन,

आपत्ति द्विन्न दुक्कटान । भिक्खु कुटि करोति देसितवत्थुक सारम्भ
सपरिक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स । भिक्खु कुटि करोति देसितवत्थुक
अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स । भिक्खु कुटि करोति देसित-
वत्थुकै अनारम्भ सपरिक्कमन, अनापत्ति ।

5 भिक्षु कुटिं करोति पमाणातिक्कन्त सारम्भ अपरिक्कमन,
 आपत्ति सङ्घादिसेसेन द्विन्न दुक्कटान । भिक्षु कुटिं करोति पमाणा-
 तिक्कन्त सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स । भिक्षु
 कुटिं करोति पमाणातिक्कन्त अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति सङ्घादिसेसेन
 दुक्कटस्स । भिक्षु कुटिं करोति पमाणातिक्कन्त अनारम्भ सपरिक्कमन,
 10 आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

15 अनापत्ति ।

भिक्षु कुटिं करोति अदेसितवत्थुक पमाणातिक्कन्त सारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति द्विन्न सङ्घादिसेसेन द्विन्न दुक्कटान । भिक्षु कुटिं करोति अदेसितवत्थुक पमाणातिक्कन्त सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति द्विन्न सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स । भिक्षु कुटिं करोति अदेसितवत्थुक पमाणातिक्कन्त अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति द्विन्न सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स । भिक्षु कुटिं करोति अदेसितवत्थुक पमाणातिक्कन्त अनारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति द्विन्न सङ्घादिसेसान ।

३ 153 भिक्षु कुटिं करोति देसितवत्थुक पमाणिक सारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान् । भिक्षु कुटिं करोति देसितवत्थुक पमाणिक सारम्भ
25 सपरिक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स । भिक्षु कुटिं करोति देसितवत्थुक पमा-
णिक अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स । भिक्षु कुटिं करोति
देसितवत्थुक पमाणिक अनारम्भ सपरिक्कमन, अनापत्ति ।

१२३ भिक्खु समादिसति - “कुटि मे करोथा” ति । तस्स कुटि
करोन्ति अदेसितवत्थुक सारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति सङ्घादिसेसेन द्विन्न
30 दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स
पे० अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स पे०

अनारम्भ सपरिवक्कमन, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

भिक्षु समादिसति - “कुटि म करोथा” ति । तस्स कुटि करोन्ति देसितवत्थुक सारम्भ अपरिवक्कमन, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिवक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स पे० अनारम्भ अपरिवक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स पे० अनारम्भ सपरिवक्कमन, 5 अनपत्ति ।

भिक्षु समादिसति - “कुटि मे करोथा” ति । तस्स कुटि करोन्ति पमाणातिक्कन्त सारम्भ अपरिवक्कमन, आपत्ति सङ्घादिसेसेन द्विन्न दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिवक्कमन, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स पे० अनारम्भ अपरिवक्कमन, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स 10 B 229 पे० अनारम्भ सपरिवक्कमन, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

भिक्षु समादिसति - “कुटि मे करोथा” ति । तस्स कुटि करोन्ति पमाणिक सारम्भ अपरिवक्कमन, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिवक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स पे० अनारम्भ अपरिवक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स पे० अनारम्भ सपरिवक्कमन, अनपत्ति । 15

भिक्षु समादिसति - “कुटि मे करोथा” ति । तस्स कुटि करोन्ति अदेसितवत्थुक पमाणातिक्कन्त सारम्भ अपरिवक्कमन, आपत्ति द्विन्न सङ्घादिसेसेन द्विन्न दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिवक्कमन, आपत्ति द्विन्न सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स पे० अनारम्भ अपरिवक्कमन, आपत्ति द्विन्न सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स पे० अनारम्भ सपरिवक्कमन, 20 आपत्ति द्विन्न सङ्घादिसेसान ।

भिक्षु समादिसति - “कुटि म करोथा” ति । तस्स कुटि करोन्ति देसितवत्थुक पमाणिक सारम्भ अपरिवक्कमन, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिवक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स पे० अनारम्भ अपरिवक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स पे० अनारम्भ सपरिवक्कमन, अनपत्ति । 25

१२४ भिक्षु समादिसित्वा पक्कमति - “कुटि मे करोथा” ति । न च समादिसति - “देसितवत्थुका च होतु अनारम्भा च सपरिवक्कमना चा” ति । तस्स कुटि करोन्ति अदेसितवत्थुक सारम्भ अपरिवक्कमन, आपत्ति सङ्घादिसेसेन द्विन्न दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिवक्कमन, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स पे० अनारम्भ अपरिवक्कमन, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स पे० अनारम्भ सपरिवक्कमन 30

आपत्ति सञ्ज्ञादिसेसस्स ।

भिक्षु समादिसित्वा पक्कमति - “कुटि मे करोथा” ति । न च समादिसति - “देसितवत्थुका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा” ति । तस्स कुटिं करोन्ति देसितवत्थुक सारम्भ अपरिक्कमन,
 5 आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स पे० अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स पे० अनारम्भ सपरिक्कमन, अनापत्ति ।

0 भिक्षु समादिसित्वा पक्कमति - “कुटि मे करोथा” ति । न च समादिसति - “पमाणिका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा” ति ।
 10 तस्स कुटिं करोन्ति पमाणातिक्कन्त सारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति सञ्ज्ञादिसेसेन द्विन्न दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति सञ्ज्ञादिसेसेन दुक्कटस्स पे० अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति सञ्ज्ञादिसेसेन दुक्कटस्स पे० अनारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति सञ्ज्ञादिसेसस्स ।

भिक्षु समादिसित्वा पक्कमति - “कुटि मे करोथा” ति । न च
 15 समादिसति - “पमाणिका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा” ति । तस्स कुटिं करोन्ति पमाणिक सारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स पे० अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स पे० अनारम्भ सपरिक्कमन, अनापत्ति ।

भिक्षु समादिसित्वा पक्कमति - “कुटि मे करोथा” ति । न च
 20 समादिसति - “देसितवत्थुका च होतु पमाणिका च अनारम्भा च सपरिक्कमना चा” ति । तस्स कुटिं करोन्ति अदेसितवत्थुक पमाणातिक्कन्त सारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति द्विन्न सञ्ज्ञादिसेसेन द्विन्न दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति द्विन्न सञ्ज्ञादिसेसेन दुक्कटस्स पे० अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति द्विन्न सञ्ज्ञादिसेसेन दुक्कटस्स पे०
 25 अनारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति द्विन्न सञ्ज्ञादिसेसान ।

भिक्षु समादिसित्वा पक्कमति - “कुटि मे करोथा” ति । न च समादिसति - “देसितवत्थुका च होतु पमाणिका च अनारम्भा च सपरिक्कमना चा” ति । तस्स कुटिं करोन्ति देसितवत्थुक पमाणिक सारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति
 30 दुक्कटस्स पे० अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स पे० अनारम्भ सपरिक्कमन, अनापत्ति ।

साम वा गन्तब्ब दूतो वा पाहेतब्बो - “नारम्भा च होतु सपरिक्कमना चा”
ति । नो चे साम वा गच्छेय्य दूत वा पहिणेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स ।

- भिक्षु समादिसित्वा पक्कमति - “कुटि मे करोथा” ति । समादिसति
च - “देसितवत्थुका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा” ति । तस्स
2 5 कुटि करोन्ति देसितवत्थुक सारम्भ सपरिक्कमन । सो सुणाति - “कुटि किर मे
कयिरति देसितवत्थुका सारम्भा सपरिक्कमना” ति । तेन भिक्षुना साम
वा गन्तब्ब दूतो वा पाहेतब्बो - “अनारम्भा होतू” ति । नो चे साम वा
गच्छेय्य दूत वा पहिणेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स ।

- भिक्षु समादिसित्वा पक्कमति - “कुटि मे करोथा” ति ।
10 समादिसति च - “देसितवत्थुका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा” ति ।
तस्स कुटि करोन्ति देसितवत्थुक अनारम्भ अपरिक्कमन । सो
सुणाति - “कुटि किर मे कयिरति देसितवत्थुका अनारम्भा अपरिक्कमना”
ति । तेन भिक्षुना साम वा गन्तब्ब दूतो वा पाहेतब्बो - “सपरिक्कमना
होतू” ति । नो चे साम वा गच्छेय्य दूत वा पहिणेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स ।

- 15 भिक्षु समादिसित्वा पक्कमति - “कुटि मे करोथा” ति । समा-
दिसति च - “देसितवत्थुका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा” ति ।
तस्स कुटि करोन्ति देसितवत्थुक अनारम्भ सपरिक्कमन, अनापत्ति ।

- १२६ भिक्षु समादिसित्वा पक्कमति - “कुटि मे करोथा”
ति । समादिसति च - “पमाणिका च होतु अनारम्भा च
20 सपरिक्कमना चा” ति । तस्स कुटि करोन्ति पमाणातिक्कन्त सारम्भ
अपरिक्कमन । सो सुणाति - “कुटि किर मे कयिरति पमाणातिक्कन्ता
सारम्भा अपरिक्कमना” ति । तेन भिक्षुना साम वा गन्तब्ब दूतो वा
पाहेतब्बो - “पमाणिका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा” ति
पे० “पमाणिका च होतु अनारम्भा चा” ति पे० “पमाणिका
25 च होतु सपरिक्कमना चा” ति पे० “पमाणिका होतू” ति । नो चे
साम वा गच्छेय्य दूत वा पहिणेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स ।

- भिक्षु समादिसित्वा पक्कमति - “कुटि मे करोथा” ति । समादि
सति च - “पमाणिका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा” ति । तस्स
कुटि करोन्ति पमाणिक सारम्भ अपरिक्कमन । सो सुणाति - “कुटि कि
30 मे कयिरति पमाणिका सारम्भा अपरिक्कमना” ति । तेन भिक्षुन
साम वा गन्तब्ब दूतो वा पाहेतब्बो - “अनारम्भा च होतु सपरिक्कमन

चा' ति पे० "अनारम्भा होतू" ति पे० "सपरिक्कमना होतू" ति पे० अनापत्ति ।

B 233

१२७ भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति - "कुटि मे करोथा" ति । समादिसति च - "देसितवत्थुका च होतु पमाणिका च अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स कुटि करोन्ति अदेसितवत्थुक पमाणातिक्कत 5 सारम्भ अपरिक्कमन । सो सुणाति - "कुटि किर मे कयिरति अदेसितवत्थुका पमाणातिक्कन्ता सारम्भ अपरिक्कमना" ति । तेन भिक्खुना साम वा गन्तब्ब दूतो वा पाहेतब्बो - "देसितवत्थुका च होतु पमाणिका च अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति पे० 'देसितवत्थुका च होतु पमाणिका च अनारम्भा चा' ति पे० "देसितवत्थुका च होतु पमा 10 णिका च सपरिक्कमना चा" ति पे० "देसितवत्थुका च होतु पमाणिका चा" ति । नो चे साम वा गच्छेय्य दूत वा पहिणेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति - "कुटि मे करोथा" ति । समादिसति च - "देसितवत्थुका च होतु पमाणिका च अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स कुटि करोन्ति देसितवत्थुक पमाणिक सारम्भ 15 अपरिक्कमन । सो सुणाति - "कुटि किर मे कयिरति देसितवत्थुका पमाणिका सारम्भा अपरिक्कमना" ति । तेन भिक्खुना साम वा गन्तब्ब दूतो वा पाहेतब्बो - "अनारम्भा च होतु सपरिक्कमना चा" ति पे० "अनारम्भा होतू" ति पे० "सपरिक्कमना होतू" ति पे० 20 अनापत्ति ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति - "कुटि मे करोथा" ति । समादिसति च - "देसितवत्थुका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स कुटि करोन्ति अदेसितवत्थुक सारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति कारुकान तिण्ण दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति कारुकान 25 द्विन्न दुक्कटान पे० अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति कारुकान द्विन्न दुक्कटान पे० अनारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति कारुकान दुक्कटस्स ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति - "कुटि मे करोथा" ति । समादिसति च - "देसितवत्थुका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स कुटि करोन्ति देसितवत्थुक सारम्भ अपरिक्कमन, 30 आपत्ति कारुकान द्विन्न दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिक्कमन,

55 आपत्ति कारुकान दुक्कटस्स पे० अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति कारुकान दुक्कटस्स पे० अनारम्भ सपरिक्कमन, अनापत्ति ।

14 भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति - “कुटि मे करोथा” ति । समादिसति च - “पमाणिका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा”
5 ति । तस्स कुटि करोत्ति पमाणातिक्कन्त सारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति कारुकान तिण्ण दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति कारुकान द्विन्न दुक्कटान पे० अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति कारुकान द्विन्न दुक्कटान पे० अनारम्भ सपरिक्कमन आपत्ति कारुकान दुक्कटस्स ।

10 भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति - “कुटि मे करोथा” ति । समादिसति च - “पमाणिका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा” ति । तस्स कुटि करोन्ति पमाणिक सारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति कारुकान द्विन्न दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति कारुकान दुक्कटस्स पे० अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति कारुकान दुक्कटस्स
15 पे० अनारम्भ सपरिक्कमन, अनापत्ति ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति - “कुटि मे करोथा” ति । समादिसति च - “देसितवत्थुका च होतु पमाणिका च अनारम्भा च सपरिक्कमना चा” ति । तस्स कुटि करोन्ति अदेसितवत्थुक पमाणातिक्कम सारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति कारुकान चतुन्न दुक्कटान पे०
20 सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति कारुकान तिण्ण दुक्कटान पे० अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति कारुकान तिण्ण दुक्कटान पे० अनारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति कारुकान द्विन्न दुक्कटान ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति - “कुटि मे करोथा” ति । समादिसति च - “देसितवत्थुका च होतु पमाणिका च अनारम्भा च सपरिक्कमना
25 चा” ति । तस्स कुटि करोन्ति देसितवत्थुक पमाणिक सारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति कारुकान द्विन्न दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति कारुकान दुक्कटस्स पे० अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति कारुकान दुक्कटस्स पे० अनारम्भ सपरिक्कमन, अनापत्ति ।

१२८ भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति - “कुटि मे करोथा” ति ।
30 तस्स कुटि करोन्ति अदेसितवत्थुक सारम्भ अपरिक्कमन । सो चे विप्पकते आगच्छति, तेन भिक्खुना सा कुटि अञ्जस्स वा दातब्बा भिन्दित्वा वा पुन

कातब्बा । नो चे अञ्जस्स वा ददेय्य भिन्दित्वा वा पुन कारेय्य, आपत्ति सङ्खादितोसेन द्विन्न दुक्कटान ।

भिक्षु समादिसित्वा पक्कमति—“कुटि मे करोथा” ति । तस्स कुटिं करोन्ति अदेसितवत्थुक सारम्भ सपरिक्कमन । सो चे विप्पकते आगच्छति, तेन भिक्षुना सा कुटि अञ्जस्स वा दातब्बा भिन्दित्वा वा पुन कातब्बा । नो चे अञ्जस्स वा ददेय्य भिन्दित्वा वा पुन कारेय्य, आपत्ति सङ्खादितोसेन दुक्कटस्स पे० अनारम्भ अपरिक्कमन पे० आपत्ति सङ्खादितोसेन दुक्कटस्स पे० अनारम्भ सपरिक्कमन पे० आपत्ति सङ्खादितोसेन ।

B 235

भिक्षु समादिसित्वा पक्कमति—“कुटि मे करोथा” ति । तस्स कुटिं करोन्ति देसितवत्थुक सारम्भ अपरिक्कमन । सो चे विप्पकते आगच्छति, तेन भिक्षुना सा कुटि अञ्जस्स वा दातब्बा भिन्दित्वा वा पुन कातब्बा । नो चे अञ्जस्स वा ददेय्य भिन्दित्वा वा पुन कारेय्य, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स पे० अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स पे० अनारम्भ सपरिक्कमन, अनापत्ति ।

15

१२६ भिक्षु समादिसित्वा पक्कमति—“कुटि मे करोथा” ति । तस्स कुटिं करोन्ति पमाणातिक्कन्त सारम्भ अपरिक्कमन । सो चे विप्पकते आगच्छति, तेन भिक्षुना सा कुटि अञ्जस्स वा दातब्बा भिन्दित्वा वा पुन कातब्बा । नो चे अञ्जस्स वा ददेय्य भिन्दित्वा वा पुन कारेय्य, आपत्ति सङ्खादितोसेन द्विन्न दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति सङ्खादितोसेन दुक्कटस्स पे० अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति सङ्खादितोसेन दुक्कटस्स पे० अनारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति सङ्खादितोसेन ।

20

भिक्षु समादिसित्वा पक्कमति—“कुटि मे करोथा” ति । तस्स कुटिं करोन्ति पमाणिक सारम्भ अपरिक्कमन । सो चे विप्पकते आगच्छति, तेन भिक्षुना सा कुटि अञ्जस्स वा दातब्बा भिन्दित्वा वा पुन कातब्बा । नो चे अञ्जस्स वा ददेय्य भिन्दित्वा वा पुन कारेय्य, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स पे० अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स पे० अनारम्भ सपरिक्कमन, अनापत्ति ।

25

भिक्षु समादिसित्वा पक्कमति—“कुटि मे करोथा” ति । तस्स

30

- कुटि करोन्ति अदेसितवत्थुक पमाणातिक्कन्त सारम्भ अपरिक्कमन ।
 36 सो च विप्पकते आगच्छति, तेन भिक्खुना सा कुटि अञ्जस्स वा दातब्बा
 भिन्दित्वा वा पुन कातब्बा । नो चे अञ्जस्स वा ददेय्य भिन्दित्वा
 वा पुन कारेय्य, आपत्ति द्विन्न सङ्घादिसेसेन द्विन्न दुक्कटान पे०
 5 सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति द्विन्न सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स पे०
 अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति द्विन्न सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स पे०
 अनारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति द्विन्न सङ्घादिसेसान ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति - “कुटि मे करोथा” ति । तस्स
 कुटि करान्ति दसितवत्थुक पमाणिक सारम्भ अपरिक्कमन । सो चे
 10 विप्पकते आगच्छति, तेन भिक्खुना सा कुटि अञ्जस्स वा दातब्बा
 भिन्दित्वा वा पुन कातब्बा । नो चे अञ्जस्स वा ददेय्य भिन्दित्वा
 वा पुन कारेय्य, आपत्ति द्विन्न दुक्काटान पे० सारम्भ सपरिक्कमन,
 आपत्ति दुक्कटस्स पे० अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति - “कुटि मे करोथा” ति । तस्स
 15 कुटि करोन्ति दसितवत्थुक पमाणिक अनारम्भ सपरिक्कमन, अनापत्ति ।

१३० अत्तना विप्पकत अत्तना परियोसापेति, आपत्ति
 सङ्घादिसेसस्स ।

अत्तना विप्पकत परेहि परियोसापति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।
 परेहि विप्पकत अत्तना परियोसापेति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।
 20 परेहि विप्पकत परेहि परियोसापेति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

१३१ अनापत्ति लेणे गुहाय तिणकुटिकाय अञ्जस्सत्थाय
 वासागार ठपेत्वा सब्बत्थ, अनापत्ति उम्मत्तकस्स आदिकम्मि-
 कस्सा ति

§ ७ सत्तमसङ्घादिसेसो

(विहारमापन)

(१) छन्नभिक्खुवत्थु

- 17 १३२ नेन समयेन बुद्धो भगवा कोसम्बिय विहरति घोसितारामे ।
 25 तेन खो पन समयेन आयस्मतो छन्नस्स उपट्ठाको गहपति आयस्मन्त छन्न
 एतदवोच - “विहारवत्थु, भन्ते, जानाहि अय्यस्स विहार कारापेस्सामी” ति ।
 अथ खो आयस्मा छनो विहारवत्थु सोधे तो अञ्जतर चेतियस्सुक्ख छेदापेसि

गामपूजित निगमपूजित नगरपूजित जनपदपूजित रट्टपूजित । मनुस्सा उज्झायन्ति खियन्ति^१ विपाचेन्ति — “कथं हि नाम समणा सक्कपुत्तिया चेतियरुक्ख छेदापेस्सन्ति गामपूजित निगमपूजित नगरपूजित जनपदपूजित रट्टपूजित । एकिन्द्रिय समणा सक्कपुत्तिया जीव विहेठेन्ती” ति । अस्सोसु खो भिक्खू तेस मनुस्सान उज्झायन्तान खियन्तान विपाचेन्तान । ये ते भिक्खू^५ अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति खियन्ति विपाचेन्ति — “कथं हि नाम आयस्मा छन्नो चेतियरुक्ख छेदापेस्सति गामपूजित पे० रट्टपूजित” ति । अथ खो ते भिक्खू प्रायस्मन्तं छन्नं अनेकपरियायेन विगरोहिता भगवतो एतमत्थं आरोचेसु ।

(२) पञ्चात्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं छन्नं पटिपुच्छि — “सच्चं किर त्वं, छन्नं, चेतियरुक्ख छेदापेसि गामपूजित पे० रट्टपूजित” ति ? “सच्चं, भगवा” ति । विगरोहि बुद्धो भगवा पे० “कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिसं, चेतियरुक्ख छेदापेस्ससि^१ गामपूजित निगमपूजित नगरपूजित जनपदपूजित रट्टपूजित । जीवसञ्जिनो हि, मोघपुरिसं, मनुस्सा रुक्खास्मि । नेतं, मोघपुरिसं,^{१५} अप्पसन्नानं वा पसादाय पे० एव च पनं, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ—

१३३ “महल्लकं पनं भिक्खुना विहारं कारयमानेन सस्सामिकं अत्तुद्देसं भिक्खू अभिनेतब्बा वत्थुदेसनाय । तेहिं भिक्खूहि वत्थु^१ देसेतब्बं अनारम्भं सपरिक्कमनं । सारम्भे चे भिक्खु वत्थुस्मि अपरिक्कमने महल्लकं^{२०} विहारं कारेय्यं भिक्खू वा अनभिनेय्यं वत्थुदेसनाय, सङ्खाद्विसेसो” ति ।

(३) विभङ्गो

१३४ महल्लको नाम विहारो सस्सामिको वुच्चति ।

विहारो नाम उल्लित्तो वा होति अवलित्तो वा उल्लित्तावलित्तो वा ।

कारयमानेना ति करोन्तो वा कारापेन्तो वा ।

B 238

सस्सामिकं ति अञ्जो कोचि सामिको होति इत्थी^१ वा पुरिसो वा^{२५}

गहट्ठो वा पण्णजितो वा ।

अत्तुद्देसं ति अत्तनो अत्थाय ।

१ खीयति — सी०, स्या०, रो० । २ छेदापेसि — सी० । ३ वत्थु — रो० स्या० ।

४ इत्थि — रो० ।

भिक्षू अभिनेतव्वा वत्थुदेसनाया ति तेन विहारकारकेन भिक्षुना विहारवत्थु सोधेत्वा सङ्घ उपसङ्कमित्वा एकस उत्तरासङ्ग करित्वा बुद्धानं भिक्षून पादे वन्दित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलिं पगहेत्वा एवमस्स वचनीयो - “अह, भन्ते, महल्लक विहार कत्तुकामो सस्सामिक अत्तुद्देस । सोह,
 5 भन्ते, सङ्घ विहारवत्थुओलोकन याचामी” ति । दुतिय पि याचितव्वा^१ । ततिय पि याचितव्वा । सचे सब्बो सङ्घो उस्सहति विहारवत्थु ओलोकेतु सब्बेन सङ्घेन ओलोकेतव्व । नो चे सब्बो सङ्घो उस्सहति विहारवत्थु ओलोकेतु, ये तत्थ होन्ति भिक्षू व्यत्ता पटिबला सारम्भ अनारम्भ सपरिक्कमन अपरिक्कमन जानितु ते याचित्वा सम्मन्नितव्वा । एव च पन, भिक्षवे,
 10 सम्मन्नितव्वा । व्यत्तेन भिक्षुना पटिबलेन सङ्घो जापेतव्वो-

१३५ “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो भिक्षु महल्लक विहार कत्तुकामो सस्सामिक अत्तुद्देस । सो सङ्घ विहारवत्थुओलोकन याचति । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो इत्थन्नाम च इत्थन्नाम च भिक्षु सम्मन्नेय्य इत्थन्नामस्स भिक्षुनो विहारवत्थु ओलोकेतु । एसा जत्ति ।
 15 “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो भिक्षु महल्लक विहार कत्तुकामो सस्सामिक अत्तुद्देस । सो सङ्घ विहारवत्थुओलोकन याचति । सङ्घो इत्थन्नाम च इत्थन्नाम च भिक्षु सम्मन्नति इत्थन्नामस्स भिक्षुनो विहारवत्थु ओलोकेतु । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स च इत्थन्नामस्स च भिक्षून सम्मुति^१ इत्थन्नामस्स भिक्षुनो विहारवत्थु ओलोकेतु, सो
 20 तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

“सम्मता सङ्घेन इत्थन्नामो च इत्थन्नामो च भिक्षू इत्थन्नामस्स भिक्षुनो विहारवत्थु ओलोकेतु । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी” ति ।

9 १३६ तेहि सम्मतेहि भिक्षूहि तत्थ गन्त्वा विहारवत्थु ओलोकेनव्व,
 25 सारम्भ अनारम्भ सपरिक्कमन अपरिक्कमन जानितव्व । सचे सारम्भ होति अपरिक्कमन, ‘मायिध करी’ ति वत्तव्वो । सचे अनारम्भ होति सपरिक्क मन, सङ्घस्स आरोचेतव्व - ‘अनारम्भ सपरिक्कमन’ ति । तेन विहारकार- केन भिक्षुना सङ्घ उपसङ्कमित्वा एकस उत्तरासङ्ग करित्वा बुद्धानं भिक्षून पादे वन्दित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलिं पगहेत्वा एवमस्स वचनीयो-
 30 “अह, भन्ते, महल्लक विहार कत्तुकामो सस्सामिक अत्तुद्देस । सोह, भन्ते,

१ बुद्धान - सी० । २ याचितव्वो - सी० । ३ सम्मति - सी०, स्या० ।

सङ्घं विहारवत्थुदेसन याचामी” ति । दुतिय पि याचितब्बा । ततिय पि याचितब्बा । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो जापेतब्बो—

१३७ “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो भिक्खु महल्लक विहार कत्तुकामो सस्सामिक अत्तुद्देस । सो सङ्घं विहारवत्थुदेसन याचति । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो इत्थन्नामस्स भिक्खुनो विहारवत्थु 5 दसेय्य । एसा ञ्जति ।

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो भिक्खु महल्लक विहार कत्तुकामो सस्सामिक अत्तुद्देस । सो सङ्घं विहारवत्थुदेसन याचति । सङ्घो इत्थन्नामस्स भिक्खुनो विहारवत्थु देसेति । यस्सा- यस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो विहारवत्थुस्स देसना, सो तुण्हस्स, 10 यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

“देसित सङ्घेन इत्थन्नामस्स भिक्खुनो विहारवत्थु ।^९ खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी” ति ।

१३८ सारम्भ नाम किपिल्लिकान वा आसयो होति, उपचिकान वा आसयो होति, उन्दूरान वा पे० .अहीन वा विच्छिकान वा सतपदीन 15 वा हत्थीन वा अस्सान वा सीहान वा ब्यग्घान वा दीपीन वा अच्छान वा तरच्छान वा आसयो होति, येस केसञ्चि तिरच्छानगतान पाणान आसयो होति, पुब्बण्णनिस्सित वा होति, अपरण्णनिस्सित वा होति, अम्भाघात- निस्सित वा होति, आघातननिस्सित वा होति, मुसाननिस्सित वा होति, उय्याननिस्सित वा होति, राजवत्थुनिस्सित वा होति, ह्मिथसालानिस्सित वा 20 होति, अस्ससालानिस्सित वा होति, बन्धनागारनिस्सित वा होति, पानागारनिस्सित वा होति, सूननिस्सित वा होति, रच्छानिस्सित वा B 240 होति, चच्चरनिस्सित वा होति, सभानिस्सित वा होति, ससरणनिस्सित वा होति । एत सारम्भ नाम ।

अपरिक्कमन नाम न सक्का होति यथायुत्तेन सक्केन अनपरि- 25 गन्तु, समन्ता निस्सेणिया अनुपरिगन्तु । एत अपरिक्कमन नाम ।

अनारम्भ नाम न किपिल्लिकान वा आसयो होति पे० न ससरणनिस्सित वा होति । एत अनारम्भ नाम ।

सपरिक्कमन नाम सक्का होति यथायुत्तेन सक्केन अनुपरिगन्तु, समन्ता निस्सेणिया अनुपरिगन्तु । एत सपरिक्कमन नाम । 30

महल्लको नाम विहारो सस्सामिको वुच्चति ।

विहारो नाम उल्लित्तो वा होति अवलित्तो वा उल्लित्ता वलित्तो वा ।

कारेय्या ति करोति वा कारापेति वा ।

भिक्षू वा-अनभिनेय्य वत्थुदेसनाया ति ज्ञात्तिदुत्तियेन कम्मेन
37 5 विहारवत्थु न देसापेत्वा करोति वा कारापेति वा, पयोगे पयोगे' दुक्कट ।
एक पिण्ड अनागते, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । तस्मि पिण्डे आगते,
आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सङ्घादिसेसो ति पे० तेन पि वुच्चति - 'सङ्घादिसेसो' ति ।

१३६ भिक्षु विहार करोति अदेसितवत्थुक सारम्भ अपरि-
10 क्कमन, आपत्ति सङ्घादिसेसेन द्विन्न दुक्कटान । भिक्षु विहार करोति
अदेसितवत्थुक सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ।
भिक्षु विहार करोति अदेसितवत्थुक अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति
सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स । भिक्षु विहार करोति अदेसितवत्थुक अनारम्भ
सपरिक्कमन, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

15 भिक्षु विहार करोति देसितवत्थुक सारम्भ अपरिक्कमन,
आपत्ति द्विन्न दुक्कटान । भिक्षु विहार करोति देसितवत्थुक सारम्भ
सपरिक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स । भिक्षु विहार करोति देसितवत्थुक
अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स । भिक्षु विहार करोति
देसितवत्थुक अनारम्भ सपरिक्कमन, अनापत्ति ।

1 20 १४० भिक्षु समादिसति - "विहार मे करोथा" ति । तस्स विहार
करोन्ति अदेसितवत्थुक सारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति सङ्घादिसेसेन द्विन्न
दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स
पे० अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स पे०
अनारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

25 भिक्षु समादिसति - "विहार मे करोथा" ति । तस्स विहार करोन्ति
देसितवत्थुक सारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० सारम्भ
सपरिक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स पे० अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति
दुक्कटस्स पे० अनारम्भ सपरिक्कमन, अनापत्ति ।

१४१ भिक्षु समादिसित्वा पक्कमनि - "विहार मे करोथा" ति ।

30 न च समादिसति - "देसितवत्थुको च होतु अनारम्भो च सपरिक्कमनो

चा” ति । तस्स विहार करोति अदेसितवत्थुक सारम्भ अपरि-
क्कमन, आपत्ति सङ्घादिसेमेन द्विन्न दुक्कटान पे० सारम्भ सपरि-
क्कमन, आपत्ति सङ्घादिमेसेन दुक्कटस्स पे० अनारम्भ अपरिक्कमन,
आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स पे० अनारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति
सङ्घादिसेसस्स ।

5

भिक्षु समादिसित्वा पक्कमति – “विहार मे करोथा” ति । न च
समादिसति – “देसितवत्थुको च होतु अनारम्भो च सपरिक्कमनो चा”
ति । तस्स विहार करोन्ति देसितवत्थुक सारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति
द्विन्न दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स पे०
अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स पे० अनारम्भ सपरिक्कमन,
अनापत्ति ।

10

१४२ भिक्षु समादिसित्वा पक्कमति – “विहार मे करोथा” ति ।
समादिसति च – “देसितवत्थुको च होतु अनारम्भो च सपरिक्कमनो चा”
ति । तस्स विहार करोन्ति अदेसितवत्थुक सारम्भ अपरिक्कमन । सो
सुणाति – “विहारो किर मे कयिरति अदेसितवत्थुको सारम्भो अपरि-
क्कमनो” ति । तेन भिक्षुना साम वा गन्तब्ब दूतो वा पाहेतब्बो – “देसित-
वत्थुको च होतु अनारम्भो च सपरिक्कमनो चा” ति पे० “देसितवत्थुको
च होतु अनारम्भो चा” ति पे० “देसितवत्थुको च होतु सपरिक्कमनो
चा” ति “देसितवत्थुको होतू” ति । नो चे साम वा गच्छेय्य दूत वा
पहिण्येय्य, आपत्ति दुक्कटस्स ।

15

B 242

20

भिक्षु समादिसित्वा पक्कमति – “विहार मे करोथा” ति ।
समादिसति च – “देसितवत्थुको च होतु अनारम्भो च सपरिक्कमनो चा”
ति । तस्स विहार करोति देसितवत्थुक सारम्भ अपरिक्कमन । सो
सुणाति – “विहारो किर मे कयिरति देसितवत्थुको सारम्भो अपरिक्कमनो”
ति । तेन भिक्षुना साम वा गन्तब्ब दूतो वा पाहेतब्बो – “अनारम्भो च
होतु सपरिक्कमनो चा” ति पे० “अनारम्भो होतू” ति “सपरिक्कमनो
होतू” ति, अनापत्ति ।

25

१४३ भिक्षु समादिसित्वा पक्कमति – “विहार मे करोथा” ति ।
समादिसति च – “देसितवत्थुको च होतु अनारम्भो च सपरिक्कमनो चा”
ति । तस्स विहार करोन्ति अदेसितवत्थुक सारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति
कारुकान तिण्ण दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति

30

कारुकान द्विन्न दुक्कटान पे० अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति
कारुकान द्विन्न दुक्कटान पे० अनारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति
कारुकान दुक्कटस्स ।

भिक्षु समादिसित्वा पक्कमति - “विहार मे करोथा” ति ।

- 5 समादिसति च - “देसितवत्थुको च होतु अनारम्भो च सपरिक्कमनो चा”
ति । तस्स विहार करोन्ति देसितवत्थुक सारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति
कारुकान द्विन्न दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति कारुकान
दुक्कटस्स पे० अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति कारुकान दुक्कटस्स
पे० अनारम्भ सपरिक्कमन, अनापत्ति ।

- 10 १४४ भिक्षु समादिसित्वा पक्कमति - “विहार मे करोथा” ति ।
- तस्स विहार करोन्ति अदेसितवत्थुक सारम्भ अपरिक्कमन । सो चे
विप्पकते आगच्छति, तेन भिक्षुना सो विहारो अञ्जस्स वा दातब्बो
भिन्दित्वा वा पुन कातब्बो । नो चे अञ्जस्स वा ददेय्य भिन्दित्वा वा पुन
कारेय्य, आपत्ति सङ्घादिसेसेन द्विन्न दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिक्कमन,
15 आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स पे० अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति
सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स पे० अनारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति
सङ्घादिसेसस्स ।

भिक्षु समादिसित्वा पक्कमति - “विहार मे करोथा” ति ।

- तस्स विहार करोन्ति देसितवत्थुक सारम्भ अपरिक्कमन । सो चे विप्पकते
20 आगच्छति, तेन भिक्षुना सो विहारो अञ्जस्स वा दातब्बो भिन्दित्वा
वा पुन कातब्बो । नो चे अञ्जस्स वा ददेय्य भिन्दित्वा वा पुन कारेय्य,
आपत्ति द्विन्न दुक्कटान पे० सारम्भ सपरिक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स
पे० अनारम्भ अपरिक्कमन, आपत्ति दुक्कटस्स पे० अनारम्भ
सपरिक्कमन, अनापत्ति ।

- 25 १४५ अत्तना विप्पकत अत्तना परियोसापेति, आपत्ति
सङ्घादिसेसस्स ।

अत्तना विप्पकत परेहि परियोसापेति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

परेहि विप्पकत अत्तना परियोसापेति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

परेहि विप्पकत परेहि परियोसापेति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

- 30 १४६ अनापत्ति लेणे' गुहाय तिणकुटिकाय अञ्जस्सत्थाय

वासागार ठपेत्वा सब्बत्थ । अनापत्ति उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

—०—

§ ८ अट्टमसङ्खादिसो

(अमूलकाधिकरणे)

(१) दब्बमल्लपुत्तवत्थु

१४७ तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दक-
निवापे । तेन खो पन समयेन आयस्मता दब्बेन मल्लपुत्तेन जातिया
सत्तवस्सेन अरहत्त सच्छिकत होति । य किञ्चि सावकेन पत्तब्ब सब्ब
तेन अनुप्पत्त होति । नत्थि चस्स किञ्चि उत्तरि^१ करणीय, कतस्स वा पत्ति 5
चयो । अथ खो आयस्मतो दब्बस्स मल्लपुत्तस्स रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स^२
एव चेतसो परिवितक्को उदपादि — “मया खो जातिया सत्तवस्सेन अरहत्त
सच्छिकत । य किञ्चि सावकेन पत्तब्ब सब्ब मया अनुप्पत्त । नत्थि च
मे किञ्चि उत्तरि करणीय, कतस्स वा पत्तिचयो । किन्नु खो अह सङ्खस्स
वेय्यावच्च करेय्य ” ति ?

R 158

10

अथ खो आयस्मतो दब्बस्स मल्लपुत्तस्स एतदहोसि — “यन्नूनाह
सङ्खस्स सेनासन च पञ्जापेय्य^३ भत्तानि च उद्दिसेय्य” ति । अथ खो
आयस्मा दब्बो मल्लपुत्तो सायण्हसमय^४ पटिसल्लाना वुट्ठितो येन भगवा
तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि ।
एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा दब्बो मल्लपुत्तो भगवन्त एतदवोच — 15
“इध मय्ह, भन्ते, रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एव चेतसो परिवितक्को
उदपादि पे० “सङ्खस्स सेनासन च पञ्जापेय्य भत्तानि च उद्दिसेय्य ति ।
इच्छामह, भन्ते, सङ्खस्स सेनासन च पञ्जापेतु भत्तानि च उद्दिसितु”
ति । “साधु साधु, दब्ब । तेन हि त्व, दब्ब, सङ्खस्स सेनासन च पञ्जापेहि
भत्तानि च उद्दिसा” ति । “एव, भन्ते” ति खो आयस्मा दब्बो मल्लपुत्तो 20
भगवतो पच्चस्सोसि । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे
धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि — “तेन हि, भिक्खवे, सङ्खो दब्ब
मल्लपुत्त सेनासनपञ्जापक च भत्तुद्देसक च सम्मन्नतु । एव च पन, भिक्खवे,
सम्मन्नितब्बो । पठम दब्बो मल्लपुत्तो याचितब्बो । याचित्वा व्यत्तेन

B 244

15

20

१ उत्तरि — म० । २ पटिसल्लीनस्स — सी० । ३ पञ्जापेय्य — म० । ४ सायण्ह-
समय — म० । ५ उद्दिसाही — स्या० ।

भिक्षुना पटिबलेन सङ्घो जापेतब्बो -

१४८ “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल सङ्घं
159 आयम्मन्त दब्ब मल्लपुत्त सेनासनपञ्जापक च भत्तुद्देसक च सम्मन्नेय्य
एसा जति ।

5 “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । सङ्घो आयस्मन्त दब्ब मल्लपुत्त सेनासन
पञ्जापक च भत्तुद्देसक च सम्मन्ति । यस्सायस्मतो खमति आयस्मतं
दब्बस्स मल्लपुत्तस्स सेनासनपञ्जापकस्स च भत्तुद्देसकस्स च सम्मुति
सो तुण्हस्स, यस्स नखमति, सो भासेय्य ।

“सम्मतो सङ्घेन आयस्मा दब्बो मल्लपुत्तो सेनासनपञ्जापको च
10 भत्तुद्देसको च । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी” ति ।

१४९ सम्मतो च पनायस्मा दब्बो मल्लपुत्तो सभागान^१ भिक्षून्
एकज्झ सेनासन पञ्जापेति । ये ते भिक्षू सुत्तन्तिका तेस एकज्झ
445 सेनासन पञ्जापेति - “ते अञ्जमञ्ज सुत्तन्त सङ्गायिस्सन्ती” ति । ये ते
भिक्षू विनयधरा तेस एकज्झ सेनासन पञ्जापेति - “ते
15 अञ्जमञ्जा विनय विनिच्छिन्तिस्सन्ती” ति । ये ते भिक्षू धम्मकथिका^२
तेस एकज्झ सेनासन पञ्जापेति - “ते अञ्जमञ्जा धम्म^३साकच्छिस्सन्ती”
ति । ये ते भिक्षू ज्ञायिनो तेस एकज्झ सेनासन पञ्जापेति - “ते
अञ्जमञ्जा न ब्याबाधिस्सन्ती” ति । ये ते भिक्षू तिरच्छानार्थका
कायदब्धिबहुला^४ विहरन्ति तेस पि एकज्झ सेनासन पञ्जापेति - “इमाय-
20 पिमे^५ आयस्मन्तो रतिया अच्छिस्सन्ती” ति । ये पि ते भिक्षू विकाले
आगच्छन्ति तेस पि तेजोधातु समापज्जित्वा तेनेव आलोकेन सेनासन
पञ्जापेति । अपिस्सु भिक्षू सञ्चिच्च विकाले आगच्छन्ति - “मय
आयस्मतो दब्बस्स मल्लपुत्तस्स इद्धिपाटिहारिय पस्सिस्सामा” ति ।

ते आयस्मन्त दब्ब मल्लपुत्त उपसङ्कमित्वा एव वदन्ति^६ - “अम्हाक,
25 आवुसो दब्ब, सेनासन पञ्जापेही” ति । ते आयस्मा दब्बो मल्लपुत्तो एव
वदेति - “कत्थायस्मन्ता इच्छन्ति, कत्थ पञ्जापेमी” ति ? ते सञ्चिच्च
दूरे अपदिसन्ति - “अम्हाक, आवुसो दब्ब, गिज्झकूटे पब्बते सेनासन पञ्जा-
पेहि । अम्हाक, आवुसो, चोरपपाते सेनासन पञ्जापेहि । अम्हाक, आवुसो,

१ सभागान सभागान - सी० स्या० । २ विनिच्छिस्सन्ती - रो० । ३ आभिधम्मिका -
स्य० । ४ अभिधम्म - स्या० । ५ कायदब्धिबहुला - सी० । ६ पीमे - स्या० । ७ आय
स्म ता - सी० रो० । ८ वदेन्ति - स्या० रो० ।

इसिगिलिपस्से काळसिलाय सेनासन पञ्जापेहि । अम्हाक, आवुसो,
 वेभारपस्से सत्तपण्णिगुहाय सेनासन पञ्जापेहि । अम्हाक, आवुसो,
 सीतवने सप्पसोण्डिकपढभारे सेनासन पञ्जापेहि । अम्हाक, आवुसो,
 गोतमककन्दराय^१ सेनासन पञ्जापेहि । अम्हाक, आवुसो, तिन्दुककन्दराय
 सेनासन पञ्जापेहि । अम्हाक, आवुसो, तपोदकन्दराय^२ सेनासन पञ्जा 5
 पेहि । अम्हाक, आवुसो, जीवकम्बवने सेनासन पञ्जापेहि । अम्हाक,
 आवुसो, मद्दकुच्छिस्म मिगदाये सेनासन पञ्जापेही” ति ।

R 160

तेस आयस्मा दब्बो मल्लपुत्तो तेजोधातु समापज्जित्वा अङ्गुलिया
 जलमानाय पुरतो पुरतो गच्छति । ते पि तेनेव आलोकेन आयस्मतो दब्बस्स
 मल्लपुत्तस्स पिट्ठितो पिट्ठितो गच्छन्ति । तेस आयस्मा दब्बो मल्लपुत्तो 10
 एव सेनासन पञ्जापेति — “अथ मञ्चो, इद पीठ, अथ भिसि, इद बिम्बो-
 हन^३, इद वच्चट्टान, इद पस्सावट्टान, इद पानीय^४, इद परिभोजनीय^५,
 अथ कत्तरदण्डो, इद सङ्खस्स कतिकसण्ठान, इम काल पविसितब्ब, इम
 काल निक्खमितब्ब” ति । तेस आयस्मा दब्बो मल्लपुत्तो एव सेनासन
 पञ्जापेत्वा पुनदेव वेळुवन पच्चागच्छति” । 15

B 246

१५० तेन खो पन समयेन मेत्तियभुम्मजका^६ भिक्खू नवका चेव
 होन्ति अप्पपुञ्जा च । यानि सङ्खस्स लामकानि सेनासनानि तानि तेस
 पापुणन्ति लामकानि च भत्तानि । तेन खो पन समयेन राजगहे मनुस्सा
 इच्छन्ति थेरान भिक्खून अभिसङ्खारिक पिण्डपात दातु सप्पि पि तेल
 पि उत्तरिभङ्ग पि । मेत्तियभुम्मजकान पन भिक्खून पाकतिक देन्ति 20
 यथारन्ध कणाजक^७ बिलङ्गदुतिय । ते पच्छाभत्त पिण्डपातप्पटिक्कन्ता
 थेरे भिक्खू पुच्छन्ति — “तुम्हाक, आवुसो, भत्तग्गे किं अहोसि ? तुम्हाक,
 आवुसो, भत्तग्गे किं अहोसी” ति ? एकच्चे थेरा एव वदन्ति — “अम्हाक,
 आवुसो, सप्पि अहोसि तेल अहोसि उत्तरिभङ्ग अहोसी” ति । मेत्तिय-
 भुम्मजका पन भिक्खू एव वदन्ति — “अम्हाक, आवुसो, न किञ्चि 25
 अहोसि, पाकतिक यथारन्ध कणाजक बिलङ्गदुतिय” ति ।

तेन खो पन समयेन कल्याणभत्तिको गहपति सङ्खस्स चतुक्कभत्त
 देति निच्चभत्त । सो भत्तग्गे सपुत्तदारो उपतिट्ठित्वा परिविसति ।

१ गोमटकन्दराय — रो० स्या० । २ कपोतकन्दराय — स्या० । ३ बिम्बोहन — म० । ४
 पानिय — रो० । ५ परिभोजनिय — रो० । ६ मेत्तियभूमजका — म० । ७ यथारद्ध — रो०
 स्या० । ८ कणाजक — स्या० ।

- अञ्जे ओदनेन पुच्छन्ति, अञ्जे सूपेन पुच्छन्ति, अञ्जे तेलेन पुच्छन्ति, अञ्जे उत्तरिभङ्गेन पुच्छन्ति । तेन खो पन समयेन कल्याणभक्तिकस्स गहपतिनो भत्त स्वातनाय मेत्तियभुम्मजकान भिक्खून उद्दिट्ठ होति । अथ खो कल्याणभक्तिको गहपति आराम अगमासि केनचिदेव करणीयेन ।
- 5 सो येनायस्मा दब्बो मल्लपुत्तो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त दब्ब मल्लपुत्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्न खो कल्याणभक्तिक गहपति आयस्मा दब्बो मल्लपुत्तो धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहसेसि । अथ खो कल्याणभक्तिको गहपति आयस्मता दब्बेन मल्लपुत्तेन धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो
- 10 समुत्तेजितो सम्पहसितो आयस्मत दब्ब मल्लपुत्त एतदवोच — “कस्स, भन्ते, अम्हाक घरे स्वातनाय भत्त उद्दिट्ठ” ति ? “मेत्तियभुम्मजकान खो, गहपति, भिक्खून तुम्हाक घरे स्वातनाय भत्त उद्दिट्ठ” ति । अथ खो कल्याणभक्तिको गहपति अनत्तमनो अहोसि — “कथ हि नाम पाप-भिक्खू अम्हाक घरे भुञ्जिस्सन्ती” ति । घर गन्त्वा दासि आणापेसि —
- 15 “ये, जे, स्वे भक्तिका आगच्छन्ति ते कोट्टके आसन पञ्जापेत्वा कणाजकेन बिलङ्गदुतियेन परिविसा” ति । “एव अय्या” ति खो सा दासी कल्याणभक्तिकस्स गहपतिनो पच्चस्सोसि ।

- अथ खो मेत्तियभुम्मजका भिक्खू — “हिय्यो” खो, आवुसो, अम्हाक कल्याणभक्तिकस्स गहपतिनो घरे भत्त उद्दिट्ठ, स्वे अम्हे कल्याण-
- 20 भक्तिको गहपति सपुत्तदारो उपतिट्ठित्वा परिविसिस्सति, अञ्जे ओदनेन पुच्छिस्सन्ति, अञ्जे सूपेन पुच्छिस्सन्ति, अञ्जे तेलेन पुच्छिस्सन्ति, अञ्जे उत्तरिभङ्गेन पुच्छिस्सन्ती” ति । ते तेनेव सोमनस्सेन न चित्तरूप रत्तिया सुप्पिसु । अथ खो मेत्तियभुम्मजका भिक्खू पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवर आदाय येन कल्याणभक्तिकस्स गहपतिनो निवेसन
- 25 नेनुपसङ्कमिसु । अहसा खो सा दासी मेत्तियभुम्मजके भिक्खू दूरतो व आगच्छन्ते । दिस्वान कोट्टके आसन पञ्जापेत्वा मेत्तियभुम्मजके भिक्खू एतदवोच — “निसीदथ, भन्ते” ति । अथ खो मेत्तियभुम्मजकान भिक्खून एतदहोसि — “निस्ससय खो न ताव भत्त सिद्ध भविस्सति । यथा मय कोट्टके निसीदेय्यामा^१” ति । अथ खो सा दासी कणाजकेन

१ हिय्यो - सा० । २ निसीदापियामा ति - स्या० निसीदापेय्यामा ति - रो० ।

बिलङ्गदुतियेन उपगच्छि' - "भुञ्जथ, भन्ते" ति । 'मय खो, भगिनि, निच्चभक्तिका' ति । "जानामि अय्या निच्चभक्तिकात्थ । अपि चाह हिंयो व गहपतिना आणत्ता - 'ये, जे, स्वे भक्तिका आगच्छन्ति ते कोट्टके आसन पञ्जापेत्वा कणाजकेन बिलङ्गदुतियेन परिविसा' ति । भुञ्जथ, भन्ते" ति । अथ खो मेत्तियभुम्मजका भिक्खू - "हिंयो 5 खो, आवुसो, कल्याणभक्तिको गहपति आराम अगमासि दब्बस्स मल्ल-पुत्तस्स सन्तिके । निस्ससय खो मय दब्बेन मल्लपुत्तेन गहपतिनो सन्तिके परिभिन्ता" ति । ते तेनेव दोमनस्सेन न चित्तरूप भुञ्जिसु । अथ खो मेत्तियभुम्मजका भिक्खू पच्छाभत्त पिण्डपातप्पटिकन्ता आराम 10 गन्त्वा पत्तचीवर पटिसामेत्वा बहारामकोट्टके सङ्घाटिपल्लत्थिकाय निसीदिसु तुण्हीभूता मडकुभूता पत्तक्खन्धा अधोमुखा पज्झायन्ता अप्पटिभाना ।

R 162

अथ खो मेत्तिया भिक्खुनी येन मेत्तियभुम्मजका भिक्खू तेनुप- 5 सङ्कमि, उपसङ्कमित्वा मेत्तियभुम्मजके भिक्खू एतदवोच - "वन्दामि, अय्या" ति । एव वुत्ते मेत्तियभुम्मजका भिक्खू नालपिसु । दुतिय पि खो पे० ततिय पि खो मेत्तिया भिक्खुनी मेत्तियभुम्मजके भिक्खू एतदवोच - "वन्दामि, अय्या" ति । ततिय पि खो मेत्तियभुम्मजका भिक्खू नालपिसु । "क्याह अय्यान अपरज्झामि ? किस्स म अय्या नालपन्ती" ति ? "तथा हि पन त्व, भगिनि, अम्हे दब्बेन मल्लपुत्तेन विहेठीयमाने अज्झुपेक्खसी" ति ? "क्याह, अय्या, करोमी" ति ? "सचे खो त्व, 20 भगिनि, इच्छेय्यासि अज्जेव भगवा दब्ब मल्लपुत्त नासापेय्या" ति । "क्याह, अय्या, करोमि, किं मया सक्का कातु" ति ? "एहि त्व, भगिनि, येन भगवा तेनुपसङ्कम, उपसङ्कमित्वा भगवन्त एव वदेहि - 'इद, भन्ते, नच्छन्न नप्पतिरूप । याय, भन्ते, दिसा अभया अनीतिकम् अनुपद्वा साय दिसा सभया सईतिका सउपद्वा । यतो निवात ततो सवात' । उदक 25 मञ्जे आदित्त । अय्येनम्हि दब्बेन मल्लपुत्तेन दूसिता" ति । "एव, अय्या" ति खो मेत्तिया भिक्खुनी मेत्तियभुम्मजकान भिक्खून पटिस्सुत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त अट्ठासि । एकमन्त ठिता खो मेत्तिया भिक्खुनी भगवन्त एतदवोच - "इद, भन्ते, नच्छन्न नप्पतिरूप । याय, भन्ते, दिसा अभया अनीतिका अनुपद्वा साय 30

दिसा सभया सईतिका सउपद्वा । यतो निवात ततो सवात । उदक मञ्जे आदित्त । अय्येनम्हि दब्बेन मल्लपुत्तेन दूसिता” ति ।

१५१ अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ सन्निपातापेत्वा आयस्मन्त दब्ब मल्लपुत्त पटिपुच्छि — “सरसि त्व, दब्ब, 5 एवरूप कत्ता यथाय भिक्खुनी आहा” ति ? “यथा म, भन्ते, भगवा जानाती” ति । दुतिय पि खो भगवा पे० ततिय पि खो भगवा आयस्मन्त दब्ब मल्लपुत्त एतदवोच — “सरसि त्व, दब्ब, एवरूप कत्ता यथाय भिक्खुनी आहा” ति ? “यथा म, भन्ते, भगवा जानाती” ति । “न खो, दब्ब, दब्बा एव निब्बेठेन्ति । सचे 10 तया कत कत ति वदेहि, सचे तया अकत अकत ति वदेही” ति । “यतो अह, भन्ते, जातो नाभिजानामि सुपिनन्तेन पि मेशुन धम्म पटिसेविता, पगेव जागरो” ति । अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “तेन हि, 19 भिक्खवे, मेत्तिय भिक्खुनि नासेथ । इमे च भिक्खू अनुयुञ्जथा” ति । 63 इद वत्वा भगवा उट्ठायासना विहार पाविसि ।

15 अथ खो ते भिक्खू मेत्तिय भिक्खुनि नासेसु । अथ खो मेत्तिय-भुम्मजका भिक्खू ते भिक्खू एतदवोचु — “मावुसो, मेत्तिय भिक्खुनि नासेथ । न सा किञ्चि अपरज्झति । अम्हेहि सा उस्साहिता कुपितेहि अनत्तमनेहि चावनाधिप्पायेही” ति । “कि पन तुम्हे, आवुसो, आयस्मन्त दब्ब मल्लपुत्त 20 अमूलकेन पाराजिकेन धम्मेन अनुद्धसेथा” ति ? “एवमावुसो” ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा प० ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति — “कथ हि नाम मेत्तियभुम्मजका भिक्खू आयस्मन्त दब्ब मल्लपुत्त अमूलकेन पाराजिकेन 25 धम्मेन अनुद्धसेस्सन्ती” ति । अथ खो ते भिक्खू मेत्तियभुम्मजके भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

(२) पञ्जत्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ 25 सन्निपातापेत्वा मेत्तियभुम्मजके भिक्खू पटिपुच्छि — “सच्च किर तुम्हे, भिक्खवे, दब्ब मल्लपुत्त अमूलकेन पाराजिकेन धम्मेन अनुद्धसेथा” ति ? “सच्च, भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे० “कथ हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, दब्ब मल्लपुत्त अमूलकेन पाराजिकेन धम्मेन अनुद्ध- 30 सेस्सथ । नेत, मोघपुरिसा, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ—

१५२ यो पन भिक्खु भिक्खु दुट्ठो दोसो अप्पतीतो अमूलकेन पाराजिकेन धम्मेन अनुद्धसेय्य — ‘अप्पेव नाम न इमम्हा ब्रह्मचरिया चावेय्य’ ति, ततो अपरेन समयेन समनुग्गाहीयमानो वा असमनुग्गाहीयमानो वा अमूलक चेव त अधिकरण होति भिक्खु च दोस पतिट्ठाति, सङ्खाद्विसेसो” ति ।

5

(३) विभङ्गो

१५३ यो पना ति यो यादिसो पे० भिक्खू ति अय इमस्मि अथे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

भिक्खु ति अञ्ज भिक्खु ।

दुट्ठो दोसो ति कुपितो अनत्तमनो अनभिरद्धो आहतचित्तो खिलजातो ।

10

अप्पतीतो ति तेन च कोपेन तेन च दोसेन ताय च अनत्तमनताय ताय च अनभिरद्धिया अप्पतीतो होति ।

अमूलक नाम अदिट्ठ असुत^१ अपरिसङ्कित ।

B 250

पाराजिकेन धम्मेना ति चतुन्न अञ्जतरेन ।

अनुद्धसेय्या ति चोदेति वा चोदापेति वा ।

15

अप्पेव नाम न इमम्हा ब्रह्मचरिया चावेय्य ति भिक्खुभावा चावेय्य, समणधम्मा चावेय्य, सीलक्खन्धा चावेय्य, तपोगुणा चावेय्य ।

R 164

ततो अपरेन समयेना ति यस्मि खणे अनुद्धसितो होति त खण त लय त मुहुत्त वीतिवत्ते ।

समनुग्गाहीयमानो ति येन वत्थुना अनुद्धसितो होति तस्मि वत्थुस्मि समनुग्गाहीयमानो ।

20

असमनुग्गाहीयमानो ति न केनचि वुच्चमानो ।

अधिकरण नाम चत्तारि अधिकरणानि — विवादाधिकरण, अनुवादाधिकरण, आपत्ताधिकरण, किच्चाधिकरण ।

भिक्खु च दोस पतिट्ठाती ति तुच्छक मया भणित, मुसा मया भणित, 25 अभूत मया भणित, अजानन्तेन मया भणित ।

सङ्खाद्विसेसो ति पे० तेन पि वुच्चति सङ्खाद्विसेसो ति ।

१५४ अदिट्ठस्स होति पाराजिक धम्म अज्झापज्जन्तो ति । त चे चोदेति — “दिट्ठो मया, पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्य-

पुत्तियोसि, नत्थि तथा सद्धि उपोसथो वा पवारणा वा सद्धकम्म वा” ति,
आपत्ति वाचाय, वाचाय सद्धादिसेसस्स ।

• असुतस्स होति – “पाराजिक धम्म अज्झापन्नो” ति । त चे चोदेति – “सुतो मया, पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि,
5 नत्थि तया सिद्धि उपोसथो वा पवारणा वा सङ्घकम्म वा” ति, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

अपरिसङ्कितस्स होति — “पाराजिक धम्म अज्झापन्नो” ति । त चे चोदेति — “परिसङ्कितो मया, पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि, नत्थि तथा सद्धि उपोसथो वा पवारणा वा सङ्घकम्म वा”¹⁰ ति, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेस्स ।

51 अदिट्ठस्स होति पाराजिक धम्म अज्झापज्जन्तो । त चे चोदेति –
 “दिट्ठो मया सुतो च, पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि” पे०
 आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेस्स ।

अदिद्वस्स होति पाराजिक धम्म अज्झापज्जन्तो । त चे चोदेति —
 15 “दिद्वो मया परिसङ्कितो च, पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि”
 पे० आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्गादिसेस्स ।

अदिट्ठस्स होति पाराजिक धम्म अज्झापज्जन्तो । त चे चोदेति –
 “दिट्ठो मया सुतो च परिसङ्कितो च, पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्स-
 मणोसि” पे० आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

20 असुतस्स होति - “पाराजिक धम्म अज्झापन्नो” ति । त चे चोदेति - “सुतो मया परिसङ्कितो च पे० सुतो मया दिट्ठो च पे० सुतो मया परिसङ्कितो च दिट्ठो च, पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि” पे० आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घा-
दिसेसस्स ।

25 अपरिसङ्कितस्स होति - “पाराजिक धम्म अज्झापन्नो” ति । त चे चोदेति - “परिसङ्कितो मया दिट्ठो च पे० परिसङ्कितो मया सुतो च पे० परिसङ्कितो मया दिट्ठो च सुतो च, पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि” पे० आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेस्स ।

165 दिदृग्म होति पाराजिक धम्म अज्झापज्जन्तो । त चे चोदेति —
 30 “सुतो मया पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि” पे०
 आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

दिट्ठस्स होति पाराजिक धम्म अज्झापज्जन्तो । त च चोदेति — “परिसङ्कितो मया, पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि” पे० त चे चोदेति — “सुतो मया परिसङ्कितो च, पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि” पे० आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेस्स ।

सुतस्स होति — “पाराजिक धम्म अज्झापन्नो” ति । त चे चोदेति — “परिसङ्कितो मया, पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि पे० दिट्ठो मया, पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि पे० परिसङ्कितो मया दिट्ठो च, पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि” पे० आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेस्स ।

परिसङ्कितस्स होति — “पाराजिक धम्म अज्झापन्नो” ति । त चे चोदेति — “दिट्ठो मया, पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि पे० सुतो मया, पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि पे० दिट्ठो मया सुतो च, पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि” पे० आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेस्स ।

दिट्ठस्स होति पाराजिक धम्म अज्झापज्जन्तो । दिट्ठे वेमतिको दिट्ठ नो कप्पेति दिट्ठ नस्सरति दिट्ठ पमुट्ठो^१ होति पे० सुते वेमतिको सुत नो कप्पेति सुत नस्सरति सुत पमुट्ठो होति पे० परिसङ्किते वेमतिको परिसङ्कित नो कप्पेति परिसङ्कित नस्सरति परिसङ्कित पमुट्ठो होति । त चे चोदेति — “परिसङ्कितो मया दिट्ठो च पे० परिसङ्कितो मया सुतो च पे० परिसङ्कितो मया दिट्ठो च सुतो च, पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि, नत्थि तथा सद्धि उपोसथो वा पवारणा वा सङ्घकम्म वा” ति, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेस्स ।

१५५ अदिट्ठस्स होति पाराजिक धम्म अज्झापज्जन्तो । त चे चोदापेति — “दिट्ठोसि, पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि, नत्थि तथा सद्धि उपोसथो वा पवारणा वा सङ्घकम्म वा” ति, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेस्स ।

असुतस्स होति — “पाराजिक धम्म अज्झापन्नो” ति पे० अपरिसङ्कितस्स होति — “पाराजिक धम्म अज्झापन्नो” ति । त चे चोदापेति — “परिसङ्कितोसि, पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि” पे०

आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

अदिट्ठस्स होति पाराजिक धम्म अज्झापज्जन्तो । त चे चोदापेति —
 “दिट्ठोसि सुतोसि पे० दिट्ठोसि परिसङ्कितोसि पे० दिट्ठोसि
 सुतोसि परिसङ्कितोसि, पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि” पे० असुतस्स
 5 होति — “पाराजिक धम्म अज्झापन्नो” ति पे० अपरिसङ्कितस्स होति —
 “पाराजिक धम्म अज्झापन्नो” ति । त चे चोदापेति — “परिसङ्कितोसि,
 दिट्ठोसि पे० परिसङ्कितोसि, सुतोसि पे० परिसङ्कितोसि, दिट्ठोसि,
 सुतोसि, पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि” पे० आपत्ति
 वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

10 दिट्ठस्स होति पाराजिक धम्म अज्झापज्जन्तो । त चे चोदापेति —
 “सुतोसि” पे० त चे चोदापेति — “परिसङ्कितोसि” पे० त चे
 चोदापेति — “सुतोसि, परिसङ्कितोसि, पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि,
 अस्समणोसि” पे० आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

सुतस्स होति — “पाराजिक धम्म अज्झापन्नो” ति पे०
 15 परिसङ्कितस्स होति — “पाराजिक धम्म अज्झापन्नो” ति । त चे चोदापेति —
 “दिट्ठोसि” पे० त चे चोदापेति — “सुतोसि” पे० त चे चोदापेति —
 “दिट्ठोसि, सुतोसि, पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि” पे०
 आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

दिट्ठस्स होति पाराजिक धम्म अज्झापज्जन्तो । दिट्ठे वेमतिको
 20 दिट्ठ नो कप्पेति दिट्ठ नस्सरति दिट्ठ पमुट्ठो होति पे० सुते
 वेमतिको सुत नो कप्पेति सुत नस्सरति सुत पमुट्ठो होति पे०
 परिसङ्किते वेमतिको परिसङ्कित नो कप्पेति परिसङ्कित नस्सरति
 परिसङ्कित पमुट्ठो होति । त चे चोदापेति — “परिसङ्कितोसि,
 दिट्ठोसि” पे० परिसङ्कित पमुट्ठो होति, त चे चोदापेति —
 25 “परिसङ्कितोसि सुतोसि” पे० परिसङ्कित पमुट्ठो होति, त चे
 चोदापेति — “परिसङ्कितोसि, दिट्ठोसि, सुतोसि, पाराजिक धम्म अज्झा
 पन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि, नत्थि तथा सद्धि उपोसथो वा
 पवारणा वा सङ्घकम्म वा” ति, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

१५६ असुद्धे सुद्धदिट्ठि, सुद्धे असुद्धदिट्ठि, असुद्धे असुद्धदिट्ठि,
 30 सुद्धे सुद्धदिट्ठि ।

असुद्धो होति पुगलो अञ्जतर पाराजिक धम्म अज्झापन्नो ।

असुद्धो होति पुगलो अञ्जतर पाराजिक धम्म अज्झापन्नो । 30
त चे असुद्धदिट्ठि समानो अनोकास कारापेत्वा अक्कोसाधिप्पायो वदेति,

आपत्ति ओमसवादेन दुक्कटस्स ।

असुद्धो होति पुग्गलो अञ्जतर पाराजिक धम्म अज्झापन्नो ।
त चे असुद्धदिट्ठि समानो ओकास कारापेत्वा अक्कोमाधिप्पायो वदेति,
आपत्ति ओमसवादस्स ।

5 सुद्धो होति पुग्गलो अञ्जतर पाराजिक धम्म अनज्झापन्नो ।
त चे सुद्धदिट्ठि समानो अनोकास कारापेत्वा चावनाधिप्पायो वदेति,
आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ।

सुद्धो होति पुग्गलो अञ्जतर पाराजिक धम्म अनज्झापन्नो ।
त चे सुद्धदिट्ठि समानो ओकास कारापेत्वा चावनाधिप्पायो वदेति,
10 आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सुद्धो होति पुग्गलो अञ्जतर पाराजिक धम्म अनज्झापन्नो । त
चे सुद्धदिट्ठि समानो अनोकास कारापेत्वा अक्कोसाधिप्पायो वदेति, आपत्ति
ओमसवादेन दुक्कटस्स ।

सुद्धो होति पुग्गलो अञ्जतर पाराजिक धम्म अनज्झापन्नो
15 त चे सुद्धदिट्ठि समानो ओकास कारापेत्वा अक्कोसाधिप्पायो वदेति,
आपत्ति ओमसवादस्स ।

१५७ अनापत्ति सुद्धे असुद्धदिट्ठिस्स, असुद्धे असुद्धदिट्ठिस्स, उम्मत्त-
कस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

---०---

§ ६ नवमसङ्घादिसेसो

(अञ्जभागियाधिकरण)

(१) मेत्तियभुम्मज्जकभिक्षुवत्थु

१५८ तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति वेळुवन
20 कलन्दकनिवापे । तेन खो पन समयेन मेत्तियभुम्मज्जका^१ भिक्षू गिज्झ-
कूटा पब्बता ओरोहन्ता अद्दसु छगलक^२ अजिकाय विप्पटिपज्जन्त ।
17 दिस्वान एवमाहसु — “हन्द मय, आवुसो, इम छगलक दब्ब मल्लपुत्त नाम
करोम । इम अजिक मेत्तिय नाम भिक्षुनि करोम । एव मय वोहरिस्साम ।
पुब्बे मय, आवुसो, दब्ब मल्लपुत्त सुतेन अवोचुम्हा । इदानी पन
25 अम्हेहि साम दिट्ठो मेत्तियाय भिक्षुनिया विप्पटिपज्जन्तो” ति । ते त
छगलक दब्ब मल्लपुत्त नाम अकसु । त अजिक मेत्तिय नाम भिक्षुनि

१ मेत्तियभूमज्जका - म० । २ छगलक - स्या रो० ।

अकसु । ते भिक्खून् आरोचेसु — “पुब्बे मय, आवुसो, दब्ब मल्लपुत्त सुतेन अवोचुम्हा । इदानीं पन अम्हेहि साम दिट्ठो मत्तियाय भिक्खुनिया विप्पटिपज्जन्तो” ति । भिक्खू एवमाहुमु — “मावुसो, एव अवचुत्थ । नायस्मा दब्बो मल्लपुत्तो एव करिस्सनी” ति ।

अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अथ खो भगवा 5 B 156
एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्त दब्ब मल्लपुत्त पटिपुच्छि — “सरसि त्व, दब्ब, एवरूप कत्ता यथयिमे^१ भिक्खू आहसू” ति ? “यथा म, भन्ते, भगवा जानाती” नि । दुतिय पि खो भगवा पे० ततिय पि खो भगवा आयस्मन्त दब्ब मल्लपुत्त एतदवोच — “सरसि त्व, दब्ब, एवरूप कत्ता यथयिमे भिक्खू आहसू” 10
ति ? “यथा म, भन्ते, भगवा जानाती” ति । “न खो, दब्ब, दब्बा एव निब्बेठेन्ति । सचे तथा कत कतन्ति वदेहि, सचे तथा अकत अकतन्ति वदेही” ति । “यतो अह, भन्ते, जातो नाभिजानामि सुपिनन्तेन पि मेथुनधम्म पटिसेविता, पगेव जागरो” ति । अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “तेन हि, भिक्खुवे, इमे भिक्खू अनुयुञ्जथा” ति । इद 15
वत्वा भगवा उट्ठायासना विहार पाविसि ।

अथ खो ते भिक्खू मेत्तियभुम्मजके भिक्खू अनुयुञ्जिसु । ते^२ भिक्खूहि अनुयुञ्जीयमाना^३ भिक्खून् एतमत्थ आरोचेसु — “किं पन तुम्हे, आवुसो, आयस्मन्त दब्ब मल्लपुत्त अञ्जभागियस्स अधिकरणस्स किञ्चि-
देस लेसमत्त उपादाय पाराजिकेन धम्मेन अनुद्धसेथा” ति ? “एवमावुसो” 20
ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति खियन्ति^४ विपाचेन्ति — “कथं हि नाम मेत्तियभुम्मजका भिक्खू आयस्मन्त दब्ब मल्लपुत्त अञ्जभागियस्स अधिकरणस्स किञ्चिदेस लेसमत्त उपादाय पाराजिकेन धम्मेन अनुद्धसेस्सन्ती” ति । अथ खो ते भिक्खू मेत्तियभुम्मजके भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । 25

(२) पञ्जात्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा मेत्तियभुम्मजके भिक्खू पटिपुच्छि — “सच्च किर तुम्हे, भिक्खुवे, दब्ब मल्लपुत्त अञ्जभागियस्स अधिकरणस्स किञ्चिदेस लेसमत्त

१ यथयिमे — सी०, स्था० रो० । २ सी० पोत्थके नत्थि । ३ ते तहि — स्था० ।

४ अनुयुञ्जीयमाना — सी०, स्था० रो० । ५ खीयन्ति — सी०, स्था० ।

उपादाय पाराजिकेन धम्मेन अनुद्धसेथा” ति ? “सच्च, भगवा” ति ।
 विगरहि बद्धो भगवा पे० “ कथ हि नाम तुम्हे मोघपुरिसा, दब्ब
 मल्लपुत्त अञ्जभागियस्स अधिकरणस्स किञ्चिदेस लेसमत्त उपादाय
 पाराजिकेन धम्मेन अनुद्धसेस्सथ । नेत, मोघपुरिसा, अप्पसन्नान वा
 5 पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ —

१५९ “यो पन भिक्खु भिक्खु दुट्ठो दोसो अप्पतीतो अञ्ज-
 भागियस्स अधिकरणस्स किञ्चिदेस लेसमत्त उपादाय पाराजिकेन धम्मेन
 अनुद्धसेय्य - ‘अप्पेव नाम न इमम्हा ब्रह्मचरिया चावेय्य’ ति । ततो
 अपरेन समयेन समनुग्गाहीयमानो^१ वा असमनुग्गाहीयमानो वा अञ्ज-
 10 भागिय चेव त अधिकरण होति कोचिदेसो लेसमतो उपादिन्नो, भिक्खु
 च दोस पतिट्ठाति, सङ्घादिसेसो” ति ।

(३) विभङ्गो

१६० यो पना ति यो यादिसो पे० भिक्खू ति पे०
 अय इमस्मि अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

भिक्खू ति अञ्ज भिक्खु ।

15 दुट्ठो दोसो ति कुपितो अनत्तमनो अनभिरद्धो आहतचित्तो
 खिलजातो ।

अप्पतीतो ति तेन च कोपेन, तेन च दोसेन, ताय च अनत्तमनताय,
 ताय च अनभिरद्धिया अप्पतीतो होति ।

अञ्जभागियस्स अधिकरणस्सा ति आपत्ताञ्जभागिय वा होति
 20 अधिकरणञ्जभागिय वा । कथ अधिकरण अधिकरणस्स अञ्जभागिय ?
 विवादाधिकरण अनुवादाधिकरणस्स आपत्ताधिकरणस्स किच्चाधिकरणस्स
 अञ्जभागिय । अनुवादाधिकरण आपत्ताधिकरणस्स किच्चाधिकरणस्स
 विवादाधिकरणस्स अञ्जभागिय । आपत्ताधिकरण किच्चाधिकरणस्स
 विवादाधिकरणस्स अनुवादाधिकरणस्स अञ्जभागिय । किच्चाधिकरण
 25 विवादाधिकरणस्स अनुवादाधिकरणस्स आपत्ताधिकरणस्स अञ्जभागिय ।
 एव अधिकरण अधिकरणस्स अञ्जभागिय ।

कथ अधिकरण अधिकरणस्स तब्भागिय ? विवादाधिकरण
 विवादाधिकरणस्स तब्भागिय । अनुवादाधिकरण अनुवादाधिकरणस्स
 तब्भागिय । आपत्ताधिकरण आपत्ताधिकरणस्स सिया तब्भागिय

१ समनुग्गाहीयमानो — सी० स्या०, रो० ।

सिया अञ्जभागिय ।

कथ आपत्ताधिकरण आपत्ताधिकरणस्स अञ्जभागिय ?
 मेथुनधम्मपाराजिकापत्ति अदिन्नादानपाराजिकापत्तिया मनुस्सविग्गह-
 पाराजिकापत्तिया उत्तरिमनुस्सधम्मपाराजिकापत्तिया अञ्जभागिया ।
 अदिन्नादानपाराजिकापत्ति मनुस्सविग्गहपाराजिकापत्तिया उत्तरिमनुस्स- 5
 धम्मपाराजिकापत्तिया मेथुनधम्मपाराजिकापत्तिया अञ्जभागिया ।
 मनुस्सविग्गहपाराजिकापत्ति उत्तरिमनुस्सधम्मपाराजिकापत्तिया मेथुन-
 धम्मपाराजिकापत्तिया अदिन्नादानपाराजिकापत्तिया अञ्जभागिया । B 258
 उत्तरिमनुस्सधम्मपाराजिकापत्ति मेथुनधम्मपाराजिकापत्तिया अदिन्नादान-
 पाराजिकापत्तिया मनुस्सविग्गहपाराजिकापत्तिया अञ्जभागिया । एव 10
 आपत्ताधिकरण आपत्ताधिकरणस्स अञ्जभागिय ।

कथ च' आपत्ताधिकरण आपत्ताधिकरणस्स तब्भागिय ?
 मेथुनधम्मपाराजिकापत्ति मेथुनधम्मपाराजिकापत्तिया तब्भागिया ।
 अदिन्नादानपाराजिकापत्ति अदिन्नादानपाराजिकापत्तिया तब्भागिया ।
 मनुस्सविग्गहपाराजिकापत्ति मनुस्सविग्गहपाराजिकापत्तिया तब्भागिया । 15
 उत्तरिमनुस्सधम्मपाराजिकापत्ति उत्तरिमनुस्सधम्मपाराजिकापत्तिया
 तब्भागिया । एव आपत्ताधिकरण आपत्ताधिकरणस्स तब्भागिय ।

किच्चाधिकरण किच्चाधिकरणस्स तब्भागिय । एव अधिकरण
 अधिकरणस्स तब्भागिय ।

१६१ किञ्चिदेस लेसमत्त उपादाया ति लेसो नाम दस लेसा- 20
 जातिलेसो, नामलेसो, गोत्तलेसो, लिङ्गलेसो, आपत्तिलेसो, पत्तलेसो, चीवर-
 लेसो, उपज्झायलेसो, आचरियलेसो, सेनासनलेसो । R 169

१६२ जातिलेसो नाम खत्तियो दिट्ठो होति पाराजिक धम्म अज्झा-
 पज्जन्तो । अञ्ज खत्तिय पस्सित्वा चोदेति - “खत्तियो मया दिट्ठो । पारा-
 जिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि^१, असक्यपुत्तियोसि, नत्थि तथा सद्धि 25
 उपोसथो वा पवारणा वा सङ्घकम्म वा” ति, आपत्ति वाचाय, वाचाय
 सङ्घादिसेसस्स ।

ब्राह्मणो दिट्ठो होति पे० वेस्सो दिट्ठो होति पे० सुद्धो दिट्ठो
 होति पाराजिक धम्म अज्झापज्जन्तो । अञ्ज सुद्ध पस्सित्वा चोदेति -
 “सुद्धो मया दिट्ठो । पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, 30

१ म० पोत्थके नत्थि । २ असमणोसि - रो० ।

असक्यपुत्तियोसि” पे० आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

१६३ नामलेसो नाम बुद्धरक्खितो दिट्ठो होति पे० धम्मरक्खितो दिट्ठो होति पे० सङ्घरक्खितो दिट्ठो होति पाराजिक धम्म अज्झापज्जन्तो । अञ्ज सङ्घरक्खित पस्सित्वा चोदेति — “सङ्घरक्खितो मया

5 दिट्ठो । पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि” पे० आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

१६४ गोत्तलेसो नाम गोतमो दिट्ठो होति पे० मोग्गल्लानो दिट्ठो होति पे० कच्चायनो^१ दिट्ठो होति पे० वासिट्ठो दिट्ठो होति पाराजिक धम्म अज्झापज्जन्तो । अञ्ज वासिट्ठ पस्सित्वा चोदेति — “वासिट्ठो
10 मया दिट्ठो । पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि” पे० आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

१६५ लिङ्गलेसो नाम दीघो दिट्ठो होति पे० रस्सो दिट्ठो होति पे० कण्हो दिट्ठो होति पे० ओदातो दिट्ठो होति पाराजिक धम्म अज्झापज्जन्तो । अञ्ज ओदात पस्सित्वा चोदेति — “ओदातो मया दिट्ठो ।
15 पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि” पे० आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

१६६ आपत्तिलेसो नाम लहुक आपत्ति आपज्जन्तो^२ दिट्ठो होति । त चे पाराजिकेन^३ चोदेति — “अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि पे० आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

20 १६७ पत्तलेसो नाम लोहपत्तधरो दिट्ठो होति पे० साटक-पत्तधरो दिट्ठो होति पे० सुम्भकपत्तधरो दिट्ठो होति पाराजिक धम्म अज्झापज्जन्तो । अञ्ज सुम्भकपत्तधर पस्सित्वा चोदेति — “सुम्भक-पत्तधरो मया दिट्ठो । पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि” पे० आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

25 १६८ चीवरलेसो नाम पसुकूलिको दिट्ठो होति पे० गहपतिचीवरधरो दिट्ठो होति पाराजिक धम्म अज्झापज्जन्तो । अञ्ज गहपतिचीवरधर पस्सित्वा चोदेति — “गहपतिचीवरधरो मया दिट्ठो । पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि” पे० आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

१ कच्चानो — रो० । २ अज्झापज्जन्तो — रो० स्या० । ३ स्या० पोट के “पाराजिकेन धम्मेन चोदेति दिट्ठो मया पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि” इति अधिको पाठो दिस्सति ।

१६९ उपज्झायलेसो नाम इत्थन्नामस्स सद्धिविहारिको दिट्ठो होति पाराजिक धम्म अज्झापज्जन्तो । अञ्च इत्थन्नामस्स सद्धिविहारिक पस्सित्वा चोदेति — “इत्थन्नामस्स सद्धिविहारिको मया दिट्ठो । पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि” पे० आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्खादिसेसस्स । 5

१७० आचरियलेसो नाम इत्थन्नामस्स अन्तेवासिको दिट्ठो होति पाराजिक धम्म अज्झापज्जन्तो । अञ्च इत्थन्नामस्स अन्तेवासिक पस्सित्वा चोदेति — “इत्थन्नामस्स अन्तेवासिको मया दिट्ठो । पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि” पे० आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्खादिसेसस्स । 10

१७१ सेनासनलेसो नाम इत्थन्नामसेनासनवासिको दिट्ठो होति पाराजिक धम्म अज्झापज्जन्तो । अञ्च इत्थन्नामसेनासनवासिक पस्सित्वा चोदेति — “इत्थ नामसेनासनवासिको मया दिट्ठो । पाराजिक धम्म अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि, नत्थि तथा सद्धि उपोसथो वा पवारणा वा सङ्घकम्म वा” ति, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्खा- 15 दिसेसस्स ।

१७२ पाराजिकेन धम्मेना ति चतुन्न अञ्जतरेन ।

अनुद्धसेय्या ति चोदेति वा चोदापेति वा ।

अप्पेव नाम न इमम्हा ब्रह्मचरियाचावेय्य ति भिक्खुभावा चावेय्य, समणधम्मा चावेय्य, सीलक्खन्धा चावेय्य, तपोगुणा चावेय्य । 20

ततो अपरन समयेना ति यस्मि खणे अनुद्धसितो हाति, त खण त लय त मुहुत्त वीतिवत्ते ।

समनुग्ग हीयमानो ति येन वत्थुना अनुद्धसितो होति तस्मि वत्थुस्मि समनुग्गाहीयमानो ।

असमनुग्गाहीयमानो ति न केनचि^१ वुच्चमानो । 25

अधिकरण नाम चत्तारि अधिकरणानि — विवादाधिकरण, अनुवादाधिकरण, आपत्ताधिकरण, किच्चाधिकरण ।

कोचि देसो लेसमत्तो उपादिन्नो ति तेस दसन्न^२ लेसान अञ्जतरो लेसो उपादिन्नो होति ।

भिक्खु च दोस पतिट्ठाती ति तुच्छक मया^३ भणित, मुसा मया 30

१ केचि — स्या० । २ सी० रो० म० पोत्थकेसु नत्थि । ३ मय — स्या० ।

भणित, अभूत मया भणित, अजानन्तेन मया भणित ।

सङ्घादिसेसो ति पे० तेन पि वुच्चति सङ्घादिसेसो ति ।

१७३ भिक्खु सङ्घादिसेस अज्झापज्जन्तो दिट्ठो होति, सङ्घादिसेसो सङ्घादिसेसदिट्ठि होति । त चे पाराजिकेन चोदेति — “अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि, नत्थि तया सद्धि उपोसथो वा पवारणा वा सङ्घकम्म वा” ति, एव पि आपत्तञ्जभागिय होति लेसो च उपादिन्नो, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

भिक्खु सङ्घादिसेस अज्झापज्जन्तो दिट्ठो होति, सङ्घादिसेस थुल्लच्चयदिट्ठि होति पे० पाचित्तियदिट्ठि होति पाटिदेसनीयदिट्ठि होति दुक्कटदिट्ठि होति दुब्भासितदिट्ठि होति । त चे पाराजिकेन चोदेति — “अस्समणोसि” पे० एव पि आपत्तञ्जभागिय होति लेसो च उपादिन्नो, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

* भिक्खु थुल्लच्चय अज्झापज्जन्तो दिट्ठो होति थुल्लच्चय थुल्लच्चयदिट्ठि होति पे० थुल्लच्चये पाचित्तियदिट्ठि होति पाटिदेसनीयदिट्ठि होति दुक्कटदिट्ठि होति दुब्भासितदिट्ठि होति सङ्घादिसेसदिट्ठि होति । त चे पाराजिकेन चोदेति — “अस्समणोसि” पे० एव पि आपत्तञ्जभागिय होति लेसो च उपादिन्नो, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

भिक्खु पाचित्तिय पे० पाटिदेसनीय दुक्कट दुब्भासित अज्झापज्जन्तो दिट्ठो होति, दुब्भासिते दुब्भासितदिट्ठि होति पे० दुब्भासिते सङ्घादिसेसदिट्ठि होति थुल्लच्चयदिट्ठि होति पाचित्तियदिट्ठि होति पाटिदेसनीयदिट्ठि होति दुक्कटदिट्ठि होति । त चे पाराजिकेन चोदेति — “अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि, नत्थि तया सद्धि उपोसथो वा पवारणा वा सङ्घकम्म वा” ति, एव पि आपत्तञ्जभागिय होति लेसो च उपादिन्नो, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स* ।

एकेक मूल कातुन चक्क बन्धितब्ब ।

— एत्थन्तरे सी० पोत्थके अय पाठो विज्जति —

भिक्खु थुल्लच्चय पे० पाचित्तिय, पाटिदेसनीय दुक्कट दुब्भासित अज्झापज्जन्तो दिट्ठो होति दुब्भासिते दुब्भासितदिट्ठि होति तच्च पाराजिकेन चोदेति — अस्समणोसि असक्यपुत्तियोसि पे० एवम्पि आपत्तञ्जभागिय होति लेसो च उपादिन्नो, आपत्ति वाचाय वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

भिक्खु दुब्भासित अज्झापज्ज तो दिट्ठो होति दुब्भासिते सङ्घादिसेसदिट्ठि होति पे०

१७४ भिक्षु सङ्घादिसेस अज्झापज्जन्तो दिट्ठो होति सङ्घादिसेसे सङ्घादिसेसदिट्ठि होति । त चे पाराजिकेन चोदापेति — “अस्समणोसि”

पे० एव पि आपत्तञ्जभागिय होति लेसो च उपादिन्नो, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

भिक्षु सङ्घादिसेस अज्झापज्जन्तो दिट्ठो होति, सङ्घादिसेसे थुल्ल 5 च्चयदिट्ठि होति पे० पाचित्तियदिट्ठि होति पाटिदेसनीयदिट्ठि होति दुक्कटदिट्ठि होति दुब्भासितदिट्ठि होति । त चे पाराजिकेन चोदापेति— “अस्समणोसि” पे० एव पि आपत्तञ्जभागिय होति लेसो च उपादिन्नो, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

भिक्षु थुल्लच्चय अज्झापज्जन्तो दिट्ठो होति थुल्लच्चये 10 थुल्लच्चयदिट्ठि होति पे० थुल्लच्चये पाचित्तियदिट्ठि होति पाटिदेसनीयदिट्ठि होति दुक्कटदिट्ठि हाति दुब्भासितदिट्ठि होति सङ्घादिसेसदिट्ठि होति । त चे पाराजिकेन चोदापेति — “अस्समणोसि” पे० एव पि आपत्तञ्जभागिय होति लेसो च उपादिन्नो, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स । 15

भिक्षु पाचित्तिय पे० पाटिदेसनीय दुक्कट दुब्भासित अज्झापज्जन्तो दिट्ठो होति दुब्भासिते दुब्भासितदिट्ठि होति पे० दुब्भासिते सङ्घादिसेसदिट्ठि होति थुल्लच्चयदिट्ठि होति पाचित्तियदिट्ठि होति पाटिदेसनीयदिट्ठि होति दुक्कटदिट्ठि होति । त चे पाराजिकेन चोदापेति — “अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि, नत्थि तया सद्धि 20 उपोसथो वा पवारणा वा सङ्घकम्म वा” ति, एव पि आपत्तञ्जभागिय होति लेसो च उपादिन्नो, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

१७५ अनापत्ति तथासञ्जी चोदेति वा चोदापेति वा, उम्मत्त-कस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

—०—

दुब्भासिते थुल्लच्चय पाचित्तिय पाटिदेसनीय दुक्कटदिट्ठि होति । तञ्चे पाराजिकेन चोदेति — अस्समणोसि असक्यपुत्तियोसि, नत्थि तया सद्धि उपोसथो वा पवारणा वा सङ्घकम्म वाति, एवम्पि आपत्तञ्जभागिय होति लेसो च उपादिन्नो, आपत्ति वाचाय वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

§ १० दसमसङ्खादित्तो

(सङ्खभेद)

(१) देवदत्तवत्थु

- १७६ तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे । अथ खो देवदत्तो येन कोकालिको कटमोदकतिस्सको^१ खण्डदेविया पुत्तो समुद्दत्तो तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा कोकालिक कटमोदकतिस्सक खण्डदेविया पुत्त समुद्दत्त एतदवोच — “एथ मय, 5 आवुसो, समणस्स गोतमस्स सङ्खभेद करिस्साम चक्कभेद” ति । एव वुत्ते कोकालिको देवदत्त एतदवोच — “समणो खो, आवुसो, गोतमो महि- द्विको महानुभावो । कथ मय समणस्स गोतमस्स सङ्खभेद करिस्साम चक्कभेद” ति ? “एथ मय, आवुसो, समण गोतम उपसङ्गमित्वा पञ्च वत्थूनि याचिस्साम — ‘भगवा, भन्ते, अनेकपरियायेन अप्पिच्छस्स 10 सन्तुट्ठस्स सल्लेखस्स धुतस्स^२ पासादिकस्स अपचयस्स विरियारम्भस्स^३ वण्णवादी । इमानि, भन्ते, पञ्च वत्थूनि अनेकपरियायेन अप्पिच्छताय सन्तुट्ठिया^४ सल्लेखाय धुतताय^५ पासादिकताय अपचयाय विरियारम्भाय सवत्तन्ति । साधु, भन्ते, भिक्खू यावजीव आरञ्जिका^६ अस्सु, यो गामन्त ओसरेय्य, वज्ज न फुसेय्य । यावजीव पिण्डपातिका अस्सु, यो 15 निमन्तन सादियेय्य, वज्ज न फुसेय्य । यावजीव पसुकूलिका अस्सु, यो गहपतिचीवर सादियेय्य, वज्ज न फुसेय्य । यावजीव रुक्खमूलिका अस्सु, यो छन्न उपगच्छेय्य, वज्ज न फुसेय्य । यावजीव मच्छमस न खादेय्यु, यो मच्छमस खादेय्य, वज्ज न फुसेय्या’ ति । इमानि समणो गोतमो नानुजानिस्सति । ते मय इमेहि पञ्चहि वत्थूहि जन सञ्जा- 20 पेस्सामा ति । सक्का खो, आवुसो, इमेहि पञ्चहि वत्थूहि समणस्स गोतमस्स सङ्खभेदो कातु चक्कभेदो^७ । लूखप्पसन्ना^८ हि, आवुसो, मनुस्सा” ति ।
- अथ खो देवदत्तो सपरिसो येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि^९ । एकमन्त निसिन्नो खो देवदत्तो भगवन्त एतदवोच — “भगवा, भन्ते, अनेकपरियायेन अप्पिच्छस्स पे०

१ कटमोरकतिस्सको — सी०, स्या०, रो० । २ धूतस्स — सी० स्या० । ३ अप्पचयस्स — स्या० । ४ वीरियारम्भस्स — म० । ५ सन्तुट्ठताय — स्या० । ६ धूताय — स्या० । ७ पासा दिकाय — स्या० । ८ आरञ्जिका — सी० स्या० रो० । ९ सङ्खभेद — स्या० । १० चक्कभेद — स्या० । ११ लूखप्पसन्ना — म० । १२ निसीदिसु — स्या० ।

विरियारम्भस्स वण्णवादी । इमानि, भन्ते, पञ्च वत्थूनि अनेकपरियायेन
अप्पिच्छताय पे० विरियारम्भाय सवत्तन्ति । साधु, भन्ते, भिक्खू
यावजीव आरञ्जिका अस्सु, यो गामन्त ओसरेय्य वज्ज न फुसेय्य
पे० यावजीव मच्छमस न खादेय्य, यो मच्छमस खादेय्य वज्ज न
फुसेय्या” ति । “अल, देवदत्त, यो इच्छति आरञ्जिको होतु, यो इच्छति 5
गामन्ते विहरतु, यो इच्छति पिण्डपातिको होतु, यो इच्छति निमन्तन
सादियतु, यो इच्छति पसुकूलिको होतु, यो इच्छति गहपतिचीवर
सादियतु । अट्ठमासे खो मया, देवदत्त, रुक्खमूलसेनासन अनुञ्जात,
तिकोटिपरिसुद्ध मच्छमस – अदिट्ठ असुत^१ अपरिसिद्धित” ति । अथ खो
देवदत्तो – “न भगवा इमानि पञ्च वत्थूनि अनुजानाती” ति हट्ठो उदग्गो 10
सपरिसो उट्ठायासना भगवन्त अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि ।

B 264

R 172

१७७ अथ खो देवदत्तो सपरिसो^२ राजगह पविसित्वा पञ्चहि
वत्थूहि जन सञ्जापेसि – “मय, आवुसो, समण गोतम उपसङ्कमित्वा
पञ्च वत्थूनि याचिम्हा – ‘भगवा, भन्ते, अनेकपरियायेन अप्पिच्छस्स
सन्तुट्ठस्स सल्लेखस्स धुतस्स पासादिकस्स अपचयस्स विरियारम्भस्स 15
वण्णवादी । इमानि, भन्ते, पञ्च वत्थूनि अनेकपरियायेन अप्पिच्छताय
सन्तुट्ठिया सल्लेखाय धुतताय पासादिकताय अपचयाय विरियारम्भाय
सवत्तन्ति । साधु, भन्ते, भिक्खू यावजीव आरञ्जिका अस्सु, यो गामन्त
ओसरेय्य, वज्ज न फुसेय्य । यावजीव पिण्डपातिका अस्सु, यो निमन्तन
सादियेय्य, वज्ज न फुसेय्य । यावजीव पसुकूलिका अस्सु, यो गहपति- 20
चीवर सादियेय्य, वज्ज न फुसेय्य । यावजीव रुक्खमूलिका अस्सु,
यो छन्न उपगच्छेय्य, वज्ज न फुसेय्य । यावजीव मच्छमस न खादेय्य,
यो मच्छमस खादेय्य, वज्ज न फुसेय्या’ ति । इमानि समणो गोतमो
नानुजानाति । ते मय इमेहि पञ्चहि वत्थूहि समादाय वत्तामा” ति ।
तत्थ ये ते मनुस्सा अस्सद्धा अप्पसन्ना दुब्बुद्धिनो ते एवमाहसु – “इमे खो 25
समणा सक्कपुत्तिया धुता^३ सल्लेखवुत्तिनो, समणो पन गोतमो बाहुल्लिको^४
बाहुल्लाया चेतती” ति । ये पन ते मनुस्सा सद्धा पसन्ना पण्डिता व्यत्ता^५
बुद्धिमन्तो ते उज्झायन्ति खियन्ति विपाचेन्ति – “कथ हि नाम देवदत्तो
भगवतो सङ्खभेदाय परक्कमिस्सति चक्कभेदाया” ति । अस्सोसु खो

१ अस्सुत – स्या० । २ सी०, रो० म० पोत्थकेसु नत्थि । ३ धूता – स्या० । ४ बाहु
ल्लिको – सी० । ५ सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि ।

5 भिक्खू तेस मनुस्सान उज्झायन्तान खियन्तान विपाचेन्तान । ये ते भिक्खू
अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति खियन्ति विपाचेन्ति – “कथ हि नाम
देवदत्तो सङ्घभेदाय परक्कमिस्सति चक्कभेदाया” ति । अथ खो ते भिक्खू
देवदत्त अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

(२) पञ्जास्ति

5 अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ सन्नि-
पातापेत्वा देवदत्त पटिपुच्छि – “सच्च किर त्व, देवदत्त, सङ्घभेदाय
परक्कमसि चक्कभेदाया” ति ? “सच्च, भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा
पे० “कथ हि नाम त्व, मोघपुरिस, सङ्घभेदाय परक्कमिस्ससि
चक्कभेदाय । नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन,
10 भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ –

१७८ “यो पन भिक्खु समग्गस्स सङ्घस्स भेदाय परक्कमेय्य,
भेदनसवत्तनिक वा अधिकरण समादाय पग्गह्ति तिट्ठेय्य, सो भिक्खु भिक्खूहि
एवमस्स वचनीयो – ‘मायस्मा समग्गस्स सङ्घस्स भेदाय परक्कमि,
भेदनसवत्तनिक वा अधिकरण समादाय पग्गह्ति अट्ठासि । समेतायस्मा
15 सङ्घेन । समग्गो हि सङ्घो सम्मोदमानो अविदमानो एकुद्देसो फासु
विहरती’ ति । एव च सो भिक्खु भिक्खूहि बुच्चमानो तथेव पग्गहेय्य,
सो भिक्खु भिक्खूहि यावततिय समनुभासितब्बो तस्स पटिनिस्सग्गाय ।
यावततिय चे समनुभासियमानो त पटिनिस्सज्जेय्य, इच्चेत कुसल, नो
चे पटिनिस्सज्जेय्य, सङ्घादिसो” ति ।

(३) विभङ्गो

20 १७९ यो पना ति यो यादिसो पे० भिक्खू ति पे० अय
इमस्मि अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

समग्गो नाम सङ्घो समानसवासको समानसीमाय^१ ठितो ।

भेदाय परक्कमेय्या ति – “कथ इमे नाना अस्सु, विना अस्सु,
वग्गा अस्सु” ति पक्ख परियेसति, गण बन्धति ।

25 भेदनसवत्तनिक वा अधिकरण ति अट्ठारसभेदकरवत्थूनि ।

समादाया ति आदाय ।

पग्गह्हा ति दीपेय्य ।

तिट्ठेय्या ति न पटिनिस्सज्जेय्य ।

१ समानसीमाय – सी० स्या०, रो० ।

सो भिक्खू ति यो सो सङ्खभेदको भिक्खु । भिक्खूही ति अञ्जेहि भिक्खूहि ।

ये पस्सन्ति, ये सुणन्ति, तेहि वत्तब्बो — “मायस्मा समग्गस्स सङ्खस्स भेदाय परक्कमि, भेदनसवत्तनिक वा अधिकरण समादाय पग्गय्ह अट्ठासि । समेतायस्मा सङ्खेन । समग्गो हि सङ्खो सम्मोदमानो अविदमानो एकुद्देसो फासु विहरती” ति । दुतिय पि वत्तब्बो । ततिय पि वत्तब्बो । सचे पटिनिस्सज्जति, इच्चेत कुसल, नो चे पटिनिस्सज्जति, आपत्ति दुक्कटस्स । सुत्वा न वदन्ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो भिक्खु सङ्खमज्झ पि आकङ्खित्वा वत्तब्बो — “मायस्मा समग्गस्स सङ्खस्स भेदाय परक्कमि, भेदनसवत्तनिक वा अधिकरण समादाय पग्गय्ह अट्ठासि । समेतायस्मा सङ्खेन । समग्गो हि सङ्खो सम्मोदमानो अविदमानो एकुद्देसो फासु विहरती” ति । दुतिय पि वत्तब्बो । ततिय पि वत्तब्बो । सचे पटिनिस्सज्जति, इच्चेत कुसल, नो चे पटिनिस्सज्जति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो भिक्खु समनुभासितब्बो — “एव च पन, भिक्खवे, समनुभासितब्बो । व्यत्तेन^१ भिक्खुना पटिबलेन सङ्खो आपेतब्बो—

१८० “सुणातु मे, भन्ते, सङ्खो । अय इत्थन्नामो भिक्खु समग्गस्स सङ्खस्स भेदाय परक्कमति । सो त वत्थु न पटिनिस्सज्जति । यदि सङ्खस्स पत्तकल्ल, सङ्खो इत्थन्नाम भिक्खु समनुभासेय्य तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सगाय । एसा जत्ति ।

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्खो । अय इत्थन्नामो भिक्खु समग्गस्स सङ्खस्स भेदाय परक्कमति । सो त वत्थु न पटिनिस्सज्जति । सङ्खो इत्थन्नाम भिक्खु समनुभासति तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सगाय । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो समनुभासना तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सगाय, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

दुतिय पि एतमत्थ वदामि पे० ततिय पि एतमत्थ वदामि । “सुणातु मे, भन्ते, सङ्खो । अय इत्थन्नामो भिक्खु समग्गस्स सङ्खस्स भेदाय परक्कमति । सो त वत्थु न पटिनिस्सज्जति । सङ्खो इत्थन्नाम भिक्खु समनुभासति तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सगाय । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो समनुभासना तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सगाय, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

“समनुभट्टो सङ्घेन इत्थन्नामो भिक्खु तस्स वत्थुस्स पटि-
निस्सगाय । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी” ति ।

• १८१ अत्तिया दुक्कट, द्वीहि कम्मवाचाहि थुल्लच्चया, कम्मवाचा-
परियोसाने आपत्ति सङ्घादिसेसस्स । सङ्घादिसेस अज्झापज्जन्तस्स अत्तिया
• दुक्कट, द्वीहि कम्मवाचाहि थुल्लच्चया पटिप्पस्सम्भन्ति ।

सङ्घादिसेसो ति पे० तेन पि वुच्चति सङ्घादिसेसो ति ।

१८२ धम्मकम्मे धम्मकम्मसञ्जी न पटिनिस्सज्जति, आपत्ति
सङ्घादिसेसस्स ।

धम्मकम्मे वेमतिको न पटिनिस्सज्जति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

10 धम्मकम्मे अधम्मकम्मसञ्जी न पटिनिस्सज्जति, आपत्ति
सङ्घादिसेसस्स ।

अधम्मकम्मे धम्मकम्मसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स ।

अधम्मकम्मे वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स ।

अधम्मकम्मे अधम्मकम्मसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स ।

15 १८३ अनापत्ति असमनुभासन्तस्स, पटिनिस्सज्जन्तस्स, उम्मत्त-
कस्स, खित्तचित्तस्स^१, वेदनादृस्स^२, आदिकम्मिकस्सा ति ।

—०—

§ ११ एकादसमसङ्घादिसेसो

(सङ्घभेदकानुवत्तने)

(१) कोकालिकादिभिक्खुवत्थु

१८४ तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दक-
निवापे । तेन खो पन समयेन देवदत्तो सङ्घभेदाय परक्कमति चक्कभेदाय ।
भिक्खू एवमाहुसु — “अधम्मवादी देवदत्तो, अविनयवादी देवदत्तो । कथ हि
20 नाम देवदत्तो सङ्घभेदाय परक्कमिस्सति चक्कभेदाया ” ति । एव वुत्ते
कोकालिको कटमोदकतिस्सको खण्डदेविया पुत्तो समुद्दत्तो ते भिक्खू एतद-
वोचु — “मायस्मन्तो एव अवचुत्थ । धम्मवादी देवदत्तो, विनयवादी देवदत्तो ।
अम्हाक च देवदत्तो छन्द च रुचि च आदाय वोहरति जानाति नो भासति
अम्हाक पेत खमती ” ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति
25 खिय्यन्ति विपाचेन्ति — “कथ हि नाम भिक्खू देवदत्तस्स सङ्घभेदाय

१ स्या० पोत्यके नत्थि । २ वेदनादृस्स — म०, स्या० पोत्यके नत्थि ।

परक्कमन्तस्स अनुवत्तका भविस्सन्ति वग्गवादिका” ति । अथ खो ते भिक्खू ते अनुवत्तके भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

(२) पञ्जात्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ सन्नि-
पातापेत्वा भिक्खू पटिपुच्छि — “सच्च किर, भिक्खवे, भिक्खू देवदत्तस्स
सङ्घभेदाय परक्कमन्तस्स अनुवत्तका भविस्सन्ति वग्गवादिका” ति ? “सच्च, 5
भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे० “कथ हि नाम ते, भिक्खवे,
मोघपुरिसा देवदत्तस्स सङ्घभेदाय परक्कमन्तस्स अनुवत्तका भविस्सन्ति
वग्गवादिका । नेत, भिक्खवे, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन,
भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ—

१८५ “तस्सेव खो पन भिक्खुस्स भिक्खू होन्ति अनुवत्तका 10
वग्गवादका एको वा द्वे वा तयो वा । ते एव वदेय्यु — ‘मायस्मन्तो एत
भिक्खु किञ्चि अवचुत्थ । धम्मवादी चेतो भिक्खु, विनयवादी चेतो
भिक्खु । अम्हाक चेतो भिक्खु छन्द च रुचि च आदाय वोहरति जानाति
नो भासति अम्हाक पेत खमती’ ति, ते भिक्खू भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया —
‘मायस्मन्तो एव अवचुत्थ, न चेतो भिक्खु धम्मवादी, न चेतो भिक्खु 15
विनयवादी, मायस्मन्तान पि सङ्घभेदो रुचिचत्थ, समेतायस्मन्तान सङ्घेन,
समग्गो हि सङ्घो सम्मोदमानो अविवदमानो एकुद्देशो फासु विहरती’ ति ।
एव च ते भिक्खू भिक्खूहि वुच्चमाना तथेव पग्गण्हेय्यु, ते भिक्खू
भिक्खूहि यावततिय समनुभासितब्बा तस्स पटिनिस्सग्गाय । यावततिय
चे समनुभासियमाना त पटिनिस्सज्जेय्यु, इच्चेत कुसल, नो चे 20
पटिनिस्सज्जेय्यु, सङ्घादिसेसो” ति ।

(३) विभङ्गो

१८६ तस्सेव खो पना ति तस्स सङ्घभेदकस्स भिक्खुनो ।

भिक्खू होन्ती ति अञ्जे भिक्खू होन्ति ।

अनुवत्तका ति यदिट्ठिको सो^१ होति यखन्तिको यरुचिको ते पि
तदिट्ठिका होन्ति तखन्तिका तरुचिका । 25

वग्गवादका ति तस्स वण्णाय पक्खाय ठिता होन्ति ।

एको वा द्वे वा तयो वा ति एको वा होति द्वे वा तयो वा । ते
एव वदेय्यु — “मायस्मन्तो एत भिक्खु किञ्चि अवचुत्थ, धम्मवादी चेतो

B 269

भिक्षु, विनयवादी चेतो भिक्षु, अम्हाक चेतो भिक्षु छन्द च रुचि च आदाय वोहरति जानाति नो भासति अम्हाक पेत खमती' ति ।

• ते भिक्षू ति ये ते अनुवत्तका भिक्षू ।

भिक्षूही ति अञ्जेहि भिक्षूहि ।

- 5 ये पस्सन्ति ये सुणन्ति तेहि वत्तब्बा — “मायस्मन्तो एव अवचुत्थ । न चेतो भिक्षु धम्मवादी, न चेतो भिक्षु विनयवादी । मायस्मन्तान पि सङ्खभेदो रुच्चित्थ । समेतायस्मन्तान सङ्खेन । समग्गो हि सङ्खो सम्मोदमानो अविवदमानो एकुद्देशो फासु विहरती” ति । दुतिय पि वत्तब्बा । ततिय पि वत्तब्बा । सचे पटिनिस्सज्जन्ति, इच्चेत कुसल, नो
10 चे पटिनिस्सज्जन्ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सुत्वा न वदन्ति, आपत्ति दुक्कटस्स । ते भिक्षू सङ्खमज्झ पि आकङ्खित्वा वत्तब्बा — “मायस्मन्तो एव अवचुत्थ । न चेतो भिक्षु धम्मवादी, न चेतो भिक्षु विनयवादी । मायस्म तान पि सङ्खभेदो रुच्चित्थ । समेतायस्मन्तान सङ्खेन । समग्गो हि सङ्खो सम्मोदमानो अविवदमानो एकुद्देशो फासु विहरती” ति ।
15 दुतिय पि वत्तब्बा । ततिय पि वत्तब्बा । सचे पटिनिस्सज्जन्ति, इच्चेत कुसल, नो चे पटिनिस्सज्जन्ति, आपत्ति दुक्कटस्स । ते भिक्षू समनुभासितब्बा । एव च पन, भिक्षवे, समनुभासितब्बा । ब्यत्तेन भिक्षुना पटिबलेन सङ्खो आपेतब्बो —

- १८७ “सुणातु मे, भन्ते, सङ्खो । इत्थन्नामो च इत्थन्नामो च
20 भिक्षू इत्थन्नामस्स भिक्षुनो सङ्खभेदाय परक्कमन्तस्स अनुवत्तका वग्गवादका । ते त वत्थु न पटिनिस्सज्जन्ति । यदि सङ्खस्स पत्तकल्ल, सङ्खो इत्थन्नाम च इत्थन्नाम च भिक्षू समनुभासेय्य तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय । एसा जत्ति ।

- “सुणातु मे, भन्ते, सङ्खो । इत्थन्नामो च इत्थन्नामो च भिक्षू
25 इत्थन्नामस्स भिक्षुनो सङ्खभेदाय परक्कमन्तस्स अनुवत्तका वग्गवादका । ते त वत्थु न पटिनिस्सज्जन्ति । सङ्खो इत्थन्नाम च इत्थन्नाम च भिक्षू समनुभासति तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय । यस्सायस्मन्तो खमति इत्थन्नामस्स च इत्थन्नामस्स च भिक्षून समनुभासना तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

- 30 “दुतिय पि एतमत्थ वदामि पे० ततिय पि एतमत्थ

“मावुसो, छन्न, एवरूप अकासि । नेत कप्पती” ति । सो एव वदेति — “किं नु खो नाम तुम्हे, आवुसो, म वत्तब्ब मञ्जथ ? अह खो नाम तुम्हे वदेय्य । अम्हाक बुद्धो अम्हाक धम्मो अम्हाक अय्यपुत्तेन धम्मो अभिसमितो । सेय्यथापि नाम महावातो वायन्तो तिणकट्टपण्णकसट्^१ एकतो 5 उस्सारेय्य,^२ सेय्यथा वा पन नदी पब्बतेय्या सङ्खसेवालपणक एकतो उस्सारेय्य, एवमेव तुम्हे नानानामा नानागोत्ता नानाजच्चा नानाकुला पब्बजिता एकतो उस्सरिता । किं नु खो नाम तुम्हे, आवुसो, म वत्तब्ब मञ्जथ ? अह खो नाम तुम्हे वदेय्य । अम्हाक बुद्धो अम्हाक धम्मो अम्हाक अय्यपुत्तेन धम्मो अभिसमितो” ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा सन्तुट्ठा लज्जिनो 10 कुक्कुच्चका सिक्खाकामा ते उज्झायन्ति खियन्ति विपाचेन्ति — “कथ हि नाम आयस्मा छन्नो भिक्खूहि सहधम्मिक वुच्चमानो अत्तान अवचनीय करिस्सती” ति । अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्त छन्न अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

(२) पञ्जात्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ 15 सन्निपातापेत्वा आयस्मन्त छन्न पटिपुच्छि — “सच्च किर त्व, छन्न, भिक्खूहि सहधम्मिक वुच्चमानो अत्तान अवचनीय करोसी” ति ? “सच्च भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे० “कथ हि नाम त्व, मोघपुरिस, भिक्खूहि सहधम्मिक वुच्चमानो अत्तान अवचनीय करिस्ससि । नेत, 78 मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे, इम 20 सिक्खापद उद्दिसेय्याथ —

१६२ “भिक्खु पनेव दुब्बचजातिको होति उद्देसपरियापन्नेसु सिक्खापदेसु भिक्खूहि सहधम्मिक वुच्चमानो अत्तान अवचनीय करोति — ‘मा म आयस्मन्तो किञ्चि अवचुत्थ कल्याण वा पापक वा, अहपायस्मन्ते न किञ्चि वक्खामि कल्याण वा पापक वा, विरमथायस्मन्तो मम वचनाया’ 25 ति, सो भिक्खु भिक्खूहि एवमस्स वचनीयो — ‘मायस्मा अत्तान अवचनीय अकासि, वचनीयमेवायस्मा अत्तान करोतु, आयस्मा पि भिक्खू वदेतु सहधम्मेन, भिक्खू पि आयस्मन्त वक्खन्ति सहधम्मेन । एव सवद्धा^३ हि 2 तस्स भगवतो परिसा यदिद अञ्जामञ्जावचनेन अञ्जामञ्जावुट्ठापनेना, ति । एव च सो भिक्खु भिक्खूहि वुच्चमानो तथेव पगण्हेय्य, सो भिक्खु

१ तिणकट्टपण्णकसट् — स्या० । २ उस्सारेय्य — स्या० । ३ सवद्धा — स्या० ।

भिक्षूहि यावततिय समनुभासितब्बो तस्स पटिनिस्सग्गाय । यावततिय
चे समनुभासीयमानो' त पटिनिस्सज्जेय्य, इच्चेत कुसल, नो चे पटि-
निस्सज्जेय्य सङ्गादिसो' ति ।

(३) विभङ्गो

१९३ भिक्षू पनेव दुब्बचजातिको होती ति दुब्बचो होति
दोवचस्सकरणेहि धम्मोहि समन्नागतो अक्खमो अप्पदक्खिणग्गाही 5
अनुसासनि ।

उद्देसपरियापन्नेसु सिक्खापदेसू ति पातिमोक्खपरियापन्नेसु
सिक्खापदेसु ।

भिक्षूही ति अञ्जेहि भिक्षूहि ।

सहधम्मिक नाम य भगवता पञ्चत्त सिक्खापद, एत सहधम्मिक 10
नाम ।

तेन वुच्चमानो अत्तान अवचनीय करोति — “मा म आयस्मन्तो
किञ्चि अवचुत्थ कल्याण वा पापक वा, अहपायस्मन्ते न किञ्चि वक्खामि
कल्याण वा पापक वा । विरमथायस्मन्तो मम वचनाया” ति ।

सो भिक्षू ति यो सो दुब्बचजातिको भिक्षु ।

भिक्षूही ति अञ्जेहि भिक्षूहि । ये पस्सन्ति ये सुणन्ति तेहि
वत्तब्बो — “मायस्मा अत्तान अवचनीय अकासि । वचनीयमेव आयस्मा
अत्तान करोतु । आयस्मा पि भिक्षू वदेतु सहधम्मेन, भिक्षू पि आयस्मन्त
वक्खन्ति सहधम्मेन । एव सवद्धा हि तस्स भगवतो परिसा यदिद अञ्ज-
मञ्जवचनेन अञ्जमञ्जवुट्ठापनेना” ति । दुतिय पि वत्तब्बो । ततिय पि 20
वत्तब्बो । सचे पटिनिस्सज्जति, इच्चेत कुसल, नो चे पटिनिस्सज्जति,
आपत्ति दुक्कटस्स । सुत्वा न वदन्ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो भिक्षु
सङ्घमज्झ पि आकङ्खित्वा वत्तब्बो — “मायस्मा अत्तान अवचनीय अकासि
पे० अञ्जमञ्जवुट्ठापनेना” ति । दुतिय पि वत्तब्बो । ततिय पि
वत्तब्बो । सचे पटिनिस्सज्जति, इच्चेत कुसल, नो च पटिनिस्सज्जति, 25
आपत्ति दुक्कटस्स । सो भिक्षु समनुभासितब्बो । एव च पन, भिक्षवे,
समनुभासितब्बो । व्यत्तेन भिक्षुना पटिबलेन सङ्घो जापेतब्बो —

१९४ “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो भिक्षु भिक्षूहि
सहधम्मिक वुच्चमानो अत्तान अवचनीय करोति । सो त वत्थु न पटि-

निस्सज्जति । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो इत्थन्नाम भिक्खु समनुभासेय्य तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय । एसा ञ्चति ।

- “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो भिक्खु भिक्खूहि सह-
धम्मिक वुच्चमानो अत्तान अवचनीय करोति । सो त वत्थु न पटिनिस्सज्जति ।
5 सङ्घो इत्थन्नाम भिक्खु समनुभासति तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय ।
यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो समनुभासना तस्स वत्थुस्स
पटिनिस्सग्गाय, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

- “दुतिय पि एतमत्थ वदामि पे० ततिय पि एतमत्थ वदामि —
“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो भिक्खु भिक्खूहि सहधम्मिक
10 वुच्चमानो अत्तान अवचनीय करोति । सो त वत्थु न पटिनिस्सज्जति ।
सङ्घो इत्थन्नाम भिक्खु समनुभासति तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय ।
यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो समनुभासना तस्स वत्थुस्स
पटिनिस्सग्गाय, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

- “समनुभट्ठो सङ्घेन इत्थन्नामो भिक्खु तस्स वत्थुस्स पटि-
15 निस्सग्गाय । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी” ति ।

१६५ अत्तिया दुक्कट, द्वीहि कम्मवाचाहि थुल्लच्चया, कम्म-
वाचापरियोसाने आपत्ति सङ्घादिसेस्स । सङ्घादिसेस अज्झापज्जन्तस्स
अत्तिया दुक्कट, द्वीहि कम्मवाचाहि थुल्लच्चया पटिप्पस्सम्भन्ति ।

सङ्घादिसेसो ति पे० तेन पि वुच्चति सङ्घादिसेसो ति ।

- 20 १६६ धम्मकम्मे धम्मकम्मसञ्जी न पटिनिस्सज्जति, आपत्ति
सङ्घादिसेसस्स ।

धम्मकम्मे वेमतिको न पटिनिस्सज्जति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

धम्मकम्मे अधम्मकम्मसञ्जी न पटिनिस्सज्जति, आपत्ति
सङ्घादिसेसस्स ।

- 25 अधम्मकम्मे धम्मकम्मसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । अधम्मकम्मे
वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स ।

अधम्मकम्मे अधम्मकम्मसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स ।

- 4 १६७ अनापत्ति असमनुभासन्तस्स, पटिनिस्सज्जन्तस्स, उम्मत्त-
कस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

§ १३ तेरसमसङ्गादिसेसो

(कुलवृत्तन)

(१) अस्सजिपुनब्बसुकभिक्षुवत्थु

१६८ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ
 पिण्डिकस्स आरामे । तन खो पन समयेन अस्सजिपुनब्बसुका नाम कीटा-
 गिग्गिस्मि^१ आवासिका होन्ति अलज्जिनो पापभिक्षू । ते एवरूप अनाचार
 आचरन्ति - मालावच्छ रोपेन्ति पि रोपापेन्ति पि, सिञ्चन्ति पि सिञ्चापेन्ति
 पि, ओचिनन्ति पि ओचिनापेन्ति पि, गन्थेन्ति पि गन्थापेन्ति पि एकतो- 5
 वण्टिकमाल करोन्ति पि कारापेन्ति पि, उभतोवण्टिकमाल करोन्ति पि कारा-
 पेन्ति पि, मञ्जरिक करोन्ति पि कारापेन्ति पि, विधूतिक^२ करोन्ति पि कारा-
 पेन्ति पि, वटसक करोन्ति पि कारापेन्ति पि, आवेळ करोन्ति पि कारापेन्ति
 पि, उरच्छद करोति पि कारापेन्ति पि । ते कुलिन्थीन कुलधीतान कुल
 कुमारीन कुलसुण्हान कुलदासीन एकतोवण्टिकमाल हरन्ति पि हरापेन्ति पि, 10
 उभतो वण्टिकमाल हरन्ति पि हरापेन्ति पि, मञ्जरिक हरन्ति पि हरापेन्ति
 पि, विधूतिक हरन्ति पि हरापेन्ति पि, वटसक हरन्ति पि हरापेन्ति पि, आवेळ
 हरन्ति पि हरापेन्ति पि, उरच्छद हरति पि हरापेन्ति पि । ते कुलिन्थीहि
 कुलधीताहि कुलकुमारीहि कुलसुण्हाहि कुलदासीहि सद्धि एकभाजने पि
 भुञ्जन्ति, एकथालके पि पिवन्ति, एकासने पि निसीदन्ति, एकमञ्चे 15
 पि तुवट्टेन्ति, एकत्थरणा पि तुवट्टेन्ति, एकपावुरणा^३ पि तुवट्टेन्ति, एकत्थरण-
 पावुरणा पि तुवट्टेन्ति, विकाले पि भुञ्जन्ति, मज्ज पि पिवन्ति, मालागन्ध-
 विलेपन पि धारेन्ति, नच्चन्ति पि गायन्ति पि वादेन्ति पि लासेन्ति पि, नच्च-
 न्तिया पि नच्चन्ति, नच्चन्तिया पि गायन्ति, नच्चन्तिया पि वादेन्ति,
 नच्चन्तिया पि लासेन्ति, गायन्तिया पि नच्चन्ति, गायन्तिया पि गायन्ति, 20
 गायन्तिया पि वादेन्ति, गायन्तिया पि लासेन्ति, वादेन्तिया पि नच्चन्ति,
 वादेन्तिया पि गायन्ति, वादेन्तिया पि वादेन्ति, वादेन्तिया पि लासेन्ति,
 लासेन्तिया पि नच्चन्ति, लासेन्तिया पि गायन्ति, लासेन्तिया पि वादेन्ति,
 लासेन्तिया पि लासेन्ति । अट्टपदे पि कीळन्ति, दसपदे पि कीळन्ति, B 275
 आकासे पि कीळन्ति, परिहारपथे पि कीळन्ति, सन्तिकाय पि कीळन्ति, 25
 खलिकाय पि कीळन्ति, घटिकाय^४ पि कीळन्ति, सलाकहत्थेन पि

१ किटागिग्गिस्मि - स्या० रो० । २ विधूतिक - स्या०, रो० । ३ एकपापुरणा - सी० ।

४ घटिकेन - सी०, रो० ।

कीळन्ति, अक्खेन पि कीळन्ति, पङ्गचीरेन पि कीळन्ति, वङ्गकेन पि कीळन्ति, मोक्खचिकाय पि कीळन्ति, चिङ्गुलकेन पि कीळन्ति, पत्ताब्भकेन पि कीळन्ति, रथकेन पि कीळन्ति, धनुकेन पि कीळन्ति, अक्खरिकाय पि कीळन्ति, मनेसिकाय पि कीळन्ति, यथावज्जेन पि कीळन्ति । हत्थिस्मि पि सिक्खन्ति अस्सस्मि पि सिक्खन्ति, रथस्मि पि सिक्खन्ति, वनुस्मि पि सिक्खन्ति, थरुस्मि पि सिक्खन्ति, हत्थिस्स पि पुरतो धावन्ति, अस्सस्स पि पुरतो धावन्ति, रथस्स पि पुरतो धावन्ति^१ पि आधावन्ति पि, उस्सेळेन्ति^२ पि, अप्पोटेन्ति^३ पि, निब्बुज्झन्ति पि, मुट्ठीहि पि युज्झन्ति, रङ्गमज्झे पि सङ्घाटि पत्थरित्वा नच्चकिं^४ एव वदन्ति^५ - इध, भगिनि,
 10 नच्चस्सू ति, नलाटिक पि देन्ति, विविध पि अनाचार आचरन्ति ।

१६६ तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु कासीसु वस्स^६ वुत्थो^७ सावत्थि गच्छन्तो भगवन्त दस्सनाय येन कीटागिरि तदवसरि । अथ खो सो भिक्खु पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय कीटागिरि पिण्डाय पाविसि पासादिकेन अभिक्कन्तेन पटिक्कन्तेन आलोकितेन विलोकितेन
 15 समिञ्जितेन पसारितेन ओक्खित्तचक्खु इरियापथसम्पन्नो । मनुस्सा त भिक्खु पस्सित्वा एवमाहसु - “क्वाय अबलबलो विय मन्दमन्दो विय भाकुटिकभाकुटिको विय ? को इमस्स उपगतस्स पिण्डक दस्सति ? अम्हाक पन अय्या अस्सजिपुनब्बसुका सण्हा सखिला सुखसम्भासा मिहित-
 पुब्बङ्गमा एहिस्वागतवादिनो अम्भाकुटिका उत्तानमुखा पुब्बभासिनो ।
 20 तेस खो नाम पिण्डो दातब्बो” ति ।

अहसा खो अञ्जतरो उपासको त भिक्खु कीटागिरिस्मि पिण्डाय चरन्त । दिस्वान येन सो भिक्खु तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा त भिक्खु अभिवादेत्वा एतदवोच - “अपि, भन्ते, पिण्डो लब्भती” ति ? “न खो, आवुसो, पिण्डो लब्भती” ति । “एहि, भन्ते, घर गमिस्सामा” ति । अथ
 25 खो सो उपासको त भिक्खु घर नेत्वा भोजेत्वा एतदवोच - “कह, भन्ते, अय्यो गमिस्सती” ति ? “सावत्थि खो अह, आवुसो, गमिस्सामि भगवन्त दस्सनाया” ति । “तेन हि, भन्ते, मम वचनेन भगवतो पादे सिरसा वन्द, एव च वदेहि - ‘दुट्ठो, भन्ते, कीटागिरिस्मि आवासो । अस्सजिपुनब्बसुका
 6

१ धावन्ति धावन्ति - सी० स्या०, रो० । २ उस्सेळेन्ति - सी०, स्या०, रो० । ३ अप्पोटि - सी०, रो० । ४ नच्चकिं - स्या० । ५ वदेति - सी०, स्या० । ६ - ६ वस्सवुट्ठो - म० । ७ पिण्डक पि - सी०, स्या०, रो० । ८ अहस - रो० ।

नाम कीटागिरिस्मि आवासिका अलज्जिनो पापभिक्षू । ते एवरूप अनाचार
 आचरन्ति — मालावच्छ रोपेन्ति पि रोपापेन्ति पि, सिञ्चन्ति पि मिञ्चापेन्ति
 पि पे० विविध पि अनाचार आचरन्ति । ये पि ते, भन्ते, मनुस्सा पुब्बे
 सद्धा अहेसु पसन्ना ते पि एतरहि अस्सद्धा अप्पसन्ना । यानि पि तानि
 सङ्घस्स पुब्बे दानपथानि तानि पि एतरहि उपच्छिन्नानि । रिञ्चन्ति 5
 पेसला भिक्षू, निवसन्ति पापभिक्षू । साधु, भन्ते, भगवा कीटागिरि
 भिक्षू पहिण्येय यथाय कीटागिरिस्मि आवासो सण्ठहेय्या”” ति ।

एवमावुसो ति खो सो भिक्षू तस्स उपासकस्स पटिस्सुत्वा उट्ठायासना’
 येन सावत्थि तेन पक्कामि^१ । अनुपुब्बेन येन सावत्थि जेतवन अनाथपिण्डिकस्स
 आरामो येन भगवा तनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा 10
 एकमन्त निसीदि । आचिण्ण खो पनेत बुद्धान भगवन्तान आगन्तुकेहि भिक्षूहि
 सद्धि पटिसम्मोदितु । अथ खो भगवा त भिक्षू एतदवोच — “कच्चि,
 भिक्षू, खमनीय कच्चि यापनीय, कच्चिसि^२ अप्पकिलमथेन अद्धान आगतो,
 कुतो च त्व भिक्षू आगच्छसी” ति ? “खमनीय, भगवा, यापनीय,
 भगवा । अप्पकिलमथेन चाह, भन्ते, अद्धान आगतो । इधाह, भन्ते, 15 R 182
 कासीसु वस्स वुत्थो सावत्थि आगच्छन्तो भगवन्त दस्सनाय येन कीटागिरि
 तदवसरि । अथ ख्वाह, भन्ते, पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय
 कीटागिरि पिण्डाय पाविसि । अद्सा खो म, भन्त, अञ्जातरो उपासको
 कीटागिरिस्मि पिण्डाय चरन्त । दिस्वान यनाह तनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा
 म अभिवादेत्वा एतदवोच — ‘अपि, भन्ते, पिण्डो लब्भती’ ति ? ‘न खो, 20
 आवुसो, पिण्डो लब्भती’ ति । ‘एहि, भन्ते, घर गमिस्सामा’ ति । अथ खो,
 भन्ते, सो उपासको म घर नेत्वा भोजेत्वा एतदवोच — ‘कह, भन्त, अय्यो
 गमिस्ससी” ति ? ‘सावत्थि खो अह, आवुसो, गमिस्सामि भगवन्त दस्सनाया’
 ति । तेन हि, भन्ते, मम वचनेन भगवतो पादे सिरसा वन्त्, एव च वदेहि —
 ‘दुट्ठो, भन्ते, कीटागिरिस्मि आवासो, अस्सजिपुनब्बसुका नाम कीटा- 25
 गिरिस्मि आवासिका अलज्जिनो पापभिक्षू । ते एवरूप अनाचार आचरन्ति —
 मालावच्छ रोपेन्ति पि रोपापेन्ति पि, सिञ्चन्ति पि सिञ्चापेन्ति
 पि पे० विविध पि अनाचार आचरन्ति । ये पि ते, भन्ते, मनुस्सा
 पुब्बे सद्धा अहेसु पसन्ना ते पि एतरहि अस्सद्धा अप्पसन्ना, यानि पि तानि

B 277

१ स्या० म० पोत्थकेसु नत्थि । २ पक्कमि — सी० । ३ कच्चि — सी० स्या०, रो० ।

४ गमिस्ससी — रो०, सी०, स्या० ।

सङ्घस्स पुब्बे दानपथानि तानि पि एतरहि उपच्छिन्नानि, रिञ्चन्ति पेसला भिक्खू निवसन्ति पापभिक्खू । साधु, भन्ते, भगवा कीटागिरि भिक्खू पहिणेय्य यथाय कीटागिरिस्मि आवासो सण्ठहेय्या' ति । ततो अह, भगवा, आगच्छामी' ति ।

- 5 २०० अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ सन्निपाताप्रेत्वा भिक्खू पटिपुच्छि— “सच्च किर, भिक्खवे, अस्सजिपुनब्बसुका नाम कीटागिरिस्मि आवासिका अलज्जिनो पापभिक्खू ते एवरूप अनाचार आचरन्ति — मालावच्छ रोपेन्ति पि रोपापेन्ति पि, सिञ्चन्ति पि सिञ्चापेन्ति पि पे० विविध पि अनाचार आचरन्ति, ये पि ते, भिक्खवे, मनुस्सा
- 10 पुब्बे सद्धा अहेसु पसन्ना ते पि एतरहि अस्सद्धा अप्पसन्ना, यानि पि तानि सङ्घस्स पुब्बे दानपथानि तानि पि एतरहि उपच्छिन्नानि, रिञ्चन्ति पेसला भिक्खू निवसन्ति पापभिक्खू” ति ? “सच्च, भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे० “कथ हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा एवरूप अनाचार
- 178 आचरिस्सन्ति - मालावच्छ रोपेस्सन्ति पि पे० विविध पि अनाचार
- 15 आचरिस्सन्ति । नेत, भिक्खवे, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० विगर- हित्वा धम्मि कथ कत्वा सारिपुत्तमोग्गल्लाने आमन्तेसि — “गच्छथ तुम्हे, सारिपुत्ता, कीटागिरि गत्वा अस्सजिपुनब्बसुकान भिक्खून कीटागिरिस्मा पब्बाजनीयकम्म^१ करोथ । तुम्हाक एते सद्धिविहारिका” ति ।
- 183 “कथ मय, भन्ते, अस्सजिपुनब्बसुकान भिक्खून कीटागिरिस्मा
- 20 पब्बाजनीयकम्म करोम ? चण्डा ते भिक्खू फरसा” ति । “तेन हि तुम्ह, सारिपुत्ता, बहुकेहि भिक्खूहि सद्धि गच्छथा” ति । “एव, भन्ते” ति खो सारिपुत्तमोग्गल्लाना भगवतो पच्चस्सोसु । “एव च पन, भिक्खवे, कातब्ब । पठम अस्सजिपुनब्बसुका भिक्खू चोदेतब्बा । चोदेत्वा सारे- तब्बा । सारेत्वा आपत्ति रोपेतब्बा । आपत्ति रोपेत्वा व्यत्तेन”
- 25 भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो आपेतब्बो —
- 79 २०१ “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । इमे अस्सजिपुनब्बसुका भिक्खू कुलदूसका पापसमाचारा । इमेस पापका समाचारा दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च । कुलानि च इमेहि दुट्ठानि दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो अस्सजिपुनब्बसुकान भिक्खून कीटा-

१ स्या० पोत्थके नत्थि । २ पब्बाजनीयकम्म — सी० रो० । ३ सद्धिविहारिनो — रो० ।
४ व्यत्तेन — रो० ।

गिरिस्मा पब्बाजनीयकम्म करेय्य — ‘न अस्सजिपुनब्बसुकेहि भिक्खूहि कीटागिरिस्मि वत्थब्ब’ ति । एसा वत्ति ।

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । इमे अस्सजिपुनब्बसुका भिक्खू कुलदूसका पापसमाचारा । इमेस पापका समाचारा दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च । कुलानि च इमेहि दुट्ठानि दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च । 5 सङ्घो अस्सजिपुनब्बसुकान भिक्खून कीटागिरिस्मा पब्बाजनीयकम्म करोति — ‘न अस्सजिपुनब्बसुकेहि भिक्खूहि कीटागिरिस्मि वत्थब्ब’ ति । यस्सायस्मतो खमति अस्सजिपुनब्बसुकान भिक्खून कीटागिरिस्मा पब्बाजनीय कम्मस्स करण — ‘न अस्सजिपुनब्बसुकेहि भिक्खूहि कीटागिरिस्मि वत्थब्ब’ ति, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य । 10

“दुतिय पि एतमत्थ वदामि पे० ततिय पि एतमत्थ वदामि — सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो पे० सो भासेय्य ।

“कत सङ्घेन अस्सजिपुनब्बसुकान भिक्खून कीटागिरिस्मा पब्बाजनीयकम्म — ‘न अस्सजिपुनब्बसुकेहि भिक्खूहि कीटागिरिस्मि वत्थब्ब’ ति । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी” ति । 15

२०२ अथ खो सारिपुत्तमोगल्लानप्पमुखो भिक्खुसङ्घो कीटागिरि गन्त्वा अस्सजिपुनब्बसुकान भिक्खून कीटागिरिस्मा पब्बाजनीयकम्म अकासि — ‘न अस्सजिपुनब्बसुकेहि भिक्खूहि कीटागिरिस्मि वत्थब्ब’ ति । ते सङ्घेन पब्बाजनीयकम्मकता न सम्मा वत्तन्ति, न लोम पातेन्ति, न नेत्थार वत्तन्ति, न भिक्खू खमापेन्ति, अक्कोसन्ति 20 परिभासन्ति छन्दगामिता दोसगामिता मोहगामिता भयगामिता पापेन्ति, पक्कमन्ति पि, विब्भमन्ति पि । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति — “कथ हि नाम अस्सजिपुनब्बसुका भिक्खू सङ्घेन पब्बाजनीयकम्मकता न सम्मा वत्तिस्सन्ति, न लोम पातेस्सन्ति, न नेत्थार वत्तिस्सन्ति, न भिक्खू खमापेस्सन्ति, अक्कोसिस्सन्ति परिभासिस्सन्ति, छन्दगामिता दोसगामिता मोहगामिता भयगामिता पापेस्सन्ति 25 पक्कमिस्सन्ति पि विब्भमिस्सन्ति पी” ति । अथ खो ते भिक्खू अस्सजिपुनब्बसुके भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । B 280

(२) पञ्जति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ 30

सन्निपातापेत्वा भिक्खू पटिपुच्छि- “सच्च किर, भिक्खवे, अस्सजि-
पुनब्बसुका भिक्खू सङ्खेन पब्बाजनीयकम्मकता न सम्मा वत्तन्ति पे०
विब्भमन्ति पी” ति ? “सच्च, भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा
पे० एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ -

- 5 २०३ “भिक्खु पनेव अञ्जातर गाम वा निगम वा उपनिस्साय विहरति
कुलदूसको पापसमाचारो । तस्स खो पापका समाचारा दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति
च, कुलानि च तेन दुट्ठानि दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च । सो भिक्खु भिक्खूहि
एवमस्स वचनीयो - ‘आयस्मा खो कुलदूसको पापसमाचारो, आयस्मतो
खो पापका समाचारा दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च, कुलानि चायस्मता
10 दुट्ठानि दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च । पक्कमतायस्मा इमम्हा आवासा । अल
ते इध वासेना’ ति । एव च सो भिक्खु भिक्खूहि वुच्चमानो ते भिक्खू एव
वदेय्य - ‘छन्दगामिनो च भिक्खू दोसगामिनो च भिक्खू मोहगामिनो च
भिक्खू भयगामिनो च भिक्खू तादिसिकाय आपत्तिया एकच्चा पब्बाजेन्ति
एकच्चे न पब्बाजेन्ती’ ति, सो भिक्खु भिक्खूहि एवमस्स वचनीयो -
15 ‘मायस्मा एव अवच । न च भिक्खू छन्दगामिनो । न च भिक्खू दोस-
गामिनो । न च भिक्खू मोहगामिनो । न च भिक्खू भयगामिनो । आयस्मा
खो कुलदूसको पापसमाचारो । आयस्मतो खो पापका समाचारा
दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च । कुलानि चायस्मता दुट्ठानि दिस्सन्ति चेव
सुय्यन्ति च । पक्कमतायस्मा इमम्हा आवासा । अल ते इध वासेना’
20 ति । एव च सो भिक्खु भिक्खूहि वुच्चमानो तथेव पगगण्हेय्य, सो भिक्खु
भिक्खूहि यावततिय समनुभासितब्बो तस्स पटिनिस्सग्गाय । यावततिय चे
समनुभासीयमानो त पटिनिस्सज्जेय्य, इच्चेत कुसल, नो चे पटिनिस्सज्जेय्य,
सङ्खादिसेसो’ ति ।

(३) विभङ्गो

- २०४ भिक्खु पनेव अञ्जातर गाम वा निगम वा ति गामो पि
25 निगमो पि नगर पि गामो चेव निगमो च ।

उपनिस्साय विहरती ति तत्थ पटिबद्धा होन्ति चीवरपिण्डपातसेना-
सनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारा ।

281
185

कुल नाम चत्तारि कुलानि - खत्तियकुल, ब्राह्मणकुल, वेस्सकुल,
सुद्धकुल ।

- 30 कुलदूसको ति कुलानि दूसेति पुप्फेन वा फलेन वा चुण्णेन वा

मत्तिकाय वा दन्तकट्टेन वा वेळुया^१ वा वेज्जिकाय वा जङ्घपेसनिकेन वा ।

पापसमाचारो ति मालावच्छ रोपेति पि रोपापेति पि, सिञ्चति पि सिञ्चापेति पि, ओचिनाति पि ओचिनापेति पि, गन्थेति पि गन्थापेति पि ।

दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति चा ति ये सम्मुखा ते पस्सन्ति, ये तिरोक्खा^२ ते सुणन्ति । 5

कुलानि च तेन दुट्ठानी ति पुब्बे सद्धा हुत्वा त आगम्म असद्धा होन्ति, पसन्ना हुत्वा अप्पसन्ना होन्ति ।

दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति चा ति ये सम्मुखा^३ ते पस्सन्ति, ये तिरोक्खा ते सुणन्ति । 10

सो भिक्खू ति यो सो कुलदूसको भिक्खू ।

भिक्खूही ति अञ्जेहि भिक्खूहि । ये पस्सन्ति ये सुणन्ति । तेहि वत्तब्बो — “आयस्मा खो कुलदूसको पापसमाचारो । आयस्मतो खो पापका समाचारा दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च । कुलानि चायस्मता दुट्ठानि दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च । पक्कमतायस्मा इमम्हा आवासा । अल ते इध वासेना” ति । 15

एव च सो भिक्खू भिक्खूहि वुच्चमानो ते भिक्खू एव वदेय्य — “छन्दगामिनो च भिक्खू, दोसागामिनो च भिक्खू, मोहगामिनो च भिक्खू, भयगामिनो च भिक्खू । तादिसिकाय आपत्तिया एकच्च पब्बाजेन्ति एकच्च न पब्बाजेन्ती” ति । 20

सो भिक्खू ति यो सो कम्मकतो भिक्खू ।

भिक्खूही ति अञ्जेहि भिक्खूहि । ये पस्सन्ति ये सुणन्ति तेहि वत्तब्बो — “मायस्मा एव अवच । न च भिक्खू छन्दगामिनो, न च भिक्खू दोसागामिनो, न च भिक्खू मोहगामिनो, न च भिक्खू भयगामिनो । आयस्मा खो कुलदूसको पापसमाचारो । आयस्मतो खो पापका समाचारा दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च । कुलानि चायस्मता दुट्ठानि दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च । पक्कमतायस्मा इमम्हा आवासा । अल ते इध वासेना” ति । दुतिय पि वत्तब्बो । ततिय पि वत्तब्बो । 25 B 282

सचे पटिनिस्सज्जति, इच्चेत कुसल । नो चे पटिनिस्सज्जति, आपत्ति दुक्कटस्स । सुत्वा न वदन्ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो भिक्खू 30

सङ्घमज्झ पि आकङ्कित्वा वत्तब्बो — “मायस्मा एव अवच । न च भिक्खू
छन्दगामिनो, न च भिक्खू दोसगामिनो, न च भिक्खू मोहगामिनो, न च
भिक्खू भयगामिनो । आयस्मा खो कुलदूसको पापसमाचारो । आयस्मतो
खो पापका समाचारा दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च । कुलानि चायस्मता
5 दुट्ठानि दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च । पक्कमतायस्मा इमम्हा आवासा ।
अल ते ईध वासेना” ति । द्वुतिय पि वत्तब्बो । ततिय पि वत्तब्बो ।
सचे पटिनिस्सज्जति, इच्चेत कुसल । नो चे पटिनिस्सज्जति, आपत्ति
दुक्कटस्स । सो भिक्खु समनुभासितब्बो । एव च पन, भिक्खवे, समनु-
भासितब्बो । व्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो जापेतब्बो —

10 २०५ “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो भिक्खु सङ्घेन
पब्बाजनीयकम्मकतो भिक्खू छन्दगामिता दोसगामिता मोहगामिता
भयगामिता पापेति । सो त वत्थु न पटिनिस्सज्जति । यदि सङ्घस्स
पत्तकल्ल, सङ्घो इत्थन्नाम भिक्खु समनुभासेय्य तस्स वत्थुस्स पटि-
निस्सग्गाय । एसा जत्ति ।

15 “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो भिक्खु सङ्घेन
पब्बाजनीयकम्मकतो भिक्खू छन्दगामिता दोसगामिता मोहगामिता
भयगामिता पापेति । सो त वत्थु न पटिनिस्सज्जति । सङ्घो इत्थन्नाम
भिक्खु समनुभासति तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय । यस्सायस्मतो खमति
इत्थन्नामस्स भिक्खुनो समनुभासना तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय, सो
20 तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

द्वुतिय पि एतमत्थ वदामि पे० ततिय पि एतमत्थ वदामि
पे० ।

“समनुभट्ठो सङ्घेन इत्थन्नामो भिक्खु तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय ।
खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी” ति ।

283 25 २०६ जत्तिया दुक्कट, द्वीहि कम्मवाचाहि थुल्लच्चया,
कम्मवाचापरियोसाने आपत्ति सङ्घादिसेस्स । सङ्घादिसेस अज्झापज्जन्तस्स
जत्तिया दुक्कट, द्वीहि कम्मवाचाहि थुल्लच्चया पटिप्पस्सम्भन्ति ।

सङ्घादिसेसो ति सङ्घो व तस्सा आपत्तिया परिवास देति, मूलाय
186 पटिक्कसति, मानत्त देति, अब्भेति, न सम्बहुला, न एकपुग्गलो । तेन
30 वुच्चति — ‘सङ्घादिसेसो’ ति, तस्सेव आपत्तिनिकायस्स नामकम्म
अधिवचन । तेन पि वुच्चति सङ्घादिसेसो ति ।

२०७ धम्मकम्मे धम्मकम्मसञ्जी न पटिनिस्सज्जति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स । धम्मकम्मे वेमतिको न पटिनिस्सज्जति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स । धम्मकम्मे अधम्मकम्मसञ्जी न पटिनिस्सज्जति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स । अधम्मकम्मे धम्मकम्मसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । अधम्मकम्मे वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । अधम्मकम्मे अधम्मकम्मसञ्जी, 5 आपत्ति दुक्कटस्स ।

२०८ अनापत्ति^१ असमनुभासन्तस्स, पटिनिस्सज्जतस्स, उम्मत्त-
कस्स, आदिकम्मिकस्सा ति^१ ।

---०---

२०९ उद्दिट्ठा खो, आयस्मन्तो, तेरस सङ्घादिसेसा धम्मा, नव पठमापत्तिका, चत्तारो यावततियका । येस भिक्खु अञ्जातर वा अञ्जातर 10 वा आपज्जित्वा यावतीह^२ जान पटिच्छादेति तावतीह तेन भिक्खुना अकामा परिवत्थब्ब । परिवत्थपरिवासेन भिक्खुना उत्तरि^३ छारत्त भिक्खुमानत्ताय पटिपज्जितब्ब । चिण्णमानत्तो भिक्खु यत्थ सिया वीसतिगणो भिक्खुसङ्घो तत्थ सो भिक्खु अब्भेतब्बो ४ एकेन पि चे ऊनो वीसतिगणो भिक्खुसङ्घो त भिक्खु अब्भेय्य, सो च भिक्खु अनग्भितो, ते च भिक्खू 15 गारय्हा, अय तत्थ सामीचि । तत्थायस्मते पुच्छामि — ‘कच्चित्थ परिसुद्धा’ ? दुतिय पि पुच्छामि — ‘कच्चित्थ परिसुद्धा’ ? ततिय पि पुच्छामि — ‘कच्चित्थ परिसुद्धा’ ? परिसुद्धेत्यायस्मन्तो । तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी ति ।

तस्सुद्धान

विस्सट्ठि^१ कायससग्ग^२, दुट्ठुल्ल^३ अत्तकाम^४ च ।

20 B 284

सञ्चरित्त कुटी चेव, विहारो च अमूलक ॥

किञ्चिलेस^५ च भेदो च, तस्सेव अनुवत्तना ।

दुब्बच कुलदूस च, सङ्घादिसेसा तेरसा ति ॥

सङ्घादिसेसकण्ड^६ निद्वित^७ ।

--- ० ---

१-१ अनापत्ति असमनुभासन्तस्स पटिनिस्सज्जतस्स उम्मत्तकस्स खित्तचित्तस्स वेदनद्वस्स आदिकम्मिकस्साति — स्या० । २ यावतिह — सी०, स्या० रो० । ३ उत्तरि — सी०, स्या०, रो० । ४ विस्सट्ठि — स्या० रो० । ५ कायससग्गो — स्या० । ६ दुट्ठुल्लो — रो० । ७ अत्तकाम — सी० । ८ किञ्चिलेस — सी०, रो० । ९-९ तेरसकण्ड निद्वित — रो०, तेरसकण्ड निद्वित — सी०, स्या० पोत्थके नत्थि ।

३ अनियतकण्डं

इमे खो पनायस्मन्तो द्वे अनियता

धम्मा उद्देस आगच्छन्ति ।

§ १ पठमअनियतो

(पटिच्छन्ने एको एकाय निसज्जने)

(१) उदायिभिक्षुवत्

285
187

१ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा उदायी^१ सावत्थिय
कुलूपको^२ होति, बहुकानि कुलानि उपसङ्कमति । तेन खो पन समयेन आय-
स्मतो उदायिस्स उपट्ठाककुलस्स कुमारिका अञ्जतरस्स कुलस्स कुमारकस्स
5 दिन्ना होति । अथ खो आयस्मा उदायी पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्त-
चीवरमादाय येन त कुल तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा मनुस्से पुच्छि - “कह
इत्थन्नामा” ति ? ते एवमाहसु - “दिन्ना, भन्ते, अमुकस्स कुलस्स कुमार-
कस्सा” ति । त पि खो कुल आयस्मतो उदायिस्स उपट्ठाक होति । अथ खो
आयस्मा उदायी येन त कुल तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा मनुस्से पुच्छि - “कह
10 इत्थन्नामा” ति ? ते एवमाहसु^३ - “एसय्य^४, ओवरके निसिन्ना” ति । अथ
खो आयस्मा उदायी येन सा कुमारिका तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा
तस्सा कुमारिकाय सद्धि एको एकाय रहो पटिच्छन्ने आसने अलकम्मनिये^५
निसज्ज कप्पेसि कालयुत्त समुल्लपन्तो कालयुत्त धम्म भणन्तो ।

तेन खो पन समयेन विसाखा मिगारमाता बहुपुत्ता होति बहुनत्ता
15 अरोगपुत्ता^६ अरोगनत्ता अभिमङ्गलसम्मता । मनुस्सा यञ्जेसु छणेसु उस्सवेसु
विसाख मिगारमत्तर पठम भोजेन्ति । अथ खो विसाखा मिगारमाता
निमन्तिता त कुल अगमासि । अद्दसा खो विसाखा मिगारमाता आयस्मन्त
उदायि तस्सा कुमारिकाय सद्धि एक^७ एकाय रहो पटिच्छन्ने आसने अल-
कम्मनिये निसिन्न । दिस्वान आयस्मन्त उदायि एतदवोच - “इद, भन्ते,
20 नच्छन्न नप्पतिरूप^८ य अय्यो मातुगामेन सद्धि एको एकाय रहो पटिच्छन्ने
आसने अलकम्मनिये निसज्ज कप्पेति । किञ्चा पि, भन्ते, अय्यो

286
188

१ उदायि - स्या०, रो० । २ कुलूपको - स्या०, कुलूपगो - सी० । ३ स्या० पोत्थके
नत्थि । ४ एसय्य - स्या०, रो० । ५ अलकम्मनिये - रो० । ६ आरोगपुत्ता - सी० । ७ अद्दस -
रो० । ८ एको - रो० । ९ नप्पटिरूप - स्या० रो० ।

अनत्थिको तेन धम्मेन, अपि च दुस्सद्धापया अप्पसन्ना मनुस्सा” ति । एव
पि खो आयस्मा उदायी विसाखाय मिगारमातुया वुच्चमानो नादियि । अथ खो
विसाखा मिगारमाता निक्खमित्वा भिक्खन एतमत्थ आरोचेसि । ये ते भिक्ख
अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति — “कथ हि
नाम आयस्मा उदायी मातुगामेन सद्धि एको एकाय रहो पटिच्छन्ने आसने 5
अलकम्मनिये निसज्ज कप्पेस्सती” ति । अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्त
उदायि अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु

(२) पञ्जात्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ सन्नि-
पातापेट्वा आयस्मन्त उदायि पटिपुच्छि — “सच्च किर त्व, उदायि, मातुगामेन
सद्धि एको एकाय रहो पटिच्छन्ने आसने अलकम्मनिये निसज्ज कप्पेसी” ति ? 10
“सच्च, भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम त्व,
मोघपुरिस, मातुगामेन सद्धि एको एकाय रहो पटिच्छन्ने आसने अलकम्मनिये
निसज्ज कप्पेस्ससि । नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय पे०
एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ —

२ “यो पन भिक्खु मातुगामेन सद्धि एको एकाय रहो पटिच्छन्ने 15
आसने अलकम्मनिये निसज्ज कप्पेय्य, तमेन सद्धेय्यवचसा उपासिका
दिस्वा तिण्ण धम्मान अञ्जातरेन वदेय्य — पाराजिकेन वा सङ्घादिसेसेन वा
पाच्चित्तियेन वा, निसज्ज भिक्खु पटिजानमानो तिण्ण धम्मान अञ्जातरेन
कारेतब्बो — पाराजिकेन वा सङ्घादिसेसेन वा पाच्चित्तियेन वा येन वा सा
सद्धेय्यवचसा उपासिका वदेय्य, तेन सो भिक्खु कारेतब्बो । अय धम्मो 20
अनियतो” ति ।

(३) विभङ्गो

३ यो पना ति यो यादिसो पे० भिक्खू ति पे० अय
इमस्मि अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

मातुगामो नाम मनुस्सिस्थी^१, न यक्खी न पेती न तिरच्छानगता ।
अन्तमसो तदद्दुजाता पि दारिका, पगेव महत्तरी^२ । 25

सद्धि ति एकतो । एको एकाया ति भिक्खु चेव होति मातुगामो च ।

रहो नाम चक्खुस्स रहो, सोतस्स रहो । चक्खुस्स रहो नाम न

B 287

१ मनुस्सिस्थि — रो० । २ महत्तरी — स्या० ।

सक्का होति अक्खि वा निखणीयमाने^१ भमुक वा उक्खिपीयमाने^२ सीस वा उक्खिपीयमाने पस्सितु । सोतस्स रहो नाम न सक्का होति पकतिकथा सोतु ।

पटिच्छन्न नाम आसन कुड्डेन^३ वा कवाटेन वा किलञ्जेन वा
5 साणिपाकारेन वा रुक्खेन वा थम्भेन वा कोत्थळिया^४ वा येन केनचि पटिच्छन्न होति ।

अलकम्मनिये ति सक्का होति मेथुन धम्म पटिसेवितु ।

निसज्ज कप्पेय्या ति मातुगामे निसिन्ने भिक्खु उपनिसिन्नो वा होति उपनिपन्नो वा । भिक्खु निसिन्ने मातुगामो उपनिसिन्नो वा होति उपनिपन्नो
10 वा । उभो वा निसिन्ना होन्ति उभो वा निपन्ना ।

सद्धेय्यवचसा नाम आगतफला अभिसमेताविनी विञ्जातसासना ।

उपासिका नाम बुद्ध सरण गता, धम्म सरण गता, सङ्घ सरण गता ।
दिस्वा ति पस्सित्वा ।

तिण्ण धम्मान अञ्जतरेन वदेय्य – पाराजिकेन वा सङ्घादिसेसेन
15 वा पाचित्तियेन वा । निसज्ज भिक्खु पटिजानमानो तिण्ण धम्मान अञ्जतरेन कारेतब्बो – पाराजिकेन वा सङ्घादिसेसेन वा पाचित्तियेन वा । येन वा सा सद्धेय्यवचसा उपासिका वदेय्य तेन सो भिक्खु कारेतब्बो ।

४ सा चे एव वदेय्य – “अय्यो मया दिट्ठो निसिन्नो मातुगामस्स मेथुन धम्म पटिसेवन्तो” ति, सो च^५ त पटिजानाति, आपत्तिया कारेतब्बो ।
20 सा चे एव वदेय्य – “अय्यो मया दिट्ठो निसिन्नो मातुगामस्स मेथुन धम्म पटिसेवन्तो” ति, सो चे एव वदेय्य – “सच्चाह निसिन्नो, नो च खो मेथुन धम्म पटिसेवि” ति, निसज्जाय कारेतब्बो । सा चे एव वदेय्य – “अय्यो मया दिट्ठो निसिन्नो मातुगामस्स मेथुन धम्म पटिसेवन्तो” ति, सो चे एव वदेय्य – “नाहू निसिन्नो, अपि च खो निपन्नो” ति, निपज्जाय
25 कारेतब्बो । सा चे एव वदेय्य – “अय्यो मया दिट्ठो निसिन्नो मातुगामस्स मेथुन धम्म पटिसेवन्तो” ति, सो चे एव वदेय्य – “नाहू निसिन्नो अपि च खो ठितो” ति, न कारेतब्बो ।

५ सा चे एव वदेय्य – “अय्यो मया दिट्ठो निपन्नो मातुगामस्स मेथुन धम्म पटिसेवन्तो” ति, सो च त पटिजानाति आपत्तिया कारेतब्बो ।

१ निक्खनियमाने – स्या० निखणियमाने – रो०, सी० । २ उक्खिपियमान – सी० स्या०, रो० । ३ कुड्डेन – म० । ४ कोत्थळिया – स्या०, कोत्थलिया – सी० । ५ च – स्या० ।

सा चे एव वदेय्य – “अय्यो मया दिट्ठो निपन्नो मातुगामस्स मेथुन धम्म पटिसेवन्तो” ति, सो चे एव वदेय्य – “सच्चाह निपन्नो, नो च खो मेथुन धम्म पटिसेवि” ति, निपज्जाय कारेतब्बो । सा चे एव वदेय्य – ‘अय्यो मया दिट्ठो निपन्नो मातुगामस्स मेथुन धम्म पटिसेवन्तो’ ति, सो च एव वदेय्य – “नाह निपन्नो, अपि च खो निसिन्नो” ति, निसज्जाय कारेतब्बो । 5
सा चे एव वदेय्य – “अय्यो मया दिट्ठो निपन्नो मातुगामस्स मेथुन धम्म पटिसेवन्तो” ति, सो चे एव वदेय्य – “नाह निपन्नो अपि च खो ठितो” ति, न कारेतब्बो ।

R 190

६ सा चे एव वदेय्य – “अय्यो मया दिट्ठो निसिन्नो मातुगामेन सद्धि कायससग्ग समापज्जन्तो” ति, सो च न पटिजानाति, आपत्तिया कारेतब्बो 10
पे० सच्चाह निसिन्नो नो च खो कायससग्ग समापज्जि ति, निसज्जाय कारेतब्बो पे० नाह निसिन्नो अपि च खो निपन्नो ति, निपज्जाय कारेतब्बो पे० नाह निसिन्नो अपि च खो ठितो ति, न कारेतब्बो ।

सा चे एव वदेय्य – ‘अय्यो मया दिट्ठो निपन्नो मातुगामेन सद्धि 15
कायससग्ग समापज्जन्तो’ ति, सो च त पटिजानाति, आपत्तिया कारेतब्बो
पे० सच्चाह निपन्नो, नो च खो कायससग्ग समापज्जि ति, निपज्जाय कारेतब्बो पे० नाह निपन्नो, अपि च खो निसिन्नो ति, निसज्जाय कारेतब्बो पे० नाह निपन्नो, अपि च खो ठितो ति, न कारेतब्बो । 20

७ सा चे एव वदेय्य – “अय्यो मया दिट्ठो मातुगामेन सद्धि एको 15
एकाय रहो पटिच्छन्ने आसने अलकम्मनिये निसिन्नो” ति, सो च त पटि-
जानाति, निसज्जाय कारेतब्बो पे० नाह निसिन्नो अपि च खो निपन्नो ति, निपज्जाय कारेतब्बो पे० नाह निसिन्नो, अपि च खो ठितो ति, न कारेतब्बो । 25

B 289

८ सा चे एव वदेय्य – “अय्यो मया दिट्ठो मातुगामेन सद्धि 20
एको एकाय रहो पटिच्छन्ने आसने अलकम्मनिये निपन्नो” ति, सो च त
पटिजानाति, निपज्जाय कारेतब्बो पे० नाह निपन्नो, अपि च खो निसिन्नो ति, निसज्जाय कारेतब्बो पे० नाह निपन्नो, अपि च खो ठितो ति, न कारेतब्बो । 30

30

अनियतो ति न नियतो, पाराजिक वा सङ्घादिसेसो वा पाचि-
त्तिय वा ।

६ गमन पटिजानाति, निसज्ज पटिजानाति, आपत्ति पटि-
जानाति, आपत्तिया कारेतब्बो । गमन पटिजानाति, निसज्ज न पटिजानाति,
5 आपत्ति पटिजानाति, आपत्तिया कारेतब्बो । गमन पटिजानाति, निसज्ज
पटिजानाति, आपत्ति न पटिजानाति, निसज्जाय कारेतब्बो । गमन
पटिजानाति, निसज्ज न पटिजानाति, आपत्ति न पटिजानाति, न
कारेतब्बो ।

गमन न पटिजानाति, निसज्ज पटिजानाति, आपत्ति पटिजानाति,
10 आपत्तिया कारेतब्बो । गमन न पटिजानाति, निसज्ज न पटिजानाति,
आपत्ति पटिजानाति, आपत्तिया कारेतब्बो । गमन न पटिजानाति, निसज्ज
पटिजानाति, आपत्ति न पटिजानाति, निसज्जाय कारेतब्बो । गमन न
पटिजानाति, निसज्ज न पटिजानाति, आपत्ति न पटिजानाति, न
कारेतब्बो ति ।

—-o—

§ २ दुतियअनियतो

(एको एकाय निसज्जने)

(१) उदायिभिक्षुवत्थु

15 १० तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा उदायी — “भगवता
पटिक्खित्त मातुगामेन सद्धि एको एकाय रहो पटिच्छन्ने आसने
अलकम्मनिये निसज्ज कप्पेतु” ति तस्सा येव कुमारिकाय सद्धि एको
एकाय रहो निसज्ज कप्पेसि कालयुत्त समुल्लपन्तो कालयुत्त धम्म
20 भणन्तो । दुतिय^१ पि खो विसाखा मिगारमाता निमन्तिता त कुल
अगमासि । अद्दसा खो विसाखा मिगारमाता आयस्मन्त उदायि तस्सा
येव कुमारिकाय सद्धि एक^१ एकाय रहो निसिन्त । दिस्वान आयस्मन्त
उदायि एतदवोच — “इद, भन्ते, नच्छन्ने नप्पतिरूप य अय्यो मातुगामेन
सद्धि एको एकाय रहो निसज्ज कप्पेति । किञ्चा पि, भन्ते, अय्यो
25 अनत्थिको तेन धम्मेन, अपि च दुस्सद्धापया अप्पसन्ना मनुस्सा” ति ।
एव पि खो आयस्मा उदायी विसाखाय मिगारमातुया वुच्चमानो नादियि ।

अथ खो विसाखा मिगारमाता निक्खमित्वा भिक्खून् एतमत्थ आरो-
चेसि । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति खियन्ति
विपाचेन्ति — “कथ हि नाम आयस्मा उदायी मातुगामेन सद्धि एको
एकाय रहो निसज्ज कप्पेस्सती” ति । अथ खो ते भिक्खू आर्यस्मन्त
उदायि अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

5

(२) पञ्जाति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ
सन्निपातापेत्वा आयस्मन्त उदायि पटिपुच्छि — “सच्च किर त्व, उदायि,
मातुगामेन सद्धि एको एकाय रहो निसज्ज कप्पेसी” ति ? “सच्च
भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम त्व,
मोघपुरिस, मातुगामेन सद्धि एको एकाय रहो निसज्ज कप्पेस्ससि ।
नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे
इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ —

10

११ “नहेव खो पन पटिच्छन्न आसन होति नाल कम्मनिय,
अल च खो होति मातुगाम दुट्ठुल्लाहि वाचाहि ओभासितु । यो पन भिक्खु
तथारूपे आसने मातुगामेन सद्धि एको एकाय रहो निसज्ज कप्पेय्य, तमेन
सद्धेय्यवचसा उपासिका दिस्वा द्विन्न धम्मान अज्जातरेन वदेय्य —
सङ्घादिसेसेन वा पाचित्तियेन वा । निसज्ज भिक्खु पटिजानमानो द्विन्न
धम्मान अज्जातरेन कारेतब्बो — सङ्घादिसेसेन वा पाचित्तियेन वा । येन
वा सा सद्धेय्यवचसा उपासिका वदेय्य तेन सो भिक्खु कारेतब्बो । अय
पि धम्मो अनियतो” ति ।

R 192

20

(३) विभङ्गो

१२ नहेव खो पन पटिच्छन्न आसन होती ति अप्पटिच्छन्न होति
कुड्डेन वा कवाटेन वा किलज्जेन वा साणिपाकारेण वा रुक्खेन वा थम्भेन
वा कोत्थल्लिया^१ वा येन केनचि अप्पटिच्छन्न होति ।

नाल कम्मनिय ति न सक्का होति मेथुन धम्म पटिसेवितु ।

B 291

अल च खो होति मातुगाम दुट्ठुल्लाहि वाचाहि ओभासितु ति
सक्का होति मातुगाम दुट्ठुल्लाहि वाचाहि ओभासितु ।

25

यो पना ति यो यादिसो पे० भिक्खू ति पे० अय इमस्मि
अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

१ कोत्थल्लिकाय — रो०, कोत्थल्लिकाय — सी० ।

तथारूपे आसने ति एवरूपे आसने ।

मातुगामो नाम मनुस्सित्थी, न यक्खी न पेती न तिरच्छानगता,
विञ्जू पटिबला सुभासितदुब्भासित दुठ्ठुल्लादुट्ठुल्ल आजानितु ।

सद्धि ति एकतो ।

- 5 एको एकाया ति भिक्खु चेव होति मातुगामो च । रहो नाम चक्खुस्स रहो, सोतस्स रहो । चक्खुस्स रहो नाम न सक्का होति अक्खि वा निखणीयमाने भमुक्क वा उक्खिणीयमाने सीस वा उक्खिणीयमाने पस्सितु । सोतस्स रहो नाम न सक्का होति पकतिकथा सोतु ।

- निसज्ज कप्पेय्या ति मातुगामे निसिन्ने भिक्खु उपनिसिन्नो वा
10 होति उपनिपन्नो वा । भिक्खु निसिन्ने मातुगामो उपनिसिन्नो वा होति उपनिपन्नो वा । उभो वा निसिन्ना होन्ति उभो वा निपन्ना ।

सद्धेय्यवचसा नाम आगतफला अभिसमेताविनी विञ्जातसासना ।

उपासिका नाम बुद्ध सरण गता, धम्म सरण गता, सङ्घ सरण गता ।

दिस्वा ति पस्सित्वा ।

- 15 द्विन्न धम्मान अञ्जातरेण वदेय्य सङ्घादिसेसेन वा पाचित्तियेन वा । निसज्ज भिक्खु पटिजानमानो द्विन्न धम्मान अञ्जातरेण कारेतब्बो — सङ्घादिसेसेन वा पाचित्तियेन वा । येन वा सा सद्धेय्यवचसा उपासिका वदेय्य, तेन यो भिक्खु कारेतब्बो ।

- १३ सा चे एव वदेय्य — “अय्यो मया दिट्ठो निसिन्नो मातुगामेन
20 सद्धि कायससग्ग समापज्जन्तो” ति, सो च त पटिजानाति, आपत्तिया कारेतब्बो । सा चे एव वदेय्य — “अय्यो मया दिट्ठो निसिन्नो मातुगामेन
.92 सद्धि कायससग्ग समापज्जन्तो” ति, सो चे एव वदेय्य — “सच्चाह निसिन्नो, नो च खो कायससग्ग समापज्जि” ति, निसज्जाय कारेतब्बो पे० नाह निसिन्नो, अपि च खो निपन्नो ति, निपज्जाय कारेतब्बो पे० नाह
25 निसिन्नो, अपि च खो ठितो ति, न कारेतब्बो ।

- सा चे एव वदेय्य — “अय्यो मया दिट्ठो निपन्नो मातुगामेन सद्धि
कायससग्ग समापज्जन्तो” ति, सो च त पटिजानाति, आपत्तिया कारे-
तब्बो पे० सच्चाह निपन्नो, नो च खो कायससग्ग समापज्जि ति,
निपज्जाय कारेतब्बो पे० नाह निपन्नो, अपि च खो निसिन्नो ति,
.93 30 निसज्जाय कारेतब्बो पे० नाह निपन्नो, अपि च खो ठितो ति,

न कारेतब्बो ।

सा चे एव वदेय्य — “अय्यस्स मया सुत निसिन्नस्स मातुगाम
दुट्ठुल्लाहि वाचाहि ओभासन्तस्सा” ति, सो च त पटिजानाति, आपत्तिया
कारेतब्बो । सा चे एव वदेय्य — “अय्यस्स मया सुत निसिन्नस्स मातुगाम
दुट्ठुल्लाहि वाचाहि ओभासन्तस्सा” ति, सो चे एव वदेय्य — “सच्चाह 5
निसिन्नो, नो च खो’ दुट्ठुल्लाहि वाचाहि ओभासि” ति, निसज्जाय कारे-
तब्बो पे० नाह निसिन्नो, अपि च खो निपन्नो ति, निपज्जाय
कारेतब्बो पे० नाह निसिन्नो, अपि च खो ठितो ति, न कारेतब्बो ।

सा चे एव वदेय्य — “अय्यस्स मया सुत निपन्नस्स मातुगाम
दुट्ठुल्लाहि वाचाहि ओभासन्तस्सा” ति, सो च त पटिजानाति, आपत्तिया 10
कारेतब्बो पे० सच्चाह निपन्नो नो च खो दुट्ठुल्लाहि वाचाहि
ओभासि ति, निपज्जाय कारेतब्बो पे० नाह निपन्नो, अपि च खो
निसिन्नो ति, निसज्जाय कारेतब्बो पे० नाह निपन्नो, अपि च खो
ठितो ति, न कारेतब्बो ।

१४ सा चे एव वदेय्य — “अय्यो मया दिट्ठो मातुगामेन सद्धि एको 15
एकाय रहो निसिन्नो” ति, सो च त पटिजानाति, निसज्जाय कारेतब्बो
पे० नाह निसिन्नो, अपि च खो निपन्नो ति, निपज्जाय कारे-
तब्बो पे० नाह निसिन्नो, अपि च खो ठितो ति, न कारेतब्बो ।

सा चे एव वदेय्य — “अय्यो मया दिट्ठो मातुगामेन सद्धि एको B 293
एकाय रहो निपन्नो” ति, सो च त पटिजानाति, निपज्जाय कारेतब्बो 20
पे० नाह निपन्नो, अपि च खो निसिन्नो ति, निसज्जाय कारेतब्बो
पे० नाह निपन्नो, अपि च खो ठितो ति, न कारेतब्बो ।

अथ पी ति पुरिम उपादाय वुच्चति ।

अनियतो ति न नियतो, सङ्घादिसेसो वा पार्चित्तिय वा ।

१५ गमन पटिजानाति निसज्ज पटिजानाति आपत्ति पटिजानाति, 25
आपत्तिया कारेतब्बो । गमन पटिजानाति निसज्ज न पटिजानाति आपत्ति
पटिजानाति, आपत्तिया कारेतब्बो । गमन पटिजानाति निसज्ज पटि-
जानाति आपत्ति न पटिजानाति, निसज्जाय कारेतब्बो । गमन पटिजानाति
निसज्ज न पटिजानाति आपत्ति न पटिजानाति, न कारेतब्बो ।

गमन न पटिजानाति निसज्ज पटिजानाति आपत्ति पटिजानाति, 30

आपत्तिया कारेतब्बो । गमन न पटिजानाति निसज्ज न पटिजानाति आपत्ति पटिजानाति, आपत्तिया कारेतब्बो । गमन न पटिजानाति निसज्ज पटिजानाति आपत्ति न पटिजानाति, निसज्जाय कारेतब्बो । गमन न पटिजानाति निसज्ज न पटिजानाति आपत्ति न पटिजानाति, न कारेतब्बो ति ।

—०—

- 5   १६ उद्दिट्ठा खो आयस्मन्तो द्वे अनियता धम्मा । तत्थायस्मन्ते पच्छामि — “कच्चित्थ परिसुद्धा” ? दुतिय पि पुच्छामि — “कच्चित्थ परिसुद्धा” ? ततिय पि पुच्छामि — “कच्चित्थ परिसुद्धा” ? परिसुद्धेत्थायस्मन्तो, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी ति ।

तस्सुद्धान

अलकम्मनिय चेव, तथेव च नहेव खो ।

10

अनियता सुपञ्चत्ता^१, बुद्धसेट्ठेन तादिना ति ॥

अनियतकण्ड^२ निद्वित ।

— ० —

१ सुपञ्चत्त — रे० । २ अनियत — सी०, रो० ।

४ निस्सगियकण्ड

इमे खो पनायस्सन्तो तिस निस्सगिया पाचिनिया
धम्म उद्देस आगच्छन्ति ।

१ पठमनिस्सगिय

(अतिरेकचावरधारण)

(१) छब्बगियभिक्षुवत्थु

१ तेन समयेन बुद्धो भगवा वेसालिय विहरति गोतमके चेतिये ।
तेन खो पन समयेन भगवता भिक्षून तिचीवर अनुञ्जात होति ।
छब्बगिया भिक्षू — “भगवता तिचीवर अनुञ्जात” ति अञ्जेनेव तिचीवरेन
गाम पविसन्ति, अञ्जेन तिचीवरेन आरामे अच्छन्ति, अञ्जेन तिचीवरेन
नहान ओतरन्ति । ये ते भिक्षू अप्पिच्छा सन्तुट्ठा लज्जिनो कुक्कुच्चका
सिक्खाकामा ते उज्झायन्ति खियन्ति^१ विपाचेन्ति — “कथ हि नाम छब्बगिया
भिक्षू अतिरेकचीवर धारेस्सन्ती” ति ।^२ अथ खो ते भिक्षू छब्बगिये
भिक्षू अनेकपरियायेन विगारहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

B 294
R 195

(२) पठमपञ्जत्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्षुसङ्घ
सन्निपातापेत्वा छब्बगिये भिक्षू पटिपुच्छि — “सच्च किर तुम्हे, भिक्षवे,
अतिरेकचीवर धारेथा” ति ? “सच्च भगवा” ति । विगारहि बुद्धो भगवा
पे० कथ हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, अतिरेकचीवर धारेस्सथ ।
नेत, मोघपुरिसा, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन भिक्षवे,
इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ —

२ “थो पन भिक्षू अतिरेकचीवर धारेय्य, निस्सगिय पाचित्तिय” ति ।^{१५}
एवञ्चिद भगवता भिक्षून सिक्खापद पञ्जत्त होति ।

(३) सारिपुत्तस्स निक्खित्तचीवरवत्थु

३ तेन खो पन समयेन आयस्मतो आनन्दस्स अतिरेकचीवर
उप्पन्न होति । आयस्मा च आनन्दो त चीवर आयस्मतो सारिपुत्तस्स
दातुकामो होति । आयस्मा च सारिपुत्तो साकेते विहरति । अथ खो

१ अञ्जन — सी० । २ खीयन्ति — सी० स्य ०, रो० ।

- आयस्मतो आनन्दस्स एतदहोसि - “भगवता सिक्खापद पञ्चत्त - ‘न
अतिरेकचीवर धारेतब्ब’ ति । इदं च मे अतिरेकचीवर उप्पन्नं । अहं
196 चिम चीवर आयस्मतो सारिपुत्तस्स दातुकामो । आयस्मा च सारिपुत्तो
साकेतं विहरति । कथं नु खो मया पटिपज्जितब्ब” ति ? अथ खो
295 ५ आयस्मा आनन्दो भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । “कीवचिरं पनानन्द,
सारिपुत्तो आगच्छिस्सती” ति ? “नवमं वा, भगवा, दिवसं दसमं
वा” ति ।

(४) अनुपञ्जाति

- अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मि कथं
कत्वा भिक्खू आमन्तेसि - “अनुजानामि, भिक्खवे, दसाहपरमं
10 अतिरेकचीवरं धारेतु । एव च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं
उद्दिसेय्याथ -

४ “निट्ठितचीवरस्मिं भिक्खुना उब्भतस्मिं कठिने दसाहपरमं
अतिरेकचीवरं धारेतब्ब । तं अतिक्कामयतो निस्सग्गियं पाचि-
त्तियं” ति ।

(५) विभङ्गो

- 15 ५ निट्ठितचीवरस्मिं ति भिक्खुनो चीवरं कत्तं वा होति नट्ठं
वा विनट्ठं वा दड्ढं वा चीवरासा वा उपच्छिन्ना ।

उब्भतस्मिं कठिने ति अट्ठन्नं मातिकान् अञ्जतराय मातिकायं
उब्भतं होति, सङ्घेन वा अन्तरा उब्भतं होति ।

दसाहपरमं ति दसाहपरमता धारेतब्ब ।

- 20 अतिरेकचीवरं नाम अनधिट्ठितं अविकम्पितं ।

चीवरं नाम छिन्नं चीवरान् अञ्जतरं चीवरं, विकम्पनूपगं^१
पच्छिमं ।

तं अतिक्कामयतो निस्सग्गियं होती ति एकादसे अरुणुग्गमने
निस्सग्गियं होति । निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा ।

- 25 एव च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं । तेन भिक्खुना सङ्घं उपसङ्कमित्वा
एकसं उत्तरासङ्गं करित्वा वृद्धान् भिक्खून् पादे वन्दित्वा उक्कुटिकं
निसीदित्वा अञ्जलिं पगगहेत्वा एवमस्स वचनीयो - “इदं मे, भन्ते,
चीवरं दसाहातिककन्तं निस्सग्गियं, इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी” ति ।

१ विकम्पनूपग - स्यात् ।

निस्सज्जित्वा आपत्ति देसेतब्बा । व्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन आपत्ति पटिग्गहेतब्बा । निस्सट्ठचीवर दातब्ब ।

६ “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । इद चीवर इत्थन्नामस्स भिक्खुनो निस्सगिय सङ्घस्स निस्सट्ठ । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो इम चीवर इत्थन्नामस्स भिक्खुनो ददेय्या” ति ।

5

७ तेन भिक्खुना सम्बहुले भिक्खू उपसङ्क्रमित्वा एकस उत्तरासङ्ग करित्वा वुड्ढान भिक्खून पादे वन्दित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा एवमस्सु^१ वचनीया^२ — “इद मे, भन्ते, चीवर दसाहातिक्कन्त निस्सगिय । इमाह आयस्मन्तान निस्सज्जामी” ति । निस्सज्जित्वा आपत्ति देसेतब्बा । व्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन आपत्ति पटिग्गहेतब्बा । निस्सट्ठचीवर दातब्ब ।

B 296

R 197

८ “सुणतु मे आयस्मन्ता । इद चीवर इत्थन्नामस्स भिक्खुनो निस्सगिय आयस्मन्तान निस्सट्ठ । यदायस्मन्तान पत्तकल्ल, आयस्मन्ता इम चीवर इत्थन्नामस्स भिक्खुनो ददेय्यु” ति ।

९ तेन भिक्खुना एक भिक्खु उपसङ्क्रमित्वा एकस उत्तरासङ्ग करित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो — “इद मे, आवुसो, चीवर दसाहातिक्कन्त निस्सगिय । इमाह आयस्मतो निस्सज्जामी” ति । निस्सज्जित्वा आपत्ति देसेतब्बा । तेन भिक्खुना आपत्ति पटिग्गहेतब्बा । निस्सट्ठचीवर दातब्ब — “इम चीवर आयस्मतो दम्मी” ति ।

20

१० दसाहातिक्कन्ते अतिक्कन्तसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय । दसाहातिक्कन्ते वेमतिको, निस्सगिय पाचित्तिय । दसाहातिक्कन्ते अनतिक्कन्तसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय । अनधिद्विते अधिद्वितसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय । अविकप्पिते विकप्पितसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय । अविस्सज्जिते विस्सज्जितसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय । अनट्ठे नट्ठसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय । अविनट्ठे विनट्ठसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय । अदड्ढे दड्ढसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय । अविलुत्ते विलुत्तसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय ।

25

निस्सगिय चीवर अनिस्सज्जित्वा परिभुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स । दसाहानतिक्कन्ते अतिक्कन्तसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । दसाहा-

30

१ एवमस्स - स्या० । २ वचनीयो - स्या० ।

नतिक्कन्ते वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । दसाहानतिक्कन्ते अनतिक्कन्त-
सञ्जी, अनापत्ति ।

११ अनापत्ति अन्तोदसाह अधिट्ठेति, विकप्पेति, विस्सज्जेति,
नस्सति, विनस्सति, डय्हति, अच्छिन्दित्वा गण्हन्ति, विस्सास गण्हन्ति,

५ उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

7

१२ तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू निस्सट्ठचीवर न देन्ति ।
भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । “न, भिक्खवे, निस्सट्ठचीवर न दातब्ब ।
यो न ददेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

—०—

§ २ दुतियानिस्सग्गिय

(तिचीवरविप्पवासे)

(१) चीवर निक्खपित्वा चारिकपक्कमनवत्थु

98

१३ तेन समयन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ-
10 पिण्डकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन भिक्खू भिक्खून हत्थे चीवर
निक्खपित्वा सन्तरुत्तरेन जनपदचारिक पक्कमन्ति । तानि चीवरानि चिर
निक्खित्तानि कण्णकितानि होन्ति । तानि^१ भिक्खू ओतापेन्ति । अद्दा
खो आयस्मा आनन्दो सेनासनचारिक आहिण्डन्तो ते भिक्खू तानि
चीवरानि ओतापेन्ते । दिस्वान येन ते भिक्खू तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा
15 ते भिक्खू एतदवोच — “कस्सिमानि, आवुसो, चीवरानि कण्णकितानी”
ति ? अथ खो ते भिक्खू आयस्मतो आनन्दस्स एतमत्थ आरोचेसु ।
आयस्मा आनन्दो उज्झायति खिग्यति विपाचेति — “कथ हि नाम भिक्खू
भिक्खून हत्थे चीवर निक्खपित्वा सन्तरुत्तरेन जनपदचारिक पक्कमिस्सन्ती”
ति । अथ खो आयस्मा आनन्दो ते भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा
20 भगवतो एतमत्थ आरोचेसि ।

(२) पठमपञ्जात्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ
सन्निपातापेत्वा भिक्खू पटिपुच्छि — “सच्च किर, भिक्खवे, भिक्खू भिक्खून
हत्थे चीवर निक्खपित्वा सन्तरुत्तरेन जनपदचारिक पक्कमन्ती” ति ?
“सच्च, भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम ते,
25 भिक्खवे, मोघपुरिसा भिक्खून हत्थे चीवर निक्खपित्वा सन्तरुत्तरेन

१ दय्हति — स्या० । २ गण्हति — स्या० । ३ तानि चीवरानि — स्या० ।

जनपदचारिक पक्कमिस्सन्ति । नेत, भिक्खवे, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ—

१४ “निट्ठितचीवरस्मिं भिक्खुना उब्भत्तस्मिं कठिने एकरत्तं पि चे भिक्खु तिचीवरेण विप्पवसेय्य, निस्सग्गिय पाचित्तिय” ति ।

एवञ्चिद भगवता भिक्खून् सिक्खापद पञ्जत्तं होति ।

5

(३) कोसम्बिय गिलानभिक्खुवत्थु

१५ तेन खो पन समयेन अञ्जतरो भिक्खु कोसम्बिय गिलानो होति । जातका तस्स भिक्खुनो सन्तिके दूत पाहेसु — “आगच्छतु भदन्तो, मय, उपट्ठहिस्सामा” ति । भिक्खू पि एवमाहसु — “गच्छावुसो, जातका त उपट्ठहिस्सन्ती” ति । सो एवमाह — “भगवतावुसो, सिक्खापद पञ्जत्तं — ‘न तिचीवरेण विप्पवसितब्ब’ ति । अहं चम्हि गिलानो । न सक्कोमि तिचीवर आदाय पक्कमितु । नाहं गमिस्सामी” ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसु ।

B 298

10

R 199

(४) अनुपञ्जत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मि कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि — “अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानस्स भिक्खुनो तिचीवरेण अविप्पवाससम्मूर्ति^१ दातु । एव च पन, भिक्खवे, दातब्बा । तेन गिलानेन भिक्खुना सङ्घं उपसङ्गमित्वा एकस उत्तरासङ्गं करित्वा वुड्ढान भिक्खून् पादे वन्दित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो — ‘अहं, भन्ते, गिलानो । न सक्कोमि तिचीवर आदाय पक्कमितु । सोहं, भन्ते, सङ्घं तिचीवरेण अविप्पवाससम्मूर्तिं याचामी’ ति । दुतियं पि याचितब्बा । ततियं पि याचितब्बा । व्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो आपेतब्बो —

15

20

१६ “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो भिक्खु गिलानो । न सक्कोति तिचीवर आदाय पक्कमितु । सो सङ्घं तिचीवरेण अविप्पवाससम्मूर्तिं याचति । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामस्स भिक्खुनो तिचीवरेण अविप्पवाससम्मूर्तिं ददेय्य । एसा जत्ति ।

25

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो भिक्खु गिलानो । न सक्कोति तिचीवर आदाय पक्कमितु । सो सङ्घं तिचीवरेण अविप्पवाससम्मूर्तिं याचति । सङ्घो इत्थन्नामस्स भिक्खुनो तिचीवरेण अविप्पवास-

सम्मुतिं देति । यस्सायस्मतो खमनि इत्थन्नामस्स भिक्खुनो तिचीवरेन अविप्पवाससम्मुतिया दान, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

“दिन्ना सङ्खेन इत्थन्नामस्स भिक्खुनो तिचीवरेन अविप्पवास-
सम्मुति । खमति सङ्खस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी” ति ।

5 एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ —

१७ “निट्ठितचीवरास्मि भिक्खुना उब्भतस्मि कठिने एकरत्त पि चे
भिक्खु तिचीवरेन विप्पवसेय्य, अञ्जात्र भिक्खुसम्मुतिया, निस्सग्गिय
पाचित्तिय” ति ।

(२) विभङ्गो

१८ “निट्ठितचीवरास्मि ति भिक्खुनो चीवर कत वा होति नट्ट वा
10 विनट्ट वा दड्ढ वा चीवरासा वा उपच्छिन्ना ।

99 उब्भतस्मि कठिने ति अट्ठन्न मातिकान अञ्जातराय मातिकाय
उब्भत होति, सङ्खेन वा अन्तरा उब्भत होति ।

एकरत्त पि चे भिक्खु तिचीवरेन विप्पवसेय्या ति सङ्घाटिया वा
उत्तरासङ्गेन वा अन्तरवासकेन वा ।

15 अञ्जात्र भिक्खुसम्मुतिया ति ठपेत्वा भिक्खुसम्मुति ।

निस्सग्गिय होती ति सह अरुणुग्गमना^१ निस्सग्गिय होति ।
निस्सज्जितब्ब सङ्खस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एव च पन, भिक्खवे,
100 निस्सज्जितब्ब पे० इद मे, भन्ते, चीवर^२ रत्तिविप्पवुत्थ अञ्जात्र
भिक्खुसम्मुतिया निस्सग्गिय, इमाह सङ्खस्स निस्सज्जामी ति पे०

20 ददेय्या ति पे० ददेय्यु ति पे० आयस्मतो दम्मी ति ।

१९ गामो एकूपचारो^३ नानूपचारो^४ । निवेसन एकूपचार नानूपचार ।
उदोसितो^५ एकूपचारो^६ नानूपचारो । अट्ठो एकूपचारो नानूपचारो ।
माळो एकूपचारो नानूपचारो । पासादो एकूपचारो नानूपचारो । हम्मिय
एकूपचार नानूपचार । नावा एकूपचारा नानूपचारा । सत्थो एकूपचारा नानू-
25 पचारो । खेत्त एकूपचार नानूपचार । धञ्जाकरण एकूपचार नानूपचार ।
आरामो एकूपचारो नानूपचारो । विहारो एकूपचारो नानूपचारो । रुक्खमूल
एकूपचार नानूपचार । अज्झोकासो एकूपचारो नानूपचारो ।

१ अरुणुग्गमनेन — स्या० । २ तिचीवर — रो० । ३ एकूपचारो — स्या० रो० । ४
नानूपचारो — रो० । ५ उदोसितो — सी०, स्या० रो० । ६ एकूपचारो — रो० । ७ माळो —
सी०, स्या०, रो० ।

२० गामो एकूपचारो नाम एककुलस्स गामो होति परिक्खित्तो च ।
अन्तोगामे चीवर निक्खिपित्वा अन्तोगामे वत्थब्ब । अपरिक्खित्तो होति, यस्मि
घरे चीवर निक्खित्त होति तस्मि घरे वत्थब्ब, हत्थपासा वा न विजहितब्ब ।

२१ नानाकुलस्स गामो होति परिक्खित्तो च । यस्मि घरे चीवर
निक्खित्त होति तस्मि घरे वत्थब्ब सभाये वा द्वारमूले वा, हत्थपासा वा 5
न विजहितब्ब । सभाय गच्छन्तेन हत्थपासे चीवर निक्खिपित्वा सभाये
वा वत्थब्ब द्वारमूले वा, हत्थपासा वा न विजहितब्ब । सभाये चीवर
निक्खिपित्वा सभाये वा वत्थब्ब द्वारमूले वा, हत्थपासा वा न विजहितब्ब ।
अपरिक्खित्तो होति, यस्मि घरे चीवर निक्खित्त होति तस्मि घरे
वत्थब्ब, हत्थपासा वा न विजहितब्ब । 10

२२ एककुलस्स निवेसन होति परिक्खित्त च, नानागब्भा नाना
ओवरका । अन्तोनिवेसने चीवर निक्खिपित्वा अन्तोनिवेसने वत्थब्ब । B 300
अपरिक्खित्त होति, यस्मि गब्भे चीवर निक्खित्त होति तस्मि गब्भे
वत्थब्ब, हत्थपासा वा न विजहितब्ब ।

२३ नानाकुलस्स निवेसन होति परिक्खित्त च, नानागब्भा नाना- 15
ओवरका । यस्मि गब्भे चीवर निक्खित्त होति तस्मि गब्भे वत्थब्ब द्वारमूले
वा, हत्थपासा वा न विजहितब्ब । अपरिक्खित्त होति, यस्मि गब्भे चीवर
निक्खित्त होति तस्मि गब्भे वत्थब्ब, हत्थपासा वा न विजहितब्ब ।

२४ एककुलस्स उदोसितो होति परिक्खित्तो च, नानागब्भा नाना- R 201
ओवरका । अन्तोउदोसित चीवर निक्खिपित्वा अन्तोउदोसिते वत्थब्ब । 20
अपरिक्खित्तो होति, यस्मि गब्भे चीवर निक्खित्त होति तस्मि गब्भे
वत्थब्ब, हत्थपासा वा न विजहितब्ब ।

२५ नानाकुलस्स उदोसितो होति परिक्खित्तो च, नानागब्भा
नानाओवरका । यस्मि गब्भे चीवर निक्खित्त होति तस्मि गब्भे वत्थब्ब
द्वारमूले वा, हत्थपासा वा न विजहितब्ब । अपरिक्खित्तो होति, यस्मि गब्भे 25
चीवर निक्खित्त होति तस्मि गब्भे वत्थब्ब, हत्थपासा वा न विजहितब्ब ।

२६ एककुलस्स अट्ठो होति, अन्तोअट्ठे चीवर निक्खिपित्वा
अन्तोअट्ठे वत्थब्ब । नानाकुलस्स अट्ठो होति, नानागब्भा नानाओवरका ।
यस्मि गब्भे चीवर निक्खित्त होति तस्मि गब्भे वत्थब्ब द्वारमूले वा,
हत्थपासा वा न विजहितब्ब । 30

२७ एककुलस्स माळो होति, अन्तोमाळे चीवर निक्खिपित्वा
अन्तोमाळे वत्थब्ब । नानाकुलस्स माळो होति नानागब्भा नानाओवरका,

यस्मि गब्धे चीवर निक्खित्तं होति तस्मि गब्धे वत्थब्बं द्वारमूले वा, हत्थपासा वा न विजहितब्बं ।

२८ एककुलस्स पासादो होति, अन्तोपासादे चीवर निक्खपित्वा अन्तोपासादे वत्थब्बं । नानाकुलस्स पासादो होति, नानागब्भा नाना-
301 ओवरका । यस्मि गब्धे चीवर निक्खित्तं होति तस्मि गब्धे वत्थब्बं
5 द्वारमूले वा, हत्थपासा वा न विजहितब्बं ।

२९ एककुलस्स हम्मियं होति । अन्तोहम्मिये चीवर निक्ख-
पित्वा अन्तोहम्मिये वत्थब्बं । नानाकुलस्स हम्मियं होति, नानागब्भा
नानाओवरका । यस्मि गब्धे चीवर निक्खित्तं होति तस्मि गब्धे वत्थब्बं
10 द्वारमूले वा, हत्थपासा वा न विजहितब्बं ।

३० एककुलस्स नावा होति । अन्तोनावाय चीवर निक्खपित्वा
अन्तोनावाय वत्थब्बं । नानाकुलस्स नावा होति नानागब्भा नानाओवरका ।
यस्मि ओवरके चीवर निक्खित्तं होति तस्मि ओवरके वत्थब्बं, हत्थपासा
वा न विजहितब्बं ।

३१ एककुलस्स सत्थो होति । सत्थे चीवर निक्खपित्वा पुरतो वा
पच्छतो वा सत्तम्भन्तरा न विजहितब्बा, पस्सतो अम्भन्तरं न विजहितब्बं ।
नानाकुलस्स सत्थो होति, सत्थे चीवर निक्खपित्वा हत्थपासा न विजहितब्बं ।

३२ एककुलस्स खेत्तं होति परिक्खित्तं च । अन्तोखेत्ते चीवर
निक्खपित्वा अन्तोखेत्ते वत्थब्बं । अपरिक्खित्तं होति, हत्थपासा न
20 विजहितब्बं । नानाकुलस्स खेत्तं होति परिक्खित्तं च । अन्तोखेत्ते चीवर
निक्खपित्वा द्वारमूले वा वत्थब्बं हत्थपासा वा न विजहितब्बं ।
अपरिक्खित्तं होति, हत्थपासा न विजहितब्बं ।

३३ एककुलस्स धञ्जकरणं होति परिक्खित्तं च । अन्तोधञ्ज-
करणे चीवर निक्खपित्वा अन्तोधञ्जकरणे वत्थब्बं । अपरिक्खित्तं होति,
25 हत्थपासा न विजहितब्बं । नानाकुलस्स धञ्जकरणं होति परिक्खित्तं
च । अन्तोधञ्जकरणे चीवर निक्खपित्वा द्वारमूले वा वत्थब्बं, हत्थपासा
वा न विजहितब्बं । अपरिक्खित्तं होति, हत्थपासा न विजहितब्बं ।

३४ एककुलस्स आरामो होति परिक्खित्तो च । अन्तोआरामे चीवर
निक्खपित्वा अन्तोआरामे वत्थब्बं । अपरिक्खित्तो होति, हत्थपासा न
30 विजहितब्बं । नानाकुलस्स आरामो होति परिक्खित्तो च । अन्तोआरामे
चीवर निक्खपित्वा द्वारमूले वा वत्थब्बं, हत्थपासा वा न विजहितब्बं ।
अपरिक्खित्तो होति, हत्थपासा न विजहितब्बं ।

३५ एककुलस्स विहारो होति परिकिखत्तो च । अन्तोविहारे चीवर निक्खिपित्वा अन्तोविहारे वत्थब्ब । अपरिकिखत्तो होति, यस्मि विहारे चीवर निक्खित्त होति तस्मि विहारे वत्थब्ब, हत्थपासा वा न विजहितब्ब । नानाकुलस्स विहारो होति परिकिखत्तो च । यस्मि विहारे चीवर निक्खित्त होति तस्मि विहारे वत्थब्ब द्वारमूले वा, हत्थपासा वा न विजहितब्ब । अपरि- 5
किखत्तो होति, यस्मि विहारे चीवर निक्खित्त होति तस्मि विहारे वत्थब्ब, हत्थपासा वा न विजहितब्ब ।

३६ एककुलस्स रुक्खमूल होति, य मज्झन्धिके^१ काले समन्ता छाया फरति, अन्तोछायाय चीवर निक्खिपित्वा अन्तोछायाय वत्थब्ब । नानाकुलस्स रुक्खमूल होति, हत्थपासा न विजहितब्ब । 10

अज्झोकासो एकूपचारो^२ नाम अगामके अरज्जे समन्ता सत्तम्भन्तरा एकूपचारो, ततो पर नानूपचारो ।

३७ विप्पवुत्थे विप्पवुत्थसञ्जी अञ्जत्र भिक्खुसम्मूतिया, निस्सगिय पाचित्तिय । विप्पवुत्थे वेमेतिको, अञ्जत्र भिक्खुसम्मूतिया, निस्सगिय पाचित्तिय । विप्पवुत्थे अविप्पवुत्थसञ्जी, अञ्जत्र भिक्खुसम्मूतिया, 15
निस्सगिय पाचित्तिय । अप्पच्चुद्धे पच्चुद्धसञ्जी पे० अविस्सज्जिते विस्सज्जितसञ्जी पे० अनट्ठे नट्ठसञ्जी पे० अविनट्ठे विनट्ठसञ्जी पे० अदड्ढे दड्ढसञ्जी पे० अविलुत्ते विलुत्तसञ्जी, अञ्जत्र भिक्खुसम्मूतिया, निस्सगिय पाचित्तिय ।

निस्सगियचीवर अनिस्सज्जित्वा परिभुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स । 20
अविप्पवुत्थे विप्पवुत्थसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । अविप्पवुत्थे वेमेतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । अविप्पवुत्थे अविप्पवुत्थसञ्जी, अनापत्ति ।

३८ अनापत्ति अन्तोअरुणे पच्चुद्धरति, विस्सज्जेति, नस्सति, विनस्सति, ड्य्हति, अच्छिन्दित्वा गण्हन्ति, विस्सास गण्हन्ति, भिक्खुसम्मू- 25
तिया, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

—०—

§ ३ ततियनिस्सगिय

(अकालुप्पन्नचीवरनिक्खिपने)

(१) अकालुप्पन्नचीवरवत्थु

३९ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो

१ मज्झन्तिके - सी०, स्या०, रो० । २ एकूपचारो नानूपचारो - स्या० ।

13

अकालचीवर उप्पन्न^१ होति । तस्स त चीवर कयिरमान नप्पहोति । अथ खो
सो भिक्खु त चीवर उस्सापेत्वा पुनप्पुन विमज्जति । अद्दसा खो भगवा सेना-
सनचारिक आहिण्डन्तो त भिक्खु त चीवर उस्सापेत्वा पुनप्पुन विमज्जन्त ।
दिस्वान येन सो भिक्खु तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा त भिक्खु एतदवोच-

- 5 “किस्स त्व, भिक्खु, इम चीवर उस्सापेत्वा पुनप्पुन विमज्जसी” ति ?
“इद मे, भन्ते, अकालचीवर उप्पन्न । कयिरमान नप्पहोति । तेनाह इम
चीवर उस्सापेत्वा पुनप्पुन विमज्जामी” ति । “अत्थि पन ते, भिक्खु,
चीवरपच्चासा” ति ? “अत्थि, भगवा” ति । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने
एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा, भिक्खू आमन्तेसि - “अनुजानामि,
10 भिक्खवे, अकालचीवर पटिग्गहेत्वा चीवरपच्चासा^२ निक्खिपितु” ति ।

- ४० तेन खो पन समयेन भिक्खू - “भगवता अनुञ्जात अकाल-
चीवर पटिग्गहेत्वा चीवरपच्चासा निक्खिपितु” ति अकालचीवरानि^३
पटिग्गहेत्वा अतिरेकमास निक्खिपन्ति । तानि चीवरानि चीवरवसे भण्डिका-
बद्धानि तिट्ठन्ति । अद्दसा खो आयस्मा आनन्दो सेनासनचारिक आहिण्डन्तो
15 तानि चीवरानि चीवरवसे भण्डिकाबद्धानि तिट्ठन्ते^४ । दिस्वान भिक्खू
आमन्तेसि - “कस्सिमानि, आवुसो, चीवरानि चीवरवसे भण्डिकाबद्धानि
तिट्ठन्ती” ति ? “अम्हाक, आवुसो, अकालचीवरानि^५ चीवरपच्चासा निक्खि-
त्तानी” ति । “कीवचिर पनावुसो, इमानि चीवरानि निक्खित्तानी” ति ?
“अतिरेकमास, आवुसो” ति । आयस्मा आनन्दो उज्झायति खिय्यति
20 विपाचेति - “कथ हि नाम भिक्खू अकालचीवर पटिग्गहेत्वा अतिरेकमास
निक्खिपिस्सन्ती” ति । अथ खो आयस्मा आनन्दो ते भिक्खू अनेकपरियायेन
विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसि ।

(२) पञ्जात्ति

- अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ
सन्निपातापेत्वा भिक्खू पटिपुच्छि - “सच्च किर, भिक्खवे, भिक्खू अकाल-
25 चीवर पटिग्गहेत्वा अतिरेकमास निक्खिपन्ती” ति ? “सच्च, भगवा”
ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम ते, भिक्खवे, मोघ-
पुरिसा अकालचीवर पटिग्गहेत्वा अतिरेकमास निक्खिपिस्सन्ति । नेत,

१ उपन - सी० । २ चीवरपच्चासाय - स्या० । ३ अकालचीवर - स्या० । ४
ठितानि - स्या० । ५ इमानि अकालचीवरानि - स्या० ।

भिक्षवे, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्षवे, इम
सिक्खापद उद्दिसेय्याथ —

४१ “निट्ठितचीवरस्मिं भिक्षुना उब्भत्तस्मिं कठिने भिक्षुनो B 304
पनेव अकालचीवर उप्पज्जेय्य, आकङ्खमानेन भिक्षुना पटिग्गहेतब्ब । पटिग्ग-
हेत्वा खिप्पमेव कारेतब्ब । नो चस्स पारिपूरि, मासपरम तेन भिक्षुना 5
त चीवर निक्खिपितब्ब ऊनस्स पारिपूरिया सत्तिया पच्चासाय । ततो चे
उत्तरि^१ निक्खिपेय्य, सत्तिया पि पच्चासाये, निस्सग्गिय पाचित्तिय” ति ।

(३) विभङ्गो

४२ निट्ठितचीवरस्मिं^२ ति भिक्षुनो चीवर कत वा होति नट्ठ R 204
वा विनट्ठ वा दड्ढ वा चीवरासा वा उपच्छिन्ना ।

उब्भत्तस्मिं कठिने^३ ति अट्ठन्न मातिकान अञ्जतराय मातिकाय 10
उब्भत होति, सङ्खेने वा अन्तरा उब्भत होति ।

अकालचीवर नाम अनत्थते कठिने एकादसमासे उप्पन्न,
अत्थते कठिने सत्तमासे उप्पन्न, काले पि आदिस्स दिन्न, एत अकाल-
चीवर नाम ।

उप्पज्जेय्या ति उप्पज्जेय्य सङ्खतो वा गणतो वा जातितो वा 15
मित्ततो वा पसुकूल^४ वा अत्तनो वा धनेन ।

आकङ्खमानेना ति इच्छमानेन पटिग्गहेतब्ब ।

पटिग्गहेत्वा खिप्पमेव कारेतब्ब ति दसाहा कारेतब्ब ।

नो चस्स पारिपूरी ति कयिरमान नप्पहोति ।

मासपरम तेन भिक्षुना त चीवर निक्खिपितब्ब ति मासपरमता 20
निक्खिपितब्ब ।

ऊनस्स पारिपूरिया ति ऊनस्स पारिपूरत्थाय ।

सत्तिया पच्चासाया ति पच्चासा होति सङ्खतो वा गणतो वा
जातितो वा मित्ततो वा पसुकूल वा अत्तनो वा धनेन ।

ततो चे उत्तरि निक्खिपेय्य सत्तिया पि पच्चासाया ति तदहुप्पन्ने 25
मूलचीवरे पच्चासाचीवर उप्पज्जति, दसाहा कारेतब्ब । द्वीहुप्पन्न
मूलचीवरे पच्चासा चीवर उप्पज्जति, दसाहा कारेतब्ब । तीहुप्पन्ने
मूलचीवरे पे० चतूहुप्पन्ने पञ्चाहुप्पन्ने छाहुप्पन्ने सत्ता-

१ उत्तरि — सी० स्या०, रो० । २ निट्ठितचीवरस्मिं भिक्षुना — स्या० । ३ कठिने —
म० । ४ पसुकूलतो — स्या० ।

305

हुप्पन्ने अट्टाहुप्पन्ने नवाहुप्पन्ने दसाहुप्पन्ने मूलचीवरे पच्चासा-
चीवर उप्पज्जति, दसाहा कारेतब्ब । एकादसे उप्पन्ने पे० द्वादसे उप्पन्ने
तेरसे उप्पन्ने चुद्दसे उप्पन्ने पन्नरसे उप्पन्ने सोळसे उप्पन्ने
सत्तरसे उप्पन्ने अट्टारसे उप्पन्ने एकूनवीसे उप्पन्ने बीसे उप्पन्ने
5 मूलचीवरे पच्चासाचीवर उप्पज्जति, दसाहा कारेतब्ब । एकवीसे उप्पन्ने
मूलचीवरे पच्चासाचीवर उप्पज्जति, नवाहा कारेतब्ब । द्वावीसे उप्पन्ने
पे० तेवीसे उप्पन्ने चतुवीसे उप्पन्ने पञ्चवीसे उप्पन्ने छब्बीसे
उप्पन्ने सत्तवीसे उप्पन्ने अट्ठवीसे उप्पन्ने एकूनतिसे उप्पन्ने मूल
चीवरे पच्चासाचीवर उप्पज्जति, एकाह^१ कारेतब्ब तिसे उप्पन्ने मूलचीवरे

10 पच्चासाचीवर उप्पज्जति, तदहेव अधिट्ठातब्ब विकप्पेतब्ब विस्स-
ज्जेतब्ब । नो चे अधिट्ठेय्य वा विकप्पेय्य वा विस्सज्जेय्य वा एकतिसे
205 अरुणुगमने निस्सगिय होति । निस्सज्जितब्ब सङ्खस्स वा गणस्स वा पुग-
लस्स वा । एव च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्ब पे० इद मे, भन्ते,
अकालचीवर मासातिक्कन्त निस्सगिय, इमाह सङ्खस्स निस्सज्जामी
15 ति पे० ददेय्या ति पे० ददेय्यु ति पे० आयस्मतो दम्मी ति ।

विसभागे उप्पन्ने मूलचीवरे पच्चासाचीवर उप्पज्जति, रत्तियो
च सेसा होन्ति, न अकामा कारेतब्ब ।

४३ मासातिक्कन्ते अतिक्कन्तसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय ।
मासातिक्कन्ते वेमतिको पे० मासातिक्कन्ते अनतिक्कन्तसञ्जी पे०
20 अनधिट्ठिते अधिट्ठितसञ्जी पे० अविकप्पिते विकप्पितसञ्जी पे०
अविस्सज्जिते विस्सज्जितसञ्जी पे० अनट्ठे नट्टसञ्जी पे०
अविनट्ठे विनट्टसञ्जी पे० अदड्ढे दड्ढसञ्जी पे० अविलुत्ते
विलुत्तसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय ।

निस्सगिय चीवर अनिस्सज्जित्वा परिभुज्जति, आपत्ति दुक्कटस्स ।
25 मासानतिक्कन्ते अतिक्कन्तसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । मासानतिक्कन्ते वेम-
तिको, आपत्ति दुक्कटस्स । मासानतिक्कन्ते अनतिक्कन्तसञ्जी, अनापत्ति ।

४४ अनापत्ति अन्तोमासे अधिट्ठेति, विकप्पेति, विस्सज्जेति,
नस्सति, विनस्सति, डय्हति^२, अच्छिन्दित्वा गण्हन्ति^३, विस्सास गण्हन्ति,
उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

—o—

§ ४ चतुर्थनिस्तगिय

(पुराणचीवरधोवापने)

(१) उदायिभिक्षुवत्थु

४५ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने
 अनाथपिण्डकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मतो उदायिस्स
 पुराणदुतियिका भिक्षुनीसु पब्बजिता होति । सा^१ आयस्मतो उदायिस्स
 सन्तिके अभिक्खण आगच्छति । आयस्मां पि उदायी तस्सा भिक्षुनिया
 सन्तिके अभिक्खण गच्छति । तेन खो पन समयेन आयस्मा उदायी^५
 तस्सा भिक्षुनिया सन्तिके भत्तविस्सग्ग करोति । अथ खो आयस्मा उदायी
 पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन सा भिक्षुनी तेनुपसङ्गमि,
 उपसङ्गमित्वा तस्सा भिक्षुनिया पुरतो अङ्गजात विवरित्वा आसने निसीदि ।
 सा पि खो भिक्षुनी आयस्मतो उदायिस्स पुरतो अङ्गजात विवरित्वा आसने
 निसीदि । अथ खो आयस्मा उदायी सारत्तो^२ तस्सा भिक्षुनिया अङ्गजात^{१०}
 उपनिज्झायि । तस्स^३ असुचि मुच्चि । अथ खो आयस्मा उदायी त भिक्षुनि,
 एतदवोच — “गच्छ, भगिनि, उदक आहर, अन्तरवासक धोविस्सामी” ति ।
 “आहरय्य, अहमेव धोविस्सामी” ति त^४ असुचि एकदेस मुखेन अग्गहेसि^{१५}
 एकदेस अङ्गजाते पक्खिपि । सा तेन गब्भ गण्हि । भिक्षुनियो एव-
 माहसु — “अब्रह्मचारिनी अय भिक्षुनी, गब्भिनी” ति । “नाह, अय्ये,
 अब्रह्मचारिनी” ति भिक्षुनीन^५ एतमत्थ आरोचेसि । भिक्षुनियो उज्झायन्ति
 खिय्यन्ति विपाचेन्ति — “कथ हि नाम अय्यो उदायी भिक्षुनिया पुराणचीवर
 धोवापेस्सती” ति । अथ खो ता भिक्षुनियो भिक्खून् एतमत्थ आरोचेसु ।
 ये ते भिक्खू अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति — “कथ
 हि नाम आयस्मा उदायी भिक्षुनिया पुराणचीवर धोवापेस्सती” ति । अथ^{२०}
 खो ते भिक्खू आयस्मन्त उदायि अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ
 आरोचेसु

B 306

R 206

(२) पञ्जाति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्षुसङ्घ सन्नि-
 पातापेत्वा आयस्मन्त उदायि पटिपुच्छि — “सच्च किर त्व, उदायि, भिक्ख-

१ सा भिक्षुनी — स्या० । २ सारत्तो व — स्या० । ३ तस्स अङ्गजाततो — स्या० । ४
 स्या० पोत्थके “अथ खो सा भिक्षुनी तस्स त” इति पाठो दिस्सति । ५ अथ खो सा भिक्षुनी
 भिक्षुनीन — स्या० ।

निया पुराणचीवर धोवापेसी” ति ? “सच्च, भगवा” ति । “आतिका ते, उदायि, अञ्जातिका” ति ? “अञ्जातिका, भगवा” ति । “अञ्जा तको, मोघपुरिस^१, अञ्जातिकाय न जानाति पतिरूप^२ वा अप्पतिरूप वा षासादिक वा अपासादिक वा । तत्थ नाम त्व, मोघपुरिस, अञ्जा 5 तिकाय भिक्खुनिया पुराणचीवर धोवापेस्ससि । नेत, मोघपुरिस, अप्प सन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ—

07

४६ “यो पन भिक्खु अञ्जातिकाय भिक्खुनिया पुराणचीवर धोवापेय्य वा रजापेय्य वा आकोटापेय्य वा, निस्सगिय पाचित्तिय” ति ।

(३) विभङ्गो

10

४७ यो पना ति यो यादिसो पे० भिक्खू ति पे० अय इमस्मि अत्थे अधिपेतो भिक्खू ति ।

अञ्जातिका नाम मातितो वा पितितो वा याव सत्तमा पितामह-युगा असम्बद्धा ।

भिक्खुनी नाम उभतोसङ्घे उपसम्पन्ना ।

15

पुराणचीवर नाम सकिं निवत्थ पि सकिं पारुत पि ।

धोवा ति आणापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । धोत निस्सगिय होति । रजा ति आणापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । रत्त निस्सगिय होति । आकोटेही ति आणापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । सकिं पाणिप्पहार वा मुग्गरप्पहार वा दिन्ने निस्सगिय होति । निस्सज्जितब्ब सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा ।

20

एव च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्ब पे० इदं मे, भन्ते, पुराणचीवर अञ्जातिकाय भिक्खुनिया धोवापित निस्सगिय । इमाह सङ्घस्स निस्स-ज्जामी ति पे० ददेय्या ति पे० ददेय्यु ति पे० आयस्मतो दम्मी ति ।

207

४८ अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी पुराणचीवर धोवापेति, 25 निस्सगिय पाचित्तिय । अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी पुराणचीवर धोवापेति रजापेति, निस्सगियेन आपत्ति दुक्कटस्स । अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी पुराणचीवर धोवापेति आकोटापेति, निस्सगियेन आपत्ति दुक्कटस्स । अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी पुराणचीवर धोवापेति रजापेति आकोटापेति, निस्सगियेन आपत्ति द्विन्न दुक्कटान ।

अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी पुराणचीवर रजापेति, निस्सग्गिय पाचित्तिय । अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी पुराणचीवर रजापेति आकोटा पेति, निस्सग्गियेन आपत्ति दुक्कटस्स । अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी पुराणचीवर रजापेति धोवापेति, निस्सग्गियेन आपत्ति दुक्कटस्स । अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी पुराणचीवर रजापेति आकोटापेति 5 धोवापेति, निस्सग्गियेन आपत्ति द्विन्न दुक्कटान ।

अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी पुराणचीवर आकोटापेति, निस्सग्गिय पाचित्तिय । अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी पुराणचीवर आकोटापेति धोवापेति, निस्सग्गियेन आपत्ति दुक्कटस्स । अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी पुराणचीवर आकोटापेति रजापेति, निस्सग्गियेन आपत्ति 10 दुक्कटस्स । अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी पुराणचीवर आकोटापेति धोवापेति रजापेति, निस्सग्गियेन आपत्ति द्विन्न दुक्कटान ।

B 308

अञ्जातिकाय वेमतिको पे० अञ्जातिकाय जातिकसञ्जी पे० अञ्जस्स पुराणचीवर धोवापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । निसीदन- पच्चत्थरण धोवापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । एकतोउपसम्पन्नाय धोवापेति, 15 आपत्ति दुक्कटस्स । जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । जातिकाय वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । जातिकाय जातिकसञ्जी, अनापत्ति ।

४६ अनापत्ति जातिकाय धोवन्तिया अञ्जातिका दुतिया होति, अवुत्ता धोवति, अपरिभुत्त धोवापेति, चीवर ठपेत्वा अञ्ज परिक्र्खार 20 धोवापेति, सिक्खमानाय, सामणेरिया, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मि- कस्सा ति ।

--०--

§ ५ पञ्चमनिस्सग्गिय

(अञ्जातिकाचीवरपटिग्गणे)

(१) उप्पलवण्णाभिक्षुनीवत्थु

५० तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दक- निवापे । तेन खो पन समयेन उप्पलवण्णा भिक्षुनी सावत्थिय विहरति । अथ खो उप्पलवण्णा भिक्षुनी पुब्बहूसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय 25 R 208 सावत्थि पिण्डाय पाविसि । सावत्थिय पिण्डाय चरित्वा पच्छाभत्त पिण्ड-

309

- पातप्पटिककन्ता^१ येन अन्धवन तेनुपसङ्कमि दिवाविहाराय । अन्धवन अज्झो-
गाहेत्वा अज्जातरस्मि रुक्खमूले दिवाविहार निसीदि । तेन खो पन समयेन
चोरा कतकम्मा गावि वधित्वा मस गहेत्वा अन्धवन पविसिसु । अहसा खो
चोरगामणिको उप्पलवण्ण भिक्खुनि अज्जातरस्मि रुक्खमूले दिवाविहार
5 निसिन्न । दिस्वानस्स एतदहोसि - “सचे मे पुत्तभातुका^२ पस्सिस्सन्ति
विहेठिस्सन्ति इम भिक्खुनि” ति अज्जेन मग्गेन अगमासि । अथ खो सो
चोरगामणिको मसे पक्के वरमसानि गहेत्वा पण्णपुट^३ बन्धित्वा
उप्पलवण्णाय भिक्खुनिया अविदूरे रुक्खे आलगेत्वा - “यो पस्सति
समणो वा ब्राह्मणो वा दिन्न येव हरतू” ति, वत्वा पक्कामि । अस्सोसि
10 खो उप्पलवण्णा भिक्खुनी समाधिम्हा वुट्ठित्वा तस्स चोरगामणिकस्स इम
वाच भासमानस्स । अथ खो उप्पलवण्णा भिक्खुनी त मस गहेत्वा उपस्सय
अगमासि । अथ खो उप्पलवण्णा भिक्खुनी तस्सा रत्तिया अच्चयेन त
मस सम्पादेत्वा उत्तरासङ्गेन भण्डिक बन्धित्वा वेहास अभुगन्त्वा
वेळुवने पच्चुट्ठासि ।
- 15 तेन खो पन समयेन भगवा गाम पिण्डाय पविट्ठो होति । आयस्मा
उदायी^४ ओहिय्यको^५ होति विहारपालो । अथ खो उप्पलवण्णा भिक्खुनी
येनायस्मा उदायी तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त उदायि
एतदवोच - “कह, भन्ते, भगवा” ति ? “पविट्ठो, भगिनि, भगवा गाम
पिण्डाया” ति । “इम, भन्ते, मस भगवतो देही” ति । “सन्तप्पितो
20 तया^६, भगिनि, भगवा मसेन । सचे मे त्व अन्तरवासक ददेय्यासि, एव
अह पि सन्तप्पितो भवेय्य अन्तरवासकेना” ति । “मय खो, भन्ते,
मातुगामा नाम किच्छलाभा । इद च मे अन्तिम पच्चम चीवर । नाह
दस्सामी” ति । “सेय्यथापि, भगिनि, पुरिसो हत्थि दत्वा कच्छे सज्जेय्य^७
एवमेव खो त्व भगिनि भगवतो मस दत्वा मयि अन्तरवासके^८ सज्जसी^९”
25 ति । अथ खो उप्पलवण्णा भिक्खुनी आयस्मता उदायिना निप्पीळियमाना
अन्तरवासक दत्वा उपस्सय अगमासि । भिक्खुनियो उप्पलवण्णाय
भिक्खुनिया पत्तचीवर पटिगण्हन्तियो^{१०} उप्पलवण्ण भिक्खुनि एतदवोचु - “कह

१ पिण्डपातटिककन्ता - सी०, स्या०, रो० । २ पुत्तभातिका - स्या० । ३ पण्णन पुट -
स्या० । ४ उदायि - स्या०, रो० । ५ ओहिय्यको - स्या० । ६ ते - स्या० । ७ विस्स
ज्जेय्य - स्या० । ८ अन्तरवामक - सी०, स्या० रो० । ९ विस्सज्जेसी - स्या०, न सज्जसी - सी०
रो० । १० पटिगण्हन्तियो - रो० ।

पटिगगहेतु । एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ ।

५३ “यो पन भिक्खु अञ्जातिकाय भिक्खुनिया हत्थतो चीवर पटिगगहेय्य, अञ्जात्र पारिवत्तका, निस्सगिय पाचित्तिय” ति ।

(४) विभङ्गो

५४ यो पना ति यो यादिसो पे० भिक्खू ति पे० अय
5 इमस्मि अत्थे अविप्पेतो भिक्खू ति ।

अञ्जातिका नाम मातितो वा पितितो वा याव सत्तमा पितामहयुगा
असम्बद्धा ।

भिक्खुनी नाम उभतोसङ्घे उपसम्पन्ना ।

11,
10

चीवर नाम छन्न चीवरान अञ्जातर चीवर विकप्पनुपग पच्छिम ।

10 अञ्जात्र पारिवत्तका ति ठपेत्वा पारिवत्तक ।

पटिगगहाति, पयोगे दुक्कट । पटिलाभेन निस्सगिय होति ।
निस्सज्जितब्ब सङ्घस्स वा गणस्स वा पुगलस्स वा । एव च पन, भिक्खवे,
निस्सज्जितब्ब पे० इद मे, भन्ते, चीवर अञ्जातिकाय भिक्खुनिया
हत्थतो पटिगगहित, अञ्जात्र पारिवत्तका, निस्सगिय । इमाह सङ्घस्स
15 निस्सज्जामी ति पे० ददेय्या ति पे० ददेय्यु ति पे० आयस्मतो
दम्मी ति ।

५५ अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी चीवर^१ पटिगगहाति,
अञ्जात्र पारिवत्तका, निस्सगिय पाचित्तिय । अञ्जातिकाय वेमतिको
चीवर पटिगगहाति, अञ्जात्र पारिवत्तका, निस्सगिय पाचित्तिय ।
20 अञ्जातिकाय आतिकसञ्जी चीवर पटिगगहाति, अञ्जात्र पारिवत्तका,
निस्सगिय पाचित्तिय ।

एकतोउपसम्पन्नाय हत्थतो चीवर पटिगगहाति, अञ्जात्र पारि-
वत्तका, आपत्ति दुक्कटस्स । आतिकाय अञ्जातिकसञ्जी, आपत्ति दुक्क-
टस्स । आतिकाय वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । आतिकाय आतिक-
25 सञ्जी, अनापत्ति ।

५६ अनापत्ति आतिकाय, पारिवत्तक परित्तेन वा विपुल, विपुलेन
वा परित्त, भिक्खु विस्सास गणहाति, तावकालिक गणहाति, चीवर ठपेत्वा
अञ्ज परिक्खार गणहाति, सिक्खमानाय, सामणेरिया, उम्मत्तकस्स, आदि-
कम्मिकस्सा ति ।

१ हत्थतो चीवर - स्या० ।

§ ६ छट्ठनिस्सग्गिय

(अञ्जातक चीवरविञ्जापने)

(१) उपनन्दभिक्षुवत्थु

५७ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ-
 पिण्डकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा उपनन्दो सक्कपुत्तो पट्टो^१
 होति धम्मि कथ कातु । अथ खो अञ्जातरो सेट्ठिपुत्तो येनायस्मा उपनन्दो सक्क-
 पुत्तो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त उपनन्द सक्कपुत्त अभिवादेत्वा B 312
 एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्न खो त सेट्ठिपुत्त आयस्मा उपनन्दो 5
 सक्कपुत्तो धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहसेसि ।
 अथ खो सो सेट्ठिपुत्तो आयस्मता उपनन्देन सक्कपुत्तेन धम्मिया कथाय
 सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहसितो आयस्मन्त उपनन्द
 सक्कपुत्त एतदवोच — “वदेय्याथ, भन्ते, येन अत्थो । पटिबला मय अय्यस्स
 दातु यदिद चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खार” ति । 10
 “सच्चे मे त्व, आवुसो, दातुकामोसि, इतो एक साटक देही” ति ।
 “अम्हाक^२ खो, भन्ते, कुलपुत्तान किस्मि विय एकसाटक गन्तु । आगमेहि^३,
 भन्ते, याव घर गच्छामि । घर गतो इतो वा एक साटक पहिणिस्सामि
 इतो वा सुन्दरतर” ति । दुतिय पि पे० इतो वा सुन्दरतर ति ।
 ततिय पि खो आयस्मा उपनन्दो पे० इतो वा सुन्दरतर ति । 15
 “कि पन तया, आवुसो, अदातुकामेन पवारितेन य त्व पवारेत्वा न
 देसी” ति ।

अथ खो सो सेट्ठिपुत्तो आयस्मता उपनन्देन सक्कपुत्तेन निप्पीळिय-
 मानो एक साटक दत्वा अगमासि । मनुस्सा त सेट्ठिपुत्त^४ एतदवोचु —
 “किस्स त्व अय्यो^५ एकसाटको आगच्छसी” ति ? अथ खो सो सेट्ठिपुत्तो 20
 तेस मनुस्सान एतमत्थ आरोचेसि । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति
 विपाचेन्ति — “महिच्छा इमे समणा सक्कपुत्तिया असन्तुट्ठा । नयिमेस^६
 सुकरा धम्मनिमन्तना पि कातु । कथ हि नाम सेट्ठिपुत्तेन धम्मनिमन्तनाय
 कथिरमानाय साटक गहेस्सन्ती” ति । अस्सोसु खो भिक्खू तेस मनुस्सान
 उज्झायन्तान खिय्यन्तान विपाचेन्तान । ये ते भिक्ख अप्पिच्छा 25

R 211

B 313

१ पट्टो — स्या०, रो० । २-२ रो० पोत्थके नत्थि । ३ आगमेथ — स्या० । ४
 सेट्ठिपुत्त पस्सित्वा — सी० स्या०, रो० । ५ अय्य — स्या० । ६ नयिमे — स्या० । ७ धम्म-
 निमन्तनाय — स्या० ।

पे० त उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति - “कथं हि नाम आयस्मा उपनन्दो सकयपुत्तो सेट्ठिपुत्त चीवर विज्जापेस्सती” ति । अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्त उपनन्द सकयपुत्त अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसु ।

(२) पठमपञ्जात्ति

- 5 अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्त उपनन्द सकयपुत्त पटिपुच्छि - “सच्च किर त्व, उपनन्द, सेट्ठिपुत्त चीवर विज्जापेसी” ति ? “सच्च, भगवा” ति । “ज्जातको ते, उपनन्द, अज्जातको” ति ? “अज्जातको, भगवा” ति । “अज्जातको, मोघपुरिस, अज्जातकस्स न जानाति पतिरूप वा अप्पतिरूप
- 10 वा सन्त वा असन्त वा । तत्थ नाम त्व, मोघपुरिस, अज्जातक सेट्ठिपुत्त चीवर विज्जापेस्ससि । नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापद उद्दिसेय्याथ -
- ५८ “यो पन भिक्खु अज्जातक गहपतिं वा गहपतानिं वा चीवर विज्जापेय्य, निस्संगिय पाचित्ति” ति ।
- 15 एवञ्चिद भगवता भिक्खून सिक्खापद पञ्चत्तं होति ।

(३) यथानगाव भिक्खुसावत्थिगमनवत्थु

- 12 ५९ तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू साकेता सावत्थि अद्धानमग्गपटिपन्ना^१ होन्ति । अन्तरामग्गे चोरा निक्खमित्वा ते भिक्खू अच्छिन्दिसु । अथ खो ते भिक्खू - “भगवता पटिक्खित्तं अज्जातक गहपतिं वा गहपतानिं वा चीवर विज्जापेतु” ति, कुक्कुक्कायन्ता न विज्जा-
- 20 पेसु । यथानगाव सावत्थि गन्त्वा भिक्खू अभिवादेन्ति । भिक्खू एवमाहसु - “सुन्दरा खो इमे, आवुसो, आजीवका ये इमे भिक्खूसु^२ अभिवादेन्ती” ति । ते एवमाहसु - “न मय, आवुसो, आजीवका, भिक्खू मय” ति । भिक्खू आयस्मन्त उपालि एतदवोचु - “इद्धावुसो उपालि, इमे अनुयुज्जाही” ति । अथ खो आयस्मता^३ उपालिना अनुयुज्जियमाना ते भिक्खू एतमत्थं आरो-
- 25 चेसु । अथ खो आयस्मा उपालि ते भिक्खू अनुयुज्जित्वा भिक्खू एतदवोच - “भिक्खू इमे, आवुसो । देथ नेस^४ चीवरानी” ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति - “कथं हि

१ अद्धानमग्गपटिपन्ना - सी०, स्या०, रो० । २ भिक्खू - स्या०, रो० । ३ ते भिक्खू आयस्मता - स्या० । ४ तेस - स्या० ।

नाम भिक्खू नग्गा आगच्छिस्सन्ति । ननु नाम तिणेन वा पण्णेन वा पटिच्छादेत्वा आगन्तब्ब” ति । अथ खो ते भिक्खू ते अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

(४) अनुपञ्जात्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि — “अनुजानामि, भिक्खवे, अच्छिन्नचीवरस्स वा 5 B 31 नट्टुचीवरस्स वा अञ्जातक गहपति वा गहपतानि वा चीवर विञ्जापेतु । य आवास पठम उपगच्छति, सचे तत्थ होति सङ्घस्स विहारचीवर वा उत्तरत्थरण वा भुम्मत्थरण^१ वा भिसिच्छवि वा, त गहेत्वा पारुपितु लभित्वा^२ ओदहिस्सामी” ति । नो चे होति सङ्घस्स विहारचीवर वा उत्तरत्थरण वा भुम्मत्थरण वा भिसिच्छवि वा तिणेन वा पण्णेन वा पटिच्छादेत्वा आगन्तब्ब, 10 न त्वेव नग्गेन आगन्तब्ब । यो आगच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ —

६० “यो पन भिक्खु अञ्जातक गहर्पति वा गहपतानि वा चीवर विञ्जापेय्य, अञ्जात्र समया, निस्सगिय पाचित्तिय । तत्थाय समयो — अच्छिन्नचीवरो वा होति भिक्खु नट्टुचीवरो वा । अय तत्थ समयो” ति । 15

(५) विभङ्गो

६१ यो पना ति यो यादिसो पे० भिक्खू ति पे० अय इमस्मि अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

अञ्जातको नाम मातितो वा पितितो वा याव सत्तमा पितामहयुगा असम्बद्धो ।

गहर्पति नाम यो कोचि अगार अञ्जावसति । 20

गहपतानी नाम या काचि अगार अञ्जावसति । R 2

चीवर नाम छन्न चीवरान अञ्जंतर चीवर विकप्पनुपग^३ पच्छिम ।

अञ्जात्र समया ति ठपेत्वा समय ।

अच्छिन्नचीवरो नाम भिक्खुस्स चीवर अच्छिन्न होति राजूहि वा चोरेहि वा धुत्तेहि वा, येहि केहिचि वा अच्छिन्न होति । 25

नट्टुचीवरो नाम भिक्खुस्स चीवर अग्निना वा दड्ढ होति, उदकेन वा बुब्ब^४ होति, उन्दूरेहि वा उपचिकाहि वा खायित होति, परिभोगजिण्ण वा होति ।

१ भुम्मत्थरण — म० । २ त च खो लभित्वा — स्या० । ३ विकप्पनुपग — स्या० ।

४ बुब्ब — म० ।

अञ्जत्र समया विञ्जापेति, पयोगे दुक्कट । पटिलाभेन निस्सगिय
 होति । निस्सज्जितब्ब सङ्खस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एव च पन,
 ३ भिक्खवे, निस्सज्जितब्ब पे० इद मे, भन्ते, चीवर अञ्जातक
 गहपतिकं, अञ्जत्र समया विञ्जापित, निस्सगिय । इमाह सङ्खस्स निस्स-
 ५ ज्जामी ति पे० ददेय्या ति पे० ददेय्यु ति पे० आयस्मतो
 दम्मी ति ।

६२ अञ्जातके अञ्जातकसञ्जी, अञ्जत्र समया, चीवर
 विञ्जापेति, निस्सगिय पाचित्तिय । अञ्जातके वेमतिको, अञ्जत्र
 समया, चीवर विञ्जापेति, निस्सगिय पाचित्तिय । अञ्जातके
 १० जातकसञ्जी, अञ्जत्र समया, चीवर विञ्जापेति, निस्सगिय पाचित्तिय ।
 जातके अञ्जातकसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । जातके वेमतिको, आपत्ति
 दुक्कटस्स । जातके जातकसञ्जी, अनापत्ति ।

६३ अनापत्ति समये, जातकान, पवारितान, अञ्जस्सत्थाय,
 अत्तनो धनेन, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

-----o-----

७ सत्तमनिस्सगिय

(बहुचीवरविञ्जापने)

(१) छब्बगियभिक्खुवत्थु

६४ तन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने
 १५ अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन छब्बगिया भिक्ख
 अच्छिन्नचीवरके भिक्खू उपसङ्कमित्वा एव वदन्ति^१ — “भगवता, आवुसो,
 अनुञ्जात — ‘अच्छिन्नचीवरस्स वा नट्टचीवरस्स वा अञ्जातक गहपति
 वा गहपतानि वा चीवर विञ्जापेतु’ , विञ्जापेथ, आवुसो, चीवर” ति ।
 २० “अल, आवुसो, लद्ध अम्हेहि चीवर” ति । “मय^२ आयस्मन्तान विञ्जा-
 पेमा^३” ति । “विञ्जापेथ, आवुसो” ति । अथ खो छब्बगिया भिक्खू
 गहपतिके^४ उपसङ्कमित्वा एतदवोचु — “अच्छिन्नचीवरका, आवुसो,
 भिक्खू आगता । देथ नेस चीवरानी” ति, बहु चीवर विञ्जापेसु ।

214

तेन खो पन समयेन अञ्जतरो पुरिसो सभाय^५ निसिन्नो
 २५ अञ्जतर पुरिस एतदवोच — “अच्छिन्नचीवरका अय्यो भिक्खू^६ आगता ।

१ वदेन्ति — स्या० । २ मय आवुसो — स्या० । ३ अस्याय विञ्जापेमा — स्या० ।

४ अञ्जातके गहपतिके — स्या०, सी० । ५ चीवर — स्या० । ६ अय्या — स्या० ।

तेस^१ मया चीवर दिन्न^२ ति । सो पि एवमाह – “मया पि दिन्न^३” ति ।
 अपरो पि एवमाह – “मया पि दिन्न^४” ति । ते उज्झायन्ति खियन्ति
 विपाचेन्ति – “कथ हि नाम समणा सक्कपुत्तिया न मत्त जानित्वा बहु
 चीवर विज्जापेस्सन्ति, दुस्सवाणिज्ज^५ वा समणा सक्कपुत्तिया करिस्सन्ति,
 पग्गाहिकसाल वा पसारेस्सन्ती” ति । अस्सोसु खो भिक्खू^५
 तेस मनुस्सान उज्झायन्तान खियन्तान विपाचेन्तान । ये ते भिक्खू
 अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति खियन्ति विपाचेन्ति – “कथ हि नाम
 छब्बगिया भिक्खू न मत्त जानित्वा बहु चीवर विज्जापेस्सन्ती” ति ।
 अथ खो ते भिक्खू छब्बगिये भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा
 भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

B 316

10

(२) पञ्जत्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ
 सन्निपातापेत्वा छब्बगिये भिक्खू पटिपुच्छि – “सच्च किर तुम्हे, भिक्खवे,
 न मत्त जानित्वा बहु चीवर विज्जापेथा” ति ? “सच्च, भगवा”
 ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा,
 न मत्त जानित्वा बहु चीवर विज्जापेस्सथ । नेत, मोघपुरिसा, अप्प-
 सन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद
 उद्दिसेय्याथ –

15

६५ “त चे अज्जातको गहपति वा गहपतानी वा बहूहि चीवरेहि
 अभिहट्ठु पवारेय्य सन्तरुत्तरपरम तेन भिक्खुना ततो चीवर सादितब्ब ।
 ततो चे उत्तरि सादियेय्य,^१ निस्सगिय पाचित्तिय” ति

20

(३) विभङ्गो

६६ त चे ति अच्छिन्नचीवरकं भिक्खु
 अज्जातको नाम मातितो वा पितितो वा याव सत्तमा पिता-
 महयुगा असम्बद्धो ।

गहपति नाम यो कोचि अगार अज्जावसति ।

गहपतानी नाम या काचि अगार अज्जावसति ।

25

बहूहि चीवरेही ति बहुकेहि चीवरेहि ।

अभिहट्ठु पवारेय्या ति यावतक इच्छसि तावतक गण्हाही ति ।

१ नेस – स्या० । २ दुस्सवाणिज्ज – स्या०, रो० । ३ उत्तरि सादियेय्य – सी०, स्या०,
 रो० । ४ काचि – रो० ।

सन्तरुत्तरपरम तेन भिक्खुना ततो चीवर सादितब्ब ति सचे तीणि नट्टानि होन्ति द्वे सादितब्बानि, द्वे नट्टानि एक सादितब्ब, एक नट्ट न किञ्चि^१ सादितब्ब ।

- ततो चे उत्तरि सादियेय्या ति ततुत्तरि^२ विञ्जापेति, पयोणे
 ५ दुक्कट । पटिलाभेन निस्सगिय हाति । निस्सज्जितब्ब सङ्खस्स वा
 गणस्स वा घुग्गलस्स वा । एव च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्ब
 ७ पे० इद मे, भन्ते, चीवर अञ्जातक गहपतिक उपसङ्कमित्वा^३
 ५ ततुत्तरि विञ्जापित निस्सगिय । इमाह सङ्खस्स निस्सज्जामी ति
 पे० ददेय्या ति पे० ददेय्यु ति पे० आयस्मतो दम्मी ति ।
 १० ६७ अञ्जातके अञ्जातकसञ्जी ततुत्तरि चीवर विञ्जापेति,
 निस्सगिय पाचित्तिय । अञ्जातके वेमतिको ततुत्तरि चीवर विञ्जापेति,
 निस्सगिय पाचित्तिय । अञ्जातके जातकसञ्जी ततुत्तरि चीवर
 विञ्जापेति, निस्सगिय पाचित्तिय ।

- जातके अञ्जातकसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । जातके वेमतिको,
 १५ आपत्ति दुक्कटस्स । जातके जातकसञ्जी, अनापत्ति ।

६८ अनापत्ति— “सेसक आहरिस्सामी” ति हरन्तो गच्छति, “सेसक तुय्हेव होतू” ति देन्ति, न अच्छिन्नकारणा देन्ति, न नट्टकारणा देन्ति, जात-
 कान, पवारितान, अत्तनो धनेन, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

---०---

१८ अट्टमनिस्सगिय

(अपवारितचीवरविकप्पापज्जने)

(१) उपनदभिक्खुवत्थु

- ६९ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने
 २० अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन अञ्जातरो पुरिसो
 पजार्पति एतदवोच — “अय्य उपनन्द चीवरेन अच्छादेस्सामी” ति ।
 अस्सोसि खो अञ्जातरो पिण्डचारिको भिक्खु तस्स पुरिसस्स इम वाच
 भासमानस्स । अथ खो सो भिक्खु येनायस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो तेनुप-
 सङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त उपनन्द सक्यपुत्त एतदवोच — “महा-
 २५ पुञ्जोसि त्व, आवुसो उपनन्द, अमुकस्मि ओकासे अञ्जातरो पुरिसो पजार्पति

१ स्या० पोत्थके नत्थि । २ ततुत्तरि—सी०, रो०, तदुत्तरि—स्या० । ३ सी०,
 स्या० पोत्थकेसु नत्थि ।

एतदवोच — ‘अय्य उपनन्द चीवरेण अच्छादेस्सामी’” ति । “अथावुसो, म सो उपट्ठाको” ति । अथ खो आयस्मा उपनन्दो सक्कपुत्तो येन सो पुरिसो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा त पुरिस एतदवोच — “सच्च किर म त्व, आवुसो, चीवरेण अच्छादेतुकामोसी” ति ? “अपि मेय्य, एव होति — ‘अय्य उपनन्द चीवरेण अच्छादेस्सामी’” ति । “सचे खो म त्व, आवुसो, चीवरेण अच्छादेतुकामोसि, एवरूपेण चीवरेण अच्छादेहि । क्याह तेन अच्छन्नो पि करिस्सामि याह न परिभुज्जिस्सामी” ति ।

अथ खो सो पुरिसो उज्झायति खिय्यति विपाचेति — “महिच्छा इमे समणा सक्कपुत्तिया असन्तुट्ठा । नयिमे सुकरा चीवरेण अच्छादेतु । कथ हि नाम अय्यो उपनन्दो मया पुब्बे अप्पवारितो म उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्प आपज्जिस्सती” ति । अस्सोसु खो भिक्खू तस्स पुरिसस्स उज्झायन्तस्स खिय्यन्तस्स विपाचेन्तस्स । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति — “कथ हि नाम आयस्मा उपनन्दो सक्कपुत्तो पुब्बे अप्पवारितो गहपतिक उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्प आपज्जिस्सती” ति । अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्त उपनन्द सक्कपुत्त अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

B 318

R 216

(२) पञ्जात्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ सन्निपातापेत्वा आयस्मन्त उपनन्द सक्कपुत्त पटिपुच्छि — “सच्च किर त्व, उपनन्द, पुब्बे अप्पवारितो गहपतिक उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्प आपज्जसी” ति ? “सच्च, भगवा” ति । “आतको ते, उपनन्द, अज्जातको” ति ? “अज्जातको, भगवा” ति । “अज्जातको, मोघपुरिस, अज्जातकस्स न जानाति पतिरूप वा अप्पतिरूप वा सन्त वा असन्त वा । तत्थ नाम त्व, मोघपुरिस, पुब्बे अप्पवारितो अज्जातक गहपतिक उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्प आपज्जिस्ससि । नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ —

20

25

७० “भिक्खु पनेव उद्दिस्स अज्जातकस्स गहपतिस्स वा गहपतानिया वा चीवरचेतापन्न^१ उपक्खट होति — ‘इमिना चीवरचेतापन्नेन चीवर चेतापेत्वा इत्थन्नाम भिक्खु चीवरेण अच्छादेस्सामी’ ति, तत्र चे सो भिक्खु पुब्बे अप्पवारितो उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्प आपज्जेय्य — ‘साधु वत म

१ मय्य — स्या० । २ आपज्जी — सी० । ३ चीवरचेतापन — स्या०, रो० ।

आयस्मा इमिना चीवरचेतापन्नेन एवरूप वा एवरूप वा चीवर चेतापेत्वा
अच्छादेही' ति, कल्याणकम्यत उपादाय, निस्सगिय पाचित्तिय' ति ।

(३) विभङ्गो

७१ भिक्खु पनेव उद्दिस्सा ति भिक्खुस्सत्थाय, भिक्खु आरम्मण
करित्वा, भिक्खु अच्छादेतुकामो ।

5 अञ्जातको नाम मातितरे वा पितितो वा याव सत्तमा पितामह-
युगा असम्बद्धो ।

119

गहपति नाम यो कोचि अगार अञ्जावसति ।

गहपतानी नाम या काचि अगार अञ्जावसति ।

चीवरचेतापन्न नाम हिरञ्ज वा सुवण्ण वा मुत्ता वा मणि वा

10 पवाळो वा फलिको वा पटको वा सुत्त वा कप्पासो वा ।

इमिना चीवरचेतापन्नेना ति पच्चुपट्टितेन ।

चेतापेत्वा ति परिवत्तेत्वा' ।

अच्छादेस्सामी ति दस्सामि ।

तत्र चे सो भिक्ख ति य भिक्खु उद्दिस्स चीवरचेतापन्न उपक्खट

15 होति सो भिक्खु

पुब्बे अप्पवारितो ति पुब्बे अवुत्तो होति - "कीदिसेन ते, भन्ते,
चीवरेन अत्थो, कीदिस ते चीवर चेतापेमी^१" ति ?

उपसङ्कमित्वा ति घर गन्त्वा यत्थ कत्थचि उपसङ्कमित्वा ।

चीवरे विकप्प आपज्जेय्या ति आयत वा होतु वित्थत वा अप्पित

20 वा सण्ह वा ।

117

इमिना चीवरचेतापन्नेना ति पच्चुपट्टितेन एवरूप वा एवरूप वा
ति । आयत वा वित्थत वा अप्पित वा सण्ह वा ।

चेतापेत्वा ति परिवत्तेत्वा ।

अच्छादेही ति दज्जेहि ।

25

कल्याणकम्यत उपादाया ति साधत्थिको^३ महग्घत्थिको । तस्स
वचनेन आयत वा वित्थत वा अप्पित वा सण्ह वा चेतापेति, पयोगे दुक्कट ।
पटिलाभेन निस्सगिय होति । निस्सज्जितब्ब सङ्घस्स वा गणस्स वा
पुगलस्स वा । एव च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्ब पे० इद मे,
भन्ते, चीवर पुब्बे अप्पवारितो अञ्जातक गहपतिक उपसङ्कमित्वा चीवरे

१ परिवट्टेत्वा - स्या० । २ चेतापेस्सामी - स्या० । ३ साधुत्थिको - स्या० ।

विकप्प आपन्न निस्संगिय, इमाह सङ्खस्स निस्सज्जामी ति पे०
ददेय्या ति पे० ददेय्यु ति पे० आयस्मतो दम्मी ति ।

७२ अञ्जातके अञ्जातकसञ्जी पुब्बे अप्पवारितो गहपतिक
उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्प आपज्जति, निस्संगिय पाचित्तिय ।
अञ्जातके वेमतिको पुब्बे अप्पवारितो गहपतिक उपसङ्कमित्वा चीवरे 5
विकप्प आपज्जति, निस्संगिय पाचित्तिय । अञ्जातके आतकसञ्जी पुब्बे
अप्पवारितो गहपतिक उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्प आपज्जति, निस्संगिय
पाचित्तिय ।

आतके अञ्जातकसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । आतके वेमतिको, आपत्ति
दुक्कटस्स । आतके आतकसञ्जी, अनापत्ति । 10

७३ अनापत्ति आतकान, पवारितान, अञ्जस्सत्थाय, अत्तनो
धनेन, महग्घ चेतापेतुकामस्स अप्पग्घ चेतापेति, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मि-
कस्सा ति ।

१६ नवमनिस्संगिय

(अप्पवारितचीवरविकप्पापज्जन)

(१) उपनन्दभिक्षुवत्थु

७४ तेन*समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन अञ्जतरो पुरिसो अञ्जतर पुरिस 15
एतदवोच — “अय्य^१ उपनन्द सक्कपुत्त^२ चीवरेन अच्छादेस्सामी” ति । सो
पि एवमाह — “अहं पि अय्य उपनन्द चीवरेन अच्छादेस्सामी” ति । अस्सोसि
खो अञ्जतरो पिण्डचारिको भिक्षु तेस पुरिसान इम कथासल्लाप । अथ
खो सो भिक्षु येनायस्मा उपनन्दो सक्कपुत्तो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा
आयस्मन्त उपनन्द सक्कपुत्त एतदवोच — “महापुञ्जोसि त्व, आवुसो 20
उपनन्द । अमुकस्मि ओकासे अञ्जतरो पुरिसो अञ्जतर पुरिस एतदवोच —
‘अय्य उपनन्द सक्कपुत्त चीवरेन अच्छादेस्सामी’ ति । सो पि एवमाह —
‘अहं पि अय्य उपनन्द चीवरेन अच्छादेस्सामी’” ति । “अत्थावुसो, म ते
उपट्ठाका” ति ।

अथ खो आयस्मा उपनन्दो सक्कपुत्तो येन ते पुरिसा तेनुपसङ्कमि, 25
उपसङ्कमित्वा ते पुरिसे एतदवोच — “सच्च किर म तुम्हे, आवुसो, चीवरेहि

१ अहं अय्य — सी०, रो० । २ स्या०, म० पोत्थकेसु नत्थि ।

- अच्छादेतुकामत्था” ति ? “अपि नय्य, एव होति — ‘अय्य उपनन्द चीवरेहि
 21 अच्छादेस्सामा” ति । “सचे खो म तुम्हे, आवुसो, चीवरेहि अच्छादेतु-
 कामत्थ, एवरूपेन चीवरेन अच्छादेथ, क्याह तेहि अच्छन्नो पि करिस्सामि,
 यानाह न परिभुज्जिस्सामी” ति । अथ खो ते पुरिसा उज्झायन्ति खियन्ति
 5 विपाचेन्ति — “महिच्छा इमे समणा सक्कपुत्तिया असन्तुट्ठा । नयिमे सुकरा
 चीवरेहि अच्छादेतु । कथ हि नाम अय्यो उपनन्दो अम्हेहि पुब्बे अप्प-
 वारितो उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्प आपज्जिस्सती” ति ।

- अस्सोसु खो भिक्खू तेस पुरिसान उज्झायन्तान खियन्तान विपा-
 चेन्तान । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा सन्तुट्ठा लज्जिनो कुक्कुच्चका सिक्खाकामा
 10 ते उज्झायन्ति खियन्ति विपाचेन्ति — “कथ हि नाम आयस्मा उपनन्दो
 सक्कपुत्तो पुब्बे अप्पवारितो गहपतिके उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्प आप-
 ज्जिस्सती” ति । अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्त उपनन्द सक्कपुत्त अनेक-
 परियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

(२) पञ्जत्ति

- अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ
 15 सन्निपातापेत्वा आयस्मन्त उपनन्द सक्कपुत्त पटिपुच्छि — “सच्च किर
 त्व, उपनन्द, पुब्बे अप्पवारितो गहपतिके उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्प
 आपज्जसी” ति ? “सच्च, भगवा” ति । “जातका ते, उपनन्द, अज्जा-
 तका” ति ? “अज्जातका, भगवा” ति । “अज्जातको, मोघपुरिस,
 अज्जातकान न जानाति पतिरूप वा अप्पतिरूप वा सन्त वा असन्त वा ।
 20 तत्थ नाम त्व, मोघपुरिस, पुब्बे अप्पवारितो अज्जातके गहपतिके उप-
 सङ्कमित्वा चीवरे विकप्प आपज्जिस्ससि । नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान
 वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ —

- ७५ “भिक्खु पनेव उद्दिस्स उभिन्न अज्जातकान गहपतीन वा
 गहपत्तानीन वा पच्चेकचीवरचेतापन्नानि उपक्खटानि^१ होन्ति — ‘इमेहि मय
 25 पच्चेकचीवरचेतापन्नेहि पच्चेकचीवरानि चेतापेत्वा इत्थन्नाम भिक्खु चीवरेहि
 अच्छादेस्सामा’ ति, तत्र चे सो भिक्खु पुब्बे अप्पवारितो उपसङ्क-
 मित्वा चीवरे विकप्प आपज्जेय्य — ‘साधु वत म आयस्मन्तो इमेहि पच्चेक-
 चीवरचेतापन्नेहि एवरूप वा एवरूप वा चीवर चेतापेत्वा अच्छादेथ, उभोव
 सन्ता एकेना’ ति, कल्याणकम्यत उपादाय, निस्संगिय पाचित्तिय” ति ।

१ अच्छादेतुकामत्था — म० । २ उपक्खटा — सी०, स्या०, रो० ।

(३) विभङ्गो

७६ भिक्खु पनेव उद्दिस्सा ति भिक्खुस्सत्थाय, भिक्खु आरम्मण करित्वा, भिक्खु अच्छादेतुकामा । R. 219

उभिन्न ति द्विन्न । B 322

अञ्जातका नाम मातितो वा पितितो वा याव सत्तमा पितामह-युगा असम्बद्धा । 5

गहपती^१ नाम ये केचि अगार अञ्जावसन्ति ।

गहपतानियो^२ नाम या काचि अगार अञ्जावसन्ति

चीवरचेतापन्नानि नाम हिरञ्जा वा सुवण्णा वा मुत्ता वा मणी वा पवाळा^३ वा फलिका^४ वा पटका वा सुत्ता वा कप्पासा वा ।

इमेहि चीवरचेतापन्नेहि ति पच्चुपट्टितेहि । 10

चेतापेत्वा ति परिवत्तेत्वा ।

अच्छादेस्सामा ति दस्साम ।

तत्र 'चे सो भिक्खू ति य भिक्खू उद्दिस्स चीवरचेतापन्नानि उपक्खटानि होन्ति सो भिक्खू ।

पुब्बे अण्णवारितो ति पुब्बे अवुत्तो होति — “कीदिसेन ते, भन्ते, 15 चीवरेन अत्थो, कीदिस ते चीवर चेतापेमा^५” ति ।

उपसङ्कमित्वा ति घर गत्वा यत्थ कत्थचि उपसङ्कमित्वा ।

चीवरे विकप्प आपज्जेय्या ति आयत वा होतु वित्थत वा अप्पित वा सण्ह वा ।

इमेहि चीवरचेतापन्नेही ति पच्चुपट्टितेहि । 20

एवरूप वा एवरूप वा ति आयत वा वित्थत वा अप्पित वा सण्ह वा ।

चेतापेत्वा ति परिवत्तेत्वा ।

अच्छादेत्था ति दज्जेथ ।

उभोव सन्ता एकेना ति द्व पि जना एकन । - 25

कल्याणकम्यत उपादाया ति साधत्थिको महग्घत्थिको ।

तस्स वचनेन आयत वा वित्थत वा अप्पित वा सण्ह वा चेता-पेन्ति, पयोगे दुक्कट । पटिलाभेन निस्सगिय होति । निस्सज्जितब्ब

१ गहपतिका — सी० रो० । २ गहपतानी — स्या० । ३ मसारगला — स्या० ।

४ फाला — रो० । ५ चेतापेस्सामा — स्या० ।

323

सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एव च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्ब पे० इद मे, भन्ते, चीवर पुब्बे अप्पवारितो अञ्जातके गहपतिके उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्प आपन्न निस्सग्गिय । इमाह सङ्घस्स निस्स-ज्जामी ति पे० ददेय्या ति पे० ददेय्यु ति पे० आयस्मतो दम्मी ति ।

७७ अञ्जातके अञ्जातकसञ्जी पुब्बे अप्पवारितो गहपतिके उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्प आपज्जति, निस्सग्गिय पाचित्तिय । अञ्जातके वेमतिको पुब्बे अप्पवारितो गहपतिके उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्प आपज्जति, निस्सग्गिय पाचित्तिय । अञ्जातके जातकसञ्जी पुब्बे 10 अप्पवारितो गहपतिके उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्प आपज्जति, निस्सग्गिय पाचित्तिय ।

जातके अञ्जातकसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । जातके वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । जातके जातकसञ्जी, अनापत्ति ।

७८ अनापत्ति — जातकान, पवारितान, अञ्जस्सत्थाय, अत्तनो 15 धनेन, महग्घ चेतापेतुकामान अप्पग्घ चेतापेति, उम्मत्तकस्स, आदि-कम्मिकस्सा ति ।

—०—

§ १० दसमनिस्सग्गिय

(वेय्यावच्चकरस्स चीवरचेतापनवाने)

(१) उपनन्दभिक्षुवत्थु

७९ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ पिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मतो उपनन्दस्स सकयपुत्तस्स उपट्ठाको महामत्तो आयस्मतो उपनन्दस्स सकयपुत्तस्स दूतेन चीवरचेतापन्न' पाहेसि — “इमिना चीवरचेतापन्नेन चीवर चेतापेत्वा अय्य उपनन्द चीवरेन 20 अच्छादेही” ति । अथ खो सो दूतो येनायस्मा उपनन्दो सकयपुत्तो तेनुप-सङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त उपनन्द सकयपुत्त एतदवोच — “इद खो, भन्ते, आयस्मन्त उद्दिस्स चीवरचेतापन्न आभत । पटिग्गण्हातु आयस्मा चीवरचेतापन्न” ति । एव वुत्त आयस्मा उपनन्दो सकयपुत्तो त दूत एतदवोच— 220 “न खो मय, आवुसो, चीवरचेतापन्न पटिग्गण्हाम, चीवर च खो मय पटि 25 ग्गण्हाम कालेन कप्पिय” ति । एव वुत्ते सो दूतो आयस्मन्त उपनन्द सकयपुत्त

एतदवोच — “अत्थि पनायस्मतो कोचि वेय्यावच्चकरो” ति ? तेन खो
 पन समयेन अञ्जतरो उपासको आराम अगमासि केनचिदेव करणीयेन ।
 अथ खो आयस्मा उपनन्दो सक्कपुत्तो त दूत एतदवोच — “एसो खो, आवुसो,
 उपासको भिक्खून् वेय्यावच्चकरो” ति । अथ खो सो दूतो त उपासक
 सञ्जापेत्वा येनायस्मा उपनन्दो सक्कपुत्तो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा 5
 आयस्मन्त उपनन्द सक्कपुत्त एतदवोच — “य खो, भन्ते, आयस्मा वेय्या-
 वच्चकर निहिसि^१ सञ्जत्तो सो मया^२। उपसङ्कमतु आयस्मा कालेन,
 चीवरेन त अच्छादेस्सती” ति ।

तेन खो पन समयेन सो^३ महामत्तो आयस्मतो उपनन्दस्स सक्क-
 पुत्तस्स सन्तिके दूत पाहेसि — “परिभुञ्जतु अय्यो त चीवर, इच्छाम मय 10
 अय्येन त चीवर परिभुत्त” ति । अथ खो^४ आयस्मा उपनन्दो सक्कपुत्तो त
 उपासक न किञ्चि अवचासि । दुतिय पि खो सो महामत्तो आयस्मतो उप-
 नन्दस्स सक्कपुत्तस्स सन्तिके दूत पाहेसि — “परिभुञ्जतु अय्यो त चीवर,
 इच्छाम मय अय्येन त चीवर परिभुत्त” ति । दुतिय पि खो आयस्मा उपनन्दो
 सक्कपुत्तो त उपासक न किञ्चि अवचासि । ततिय पि खो सो महामत्तो 15
 आयस्मतो उपनन्दस्स सक्कपुत्तस्स सन्तिके दूत पाहेसि — “परिभुञ्जतु
 अय्यो त चीवर, इच्छाम मय अय्येन त चीवर परिभुत्त” ति ।

तेन खो पन समयेन नेगमस्स^५ समयो होति । नेगमेन च कतिका
 कता होति — “यो पच्छा आगच्छति पञ्जास बद्धो” ति । अथ खो आयस्मा
 उपनन्दो सक्कपुत्तो येन सो उपासको तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा त 20
 उपासक एतदवोच — “अत्थो मे, आवुसो, चीवरेना” ति । “अज्जण्हो”, भन्ते,
 आगमेहि, अज्ज नेगमस्स समयो । नेगमेन च कतिका कता होति — “यो
 पच्छा आगच्छति पञ्जास बद्धो^६” ति । “अज्जेव मे, आवुसो, चीवर देही”
 ति ओवट्टिकाय परामसि । अथ खो सो उपासको आयस्मता उपनन्देन सक्क-
 पुत्तेन निष्पीळियमानो आयस्मतो उपनन्दस्स सक्कपुत्तस्स चीवर चेतापेत्वा 25
 पच्छा अगमासि । मनुस्सा त उपासक एतदवोचु — “किस्स त्व, अय्यो^७,
 पच्छा आगतो, पञ्जास जीनोसी” ति ।

अथ खो सो उपासको तेस मनुस्सान्न एतमत्थ आरोचेसि । मनुस्सा
 उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति — “महिच्छा इमे समणा सक्कपुत्तिया

१ न्हिसि — स्या० । २-२ स्या० पोत्यके नत्थि । ३ निगमस्स — स्या० । ४ अज्जण्हो —
 स्या०, रो० । ५ बद्धो — सी०, रो० । ६ अय्य — स्या० ।

25
21

असन्तुष्टा । नयिमेस सुकर वेय्यावच्च पि कातु । कथ हि नाम आयस्मा^१
 उपनन्दो उपासकेन — ‘अज्जण्हो, भन्ते, आगमेही’ ति वुच्चमानो^२ नागमेस्सती”
 ति । अस्सोसु खो भिक्खू तेस मनुस्सान उज्झायन्तान खिय्यन्तान विपा-
 चेन्तान । ये ते भिक्ख अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति
 5 विपाचेन्ति — “कथ हि नाम आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो उपासकेन —
 ‘अज्जण्हो, भन्ते, आगमेही’ ति वुच्चमानो नागमेस्सती” ति । अथ खो ते
 भिक्खू आयस्मन्त उपनन्द सक्यपुत्त अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो
 एतमत्थ आरोचेसु ।

(२) पञ्जत्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ
 10 सन्निपातापेत्वा आयस्मन्त उपनन्द सक्यपुत्त पटिपुच्छि — “सच्च किर त्व,
 उपनन्द, उपासकेन — ‘अज्जण्हो, भन्ते, आगमेही’ ति वुच्चमानो नागमेसी”
 ति ? “सच्च, भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम
 त्व, मोघपुरिस, उपासकेन — ‘अज्जण्हो, भन्ते, आगमेही’ ति वुच्चमानो
 नागमेस्ससि । नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च
 15 पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ —

८० “भिक्खु पनेव उद्दिस्स राजा वा राजभोग्गो वा ब्राह्मणो वा
 गहपतिको वा दूतेन चीवरचेतापन्न पहिणेय्य — ‘इमिना चीवरचेतापन्नेन
 चीवर चेतापेत्वा इत्थन्नाम भिक्खु चीवरेन अच्छादेही’ ति । सो चे दूतो त
 भिक्खु उपसङ्कमित्वा एव वदेय्य — ‘इद खो, भन्ते, आयस्मन्त उद्दिस्स चीवर-
 20 चेतापन्न आभत, पटिगणहातु आयस्मा चीवरचेतापन्न’ ति, तेन भिक्खुना
 सो दूतो एवमस्स वचनीयो — ‘न खो मय, आवुसो, चीवरचेतापन्न पटि-
 गणहाम । चीवर च खो मय पटिगणहाम, कालेन कप्पिय’ ति । सो चे दूतो त
 भिक्खु एव वदेय्य — ‘अत्थि पनायस्मतो कोचि वेय्यावच्चकरो’ ति, चीवर-
 त्थिकेन, भिक्खवे, भिक्खुना वेय्यावच्चकरो निद्दिस्सितब्बो आरामिको वा
 25 उपासको वा — ‘एसो खो, आवुसो, भिक्खून वेय्यावच्चकरो’ ति । सो चे
 दूतो त वेय्यावच्चकर सञ्जापेत्वा त भिक्खु उपसङ्कमित्वा एव वदेय्य —
 ‘य खो, भन्ते, आयस्मा वेय्यावच्चकर निद्दिस्सि सञ्जातो सो मया, उप-
 सङ्कमतु आयस्मा कालेन, चीवरेन त अच्छादेस्सती’ ति, चीवरत्थिकेन,

१ ‘आयस्मा उपनन्दो’ इति पाठो सी०, रो० पोत्थकेसु न दिस्सति, स्या० पोत्थके ‘उप-
 नन्दो सक्यपुत्तो’ इति पाठो दिस्सति । २ वुच्चमाना — सी०, रो० । ३ नागमेस्सन्ती — सी०, रो० ।

भिक्षवे, भिक्षुना वेय्यावच्चकरो उपसङ्कमत्वा द्वित्तिक्खत्तु^१ चोदेतब्बो सारे-
 तब्बो — ‘अत्थो मे, आबुसो, चीवरेना’ ति । द्वित्तिक्खत्तु चोदयमानो सारयमानो
 त चीवर अभिनिष्पादेय्य, इच्चेत कुसल, नो चे अभिनिष्पादेय्य, चतुक्खत्तु B 326
 पञ्चक्खत्तु छक्खत्तुपरम तुण्हीभूतेन^२ उद्दिस्स ठातब्ब । चतुक्खत्तु पञ्चक्खत्तु
 छक्खत्तुपरम तुण्हीभूतो उद्दिस्स तिठ्ठमानो त चीवर अभिनिष्पादेय्य, इच्चेत 5 R 222
 कुसल, ततो चे उत्तरि^३ वायममानो त चीवर अभिनिष्पादेय्य, निस्सगिय
 पाचित्तिय । नो चे अभिनिष्पादेय्य, यतस्स चीवरचेतापन्न आभत, तत्थ
 साम वा गन्तब्ब दूतो वा पाहेतब्बो — ‘य खो तुम्हे आयस्मन्तो भिक्षु उद्दिस्स
 चीवरचेतापन्न पहिणित्थ, न त तस्स भिक्षुनो किञ्चि अत्थ अनुभोति,
 युञ्जन्तायस्मन्तो सक, मा वो सक विनस्सा’ ति, अय तत्थ सामीची” ति । 10

(३) विभङ्गो

८१ भिक्षु पनेव उद्दिस्सा ति भिक्षुस्सत्थाय, भिक्षु आरम्मण
 करित्वा, भिक्षु अच्छादेतुकामो ।

राजा नाम यो कोचि रज्ज कारेति ।

राजभोग्गो नाम यो कोचि रज्जो भत्तवेतनाहारो^४ ।

ब्राह्मणो नाम जातिया ब्राह्मणो ।

15

गहपतिको नाम ठपेत्वा राज^५ राजभोग्ग ब्राह्मण अवसेसो
 गहपतिको नाम ।

चीवरचेतापन्न नाम हिरञ्ज वा सुवण्ण वा मुत्ता वा मणि वा^६ ।

इमिना चीवरचेतापन्नेना ति पच्चुपट्टितेन ।

चेतापेत्वा ति परिवत्तेत्वा ।

20

अच्छादेही ति दज्जेहि ।

सो चे दूतो त भिक्षु उपसङ्कमत्वा एव वदेय्य — “इद खो,
 भन्ते, आयस्मन्त उद्दिस्स चीवरचेतापन्न आभत । पटिग्गण्हातु आयस्मा
 चीवरचेतापन्न” ति, तेन भिक्षुना सो दूतो एवमस्स वचनीयो — “न खो
 मय, आबुसो, चीवरचेतापन्न पटिग्गण्हाम । चीवर च खो मय पटिग्गण्हाम, 25
 कालेन कप्पिय” ति । सो चे दूतो त भिक्षु एव वदेय्य — “अत्थि
 पनायस्मतो कोचि वेय्यावच्चकरो” ति ? चीवरत्थिकेन, भिक्षवे,

१ द्वित्तिक्खत्तु — स्या०, रो० । २ तुण्हीभूतेन — रो० । ३ उत्तरि — सी०, स्या०, रो० ।

४ भत्तवेतनारहो — स्या० । ५ राजान — स्या० । ६ सुवण्ण वा मणि वा मुत्ता वा मसारगल्ल
 वा फलिको वा — स्या० । ७ परिवट्टेत्वा — स्या० ।

भिक्षुना वेय्यावच्चकरो निद्दिसितब्बो आरामिको वा उपासको वा - “एसो खो, आवुसो, भिक्षून वेय्यावच्चकरो” ति । न वत्तब्बो - “तस्स देही ति वा, सो वा निक्खिप्पिस्सति, सो वा परिवत्तेस्सति^१, सो वा चेतापेस्सती” ति ।

- 7 • सो चे दूतो त वेय्यावच्चकर सञ्जापेत्वा त भिक्षु उपसङ्कमित्वा
 5 एव वदेय्य - “य खो, भन्ते, आयस्मा वेय्यावच्चकर निद्दिसि सञ्जात्तो सो मया । उपसङ्कमतु आयस्मा कालेन, चीवरेन त अच्छादेस्सती” ति, चीवरत्थिकेन, भिक्षवे, भिक्षुना वेय्यावच्चकरो उपसङ्कमित्वा द्वत्तिक्खत्तु चोदेतब्बो सारेतब्बो - “अत्थो मे, आवुसो, चीवरेना” ति । न वत्तब्बो - “देहि मे चीवर, आहर मे चीवर, परिवत्तेहि^२ मे चीवर,
 10 चेतापेहि मे चीवर” ति । दुतिय पि वत्तब्बो । ततिय पि वत्तब्बो । सचे अभिनिप्फादेति, इच्चेत कुसल, नो चे अभिनिप्फादेति, तत्थ गत्त्वा तुण्हीभूतेन उद्दिस्स ठातब्ब । न आसने निसीदितब्ब । न आमिस पटिग्गहेतब्ब । न धम्मो भासितब्बो । “किंकारणा आगतोसी” ति
 13 पुच्छियमानो “जानाहि^३, आवुसो” ति वत्तब्बो । सचे आसने वा निसीदति,
 15 आमिस वा पटिग्गहाति, धम्म वा भासति, ठान भञ्जति । दुतिय पि ठातब्ब । ततिय पि ठातब्ब । चतुक्खत्तु चोदेत्वा चतुक्खत्तु ठातब्ब । पञ्चक्खत्तु चोदेत्वा द्विक्खत्तु ठातब्ब । छक्खत्तु चोदेत्वा न ठातब्ब । ततो चे उत्तरि वायममानो त चीवर अभिनिप्फादेति, पयोगे दुक्कट । पटिलाभेन निस्सगिय होति । निस्सज्जितब्ब सङ्घस्स वा गणस्स वा
 20 पुगलस्स वा । एव च पन, भिक्षवे, निस्सज्जितब्ब पे० इद मे, भन्ते, चीवर अतिरेकतिक्खत्तु चोदनाय अतिरेकछक्खत्तु ठानेन अभिनिप्फादित निस्सगिय । इमाह सङ्घस्स निस्सज्जामी ति पे० ददेय्या ति पे० ददेय्यु ति पे० आयस्मतो दम्मी ति ।

- नो चे अभिनिप्फादेय्य, वतस्स चीवरचेतापन्न आभत तत्थ साम
 25 वा गन्तब्ब दूतो वा पाहेतब्बो - “य खो तुम्हे आयस्मन्तो भिक्षु उद्दिस्स चीवरचेतापन्न पहिणित्थ न त तस्स भिक्षुनो किञ्चि अत्थ अनुभोति । युञ्जन्तायस्मन्तो सक, मा वो सक विनस्सा” ति ।

अय तत्थ सामोची ति अय तत्थ अनुधम्मता ।

८२ अतिरेकतिक्खत्तु चोदनाय अतिरेकछक्खत्तु ठानेन^४ अतिरेकसञ्जी

१ परिवत्तिस्सति - सी० रो०, परिवट्ठिस्सति - स्या० । २ परिवट्ठेहि - स्या० । ३ न जानासि - सी० । ४ ठाने - स्या० ।

अभिनिष्पादेति, निस्सगिय पाचित्तिय । अतिरेकतिक्खत्तु चोदनाय
अतिरेकछक्खत्तु ठानेन वेमतिको अभिनिष्पादेति, निस्सगिय पाचित्तिय ।
अतिरेकतिक्खत्तु चोदनाय अतिरेकछक्खत्तु ठानेन ऊनकसञ्जी अभिनिष्पा-
देति, निस्सगिय पाचित्तिय ।

ऊनकतिक्खत्तु चोदनाय ऊनकछक्खत्तु ठानेन अतिरेकसञ्जी, 5 B 328
आपत्ति दुक्कटस्स । ऊनकतिक्खत्तु चोदनाय ऊनकछक्खत्तु ठानेन वेमतिको,
आपत्ति दुक्कटस्स । ऊनकतिक्खत्तु चोदनाय ऊनकछक्खत्तु ठानेन ऊनक-
सञ्जी अनापत्ति ।

८३ अनापत्ति — तिक्खत्तु चोदनाय, छक्खत्तु ठानेन, ऊनक-
तिक्खत्तु चोदनाय, ऊनकछक्खत्तु ठानेन, अचोदियमानो देति, सामिका' 10
चोदेत्वा देन्ति', उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

कठिनवग्गो पठमो ।

तस्सुद्धान

उब्भत्^१ कठिन तीणि, भोवन च पटिग्गहो^२ ।
अञ्जातकानि^३ तीणेव^४, उभिन्न दूतकेन चा ति ॥

—०—

§ ११ एकादसमनिस्सगिय

(कोसियमिस्सकसन्थतधारणे)

(१) छब्बगियभिक्षुवत्थु

८४ तेन समयेन बुद्धो भगवा आळविय विहरति अग्गालवे चेतिये । R 224
तेन खो पन समयेन छब्बगिया भिक्षू कोसियकारके उपसङ्कमित्वा एव 15
वदन्ति^१ — “बहू, आवुसो, कोसकारके पचथ, अम्हाक पि दस्सथ, मय पि
इच्छाम कोसियमिस्सक सन्थत कातु” ति । ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपा-
चेन्ति — “कथ हि नाम समणा सक्कपुत्तिया अम्हे उपसङ्कमित्वा एव
वक्खन्ति — ‘बहू, आवुसो, कोसकारके पचथ, अम्हाक पि दस्सथ, मय पि
इच्छाम कोसियमिस्सक सन्थत कातु’ ति । अम्हाक पि अलाभा, अम्हाक 20
पि दुल्लद्ध, ये मय आजीवस्स हेतु पुत्तदारस्स कारणा बहू खुद्दके पाणे

१-१ सामिको चोदेत्वा दति — स्या० । २-२ दसेकरत्ति मासो च भोवापन पटिग्गहो —
स्या० । दसेकरत्ति मासो च भोवन च पटिग्गहो — रो० । ३ अञ्जातकञ्च — स्या० । ४ तीनेव —
सी०; उद्दिस्स — स्या० । ५ वदेन्ति — सी० स्या०, रो० ।

सङ्घात आपादेमा” ति । अस्सोसु खो भिक्खू तेस मनुस्सान उज्झायन्तान
 खिय्यन्तान विपाचेन्तान । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति
 विव्यन्ति विपाचेन्ति — “कथ हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू कोसियकारके
 उपसङ्कमित्वा एव वक्खन्ति — ‘बहू, आवुसो, कोसकारके पचथ, अम्हाक
 ३ ५ पि दस्सथ, मय पि इच्छाम कोसियमिस्सक सन्थत कातु” ति । अथ खो ते
 भिक्खू छब्बग्गिये भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमथ
 आरोचेसु ।

(२) पञ्जति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ
 सन्निपातापेत्वा छब्बग्गिये भिक्खू पटिपुच्छि — “सच्च किर तुम्हे, भिक्खवे,
 १० कोसियकारके उपसङ्कमित्वा एव वदेथ — ‘बहू, आवुसो, कोसकारके पचथ,
 अम्हाक पि दस्सथ, मय पि इच्छाम कोसियमिस्सक सन्थत कातु” ति ?
 “सच्च, भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम तुम्हे,
 मोघपुरिसा, कोसियकारके उपसङ्कमित्वा एव वक्खथ — बहू, आवुसो,
 कोसकारके पचथ, अम्हाक पि दस्सथ, मय पि इच्छाम कोसियमिस्सक
 १५ सन्थत कातु ति । नेत, मोघपुरिसा, अप्पसन्नान वा पसादाय पे०
 एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ—

८५ “यो पन भिक्खु कोसियमिस्सक सन्थत कारापेय्य, निस्सग्गिय
 पाचित्तिय” ति ।

[(३) विभङ्गो

८६ यो पना ति यो यादिसो पे० भिक्खू ति पे० अय
 २० इमस्मि अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

सन्थत नाम सन्थरित्वा कत होति अवायिम ।

कारापेय्या ति एकेन पि कोसियसुना मिस्सित्वा करोति वा कारा-
 पेति वा, पयोगे दुक्कट । पटिलाभेन निस्सग्गिय हाति । निस्सज्जितब्ब
 सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एव च पन, भिक्खवे, निस्सज्जि
 २५ तब्ब पे० इद मे, भन्ते, कोसियमिस्सक सन्थत कारापित निस्सग्गिय ।
 २२५ इमाह सङ्घस्स निस्सज्जामी ति पे० ददेय्या ति पे० ददेय्यु ति
 पे० आयस्मतो दम्मी ति ।

८७ अत्तना विप्पकत अत्तना परियोसापेति, निस्सग्गिय पाचित्तिय ।
 अत्तना विप्पकत परेहि परियोसापेति, निस्सग्गिय पाचित्तिय । परेहि

विप्पकत अत्तना परियोसापेति, निस्सगिय पाचित्तिय । परेहि विप्पकत
परेहि परियोसापेति, निस्सगिय पाचित्तिय ।

अञ्जस्सत्थाय करोति वा कारापेति वा, आपत्ति दुक्कटस्स ।
अञ्जेन कत पटिलभित्वा परिभुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

८८ अनापत्ति वितान वा भुम्मत्थरण वा साणिपाकार वा भिसि 5 B 330
वा बिम्बोहन वा करोति, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

-----o-----

§ १२ बारसमनिस्सगिय

(सुद्धकाळकसन्थतधारणे)

(१) छब्बगियभिक्षुवत्थु

८९ तन समयेन बुद्धो भगवा वेसालिय विहरति महावने कूटागार-
सालाय । तेन खो पन समयेन छब्बगिया भिक्षू सुद्धकाळकान एळक-
लोमान सन्थत कारापेन्ति । मनुस्सा विहारचारिक आहिण्डन्ता पस्सित्वा
उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति — “कथ हि नाम समणा सक्कपुत्तिया 10
सुद्धकाळकान एळकलोमान सन्थत कारापेस्सन्ति, सेय्यथापि गिही काम-
भोगिनो” ति । अस्सोसु खो भिक्षू तेस मनुस्सान उज्झायन्तान खिय्यन्तान
विपाचेन्तान । ये ते भिक्षू अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति
विपाचेन्ति — “कथ हि नाम छब्बगिया भिक्षू सुद्धकाळकान एळकलोमान
सन्थत कारापेस्सन्ती” ति । अथ खो ते भिक्षू छब्बगिये भिक्षू अनेक- 15
परियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

(२) पञ्जति

अथ खो भगवा एतस्मि निदासे एतस्मि पकरणे भिक्षुसङ्घ सन्नि-
पातापेत्वा छब्बगिये भिक्षू पटिपुच्छि — “सच्च किर तुम्हे, भिक्षवे, सुद्ध-
काळकान एळकलोमान सन्थत कारापेथा” ति ? “सच्च, भगवा” ति । विग-
रहि बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, सुद्धकाळकान 20
एळकलोमान सन्थत कारापेस्सथ । नेत, मोघपुरिसा, अप्पसन्नान वा पसा-
दाय पे० एव च पन, भिक्षवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ —

९० “यो पन भिक्षु सुद्धकाळकान एळकलोमान सन्थत कारापेय्य,
निस्सगिय पाचित्तिय” ति ।

(३) विभङ्गो

६१ यो पना ति यो यादिसो पे० भिक्खू ति पे०
अय इमस्मि अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

काळक नाम द्वे काळकानि — जातिया काळक वा रजनकाळक वा ।
सन्थत नाम सन्थरित्वा कत होति अवायिम ।

- 226 5 कारापेय्या ति करोति वा कारापेति वा, पयोगे दुक्कट ।
पटिलाभेन निस्सगिय होति । निस्सज्जितब्ब सङ्खस्स वा गणस्स वा
331 पुगलस्स वा । एव च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्ब पे० इद मे,
भन्ते, सुद्धकाळकान एळकलोमान सन्थत कारापित निस्सगिय । इमाह
सङ्खस्स निस्सज्जामी ति पे० ददेय्या ति पे० ददेय्यु ति पे०
10 आयस्मतो दम्मी ति ।

६२ अत्तना विप्पकत अत्तना परियोसापेति, निस्सगिय
पाचित्तिय । अत्तना विप्पकत परेहि परियोसापेति, निस्सगिय पाचित्तिय ।
परेहि विप्पकत अत्तना परियोसापेति, निस्सगिय पाचित्तिय । परेहि विप्पकत
परेहि परियोसापेति, निस्सगिय पाचित्तिय ।

- 15 अञ्जस्सत्थाय करोति वा कारापेति वा, आपत्ति दुक्कटस्स ।
अञ्जेन कत पटिलभित्वा परिभुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

६३ अनापत्ति वितान वा भुम्मत्थरण वा साणिपाकार वा भिसि
वा बिम्बोहन वा करोति, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

-----o-----

§ १३ तेरसमनिस्सगिय

(सुद्धकाळकसंथतधारणे)

(१) छब्बगियभिक्खुवत्थु

- ६४ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने
20 अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन छब्बगिया भिक्खू—
“भगवता पटिक्खित्त सुद्धकाळकान एळकलोमान सन्थत कारापेतु” ति,
ते' थोक येव आदात अन्ते आदियित्वा तथेव सुद्धकाळकान एळक-
लोमान सन्थत कारापेन्ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ते उज्झायन्ति
खिम्बन्ति विपाचेन्ति — “कथ हि नाम छब्बगिया भिक्खू थोक येव

ओदात अन्ते आदियित्वा तथेव सुद्धकाळकान एळकलोमान सन्थत कारापेस्सन्ती” ति । अथ खो ते भिक्खू छब्बग्गिये भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

(२) पञ्जात्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरण भिक्खुसङ्घ सन्निपातापेत्वा छब्बग्गिये भिक्खू पटिपुच्छि — “सच्च किर तुम्हे, भिक्खवे, थोक येव ओदात अन्ते आदियित्वा तथेव सुद्धकाळकान एळकलोमान सन्थत कारापेथा” ति ? “सच्च, भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, थोक येव ओदात अन्ते आदियित्वा तथेव सुद्धकाळकान एळकलोमान सन्थत कारापेस्सथ । नेत, मोघपुरिसा, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ —

B 332

10

६५ “नव पन भिक्खुना सन्थत कारयमानेन द्वे भागा सुद्धकाळकान एळकलोमान आदातब्बा ततिय ओदातान चतुत्थ गोचरियान । अनादा चे भिक्खु द्वे भागे सुद्धकाळकान एळकलोमान ततिय ओदातान चतुत्थ गोचरियान नव सन्थत कारापेय्य, निस्सगिय पाचित्तिय” ति ।

(३) विभङ्गो

६६ नव नाम करण उपादाय वुच्चति । सन्थत नाम सन्थरित्वा कत होति अवायिम । कारयमानेना ति करोन्तो वा कारापेन्तो वा । द्वे भागा सुद्धकाळकान एळकलोमान आदातब्बा ति धारयित्वा द्व तुला आदातब्बा । ततिय ओदातान ति तुल ओदातान । चतुत्थ गोचरियान ति तुल गोचरियान ।

15

अनादा चे भिक्खु द्वे भागे सुद्धकाळकान एळकलोमान ततिय ओदातान चतुत्थ गोचरियान ति । अनादियित्वा^१ द्वे तुले सुद्धकाळकान एळकलोमान तुल ओदातान तुल गोचरियान नव सन्थत^२ करोति वा कारापेति वा पयोगे दुक्कट, पटिलाभेन निस्सगिय होति । निस्सज्जितब्ब सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एव च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्ब पे० इद मे, भन्ते, सन्थत अनादियित्वा^३ द्वे तुले सुद्धकाळकान एळकलोमान तुल ओदातान तुल गोचरियान^४ कारापित निस्सगिय ।

20 R 227

25

१ स्या० पोत्थके नत्थि । २-२ अनादियित्वा तुल ओदातान तुल गोचरियान तुल नव सन्थत — स्या०, अनादियित्वा तुल ओदातान तुल गोचरियान नव सन्थत — रो० । ३-३ अनादियित्वा तुल ओदातान तुल गोचरियान — सी०, स्या० रो० ।

इमाह सङ्खस्स निस्सज्जामी ति पे० ददेय्या ति पे० ददेय्यु
ति पे० आयस्मतो दम्मी ति ।

६७ अत्तना विप्पकत अत्तना परियोसापेति, निस्सग्गिय पाचित्तिय ।
अत्तना विप्पकत परेहि परियोसापेति, निस्सग्गिय पाचित्तिय । परेहि
5 विप्पकत अत्तना परियोसापेति, निस्सग्गिय पाचित्तिय । परेहि विप्पकत
परेहि परियोसापेति, निस्सग्गिय पाचित्तिय ।

333

अञ्जस्सत्थाय करोति वा कारापेति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । अञ्जेन
कत पटिलभित्वा परिभुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

६८ अनापत्ति तुल ओदातान तुल गोचरियान आदियित्वा करोति,
10 बहुतर ओदातान बहुतर गोचरियान आदियित्वा करोति, सुद्ध ओदातान
सुद्ध गोचरियान आदियित्वा करोति, वितान वा भुम्मत्थरण वा साणिपाकार
वा भिसि वा बिम्बोहन वा करोति, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

—०—

१.१४ चुद्धसमनिस्सग्गिय

(नवस थतकारापने)

(१) अनुवस्स सन्थतकारापकवत्थु

६९ तेन समयेन ब्रुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन भिक्खू अनुवस्स सन्थत कारापेन्ति ।
15 ते याचनबहुला विञ्जत्तिबहुला विहरन्ति — “एळकलोमानि देथ ।
एळकलोमेहि अत्थो” ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति —
“कथ हि नाम समणा सक्कपुत्तिया अनुवस्स सन्थत कारापेस्सन्ति, याचनबहुला
विञ्जत्तिबहुला विहरिस्सन्ति — ‘एळकलोमानि देथ, एळकलोमेहि अत्थो’”
ति । अम्हाक पन सकि कतानि सन्थत्तानि पञ्च पि छ पि वस्सानि होन्ति, येस
20 नो दारका उहदन्ति^१ पि उम्मिद्वन्ति पि उन्दूरेहि^२ पि खज्जन्ति । इमे पन
समणा सक्कपुत्तिया अनुवस्स सन्थत कारापेन्ति, याचनबहुला विञ्जत्तिबहुला
विहरन्ति — “एळकलोमानि देथ, एळकलोमेहि अत्थो” ति ।।

अस्सोसु खो भिक्खू तेस मनुस्सान उज्झायन्तान खिय्यन्तान
विपाचेन्तान । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति
25 विपाचेन्ति — “कथ हि नाम भिक्खू अनुवस्स सन्थत कारापेस्सन्ति, याचनबहुला
विञ्जत्तिबहुला विहरिस्सन्ति — ‘एळकलोमानि देथ, एळकलोमेहि अत्थो’”
ति । अथ खो ते भिक्खू ते अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ

१ ऊहदन्ति — स्या०, सी०, ऊहन्ति — रो० । २ उन्दूरेहि — सी० स्या०, रो० ।

आरोचेसु पे० सच्च किर, भिक्खवे, भिक्खू अनुवस्स सन्थत कारापेन्ति,
याचनबहुला विञ्जत्तिबहुला विहरन्ति - 'एळकलोमानि देथ, एळकलोमेहि
अत्थो' ति ? "सच्च, भगवा" ति ।

R 228

(२) पञ्जत्ति

विगरहि बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम ते, भिक्खवे, मोघ-
पुरासा अनुवस्स सन्थत कारापेस्सन्ति, याचनबहुला विञ्जत्तिबहुला
विहरिस्सन्ति - 'एळकलोमानि देथ, एळकलोमेहि अत्थो' ति । नेत,
भिक्खवे, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे, इम
सिक्खापद उद्दिसेय्याथ -

B 334

१०० "नव पन भिक्खुना सन्थत कारापेत्वा छब्बस्सानि धारेतब्ब ।
ओरेन चे छन्न वस्सान त सन्थत विस्सज्जेत्वा वा विस्सज्जेत्वा वा
अञ्जा नव सन्थत कारापेय्य, निस्सगिय पाचित्तिय" ति ।

एवञ्चिद भगवता भिक्खून सिक्खापद पञ्जात्त होति ।

(३) गिलानभिक्खुवत्थु

१०१ तेन खो पन समयेन अञ्जातरो भिक्खु कोसम्बिय गिलानो
होति । आतका तस्स भिक्खुनो सन्तिके दूत पाहेसु - "आगच्छतु, भदन्तो'
मय उपट्ठहिस्सामा" ति । भिक्खू पि एवमाहसु - "गच्छावुसो, आतका त
उपट्ठहिस्सन्ती" ति । सो एवमाह - "भगवता, आवुसो, सिक्खापद पञ्जात्त -
'नव पन भिक्खुना सन्थत कारापेत्वा छब्बस्सानि धारेतब्ब' ति । अह चम्हि
गिलानो, न सक्कोमि सन्थत आदाय पक्कमितु । मय्ह च विना सन्थता न
फासु होति । नाह गमिस्सामी" ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

15

(४) अनुपञ्जत्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा
भिक्खू आमन्तेसि - "अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानस्स भिक्खुनो सन्थत
सम्मतिं^१ दातु । एव च पन, भिक्खवे, दातब्बा । तेन गिलानेन भिक्खुना सच्च
उपसङ्गमित्वा एकस उत्तरासङ्ग करित्वा बुद्धान^३ भिक्खून पादे वन्दित्वा
उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पगहेत्वा एवमस्स वचनीयो - 'अह, भन्ते,
गिलानो । न सक्कोमि सन्थत आदाय पक्कमितु । सोह, भन्ते, सच्च
सन्थतसम्मतिं याचामी' ति । दुतिय पि याचितब्बा^४ । ततिय पि

20

25

१ भदन्तो - स्या० रो० । २ सथतसम्मति - स्या० । ३ बुद्धान - सी० । ४
याचितब्बो - सी० ।

याचितब्बा । व्यत्तेन^१ भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो आपेतब्बो —

१०२ “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो भिक्खु गिलानो । न सक्कोति सन्थत आदाय पक्कमितु । सो सङ्घ सन्थत-सम्मुति याचति । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो इत्थन्नामस्स भिक्खुनो
5 सन्थतसम्मुति ददेय्य । एसा जत्ति ।

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो भिक्खु गिलानो ।
न सक्कोति सन्थत आदाय पक्कमितु । सो सङ्घ सन्थतसम्मुति याचति ।
सङ्घो इत्थन्नामस्स भिक्खुनो सन्थतसम्मुति देति । यस्सायस्मतो खमति
इत्थन्नामस्स भिक्खुनो सन्थतसम्मुतिया दान, सो तुण्हस्स, यस्स
10 नक्खमति, सो भासेय्य ।

“दिन्ना सङ्घेन इत्थन्नामस्स भिक्खुनो सन्थतसम्मुति । खमति
सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी” ति ।

एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ —

१०३ “नव पन भिक्खुना सन्थत कारापेत्वा छब्बस्सानि धारेतब्ब ।
15 ओरेन चे छन्न वस्सान त सन्थत विस्सज्जेत्वा वा अविस्सज्जेत्वा वा
अञ्ज नव सन्थत कारापेय्य, अञ्जत्र भिक्खुसम्मुतिया, निस्सगिय
पाचित्तिय” ति ।

(५) विभङ्गो

१०४ नव नाम करण उपादाय वुच्चति ।

सन्थत नाम सन्थरित्वा कत होति अवायिम ।

20 कारापेत्वा ति करित्वा वा कारापेत्वा वा ।

छब्बस्सानि धारेतब्ब ति छब्बस्सपरमता धारेतब्ब ।

ओरेन चे छन्न वस्सान ति ऊनकछब्बस्सानि ।

त सन्थत विस्सज्जेत्वा ति अञ्जेस दत्वा ।

अविस्सज्जेत्वा ति न कस्सचि दत्वा ।

25 अञ्जत्र भिक्खुसम्मुतिया ति ठपेत्वा भिक्खुसम्मुति अञ्ज नव
सन्थत करोति वा कारापेति वा, पयोगे दुक्कट । पटिलाभेन निस्सगिय
होति । निस्सज्जितब्ब सङ्घस्स वा गणस्स वा पुगलस्स वा । एव च पन,
भिक्खवे, निस्सज्जितब्ब पे० इद मे, भन्ते, सन्थत ऊनकछब्बस्सानि
कारापित, अञ्जत्र भिक्खुसम्मुतिया, निस्सगिय । इमाह सङ्घस्स

निस्सज्जामी ति पे० ददेय्या ति पे० ददेय्यु ति पे० आय-
स्मतो दम्मी ति ।

१०५ अत्तना विप्पकत अत्तना परियोसापेति, निस्सगिय
पाचित्तिय । अत्तना विप्पकत परेहि परियोसापेति, निस्सगिय पाचित्तिय ।
परेहि विप्पकत अत्तना परियोसापेति, निस्सगिय पाचित्तिय । परेहि
विप्पकत परेहि परियोसापेति, निस्सगिय पाचित्तिय ।

B 336

१०६ अनापत्ति छब्बस्सानि करोति, अतिरेकछब्बस्सानि
करोति, अञ्जस्सत्थाय करोति वा कारापेति वा, अञ्जेन कत पटिलभित्वा
परिभुञ्जति, वितान वा भुम्मत्थरण वा साणिपाकार वा भिसि वा बिम्बोहन
वा करोति, भिक्खुसम्मूतिया, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

10

—o—

§ १५ पन्नरसमनिस्सगिय

(निसीदनसथतकारापने)

(१) उपसेनपरिसावत्थु

१०७ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ
पिण्डिकस्स आरामे । अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “इच्छामह,
भिक्खवे, तेमास पटिसल्लीयितु” । नम्हि केनचि उपसङ्कमितब्बो, अञ्जत्र
एकेन पिण्डपातनीहारकेना” ति । “एव, भन्ते,” ति खो ते भिक्खू भगवतो
पटिस्सुणित्वा^१ नास्सुध कोचि भगवन्त उपसङ्कमति, अञ्जत्र एकेन
पिण्डपातनीहारकेन । तेन खो पन समयेन सावत्थिया^२ सङ्घेन कतिका
कता होति — “इच्छतावुसो, भगवा तेमास पटिसल्लीयितु । न भगवा
केनचि उपसङ्कमितब्बो, अञ्जत्र एकेन पिण्डपातनीहारकेन । यो भगवन्त
उपसङ्कमति सो पाचित्तिय देसापेतब्बो” ति । अथ खो आयस्मा उपसेनो
वज्झन्तपुत्तो, सपरिसो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त
अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । आचिण्ण खो पनेत बुद्धान भगवन्तान
आगन्तुकेहि भिक्खूहि सिद्धि पटिसम्मोदितु । अथ खो भगवा आयस्मन्त
उपसेन वज्झन्तपुत्त एतदवोच — “कच्चि वा, उपसेन, खमनीय कच्चि
यापनीय, कच्चित्थ अप्पकिलमथेन अद्धान आगता” ति ? “खमनीय,

R 230

15

20

१ पटिसल्लीयितु — सी, रो०, स्या० । २ पटिस्सुणित्वा — रो०, पटिस्सुत्वा — सी० । ३
सावत्थिय — स्या०, रो० ।

भगवा, यापनीय, भगवा । अप्पकिलमथेन च मय, भन्ते, अद्धान आगता” ति ।

- तेन खो पन समयेन आयस्मतो उपसेनस्स वज्झन्तपुत्तस्स सद्धिर्विहारिको भिक्खु भगवतो अविदूरे निसिन्नो होति । अथ खो
- 7 5 भगवा त भिक्खु एतदवोच — “मनापानि ते, भिक्खु, पसुकूलानी” ति ? “न खो मे, भन्ते, मनापानि पसुकूलानी” ति । “किस्स पन त्व, भिक्खु, पसुकूलिको” ति ? “उपज्झायो मे, भन्ते, पसुकूलिको । एव अह पि पसुकूलिको” ति । अथ खो भगवा आयस्मन्त उपसेन वज्झन्तपुत्त एतदवोच — “पासादिका खो त्याय, उपसेन, परिसा । कथ त्व, उपसेन, परिस विनेसी” ति ? “यो म, भन्ते, उपसम्पद याचति तमह^१ एव वदामि — ‘अह खो, आवुसो, आरञ्जिको पिण्डपातिको पसुकूलिको । सचे त्व पि आरञ्जिको भविस्ससि पिण्डपातिको पसुकूलिको, एवाह त उपसम्पा देस्सामी’ ति । सचे मे पटिस्सुणाति उपसम्पादेमि, नो चे मे पटिस्सुणाति न उपसम्पादेमि । यो म निस्सय याचति तमह एव वदामि — ‘अह खो,
- 11 15 आवुसो, आरञ्जिको पिण्डपातिको पसुकूलिको । सचे त्व पि आरञ्जिको भविस्ससि पिण्डपातिको पसुकूलिको, एवाह ते निस्सय दस्सामी’ ति । सचे मे पटिस्सुणाति निस्सय देमि, नो चे मे पटिस्सुणाति न निस्सय देमि । एव खो अह, भन्ते, परिस विनेमी” ति ।

- “साधु साधु, उपसेन । साधु खो त्व, उपसेन, परिस विनेसि ।
- 20 जानासि पन त्व, उपसेन, सावत्थिया^२ सद्धस्स कतिक” ति ? “न खो अह, भन्ते, जानामि सावत्थिया सद्धस्स कतिक” ति । “सावत्थिया खो, उपसेन, सद्धेन कतिका कता — ‘इच्छतावुसो, भगवा तेमास पटिसल्लीयितु । न भगवा केनचि उपसद्धमितब्बो, अञ्जत्र एकेन पिण्डपातनीहारकेन । यो भगवन्त उपसद्धमति सो पाचित्तिय देसापेतब्बो’ ति । “पञ्चायिस्सति, भन्ते,
- 25 सावत्थिया सद्धो सकाय कतिकाय, न मय अपञ्जत्त^३ पञ्चापेस्साम” पञ्जत्त वा न समुच्छिन्दिस्साम, यथापञ्जत्तेसु सिक्खापदेसु समादाय वत्तिस्सामा” ति । “साधु साधु, उपसेन, अपञ्जत्त न पञ्चापेतब्ब, पञ्जत्त वा न समुच्छिन्दिन्तब्ब, यथापञ्जत्तेसु सिक्खापदेसु समादाय वत्तितब्ब । अनुजानामि, उपसेन, ये ते भिक्खू आरञ्जिका पिण्डपातिका पसुकूलिका यथासुख म

१ ताह — सी०, रो० । २ सावत्थिय — स्या० । ३ अपञ्जत्त — सी० । ४ पञ्ज पेस्साम — म० ।

दस्सनाय उपसङ्कमन्तू” ति ।

१०८ तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू बहिद्वारकोट्टके ठिता
होन्ति — “मय आयस्मन्त उपसेन वङ्गन्तपुत्त पाचित्तिय देसापेस्सामा” ति ।
अथ खो आयस्मा उपसेनो वङ्गन्तपुत्तो सपरिसो उट्ठायासना भगवन्त
अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि । अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्त 5
उपसेन वङ्गन्तपुत्त एतदवोचु — “जानासि त्व, आवुसो उपसेन, सावत्थिया
सङ्खस्स कतिक” ति । “भगवा पि म, आवुसो, एवमाह — ‘जानासि पन
त्व, उपसेन, सावत्थिया सङ्खस्स कतिक’ ति ? न खो अह, भन्ते, जानामि
सावत्थिया सङ्खस्स कतिक” ति । “सावत्थिया खो, उपसेन, सङ्खेन कतिका
कता — ‘इच्छतावुसो, भगवा तेमास पटिसल्लीयितु । न भगवा केनचि 10
उपसङ्कमितब्बो, अञ्चत्र एकेन पिण्डपातनीहारकेन । यो भगवत उपसङ्क-
मति सो पाचित्तिय देसापेतब्बो” ति । “पञ्चायिस्सति, भन्ते, सावत्थिया
सङ्खो सकाय कतिकाय, न मय अपञ्चत्त पञ्चापेस्साम^१ पञ्चत्त वा न
समुच्छिन्दिस्साम, यथापञ्चत्तेसु सिक्खापदेसु समादाय वत्तिस्सामा ति ।
अनुञ्जातावुसो, भगवता — ‘ये ते भिक्खू आरञ्जिका पिण्डपातिका 15
पसुकूलिका यथासुख म दस्सनाय उपसङ्कमन्तू” ति ।

अथ खो ते भिक्खू — “सच्च खो आयस्मा उपसेनो आह — ‘न
अपञ्चत्त पञ्चापेतब्ब, पञ्चत्त वा न समुच्छिन्दिस्साम, यथापञ्चत्तेसु
सिक्खापदेसु समादाय वत्तितब्ब” ति । अस्सोसु खो भिक्खू — “अनुञ्जाता
किर भगवता — ‘ये ते भिक्खू आरञ्जिका पिण्डपातिका पसुकूलिका 20
यथासुख म दस्सनाय उपसङ्कमन्तू” ति । ते भगवन्त दस्सन^२ पिहेन्ता^३
सन्थतानि उज्झित्वा आरञ्जिकङ्ग पिण्डपातिकङ्ग पसुकूलिकङ्ग
समादियिंसु । अथ खो भगवा सम्बहुलेहि भिक्खूहि सद्धि सेनासनचारिक
आहिण्डन्तो अहस सन्थतानि तह तह उज्झितानि । पस्सित्वा^४ भिक्खू
आमन्तेसि — “कस्सिमानि, भिक्खवे, सन्थतानि तह तह उज्झि- 25
तानी” ति ? अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

(२) पञ्चत्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ
कत्वा भिक्खू आमन्तेसि — “तेन हि, भिक्खवे, भिक्खून सिक्खापद

१ पञ्चापेस्साम — म० । २-२ दस्सनाय पिहयना — स्या०, दस्सन पिहता — रो० । ३
पस्सित्वान — स्या० ।

पञ्चापेस्सामि दस अत्थवसे पटिच्च - सङ्खसुट्ठुताय, सङ्खफासुताय,
पे० एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ -

१०६ "निसीदनसन्थत पन भिक्खुना कारयमानेन पुराणसन्थतस्स
सामन्तां सुगतविदत्थि आदातब्बा दुब्बण्णकरणाय, अनादा चे भिक्खु पुराण-
5 सन्थतस्स सामन्ता सुगतविदत्थि नव निसीदनसन्थत कारापेय्य, निस्सग्गिय
पाचित्तिय" ति ।

(३) विभङ्गो

११० निसीदन नाम सदस वुच्चति ।

सन्थत नाम सन्थरित्वा कत होति अवायिम ।

कारयमानेना ति करोन्तो वा कारापेन्तो वा ।

10 पुराणसन्थत नाम सर्कि निवत्थ पि सकि पारुत पि ।

सामन्ता सुगतविदत्थि आदातब्बा दुब्बण्णकरणाया ति थिरभावाय
वट्ट वा चतुरस्स वा छिन्दित्वा एकदेसे वा सन्थरितब्ब विजटेत्वा वा
सन्थरितब्ब ।

अनादा चे भिक्खु पुराणसन्थतस्स सामन्ता सुगतविदत्थि ति अना-
15 दियित्वा पुराणसन्थतस्स सामन्ता सुगतविदत्थि नव निसीदनसन्थत करोति
वा कारापेति वा, पयोगे दुक्कट, पटिलाभेन निस्सग्गिय होति । निस्सज्जि-
तब्ब सङ्खस्स वा गणस्स वा पुगलस्स वा । एव च पन, भिक्खवे,
निस्सज्जितब्ब पे० इद मे, भन्ते, निसीदनसन्थत अनादियित्वा
पुराणसन्थतस्स सामन्ता सुगतविदत्थि कारापित निस्सग्गिय । इमाह
20 सङ्खस्स निस्सज्जामी ति पे० ददेय्या ति पे० आयस्मतो
दम्मी ति ।

१११ अत्तना विप्पकत अत्तना परियोसापेति, निस्सग्गिय
पाचित्तिय । अत्तना विप्पकत परेहि परियोसापेति, निस्सग्गिय पाचि-
त्तिय । परेहि विप्पकत अत्तना परियोसापेति, निस्सग्गिय पाचित्तिय ।
25 परेहि विप्पकत परेहि परियोसापेति, निस्सग्गिय पाचित्तिय ।

अञ्जस्सत्थाय करोति वा कारापेति वा, आपत्ति दुक्कटस्स ।

११२ अनापत्ति - पुराणसन्थतस्स सामन्ता सुगतविदत्थि आदि-
3 यित्वा करोति, अलभन्तो थोक्तर आदियित्वा करोति, अलभन्तो अनादि-
यित्वा करोति, अञ्जेन कत पटिलभित्वा परिभुञ्जति, वितान वा

भुम्मत्थरण वा साणिपाकार वा भिसि वा बिम्बोहन वा करोति, उम्मत्तकस्स आदिकम्मिकस्सा ति ।

---o---

§ १६ सोळसमनिस्सगिय

(एळकलोमहणे)

(१) सावत्थिगच्छतभिक्षुवत्थु

११३ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने
अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्षुनो
कोसलेसु जनपदे^१ सावत्थि गच्छन्तस्स अन्तरामग्गे एळकलोमानि 5
उप्पज्जिसु । अथ खो सो भिक्षु तानि एळकलोमानि उत्तरासङ्गेन
भण्डिक बन्धित्वा अगमासि । मनुस्सा त भिक्षु पस्सित्वा उप्पण्डेसु^२—
“कित्तकेन ते, भन्ते, कीतानि ? कित्तको उदयो भविस्सती” ति ?
सो भिक्षु तेहि मनुस्सेहि उप्पण्डियमानो मङ्कु अहोसि । अथ खो
सो भिक्षु सावत्थि गन्त्वा तानि एळकलोमानि ठितको व आसुम्भि । 10
भिक्षू त भिक्षु एतदवोचु^३— “किस्स त्व, आवुसो, इमानि एळकलोमानि
ठितको व आसुम्भसी” ति ? “तथाहि पनाह, आवुसो, इमेस एळक-
लोमान कारणा मनुस्सेहि उप्पण्डितो” ति । “कीव दूरतो पन त्व,
आवुसो, इमानि एळकलोमानि आहरी” ति ? “अतिरेकतियोजन,
आवुसो” ति । ये ते भिक्षू अप्पिच्छा ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति 15
विपाचेन्ति— “कथ हि नाम भिक्षु अतिरेकतियोजन एळकलोमानि
आहरिस्सती” ति । अथ खो ते भिक्षू त भिक्षु अनेकपरियायेन
विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु पे० सच्च किर त्व,
भिक्षु, अतिरेकतियोजन एळकलोमानि आहरी ति ? “सच्च, भगवा” ति ।

(२) पञ्जात्ति

विगरहि बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम त्व, मोघपुरिस, 20
अतिरेकतियोजन एळकलोमानि आहरिस्ससि । नेत मोघपुरिस, अप्पसन्नान
वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्षुवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ—

११४ “भिक्षुनो पनेव अद्धानमग्गप्पटिपन्नस्स^४ एळकलोमानि

१ जनपदेसु—सो० स्या० रो० । २ उप्पण्डेसु—स्या० । ३ एवमाहसु—स्या० । ४
आह्वरसी—सी०, स्या० रो० । ५ अद्धानमग्गपटिप नस्स—सी०, स्या०, रो० ।

उप्पज्जेय्यु । आकङ्खमानेन भिक्खुना पटिग्गहेतब्बानि । पटिग्गहेत्वा तित्थो-
योजनपरम सहत्था हरितब्बनि,^१ असन्ते हारके । ततो चे उत्तरि^२ हरेय्य,
असन्ते पि हारके, निस्सग्गिय पाच्चित्थिय^३” ति ।

(३) विभङ्गो

234

११५ भिक्खुनो पनेव अद्धानमग्गप्पटिपन्नस्सा ति पन्थ

5 गच्छन्तस्स ।

एळकलोमानि उप्पज्जेय्यु ति उप्पज्जेय्यु सङ्घतो वा गणतो वा
आतितो वा मित्ततो वा पसुकूल^४ वा अत्तनो वा धनेन ।

341

आकङ्खमानेना ति इच्छमानेन पटिग्गहेतब्बानि ।

पटिग्गहेत्वा तित्थोयोजनपरम सहत्था हरितब्बानी^५ ति तित्थोयोजनपरमता
10 सहत्था हरितब्बानि ।

असन्ते हारके ति नाञ्चो कोचि हारको होति इत्थी वा पुरिसो वा
गहट्ठो वा पब्बजितो वा ।

ततो चे उत्तरि हरेय्य, असन्ते पि हारके ति पठम पाद तित्थोयोजन
अतिक्कामेति, आपत्ति दुक्कटस्स । दुतिय पाद अतिक्कामेति, निस्सग्गिय
15 पाच्चित्थिय^६ । अन्तोत्तित्थोयोजने ठितो बहित्थोयोजन पातेति, निस्सग्गिय
पाच्चित्थिय । अञ्जस्स याने वा भण्डे वा अजानन्तस्स पक्खपित्वा तित्थोयोजन
अतिक्कामेति, निस्सग्गियानि होन्ति । निस्सज्जितब्बानि सङ्घस्स वा गणस्स
वा पुग्गलस्स वा । एव च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बानि पे०
इमानि मे, भन्ते, एळकलोमानि तित्थोयोजन अतिक्कामितानि निस्सग्गियानि ।
20 इमानाह सङ्घस्स निस्सज्जामी ति पे० ददेय्या ति पे० ददेय्यु ति
पे० आयस्मतो दम्मी ति ।

११६ अतिरेकतित्थोयोजने अतिरेकसञ्जी अतिक्कामेति^१, निस्सग्गिय
पाच्चित्थिय । अतिरेकतित्थोयोजने वेमतिको अतिक्कामेति, निस्सग्गिय पाच्चि-
त्थिय । अतिरेकतित्थोयोजने ऊनकसञ्जी अतिक्कामेति, निस्सग्गिय पाच्चित्थिय ।

25 ऊनकतित्थोयोजने अतिरेकसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । ऊनकतित्थोयोजने
वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । ऊनकतित्थोयोजने ऊनकसञ्जी, अनापत्ति ।

१ हारेतब्बानि - सी०, स्या०, रो० । २ उत्तरि - सी० स्या०, रो० । ३ पसुकूलता -
स्या० । ४ हारेतब्बानी - सी०, स्या०, रो० । ५ निस्सग्गियानि होति - स्या० । ६ तित्थोयोजन
अतिक्कामेति - स्या० ।

११७ अनापत्ति तियोजन हरति, ऊनकतियोजन हरति, तियोज हरति पि, पच्चाहरति पि, तियोजन वासाधिप्पायो गन्त्वा ततो पर हरति, अच्छिन्न पटिलभित्वा हरति, निस्सट्ठ पटिलभित्वा हरति, अञ्जा हरापेति कतभण्ड', उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

§ १७ सत्तरसमनिस्सगिय

(एळकलोमधोवापने)

(१) छब्बगियभिक्षुवत्थु

११८ तेन समयेन बुद्धो भगवा सक्केसु विहरति कपिलवत्थुस्मि 5 B 342
निगोधारामे । तेन खो पन समयेन छब्बगिया भिक्षू भिक्षुनीहि
एळकलोमानि धोवापेन्ति पि रजापेन्ति पि विजटापेन्ति पि । भिक्षुनियो R 235
एळकलोमानि धोवन्तियो रजन्तियो विजटेन्तियो रिञ्चन्ति उद्देस
परिपुच्छ अधिसील अधिचित्त अधिपञ्च । अथ खो महापजापति^१ गोतमी
येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त 10
अट्ठासि । एकमन्त ठित खो महापजापति गोतमि भगवा एतदवोच —
“कच्चि, गोतमि, भिक्षुनियो अप्पमत्ता आतापिनियो पहितत्ता विहरन्ती”
ति ? “कुतो, भन्ते, भिक्षुनीन अप्पमादो । अय्या छब्बगिया भिक्षुनीहि
एळकलोमानि धोवापेन्ति पि रजापेन्ति पि विजटापेन्ति पि । भिक्षुनियो
एळकलोमानि धोवन्तियो रजन्तियो विजटेन्तियो रिञ्चन्ति उद्देस परिपुच्छ 15
अधिसील अधिचित्त अधिपञ्च” ति ।

अथ खो भगवा महापजापति गोतमि धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि
समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहसेसि । अथ खो महापजापति गोतमी भगवता
धम्मिया कथाय सन्दस्सिता समादपिता समुत्तेजिता सम्पहसिता भगवन्त
अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि । 20

(२) पञ्जति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्षुसङ्घ सन्नि
पातापेत्वा छब्बगिये भिक्षू पटिपुच्छि — “सच्च किर तुम्हे, भिक्षवे,
भिक्षुनीहि एळकलोमानि धोवापेथ पि रजापेथ पि विजटापेथ पी” ति ?
“सच्च, भगवा” ति । “जातिकायो तुम्हाक, भिक्षवे, अञ्जातिकायो”

१ कटभण्ड — सी०, कतभण्ड हरति — स्या० । २ महापजापती — स्या०, रो० ।

ति ? “अञ्जातिकायो, भगवा” ति । “अञ्जातका, मोघपुरिसा, अञ्जा-
तिकान न जानन्ति पतिरूप^१ वा अप्पतिरूप वा पासादिक वा अपासादिक ।
तत्थ नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, अञ्जातिकाहि भिक्खुनीहि एळकलोमानि
धोवान्हेस्सथ पि रजापेस्सथ पि विजटापेस्सथ पि । नेत, मोघपुरिसा, अप्प
5 सन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद
उद्दिसेय्याथ -

११६ “ यो पन भिक्खु अञ्जातिकाय भिक्खुनिया एळकलोमानि
धोवापेय्य वा रजापेय्य वा विजटापेय्य वा, निस्सगिय पाच्चित्तिय” ति ।

(३) विभङ्गो

B 343

१२० यो पना ति यो यादिसो पे० भिक्खू ति पे० अय

10 इमस्मि अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

अञ्जातिका नाम मातितो वा पितितो वा याव सत्तमा पितामहयुगा
असम्बद्धा ।

भिक्खुनी नाम उभतोसङ्घे उपसम्पन्ना ।

R 236

15 होन्ति । रजा ति आणापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । धोतानि निस्सगियानि
होन्ति । विजटेही ति आणापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । विजटितानि निस्स-
गियानि होन्ति । निस्सज्जितब्बानि सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा ।
एव च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बानि पे० इमानि मे, भन्ते,
एळकलोमानि अञ्जातिकाय भिक्खुनिया धोवापितानि निस्सगियानि ।
20 इमानाह सङ्घस्स निस्सज्जामी ति पे० ददेय्या ति पे० ददेय्यु ति
पे० आयस्मतो दम्मी ति ।

१२१ अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी एळकलोमानि धोवापेति,
निस्सगिय पाच्चित्तिय । अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी एळकलोमानि
धोवापेति रजापेति, निस्सगियेन आपत्ति दुक्कटस्स । अञ्जातिकाय अञ्जा-
25 तिकसञ्जी एळकलोमानि धोवापेति विजटापेति, निस्सगियेन आपत्ति
दुक्कटस्स । अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी एळकलोमानि धोवापेति रजा-
पेति विजटापेति, निस्सगियेन आपत्ति द्विन्न दुक्कटान ।

अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी एळकलोमानि रजापेति, निस्सगिय
पाच्चित्तिय । अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी एळकलोमानि रजापेति

विजटापेति, निस्सगियेन आपत्ति दुक्कटस्स । अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी एळकलोमानि रजापेति धोवापेति, निस्सगियेन आपत्ति दुक्कटस्स । अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी एळकलोमानि रजापेति विजटापति धोवापेति, निस्सगियेन आपत्ति द्विन्न दुक्कटान ।

अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी एळकलोमानि विजटापेति, निस्स- 5
गिय पाचित्तिय । अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी एळकलोमानि विजटापेति
धोवापेति, निस्सगियेन आपत्ति दुक्कटस्स । अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी
एळकलोमानि विजटापेति रजापेति, निस्सगियेन आपत्ति दुक्कटस्स ।
अञ्जातिकाय अञ्जातिकसञ्जी एळकलोमानि विजटापेति धोवापेति
रजापेति, निस्सगियेन आपत्ति द्विन्न दुक्कटान । 10

१२२ अञ्जातिकाय वेमतिको पे० अञ्जातिकाय आतिक-
सञ्जी पे० अञ्जस्स एळकलोमानि धोवापेति, आपत्ति दुक्कटस्स ।
एकतो उपसम्पन्नाय धोवापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । आतिकाय अञ्जातिक-
सञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । आतिकाय वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स ।
आतिकाय आतिकसञ्जी, अनापत्ति । 15

१२३ अनापत्ति — आतिकाय धोवन्तिया अञ्जातिका दुतिया होति,
अवुत्ता धोवति, अपरिभुत्त कतभण्ड^१ धोवापेति, सिक्खमानाय, सामणेरिया,
उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

—०—

§ १८ अट्टारसमनिस्सगिय

(जातरूपरजतसादने)

(१) उपनन्दस्स कहापणगहणवत्थु

१२४ तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति वेळुवने
कलन्दकनिवापे । तेन खो पन समयेन आयस्मा उपनन्दो सक्कपुत्तो 20 R 237
अञ्जातरस्स^१ कुलस्स कुलूपको^२ होति निच्चभत्तिको । य तस्मि कुले
उप्पज्जति खादनीय^३ वा भोजनीय^४ वा ततो आयस्मतो उपनन्दस्स
सक्कपुत्तस्स पटिविसो^५ ठपिय्यति^६ । तेन खो पन समयेन साय तस्मि
कुले मस उपपन्न होति । ततो आयस्मतो उपनन्दस्स सक्कपुत्तस्स पटिविसो

१ कटभण्ड — सी० । २ राजगहे अञ्जातरस्स — सी० रो० । ३ बुलूपगो — सी० ।

४-४ खादनिय भोजनिय — रा० । ५ पटिविसो सी० । ६ ठपीयति — सी०, ठपित्तो होति —
स्या० ।

ठपितो होति । तस्स कुलस्स दारको रत्तिया पच्चूससमय पच्चुट्ठाय रोदति - “मस मे देथा” ति । अथ खो सो पुरिसो पजापति एतदवोच - “अय्यस्स पटिविस दारकस्स देहि । अञ्ज चेतापेत्वा अय्यस्स दस्साम” ति ।

- 5 अथ खो आयस्मा उपनन्दो सकयपुत्तो पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्त-
चीवर आदाय येन त कुल तेनुपसङ्कमि , उपसङ्कमित्वा पञ्जात्ते आसने
निसीदि । अथ खो सो पुरिसो येनायस्मा उपनन्दो सकयपुत्तो तेनुपसङ्कमि , उप-
सङ्कमित्वा आयस्मन्त उपनन्द सकयपुत्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि ।
345 एकमन्त निसिन्नो खो सो पुरिसो आयस्मन्त उपनन्द सकयपुत्त एतदवोच -
10 “हिय्यो” खो, भन्ते, साय मस उप्पन्न अहोसि । ततो अय्यस्स पटिविसो
ठपितो । अय, भन्ते, दारको रत्तिया पच्चूससमय पच्चुट्ठाय रोदति - “मस
मे देथा” ति । अय्यस्स पटिविसो दारकस्स दिन्नो । कहापणेन, भन्ते,
किं आहरिय्यतू” ति ? “परिच्चत्तो मे, आवुसो, कहापणो” ति ? “आम,
भन्ते, परिच्चत्तो” ति । “तञ्जेव मे, आवुसो, कहापण देही” ति ।
- 15 अथ खो सो पुरिसो आयस्मतो उपनन्दस्स सकयपुत्तस्स कहापण
दत्वा उज्झायति खिय्यति विपाचेति - “तथेव मय रूपिय पटिग्गण्हाम
एवमेविमे समणा सकयपुत्तिया रूपिय पटिग्गण्हन्ती” ति । अस्सोसु
खो भिक्खू तस्स पुरिसस्स उज्झायन्तस्स खिय्यन्तस्स विपाचेन्तस्स । ये
ते भिक्खू अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति - “कथ
20 हि नाम आयस्मा उपनन्दो सकयपुत्तो रूपिय पटिग्गहेस्सती” ति । अथ खो
ते भिक्खू आयस्मन्त उपनन्द सकयपुत्त अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो
एतमत्थ आरोचेसु ।

(२) पञ्जात्ति

- अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ
सन्निपातापेत्वा आयस्मन्त उपनन्द सकयपुत्त पटिपुच्छि - “सच्च किर
25 त्व, उपनन्द, रूपिय पटिग्गहेसी” ति ? “सच्च, भगवा” ति । विगरहि
बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम त्व, मोघपुरिस, रूपिय पटिग्ग-
हेस्ससि । नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन,
भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ -

१२५ “यो पन भिक्खु जातरूपरजत उगगण्हेय्य वा उगगण्हापेय्य वा उपनिक्खित्त वा सादियेय्य, निस्सगिय पाचित्तिय” ति ।

(३) विभङ्गो

१२६ यो पना ति यो यादिसो पे० भिक्खू ति ' पे०
अय इमस्मि अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

R 238

जातरूप नाम सत्थुवण्णो वुच्चति ।

5

रजत नाम कहापणो लोहमासको दारुमासको जतुमासको ये वोहार गच्छन्ति ।

उगगण्हेय्या ति सय गण्हाति निस्सगिय' पाचित्तिय' ।

उगगण्हापेय्या ति अञ्ज गाहापेति निस्सगिय पाचित्तिय ।

उपनिक्खित्त वा सादियेय्या ति इद अय्यस्स होतू ति उपनिक्खित्त 10 B 346
सादियति', निस्सगिय होति । सङ्खमज्जे निस्सज्जितब्ब । एव च पन,
भिक्खवे, निस्सज्जितब्ब – तेन भिक्खुना सङ्ख उपसङ्कमित्वा एकस उत्तरा-
सङ्ग करित्वा बुद्धान भिक्खून पादे वन्दित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा
अञ्जलि पगगहेत्वा एवमस्स वचनीयो – “अह, भन्ते, रूपिय पटिग्गहेसि ।
इद मे निस्सगिय । इमाह सङ्खस्स निस्सज्जामी” ति । निस्सज्जित्वा 15
आपत्ति देसेतब्बा । व्यत्तेन' भिक्खुना पटिबलेन आपत्ति पटिग्गहेतब्बा ।
सचे तत्थ आगच्छति आरामिको वा उपासको वा सो वत्तब्बो – “आवुसो,
इम जानाही” ति । सचे सो भणति – “इमिना कि आहरिय्यतू” ति,
न वत्तब्बो – “इम वा इम वा आहरा” ति । कप्पिय आचिक्खित्तब्ब –
सप्पि' वा तेल वा मधु' वा फाणित वा । सचे सो तेन परिवत्तेत्वा कप्पिय 20
आहरति रूपियप्पटिग्गाहक' ठपेत्वा सब्बेहेव परिभुज्जितब्ब । एव चेत
लभेथ, इच्चेत कुसल, नो चे लभेथ, सो वत्तब्बो – “आवुसो, इम छुहेही”
ति । सचे सो छुहेति, इच्चेत कुसल, नो चे छुहेति, पञ्चहङ्गेहि
समन्नागतो भिक्खु रूपियछड्डुको सम्मन्नितब्बो – यो न छन्दागति गच्छेय्य,
न दोसागति गच्छेय्य, न मोहागति गच्छेय्य, न भयागति गच्छेय्य, छड्डिता- 25
छड्डित च जानेय्य । एव च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बो । पठम भिक्खु
याचित्तब्बो । याचित्वा व्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्खो आपेतब्बो –

१— १ निस्सगिय होति – स्या० । २ वा सादियति – सी०, स्या०, रो० । ३ व्यत्तेन –
रो० । ४ सप्पि – स्या०, रो० । ५ मधु – स्या०, रो० । ६ रूपियपटिग्गाहक – सी० स्या०,
रो० ।

१२७ “सुणातु मे, भन्ते, सद्धो । यदि सद्धस्स पत्तकल्ल, सद्धो इत्थन्नाम भिक्खु रूपियच्छड्डुक सम्मन्नेय्य । एसा जत्ति ।

“सुणातु मे, भन्ते, सद्धो । सद्धो इत्थन्नाम भिक्खु रूपियच्छड्डुक सम्मन्नति । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो रूपियच्छड्डुकस्स
5 सम्मुति^१, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

“सम्मतो सद्धेन इत्थन्नामो भिक्खु रूपियच्छड्डुको । खमति सद्धस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी” ति ।

तेन सम्मतेन भिक्खुना अनिमित्त कत्वा पातेतब्ब । सचे निमित्त कत्वा पातति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

10 १२८ रूपिये रूपियसञ्जी रूपिय पटिग्गण्हाति, निस्सगिय पाचित्तिय । रूपिये वेमतिको रूपिय पटिग्गण्हाति, निस्सगिय पाचित्तिय । रूपिये अरूपियसञ्जी रूपिय पटिग्गण्हाति, निस्सगिय पाचित्तिय ।

अरूपिये रूपियसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । अरूपिये वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । अरूपिये अरूपियसञ्जी, अनापत्ति ।

15 अनापत्ति अज्झारामे वा अज्झावसथे वा उग्गहेत्वा वा उग्गहापेत्वा वा निक्खिपति — यस्स भविस्सति सो हरिस्सती ति, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

-----०-----

§ १६ ऊनवीसतिमनिस्सगिय

(रूपियसवोहारसमापज्जने)

(१) छब्बगियभिक्खुवत्थु

१२९ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन छब्बगिया भिक्खू नानप्पकारक
20 रूपियसवोहार समापज्जन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति —
“कथ हि नाम समणा सक्कपुत्तिया नानप्पकारक रूपियसवोहार समा-
पज्जिस्सन्ति, सेय्यथापि गिही कामभोगिनो” ति । अस्सोसु खो भिक्खू तेस
मनुस्सान उज्झायन्तान खिय्यन्तान विपाचेन्तान । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा
पे० ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति — “कथ हि नाम छब्बगिया
25 भिक्खू नानप्पकारक रूपियसवोहार समापज्जिस्सन्ती” ति । अथ खो ते
भिक्खू छब्बगिये भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ

- “आवुसो, इम जानाही” ति । सचे सो भणति — “इमिना कि आहरियत्तू” ति, न वत्तब्बो — “इम वा इम वा आहरा” ति । कप्पिय आचिक्खितब्ब — सप्पि वा तेल वा मधु वा फाणित वा । सचे सो तेन परिवत्तेत्वा^१ कप्पिय आहरति, रूपियचेतापक ठपेत्वा, सब्बेहेव परिभुज्जितब्ब । एव चेत
 5 लभेथ, इच्चेत कुसल, नो चे लभेथ, सो वत्तब्बो — “आवुसो, इम छड्ढेही” ति । सचे सो छड्ढेति, इच्चेत कुसल, नो चे छड्ढेति, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो भिक्खु रूपियछड्ढुको सम्मन्नितब्बो — यो न छन्दागतिं गच्छेय्य, न दोसागतिं गच्छेय्य, न मोहागतिं गच्छेय्य, न भयागतिं गच्छेय्य, छड्ढिताछड्ढित च जानेय्य । एव च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बो । पठम भिक्खु याचितब्बो ।
 10 याचित्वा व्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो आपेतब्बो —

9

१३२ “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो इत्थन्नाम भिक्खु रूपियछड्ढुक सम्मन्नेय्य । एसा वत्ति ।

- “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । सङ्घो इत्थन्नाम भिक्खु रूपियछड्ढुक सम्मन्नति । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो रूपियछड्ढुकस्स
 15 सम्मुति^२, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

“सम्मतो सङ्घेन इत्थन्नामो भिक्खु रूपियछड्ढुको । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी” ति ।

तेन सम्मतेन भिक्खुना अनिमित्त कत्वा पातेतब्ब । सचे निमित्त कत्वा पातेति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

- 20 १३३ रूपिये रूपियसञ्जी, रूपिय चेतापेति, निस्सगिय पाचित्तिय । रूपिये वेमतिको रूपिय चेतापेति, निस्सगिय पाचित्तिय । रूपिये अरूपिय-सञ्जी रूपिय चेतापेति, निस्सगिय पाचित्तिय । अरूपिये रूपियसञ्जी रूपिय चेतापेति, निस्सगिय पाचित्तिय । अरूपिये वेमतिको रूपिय चेतापेति, निस्सगिय पाचित्तिय । अरूपिये अरूपियसञ्जी रूपिय चेतापेति, निस्सगिय
 25 पाचित्तिय ।

अरूपिये रूपियसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । अरूपिये वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । अरूपिये अरूपियसञ्जी, अनापत्ति ।

१३४ अनापत्ति उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

—•—

§ २० वीसतिमनिस्सगिय

(कयविककये)

(१) उपन दभिकखुवत्थु

१३५ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा उपनन्दो सक्कपुत्तो पट्टो^१
होति चीवरकम्म कातु । सो पटपिलोत्तिकान सङ्घाटि करित्वा सुरत्त सुपरि-
कम्मकत कत्वा पारुपि^२ । अथ खो अञ्जातरो परिब्बाजको महग्घ पट
पारुपित्वा येनायस्मा उपनन्दो सक्कपुत्तो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा 5
आयस्मन्त उपनन्द सक्कपुत्त एतदवोच – “सुन्दरा खो त्याय, आवुसो,
सङ्घाटि, देहि मे पटेना” ति । “जानाहि, आवुसो” ति । “आमावुसो,
जानामी” ति । “हन्दावुसो” ति, अदासि । अथ खो सो परिब्बाजको त
सङ्घाटि पारुपित्वा परिब्बाजकाराम अगमासि । परिब्बाजका त परिब्बाजक
एतदवोचु – “सुन्दरा खो त्याय, आवुसो, सङ्घाटि, कुतो तया लद्धा” ति ? 10
“तेन मे, आवुसो, पटेन परिवत्तिता^३” ति । “कतिहि पि त्याय, आवुसो,
सङ्घाटि भविस्सति, सो येव ते पटो वरो” ति ।

B 350
R 241

अथ खो सो परिब्बाजको – “सच्च खो परिब्बाजका आहसु –
‘कतिहि पि म्याय सङ्घाटि भविस्सति । सो येव मे पटो वरो’” ति
येनायस्मा उपनन्दो सक्कपुत्तो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त उपनन्द 15
सक्कपुत्त एतदवोच – “हन्द ते, आवुसो, सङ्घाटि”, देहि मे पट” ति ।
“ननु त्व, आवुसो, मया वुत्तो – ‘जानाहि, आवुसो’ ति । नाह दस्सामी”
ति । अथ खो सो परिब्बाजको उज्झायति खिय्यति विपाचेति – “गिही^४
पि न गिहिस्स विप्पटिसारिस्स देन्ति, कि पन पब्बजितो पब्बजितस्स न
दस्सती” ति । अस्सोसु खो भिक्खू तस्स परिब्बाजकस्स उज्झायन्तस्स 20
खिय्यन्तस्स विपाचेन्तस्स । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति
खिय्यन्ति विपाचेन्ति – “कथ हि नाम आयस्मा उपनन्दो सक्कपुत्तो
परिब्बाजकेन सद्धि कयविककय समापज्जिस्सती” ति । अथ खो ते भिक्खू
आयस्मन्त उपनन्द सक्कपुत्त अनेकुपरियायेन विगरहित्वा भगवतो
एतमत्थ आरोचेसु । 25

१ पट्टो – स्या०, रो० । २ पारुपि – सी० । ३ परिवट्टिता – स्या० । ४ सघाटि –
सी०, रो०, सङ्घाटि – स्या० । ५ गिहि – स्या० ।

(२) पञ्जति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ
सन्निपातापेत्वा आयस्मन्त उपनन्द सक्कपुत्त पटिपुच्छि — “सच्च किर
त्व, उपनन्द, परिब्बाजकेन सद्धि कयविककय समापज्जसी” ति ? “सच्च,
भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम त्व,
5 मोघपुरिस, परिब्बाजकेन सद्धि कयविककय समापज्जिस्ससि । नेत,
मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे,
इम सिक्खापद उद्दिमेय्याथ —

१३६ “यो पन भिक्खु नानप्पकारक कयविककय समापज्जेय्य,
निस्सगिय पाचित्तिय” ति ।

(३) विभङ्गो

10 १३७ यो पना ति यो यादिसो पे० भिक्खू ति पे०
अय इमस्मि अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

नानप्पकारक नाम चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्ज-
परिक्खारा, अन्तमसो चुण्णपिण्डो पि दन्तकट्टु पि दसिकसुत्त पि ।

कयविककय समापज्जेय्या ति इमिना इम देहि, इमिना इम आहर,
15 इमिना इम परिक्त्तेहि, इमिना इम चेतापेही ति । अज्झाचरति, आपत्ति
दुक्कटस्स । यतो कयित च होति विक्कयित च अत्तनो भण्ड परहत्थगत
परभण्ड अत्तनो हत्थगत, निस्सगिय होति । निस्सज्जितब्ब सङ्घस्स वा
गणस्स वा पुगलस्स वा । एव च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्ब पे०
अह, भन्ते, नानप्पकारक कयविककय समापज्जि । इद मे निस्सगिय ।
20 इमाह सङ्घस्स निस्सज्जामी ति पे० ददेय्या ति पे० ददेय्यु ति
पे० आयस्मतो दम्मी ति ।

१३८ कयविककये कयविककयसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय ।
कयविककये वेमतिको, निस्सगिय पाचित्तिय । कयविककये नकयविककय-
सञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय ;

25 नकयविककये कयविककयसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । नकयविककये
वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । नकयविककये नकयविककयसञ्जी, अनापत्ति ।

१३९ अनापत्ति — अघ पुच्छति, कप्पियकारकस्स आचिक्खति,

“इदं अम्हाकं अत्थि, अम्हाकं च इमिना च इमिना च ग्रत्थो” ति भणति,
उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

कोसियवग्गो दुतियो ।

तस्सुद्धान

कोसिया^१ सुद्धद्वेभागा, छब्बस्सानि निसीदन ।

द्वे च लोमानि उग्गण्हे, उभो नानप्पकारका ति ॥

-----○-----

§ २१ एकवीसतिमनिस्सगिय

(अतिरेकपत्तधारणे)

(१) छब्बगियभिक्षुवत्थु

१४० तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ- 5 B 352
पिण्डकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन छब्बगिया भिक्षू बहू पत्ते
सन्निचयं करोन्ति । मनुस्सा विहारचारिक आहिण्डन्ता पस्सित्वा उज्झा-
यन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति — “कथं हि नाम समणा सक्कपुत्तिया बहू पत्ते
सन्निचयं करिस्सन्ति, पत्तवाणिज्ज^२ वा समणा सक्कपुत्तिया करिस्सन्ति
आमत्तिकापणं वा पसारेस्सन्ती” ति । अस्सोसु खो भिक्षू तेस 10
मनुस्सान उज्झायन्तान खिय्यन्तान विपाचेन्तान । ये ते भिक्षू अप्पिच्छा
पे० ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति — “कथं हि नाम छब्बगिया
भिक्षू अतिरेकपत्तं धारेस्सन्ती” ति । अथ खो ते भिक्षू छब्बगिये
भिक्षू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसु ।

(२) पञ्जात्ति

अथ खो भगवा एतस्मिन् निदाने एतस्मिन् पकरणे भिक्षुसङ्घं सन्नि- 15
पातापेत्वा छब्बगिये भिक्षू पटिपुच्छि — “सच्चं किर तुम्हे, भिक्षवे, अति-
रेकपत्तं धारेथा” ति ? “सच्चं, भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे०
कथं हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, अतिरेकपत्तं धारेस्सथ । नेत, मोघ-
पुरिसा, अप्पसन्नानं वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्षवे, इमं 20
सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ —

१४१ “यो पन भिक्षु अतिरेकपत्तं धारेय्य, निस्सगिय
पाचित्तिय” ति ।

१ कोसिय — सी० । २ पत्तवाणिज्ज — स्या०, रो० ।

एवञ्चिद भगवता भिक्खून सिक्खापद पञ्जात्त होति ।

(३) आनन्देन सारिपुत्तस्स निक्खित्तपत्तवत्थु

१४२ तेन खो पन समयेन आयस्मतो आनन्दस्स अतिरेकपत्तो
उप्पन्नो होति । आयस्मा च आनन्दो त पत्त आयस्मतो सारिपुत्तस्स
दातुकामो होति । आयस्मा च सारिपुत्तो साकेते विहरति । अथ खो
5 आयस्मतो आनन्दस्स एतदहोसि - “भगवता सिक्खापद पञ्जात्त - ‘न
अतिरेकपत्तो धारेतब्बो’ ति । अय च मे अतिरेकपत्तो उप्पन्नो । अह-
ञ्चिम पत्त आयस्मतो सारिपुत्तस्स दातुकामो । आयस्मा च सारिपुत्तो
साकेते विहरति । कथ नु खो मया पटिपज्जितब्ब” ति ? अथ खो
आयस्मा आनन्दो’ भगवतो एतमत्थ आरोचेसि । “कीवचिर पनानन्द,
10 सारिपुत्तो आगच्छिस्सती” ति ? “नवम वा, भगवा, दिवस दसम
वा” ति ।

(४) अनुपञ्जात्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ
15 कत्वा भिक्खू आमन्तेसि - “अनुजानामि, भिक्खवे, दसाहपरम अतिरेकपत्त
धारेतु । एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ-

15 १४३ “दसाहपरम अतिरेकपत्तो धारेतब्बो । त अतिक्कामयतो
निस्सगिय पाचित्तिथ” ति ।

(५) विभङ्गो

१४४ दसाहपरम ति दसाहपरमता धारेतब्बो । अतिरेकपत्तो नाम
अनधिद्वितो अविकप्पितो । पत्तो नाम द्वे पत्ता अयोपत्तो मत्तिकापत्तो ति ।

तयोपत्तस्स वण्णा उक्कट्ठो पत्तो मज्झिमो पत्तो ओमको पत्तो ।
20 उक्कट्ठो नाम पत्तो अड्ढाब्बकोदरं गण्हाति चतुभाग खादन^१ तदुपिय
व्यञ्जन । मज्झिमो नाम पत्तो नाळिकोदन गण्हाति चतुभाग खादन
तदुपिय व्यञ्जन । ओमको नाम पत्तो पत्थोदन गण्हाति चतुभाग खादन
तदुपिय व्यञ्जन । ततो उक्कट्ठो अपत्तो, ओमको अपत्तो ।

त अतिक्कामयतो निस्सगियो होती ति एकादसे अरुणुग्गमने
25 निस्सगियो होति । निस्सज्जितब्बो सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स
वा । एव च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बो । तेन भिक्खुना सङ्घ

१ म० पोत्थके “अथ खो आयस्मा आनन्दो’ इति पाठो न विस्सति । २ खादनीय -
स्या० ।

उपसङ्कमित्वा एकस उत्तरासङ्ग करित्वा बुद्धान^१ भिक्खून् पादे वन्दित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पगगहेत्वा एवमस्स वचनीयो – “अय मे, भन्ते, पत्तो दसाहातिक्कन्तो निस्सगियो । इमाह सङ्खस्स निस्सज्जामी” ति । निस्सज्जित्वा आपत्ति देसेतब्बा । व्यत्तेन^२ भिक्खुना पटिबलेन आपत्ति पटिगगहेतब्बा, निस्सट्ठपत्तो दातब्बो ।

R 244

5

१४५ “सुणातु मे, भन्ते, सङ्खो । अय पत्तो इत्थन्नामस्स भिक्खुनो निस्सगियो सङ्खस्स निस्सट्ठो । यदि सङ्खस्स पत्तकल्ल, सङ्खो इम पत्त इत्थन्नामस्स भिक्खुनो ददेय्या” ति ।

१४६ तेन भिक्खुना सम्बहुले भिक्खू उपसङ्कमित्वा एकस उत्तरा-सङ्ग करित्वा बुद्धान भिक्खून् पादे वन्दित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पगगहेत्वा एवमस्सु वचनीया – “अय म, भन्ते, पत्तो दसाहातिक्कन्तो निस्सगियो । इमाह आयस्मन्तान निस्सज्जामी” ति । निस्सज्जित्वा आपत्ति देसेतब्बा । व्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन आपत्ति पटिगगहेतब्बा, निस्सट्ठपत्तो दातब्बो ।

B 354

१४७ “सुणन्तु मे आयस्मन्ता । अय पत्तो इत्थन्नामस्स भिक्खुनो निस्सगियो आयस्मन्तान निस्सट्ठो । यदायस्मन्तान पत्तकल्ल, आयस्मन्त इम पत्त इत्थन्नामस्स भिक्खुनो ददेय्यु” ति ।

15

१४८ तेन भिक्खुना एक भिक्खु उपसङ्कमित्वा एकस उत्तरा-सङ्ग करित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पगगहेत्वा एवमस्स वचनीयो – “अय मे, आवुसो, पत्तो दसाहातिक्कन्तो निस्सगियो । इमाह आयस्मतो निस्सज्जामी” ति । निस्सज्जित्वा आपत्ति देसेतब्बा । तेन भिक्खुना आपत्ति पटिगगहेतब्बा, निस्सट्ठपत्तो दातब्बो – “इम पत्त आयस्मतो दम्मी” ति ।

20

१४९ दसाहातिक्कन्ते अतिक्कन्तसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय । दसाहातिक्कन्ते वेमतिको, निस्सगिय पाचित्तिय । दसाहातिक्कन्ते अनति-क्कन्तसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय । अनधिद्विते अधिद्वितसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय । अविकप्पिते विकप्पितसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय । अविस्सज्जिते विस्सज्जितसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय । अनट्ठे नट्ठसञ्जी निस्सगिय पाचित्तिय । अविनट्ठे विनट्ठसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय ।

25

अभिन्ने भिन्नसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय । अविलुत्ते विलुत्तसञ्जी,
निस्सगिय पाचित्तिय ।

निस्सगिय पत्त अनिस्सज्जित्वा परिभुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स ।
दसाहानतिक्कन्ते अतिक्कन्तसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । दसाहानतिक्कन्ते
5 वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । दसाहानतिक्कन्ते अनतिक्कन्तसञ्जी,
अनापत्ति ।

१५० अनापत्ति अन्तोदसाह अधिट्ठेति, विक्कप्पेति, विस्सज्जेति,
नस्सति, विनस्सति, भिज्जति, अच्छिन्दित्वा गण्हन्ति, विस्सास गण्हन्ति,
उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

10 तेन खो पन समयेन छब्बगिया भिक्खू निस्सट्ठपत्त न देन्ति ।
भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । “न, भिक्खवे, निस्सट्ठपत्तो न दातब्बा ।
यो न ददेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

—०—

§ २२ बावीसतिमनिस्सगिय

(ऊनपञ्चद्व धनपत्तवारणे)

(१) कपिलवत्थुकुम्भकारवत्थु

5 १५१ तेन समयेन बुद्धो भगवा सक्केसु विहरति कपिलवत्थुस्मि
निग्रोधारामे । तेन खो पन समयेन अञ्जातरेन कुम्भकारेन भिक्खू
15 पवारिता होन्ति — “येस अय्यान पत्तेन अत्थो अह पत्तेना” ति । तेन खो
पन समयेन भिक्खू न मत्त जानित्वा बहू पत्ते विञ्जापेन्ति । येस
खुद्दका पत्ता ते महन्ते पत्ते विञ्जापेन्ति । येस महन्ता पत्ता ते खुद्दके
पत्ते विञ्जापेन्ति । अथ खो सो कुम्भकारो भिक्खून बहू पत्ते करोन्तो
न सक्कोति अञ्जा विक्कायिक भण्ड कातु, अत्तना पि न यापेति,
20 पुत्तदारा पिस्स किलमन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खियन्ति विपाचेन्ति —
“कथ हि नाम समणा सक्कपुत्तिया न मत्त जानित्वा बहू पत्ते विञ्जा-
5 पेस्सन्ति । अय इमेस बहू पत्ते करोन्तो न सक्कोति अञ्जा विक्कायिक
भण्ड कातु, अत्तना पि न यापेति, पुत्तदारा पिस्स किलमन्ती” ति ।

अस्सोसु खो भिक्खू तस मनुस्सान उज्झायन्तान खियन्तान विपा-
25 चेन्तान । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा, पे० ते उज्झायन्ति खियन्ति
विपाचेन्ति — “कथ हि नाम भिक्खू न मत्त जानित्वा बहू पत्ते
विञ्जापेस्सन्ती” ति । अथ खो ते भिक्खू ते अनेकपरियायेन विगरहित्वा

भगवतो एतमत्थ आरोचेसु पे० सच्च किर, भिक्खवे, भिक्खू न मत्त जानित्वा बहू पत्ते विञ्जापेन्ती ति ? “सच्च, भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम ते, भिक्खवे मोघपुरिसा न मत्त जानित्वा बहू पत्ते विञ्जापेस्सति । नेत, भिक्खवे, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० विगरहि वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि — 5 “न, भिक्खवे, पत्ता विञ्जापेतब्बो । यो विञ्जापेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

१५२ तन खो पन समयेन अञ्जातरस्स भिक्खुनो पत्तो भिन्नो होति । अथ खो सो भिक्खु — “भगवता पटिक्खित्त पत्त विञ्जापेतु” ति कुक्कुच्चायन्तो न विञ्जापति । हत्थेसु पिण्डाय चरति । मनुस्सा उज्झायन्ति 10 खिय्यन्ति विपाचेन्ति — “कथ हि नाम समणा सक्कपुत्तिया हत्थेसु पिण्डाय चरिस्सति, सेय्यथापि तित्थिया” ति । अस्सोसु खो भिक्खू तेस मनुस्सान उज्झायन्तान खिय्यन्तान विपाचेन्तान । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि 15 कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि — “अनुजानामि, भिक्खवे, नट्टपत्तस्स वा भिन्नपत्तस्स वा पत्त विञ्जापेतु” ति ।

१५३ तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू — “भगवता अनुञ्जात नट्टपत्तस्स वा भिन्नपत्तस्स वा पत्त विञ्जापेतु” ति अप्पमत्तकेन 20 पि भिन्नेन अप्पमत्तकेन पि खण्डेन विलिखितमत्तेन पि बहू पत्ते विञ्जापेन्ति । अथ खो सो कुम्भकारो भिक्खून तथेव बहू पत्ते करोन्तो न सक्कोति अञ्ज विक्कायिक भण्ड कातु, अत्तना पि न यापेति, पुत्तदारा पिस्स किलमन्ति । मनुस्सा तथेव उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति — “कथ हि नाम समणा सक्कपुत्तिया न मत्त जानित्वा बहू पत्ते विञ्जापेस्सन्ति । अय इमेस बहू पत्ते करोन्तो न सक्कोति अञ्ज विक्कायिक 25 भण्ड कातु, अत्तना पि न यापेति, पुत्तदारा पिस्स किलमती” ति ।

अस्सोसु खो भिक्खू तेस मनुस्सान उज्झायन्तान खिय्यन्तान विपाचेन्तान । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति — “कथ हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू अप्पमत्तकेन पि 30 भिन्नेन अप्पमत्तकेन पि खण्डेन विलिखितमत्तेन पि बहू पत्ते विञ्जापेस्सन्ती” ति । अथ खो ते भिक्खू छब्बग्गिये भिक्खू अनेकपरियायेन

विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

(२) पञ्जात्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपांनापेत्वा छब्बग्गिये भिक्खू पटिपुच्छि — “सच्च किर तुम्हे, भिक्खवे, अप्पमत्तकेन पि भिन्नेन अप्पमत्तकेन पि खण्डेन विलिखितमत्तेन’
 5 पि बहू पत्ते विञ्जापेथा” ति ? “सच्च, भगवा’ ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, अप्पमत्तकेन पि भिन्नेन अप्पमत्तकेन पि खण्डेन विलिखितमत्तेन पि बहू पत्ते विञ्जापेस्सथ । नेत, मोघपुरिसा, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ —

10 १५४ “यो पन भिक्खु ऊनपञ्चबन्धनेन पत्तेन अञ्जा नव पत्त चेतापेय्य, निस्सग्गिय पाच्चित्तिय । तेन भिक्खुना सो पत्तो भिक्खुपरिसाय निस्सज्जितब्बो । यो च तस्सा भिक्खुपरिसाय पत्तपरियन्तो सो तस्स भिक्खुनो पदातब्बो — ‘अय ते, भिक्खु, पत्तो याव भेदनाय धारेतब्बो’ ति । अय तत्थ सामीची” ति ।

(३) विभङ्गो

15 १५५ यो पना ति यो यादिसो पे० भिक्खू ति पे० अय इमस्मि अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

17 ऊनपञ्चबन्धनो नाम पत्तो अबन्धनो वा एकबन्धनो वा द्विबन्धनो वा तिबन्धनो वा चतुबन्धनो वा । अबन्धनोकासो नाम पत्तो यस्स द्वङ्गुला राजि न होति । बन्धनोकासो नाम पत्तो यस्स द्वङ्गुला राजि
 20 होति । नवो नाम पत्तो विञ्जात्ति उपादाय वुच्चति ।

चेतापेय्या ति विञ्जापेति, पयोगे दुक्कट । पटिलाभेन निस्स-
 ग्गियो’ होति । सङ्घमज्जे निस्सज्जितब्बो । सब्बेहेव अधिद्वितपत्त गहेत्वा
 सन्निपतितब्ब । न लामको पत्तो अधिद्वीतब्बो — “महग्घ पत्त गहेस्सामी” ति ।
 सचे लामक पत्त अधिद्वेति — ‘महग्घ पत्त गहेस्सामी” ति, आपत्ति दुक्कटस्स ।
 25 एव च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बो । तेन भिक्खुना सङ्घ उपसङ्कमित्वा
 एकस उत्तरासङ्ग करित्वा वुड्ढान भिक्खून पादे वन्दित्वा उक्कुटिक
 निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो — “अय मे, भन्ते, पत्तो
 ऊनपञ्चबन्धनन पत्तेन चेतापितो निस्सग्गियो । इमाह सङ्घस्स निस्सज्जामी”

१ अप्पमत्तकेन विलिखितकेन न मत्त जानित्वा — स्या० । २ निस्सग्गिय — सी० ।

ति । निस्सज्जित्वा आपत्ति देसेतब्बा । व्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन आपत्ति पटिग्गहेतब्बा । पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो भिक्खु पत्तग्गाहापको^१ सम्मन्नितब्बो — यो न छन्दागतिं गच्छेय्य, न दोसागतिं गच्छेय्य, न मोहागतिं गच्छेय्य, न भयागतिं गच्छेय्य, गाहितागाहितं^२ च जानेय्य । एव च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बो । पठम भिक्खु याचितब्बो । 5 R 247 याचित्वा व्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो जापेतब्बो —

१५६ “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो इत्थन्नाम भिक्खु पत्तग्गाहापक सम्मन्नेय्य । एसा जत्ति ।

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । सङ्घो इत्थन्नाम भिक्खु पत्तग्गाहापक सम्मन्नति^३ । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो पत्तग्गाहापकस्स 10 सम्मुति, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

“सम्मतो सङ्घेन इत्थन्नामो भिक्खु पत्तग्गाहापको । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी” ति ।

१५७ तेन सम्मतेन भिक्खुना पत्तो गाहेतब्बो । थेरो वत्तब्बो — “गण्हातु, भन्ते, थेरो पत्त” ति । सचे थेरो गण्हाति, थेरस्स पत्तो दुतियस्स 15 B 358 गाहेतब्बो । न च तस्स अनुदयताय न गहेतब्बो । यो न गण्हेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अपत्तकस्स न गाहेतब्बो । एतेनेव उपायेन याव सङ्घनवका गाहेतब्बा । यो च तस्सा भिक्खुपरिसाय पत्तपरियतो, सो^४ तस्स भिक्खुनो पदातब्बो — “अय ते, भिक्खु, पत्तो याव भेदनाय धारेतब्बो” ति ।

तेन भिक्खुना सो पत्तो न अदेसे निक्खिपितब्बो, न अभोगेन भुञ्जि- 20 तब्बो, न विस्सज्जेतब्बो — “कथाय पत्तो नस्सेय्य वा विनस्सेय्य वा भिज्जेय्य वा” ति ? सचे अदेसे वा निक्खिपति अभोगेन वा भुञ्जति^५ विस्सज्जेति वा, आपत्ति दुक्कटस्स ।

अय तत्थ सामीची ति अय तत्थ अनुधम्मता ।

१५८ अबन्धनेन पत्तेन अबन्धन पत्त चेतापेति, निस्सगिय पाचि- 25 त्तिय । अबन्धनेन पत्तेन एकबन्धन पत्त चेतापेति, निस्सगिय पाचित्तिय । अबन्धनेन पत्तेन द्विबन्धन पत्त चेतापेति, निस्सगिय पाचित्तिय । अबन्धनेन पत्तेन निबन्धन पत्त चेतापेति, निस्सगिय पाचित्तिय । अबन्धनेन पत्तेन चतुबन्धन पत्त चेतापेति, निस्सगिय पाचित्तिय ।

१ पत्तग्गाहापको — सी० स्या० रो० । २ गहितागहित — स्या० रो० । ३ सम्म प्णति — सी० । ४ सम्मति — स्या० । ५ सो च — स्या० । ६ परिभुञ्जति — स्या० ।

चतुबन्धनोकासेन पत्तेन एकबन्धन पत्त पे० द्विबन्धन पत्त
तिबन्धन पत्त चतुबन्धन पत्त चेतापेति, निस्सगिय पाचित्तिय ।

अबन्धनोकासेन पत्तेन अबन्धनोकास पत्त पे० एकबन्धनोकास
पत्त द्विबन्धनोकास पत्त तिबन्धनोकास पत्त चतुबन्धनोकास पत्त
चेतापेति, निस्सगिय पाचित्तिय । 5

चतुबन्धनोकासेन पत्तेन अबन्धनोकास पत्त पे० एकबन्धनोकास
पत्त द्विबन्धनोकास पत्त तिबन्धनोकास पत्त चतुबन्धनोकास पत्त
चेतापेति, निस्सगिय पाचित्तिय ।

१५६ अनापत्ति नट्टपत्तस्स, भिन्नपत्तस्स, जातकान पवारितान,
अञ्जस्सत्थाय, अत्तनो धनेन, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति । 10

—o—

§ २३ तेवीसतिमनिस्सगिय

(भेसज्जसनिधिकरण)

(१) पिलिन्दवच्छवत्थु

१६० तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा पिलिन्दवच्छो राज्ञगहे
पब्भार सोधापेति लेण^१ कत्तुकामो । अथ खो राजा मागधो सेनियो
बिम्बिसारो येनायस्मा पिलिन्दवच्छो तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा आयस्मन्त
पिलिन्दवच्छ अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो 15
राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो आयस्मन्त पिलिन्दवच्छ एतदवोच — “किं,
भन्ते, थेरो कारापेती” ति ? “पब्भार महाराज, सोधापेमि लेण कत्तुकामो”
ति । “अत्थो, भन्ते, अय्यस्स आरामिकेना” ति ? “न खो, महाराज, भगवता
आरामिको अनुञ्जातो” ति । “तेन हि, भन्ते, भगवन्त पटिपुच्छित्वा मम
आरोचेय्याथा” ति । “एव महाराजा” ति खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो 20
रञ्जो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पच्चस्सोसि । अथ खो आयस्मा
पिलिन्दवच्छो राजान मागध सेनिय बिम्बिसार धम्मिया कथाय सन्दस्ससि
समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहसेसि । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो
आयस्मता पिलिन्दवच्छेन धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो
सम्पहसितो उट्ठायासना आयस्मन्त पिलिन्दवच्छ अभिवादेत्वा पदक्खिण 25
कत्वा पक्कामि ।

१ लेन — स्या० ।

१६१ अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो भगवतो सन्तिके दूत
 पाहेसि - “राजा, भन्ते, मागधो सेनियो बिम्बिसारो आरामिक दातुकामो ।
 कथ नु खो, भन्ते, मया^१ पटिपज्जितब्ब” ति ? अथ खो भगवा एतस्मि
 निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि - “अनुजानामि,
 ५ भिक्खवे, आरामिक” ति । दुतिय पि खो राजा मागधो सेनियो बिम्बि-
 सारो येनायस्मा पिलिन्दवच्छो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त
 पिलिन्दवच्छ अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो राजा
 मागधो सेनियो बिम्बिसारो आयस्मन्त पिलिन्दवच्छ एतदवोच - “अनु-
 १० ज्ञातो, भन्ते, भगवता आरामिको” ति ? “एव, महाराजा” ति ।
 “तेन हि, भन्ते, अय्यस्स आरामिक दम्मी” ति । अथ खो राजा मागधो
 सेनियो बिम्बिसारो आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स आरामिक पटिस्सुणित्वा^२
 ६१ विस्सरित्वा चिरेन सति पटिलभित्वा अञ्जतर सब्बत्थक महामत्त
 आमन्तेसि - ‘यो मया, भणे, अय्यस्स आरामिको पटिस्सुतो, दिन्नो सो
 आरामिको’ ति ? “न खो, देव, अय्यस्स आरामिको दिन्नो” ति ।
 १५ “कीवचिर नु खो, भणे, इतो^३ हि त^४ होती” ति ? अथ खो सो महामत्तो
 रत्तियो गणेत्वा^५ राजान मागध सेनिय बिम्बिसार एतदवोच - “पञ्च,
 देव, रत्तिसतानी” ति । “तेन हि, भणे, अय्यस्स पञ्च आरामिकसतानि
 देही” ति । “एव, देवा” ति खो सो महामत्तो रञ्जो मागधस्स
 सेनियस्स बिम्बिसारस्स पटिस्सुणित्वा आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स पञ्च
 २० आरामिकसतानि पादासि^६, पाटियेक्को गामो निविसि । आरामिकगामको
 ति पि न आहसु, पिलिन्दगामको ति पि न आहसु ।

१६२ तेन खो पन समयेन आयस्मा पिलिन्दवच्छो तस्मि गामके
 कुलूपको^७ होति । अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो पुब्बण्हसमय निवासेत्वा
 पत्तचीवर आदाय पिलिन्दगामक पिण्डाय पाविसि । तेन खो पन समयेन
 २५ तस्मि गामके उस्सवो होति । दारका अलङ्कता^८ मालाकिता कीळन्ति । अथ
 खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो पिलिन्दगामके सपदान पिण्डाय चरमानो येन
 अञ्जतरस्स आरामिकस्स निवेसन तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्चात्ते
 आसने निसीदि । तेन खो पन समयेन तस्सा आरामिकिनिया धीता अञ्-

१ सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । २ पटिस्सुणित्वा - सी० रो० । ३ - ३ तो रत्ति - स्या
 ४ विगणेत्वा - सी० रो० । ५ देया - रो० । ६, अदासि - स्या० । ७ पिलिन्दवच्छगामको
 स्या० । ८ कुलूपको - स्या०, कुलूपगो - सी० । ९ अलङ्किता - रो० ।

दारके अलङ्कते^१ मालाकिते पस्सित्वा रोदति — “माल मे देथ, अलङ्कार मे देथा” ति । अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो त आरामिकिनि एतदवोच — “किस्साय दारिका रोदती” ति ? “अय, भन्ते, दारिका अञ्जे दारके^२ अलङ्कते मालाकिते पस्सित्वा रोदति — ‘माल मे देथ, अलङ्कार मे देथा’ ति । कुतो अम्हाक दुग्गतान माला कुतो, अलङ्कारो” ति ? अथ खो आयस्मा 5 पिलिन्दवच्छो अञ्जतर तिण्डुपक^३ गहेत्वा^४ त आरामिकिनि एतदवोच — “हन्दिम तिण्डुपक तस्सा दारिकाय सीसे पटिमुञ्चा^५” ति । अथ खो सा आरामिकिनी त तिण्डुपक गहेत्वा तस्सा दारिकाय सीसे पटिमुञ्चि । सा अहोसि सुवण्णमाला अभिरूपा दस्सनीया पासादिका । नत्थि तादिसा रञ्जो पि अन्तेपुरे सुवण्णमाला । मनुस्सा रञ्जो मागधस्स 10 सेनियस्स बिम्बिसारस्स आरोचेसु — “अमुकस्स, देव, आरामिकस्स घरे सुवण्णमाला अभिरूपा दस्सनीया पासादिका । नत्थि तादिसा देवस्सा^६ पि अन्तेपुरे सुवण्णमाला । कुतो तस्स दुग्गतस्स । निस्ससय चोरिकाय आभता” ति । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो त आरामिककुल बन्धापेसि । दुतिय पि खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो पुब्बण्हसमय निवासेत्वा 15 पत्तचीवर आदाय पिलिन्दगामक पिण्डाय पाविसि । पिलिन्दगामके सपदान पिण्डाय चरमानो येन तस्स आरामिकस्स निवेसन तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा पटिविस्सके पुच्छि — “कह इम आरामिककुल गत” ति ? “एतिस्सा, भन्ते, सुवण्णमालाय कारण रञ्जा बन्धापित” ति ।

R 250

B 362

१६३ अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो येन रञ्जो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स निवेसन तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो येनायस्मा पिलिन्दवच्छो तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा आयस्मन्त पिलिन्दवच्छ अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्न खो राजान मागध सेनिय बिम्बिसार आयस्मा पिलिन्दवच्छो एतदवोच — “किस्स, महाराज, आरामिककुल 20 बन्धापित” ति ? “तस्स, भन्ते, आरामिकस्स घरे सुवण्णमाला अभिरूपा दस्सनीया पासादिका । नत्थि तादिसा अम्हाक पि अन्तेपुरे सुवण्णमाला । कुतो तस्स दुग्गतस्स । निस्ससय चोरिकाय आभता” ति । अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो रञ्जो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पासाद 25

१ अलङ्किते — रो० । २ दारिके — रो० । ३ तिण्डुपक — स्या० । ४ पस्सित्वा — सी० । ५ पटिमुञ्चाही — स्या० । ६ देवस्स — रो० ।

सुवण्ण ति अधिमुच्चि । सो अहोसि सब्बसोवण्णमयो । “इद पन ते, महाराज, ताव बहु सुवण्ण कुतो” ति ? “अञ्जात, भन्ते, अय्यस्सेवेसो’ इद्धानुभावो” ति । त आरामिककुल मुञ्चापेसि । मनुस्सा — “अय्येन किर पिलिन्दवच्छेन सराजिकाय परिसाय उत्तरिमनुस्सघम्म इद्धिपाटिहारिय दस्सित” ति, अत्तमना अभिप्पसन्ना आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स पञ्च भेसज्जानि अभिहरिसु, सेय्यथिद^१ — सप्पि^२ नवनीत तेल मधु^३ फाणित । पकतिया पि च^४ आयस्मा पिलिन्दवच्छो लाम्भी होति पञ्चन्न भेसज्जान । लद्ध लद्ध परिसाय विस्सज्जेति । परिसा चस्स होति बाहुल्लिका । लद्ध लद्ध कोलम्बे^५ पि घटे पि पूरेत्वा पटिसामेति, परिस्सावनानि पि थविकायो 10 पि पूरेत्वा वातपानेसु लग्गेति । तानि ओलीनविलीनानि तिट्ठन्ति । उन्दूरेहि^६ पि विहारा ओकिण्णविकिण्णा होन्ति । मनुस्सा विहारचागिक आहिण्डन्ता पस्मित्वा उज्झायन्ति खिय्यति विपाचेन्ति — “अन्तोकोट्टा-गारिका इमे समणा सक्कपुत्तिया, सेय्यथापि राजा मागधो सेनियो बिम्बि-सारो” ति । अस्सोसु खो भिक्खू तेस मनुस्सान उज्झायन्तान खिय्यन्तान 15 विपाचेन्तान । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपा-चेन्ति— “कथ हि नाम भिक्खू एवरूपाय बाहुल्लाय चेतस्सन्ती” ति । अथ खो ते भिक्खू ते अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

(२) पञ्जत्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरण भिक्खुसङ्घ सन्निपातापेत्वा भिक्खू पटिपुच्छि— “सच्च किर, भिक्खवे, भिक्खू 20 एवरूपाय बाहुल्लाय चेतन्ती” ति ? “सच्च, भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा एवरूपाय बाहु-ल्लाय चेतस्सन्ति । नेत, भिक्खवे, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ—

१६४ “यानि खो पन तानि गिलानान भिक्खून पटिसायनीयानि 25 भेसज्जानि, सेय्यथिद — सप्पि नवनीत तेल मधु फाणित, तानि पटिग्गहेत्वा सत्ताहपरम सन्निधिकारक परिभुञ्जितब्बानि । त अतिक्काभयतो निस्स-गिय पाञ्चित्तिय” ति ।

१ अय्यस्स सो — रो०, अय्यस्सेव सो — सी० । २ सेय्यथिद — सी०, स्या०, रो० । ३ सप्पि — स्या०, रो० । ४ मधु — स्या०, रो० । ५ कोलम्बे — सी० । ६ उन्दूरेहि — स्या०, रो० । ७ पटिसायनियानि — रो० ।

(३) विभङ्गो

१६५ यानि खो पन तानि गिलानान भिक्खून् पटिसायनीयानि भेस्सज्जानी ति सप्पि नाम गोसप्पि वा अजिकासप्पि वा महिससप्पि^१ वा येस मस कप्पति तेस सप्पि । नवनीत नाम तेस येव नवनीत । सेल नाम तिलतेल सासपतल मधुकतेल एरण्डतेल वसातेल । मधु नाम मक्खिकामधु । फाणित नाम उच्छम्हा निब्बत्त ।

5

तानि पटिग्गहेत्वा सत्ताहंपरम सन्निधिकारक परिभुञ्जितब्बानी ति सत्ताहंपरमता परिभुञ्जितब्बानि ।

त अतिक्कामयतो निस्सगिय होती ति अट्टमे अरुणुग्गमने निस्सगिय होति । निस्सज्जितब्ब सङ्खस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एव च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्ब पे० इद मे, भन्ते, भेसज्ज सत्ताहातिक्कन्त निस्सगिय, इमाह सङ्खस्स निस्सज्जामी ति पे० ददेय्या ति पे० ददेय्यु ति पे० आयस्मतो दम्मी ति ।

10

१६६ सत्ताहातिक्कन्ते अतिक्कन्तसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय । सत्ताहातिक्कन्ते वेमतिको, निस्सगिय पाचित्तिय । सत्ताहातिक्कन्ते अनतिक्कन्तसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय । अनधिद्विते अधिद्वितसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय । अविस्सज्जिते विस्सज्जितसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय । अनट्ठे नट्ठसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय । अविनट्ठे विनट्ठसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय । अदड्ढे दड्ढसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय । अविलुत्ते विलुत्तसञ्जी निस्सगिय पाचित्तिय ।

B 364

15

R 252

निस्सट्ठ पटिलभित्वा न कायिकेन परिभोगेन परिभुञ्जितब्ब, न अज्झोहरितब्ब, पदीपे वा कालवण्णे^२ वा उपनेतब्ब, अज्जेन भिक्खुना कायिकेन परिभोगेन परिभुञ्जितब्ब, न अज्झोहरितब्ब ।

20

सत्ताहानतिक्कन्ते अतिक्कन्तसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । सत्ताहानतिक्कन्ते वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । सत्ताहानतिक्कन्ते अनतिक्कन्तसञ्जी, अनापत्ति ।

25

१६७ अनापत्ति अन्तोसत्ताह अधिद्वेति, विस्सज्जेति, नस्सति, विनस्सति, ड्हति^३, आच्छन्दित्वा गण्हन्ति, विस्सास गण्हन्ति, अनुप-

१ माहिस वा सप्पि - सी० रो० महिससप्पि - स्या० । २ कालवण्णे - सी० ।

३ द्हति - स्या० । ४ गण्हति - स्या० रो० ।

सम्पन्नस्स चत्तेन वन्तेन मुत्तेन अनपेखो दत्वा पटिलभित्वा परिभुञ्जति,
उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

—०—

§ २४ चतुर्वीसतिमनिस्सगिय

(वस्सिकसाटिकचीवरपरियेसने)

(१) छब्बगियभिक्षुवत्थु

१६८ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने
अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन भगवता भिक्षून
वस्सिकसाटिका अनुञ्जाता होति । छब्बगिया भिक्षू — “भगवता
वस्सिकसाटिका अनुञ्जाता” ति, पटिकच्चेव^१ वस्सिकसाटिकचीवर परि-
येसन्ति, पटिकच्चेव कत्वा निवासेन्ति, जिण्णाय वस्सिकसाटिकाय नग्गा काय
ओवस्सापेन्ति । ये ते भिक्षू अप्पिच्छा ते उज्झायन्ति खियन्ति विपाचेन्ति—
“कथ हि नाम छब्बगिया भिक्षू पटिकच्चेव वस्सिकसाटिकचीवर परि-
येसिस्सन्ति, पटिकच्चेव कत्वा निवासेस्सन्ति, जिण्णाय वस्सिकसाटिकाय
नग्गा काय ओवस्सापेस्सन्ती” ति । अथ खो ते भिक्षू छब्बगिये भिक्षू
अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

(२) पञ्जति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्षुसङ्घ
सन्निपातापेत्वा छब्बगिये भिक्षू पटिपुच्छि— “सच्च किर तुम्हे, भिक्षवे,
पटिकच्चेव वस्सिकसाटिकचीवर परियेसथ ? पटिकच्चेव कत्वा निवासेथ ?
जिण्णाय वस्सिकसाटिकाय नग्गा काय ओवस्सापेथा” ति ? “सच्च, भगवा”
ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम तुम्हे मोघपुरिसा, पटि-
कच्चेव वस्सिकसाटिकचीवर परियेसिम्सथ, पटिकच्चेव कत्वा निवासेस्सथ,
जिण्णाय वस्सिकसाटिकाय नग्गा काय ओवस्सापेस्सथ । नेत, मोघपुरिसा,
अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्षवे, इम सिक्खापद
उद्दिसेय्याथ —

१६९ “‘मासो सेसो गिम्हान’ ति भिक्षुना वस्सिकसाटिकचीवर
परियेस्सिब्ब, ‘अद्धमासो’ सेसो गिम्हान’ ति कत्वा निवासेत्तब्ब । ‘ओरेन
चे मासो सेसो गिम्हान’ ति वस्सिकसाटिकचीवर परियेसेय्य, ‘ओरेनद्धमासो
सेसो गिम्हान’ ति कत्वा निवासेय्य, निस्सगिय पाचित्तिय” ति ।

१ पटिकच्चेव — सी० रो० । २ अद्धमासो — स्या० ।

(३) विभङ्गो

१७० 'मासो सेसो गिम्हान' ति भिक्खुना वस्सिकसाटिकचीवर
परियेसितब्ब ति । ये मनुस्सा पुब्बे पि वस्सिकसाटिकचीवर देन्ति ते
उपसङ्कमित्वा एवमस्सु वचनीया - "कालो वस्सिकसाटिकाय, समयो
वस्सिकसाटिकाय, अञ्चे पि मनुस्सा वस्सिकसाटिकचीवर देन्ती" ति । न
वत्तब्बा^१ - "देथ मे वस्सिकसाटिकचीवर, आहरथ मे वस्सिकसाटिकचीवर, 5
परिवत्तेथ^२ मे वस्सिकसाटिकचीवर, चेत्तापेथ मे वस्सिकसाटिकचीवर" ति ।

'अद्धमासो सेसो गिम्हान' ति कत्वा निवासेतब्ब ति । अद्धमासे सेसे
गिम्हाने कत्वा निवासेतब्ब ।

'ओरेन चे मासो सेसो गिम्हान' ति अतिरेकमासे सेसे गिम्हान
वस्सिकसाटिकचीवर परियेसति, निस्सगिय^३ पाचित्तिय^३ । 10

'ओरेनद्धमासो सेसो गिम्हान' ति अतिरेकद्धमासे सेसे गिम्हाने
कत्वा निवासेति, निस्सगिय होति । निस्सज्जितब्ब सङ्खस्स वा गणस्स वा
पुग्गलस्स वा । एव च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्ब पे० इद मे, भन्ते,
वस्सिकसाटिकचीवर अतिरेकमासे सेसे गिम्हाने परियिट्ठ अतिरेकद्धमासे सेसे
गिम्हाने कत्वा परिदहित^४ निस्सगिय । इमाह सङ्खस्स निस्सज्जामी ति । 15

पे० ददेय्या ति पे० ददेय्यु ति पे० आयस्मतो दम्मी ति ।

१७१ अतिरेकमासे सेसे गिम्हाने अतिरेकसञ्जी वस्सिकसाटिकचीवर
परियेसति, निस्सगिय पाचित्तिय । अतिरेकमासे सेसे गिम्हाने वेमतिको
वस्सिकसाटिकचीवर परियेसति, निस्सगिय पाचित्तिय । अतिरेकमासे सेसे
गिम्हाने ऊनकसञ्जी वस्सिकसाटिकचीवर परियेसति, निस्सगिय पाचित्तिय । 20
अतिरेकद्धमासे सेसे गिम्हाने अतिरेकसञ्जी कत्वा निवासेति, निस्सगिय
पाचित्तिय । अतिरेकद्धमासे सेसे गिम्हाने वेमतिको कत्वा निवासेति, निस्स
गिय पाचित्तिय । अतिरेकद्धमासे सेसे गिम्हाने ऊनकसञ्जी कत्वा निवासेति,
निस्सगिय पाचित्तिय ।

सत्तिया वस्सिकसाटिकाय नगो काय ओवस्सापेति, आपत्ति दुक्क- 25
टस्स । ऊनकमासे सेसे गिम्हाने अतिरेकसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । ऊनकमासे
सेसे गिम्हाने वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्सु । ऊनकमासे सेसे गिम्हाने ऊनक-
सञ्जी, अनापत्ति ।

१ वत्तब्बो - सी० रो० । २ परिवट्ठेथ - स्या० । ३-३ निस्सगिय होति - स्या० ।

निवत्थ - स्या० ।

154

ऊनकद्धमासे सेसे गिम्हाने अतिरेकसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स ।
ऊनकद्धमासे सेसे गिम्हाने वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । ऊनकद्धमासे सेसे
गिम्हाने ऊनकसञ्जी, अनापत्ति ।

१७२ अनापत्ति 'मासो सेसो गिम्हान' ति वस्सिकसाटिकचीवर
परियेसति, 'अद्धमासो सेसो गिम्हान' ति कत्वा निवासेति, 'ऊनकमासो सेसो
गिम्हान' ति वस्सिकसाटिकचीवर परियेसति, 'ऊनकद्धमासो सेसो गिम्हान'
ति कत्वा निवसेति, परियिट्ठाय वस्सिकसाटिकाय वस्स उक्कड्डिय्यति,
निवत्थाय वस्सिकसाटिकाय वस्स उक्कड्डिय्यति, धोवित्वा निक्खिपितब्ब,
समये निवासेतब्ब, अच्छिन्नचीवरस्स, नट्टचीवरस्स, आपदासु, उम्मत्तकस्स,
आदिकम्मिकस्सा ति ।

—०—

§ २५ पञ्चवीसतिमनिस्सगिय

(साम दत्वा चीवरअच्छिन्दने)

(१) उपनदभिक्षुवत्थु

367

१७३ तन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा उपनन्दो सक्कपुत्तो
भातुनो सद्धिविहारिक भिक्षु एतदवोच — “एहावुसो, जनपदचारिक पक्क-
मिस्सामा” ति । “नाह, भन्ते, गमिस्सामि, दुब्बलचीवरोम्ही” ति ।
“एहावुसो, अह ते चीवर दस्सामी” ति तस्स चीवर अदासि । अस्सोसि
खो सो भिक्षु — “भगवा किर जनपदचारिक पक्कमिस्सती” ति । अथ
खो तस्स भिक्षुनो एतदहोसि — “न दानाह आयस्मतां उपनन्देन सक्कपुत्तेन
सद्धि जनपदचारिक पक्कमिस्सामि, भगवता सद्धि जनपदचारिक पक्क-
मिस्सामी” ति । अथ खो आयस्मा उपनन्दो सक्कपुत्तो त भिक्षु एतदवोच —
“एहि दानि, आवुसो, जनपदचारिक पक्कमिस्सामा” ति । “नाह, भन्ते,
तया सद्धि जनपदचारिक पक्कमिस्सामि, भगवता सद्धि जनपदचारिक
पक्कमिस्सामी” ति । “य पि त्याह, आवुसो, चीवर अदासि, मया सद्धि
जनपदचारिक पक्कमिस्सती” ति, कुपितो अनत्तमनो अच्छिन्दि^१ ।

अथ खो सो भिक्षु भिक्खून एतमत्थ आरोचेसि । ये ते भिक्खू
अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति खियन्ति विपाचेन्ति — “कथ हि नाम
आयस्मा उपनन्दो सक्कपुत्तो भिक्खुस्स साम चीवर दत्वा कुपितो अनत्तमनो

१ उक्कड्डिय्यति - सी० । २ चीवर अच्छिन्दि - स्या० ।

अच्छिन्दिस्सती” ति । अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्त उपनन्द सकयपुत्त
अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

(२) पञ्जात्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ सन्नि-
पातापेत्वा आयस्मन्त उपनन्द सकयपुत्त पटिपुच्छि – “सच्च किर त्व,
उपनन्द, भिक्खुस्स साम चीवर दत्वा कुपितो अनत्तमनो अच्छिदी” ति ? 5
“सच्च, भगवा” ति । विगरहि बुद्धो * भगवा पे० कथं हि नाम त्व,
मोघपुरिस, भिक्खुस्स साम चीवर दत्वा कुपितो अनत्तमनो अच्छिन्दिस्ससि ।
नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे,
इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ –

R 255

१७४ “यो पन भिक्खु भिक्खुस्स साम चीवर दत्वा कुपितो 10
अनत्तमनो अच्छिन्देय्य वा अच्छिन्दापेय्य वा, निस्सगिय पाचित्तिय” ति ।

(३) विभङ्गो

१७५ यो पना ति यो यादिसो पे० भिक्खू ति पे० अय
इमस्मि अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

भिक्खुस्सा ति अञ्जास्स भिक्खुस्स ।

B 368

साम ति सय दत्वा ।

15

चीवर नाम छन्न चीवरान अञ्जतर चीवर, विकप्पनुगत पच्छिम ।

कुपितो अनत्तमनो ति अनभिरद्धो आहतचित्तो* खिलजातो ।

अच्छिन्देय्या ति तय अच्छिन्दति, निस्सगिय^१ पाचित्तिय ।

अच्छिन्दापेय्या ति अञ्ज आणापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । सकि
आणत्तो बहुक पि अच्छिन्दति, निस्सगिय होति । निस्सज्जितब्ब सङ्घस्स 20
वा गणस्स वा पुगलस्स वा । एव च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्ब
पे० इद मे, भन्ते, चीवर भिक्खुस्स साम दत्वा अच्छिन्न निस्सगिय
इमाह सङ्घस्स निस्सज्जामी ति पे० ददेय्या ति पे० ददेय्यु
ति पे० आयस्मतो दम्मी ति ।

१७६ उपसम्पन्ने उपसम्पन्नसञ्जी चीवर^२ दत्वा कुपितो अनत्त- 25
मनो अच्छिन्दति वा अच्छिन्दापेति वा, निस्सगिय पाचित्तिय । *उपसम्पन्ने
वेमतिको चीवर दत्वा कुपितो अनत्तमनो अच्छिन्दति वा अच्छिन्दापेति
वा, निस्सगिय पाचित्तिय । उपसम्पन्ने अनुपसम्पन्नसञ्जी चीवर दत्वा

१ अच्छिन्दसी – स्या० । २ – २ निस्सगिय होति – स्या० । ३ साम चीवर – स्या० ।

कुपितो अनत्तमनो अच्छिन्दति वा अच्छिन्दापेति वा, निस्सगिय पाचित्तिय ।

अञ्ज परिक्रार दत्वा कुपितो अनत्तमनो अच्छिन्दति वा अच्छिन्दापेति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुपसम्पन्नस्स चीवर वा अञ्ज
5 वा परिक्रार दत्वा कुपितो अनत्तमनो अच्छिन्दति वा अच्छिन्दापेति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुपसम्पन्ने उपसम्पन्नसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुपसम्पन्ने वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुपसम्पन्ने अनुपसम्पन्नसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स ।

१७७ अनापत्ति - सो वा देति, तस्स वा विस्सासन्तो' गण्हाति,
10 उम्मत्तकस्स आदिकम्मिकस्सा ति ।

—०—

३२६ छब्बीसतिमनिस्सगिय

(सुत्त विञ्जापेत्वा चीवरवायापने)

(१) छब्बगियभिक्षुवत्थु

256 १७८ तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दक-
369 निवापे । तेन खो पन समयेन छब्बगिया भिक्षू चीवरकारसमये बहु सुत्त^१
विञ्जापेसु । कते पि चीवरे बहु सुत्त अवसिट्ठ होति । अथ खो छब्बगियान
भिक्षून एतदहोसि - “हन्द मय, आवुसो, अञ्ज पि सुत्त विञ्जा-
15 पेट्वा तन्तवायेहि चीवर वायापेमा” ति । अथ खो छब्बगिया भिक्षू अञ्ज
पि सुत्त विञ्जापेत्वा तन्तवायेहि चीवर वायापेसु । वीते पि चीवरे बहु
सुत्त अवसिट्ठ होति । दुतिय पि खो छब्बगिया भिक्षू अञ्ज पि सुत्त विञ्जा-
पेट्वा तन्तवायेहि चीवर वायापेसु । वीते पि चीवरे बहु सुत्त अवसिट्ठ होति ।
ततिय पि खो छब्बगिया भिक्षू अञ्ज पि सुत्त विञ्जापेत्वा तन्तवायेहि
20 चीवर वायापेसु । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति - “कथ हि नाम
समणा सक्कपुत्तिया साम सुत्त विञ्जापेत्वा तन्तवायेहि चीवर वाया-
पेस्सन्ती” ति ।

अस्सोसु खो भिक्षू तेस मनुस्सान उज्झायन्तान खिय्यन्तान
विपाचेन्तान । ये ते भिक्षू अप्पिच्छा ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति
25 विपाचेन्ति - “कथ हि नाम छब्बगिया भिक्षू साम सुत्त विञ्जापेत्वा तन्त-
वायेहि चीवर वायापेस्सन्ती” ति । अथ खो ते भिक्षू छब्बगिये भिक्षू

१ विस्ससन्तो - सी०, म० । २ बहु सुत्त - सी०, स्या० रो० ।

अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

(२) पञ्जात्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ सन्नि-
पातापेत्वा छब्बगिये भिक्खू पटिपुच्छि — “सच्च किर तुम्हे, भिक्खवे, साम
सुत्त विञ्जापेत्वा तन्तवायेहि चीवर वायापेथा” ति ? “सच्च, भगवा” ति ।
विगरहि बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, साम सुत्त
विञ्जापेत्वा तन्तवायेहि चीवर वायापेस्सथ । नेत, मोघपुरिआ, अप्पसन्नान
वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ —

१७६ “यो पन भिक्खु साम सुत्त विञ्जापेत्वा तन्तवायेहि चीवर
वायापेय्य, निस्सगिय पाचित्तिय” ति ।

(३) विभङ्गो

१८० यो पना ति यो यादिसो प० भिक्खू ति पे० अय 10
इमस्मि अत्थे अधिप्पेतो भिक्ख ति ।

साम ति सय विञ्जापेत्वा ।

सुत्त नाम छ सुत्तानि — खोम कप्पासिक कोसेय्य कम्बल साण भङ्ग ।

तन्तवायेही ति पेसकारेहि वायापेति, पयोगे^१ पयोगे^२ दुक्कट । पटि-
लाभेन निस्सगिय होति । निस्सज्जितब्ब सङ्घस्स वा गणस्स वा पुगलस्स 15
वा । एव च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्ब पे० इद मे, भन्ते, चीवर
साम सुत्त विञ्जापेत्वा तन्तवायेहि वायापित निस्सगिय । इमाह सङ्घस्स
निस्सज्जामी ति पे० ददेय्या ति पे० ददेय्यु ति पे०
आयस्मतो दम्मी ति ।

B 370

R 257

१८१ वायापिते वायापितसञ्जी, निस्सगिय पाचित्तिय । 20
वायापिते वेमतिको, निस्सगिय पाचित्तिय । वायापिते अवायापितसञ्जी,
निस्सगिय पाचित्तिय ।

अवायापिते वायापितसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । अवायापिते
वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । अवायापिते अवायापितसञ्जी, अनापत्ति ।

१८२ अनापत्ति — चीवर सिब्बेतु, आयोगे, कायबन्धने, असबन्धके, 25
पत्तत्थविकाय, परिस्सावने, जातकान, पवारितान, अञ्जस्सत्थाय, अत्तनो
धनेन, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

—०—

१ पेसकारेहि — स्या० । २-२ पयोगे — सी० स्या०, रो० ।

१ २७ सत्तवीसतिमनिस्सगिय

(चीवरविनने विकप्पापज्जने)

(१) उपनदभिक्षुत-तवायवत्थु

१-३ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने
अनार्थपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन अञ्जतरो पुरिसो पवास
गच्छन्तो पजापति एतदवोच - “सुत्त धारयित्वा अमुकस्स तन्तवायस्स
देहि, चीवर द्वायापेत्वा निक्खिप^१, आगतो अय्य उपनन्द चीवरेन अच्छा-
५ देस्सामी” ति । अस्सोसि खो अञ्जतरो पिण्डचारिको भिक्षु तस्स
पुरिसस्स इम वाच भासमानस्स । अथ खो सो भिक्षु येनायस्मा उपनन्दो
सक्यपुत्तो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त उपनन्द सक्यपुत्त एतद-
वोच - “महापुञ्जोसि त्व, आवुसो उपनन्द, अमुकस्मि ओकासे अञ्जतरो
७ पुरिसो पवास गच्छन्तो पजापति एतदवोच - “सुत्त धारित्वा अमुकस्स
१० तन्तवायस्स देहि, चीवर वायापेत्वा निक्खिप, आगतो अय्य उपनन्द
चीवरेन अच्छादेस्सामी” ति । “अत्थावुसो, म सो उपट्ठाको” ति । सो
पि खो तन्तवायो आयस्मतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स उपट्ठाको होति ।
अथ खो आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो येन सो तन्तवायो तेनुपसङ्कमि,
उपसङ्कमित्वा त तन्तवाय एतदवोच - “इद खो, आवुसो, चीवर म
१५ उद्दिस्स विव्यति^२, आयत च करोहि वित्थत च । अप्पित च सुवीत च
सुप्पवायित च सुविलेखित च सुवितच्छित्त च करोही” ति । ‘एते
खो मे, भन्ते, सुत्त धारयित्वा अदसु, इमिना सुत्तेन चीवर विनाही’
ति । ‘न, भन्ते, सक्का आयत वा वित्थत वा अप्पित वा कातु ।
१८ सक्का च खो, भन्ते, सुवीत च सुप्पवायित च सुविलेखित च सुवित-
२० च्छित्त च कातु’ ति । “इद्ध त्व, आवुसो, आयत च करोहि वित्थत च
अप्पित च । न तेन सुत्तेन पटिबद्ध भविस्सती” ति ।

अथ खो सो तन्तवायो यथाभत सुत्त तन्ते उपनत्वा येन सा इत्थी^३
तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा त इत्थि एतदवोच - “सुत्तेन, अय्ये, अत्थो”
ति । “ननु त्व अय्यो मया वुत्तो - ‘इमिना सुत्तेन चीवर विनाही’”
२५ ति । “सच्चाह, अय्ये, तया वुत्तो - ‘इमिना सुत्तेन चीवर विनाही’
ति । अपि च, म अय्यो उपनन्दो एवमाह - ‘इद्ध त्व, आवुसो, आयत
च करोहि वित्थत च अप्पित च, न तेन सुत्तेन पटिबद्ध भविस्सती’ ति ।

१ निक्खिपाहि - स्या० । २ वीयति - स्या० । ३ इत्थि - रो० । ४ अय्य - स्या० ।

अथ खो सा इत्थी यत्तक येव सुत्त पठम अदासि तत्तक पच्छा अदासि ।
 अस्सोसि खो आयस्मा उपनन्दो सक्कपुत्तो – “सो किर पुरिसो पवासतो
 आगतो” ति । अथ खो आयस्मा उपनन्दो सक्कपुत्तो येन तस्स पुरिसस्स
 निवेसन तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्जात्ते आसने निसीदि । अथ खो
 सो पुरिसो येनायस्मा उपनन्दो सक्कपुत्तो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा 5
 आयस्मन्त उपनन्द सक्कपुत्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त
 निसिन्नो खो सो पुरिसो पजापात्ति एतदवोच – “वीत^१ त^२ चीवर” ति ?
 “आमाय्य, वीत त चीवर” ति । “आहर, अय्य उपनन्द चीवरेण अच्छा-
 देस्सामी” ति । अथ खो सा इत्थी त चीवर नीहरित्वा सामिकस्स
 दत्वा एतमत्थ आरोचेसि । अथ खो सो पुरिसो आयस्मतो उपनन्दस्स 10
 सक्कपुत्तस्स चीवर दत्वा उज्जायति खिय्यति विपाचेति – “महिच्छा
 इमे समणा सक्कपुत्तिया असन्तुट्ठा । नयिमे सुकरा चीवरेण अच्छादेतु ।
 कथ हि नाम अय्यो उपनन्दो मया पुब्बे अप्पवारितो तन्तवाये^३ उपसङ्क
 मित्वा चीवरे विकप्प आपज्जिस्सती” ति ।

R 372

अस्सोसु खो भिक्खू तस्स पुरिसस्स उज्जायन्तस्स खिय्यन्तस्स विपा- 15
 चेन्तस्स । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ते उज्जायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति –
 “कथ हि नाम आयस्मा उपनन्दो सक्कपुत्तो पुब्बे अप्पवारितो गहपतिकस्स
 तन्तवाये उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्प आपज्जिस्सती” ति । अथ खो
 ते भिक्खू आयस्मन्त उपनन्द सक्कपुत्त अनेकपरियायन विमरहित्वा भगवतो
 एतमत्थ आरोचेसु । 20

(२) पञ्जात्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ
 सन्निपातापेत्वा आयस्मन्त उपनन्द सक्कपुत्त पटिपुच्छि – “सच्च किर
 त्व, उपनन्द, पुब्बे अप्पवारितो गहपतिकस्स तन्तवाये उपसङ्कमित्वा चीवरे
 विकप्प आपज्जी” ति ? “सच्च, भगवा” ति । “जातको ते, उपनन्द,
 अज्जातको” ति ? “अज्जातको, भगवा” ति । “अज्जातको, मोघपुरिस, 25
 अज्जातकस्स न जानाति पतिरूप^४ वा अप्पतिरूप वा सन्त वा असन्त वा ।
 तत्थ नाम त्व, मोघपुरिस, पुब्बे अप्पवारितो अज्जातकस्स गहपतिकस्स
 तन्तवाये उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्प आपज्जिस्ससि । न्वेत, मोघपुरिस,

R 259

१ वायापित – सी० स्या० । २ स्या० पोत्थवे नत्थि । ३ गहपतिकस्स त तवाये – सी०,
 श्री० । ४ आपज्जसी – स्या० । ५ पटिरूप – स्या० ।

अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद उद्दिसेय्याथ -

१८४ “भिक्खु पनेव उद्दिस्स अञ्जातको गहपति वा गहपतानी वा तन्तवायेहि चीवर वायापेय्य, तत्र चे सो भिक्खु पुब्बे अप्पवारितो
5 तन्तवाये उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्प आपज्जेय्य - ‘इद खो, आवुसो, चीवर म उद्दिस्स विव्यति’ । आयत च करोथ वित्थत च । अप्पित च सुवीत च सुप्पवायित च सुविलेखित च सुवितच्छित च करोथ । अप्पेव नाम मय पि आयस्मन्तान किञ्चिमत्त अनुपदज्जेय्यामा’ ति । एव च सो भिक्खु वत्वा किञ्चिमत्त अनुपदज्जेय्य अन्तमसो पिण्डपातमत्त पि, निस्सगिय
10 पाचित्तिय’ ति ।

(३) विभङ्गो

१८५ भिक्खु पनेव उद्दिस्सा ति भिक्खुस्सत्थाय भिक्खु आरम्मण करित्वा भिक्खु अच्छादेतुकामो ।

अञ्जातको नाम मातितो वा पितितो वा याव सत्तमा पितामह युगा असम्बद्धो ।

B 373 15

गहपति नाम यो कोचि अगार अज्झावसति ।

गहपतानी नाम या काचि अगार अज्झावसति ।

तन्तवायेही ति पेसकारेहि ।

चीवर नाम छन्न चीवरान अञ्जातर विकप्पनुपग चीवर पाच्छम ।

वायापेय्या ति विनापेति ।

20 तत्र चे सो भिक्खु ति य भिक्खु उद्दिस्स चीवर विव्यति सो भिक्खु ।

पुब्बे अप्पवारितो ति पुब्बे अवुत्तो होति - “कीदिसेन ते, भन्ते, चीवरेन अत्थो, कीदिस ते चीवर वायापेमी” ति ?

तन्तवाये उपसङ्कमित्वा ति घर गन्त्वा यत्थ कत्थचि उपसङ्कमित्वा ।

25 चीवरे विकप्प आपज्जेय्या ति - “इद खो, आवुसो, चीवर म उद्दिस्स विव्यति, आयत च करोथ वित्थत च । अप्पित च सुवीत च सुप्पवायित च सुविलेखित च सुवितच्छित च करोथ । अप्पेव नाम मय पि आयस्मन्तान किञ्चिमत्त अनुपदज्जेय्यामा’ ति । ”

एव च सो भिक्खु वत्वा किञ्चिमत्त अनुपदज्जेय्य अन्तमसो

पिण्डपातमत्त पी ति । पिण्डपातो नाम यागु पि भत्त पि खादनीय^१ पि चुण्ण-
पिण्डो पि दन्तकट्टु पि दसिकसुत्त पि, अन्तमसो धम्म पि भणति ।

R 260

तस्स वचनेन आयत वा वित्थत वा अप्पित्त वा करोति, पयोगे
दुक्कट । पटिलाभेन निस्सगिय होति । निस्सज्जितब्ब सङ्खस्स वा गणस्स वा
पुगलस्स वा । एव च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्ब पे० इद मे, भन्ते, 5
चीवर पुब्बे अप्पवारितो अञ्जातकस्स गहपतिकस्स तन्तवाये उपसङ्कमित्वा
चीवरे विकप्प आपन्न निस्सगिय । ईमाह सङ्खस्स निस्सज्जामी ति पे०
ददेय्या ति पे० ददेय्यु ति पे० आयस्मतो दम्मी ति ।

१८६ अञ्जातके अञ्जातकसञ्जी पुब्बे अप्पवारितो गहपतिकस्स
तन्तवाये उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्प आपज्जति, निस्सगिय पाचित्तिय । 10
अञ्जातके वेमतिको पुब्बे अप्पवारितो गहपतिकस्स तन्तवाये उपसङ्कमित्वा
चीवरे विकप्प आपज्जति, निस्सगिय पाचित्तिय । अञ्जातके जातकसञ्जी
पुब्बे अप्पवारितो गहपतिकस्स तन्तवाये उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्प
आपज्जति, निस्सगिय पाचित्तिय ।

जातके अजातकसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । जातके वेमतिको, 15 B 374
आपत्ति दुक्कटस्स । जातके जातकसञ्जी, अनापत्ति ।

१८७ अनापत्ति — जातकान, पवारितान, अञ्जस्सत्थाय, अत्तनो
धनेन, महग्घ वायापेतुकामस्स अप्पग्घ वायापेति, उम्मत्तकस्स, आदि-
कम्मिकस्सा ति ।

—o—

§ २८ अट्टवीसतिमनिस्सगिय

(अच्चेकचीवरनिक्लपने)

(१) सेनाय गन्तुकाममहामच्चवत्थु

१८८ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ- 20
पिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन अञ्जतरो महामत्तो पवास
गच्छन्तो भिक्खून सन्तिके दूत पाहेसि — “आगच्छन्तु भदन्ता^२ वस्सावासिक
दस्सामी” ति । भिक्खू — ‘वस्सवुट्ठान^३ भगवता वस्सावासिक अनुञ्जात’
ति, कुक्कुच्चायन्ता नागमसु । अथ खो सो महामत्तो उज्झायति^४ खिय्यति
विपाचेति — “कथ हि नाम भदन्ता^२ मया दूते पहिते नागच्छिस्सन्ति । 25
अह हि सेनाय गच्छामि । दुज्जान जीवित दुज्जान मरण” ति ।

१ खादनीय — रो० । २ भदता — स्या०, रो० । ३ वस्स वुट्ठान — सी०, स्या० रो० ।

अस्सोसु खो भिक्खू तस्स महानत्तस्स उज्झायन्तस्स खिय्यन्तस्स विपाचे-
न्तस्स । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अथ खो भगवा
एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि -
“अनुज्झनामि, भिक्खवे, अच्चेकचीवर पटिग्गहेत्वा निक्खिपितु” ति ।

5 १८६ तेन खो पन समयेन भिक्खू - “भगवता अनुज्झात
261 अच्चेकचीवर पटिग्गहेत्वा निक्खिपितु” ति, अच्चेकचीवरानि^१ पटिग्गहेत्वा
चीवरकालसमय अतिक्कामेन्ति । तानि चीवरानि चीवरवसे
भण्डिकाबद्धानि तिट्ठन्ति । अद्दसा^२ खो आयस्मा आनन्दो सेनासन-
चारिक आहिण्डन्तो तानि चीवरानि चीवरवसे भण्डिकाबद्धानि ।
10 तिट्ठते दिस्वा^३ भिक्खू एतदवोच^४ - “कस्सिमानि, आवुसो, चीवरानि
चीवरवसे भण्डिकाबद्धानि तिट्ठन्ती” ति ? “अम्हाक, आवुसो, अच्चेक
चीवरानी” ति । “कीवचिर पनावुसो, इमानि चीवरानि निक्खित्तानी” ति ?
375 अथ खो ते भिक्खू आयस्मतो आनन्दस्स यथानिक्खित्त आरोचेसु । आयस्मा
आनन्दो उज्झायति खिय्यति विपाचेति - ‘कथ हि नाम भिक्खू अच्चेकचीवर^५
15 पटिग्गहेत्वा चीवरकालसमय अतिक्कामेस्सन्ती” ति । अथ खो आयस्मा
आनन्दो ते भिक्खू अनेकपरियायेन^६ विगरहित्वा भगवतो एतमत्थ
आरोचेसि ।

(२) पञ्जाति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ सन्नि-
पातापेत्वा भिक्खू पटिपुच्छि - “सच्च किर, भिक्खवे, भिक्खू अच्चेकचीवर
20 पटिग्गहेत्वा चीवरकालसमय अतिक्कामेन्ती” ति ? “सच्च, भगवा” ति ।
विगरहि बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा
अच्चेकचीवर पटिग्गहेत्वा चीवरकालसमय अतिक्कामस्सन्ति । नेत, भिक्खवे,
अपासन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद
उद्दिसेय्याथ -

25 १९० “दसाहानागत कत्तिकतेमासिकपुण्णम” भिक्खुनो पनेव
अच्चेकचीवर उप्पज्जेय्य, अच्चेक मञ्जमानेन भिक्खुना पटिग्गहेत्तब्ब,
पटिग्गहेत्वा याव चीवरकालसमय निक्खिपितब्ब । ततो चे उत्तरि^७

१ ते अच्चेकचीवरानि - रो०, ते अच्चेकचीवर - स्या० । २ अद्दस - म० । ३ ठितानि -
स्या० । ४ दिस्वान - स्या० । ५ भिक्खू आमन्तेसि - स्या० । ६ अच्चेकचीवरानि - स्या० ।
७ कत्तिकतेमासपुण्णम - रो० । ८ उत्तरि - सी०, स्या०, रो० ।

निक्खिपेय्य, निस्सगिय पाचित्तिय” ति ।

(३) विभङ्गो

१६१ दसाहानागत ति दसाहानागताय पवारणाय ।

कत्तिकतेभासिकयुण्णम ति पवारणा कत्तिका वुच्चति । ५

अच्चकचीवर नाम सेनाय वा गन्तुकामो होति, पवास वा गन्तु-
कामो होति, गिलानो वा होति, गम्भिनी वा होति, अस्सद्धस्स वा सद्धा 5
उप्पन्ना होति, अप्पसन्नस्स वा पप्पादो उप्पन्नो होति, सहे चे भिक्खून्
मन्तिके दूत पहिण्येय्य — “आगच्छ तु भदन्ता वस्सावासिक दस्सामी” ति,
एत अच्चकचीवर नाम ।

अच्चक मज्झाभागेन भिक्खुना पटिग्गहेतब्ब पटिग्गहेत्वा याव
चीवरकालसमय निक्खिपितब्ब ति सञ्ज्ञाण^१ ऋत्वा निक्खिपितब्ब — “इद 10
अच्चकचीवर” ति ।

चीवरकालसमयो नाम अनत्थते कठिने^२ वस्सानस्स पच्छिमो मासो,
अत्थते कठिने पञ्चमासा ।

ततो चे उत्तरि निक्खिपेय्या ति अनत्थते कठिने वस्सानस्स पच्छिम R 262
दिवस अतिक्कामेति, निस्सगिय^३ पाचित्तिय^३ । अत्थते कठिने कठिनुद्वार- 15 B 376
दिवस अतिक्कामेति, निस्सगिय होति । निस्सज्जितब्ब सङ्घस्स वा गणस्स
वा पुग्गलस्स वा । एव च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्ब पे० इद मे,
भते, अच्चकचीवर चीवरकालसमय अतिक्कामित निस्सगिय । इमाह
सङ्घस्स निस्सज्जामी ति पे० ददेय्याति पे० ददेय्यु ति पे०
आयस्मतो दम्मी ति । 20

१६२ अच्चकचीवरे अच्चकचीवरसञ्जी चीवरकालसमय अति-
क्कामेति, निस्सगिय पाचित्तिय । अच्चकचीवरे वेमतिको चीवरकालसमय
अतिक्कामेति, निस्सगिय पाचित्तिय । अच्चकचीवरे अनच्चकचीवरसञ्जी
चीवरकालसमय अतिक्कामेति, निस्सगिय पाचित्तिय । अनधिद्विते अधि-
द्वितसञ्जी पे० अविकप्पिते विकप्पितसञ्जी अविस्सज्जिते विस्स- 25
ज्जितसञ्जी अनट्टे नट्टसञ्जी अविनट्टे विनट्टसञ्जी अदड्ढे दड्डसञ्जी
अविलुत्ते विलुत्तसञ्जी चीवरकालसमय अतिक्कामेति, निस्सगिय
पाचित्तिय ।

निस्सगिय चीवर अनिस्सज्जित्वा परिभुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

१ सञ्ज्ञान — सी० । २ कठिने — म० । ३-३ निस्सगिय होति — स्या० ।

अनच्चेकचीवरे अनच्चेकचीवरसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । अनच्चेकचीवरे वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । अनच्चेकचीवरे अनच्चेकचीवरसञ्जी, अनापत्ति ।

- १६३ अनापत्ति - अन्तोसमये^१ अधिट्ठेति, विकप्पेति, विस्सज्जेति,
5 नस्सति, विनस्सति, डय्हति^२, अच्छिन्दित्वा गण्हन्ति,^३ विस्सास गण्हन्ति,
उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

§ २६ एकूनात्तिसत्तिमनिस्सग्गिय

(अन्तरघरे चीवरनिक्खिपने)

(१) आरञ्जिकभिक्षुवत्थु

- १६४ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन भिक्षू वुत्थवस्सा^४ आरञ्जिकेसु
सेनासनेसु विहरन्ति । कत्तिकचोरका भिक्षू - “लद्धलाभा” ति परिपातेन्ति ।
10 भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे
धम्मि कथ कत्वा भिक्षू आमन्तेसि - “अनुजानामि, भिक्षवे, आरञ्जिकेसु
सेनासनेसु विहरन्तेन तिण्ण^५ चीवरान अञ्जातर चीवर अन्तरघरे
निक्खिपितु” ति ।

- 377 तेन खो पन समयेन भिक्षू - “भगवता अनुञ्जात आरञ्जिकेसु
63 15 सेनासनेसु विहरन्तेन तिण्ण चीवरान अञ्जातर चीवर अन्तरघरे निक्खिपितु”
ति तिण्ण^६ चीवरान अञ्जातर चीवर अन्तरघरे निक्खिपित्वा अतिरेक-
छारत्त विप्पवसन्ति । तानि चीवरानि नस्सन्ति पि विनस्सन्ति पि
डय्हन्ति पि उन्दूरेहि^७ पि खज्जन्ति । भिक्षू दुच्चोळा^८ होन्ति लूखचीवरा ।
भिक्षू एवमाहसु - “किस्स तुम्हे, आवुसो, दुच्चोळा लूखचीवरा” ति ? अथ
20 खो ते भिक्षू भिक्षून एतमत्थ आरोचेसु । ये ते भिक्षू अप्पिच्छा
ते उज्झायन्ति खियन्ति विपाचेन्ति - “कथ हि नाम भिक्षू तिण्ण
चीवरान अञ्जातर चीवर अन्तरघरे निक्खिपित्वा अतिरेकछारत्त
विप्पवसिस्सन्ती” ति ।

१ अ नोसणय - सी०, स्या० रो० । २ दय्हति - स्या० । ३ गण्हाति - स्या० ।
४ वुत्थवस्सा - म० । ५ तिण्ण - सी० । ६ ते तिण्ण - स्या०, रो० । ७ उन्दूरेहि - म०
८ दुच्चोळा - सी०, स्या० रो० ।

(२) पञ्जाति

अथ खो ते भिक्खू ते अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो
एतमत्थ आरोचेसु पे० सच्च किर, भिक्खवे, भिक्खू तिण्ण चीवरान
अञ्जातर चीवर अन्तरघरे निक्खिपित्वा अतिरेकछारत्त विप्पवसन्ती
ति ? “सच्च, भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम
ते, भिक्खवे, मोघपुरिमा तिण्ण चीवरान अञ्जातर चीवर अन्तरघरे 5
निक्खिपित्वा अतिरेकछारत्त विप्पवसिस्सन्ति । नेत, भिक्खवे, अप्प-
सन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्खवे, इम सिक्खापद
उद्दिसेय्याथ —

१९५ “उपवस्से खो पन कत्तिकपुण्णम यानि खो पन तानि
आरञ्जाकानि सेनासनानि सासङ्कसम्मत्तानि सप्पट्ठिभयानि तथारूपेसु भिक्खू 10
सेनासनेसु विहरन्तो आकङ्खमानो तिण्ण चीवरान अञ्जातर चीवर अन्तर-
घरे निक्खिपेय्य, सिया च तस्स भिक्खुनो कोचिदेव पच्चयो तेन चीवरेन
विप्पवासाय । छारत्तपरम तेन भिक्खुना तेन चीवरेन विप्पवसितब्ब ।
ततो चे उत्तरि^१ विप्पवसेय्य, अञ्जात्र भिक्खुसम्मत्तिया^२, निस्सगिय
पाचित्तिय” ति ।

15

(३) विभङ्गो

१९६ उपवस्स खो पना ति वुट्ठवस्सान ।

कत्तिकपुण्णम ति कत्तिकचातुमासिनी वुच्चति ।

यानि खो पन तानि आरञ्जाकानि सेनासनानो ति आरञ्जाक
नाम सेनासन पञ्चधनुसतिक पच्छिम ।

सासङ्क नाम आरामे आरामूपचारे चोरान निविट्ठोकासो दिस्सति, 20
भुत्तोकासो दिस्सति^३, ठितोकासो दिस्सति, निसिन्नोकासो दिस्सति, निपन्नो-
कासो दिस्सति ।

सप्पट्ठिभय नाम आरामे आरामूपचारे चोरेहि मनुस्सा हता दिस्सन्ति,
विलुत्ता दिस्सन्ति, आकोटिता दिस्सन्ति ।

B 3'

तथारूपेसु भिक्खू सेनासनेसु विहरन्तो ति एवरूपेसु भिक्खू 25
सेनासनेसु विहरन्तो ।

आकङ्खमानो ति इच्छमानो ।

R 2

१ उत्तरि — सी०, स्या०, रो० । २ भिक्खुसम्मत्तिया — स्या० । ३ रो० पोत्थके नत्थि ।

तिण्ण चीवरान अञ्जातर चीवर ति सङ्घाटि वा उत्तरासङ्ग वा
अन्तरवासक वा ।

अन्तरघरे निक्खिपेय्या ति समन्ता^१ गोचरगामे निक्खिपेय्य ।

‘सिया च तस्स भिक्खुनो कोचिदेव पच्चयो तेन चीवरेन विप्पवासाया
5 ति सिया पच्चयो सिया करणीय ।

छारत्तपरम तेन भिक्खुना तेन चीवरेन विप्पवसितब्ब ति
छारत्तपरमता विप्पवसितब्ब ।

अञ्जात्र भिक्खुसम्मृतिया ति ठपेत्वा भिक्खुसम्मृति ।

ततो चे उत्तरि विप्पवसेय्या ति सत्तमे अरुणुगमने निस्सग्गिय
10 होति । निस्सज्जितब्ब सङ्घस्स वा गणस्स वा पुगलस्स वा । एव च पन,
भिक्खवे, निस्सज्जितब्ब । “इद मे, भन्ते, चीवर अतिरेकछारत्त विप्पवुट्ठ^२,
अञ्जात्र भिक्खुसम्मृतिया, निस्सग्गिय । इमाह सङ्घस्स निस्सज्जामी” ति
पे० ददेय्या ति पे० ददेय्यु ति पे० आयस्मतो दम्मी ति ।

१६७ अतिरेकछारत्ते अतिरेकसञ्जी विप्पवसति, अञ्जात्र भिक्खु-
15 सम्मृतिया, निस्सग्गिय पाचित्तिय । अतिरेकछारत्ते वेमतिको विप्पवसति,
अञ्जात्र भिक्खुसम्मृतिया, निस्सग्गिय पाचित्तिय । अतिरेकछारत्ते ऊनकसञ्जी
विप्पवसति, अञ्जात्र भिक्खुसम्मृतिया, निस्सग्गिय पाचित्तिय । अप्प-
च्चुद्धटे पच्चुद्धटसञ्जी पे० अविस्सज्जिते विस्सज्जितसञ्जी
अनट्ठे नट्ठसञ्जी अविनट्ठे विनट्ठसञ्जी अदड्ढे दड्ढसञ्जी अविलुत्ते
20 विलुत्तसञ्जी विप्पवसति, अञ्जात्र भिक्खुसम्मृतिया, निस्सग्गिय पाचित्तिय ।

निस्सग्गिय चीवर अनिस्सज्जित्वा परिभुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स ।
ऊनकछारत्ते अतिरेकसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । ऊनकछारत्ते वेमतिको,
आपत्ति दुक्कटस्स । ऊनकछारत्ते ऊनकसञ्जी, अनापत्ति ।

9 १६८ अनापत्ति – छारत्त विप्पवसति, ऊनकछारत्त विप्पवसति,
25 छारत्त विप्पवसित्वा पुन गामसीम ओक्कमित्वा वसित्वा पक्कमति,
अन्तो छारत्त पच्चुद्धरति, विस्सज्जेति, नस्सति, विनस्सति, ड्य्हति,
अच्छिन्दित्वा गण्हन्ति, विस्सास गण्हन्ति, भिक्खुसम्मृतिया, उम्मत्तकस्स,
आदिकम्मिकस्सा ति ।

— ० —

§ ३० तिसत्तिमनिस्सग्गिय

(सङ्घिकलाभ अत्तनो परिणामने)

(१) छब्बग्गियभिक्षुवत्थु

१९६ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति • जेतवने
 अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन सावत्थिय अञ्जतरस्स
 पूगस्स सङ्घस्स सचीवरभत्त^१ पटियत्त होति — “भोजेत्वा चीवरेन अच्छा-
 दस्सामा” ति । अथ खो छब्बग्गिया भिक्षू येन सो पूगो • तेनुपसङ्कमिसु,
 उपसङ्कमित्वा त पूग एतदवोचु — “देथावुसो, अम्हाक इमानि चीवरानी” 5
 ति । “न मय, भन्ते, दस्साम । अम्हाक सङ्घस्स अनुवस्स सचीवरभिक्षा
 पञ्जात्ता” ति । “बहू, आवुसो, सङ्घस्स दायका, बहू सङ्घस्स भत्ता^२ ।
 मय तुम्हे निस्साय तुम्हे सम्पस्सन्ता इध विहराम । तुम्हे चे अम्हाक
 न दस्सथ, अथ को चरहि अम्हाक दस्सति ? देथावुसो, अम्हाक इमानि
 चीवरानी” ति । अथ खो सो पूगो छब्बग्गियेहि भिक्षूहि निप्पीळियमानो 10
 यथापटियत्त चीवर छब्बग्गियान भिक्षून दत्वा सङ्घ भत्तेन परिविसि ।
 ये ते भिक्षू जानन्ति सङ्घस्स सचीवरभत्त पटियत्त, न च जानन्ति
 छब्बग्गियान भिक्षून दिन्ति ति, ते एवमाहसु — ‘ओणोजेथावुसो, सङ्घस्स
 चीवर” ति । “नत्थि, भन्ते । यथापटियत्त चीवर अय्या छब्बग्गिया
 अत्तनो परिणामेसु” ति । ये ते भिक्षू अप्पिच्छा ते उज्झायन्ति 15
 खिय्यन्ति विपाचेन्ति — “कथ हि नाम छब्बग्गिया भिक्षू जान सङ्घिक
 लाभ परिणत अत्तनो परिणामेस्सन्ती” ति । अथ खो ते भिक्षू छब्बग्गिये
 भिक्षू अनेकपरियाबेन विगराहत्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

(२) पञ्जात्ति

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्षुसङ्घ
 सन्निपातापेत्वा छब्बग्गिये भिक्षू पटिपुच्छि — “सच्च किर तुम्हे, भिक्षवे, 20
 जान सङ्घिक लाभ परिणत अत्तनो परिणामेथा” ति ? “सच्च, भगवा”
 ति । विगरहि बद्धो भगवा पे० कथ हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा,
 जान सङ्घिक लाभ परिणत अत्तनो परिणामेस्सथ । नेत, मोघपुरिसा, 1 33)
 अप्पसन्नान वा पसादाय पे० एव च पन, भिक्षवे, इम सिक्खापद
 उद्दिसेय्याथ —

R 265

25

२०० “यो पन भिक्खु जान सङ्घिक लाभ परिणत अत्तनो परिणामेय्य, निस्सगिय पाचित्तिय” ति ।

(३) विभङ्गो

२०१ यो पना ति यो यादिसो पे० भिक्खू ति पे० अय इमस्मि अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

जानाति नाम साम वा जानाति अञ्जे वा तस्स आरोचेन्ति सो वा आरोचेति ।

३६

सङ्घिक नाम सङ्घस्स दिन्न होति परिच्चत्त ।

लाभो नाम चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारा । अन्तमसो चुण्णपिण्डो पि, दन्तकट्ट पि, दसिकसुत्त पि ।

१०

परिणत नाम दस्साम करिस्सामा ति वाचा भिन्ना होति ।

अत्तनो परिणामेति, पयोगे दुक्कट । पटिलाभेन निस्सगिय होति । निस्सज्जितब्ब सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एव च पन, भिक्खव, निस्सज्जितब्ब पे० इद मे, भन्ते, जान सङ्घिक लाभ परिणत अत्तनो परिणामित निस्सगिय । इमाह सङ्घस्स निस्सज्जामी ति पे० ददेय्या ति पे० ददेय्यु ति पे० आयस्मतो दम्मी ति ।

१५

२०२ परिणते परिणतसञ्जी अत्तनो परिणामेति, निस्सगिय पाचित्तिय ।

परिणते वेमतिको अत्तनो परिणामेति, आपत्ति दुक्कटस्स^१ । परिणते अपरिणतसञ्जी अत्तनो परिणामेति, अनापत्ति^२ । सङ्घस्स परिणत अञ्ज-
२० सङ्घस्स वा चेतियस्स वा परिणामेति, आपत्ति दुक्कटस्स^३ । चेतियस्स परिणत अञ्जचेतियस्स वा सङ्घस्स वा पुग्गलस्स वा परिणामेति, आपत्ति दुक्कटस्स । पुग्गलस्स परिणत अञ्जापुग्गलस्स वा सङ्घस्स वा चेतियस्स वा परिणामेति, आपत्ति दुक्कटस्स । अपरिणते परिणतसञ्जी, आपत्ति दुक्कटस्स । अपरिणते वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । अपरिणते अपरिणत-
२५ सञ्जी, अनापत्ति ।

३१

२०३ अनापत्ति कत्थ देमा ति पुच्छियमानो^१ यत्थ तुम्हाक देय्य-
धम्मो परिभोगं वा लभेय्य पटिसङ्खारं वा लभेय्य चिरट्ठित्तिको वा अस्स

१ निस्सगिय पाचित्तिय - सी०, रो० । २ निस्सगिय पाचित्तिय - सी० रो० ।
३ पुच्छियमानो - म० ।

यत्थ वा पन तुम्हाक चित्त पसीदति तत्थ देथा ति भणति, उम्मत्तकस्स,
आदिकम्मिकस्सा ति ।

पत्तवग्गो ततियो ।

तस्सुद्धान

द्वे च पत्तानि भेसज्ज, वस्सिका दानपञ्चम ।
साम वायापनच्चेको^१, सासङ्क सङ्घिकेन चा ति ॥

— ० —

२०४ उद्दिट्ठा खो, आयास्मन्तो, तिस निस्सगिया पाचित्तिया धम्मा । ^५
तत्थायस्मन्ते पुच्छामि — ‘कच्चित्थ परिसुद्धा’ ? दुतिय पि पुच्छामि —
‘कच्चित्थ परिसुद्धा’ ? ततिय पि पुच्छामि — ‘कच्चित्थ परिसुद्धा’ ?
परिसुद्धेत्थायस्मन्तो, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी ति ।

निस्सगियकण्ड निट्ठित ।

पाराजिकपालि निट्ठिता ।

— ० —

१ वायापनाच्चेको — स्या० वायापनञ्चेको — सी० ।

विसेसपदान

अनुवकमणिका

अ		अञ्ज याकरोति अधिमानेन	११३ १३८
		अट्टको	१०१
अकालचीवर	२६६ २६७	अट्टो	२६२ २६३
अकिरियवादो भव गोतमो	४	अट्टङ्गिको मग्गो	११६ १२१ १२३ १२४ १२८
अकुसलो धम्मो उच्छिन्नमूलो	५		१३० १३१ १३३, १३४
—तालावत्थुकतो	५	अट्टपद	२६६
अक्कोसाधिप्पायो	२५०	अट्टिकसङ्खलिका	१४३
अक्खरिका	२७०	अतिक्क तसञ्जी	२८६ २६८ ३४७ ३४८ ३५७
अक्खो	२७०	अतिचारिनी	१४६
अग्गदान	४६ १८६ १६३ १६४	अतिरेकचीवर	२८७ २८८
अग्गालव चेतिथ	२१५ २१६	—दसाहपरम	२८८ ३४६
अग्गमहेसी कलङ्गस्स रञ्जो	१४६	अतिरेकद्वारत्त	३७१
अग्गिसिखूपमो	११३	अतिरेकतियोजन	३३३
अङ्गजात	२६६	अतिरेकपञ्चमासको	६७
अचिरवती नदी	७८	अतिरेकपत्तो	३४५ ३४६
अचिरूपसम्पन्नो	१६	अतिरेकमासको	६६
अच्चेकचीवरसञ्जी	३६६ ३७०	अत्तभावप्पटिलाभो	१४३
अच्चेकचीवर	३६८ ३६९	अत्तुहेसो	२२०
अच्छरा	२१	अत्तुपनायिका	११३ ११४
अच्छिन्नचीवरको	३०८	अत्थपुरेदखारस्स अनापत्ति	१८८
अच्छिन्नचीवर	३०७	अदासी	१६
अजानन्तस्स अनापत्ति	६६	अदिज्ञादानपाराजिकापत्ति	२५३
अजिका	२५०	अदेसितवत्थुका कुटी	२२३ २२४ २२५
अजिकासप्पि	३५७		२२६ २३१ २३६
अजिनक्खप	४३	अद्वानमग्गप्पटिपन्ना	३०६
अज्जुको आयस्ला	८२ ८३	अधम्मवम्मसञ्जी	२६२ २७७
अज्झत्तरूपे मोचति	१५३	अधिकरणानि, चत्तारि	२४५
अज्झोकासो	२६२	अधिकरण, अञ्जभागिय	२५२, २५३
अञ्जभागिय अधिकरण	२५२ २५३	—त भागिय	२५२ २५३
अञ्जातकसञ्जी	३१०, ३६७	—भेक्कनसवत्तनिक	२६० २६१
अञ्जातको	३०६ ३०७ ३११ ३१४, ३१५ ३३६ ३६५, ३६६	अधिगतसञ्जी	११३
अञ्जातिकसञ्जी	३०१ ३०४, ३१०, ३१३ ३१६, ३३७	अधिचित्तसिक्खा	३०
अञ्जातिका	३०० ३०४ ३३५	अधिचित्त	३३५
		अधिद्वितसञ्जी	२६८, ३४७
		अधिपञ्जासिक्खा	३०

अधिपञ्च	३३५	अतरवासको	७२ ३०२ ३०३, ३७२
अधिसीलसिक्खा	३०	अतेवासिकवेवचन	३४
अधिसील	३३५	अतेवासिको	३० ३३
अनतिक्कन्तसञ्जी	२६८	अन्तोदसाह	३४८
अनत्थत कठिन	३६६	अधवन	४७ ७६ ३०२
अननुञ्चातो मातापितृहि	१६	अपगभो भव गातमो	५ ६
अनागामिफल	१२१ १२३ १२४	अपञ्चात्त	३३१
	१२६ १३०, १३१ १३३	अपव	५८ ६४
अनापत्ति, अजान तस्स	६६	अपरिक्कमना कुटी °	२२३ २२४ २२५ २२६, २२६, २३१ २३५
—अत्थपुरेक्खारस्स	१८८	अपरिक्खित्तो गामो	५७
—अनुसासनिपुरेक्खारस्स	१८८	अपरिणतसञ्जी	३७४
—आदिकम्मिकस्स	१८८	अपस्सेन	६२ ६४
—उम्मत्तकस्स	१८८	अपापुरण	१७०
—धम्मपुरेक्खारस्स	१८८	अप्पणिहिता समापत्ति	११६ १२० १२२ १२४ १२७ १३० १३१ १३२, १३३ १३४
—सुपिनन्तेन	१६४	अप्पणिहितो विमोक्खो	११५ १२० १२२ १२४ १२६, १३० १३१ १३२ १३३, १३४
अनाथपिण्डकस्स आरामो जेतवन सावत्थिय	१५०	— समाधि	११५ १२० १२२ १२४ १२६ १३० १३१ १३२, १३३ १३४
१७० १८४ १६० १६४, २६६ २७१		अप्पतीतो	२५२
२७८, २८२ २६० २६२, २६४, २६५		अप्पिच्छा	३१४
२६६ ३०५ ३०८ ३१० ३१३ ३१६		अप्पित चीवर	३६४ ३६७
३२४ ३२६, ३२६ ३३३, ३४० ३४३		अबधनो पत्तो	३५१, ३५२
३४५ ३५३ ३५८ ३६० ३६४ ३७०,		अबलबलो	२७०
३७३		अबुद	२३
अनारम्भा कुटी २२३ २२४, २२५ २२६, २२७, २३५		अब्बोहारिका चेतना	१५२
अनिच्चानुपस्सी	८७	अबोहागिक	११३
अनिमित्ता समापत्ति ११६, १२० १२२ १२४ १२७		अभाकुटिका, अस्सजिपुनब्बसुका भिक्खू	२७०
१३० १३१ १३२ १३३ १३४		अभुतधम्म, पालिया अङ्ग	१०
अनिमित्तो विमोक्खो ११५, १२०, १२४, १२६ १३०		अभुतमकसु	१६८
१३१ १३२ १३३ १३४		अभेतब्बो	२७७
—समाधि ११५ १२० १२२ १२४ १२६		अभया दिसा	२४३
१३० १३१ १३२ १३३ १३४		अभिनिष्पीळना	१७२
अनियतो धम्मो २७६ २८२ २८५ २८६		अभिनिगण्हना	१७२
अनीतिका दिसा	२४३	अमनुस्सित्थी	३७
अनुधम्मता	३५१	अमनुस्सो गामो	५६
अनुल्लपनाधिप्पायो	१३७ १४२	अमूलको पाराजिको	२४५
अनुवत्तको भिक्खु	२६३ २६४	अम्बचोरको	७४
अनुवत्स सथत	३२६, ३२७	अयोगुळो	११३
अनुवादाधिकरण	२५२		
अनुसासनिपुरेक्खारस्स अनापत्ति	१८८		
अनुसासनी	६२, ६६		
अन्तरघर	३७२		

अयोपत्तो	३४६
अय्या अस्सजिपुनब्बसुका, मिहितपुब्बङ्गमा	२७०
अरब्ध	५७
अरसरूपो, भव गोतमो	४
अरहत्त	१२१, १२३ १२४ १२५ १२६ १३०, १३१ १३३ १३४
अरहा	३, १३६ १४१ १४२
अरोगनत्ता बिसाखा मिगारमाता	२७८
अरोगपुत्ता बिसाखा मिगारमाता	२७८
अलमरियञ्जाणदस्सन	११३ ११४
अलकम्मनिय आसन	२७८, २७९, २८०
अविचार, दुतिय ज्ञान	६
अविज्जण्डकोसो	६
अविज्जासवो	८
अवितक्क, दुतिय ज्ञान	६
अविनिपातधम्मो	१३
अविप्पवाससम्मुत्ति	२६१ २६२
असक्यपुत्तिववेचन	३४
असक्यपुत्तियो	३१ ३३ ३५
असञ्चिच्च	६८ १८२
असति	१८२
असद्धम्मो	२५, २८ ३५
अस तुट्ठो	३६५
असमनुगाहीयमानो	११५, २४५
असमनुभासन्तो	२७७
असादियन्तो	१८२
असिलोमो पुरिसो	१४४
असीसक कबध	१४६
असुद्धदिट्ठि	२४८
असवासो	३५
अस्सजिपुनब्बसुका भिक्खू	२६६, २७०, २७१, २७२, २७३, २७४
अस्समणवेवचन	३४
अस्समणो	३१
अस्सवाणिजा, उत्तरापथका	६
अस्साभिको	६
आ	
आकङ्कना	१७२
आकास	२६६
आकिण्णलोम	१८८

आचरियलेसो	२५३
आचरियवेवचन	३४
आचरिय पच्चवेक्खेय्य	३०
आचिकखना	६६
आजीवकसावको	१६५, १६६
आजीवको	३०६
आदिकम्मिकस्स अनापत्ति	१८८
आदिकम्मिको	६७ १३७, १८२ १८८ १६३ २६२ २७७
आदिकल्याणो धम्मो	३
आनन्दो आयस्मा	६ १३ २८ ७२ ८३ ८६ २८७ २९०, २९६ ३६८
आनापानसतिसमाधि	८७
आनेज्जो समाधि	१४८
आपत्तञ्जभागियो	२५६
आपत्ताविकरण	२५२ २५३
आपत्ति, थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स	१८०
आपत्ति द्विन्न दुक्कटान	१७८, १८१
आपत्तिलेसो	२५३
आभिदेवसिको कुम्मासो	१६
आमत्तिकापण	३४५
आमसना	१७२
आयत चीवर	३६४
आयस्मतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स	
उपट्ठाको, तन्तवायो	३६४
आयस्मतो सुदिन्नस्स दारको बीजको नाम	२३
आयस्मतो उदायिस्स पुराणदुतियिका	२६६
आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिका	२१
आयस्मा सुदिन्नो, कल दपुत्तो	१५ १६, १७, १८ १९ २० २१ २२
—अज्जुको	८२, ८३
—आनन्दो	६ १३ २८, ७२ ८३, ८६, २८७ २९०, २९६, ३६८
—उपनन्दो, सक्यपुत्तो	३०५ ३०६, ३१०, ३११ ३१३, ३१६, ३१७, ३१८ ३३७, ३३८, ३४३ ३४४ ३६० ३६१, ३६४ ३६५
—उदायी	१५० १७०, १७१, १८४, १९०, १९१ १९५, १९६, १९७, १९८ १९९, २७८, २७९, २८२, २८३, २८६, २८८, २९६ ३०२, ३०३

उपनदो, सक्यपुत्तो ३०५ ३०६, ३१०, ३११, ३१३,
३१४ ३१५ ३१६, ३१७ ३१८
३३७, ३३८, ३४३ ३४४, ३६०,
३६१, ३६४, ३६५

उपनिधि • ६३
उपवस्स ३७१
उपसम्पन्नसञ्जी ३६१
उपसम्पन्नो, सञ्जेन अतिचतुत्थकम्मेन ३०
उपसेनो वज्झ तपुत्तो • ३२६, ३३०, ३३१
उपस्सय ३०२
उपहतिद्वयो ४७
उपादि नो ३५६
उपालि ४६, ८३, ३०६
उपासकवेवचन ३४
उपासको ३१७
उपासिका ४६, २७६ २८० २८४
उपेक्खको ६
उपेक्खासतिपारिसुद्धि चतुत्थ ज्ञान ६
उपोसथग ८२
उपोसथो २४६ २५६
उप्पलग धपच्चत्थिको ४१
उप्पलवण्णा भिक्खुनी ४३ ३०१, ३०२ ३०४
उभजाणुमण्डल १८७
उभत कठिन २८८, २६२, २६७
उभतोव्यञ्जनको ३६
उभतोवण्टिकमाला २६६
उम्मत्तकस्स अनापत्ति ६७, १३७ १८२ १८८
१६३, २६२, २७७
उम्मत्तको ३४
उम्मसना १७२
उरच्छद २६६
उल्लूकपक्खिक ४३
उल्लङ्घना १७२
उल्लपनाधिप्पायो १३६, १४१
उल्लोम १४५

उ

ऊनकध्वारत्त ३७२
ऊनकतियोजन ३३५
ऊनकसञ्जी ३२१

ऊनपञ्चब घना पत्तो ३५०
ऊनपञ्चमासको ६६ ६७

ए

एककम्म ३५
एककुटिको गामो ५६
एकत्थरण २६६
एकपावुरण २६६
एक्खधनो पत्तो ३५१
एकसाटक ३०५
एकिद्वय २३३
एकुदेसो ३५
एकूपचारो २६२
एरण्डतेल ३५७
एळकलोम ३२३, ३२४ ३२५ ३२६ ३२७
३३३ ३३४ ३३५ ३३६ ३३७
एहिस्वागतवादिनो अस्सजिपुनब्बसुका भिक्खू २७०

ओ

ओचरको ६४
ओणिरक्खो ६४
ओतिण्णो १७१, १७२, १८५, १६१
ओदकन्तिक २५, २८, ३५
ओदपत्तकिनी भरिया २००, २०१, २०६ २१०
ओदात सुक्क १५२, १६१ १६३
ओपात ६१ ६४
ओभटचुम्बटा भरिया २०० २०१ २०६, २१०
ओमको ३४६
ओमसना १७२
ओरब्भिको १४४
ओहिय्यको आयस्मा उदायी ३०२
ओलङ्घना १७२

क

ककुस घो भगवा १०, ११ १२
ककसलोम १८८
कटमोदकतिस्सको २६२
कदूर्पगो रूपियसवोहारो ३४१
कठिन २८८, २६२, २६७, ३६६
कणाजक्र बिलङ्गदुतिय २४१
कण्णकुज १४

कतिकसण्ठान सङ्घस्स	२४१	कुवकुच्चका	३१४
कतिका	३३०	कुटी २१५, २२० २२२ २२३ २२४, २२५ २२६,	
कत्तिकचोरको	३७०	२२७ २२८ २२९ २३०, २३१ २३५ २३६, २३८	
कत्तिकतेमासिकपुण्णमा	३६९	कुड्ढमूल	२०
कत्तिकपुण्णमा	३७१	कुड्ढ	१००
कपिलवत्थु	३३५, ३४८	कुम्भकारपुत्तो घनियो	५१, ५२, ५३ ५४
कपिलो भिक्खु	८३	कुम्भण्डो पुरिसो	१४५
कम्पासिक सुत्त	३६३	कुम्मासो	१९
कम्बल लोहित	१८८	कुलदूसको	२७२, २७४
कम्बल सुत्त	१८८, ३६३	कुलपुत्तो रट्टपालो	२२०
कम्मकारी भरिया	२००, २०१ २०९, २१०	कुलूपको	३५४
कम्म अत्तिचतुत्थ	३०	कुसचीर	४३
कयविककयसञ्जी	३४४	कूटागारसाला	१४ १९, २२ २६, ४८,
कयविककयो	३४४		१०९ ११० ३२३
कलन्दकनिवापो राजगहे	१४२ २१५ २५० २५८,	केसकम्बल	४३
	२६२ ३०१, ३३७, ३६२	कोकविषास	७२
कलन्दगामो	— १५ १६, १९	कोकालिको	२५८, २६२
कलन्दपुत्तो सुदिन्नो	१५, १६, १७, १८	कोणागमनो भगवा	१०, ११, १२
	१९ २० २१ २२	कोसकारको	३२२
कलिङ्गस्स राजा	• १४६	कोसम्बी	८३, २३२, २६५ २६१ ३२७
—तस्स अगमहेसी	१४६	कोसलो	३३३
कल्याणकम्पेता	३१५	कोसियकारको	३२१, ३२२
कल्याणधम्मो	१९२	कोसियमिस्सक सन्थत	३२१, ३२२
कल्याणभत्तिको गहपति	२४१, २४२	कोसेय्य सुत्त	३६३
कस्सपो भगवा, सम्मासम्बुद्धो	१०, ११, १२, १४५		
	१४६, १४७		
कहापण	३३८	खण्डदेविया पुत्तो समुद्दत्तो	२५८, २६२
कामपिपासान पटिविनयो	२५	खति	१३०, १३१ १३४ १३६
कामसञ्जा	२५	खयवाण आसवान	८
कामसञ्जान परिञ्जा	२५	खरकम्बल	१८८
कामासवो	८	खरलोम	१८९
कायब धन	१४६	खलिका	२६९
कायससगो	१७१	खित्तचित्तस्स अनापत्ति	१८२, २६२
कारणिको	१४५	खीरवण्ण सुक्क	१५२ १६१, १६३
काळक	३२४	खोम सुत्त	३६३
काळसिला, राजगहे	२४१	खेत	६१, २६२
कासावकण्ठो	११३		
कासी	२७०, २७१	गङ्गा नदी	१४, २१६ २१७
किलेसप्पहान	११६	गणको	५२
कीटागिरि	२६९, २७०, २७१	गभूपहारो	९५

गभपातन	१०४
गढमसेय्या	६
गभिनी	१०५
गामकूटो	१४५
गामूपचारो	५७
गहपति कल्याणभक्तिको	२४१ २४२
गाथा पालिया अङ्ग	१०
गामधम्मो	२५ २८ ३५
गिज्झकूटो पब्बतो	५१ ५२ *७२ १०१, १४३ १४४, १४५ १४६, २४० २५०
गिलानो भिक्खु	३२८
गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारो	१३६
गिहिवेवचन	३४
गिहिलिङ्ग	४३
गीवूपगो रूपियसवोहारो	३४१
गेय्य पालिया अङ्ग	१०
गोधातको	१४४
गोचरिया	३२६
गोतमकन्दरा, राजाहे	२४१
गोतमी महापजापति	३३५
गोतमो	३, ४ ५ ६ १३ २५६
गोतमक चेतिय बेसालिय	२८७
गोत्तरक्खिता इत्थी	२००
गोत्तलेसो	२५३
गोसप्पि	३५७

घ

घटिका	१७० २६६
घोसितारामो, कोसम्बिय	२३२

च

चक्कभेदो	२५८
चक्खु, दिब्ब	७
चक्खुभूतो	१४७
चतुकुटिको गामो	५६
चतुस्थ ज्ञान	६
चतुबधनो पत्तो	३५१
चत्तारो इद्धिपादा	११६, १२०, १२३ १२४, १२७ १३०, १३१, १३३, १३४

चत्तारो पाराजिका धम्मा	१४६
चत्तारो यावततियका	२७७
चत्तारो सत्तिपट्टाना	११६ १२०, १२३, १२४ १२७ १३०, १३१ १३३, १३४
चत्तारो सम्मप्पधाना	११६ १२०, १२३ १२४, १२७, १३०, १३१ १३३, १३४
चम्पा	८२
चातुमहाराजिका देवा	२३
चावनाधिप्पायो	२४६
चिङ्गलक	२७०
चिण्णमानतो	२७७
चित्तसङ्कारप्पटिसवेदी	८७
चित्तस्स विनीवरणता	११६
चित्त, विनीवरण	१२१, १२४, १२५, १२६, १२७ १२८, १२९, १३२, १३३
—विपरिणत	१७१ १७२, १८५ १६१
चिरद्वितिक अहोसि, ब्रह्मचरिय	१०, ११
चीवरकम्म	७४
चीवरकालसमय	३६८, ३६९
चीवरचेतापन्न	३११ ३१२ ३१५ ३१८, ३१९ ३२०
चीवरलेसो	२५३
चीवर	२८८ ३०४
—भण्डिकाबद्ध	२६६ ३६८
—वित्थत	३६४
—वस्सावासिक	३६७, ३६९
—सुवितच्छित्त	३६४
—सुविलेखित	३६४
—सुवीत	३६४
—सुप्पवाचित्त	३६४
चीवरपच्चासा	२६६
चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चम	
भेसज्जपरिक्खारा	१३६, १६०
चुतूपपातज्जाण	७
चेतियरुक्ख	२३२ २३३
चोरकन्तार	१०६
चोरगुमणिको	३०२
चोरघातको	१४६
चोरपच्चत्थिकी	४१
चौरपपातो, राजगहे	२४०

छगलको	२५०
छडुनीयधम्मो	१६
छड्डिताछड्डित जानेय्य	३३६
छदगामिता	२७३
छदगामी	२७४ २७५, २७६
छदवासिनी भरिया	२०० २०१, २०६, २१०
छदागति	३३६ ३४२ ३५१
छन्नो	२३२ २६६
छब्बस	३२७
छबगिया भिक्षु	५५ ५६ ६६ ८८ १०१
	१०५ १०८ २८७ २६०
	३०८, ३०९, ३२१ ३२२
	३२३ ३२४ ३३५ ३४०
	३४१ ३४५, ३४८, ३४९
	३५८ ३६२ ३७३
छारत्त	२७७
छिन्निका	१८४

ज

जनपदचारिका	३६०
जताघर	७२ १६५, १६६
जगतक पालिया अङ्ग	१०
जातियावन, भद्दिये	४७
जातरूपरजत	३३६
जातिलेसो	२५३
जीवकम्बवन, राजगहे	२४१
जेगुच्छी भव गोतमो	५
जेड्डो, लोकस्स	६
जेतवन, अनाथपिण्डकस्स आरामो,	
-वेसालिय	१५०, १७०, १८४ १६०, १६४,
	२६६, २७८, २८२, २६०, २६५,
	२६६, ३०५, ३०८, ३१०, ३१३,
	३१६, ३२४, ३२६, ३२६, ३३३,
	३४०, ३४३, ३४५, ३५३ ३५८,
	३६०, ३६४, ३७०, ३७३

ञ

अत्तिचतुथ कम्म	३०
आणभतो सावको	१४७

आण	११६
आतकसञ्जी	३१६ ३६७
आतको	३१४ ३६५
आतिका	३००
आतिरक्खिता इत्थी	२००

त

तक्कवण्ण सुक्क	१५२ १५४, १५७ १५८ १५९,
	१६०, १६१ १६२, १६३
तद्धणिक सञ्चरित्त	१६६
तन्तवायो आयस्मत्तो उपनन्दस्स	
सक्यपुत्तस्स उपट्ठाको	३६४
तत्तियाभिनिम्बिदा	८
ततिय ज्ञान	६
तपस्सी भव गोतमो	५
तपोदकन्दरा राजगहे	२४१
तपोदा	१४७
तग्भागिय अधिकरण	२५२ २५३
तरच्छविधास	७२
तालावत्थुकतो अकुसलो धम्मो	५
तावतिसा देवा	२३
तिकुट्टिको गामो	५६
तिकोटिपरिसुद्ध मच्छमस	२५६
तिणण्डुपक	३५५
तिथियवेवचन	३४
तिथियसावकवेवचन	३४
तिथियसावको	३१
तिथियो	३१
तिन्दुककन्दरा राजगहे	२४१
तिव धनो पत्तो	३५१
तियोजन	३३५
तिरच्छानकथिको भिक्षु	२४०
तिरच्छानगतपण्डको	३८
तिरच्छानगतसञ्जी	१७३, १७४
तिरच्छानगता	२७
तिरच्छानगतिथी	३७, १८३
तिरच्छानगतुमतो ब्यञ्जनको	३७
तिरच्छानगता	१६३
तिरोगामको आजीवकसावको	१६५
तिलतेल	३५७

तिस्सो विज्जा	१२२ १२४ १२७ १३० १३१, १३३
—सिक्खा	३०
तिस निस्सगिया पाचित्तिया धम्मा	२८७ ३७५
तुण्हीभाव	८ २०
तुसिता देवा	२३
तेकटुलयागु	८२
तरस सङ्गादिसेसा	२७७
तेलपज्जोतो	८
तेलवण्ण सुक्क	१५२, १५४, १५७ १५८ १५९
	१६०, १६१, १६२, १६३
तेल	३५६

थ

थुल्लच्चयदिट्ठि	२५६ २५७
थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स आपत्ति	१८०
थुल्लच्चयो	६४ ६७, ६४ ६९ १३२ १३३, १३४
	१३५, १३६, १३९ १६५, १६६, १६७
	१६८ १६९, १७७ १७९, १८२ १८३,
	१८९, १९३ २१३ २१५, २६२, २६५
थुल्लनन्दा भिक्खुनी	८२
थेय्यचित्त	६७

द

दकवण्ण सुक्क	१५२, १५४ १५७, १५८ १५९
	१६० १६१, १६२ १६३
दङ्कुसञ्जी	२८९
दन्तपोण	६३
दधिवण्ण सुक्क	१५२ १५४ १५७, १५८, १५९,
	१६०, १६१, १६२, १६३
दब्बो मल्लपुत्तो	२३९ २४०, २४१
दवत्थाय मोचति	१५३
दस इत्थियो	२००
दसपद	२६९
दस भरियायो	२००
—लेसा	२५३
—सुक्कानि	१५२
दसाहपरम अतिरेकचीवर	२८८, ३४६
दसाहानागत अच्चेकचीवर	३६८, ३६९
द्विह्मिको, आयस्मा	८४
दानत्थाय मोचेति	१५३

दारुधीतलिका	४५ १८३
दासिभोगो	१९६, १९७
दासी भरिया	२०० २०१
दिट्ठसञ्जी भिक्खु	११३
दिट्ठि	१३० १३१ १३६
दिब्ब चक्खु	७
दिसा, अनीतिका	२४३
—अभया	२४३
—सङ्गितिका	२४३
—सज्जपद्वा	२४३
—सभया	२४३
दीघलोम	१८९
दीपिविघास	७२
दुक्कटदिट्ठि	२५६ २५७
दुक्कट	६६, ६७ ६९, १३९ १६६ १६७ १७३, १७४
	१८० १८२ १८३, १८८, १८९ २१३, २१४
	२२६ २२८ २२९ २६१ २६२, २६५, ३२८
दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा	८
दुक्खनिदोषो	८
दुक्खसमुदयो	८
दुक्ख	८
दुच्चोळो भिक्खु	३७०
दुज्जीवित	९१
दुट्ठुल्ला वाचा	१८५
दुट्ठुल्ल	२५ २८, ३५
दुतियाभिनिम्बिदा	८
दुतिय ज्ञान	६
दुब्बचजातिको भिक्खु	२६६
दुब्बलधीवरो भिक्खु	३६०
दुब्बल्याविकम्म	३०, ३३, ३४
दुब्भासितदिट्ठि	२५६ २५७
दुग्धिक्खा वेरञ्जा	९
दुस्सवाणिज्ज	३०९
देवता	८५
द्वेवता, भारकार्यिका	८५
देवमनुस्सान सत्था	३
देवा, चातुमहाराजिका	२३
—तावतिसा	२३
—तुसिता	२३
—निम्मानरती	२३

—गरनिमित्तवसवती	२३
—ब्रह्मकायिका	२३
—भुम्मा	२३
—यामा	२३
देवगह्वाह	५३
देवदत्तो	२५८ २५९ २६० २६२
देसितवत्युका कुटी	२२५ २२६ २२७ २२८ २२९ २३० २३१ २३२
देसितवत्युको विहारो	• २३७
दोसगामिता	२७३
दोसगामी	२७४, २७५ २७६
दोसागति	३३९ ३४०, ३४१
दोसो	१२१ १२४ १२५ १२६ १३३
द्वयद्वयसमापत्ति	२५, २८, ३५
द्विकुटिको गामो	५६
द्विबध्नो पत्तो	३५१
द्वीहितिका बेरञ्जा	६

ध

धजाहटा भरिया	२०१ २०६ २१०
धञ्जकरण	२६२ २६४
धनक्कीता भरिया	२०० २०१ २०६ २१०
धनियो कुम्भकारपुत्तो	५१ ५२, ५३ ५४
धनुक	२७०
धम्मकथिको भिक्खु	२४०
धम्मकम्मसञ्जी	२६२ २६५ २७७
धम्मपुरेवखारस्स अनापत्ति	१८८
धम्मरक्खिता इत्थी	२००
धम्मवादी भिक्खु	• २६३
धम्मवेवचन	३४
धम्मस्सामी	५२
धम्मूपहारो	६२, ६६
धम्मो, आदिकल्याणो	३
—आसवट्टानीयो	१२
—परियोसानकल्याणो	७३
—मज्जेकल्याणो	३
—सव्यञ्जनो	३
धुतगुणो	१६
धुत्तपच्चत्थिको	४१

न

नट्टचीवरो भिक्ख	३०७
नट्टसञ्जी	३६६
नत्थु	१०२
नदी, अचिरवती	७८
—गङ्गा	१४ २१६ २१७
—वग्गमुदा	८५ १०६
—सप्पिनिका	१४८
नमरणाधिप्पायो	६७
नमोचनाधिप्पायो	१६४ १६५ १६६ १६८, १६९
नवनीत	३५६, ३५७
नवुपठमापत्तिका तेरस सञ्जादिमेसा	२७७
नवरत्त कम्बल	१८८
नवावुत्त कम्बल	१८८
नळेरुपुचिम दमूल, बेरञ्जाय	३
नाराजा मणिकण्ठो	२१७ २१८
नागी	४६
नानाओवरका	२६३
नानागम्भा	२६३
नानूपचारो	२६२, २६५
नामलेसो	२५३
नालकम्मनिय आसन	२८३
नालवचनीय	२१५
नावा	६०, २६२
निक्कुज्जित	८
निग्गोधारामो, कपिलवत्युस्मि	३३५, ३४८
निच्चभत्तिको भिक्खु	२४३
निच्छवि पुरिसो	१४४
निच्छवि इत्थी	१४६
निट्ठितचीवर	२८८
नि भोगो, भव गोतमो	४
निमित्तकम्म	६५ ६६
निम्मानरती देवा	२३
निरब्बुदो	२३
निवेसन	२६३
निसीदनसन्थत	३३२
निसीदन	३३२
निस्सग्गियचीवर	२६५
निस्सग्गिया पाचित्तिया धम्मा, तिस	२८७, ३७५

निस्सगिय पाचित्तिय	२८६, २६१ २६२,
	२६५ ३००, ३०१
निस्सट्टुचीवर	२८६ २६०
निस्सट्टुपत्तो	३४७ ३४८
निस्सयो	३३०
नील सुक्क	१५२ १५४ १४७ १५८, १५६
	१६०, १६१ १६२, १६३

प

पग्गाहिकसाला	३०६
पङ्गचीर	२७०
पच्चासा	२६७
पजापति	३२
पजा सदेवमनुस्सा	४
—सस्समण्णाह्मणी	४
पञ्च इन्द्रियाणि	११६, १२३ १२४ १३०
	१३१ १३३ १३४
—बलानि	११६ १२१, १२३ १२४
	१२८ १३३, १३४
—भेसज्जानि	३५६
पञ्चमासको पादो	५५
पञ्चमासग्वनक	७६
पटवासिनी भरिया	२००, २०१ २०६ २१०
पटिक्कमन	६६
पटिच्छन्न आसन	८, २७६, २८० २८३
पटिनिस्सग्गानुपस्सी	८७
पटिनिस्सज्ज तस्स अनापत्ति	२६२, २७७
पटिनिस्सट्टो मोहो	१२३ १२६
पटिविनयो कामपिपासान	२५
पटिविसो	३३७
पटिसायनीय	३५७
पठमाभिनिभिदा	७
पठम ज्ञान	६, ११६
पण्डकसञ्जी	१७३, १७४ १७६, १६३
पण्डको	३६ १७६
पण्डुको भिक्खु	८३
पतिकङ्कुना	१७२
पत्तग्गाहापको	३५१
पत्तलेसो	२५३
पत्तवाणिज्ज	३४५

पत्तसञ्जी भिक्खु	११३
पत्ताब्हुक	२७०
पत्तो उक्कट्टो	३४६
—ऊनपञ्चब धनो	३५०
—चतुब धनो	३५१
—तिब धनो	३५१
—द्विब धनो	३५१
पत्तो पि आदित्तो	१४६
पत्तो, मज्झिमो	३४६
पत्थपत्थपुलक	६
प बतो गिज्झकूटो राजगहे	५१ ५२ ७२, १०१ १४३
	१४४, १४५, १४६, २४०,
	२५०
पब्बाजनीयकम्म	२७२, २७३
पभारो	३५३
पमग्गातिक्क ता कुटी	२२४ २२६
पमाणिका कुटी	२२० २३०
पयागपत्तिट्ठान	१४
परनिम्मित्तवसवत्ती देवा	२३
परामसन्ध	१७२
परिक्खित्तो गामो	५७
परिञ्जा कामसञ्जान	२५
परिणतसञ्जी	३७४
परिणत	३७४
परिपथ	२६६
परियोसानकल्याणो धम्मो	३
पवारणा	२४६, २५६
पवुत्थपतिका इत्थी	१०४
पस्सावमग्गो	१८४
पस्सावट्ठान	२४१
पस्सावूपत्थम्भो	१५३
पाचित्तियदिट्ठि	२५६, २५७
पाचित्तिया धम्मा निस्सगिया	३७५
प्राटिदेसनीयदिट्ठि	२५६, २५७
पाणिप्पहारो	३००
पद्मिभोक्ख	१० १२, ३०
पादूपगो रूपियसबोहारो	३४१
पादो, पञ्चमासको	५५
पापभिक्खु	११२, २७१, २७२
पापसमाचारो भिक्खु	२७०, २७४, २७५

पापसामणेरी	१४७
पारदारिको	१४५
पाराजिका धम्मा चत्तारो	१४६
पारिवत्तकचीवर	३०३
पावार	१८६
पासादो	२६२, २६४ ३५६
पिण्डिपरिकम्म	१६६
पिण्डचारिको भिक्खु	४३ ६६
पिण्डपातनीहारको	३२६, ३३० ३३१
पिण्डपातमत्त	३३६ ३६७
पिण्डपातिको	१६, २५८, २५९, ३३० ३३१
पिण्डपातो	१३६
पितुरक्खिता इत्थी	२००
पिलिदवच्छो	८३ ३५३, ३५४ ३५५
पिलघ	२१७
पीतक सुक्क	१५२ १५४, १५७ १५८ १५९, १६०, १६१, १६२ १६३
पीतिप्पटिसवेदी	८७
पुञ्जात्थाय मोचेति	१५३
पुत्तभातुको	३०२
पुनब्भवाभिनिब्बत्ति	६
पुप्फारामो	६०, ७६
पुप्फ	२२
पुब्भवासिनो अस्सजिपुनब्बसुका भिक्खू	२७०
पुब्बेनिवासानुस्सत्तिञ्जाण	७
पुरिसदम्मसारथि, भगवा	३
पुरिसो, निच्छवि	१४४
पुराणचीवरं	३०० ३०१
पुराणदुत्तियिका, आयस्मतो उदायिस्स	२६६
-आयस्मतो सुदिन्नस्स	२१
पुराणवोहारिको महामत्तो	५५
पुराणसन्थत	३३२
पुरिसलिङ्ग	४४
पुरिससञ्जी	१७३
पुरिसो, कुम्भण्डो	१४५
-निच्छवि	१४४
-सत्तिलोमो	१४४
-सूचिलोमो	१४५
पूवघर	७३
पेनिक	२१

पेती	४७
पसुकूलसञ्जी	६८
पसुकूलिको	१६ २५६ ३३० ३३१
पसुकूल	३३०

फ

फलकचीर	४३
फलसच्छिकिरिया	११६
फलारामो	६०
फाणित	३५६
फोटुब्बूपहारो	६२ ६६

ब

बलानि पञ्च	११६, १२१ १२३ १२४, १२८ १३१, १३३ १३४
बहिद्धारूपे मोचेति	१५३
बहुकिच्चा	१३
बारणसी	१४, ८३
बाहुल्लिको समणो गोतमो	२५६
बाहुसच्चमहत्त	१२
बिम्बिसारो राजा, मागधो सेनियो	५४ १४८ ३५३, ३५४ ३५५
बिम्बोहन	३२३, ३२४, ३२६, ३३३
बिलङ्गदुत्तिय, कणाजक	२४१
बीजकत्थाय मोचेति	१५३
बीजकपिता आयस्मा सुदिन्नो	२३
बीजकमाता आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुत्तियिका	२३
बीजको, आयस्मतो सुदिन्नस्स दारको	२३
बोज्झङ्गा सत्त	११६, १२१, १२३, १२४, १३० १३१, १३३ १३४
व्यग्वविधास	७२
ब्रह्मायिका देवा	२३
ब्रह्मचरिय	१० १६
ब्रह्मञ्ज	१६१
ब्राह्मणो	३१८, ३१९
ब्राह्मणो बस्सकारो मगधमहामत्तो	५३
-वेरञ्जो	३, ८ १३, १४

भ

भगवा ककुस धो	१० ११, १२
-कस्सपो	१० ११ १२ १४५ १४६ १४७
-कोणागमनो	१० ११, १२
-विपस्सी	१०, ११
-सिखी	१० ११
भगिनिरक्खिता इत्थी	२००
भगिनिवादेन समुदाचरति	२१
भङ्ग सुत्त	३६३
भण्डकाबद्ध चीवर	२६६, ३६८
भण्ड विक्कायिक	३४८
भत्तुदेसको	२३६ २४०
भद्दिह्य जातियावन	४७
भयगामिता	२७३
भयगामी	२७४, २७५ २७६
भयागति	३३६, ३४२ ३५१
भरियायो, दस	२००
भवासवो	८
भाकुटिकभाकुटिको	२७०
भातुरक्खिता इत्थी	२००
भाएकच्छो	४६
भाएकच्छको भिक्खु	४६
भारो	६०
भावो	१३०, १३१, १३४, १३६
भिक्खुपच्चत्थिको	३७, ४१
भिक्खुनी	३०४
-उप्पलवण्णा	४३
-थुल्लनन्दा	८२
-मेत्तिया	२४३
भिक्खु, समनुभट्टो, सङ्घेन	२६२, २७६
भिक्खुसङ्घो, वीसतिगणो	२७७
भिक्खुसङ्घो, सारिपुत्तभोग्गल्लानप्पमुखो	२७३
भिक्खुसम्मुति	३२८
भिक्खू अस्सजिपुनब्बसुका	२६६ २७०, २७१, २७२ २७३, २७४
-आलवका	६६, १००, १०७, २१५
-अब्बगिया	५५, ५६ ६६, ८८, १०१, १०५, १०८, २८७, २९०, ३०८, ३०९, ३२१, ३२२, ३२३, ३२४,

३३५ ३४० ३४१ ३४५,	
३४८ ३५८ ३६२ ३७३	
-मेत्तियभुम्मजका	२४१ २४२, २४३ २४४ २५०
-वग्गुमुदातीरिया	११० ११३
-वज्जिपुत्तका	२८ २९ ४३
-सत्तरसवग्गिया	१०५
भिक्खसञ्जी	३४८
भिसि	३२३ ३२४, ३२६ ३३३
भिसिच्छवि	३०७
भुम्मत्थरण	३०७ ३२३ ३२४ ३२६, ३३३
भुम्मा देवा	२३
भूतवेज्जको, भिक्खु	१०५
भेदनसवत्तनिक अधिकरण	२६० २६१
भेसङ्गजत्थाय मोचेति	१५३
भेसज्जानि पञ्च	३५६
भोगवासिनी भरिया	२००, २०१, २०६, २१०
भोगो	२२

म

मक्खिकामधु	३५७
मगधमहामत्तो, वस्सकारो ब्राह्मणो	५३
मग्गभावना	११४, ११६
मग्गो, अट्ठङ्गिको	११६, १२१, १२३, १२४, १२८, १३० १३१, १३३, १३४
मच्छमस, तिकोटिपरिसुद्ध	२५८ २५९
मज्झिमो पत्तो	३४६
मज्झेकल्ल्याणो धम्मो	३
मञ्जरिक	२६६
मणिकण्ठो नागराजा	२१७, २१८
मतपतिका इत्थी	१६०
मत्तिकापत्तो	३४६
मद्दकुच्छि, राजगहे	२४१
मधु	३५६
मधुकतेल	३५७
मधुगोळिको	८२
मनुस्सपण्डको	३८
मनुस्सविग्गहपाराजिकापत्ति	३५३
मनुस्सा, लूखप्पसन्ना	२५८

मनुस्सित्थी	२७
मनुस्सुभतो यञ्जनको	३७
मनेसिका	२७०
मदमन्दो	२७०
मरणवण्ण	६०
मल्लपुत्तो बब्बो	२३६ २४० २४१
महग्घत्थिको	३१२ ३१५
महाकस्सपो	२१५ २१६
महापजापति गोतमी	३३५
महामत्तो पुराणवोहारिको	५५
महामोगल्लानो	६ १४२ १४३, १४७, १४८
महावन १४ १६ २२ २६ ४८ १०६ ११० ३२३	
महिच्छा, इमे समणा सक्कपुत्तिया	३०५
महिससप्पि	३५७
मागधो, सेनियो बिम्बिसारो राजा ५४ ५५ १४५ १४८	
	३५२ ३५३ ३५४ ३५५
मागविको	१०४
मातापितुरक्खिता इत्थी	२००
मातुगामो	१७२ १८५ २७६, २८४
मातुरक्खिता इत्थी	२००
मारकायिका देवता	८५
मालागुलपरिक्खिता इत्थी	२०१
माळो	२६२ २६३
मासपरम	२६७
मासो	३५६
मिगपोतको	५०
मिगलण्डिको समणकुत्तको	८५ ८६, ८८
मिगारमाता विसाखा	२७८, २७९ २८२, २८३
मिलक्खो	३५
मिहितपु बङ्गमा, अस्सज्जिपुनब्बसुका भिक्खू	२७०
मुत्तुपिट्टिको	४४
मूहत्तिका भरिया	२००, २०१ २०६, २१०
मेत्तियभुम्मज्जा भिक्खू	२४१ २४२, २४३ २४४, २५०
मेत्तिया भिक्खुनी	२४३
मेथुनधम्मपाराजिकापति	२५३
मोक्खच्चिका	२७०
मोचनाधिप्पायो	१६४, १६७ १६६
मोहगामिता	२७३
मोहगामी भिक्खू	२७४ २७५, २७६
मोहगति	३३६, ३४२, ३५१

मोहो	१२१, १२४ १२५ १२६ १३३
—उक्खेटितो	१२३, १२६
—पटिनिस्सट्ठो	१२३ १२६
मसपिण्डो	१४४
मसपेसी	१४४
मस	३३८

य

यञ्जत्थाय मोचत्ति	१५३
यथाकम्मूपगो सत्तो	७
याचनबहुला भिक्खू	२१५ ३२६ ३२७
याचना	२१८
यान	६०
यामा देवा	२३
यावततियका चत्तारो	२७७
यावततिय	२६० २६३ २७४

र

रजकत्थरण	५५ ६६
रजकभण्डिका	५६
रट्टपालो कुलपुत्तो	२२०
रट्टपिण्डो	११३
रत्तञ्जुमहत्त	१२
रत्तिसत्त	३५४
रथक	२७०
रसूपहारो	६२ ६५
रहस्स	२५ २८ ३५
रागूपत्थम्भो	१५३
रागो	१२१ १२४ १२५ १२६, १३३
राजगहो	४५ ४६ ५१ ५३ ५५ ८२ १४२ १४३,
	१४४ १४६ २१५ २१६ २४१ २५०
	२५८ २५९ २६२ ३०१ ३३७ ३५३, ३६२
राजगहे इसिगिलिपस्सो	५१ २४१
—कलन्दकनिवापो	१४२, २१५ २५०, २५८
	२६२ ३०१ ३३७ ३६२
—काळसिला	२४१
—गिज्झकूटो पब्बतो	५१ ५२ ७२, १०१, १४३,
	१४४, १४५ १४६ २४०, २५०
—गोतमकक दरा	२४१
—चोरपपातो	२४०

—जीवकम्बवन	२४१	लोकविद् भगवा	३
—तपोदकन्दरा	२४१	लोको सदेवको	४
—तिन्दुककन्दरा	२४१	—सब्रह्मको	४
—भद्रकुच्छि	२४१	लोणसोवीरक	१०६
—बेभारपस्सो	२४१	लोहितक सुक्क	१५२ १५४ १५७ १५८ १५९
—वेळुवन	१४२ २१५ २४१ २५० २५८, २६२ ३०१, ३०२ ३३७ ३६२	लोहित कम्बल	१६०, १६१, १६२ १६३ १८८
—सप्पसोण्हकपम्भारो	२४१		
—सीतवन	२४१		
राजपच्चत्थिको	४१	वग्गवादका भिक्खू	२६३ २६४
राजभोगो	३१६	वग्गमुदा नवी	८५ १०६
रक्खमूलिका भिक्खू	२५८	वग्गमुदातीरियो भिक्खू	११०, ११३
रक्खमूल	२६२ २६५	वङ्कक	२७०
रुचि	१३० १३१ १३४, १३६ ३४२	वङ्गत्तपुत्तो उपसेनो	३२६ ३३०, ३३१
रुपियचेतापको	३४२	वच्चट्टान	२४१
रुपियछद्दुको	३३६ ३४२	वच्चमग्गो	१८४
रुपियसञ्जी	३४० ३४२	वच्चूपत्थम्भो	१५३
रुपियसवोहारो	३४० ३४१	वज्जिगामो	१६
—कटूपगो	३४१	वज्जिपुत्तका भिक्खू	२८ २९, ४३
—गीवूपगो	३४१	वज्जी	१६, १०६
—पादूपगो	३४१	वञ्जा इत्थी	१०५
—सीसूपगो	३४१	वति	७१
—हत्यूपगो	३४१	वत्तति नेत्थार	२७३
रूपपहारो	६२, ६५	वत्थु	६१
		वत्थुवेसना	२३४
		वनप्पति	६३
		वरमस	३०२
		वसलधम्मो	२५, २८, ३५
		वसातेलु	२५७
		वस्सकारो ब्राह्मणो, मग्गमहम्मत्तो	५३
		वस्सावासिक चीवर	३६७, ३६९
		वस्सावासो	८
		वस्सिकसाटिकचीवर	३५६
		वाकचीर	४३
		वाचा, कुटुल्ला	१८५
		वातूपत्थम्भो	१५३
		वायापित्तसञ्जी	३६३
		वालकम्बल	४३
		वाळक तार	१०६
		वाळयक्खविहारो	१०६

ल

लक्खणो	१४२, १४३
लज्जिनो	३१४
लम्बी	४४
लाभगमहत्त	१२
लाभो, सङ्घिको	३७४
लिङ्गलेसो	२५३, २५४
लिच्छवी	१४८
लिच्छविकुमारका	५०
लूखचीवरो भिक्खू	२५८, ३७०
लूखप्पसन्ना, मनुस्सा	२५८
लेण	३५३
लेसा दस	२५३
लेसो	२५३, २५६

वासाधिप्यायो	३३५
विकप्पितसञ्जी	३४७ ३६६ ३६८
विकायिक भण्ड	३४८
विजायिनी इत्थी	१०५
विज्जाचरणसम्पन्नो भगवा	३
विज्जा तिस्सो	१२२ १२४, १२७ १३० १३१ १३३
विज्जातिबहुला, भिक्खू	२१५, ३२६, ३२७
वितान	३२५ ३२४ ३२६
वित्त्यत चीवर	३६४ ३६७
विधूतिक	२६६
विनट्टसञ्जी	२८६ ३५७ ३६६
विनयवेवचन	३४
विनयधरा भिक्खू	२४०
विनयवादी भिक्खू	२६३
विनयो	३३
विनीवरणता चित्तस्स	११६
विनीवरण चित्त	१२१ १२४ १२५ १२६ १२७ १२८, १२९ १३२, १३३
विपरिणत चित्त	१७१, १७२ १८५, १८९
विपस्सी भगवा	१० ११
विप्पटिसारो	२४
विप्पवुत्थसञ्जी	२६५
विमोक्खो	११५
-अग्निमित्तो	१२० १२२ १२४, १२६ १३० १३१ १३२ १३३ १३४
-अप्पणिहितो	११५, १२० १२२ १२४ १२६, १३०, १३१ १३२, १३३ १३४
-सुञ्जातो	१२० १२२ १२४ १२६, १३० १३१, १३२ १३३, १३४
विरागानुपस्सी	८७
विलीयवारा	१०१
विलुत्तसञ्जी	२८६ ३४८, ३५७
विवट्टकप्प	७
विवादाधिकरण	२५२
विवेकज पोतिसुख	६
विसाखा भिगारमाता	२७८ २७९, २८२ २८३
विसुद्धापेक्खो	११४
विस्सज्जितसञ्जी	२६८, ३४७ ३५७ ३६६
विस्सासग्गाही	६७
विहारचीवर	३०७

विहारपेक्खको	१७०
विहारपेक्खका	१८४
विहारवत्थु	६१ ६६ २३४ २३५
विहारो	२३२, २३३ २३६ २३७, २६२ २६५
वीमसत्थाय मोचेति	१५३
वीमसाधिप्यायो भिक्खू	६६
वीसतिाणो भिक्खुसङ्घो	२७७
वुत्थवस्सा भिक्खू	३७०
वेणिग्गाहो	१७१
वेदनट्टो	३४, १३७, १८९, २६२
वेदल्ल पालिया अङ्ग	१०
वेनयिको भव गोतमो	५
वेपुल्लमहत्त	१२
वेभारपस्सो राजगहे	- २४१
वेमतिको	१७३ १६३ २६५ ३०८ ३१६ ३४८ ३७४
वेय्याकरण पालिया अङ्ग	१०
वेय्यावच्चकरो	३१७, ३१९ ३२०
वेय्यावच्च	३१८
वेरञ्जा	३ ६ १४
-द्वीहितिका	६
-सलाकावुत्ता	६
-सेतट्टिका	६
वेरञ्जाय नल्लेपुच्चिमन्दमूल	३
वेरञ्जो ब्राह्मणो	३ ८, १३ १४
वेळुवन राजगहे	१४२ २१५ २४१ २५० २५८ २६२, ३०१ ३०२ ३३७ ३६२
वेसालिक वज्जिपुत्तका भिक्खू	२८ २६, ४३
वेसालिय गोतमक चेतिय	२८७
वेसाली	१४ १६ १६ २६ ४८ ५० ८२, ८४, ८६, १०६ ११०, २८७, ३२३
तस्सा अविदूरे कलन्दगामो	१५

स

सईतिका दिसा	२४३
सउपद्वा दिसा	२४३
सकदागामिफल	१२१, १२४ १२६, १३० १३१, १३३ १३४
सकसञ्जी	६७ ७२
सक्यपुत्तिया समणी	३०५ ३०६ ३१४ ३१७ ३४८ ३६२ ३६५
सक्यपुत्तो उपनदो	३०५, ३०६, ३१०, ३११, ३१३,

३१६, ३१७, ३१८, ३३७, ३३८, ३४३, ३४४, ३६०, ३६१, ३६४, ३६५	
—गोतमो	३
सगत्थाय मोचेति	१५३
सङ्कस्स	१४
सङ्केतकम्म	६५, ६६
सङ्खलिखित ब्रह्मचरिय	१६
सङ्खकम्म	२४६, २५६
सङ्खभेदो	२५८ २५९ २६०
सङ्खवेवचन	३४
सङ्खस्स कतिकसण्ठान	२४१
सङ्खाटि	१४६, ३४३, ३७२
सङ्खादिसेसदिट्ठि	२५७
सङ्खादिसेसा, तेरस	२७७
सङ्घिको लाभो	३७४
सङ्घिकतसङ्घिनो भिक्खू	११३
सङ्घचरित्त	१६८, १६९
सङ्घचेतनिक्का सुक्कविस्सिट्ठि	१५२
सङ्घात्मिका	२१५, २२०, २२३
सङ्घोजनो	१३९
सतिपट्टाना, चत्तारो	१२०, १२३, १२४, १२७ १३०, १३१, १३३, १३४
सत्त बोज्झङ्गा	११६, १२१, १२३, १२४, १३०, १३१, १३३, १३४
सत्तरसवग्गिया भिक्खू	१०५
सत्ताहपरमता	३५७
सत्ताहपरम परिभुञ्जितव्व	३५६
सत्तिलोमो पुरिसो	१४४
सत्थहारको	६०
सत्था, देवमनुस्सान	३
सत्थो	२६२, २६४
सत्थो अतिरेकचातुमासनिविट्ठो गामो	५७
सुदेवको लोको	४
सुदेवसानुस्सा पज्जा	४
सुदुपहारो	६२, ६५
सद्धा	८९
सद्धिविहारिकवेवचनं	३४
सद्धिविहारिको	३०, ३३, १३८ ३३०
सुत्तुट्ठा	३१४

सथतसम्मुत्ति	३२७
सथत	३२७ ३२८, ३३२
—गनुवस्स	३२६ ३२७
—एळकलोमान	३२३ ३२४
—कोसियमिस्सक	३२१, ३२२
—सुद्धकाळकान एळकलोमान	३२४, ३२५
सपदानचारिको अग्रयस्मा सुदिस्सो	१९
सपरिक्कमना कुट्टी	२२३ २२५, २२८, २३०
सपरिदण्ड इत्थी	२००, २०१
सप्पटिभय आरञ्जक सेनासन	३७१
सप्पसोण्डिकप भारो राजगहे	२४१
सप्पि	२५६
सप्पिनिका नदी	१४८
सप्पिवण्ण सुक्क	१५२ १५४, १५७ १५८ १५९, १६०, १६१ १६२, १६३
सब्बकायप्पटिसवेदी	८७
सयञ्जनो धम्मो	३
सब्रह्मको लोका	४
सब्रह्मचारिवेवचन	३४
सब्रह्मचारी	३०
सभया दिसा	२४३
समणकुत्तको मिगलण्डिको	८५, ८६, ८८
समणा सकयपुत्तिया	३०५, ३०६, ३१४ ३१७, ३४८, ३६२ ३६५,
समनुगाहीयमानो	११४ २४५
समनुभासा, यावततिय	२६०
समनुभासना	२६१
समनुभट्ठो, भिक्खुसङ्घेन	२६२, २७६
समनुस्सो गामो	५६
समसिक्खता	३५
समाधि	११५
—अनिमित्तो	११५, १२० १२२, १२४ १२६, १३० १३१ १३२ १३३, १३४
—अप्पणिहितो	११५ १२०, १२२, १२४, १२६ १३०, १३१, १३२ १३३, १३४
• —आनेञ्जो	१८८।
—मुञ्जतो	११५ १२०, १२२, १२४, १२६, १३०, १३१, १३२, १३३, १३४
समाधिज पीतिसुख	६
सम्मानाचारिकवेवचन	३४

समानाचरियको	३०	सारिपुत्तमोगल्लानप्पमुखो भिक्खुसङ्घो	२७३
समानुपज्झायकवेवचन	३४	सारिपुत्तमोगल्लाना	२७२
समानुपज्झायको	३०	सारिपुत्ता	२७२
समापत्ति	११५ ११६	सारिपुत्तो	१० ११ १२ २८७ २८८ ३४६
-अनिमित्ता	११६ १२० १२२ १२४ १२७	सावको आणभूतो	१४७
	१३० १३१ १३२ १३३ १३४	सावत्थी	४० ४६ ७६ १५० १७० १८४ १९०
-अप्पणिहिता	११६ १२० १२२ १२४ १२७		१९४ १९७ २६६ २७० २७८ २८२
	१३० १३१ १३२ १३३ १३४		२९० २९५ २९६ ३०५ ३०६ ३०८
-सुञ्जता	११६ १२० १२२ १२४ १२६		३१० ३१३ ३१६ ३२४ ३२५ ३२६
	१३० १३१ १३२ १३३ १३४		३३० ३३१ ३३३ ३४० ३४३ ३४५
समुक्खेटितो	१२१ १२३		३५३ ३५८ ३६० ३६४ ३७० ३७३
समुद्दत्तो खण्डदेवियापुत्तो	२५८ २६२	सासङ्गसम्मत्तानि आरञ्जकानि सेनासनाणि	३७१
सम्बोधिपरायणो	१३	सासङ्ग	३७१
सम्मपधाना चत्तारो	११६ १२० १२३ १२४ १२७	सासपतेल	३५७
	१३० १३१ १३२ १३४	सिक्खाकामा	३१४
सम्मादिट्ठिको	७	सिक्खा तिस्सो	३०
सम्मासम्बुद्धो कस्सपो भगवा	१० ११ १२ १४५	सिक्खावेवचन	३४
	१४६ १४७	सिखी भगवा	१० ११
सलाकहत्थ	२६६	सित पात्वाकासि	१४३
सलाकावुत्ता वरञ्जा	६	सीतवन राजगहे	२४१
सविचार	६	सीसाभितापो	१०२
सवितक्क	६	सीहविघास	७२
सस्समणब्राह्मणी पजा	४	सुक्कविस्सट्ठि सञ्चेतनिका	१५२
सहधम्मिक	२६६ २६७	सुक्कानि दस	१५२
साकतो	२८८, ३०६, ३४६	सुखत्थाय मोचेत्ति	१५३
साकुणिको	१४४	सुखप्पटिसवेदी	८७
सागला	८४	सुखविहारी	६
साजीव	३०	सुखसम्भासा अस्सजिपुन बसुका भिक्खू	२७०
साणिपाकार	३२३, ३२४ ३२६, ३३३	सुगती भगवा	३
साण सुत्त	३६३	सुद्धघातो	५८ ६३
साधत्थिको	३१२ ३१५	सुद्धट्ठान	७७
सामञ्जस	१९१	सुद्ध	६३
सामणेरवेवचन	३४	सुञ्जता समापत्ति	११६, १२०, १२२ १२४, १२६,
सामणरी	१४७		१३० १३१ १३२ १३३ १३४
सामणरो	३१	सुञ्जतो विमोक्खो	१२० १२२ १२४ १२६ १३०,
साम सुत्त	३६१ ३६३		१३१ १३२, १३३ १३४
सारक्खा, इत्थी	२००	-समाधि	११५, १२० १२२ १२४ १२६
सारथिको	१४५		१३०, १३१ १३२ १३३ १३४
सारम्भा कुटी	२२२ २२३, २२४ २२६,	सुञ्जागार	११६, १३६
	२२८ २२९, २३१, २३५	सुणिसभोगो	१९६ १९७

सुतन्तिका भिक्खू	२४०	सेनासनपञ्चापको दब्बो मल्लपुत्तो	२३६ २४०
सुत्तानि छ	३६३	सेनासनलेसो	२५३
सुत्त कप्पासिक	३६३	सेनासनानि आरञ्जकानि भासङ्कसम्मत्तानि	३७१
—कम्बल	३६३	सेनियो राजा बिम्बिसारो मागधो	१४ ५५ १४८
—कोसेय्य	३६३		३५३ ३५४ ३५५
—खोम	३६३	सेय्यथापि नाम तालो मत्थकच्छिन्नो	
—भङ्ग	३६३	अभब्बो पुन विरुद्धया	११५
—साण	३६३	सेय्यथापि निक्कुजित वा उक्कुज्जेय्य पटिच्छन्न	
सुत्त, पालिया अङ्ग	१०	वा विवरेय्य मूल्हस्स वा मग्ग आचिव्वेय्य	
सुत्त साम	३६१ ३६३	अघकारे वा तेलपज्जोत धारेय्य	८
सुदिन्नो कलदपुत्तो	१५ १६ १७ १८, १९ २० २१, २२	सेय्यथापि नाम पण्डुपलासो बधना पमुत्तो	
सुद्धकाळकान एळकलोमान सन्थत	३२४ ३२५	अभब्बो हरितत्ताय	५८
सुद्धकाळक	३२३ ३२४ ३२५	सेय्यथापि नाम पुथुसिला द्वेधा भिन्ना	
सुद्धकाळक एळकलोम	३२३ ३२४, ३२५	अप्पटिसिधिका होति	९१
सुद्धदिट्ठि	२४८	सेय्यथापि नाम पुरिसो सीसच्छिन्नो अभब्बो	
सुन्दरो भिक्खू	४५	तेन सरीरबधन जीवितु	३५
सुपब्बा उपासिका	४६	सेय्यसको	१५०, १५१
सुपत्तिकम्मकता सङ्घाटि	३४३	सेवनाधिप्पायो	१८१
सुपिनन्तर्न अनापत्ति	१६४	सीतापल्लिफल	१२१, १२३ १२४, १२८, १३० १३१, १३३, १३४
सुप्पवायित चीवर	३६४	सीतापन्नो	१३
सुवण्णमाला	३५५	सीमितो आयस्मा	१४६
सुवितच्छित चीवर	३६४	सीरेय्य	१४
सुविलखित चीवर	३६४	सवट्टकप्प	७
सुवीत चीवर	३६४	सविदाहारो	६४
सूकरिको	१४४		
सूचको	१४५		
सूविलोमो पुरिसो	१४५		
सूनघर	७३	हत्थग्गाहो	१७१
सेट्ठोपुत्तो	३०५	हत्थूपगो रूपियसवोहारो	३४१
सेट्ठो, भव गोतमो	६	हम्मिय	२६२, २६४
सेतट्टिका वेरञ्जा	६	हरणक	६३
सेनासनचारिका	२६६	हारिको	१४६

प्रकाशक — भिक्षु जगदीश काश्यप, मन्त्री, पालि प्रकाशन मण्डल
बिहार, नालन्दा (पटना)

मुद्रक — श्री कृष्णचन्द्र बेरी, विद्यामन्दिर प्रेस प्राइवेट लिमिटेड,
डी० १५१२४, मानसबिर, वाराणसी-१